This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

LONICER
Hiſtoriæ
Nat… ls

2750
L

Digitized by Google

Vale [redacted] reales este libro por si [redacted], y por las yluminaciones [redacted], y por lo raro y estimable no se aprecia en su justo valor.

NATVRALIS HISTORIAE OPVS NOVVM. IN QVO TRACTATVR DE NATVRA ET VIRIBVS ARBORVM, FRVTICVM, HERBArum, Animantiumq; terreſtrium, uolatilium & aquatilium: Item, Gemmarum, Metallorum, Succorumq; concretorum, adeoq; de uera cognitione, delectu & uſu omnium ſimplicium medicamentorum, quorum & Medicis & Officinis uſus eſſe debet: Vnà cum eorundem ad uiuum effigiatis imaginibus. Ex utriuſq; linguę ſummorum uirorum penetralibus, ſummo labore & ſtudio conſcripta, Per Adamum Lonicerum.

Os Iusti meditabitur Sapientiam.
El Ldo Fernando ynfante

ACCESSERVNT QVAEDAM DE STILlatitiorum liquorum ratione, eiuſq; artis & Inſtrumentorum uſu, atque de peculiaribus medicamentorum ſimplicium facultatibus.

CVM INDICE QVINTVPLICI: GRAECO, LAtino, Germanico, Gallico, & morborum Medicinas continente.

Pietas ad omnia utilis eſt, promiſſionem habens uitæ præſentis & futuræ. 1. Timoth. 4.

Sacrificium Deo, cor humiliatum. Pſal. 50.

es este Author despues del Fuchsio, y de Valerio Cordo, y de Marcelo. como consta por la letura del fol. 236. plana 1 donde los cita, como podra en otras partes.

en la prefacio fecha en año 1551

Cum Gratia & Priuilegio Imperiali.

BIBLIOTECA

FRANCOFVRTI, Apud Chr. Egenolphum.

Anno M D lx 9

200 reales

Tendra este libro cerca de 3V.000 estampas todas iluminadas, que a quatro marauedis cada una montan 12V marauedis.

Digitized by Google

ELENCHVS TRACTATUUM huius Operis.

De ſolo ac fundo, & ijs quæ in eo naſcuntur folio 1 a
De Arboribus & fruticibus. folio 10 c
De Natura & Viribus plantarum 59 a
De Frumentis 249 d
De Animantibus terreſtribus 268 a
De Animantibus uolatilibus, hoc eſt, de Auibus 288 a
De Animantibus aquatilibus, hoc eſt, de piſcibus 300 b
De mixtis perfectis, hoc eſt, de metallis & lapidibus, alijsq; his cognatis foſsilibus. 310 a
De lapidibus precioſis 321 c
De ſuccis concretis, quorum in Medicinis eſt uſus 327 b
De ratione eliciendi ſuccos è plantis, quam artem Deſtillatoriam uocant, recto uſu & Inſtrumentis eiuſdem. 337 a
Quo pacto gradus & ordines, quorum paſsim fit mentio, ſint intelligendi, item de ſpeciali quarundam plantarum & aliarum rerum ſecundum gradus diſtinctione. 349 a
Medicamenta peculiaria ad ſpeciales corporis partes 350 a
De ſecundis medicamentorum ſimplicium facultatibus. ibid. c
De purgantibus ſimplicibus medicamentis. 351 b
De ponderibus, quorum in Medicinis eſt uſus. 352 a.

CLARIS.

Digitized by Google

uacare omni ratione credo, ut neget omnia hæc ad hominis uſum ab æterno & cœleſti numine eſſe condita: cùm in his omnis noſtra uita & ſanitas conſiſtat. Quid igitur turpius, & quod maius piaculum eſſe poteſt, quàm ea quæ ipſius gratia condita ſunt, hominem ignorare? præſertim uerò hominem philoſophum, & naturæ ſtudioſum? Quis non diuinam maieſtatem in his contemplatur, miratur, ſuſpicit, dum tantas in tam minutulis, uilibus, & abiectis ſæpe herbis uires & facultates conſpicit? Quas diuinitus ad noſtri commodum & utilitatem eſſe inditas, nemo inficias ire poteſt: ut his partim ad corpus nutriendum, partim ad morbos profligandos utamur. Quod etiam non immerito multos philoſophos & gentiles permouit, ut mortalium genus Deo curæ eſſe certò crederent: non fruſtra hæc à ſapiente & æterna mente tantis uiribus donata rectè ſecum reputantes. Reſtat, Doctor humaniſsime, ut nominis tui felici prodeuntem omine librum ſuſcipias, ac tanquam pignus aliquod mei erga te tuoſq; animi habeas, contraq; uarios quos perpeſſurus eſt forſan inſultus, Achillea manu protegas: me uerò tuæ humanitati commendatum, ut hactenus, habeas. Vale. Francofurti in ferijs Pentecoſtalibus, Anno ſalutiferi partus M. D. L I.

AD LECTOREM IOANNES Vuayhingerus, Auſtriacus.

NAturas rerum cauſasq; tenere latentes
Non leue cùm nemo neſciat eſſe decus:
Iudice me, ſummo Lonicerus honore colendus,
Et ſuper aſtra poli laude uehendus erit.
Dignus & omnino eſt Pylios qui uiuat in annos,
Cuiq; diu in terris parcere fata uelint.
Cui ſemper blando lætiſsima rideat ore,
Inconſtans alijs quæ Dea numen habet.
Quem foueat, larga cui det ſua munera dextra,
Perpetuoq; nouis augeat uſq; bonis.
Hic etenim eximium, Phœbo adſpirante, uolumen
Compoſuit, dignum tempus in omne legi.
Abdita quæq; potes minima cognoſcere cura,
Diſcere & exiguo tempore multa licet.
Vndiq; quas habeant terra naſcentia uires,
Contra quas ualeat quælibet herba lues.
Hinc qua uiua etiam uirtute animantia præſtent,
Ordine legitimo continet illud opus.
Nec ſaltem medicas labor hic tractantibus artes
Proderit, in quorum nitor ego eſſe choro:
Verùm etiam, reliqui ſtudij genus omne ſequentes
Qui (mihi crede) aliqua parte leuabit, erit.
Quare his incumbens ſi fortè iuuabere ſcriptis,
Dic grates docto, qui dedit iſta, uiro.

Digitized by Google

INDEX GRAECArum appellationum, quæ hoc uolumine continentur.

A.

Aβρότονον 150 b
Aγαρικόν 54 b
Aγνός 25 a
Aγριελαία 21 a
Aγριοκοκκιμηλέα 51 a
Aγρώσις 173 b
Aδίαντον 221 b
Aείζωον 59 b
Aετός 290 b
Aηδών 297 a
Aἴγειρος 26 d
Aἴγιθος 297 d
Aἰγίλωψ 31 c
254 b
Aἰγοθήλας 297 d
Aἰγόκερως 107 b
Aἴθυια 296 a
Aἴξ 277 d
Aἶρα 256 c
Aκάκια 51 d
Aκαλύφη 108 b
Aκανθα 69 c
Aκανθα λευκή 70 b
Aκάνθιον 68 d
Aκανθίς 297 b
Aκινος 116 c
Aκόνιτον 146 b
Aκορον 178 a
Aκτῆ 47 b
Aκοπος 56 c
Aλεκτρύων 289 c
Aλθαία 157 a
ἁλικάκαβος 100 c
Aλισμα 131 a
Aλόη 79 a
Aλσίνη 167 b
Aλώπηξ 282 d
Aμφισβαῖνα 286 b
Aμάρακον 117 b
Aμμι 232 d
Aμπελος ἀγρία 19 c
Aμάραντος 104 a
Aμπελος οἰνοφόρος 18 c
Aμπελος μέλαινα 209 d
Aμπελοπράσον 195 a
Aμυγδάλη 28 b
Aμωμον 258
Aναγαλλίς 168 a
Aνάγυρις 56 c
Aνδράχνη 60 d
Aνδρόσαιμον 130 a
Aνεμώνη 83 a
Aνηθον 234 a
Aνθεμις 89 d
Aνθρήνη 299 a
Aνισον 234 c
Aντίρρινον 155 c
Aνωνις 72 a
ἀπαρίνη 243 a
ἄπιον 11 b
ἄπιος 269 a
ἄποδες 298 a
ἀράχνη 286 d
ἀριστολοχία 134 a
ἄρκτος 282 d
ἀρκεῖον 64 c
ἀρκευθίς 24 b
ἄρκτιον 64 c
ἀρνίον 275 d
ἀρνόγλωσσος 142 a
ἄρον 200 a
ἀρτεμισία 151 a
ἄσαρον 127 a
ἀσκληπιάς 134 d
ἄσκυρον 130 a
ἀσπάραγος 141 b
ἀσπάλαξ 285 a
ἀσπίς 285 d
ἀστράγαλος 260 d
ἀστὴρ ἀττικός 101 b
ἀσφόδελος 204 a
ἀτρακτυλίς 65 c
ἀτράφαξις 187 a
ἀττάγην 295 c
ἀψίνθιον 149 b
ἀφάκη 248 b
ἀφροδίσια 177 d
ἀχιλλεία 240 a

B.

Bαθύπικρον 149
Bαλλώτη 110 a
Bασίλισκος 286 b
Bάτος 41 b
Bήχιον 226 b
Bλίτον 187 b
Bόμβυξ 287 a
Bομβύλιος ibid.
Bότρυς 73 c
Bουβαλίς 277 d
Bουβώνιον 101 b
Bούγλωσσος 144 b
Bούκερος 107 b
Bουνιάς 191 a
Bάτος ἰδαία 41 c
Bατράχιον 162 c
Bάτραχος 285 a
Bούπρηστις 299 c
Bυάς 293 d
Bοῦς 276 d
Bουφθαλμός 88 a
Bράβυλα 52 b
Bραθύς 23 b. 179 b
Bρύον 55 a. 208 d
Bρῶμος 254 b
Bόλβος 193 a

Γ.

Γαλῆ 284 c
Γαλεώτης 280 d
Γαλίοψις 109 a
Γάλλιον 242 d
Γέρανος 292 d
Γιγγίβερι 261 d
Γιγγίδιον 238 a
Γλαύξ 293 d
Γλήχων 114 b
Γλυκεῖα 185 c
Γλυκύρριζα ibi. b
Γναφάλιον 174 a
Γογγυλίς 191 b
Γεράνιον 152 a
Γλυκυσίδη 184 b
Γλυκύπικρον 209 b
Γύψ 291 b

Δ.

Δαῦκος 229 b
Δασίπους 283 d
Δάφνη 21 c
Δάφνη ἀλεξανδρίνη 169 b
Δαφνοειδές 170 d
Δαφνίδες 21 c
Δίψακος 66 c
Δόλιχος 245 d
Δορκάς 283 b
Δρακοντία 200 b
Δράκων 286 a
Δρυοκολάπτης 296 b
Δρυόπτερις 224 c
Δρῦς 31 c

E.

Eλάτη 35 b
Eλαία 19 d
Eλατίνη 137 d
Eλαφοβόσκον 259 b
Eλαφος 218 d
Eλειός 284 d
Eλελίσφακος 122 a
ἐλένιον 132 b
Eλεοσέλινον 236 b
Eλέφας 282 c
ἐλλέβορος 171 a
ἕλμινθες 287 b
ἐλξίνη 137 b
ἐλξίνη κισσάμπελος 207 b
ἐλίχρυσον 104 a
ἔλυμος 255 b
ἔμπετρον 220 d
ἐνυδρίς 284 c
ἐπιλαΐς 298 a
ἔποψ 296 c
ἑπτάφυλλον 215 c
ἐρέβινθος 244 d
ἐρείκη 37 b
ἠριγέρων 96 b
ἔριφος 277 d
ἕρπυλλον 119 a
ἐρυθρόδανον 243 d
ἐρωδιός 294 d
Eὔζωμος 164 b
εὐπατόριον 217 d
242 b
εὐφρασία
ἐχενηΐς 307 c
ἐχῖνος θαλάσσιος 283 c
ἔχιον 143 b
ἐχίς 285 d

Z.

Zεία 251 d
Zέα ibi.
Zιζάνιον 256 c
Zυγία 44 b

H.

Hδύοσμος 112 b
Hδύσαρον 2,9 a
Hλιοτρόπιον 94 a
Hμεροκαλλίς 203 b
Hμιόνιον 225 b
Hμίονος 280 b
Hριγέρων 96 c
Hρύγγιον 72 c

Θ.

Θάλικτρον 182 d
Θερμός 247 b
Θηλυκρανεία 14 b
Θηλυπτερις 223 c
Θλάσπι 160 a
Θραυπίς 297 b
Θρυάλλις 140 c
Θριδακίνη 91 a
Θρίδαξ 91 a
Θύμβρα 120 a
Θύμος 119 b

Θυμε-

Digitized by Google

Θυμελαία 38 a

I.

Ἰακεῖα 281 b
Ἰβερίς 160 a
ἱεράκιον 92 a
ἱέραξ 291 a
ἱερὸ βοτάνη 138 d
ἰκτῖνος 291 b
ἰξός 55 a
Ἴον 18 a
ἵππος 279 d
ἱππόγλωσσον 109 d
ἱππολάπαθον 88 b
ἱππομάραθρον 233 c
ἱπποσέλινον 237 c
ἵππουρις 175 b
ἶρις 178 b
ἴσατον 201 b
ἴσατις 149 a
ἰτέα 25 c
ἴυγξ 297 a

K.

Κακαλία 183 a
Καλαμίνθη 111 b
Κάλαμος 173 a
Καλλίστρατος 21 b
Κάμπη 287 d
Κάνναβις 153
Κάππαρις 40 d
Κάπρος 278 d
Καπνός 166 b
Κάρδαμον 159 a
Καρδάμωμον 262 c
Καρκῖνοι 302 c
Κάρος 232 c
Κάρυον βασιλικὸν 29 b
Κάρυον ποντικὸν 30 a
Καρυόφυλλον 263 b
Κασία 266 a
Κάστανον 31 a
Κατανάγκη 155 b
καυκαλίς 230 a
Κέγχρος 254 c
Κελτικὴ νάρδος 125 d
Κενταύριον μέγα 85 d
Κενταύριον μικρὸν 86 b
Κέπφος 298 b
Κερχίτης 107 b
Κεράσιον 13 c
Κέρασος ibid.
Κεράτια 57 c
Κέδρον 138 a
Κηρός 274 c
Κηφὴν 298 d
Κικὶς 32 b
Κιννάμωμον 264 a
Κισσάμπελος 207 b
Κισσός 206 b
Κίττα 294 b
Κίχλη 295 d
Κλῆθρα 27 b
Κληματὶς δαφνοειδὴς 169 a
Κληματὶς ἑτέρα 210 b
Κνῆκος 66 b
Κνίδη 108 b
Κοκκύμηλον 52 a
Κοκκυμηλέα ibi.
Κόκκυξ 294 c
Κολοκύνθη 211 a
Κολοκυνθίς ibi. d
Κολουτέα 40 b
Κολχικὸν 197 b
Κόμαρος 56 a. 212 d
Κόμη 95 b
Κονδρίλλη 94 b
Κονύζη 131 b
Κόραξ 294 a
Κορίανον 79 c
Κόριον ibi.
Κορόνη 294 a
Κορύδαλος 297 b
Κόρυς ibi.
Κορωνόπους 164 a
Κόσχορος 168 a
Κορακίας 294 a
Κότινος 21 a
Κόσσυφος 295 d
Κοτυληδὼν 61 b
Κοχλία 287 c
Κοχλίαι 305 d
Κράμβη 188 a
Κρανία 14 b
Κριθὴ 251 b
Κρίθμον 257 c
Κρίνον 204 b
Κριός 275 d
Κρότον 97 a
Κρόκος 198 a
Κρόμμυον 192 a
Κύαμος 246 c
Κύανος 182 a
Κυκλάμινος 159 c
Κύκνος 292 c
Κύμινον 232 a
Κυνόγλωσσον 143 a
Κυνόσβατος 44 c. 45 a
κυπάρισσος 23 d
κύπειρος 77 b
κύπηρος ibi.
κύτισος 107 b
κύων 280 b
κωβιός 307 b
κώνειον 238 d
κώνωψ 300 a

Λ.

Λάβραξ 303 c
Λαγώς 283 d
Λαγώπυρος 106 d
λαγώπους ibi.
λαθυρὶς 97 b
Λάθυρος 246 b
λαμπυρίς 299 c
λαμψάνη 189 b
λάπαθον 87 b
λειχὴν πόα 219 b
λεπίδιον 161 a
λεπτοκάρυον 30 a
λευκάκανθα 70 d
λευκάνθεμον 89 d
λεύκη 26 b
λευκόϊον 181 a
λέων 281 a
λιβανωτίς 123 a
λιβανωτὶς στεφανωματική 123 b
λιβυστικὸν 227 d
λιγυστικὸν ibi.
λιθόσπερμον 77 d
222 d
λιμναῖον 86 b
λιμνήσιον ibi.
λιμώνιον 186 a
λίνον 153 b
λινόζωστις 136 b
λυγός 25 a
λύκος 284 b
λυσιμάχιον 135 a
λωτὸς ἀγρία 105 b

M.

Μαινίς 301 b
Μαλόβαθρον 128 a
Μάκερ 163 d
Μαλάχη 156 a
μανδραγόρας 74 c
μάραθρον 233 c
μέλισσα 298 a
μελάνθιον 80 a
μελία 49 b
μελίς 183 c
μελισσόφυλλον 111 a
μεμέκυλος 56 a
μεσπίλη 13 b
μηδικὴ πόα 253 a
μήκων 81 d
[illegible] [illegible]
μηλέα 10 b
μῆλον ibid.
μίνθη 112 d
μορέα 11 c
μόσχος 276 d
μυγάλη 284 d
μύελος 273 b
μυῖα 300 a
μύκης 53 c
μύοξος 285 b
μυὸς ὦτις 94 b
μύξη 52 d
μύρμηξ 287 b
μῦς 284 d
μυρίκη 37 c
μυριόφυλλον 230 d
μυρρίνη 78 c
μυρρίς 238 c
μυρσίνη 78 c
μώριον 74 d

N.

Νάρδος 124 b
Νάρκη 307 a
Νάρκισσος 197 a
Νάπος 198 a
νεράντζιον μῆλον 16 a
νήριον 78 a
νῆττα 290 b
νυκτερίς 297 d
νυμφαία 176 b

Ξ.

Ξάνθιον 65 a
ξίφιον 178 b
ξυλοκέρατα 57 c
ξυρίς 64 b

O.

Οα 50 b
ὄζιμον 116 b. 252 b
Οἰνάνθη 220 c. 253 a
Οἴσυπος 260 a
ὤκιμον 116 a
ὀλολυγὼν 297 a
ὄνος 279 d
ὄνυξ 306 b
ὀνωνίς 72 a
ὀξαλίς 88 a
ὀξυάκανθα 46 b
ὀξυμυρσίνη 78 c
ὀξυφοῖνιξ 18 b
ὀξυλάπαθον 87 c
ὀξυτρίφυλλον 219 a
ὅρμινον 121 b
ὀρεύς 280 b

ὄροβος

ὄροβος 248 c
ὀρτυγομήτρα 291 c
ὄρτυξ 295 d
ὄρυζα 255 d
ὄρχις 201 a
ὄσυρις 154 b
ὄυα 50 a
ὀφιόγλωσσον 102 a
ὀφιοσκόροδον 196 a
ὄφις 285 c

Π.

Παιονία 184 b
Παγκράτιον 94 a
Παρδαλιαγχὲς 146 d
Πέλαργος 293 a
Πελεκὰν 293 b
Πεντάφυλλον 216 a
Πέπερι λευκόν 261 b
Πέπερι μακρόν ibi.
Πέπερι μέλαν ibi.
Πεπλίς 99 b
Πέπλος ibi.
Περδίκιον 237 b
περικλύμενον 210 c
Περιστερεών 138 c
Περιστερά 290 c
Πέρκη 304 b
πετροσέλινον 236 d
πευκέδανος 73 a
πεύκη 35 b
πήγανον 128 a
πικρίς 94 a
πιμελή 272 d
πισακία 30 c
πίτυς 34 d
πλάτανος 36 d
πλωταὶ 304 c
πολύγαλον 183 a
πολυγόνατον 170 b
πολύγονον 168 b
πολυπόδιον 224 a
πολύτριχον 221 b. 222 c
πορφύρα 306 b
ποταμογέιτων 175 a
πράσιον 110 a
πράσον 194 b
πρεσβύς 298 c
προβατός 275 d
πρόπολις 274 d
προσώπιον 64 c
προσωπίς ibid.
προῦμνα 51 a
πρώξ 283 b
πτελέα 27 d
πτέρις 223 b
πύρεθρον 234 d
πύξος 23 c
πυγολαμπίς 299 c
πυρός 250 b

Ρ.

Ῥάμνος 43 a
Ῥόα 16 b
Ῥάφανος 191 a
Ῥέον 86 d
Ῥῆον ibi.
Ῥόδος 45 b
Ῥοιὰ 16 b
Ῥοδία ῥίζα 62 a
ῥοδοδάφνη 78 a
ῥοδοδένδρον ibi.
Ῥοῦς ἐρυθρός 57 d
Ῥοῦς μαγειρικός 57 d

Σ.

Σάλπη 301 b
Σατύριον 202 b
Σαῦρος 286 d
Σάμψυχον 117 b
Σέλινον 235 c
Σεμύδη 34 b
Σεῦτλον 186 b
Σευτλολάχανον 103 a
Σέρις 93 a
Σέσελι μασσαλιωτικόν 231 b
Σηπία 303 a
Σήσαμον 154 a
Σίδη 16 c
σιδηρίτης 152 b
σίκυς 212 d
σίκυον ἥμερον ibi
σίκυς ἄγριος 214 b
σίνηπι 164 a
σίον 136 a
σίσαρον 190 b
σισύμβριον 113 a
σίσων 237 b
σίτος 249 d
σκίλλα 193 b
σκίρος 283 a
σκολόπαξ 298 b
σκολοπένδριον 225 b
σκόλυμος 71 b
σκαλώπαξ 298 b
σκόρδιον 196 b
σκόροδον 195 b
σκοροδόπρασον 196 a
σπλήνιον 224 d
σμίλαξ 207 a
σμίλαξ κηπαία ibi.
σμύραινα 304 c
σμύρνιον 225 d
σόγχος 92 b
σόγχος ἐδώδιμος 92 b
σόγχος τραχύς 93 a
σπάρτιον 39 c
σπίζα 298 b
σταφίς 147 b
σταφὶς ἀγρία ibi.
σταφυλή 18 d
σταφυλῖνος ἄγριος 230 a
σταφυλῖνος κηπαῖα ibi.
στέαρ 272 d
στοιχὰς 124 a
στρατιώτης χιλιόφυλλος 239 b
στρόβιλον 71 b
στρόμβος 306 a
στρούθιον 76 c
στρουθός 296 d
στρύχνον μανικόν 101 a
στρύχνος κηπαῖος 100 a
στρύχνος ὑπνωτικός ibi. b
συκῆ 12 c
σύμφυτον 145 a
σύμφυτον πετραῖον ibid. b
σύμφυτον βασιλικόν 182 b
σφήξ 299 a
χῖνος 56 d
χισόν 27 a
χοῖνος 77 b. 176 b

Τ.

Τάξος 22 d
Ταῦρος 276 d
Τελέφιον 59 c
Τελλίναι 306 b
Τεύκριον 63 b
τεῦτλον 186 b
τευτλίς ibi.
τῆλις 107 b
τιθύμαλος 98 a
τίφη 174 a
τορδύλιον 231 c
τόρδυλον ibi.
τραγορίγανον 118 a
τραγοπώγον 95 b
τράγος 60 a. 277 d
τρίγλα 303 d
τριόρχις 202 a
ξίφυλλον 104 b
ξίφυλλον μέγα 218 d
ξιχόμανες 222 a
ξυγών 301 c
τύφη 174 a

Υ.

Ὑάκινθος 198 b
Ὑδρολάπαθον 88 b
Ὑδροσέλινον 236 b
Ὑδροπέπερι 161 b
ὑδύοσμος 112 d
Ὑοσκύαμος 84 d
ὑπέρικον 129 a
ὕσσωπος 120 b
ὗς 278 d

Φ.

Φακός 175 c. 249 a
Φαλκών 291 c
Φασιανός 293 c
Φασίολος 245 d
Φάττα 294 d
Φηγός 32 d
Φιλυρέα 48 d
Φίλυρα 33 d
Φλόμος 140 c
Φλόξ 181 b
Φοῖνιξ 17 d. 256 d
Φοῦ 126 a
Φύλλον 128 a
Φυλλῖτις 224 d

Χ.

Χαμαιάκτη 47 a
Χαμαίδρυς 62 b
Χαμαίκισσος 205 c
Χαμαίλεον τὸ μέλας 67 b
Χαμαιλευκή 226 b
χαμαικυπάρισσος 158
χαμαίμηλον 89 d
χαμαιπεύκη
χαμαιπίτυς 158 b
χαμελαία 38 d
χαράδριος 297 c
χελιδόνιον μέγα 165 b
χελιδόνιον μικρόν 166 a
χελιδών 296 d
χελώνη 306 a
χῆμαι ibi. b
χὴν 290 a
χιλιόφυλλον 239 b
χοῖρος 278 d
χρυσάνθεμον 87 c
χρυσύς 312 d
χρυσόφρυς 302 a

INDEX LATINUS omnium nominum, quæ hoc opere continentur.

A.

Abies 35 b
Abrotonum 150 c
Abuolum 114 d
Acacia 51 d
Acalyphe 108 c
Acantha 69 c
Acanthus ibid.
Acanthus Germanica ibid. d
Acanthium 68 d
Acanthus ſylueſtris 70 a
Acapnos 117 c
Acer 36 b
Acetoſa 88 a
Achates 322 a
Achillea 240 a
Acinos 116 c
Acinus 18 d
Aconitum 146 d
Aconitum Pardalianches 146 d. 147 b
Acopos 56 c
Acorus 177 d
Acte 47 b
Acte paluſtris 48 b
Acte ſylueſtris ibi. a
Acus paſtoris 152 b
Acuta ſpina 46 b
Acutella 72 a
Adamas 321 d
Adeps 272 d
Adiantum 221 b
Adiantum nigrum, album 221 c. rubrum 222 a
Adipſos 185 c
Aegilops 31 c. 254 b
Aegilops Galeni 256 c
Agilops Plinij ibid. a
Aegithus 297 d
Aegoceras 107 c
Aegonychon 222 d
Aera 256 c
Aeris recrementum 314 b
Aerugo 318 d
Aes uiride ibid.
Aes 313 d
Aes uſtum 314 a
Aëtites 326 a
Aſſodilus 204 b
Agallochum 266 d
Agaricus 54 b
Agnus 275 d
Agnus caſtus 25 a
Agrimonia 217 d
Agrimonia ſylueſtris 240 b
Agroſtis 173 c
Aiuga 158 d
Aizoon 59 a
Aizoon ſylueſtre ibi. c
Alauſæ 307 b
Alba ſpina 70 b
Albica 300 d
Albucum 204 b
Albunion
Alburnus 307 a
Alcea 157 d
Alchimilla 217 b
Alcibiacum 143 c
Alcocalum 71 b
Alectorius 325 d
Alga marina 175 c
Alga paluſtris ibid. d
Alica 252 a
Aliſma 241 b
Alkakengi 100 c
Alleluia 219 a
Alliaria 160 d
Allium 195 c
Allium caninum ibid. b
Allium colubrinum, anguinum, urſinum 196 a
Allium porrinum ibi. b
Alnus 27 b
Aloë 79 a
Alſæ 307 b
Alſine 167 c
Alteraxacon 92 c
Altercum 84 d
Althæa 157 b
Alum gallicum ibid.
Alum Plinij ibi. c
Alumen 317 d
Alumen plumoſum 326 c
Alumen ſciſsile, rotundum, citrinum 317 d
Amara dulcis 200 b
Amaracus 117 c
Amarago 94 a
Amarantus 104 b
Ambarum 329 d
Ambroſia 73 c
Ambubeia 94 a
Ambra citrina 329 b
Amellus 166 b
Ameos 232 d
Amerinæ ſcopæ 37 c
Amethyſtus 325 a
Amiantus 326 b
Ammi 232 d
Ammoniacum 329 c
Amomum 237 b. 258 c
Amoris poma 75 b
Ampar 329 d
Ampeloprasum 195 b
Amphiſbæna 286 b
Amurca 20 b
Amygdalus 28 b
Amylum 251 a. 329 c
Anagallis 168 b
Anagallis aquatica 136 b
Anagyris 56 c
Anarrhinon 155 c
Anas 290 b
Andachochi 105 c
Andrachne 60 c
Androſace 208 c
Androſæmum 130 b
Anemone 83 a
Anethum 234 a
Anethum ſylueſtre 239 c
Angelica 227 a
Anguria 213 b
Anguilla 302 b
Amanitæ 53 d
Aniſum 234 c
Anonis 72 a
Anonium 108 c
Anſer 290 a
Anſerina 240 b
Anthemis 89 d
Anthillion 95 a
Antimonium 319 b
Antirrhinum 155 c
Antiſpodium 316 b
Aparine 243 a
Aper 278 d
Aphace 248 b
Aphrodiſia 177 d
Aphroſelinus 326 c
Apiaſtrum 111 b
Apinthium 149 c
Apios 260 a
Apis 298 d
Apium 235 c
ſpecies Apij ibid.
Apium montanum 236 c
Apium paluſtre 236 b
Apium riſus 163 b
Apium ruſticum 163 b
236 b
Apium ſaxatile 236 d
Apluda 254 d
Apodes 298 a
Apoleium 114 d
Apollinaris 84 d
Aquila 290 d
Aquilegia 85 b
Araneus 286 d
Arbor fœtida 44 a
Arbutus 56 a
Arcion 64 c
Arcocum 71 b
Ardea 294 d
Argemone 83 c
argenti ſpuma 313 c
Argentina 182 d
argmtum 313 a
argentum uiuum 316 b
argilla 320 b
aries 275 c
ariſarum 200 a
ariſta 249 d
ariſtolochia 134 a
ariſtolochia clematitis 134 b
ariſtolochia dactylitis ibi.
ariſtolochia rotunda 134 a
167 a
armoniacum 329 c
armoracia 191 d
arnoglosſon 242 a
aronia 13 b
arrhenogonon 136 d
arſenicanthon 114 d
arſenicum 319 b
artemidesium 151 b
artemiſia 151 a
artetica 130 c. 140 b
arthritica 130 c. 140 b
articoca 71 b
articocalus ibid.
articols ibi.
arum 200 a
arundo 173 a
aſa fœtida 329 b
aſarum 127 a
Aſbeſtos 326 b
aſclepias 134 d
aſcyrum 130 a
aſinus 279 d
aſpalathus 77 b 207 a
aſparagus 141 c
aſparagus Gallicus 257 d
aſpergula 243 a

Aſperula

Aſperula 243 a
Aſphalatus 267 a
Aſphaltion 105 c
Aſphalton 267 b
Aſphodelus 204 b
Aſpis 285 d
Aſpienum 225 b
Aſplction 178 a
Aſius 326 b
Aſter atticus 90 b. 101 d
Aſtragalus 260 c
Aſtrentium 228 d
Aſtrion 164 b
Atractylis 68 c
Atramentum ſutoriū 318 c
Atraphaxis 187 a
Atriplex ibid.
Atriceps 175 a
Atriplex canina 188 a
Attagen 295 c
Auena 254 b
Auena Græca ibi.
Aurata 302 a
Aurengia 15 c
Auri gluten 319 a
Aurichalcum 313 d
Auricula muris 94 d
Auricula muris altera 168 a
Auripigmentum 319 b
Auripigmentum rubeum 320 a
Aurum 312 d.

B.

Bacille 257 c
Bacula ibid.
Balagus 322 b
Balauſtia 16 c
Balena 305 b
Ballote 110 a
Balſamina 76 a
Balſaminum ibi. b
Balſamine 75 d
Baptiſecula 182 b
Barba caprina 96 a
Barba Iouis 59 b
Barba ſyluana 142 c
Prætermiſſum eſt aūt hoc nomen in quarta ſpecie plantaginis.
Barbatus 303 d
Bardana 64 c
Baſiliſcus 285 b
Bathypicron 149 c
Batis 257 c
Batrachion 262 c
Batus 41 b
Batus idæus ibi. c
Bdellium 330 a
Bechion 226 b
Bedegarim 70 b
Bellis maior 89 a
Bellis minor 130 c
Beloacum 115 b
Belotoce ibid.
Berberis 46 b
Berillus 225 c
Beta 186 c
Beta inſipida 187 d
Beta ſylueſtris 186 a
Betion 115 b
Betonica 138 a
Betonica alba 138 b. 140 b
Betonica altilis 183 d
Betula 34 b
Bibinella 229 c
Biſolium 241 b
Bipennula 229 c
Biſmalua 157 b
Biſtorta 215 c. 102 d
Bitumen 328 c
Blatta Bizantia 306 b
Blattaria 141 a
Blaucola 182 b
Blitum 187 d
Boleti 53 d
Boleti orbiculati 54 a
Bolus armenus 321 a
Bombyx 287 a
Bonifacia 169 d
Bonus henrichus 88 a
Borago 144 c
Bos 276 d
Botrychon 18 d
Botrys 73 c
Bouis oculus 89 a
Brabyla 52 b
Branca urſina 69 d
Braſma 161 c
Braſica 188 b
Braſica marina 189 b
Braſica pratenſis 70 a
Braſicæ ſpecies ibi.
Brathys herba 179 d
Brathys 23 b
Bromos 254 b
Bruſcandula 208 d
Bruſcus 78 c
Bryon 208 d
Bryonia 209 d
Bubalus 277 d
Bubo 293 d
Bubonium 101 d
Buccinæ 306 c
Buceras 107 c
Bucheiden 203 c
Bucranion 155 c
Bufo 285 b
Bugloſſum 144 c
Bugloſſum Officinarum 143 c. 144 a & d
Bulbus 193 a
Bulbus agreſtis 197 d
Bulbus eſculentus 193 a
Bulbus uomitorius ibi. b
Bunias 191 a
Buphthalmum 89 a. 90 b
Bupreſtis 299 c
Burſa paſtoris 139 b
Butyrum 272 a
Buxea ſpina 333 d
Buxus 22 c.

C.

Cacalia 283 b
Cadmia 315 d
Calamentum 111 d
Calamintha ibid.
Calaminaris lapis 315 d
Calamus 173 b
Calamus aromaticus 265 b
Calcotrippa agreſtis 182 c
Calcha 90 b
Calcifraga 220 d
Calendula 89 c
Calliſtephanos 21 b
Callitrichum 221 c
Caltha 89 c
Calx 318 a
Camelus 281 b
Camomilla 89 d
Campanella 207 a
Camphora 331 a
Canapus 153 b
Cancamum 333 d
Canchrys 123 a
Cancri 302 c
Candela regis 139 d
Candelaria ibi.
Canella 264 a
Canina roſa 45 a
Canineca 197 d
Caninus rubus 44 c
Canis 280 b
Cannabis 153 b
Cantharides 299 b
Cantherinum 251 b
Caphura 330 a
Capillaris 222 a
Capillus Veneris 221 c
Capito 307 a
Capnos 166 d
Capnos phragmitis ibid.
Capparis 40 d
Capra 277 d
Caprea 283 b
Caprificus 12 c
Caprifolium 210 c. 168 a 243 c
Caprimulgus 297 d
Capſella 160 b
Capus 289 c
Caput monachi 92 c
Carabe 329 b
Carbunculus 322 b
Carchedonius ibi. c
Carchofilos 71 b
Cardamomum 262 c
Cardamus 159 b
Cardiaca 110 b
Cardo fullonum 66 d
Cardopation 67 b
Carduclis 297 b
Carduus 71 b
Carduus benedictus 68 d
Carduus fullonum 66 d
Carduus hortenſis 71 c
Carduus Mariæ 70 c
Carduus non aculeatus 71 c
Carduus Strobilus ibi. b
Carduus pratenſis 70 a
Carduus Suarius 67 b
Carduus ſylueſtris 71 d
Carduus Veneris 66 d
Careoſemen 232 c
Careum ibid.
Carex acuta 173 c
Caricæ 12 c
Carium 232 c
Carnes quadrupedum 268 b
Caroum 232 c
Carpinus 44 a
Carpo 304 b
Cartamus hortenſis 66 b
Cartamus ſylueſtris 68 c
Caryophyllon 263 b
Caryopon 264 b
Carui 232 c

Carum

Digitized by Google

Carum 232 c
Caryotæ 17 d
Caryotides ibi.
Caſeus 271 b
Caſia 266 a
Caſſutha 208 b
Caſsytha ibi.
Caſtanea nux 31 a
Caſtor 281 b
Caſtorium ibi. c
Caſtrangula 135 d
Catanance 155 d
Cataputia maior 97 a
Cataputia minor 92 c
Cauchamum 333 d
Cauchi 25 b
Cauda equina 75 d
Cedromala 15 b
Celoſia 78 a
Cenchros 254 d
Centaurium maius 85 d
Centaurium minus 86 b
Centum capita 72 c
Centummorbia 207 d
Centumnodia 168 d
Centuncularis 174 b
Centunculus ibi.
Cepa 192 b
Cepa murina 193 c
Cepa ſylueſtris ibi. a
Cera 274 c
Ceraſtes 285 d
Ceraſus 13 c
Cerefolium 238 a
Cereuiſia 251 c
Cerritis 107 c
Cerrus 31 c
Ceruiboletus 54 b
Ceruicaria 270 b
Ceruinus fungus 54 b
Ceruſſa 315 a
Ceruus 281 d
Ceſtron 138 a
Cetarach 225. c ubi addendum eſt ad alteram ſcolopendrij ſpeciem
Cetus 305 b
Chæreſolium 238 a
Chærephyllon ibid.
Chalcanthum 318 c
Chalybs 315 b
Chamæbalanus 250 a
Chamæbatus 41 b
Chamæciſſus 205 d
Chamæcypariſſus 258 d
Chamædaphne 170 d
Chamædrys 62 b
Chamægyris 226 b
Chamæleon 67 b
Chamæleuce 226 b
Chamæmelon 89 d
Chamæpitys 129 b. 158 d
Chamæſpartium 39 c
Chamæzelon 216 c
Chamelæa 38 d
Chamomilla 89 d
Charadranon 176 b
Charadrius 297 c
Charantia 75 d
Cheiri 181 a
Chelidonia 166 d
Chelidonium maius 165 d
Chelidonium minus 166 b
Chelidonius 325 d
Chiliophyllos 239 b
Chnia 315 d
Chondrus 252 a
Chreſton 94 a
Chryſanthemon 104 b
Chryſanthemos 90 b
Chryſanthemum 88 c
Chryſimela 17 b
Chryſoberillus 325 c
Chryſocolla 319 a
Chryſocollæ faciendæ modus 275 c
Chryſolachanum 187 a
Chryſolithus 325 b
Chryſopraſus 325 c
Cicer 244 d
arietinum, columbinum, orobiæum ibid.
Cicerbita 92 d
Cicercula 246 b
Cichorea lutea 92 b
Cichorium agreſte 93 d
Cici 97 a
Cicindela 299 c
Cicis 31 b
Ciconia 293 a
Cicuta 238 d
Cicutaria ibi. c
Cinara 71 c
Cincinnalis 221 c
Cinclus 297 c
Cimis 321 b
Cinnamomum 264 a
Circæa 74 c
Cirſion 144 a
Ciſsampelos maior 207 a
Ciſsampelos minor ibi. b
Ciſſos 206 b
Ciſthos ibi.
Citonia 17
Citræa mala 15 b
Citrago 211 b
Citrangula 15 c
Citreola ibi.
Citria ibi.
Citria malus ibi. b
Citrinata ibi. b
Citrula ibi. c
Citrullus 213 c
Clauicula 206 d
Clauus Veneris 176 d
Clematis altera 210 b
Clematis daphnoides 169 b
Cnecus 66 b
Cnicus ibi.
Cnicus ſylueſtris 68 c
Cnipes 27 c
Coagulum 272 c
Coccimelea 52 a
Coccognidium 38 b
Coccum gnidium ibi.
Cochleæ 305 d
Colchicum 197 d
Colla 336 c
Colocymthe 211 a
Colocymthis 211 d
Colophonia 327 d. 330 b
Colubrina 102 d. 200 d
Colutea 40 a
Columba 290 c
Columbaris 138 c
Columbina ibi.
Colus ruſtica 68 c
Colymbades 20 b
Comaron 214 d
Comaros 56 a
Come 95 d
Conchæ 306 b
Condiſi 176 c
Condrilla 94 c
Coni 34 d
Conon 238 d
Conſiligo Plinij 171 c
Conſolida 145 a
Conſolida maior ibi. b
Conſolida media 89 b 102 b
Conſolida minor 219 d
Conſolida regalis 182 c
Conuoluulus 207 a
Conyza 131 c
Coparia 259 b
Corallina 179 c
Corallium 323 c
Coramble 188 b
Corchoros 168 b
Cordialis 243 c
Coriandrum 79 c
Corianon ibi.
Corion ibi.
Corneolus 324 d
Cornu ceruinum 164 a
Cornus 14 a
Cornuta 182 c
Corona terræ 205 d
Coronopus 164 a
Corrigiola 168 d
Coruda 141 d
Coruus 293 d
Corylus 30 a
Corymbi 206 d
Cos 327 a
Coſtus 265 d
Cotonea malus 17 a
Cotula fœtida 60 b
Coturnix 295 c
Cotyledon 61 b
Crabro 290 a
Crambe 188 b
Crania 14 a
Craſſula maior 61 b
Craſſula minor 59 c
Crepitus lupi 55 b
Creſsio 159 d
Cretha marina 257 c
Crethmus ibi.
Crinon 204 d
Criſta gallinacea 138 d
Criſta marina 221 c
Criſtallion 132 b
Crithamus 257 c
Crithe 251 a
Critus 257 c
Crocodilus 285 b
Crocus 198 b
Cromnyon 192 a
Croton 97 a
Cruciata 148 c
Cuculus 294 c
Cucumere ueſcens mulier chlænam texit 213 a
Cucumis anguinus, aſininus 214 b
Cucumis citrinus 213 b
Cucumis marinus ibi. c
Cucumis ſatiuus 212 c
Cucumis ſylueſtris 214 b
Cucumis Turcicus 213 b
Cucurbita ſatiua 211 a
Cucurbita ſylueſtris ibi. d
Culex 300 a
Culmus 250 a
Cunila bubula 118 b

Digitized by Google

Cuminum 232 d
Cuminum alexandrinum, æthiopum 232 d
Cuminum romanum 239 c
Cuminum ſyluaticum ibi.
Cuniculus 283 d
Cunila 118 b. 120 b
Cunila capitata 120 b
Cunila gallinacea 118 b
Cunila ruſtica 120 b
Cunilago 119 a 120 c. 131 c
Cupreſſus 23 d
Cupreſſus humilis 158 b
Cuprum 313 d
Curuca 298 d
Caſcutha 208 b
Cyamus 246 c
Cyanos 182 b
Cyclaminus 259 c
Cydonia malus 17 a
Cymæ quid 188 d
Cymbalaria 61 d
Cyminum 232 a
Cyminum dulce 234 c
Cynocephalea 155 c
Cynocephalon 132 b
Cynocrambe 136 d
Cynoctonon 147 b
Cynogloſſum 143 a
Cynoides 132 b
Cynomazon 68 a
Cynomia 132 b
Cynoſbatus Dioſc. 45 a
Cynoſbatus Theophraſti 44 c
Cynoſonchis 201 d
Cynoſrhodos 45 a. & c
Cynozolon 68 a
Cypariſſus 23 d
Cypariſſus ſylueſtris 150 d
Cypeirus 77 b
Cyperus 77 b
Cypris 48 d
Cytinus 16 c
Cytiſus 107 d

D

Dacrydion 33 c
Dactylus 17 d
Dama 283 b
Damaſonium bifoliũ 241 b
Daphne 21 c
Daphne Alexandrina 169 d
Daphnois 170 d
Daucus 229 b
Daucus aſininus 239 c
Daucus creticus 231 c
Daucus hortenſis 231 a
Daucus officinarũ 230 d
Delphin 305 a
Dens leonis 92 c
Diagridion 330 c
Diapenſia 216 d
Dictamnum 115 b
Dictamus officinarum qualis 115 c
Digitalis 73 d
Digiti citrini 203 c
Digitus ueneris 376 d
Dioſanthos 181 d
Dioſpiron 222 d
Dipſacus 66 c
Dipſas 286 a
Dolichos 245 d
Donax 173 b
Dorata 224 d
Doryenion 100 c
Draco 186 c
Dracontion 200 d. 202 d
Dracunculus maior 200 c
Dracunculus minor 200 b
Dragantum 330 d
Dryopteris 224 e
Dulcis radix 185 e
Duracina mala 14 c
Dyſomon 196 c

E

Ebulus 47 b
Ebenotrichon 221 c
Ebiſcus 157 b
Echeneis 307 c
Echinus 283 c
Echium 243 c. 244 c
Elaphoboſcum 259 b
Elaterium 214 b
Elatine 137 d
Electrum 313 d. 329 a
Eleliſphacas 122 b
Elenium 132 c
Eleoſelinum 236 b
Elephas 282 c
Elleborus 171 b
Elleborus albus 272 c
Elymos 255 b
Embaſtrum 115 b
Empetron 210 d
Endiuia officinarũ 91 b
Endiuia ſylueſtris 94 c
Endiuia uera 93 d
Enula campana 132 c
Ephedron 175 d
Ephemeron 197 d
Ephydron 176 b
Epimelis 13 b. 56 b
Epithymbrum 120 c
Epithymus 119 c
Equapium 237 c
Equiſetum 175 d
Equition 176 b
Equus 279 c
Eranthemos 90 b
Erica 37 b
Erigeron 96 c
Erinaceus 283 c
Eruca 287 d
Eruca herba, & eius ſpecies 164 c. d
Eruum 248 c
Eryngium 72 c
Eryſibe 251 c
Eryſiſceptrũ 77 b, 267 b
Erythrodanon 243 d
Eſculus 31 d
Eſula 98 a
Eteocriton 251 c
Eupatorium 217 d
Eupatorium adulterinum 242 b
Eupetalon 170 d
Euphorbium 331 c
Euphraſia
Euphroſine 103 d

F

Faba 246 c
Faba alba 147 b
Faba craſſa 61 b
Faba lupina 259 a
Faba ſuilla 84 d
Fabillia 246 d
Fagus 32 d
Falco 291 c
Far adoreum 252 a
Far candidum 252 b
Far eluſinum 251 d
Farfarago 226 b
Farfarella 226 b
Fario 302 a
Farrago 252 c
Farris ſpecies 252 b
Febrifuga. 86 a
Feles 280 d
Fel animantium 209 c
Fel terræ 86 a
Felicula 224 a
Ferracia minor 216 d
Ferrugo 315 c
Ferrum 315 b
Ferula Thapſia 108 b
Feſtuca 254 b
Fiber 281 b
Ficaria 135 d
Ficedula 298 a
Ficus 12 c
Ficus terræ 260 c
Filicula 222 d. 224 a
Filipendula 220 c
Filix 223 b
Filix petræa 224 d
Feſtica 30 d
Flammea 181 d
Flammula 162 c
Flos æris 314 b
Flos amoris 104 c
Flos cuculi 171 a
Flos farinæ 252 d
Flos garyophyllorum 183 d
Flos S. iacobi 96 c
Flos ſiliginis 250 a
Flutæ 304 c
Fœniculum 233 c
Fœniculum agreſte ibid.
Fœniculum porcinũ 73 a
Fœniculũ Romanũ 234 c
Fœnum Burgundienſe 258 a
Fœnum græcum 107 c
Fœnum græcum ſylueſtre 106 b
Fœtida arbor 43 d
Folium 128 a
Forella 302 a
Formica 287 b
Fragaria 214 d
Fraxinus 49
Friglia 298 b
Frit 250 a
Frugum damna 256 b
Frumentum 249 d
Frumentorũ munimenta 254 d
Frumentorũ uitia 256 c
Frumentũ indicũ 253 d
Frumentũ turcicũ 253 b
Fuci 298 d
Fucus marinus 175 c
Fuga dæmonum 229 b
Fulica 298 b

Digitized by Google

INDEX.

Fumaria 166 d
Fumus terræ 166 d
Fundulus 307 a
Fungi 53 c
Fungorum uaria genera 54 b
Funis arborum 207 a
Furfures 252 d
Fuſus agreſtis 68 c

G

Gagates 325 a
Gaiacum 58 c
Galanga 264 d
Galanga maior 178 a
Galactites 326 d
Galation 242 d
Galbanum 331 d
Galbio 300 d
Galeobdolôs 109 c
Galeopſis 109 b
Galerion 242 d
Galla 32 b
Gallina 289 c
Gallinago 298 b
Gallinariæ baccæ 60 b
Gallion 242 d
Gallitricum 110.c.121 d
Gallitricũ ſylueſtre 121 d
Gallus 289 c
Garyophyllea ſylueſtris 184 b
Gazella 55 b
Genualis 121 d
Geniſta 39 a
Geniſtella 39 b
Genitura iſidis 117 c
Gentiana 133 b
Geranion 152 b
Gethyon 192 b
Gith 80 a
Githago 84 a
Gingiber 261 d
Gingidium 238 a
Gipſus lapis 327 a
Gladiolus 178 c
Glandula 260 c
Glans Sardinia 31 a
Glaſtum 148 c
Glaucion 183 b
Glechon 114 d
Glis 244 d
Gluma 249 d
Gluten auri 319 a
Gluten carnis 335 b
Gluten ligni 336 d
Gluten piſcium 336 c
Gluten Romanum 35 d
Glutinum 336 c
Glutinum librariũ 336 c
Glycisida 184 d
Glycypicron 209 b
Glycyrrhiza 185 c
Gnaphalion 174 b
Gnidium granum 38 b
Gobius 307 b
Graculus 244 a
Gramen 173 c
Gramen aquaticum 173 d
Gramen Parnaßi ibi.
Gramen Paradiſi 262 d
Granatus 322 b
Granum 249 d
Gratia Dei 152 d
Graua 254 a
Großi 12 d
Groſſularis 43 b
Gruina 152 b
Grundulus 307 a
Grus 292 d
Gryphus 291 d
Guadum 148 c
Guaiacum 58 c
Gummi 327 c
Gummi arabicum 331 d
Gummi iuniperi 320 a
Gypſum 320 b

H

Habiola 208 d
Hæmatites 324 d
Hæmorrhous 286 a
Halec 301 a
Halecacabus 100 b
Haliphlæos 31 d
Haſtula regia 204 b
Hedera 206 b
Hedera Cilicia 207 b
Hedera terreſtris 205 d
Hederula 206 d
Hedyoſmus 112 d
Hedypnois 92 c
Hedyſarum 259 a
Helenium 132 c
Heliobotane 168 d
Heliochryſum 104 b.155 a
Helioſelinum 236 b
Heliotropium 94 a
Helix 206 d
Helxine 137 b
Hemeris 34 d
Hemerocallis 203 d
Hemionitis 224 d
Hemionium 225 b
Hepatica 219 b
Hepatitis 217 d
Hepatorium 217 d
Heptaphyllon 215 c
Herba acetaria 154 a
Herba clauellata 181 d
Herba Cretica 115 b
Herba flaua 106 c
Herba fortis 241 d
Herba fullonum 76 c
Herba Iudaica 84 b
Herba leporina 106 c
Herba muralis 137 b
Herba paralyſis 140 b
Herba petræ 95 d
Herba regia 105 d
Herba Roberti 152 b
Herba S. Barbaræ 165 c
Herba S. Kunigundis 242 b
Herba Simeonis 157 d
Herba ſtrella 164 a
Herba trinitatis 181 d
Herba tunica 138 b. 183 d
Herba uenti 83 b
Herba urinalis 154 d
Herbum 259 a
Hermodactylus 197 d
Hiberis 160 a
Hieracium 92 b
Hierobotane 138 d
Hilum 246 d
Hippoglotton 169 d
Hippolapathum 88 b
Hippomarathrum 233 c
Hippoſelinum 237 c
Hippuris 175 d
Hircus 277 d
Hirudinaria 208 a
Hirundinaria 134 d
Hirundo 296 d
Hiſpanach 103 b
Hiſpanicum olus 103 b
Hiatuli 306 b
Hœdus 277 d
Holoſchœnos 175 a
Homo 275 a
Hordeum 251 b
Hordei ſpecies ibi.
Hordeum mundatum 251 c
Humirubus 41 b
Humulus 208 d
Huſo 305 a
Hyacinthus 198 d.324 b
Hydrolapathum 88 b
Hydropiper 161 d
Hyoſcyamus 84 b
Hydroſelinum 336 d
Hypericum 129 b

I

Iacea magna 181 d
Iacea nigra 146 c
Iaſpachites 224 c
Iaſpis 324 b
Ibiga 158 d
Ibiſcus 157 b
Ichthyocolla 336 c
Ichthyotheron 259 c
Idæa 169 d
Idæus rubus 41 c
Ilex 31 c
Illecebra 61 b
Incenſum 332 b
Incenſaria 123 a
Inguinalis 101 d
Incuris 40 d
Intybus 93 b
Intybus erraticus 93 d
Inula ruſtica 145 b
Ion 180 a
Iouis flos 181 d
Iouis glans 31 a
Ippia media 167 d
Ireos 179 a
Iringus 72 c
Iris 178 d
Iſacon 201 b
Iſatis 148 c
Iſchas 260 a
Itea 25 c
Iua moſchata 158 d
Iuba 254 d
Iudaica herba 84 b
Iugalis 44 b
Iuglans 29 a
Iuiube 53 a
Iulus 30 b
Iuncus 174 d
Iuncus odoratus 77 a
Iuniperus 24 b
Iuſquiamus 84 d
Ixia 67 d
Iynx 297 c

K

Kerua 97 a
Keiri 181 a

L

Labi 245 d
Labrum Veneris 66 d
Labruſca 19 c
Lac 269 d
Lac acidum 270 c
Lacca 333 d
Lacerta 286 d
Lachryma arborũ 327 c
Lactaria 98 a
Lactereon 92 d
Lactuca 90 d
Lactuca caprina, marina 98 a
Lactuca leporina 92 d
Lactucella ibi.
Ladon frutex 332 a
Lagopus 106 d
Lampreta 304 d
Lampſana 189 b
Lana pratenſis 174 b
Lanaria 139 d
Lanaria herba 76 c
Lanarum medicinæ 276 c
Lanceolata 142 b
Lapathum 87 b
Lapathum hortenſe 87 d
Lapathũ ſylueſtre 88 a
Lapatium 87 c
Lapilli ſpongiarum marinarum 326 d
Lapatium acutum 87 c
Lapis lazuli 324 a
Lapis ſpecularis 326 c
Lapis ſtellatus 324 a
Lappa inuerſa 65 a
Lappa maior 64 c
Lappa minor 65 a
Lappula campeſtris 65 d
Larga 35 b
Larix ibi.
Laſer 329 b
Laſerpitium ibid.
Later 321 b
Lathyris 97 c
Lathyros 246 b
Laudanum 332 a
Lauendula 125 b
Lauer 136 b
Laureola 170 d
Laurus 21 c
Laurus aculeifolia 22 b
Laurus Alexandrina 169 d
Lens 249 a
Lens paluſtris 175 c
Lenticus 56 d
Leo 281 a
Leontopodion non eſt pes leonis herbariorum 217 c
Lepidion 160 a. 161 b
Lepidiũ ſylueſtre 161 c
Lepus 283 d
Leucacantha. 70 d
Leucanthemon 89 d
Leucoion 181 a
Leuiſticum 227 d
Libanotis 123 a
Libanotis coronaria ibid. c
Libanotus arbor 332 b
Libiſticum 227 d
Lichen 219 b
Lignum aloës 266 d
Lignum Paradiſi 266 d
Lignum putidum 56 c
Lignum Rhodium 267 a
Liguſticum 227 d
Liguſtria 180 d
Liguſtrum 48 d
Lilium 204 d
Lilium conuallium 183 b
Lilium inter ſpinas 210 d
Lilium ſylueſtre 203 d
Limax 287 c
Limones 15 c
Limonium 186 a
Limonium ſylueſtre 186 b
Linaria 154 d
Lingua auis 33 c
Lingua canis 143 b
Lingua ceruina 224 d
Lingua pagana 169 d
Lingua paſſerina 223 a
Lingua ſerpentina 103 a
Lingula uulneraria 103 b
Lingulaca 103 b. 307 a
Linozoſtis 136 c
Linum 153 d
Linum pratenſe 174 b
Liquiritia 185 c
Lirium 204 d
Lithargyrum 313 c
Lithoſpermon maius 77 d
Lithoſpermum 222 d
Lithoſpermum ſylueſtre 223 a
Loligo 303 a
Lolium 256 c
Lomentum 246 d
Loti ſylueſtres 105 d
Lotus campeſtris 106 b
Lotus magna 107 d
Lotus ſatiua 105 b
Lotus trifolia 106 b
Lucius 303 c
Lumbri 287 b
Lunaria minor 77 b
Luparia 147 b
Lupinus 247 b
Lupulus 208 d
Lupus 284 b. 303 c
Lupus reptitius 208 d
Lupus ſalictarius 208 d
Lutea 149 a
Lutra 284 c
Lychnis agria 155 c
Lychnitis 140 c
Lycium 333 c
Lygos 25 a
Lyncurius 329 a
Lynx 284 a
Lyſimachia 135 b
Lytrum 149 a

M

Macer 263 d
Maces. 263 d
Machæronium 178 c
Magnes 323 d
Magudaris 329 b
Maialis 278 d
Maiorana 117 c
Mala inſana 75 b
Mala Nerantia 16 a
Malecorium 16 c
Maligueta 262 d
Malobathrum 128 a
Malua 156 a
Malua terreſtris 56 c
Maluauiſcus 157 b
Malum granatum 16 b
Malum terræ 134 a
Malus 10 c
Malus Citria 15 b
Malus Cotonea 17 a
Malus Cydonia 17 a
Malus Medica 15 b
Malus Perſica 14 c
Malus Punica 16 b
Mamortica 76 a
Mandragora 74 c
Manna thuris 332 b
Manus Chriſti 97 a
Marathrum 233 b
Margarita 323 c
Mariſcus 175 a
Marrubium 110 a
Maſpetum 329 b.
Maſtiche 35 d. 57 a
Mater perlarum 306 c
Matricaria 151 b
Matriſylua 243 c. 160 a. 210 c
Meconion 81 d 82 b
Medica 106 c. 157 b
Medica herba 258 a
Medica mala 15 b
Medulla 273 b
Mel ibi. d
Melampodium 171 b
Melancranis 175 a
Melanthion 80 a
Melanzana 75 b
Meliphyllon 111 a
Melilotus 105 d
Melilotus Germanica 106 c
Melilotus lutea, alba 105 d
Melilotus Serapionis 106 b
Melis 283 c
Meliſſophyllon 111 a
Meliitæum ibi. b
Melligreta 262 d
Melopepones 213 b. c.
Meloſpinus 75 c
Melittæna 111 b
Memecylos 56 a
Mentaſtrum 113 c
Mentha 112 d
Mentha aquatica 114 b
Mentha Sarracenica 131 b. eſt aũt uocabulum eo loco neglectum.
Mercurialis 136 c
Mercurius. 316 b
Mergus 296 a
Merops 297 d
Merula 295 d
Meſpilus 13 b
Metalla 310
Milium 254 d
Milium Indicum 255 a
Milium Italicum ibi.
Milium paruum 255 c
Milium ſolis 222 d
Millefolium 239 b. & d
Millefolium magnũ 240 b
Millemorbia 135 d
Milos 22 d
Miluus 291 b
Molybdæna 319 b
Monedula 294 a
Mora bati 41 c

Mora

Moraceſi 41 c
Mordax Perſicaria 122 b
Morion 74 d
Morſus diaboli 146 c
Morſus Gallinæ 167 c
Morus 11 a
Moſchocarydion 263 c
Moſchus 55 b
Moſchus odoramentum 335 d
Mullus 304 a
Mulus 280 b
Mumia 334 a
Murena 304 c
Murina ſpina 78 c
Mus 284 d
Muſca 300 a
Muſcata 152 b
Muſculi 306 b
Muſcus 55 a
Muſcus marinus 55 b, 179 c
Muſcus terreſtris 55 b, 179 b
Muſtela 284 c
Mutica 249 d
Myacantha 78 c
Mydæ 246 d
Myorthocon 95
Myoſotis 94 d
Myothoſplenon 95 a
Myotis ibid. a
Myrica 37 c
Myriophyllon 239 d
Myrrha 332 d
Myrrhis 238 c
Myrſine 78 c
Myrtacantha 78 c
Myrtillus 42 b
Myſos 33 a
Mytuli 306 b
Myuron 117 c
Myxa 52 d
Myxaria 52 d

N

Naphtha 328 d
Napus 191 a
Napy 164 b
Narciſſus 197 a
Narciſſus Theophraſti & Virgilij 198 a
Nardum 124 c
Nardus agreſtis 126 b
Nardus Celtica 125 d
Nardus Germanica ibi. b
Nardus indica, Syriaca 124 c
Nardus montana 126 a
Nardus ſylueſtris 127 a
Naſturtium 159 b. & d
Naſtos 173 b
Naſturtium album 160 c
Naſturtium aquaticum 114 b
Naſturtium tectorũ 160 b
Naſuti 307 b
Natrix 286 a
Nauci 29 c
Nenuphar 176 d
Nepeta 112 b
Nerantia mala 16 a
Neris 126 b
Nerium 78 a
Nigella 80 a
Nigella damaſcena 80 b
Nihili album 316 a
Nihili griſium ibi.
Nil 149 a
Nilech ibi.
Niſus 291 c
Nitrum 317 c
Noctua 293 d
Nonophthalmus 307 a
Nuces Pineæ 34 d
Nucifolium 263 b
Nummularia 207 b
Nux auellana 30 a
Nux caſtanea 31 a
Nux moſchata 263 c
Nux myrepſica 263 c
Nux myriſtica 263 c
Nux perſica 29 b
Nux pontica 30 a
Nux regia 29 b
Nux unguentaria 263 c
Nymphæa 176 d
Nymphæa pteris 223 d

O

Ocellus cerui 259 b
Ochra 320 a
Ocimaſtrum 116
Ocimoides 116 d
Ocularia herba 103 d
Oculata 307 a
Ocymum 116 c, 253 a
Oenanthe 19 c, 220 c
Oeſypus 276 c
Olea 19 d
Olea ſylueſtris 21 a
Oleander 78 a
Oleaſter 21 a
Oleum 20 b
Oleum de hyoſcyamo 85 b
Oleum Lentiſcinum 57 b
Oleum maſtichinũ 57 b
Oleum omotribes 20 c
Oleum ouorum 289 b
Oleum de papauere 82 b
Oliua 19 d
Olor 292 c
Olus atrum 237 c
Olus aureum 187 a
Olus cordum 257 d
Olyra 252 c
Olyſatrum 237 c
Omotribes oleum 20 c
Omphalocarpus 243 a
Onecium 117 c
Onocrotalus 293 b
Ononis 72 a
Oniſcus 287 c
Ophioctonos 259 b
Ophioglosſum 103 a
Ophioſcorodon 196 a
Ophris 241 b
Ophthalmica 102 d
Opium 82 b
Opopanax 334 c
Orata 302 a
Orca 305 b
Orchis 201 b
Orchis Serapias 202 b
Oreoſelinum 236 c
Orichalcum 313 d
Origanum 118 a
Origanũ campeſtre 150 d
Orminum 121 d, 141 d
Orneogloſſon 33 c
Orobus 248 c
Ornus 33 b
Ortygometra 298 d
Oryza 255 d
Oſmundula 224 c
Oſſea arbor 48 c
Oſteocollon 145 c
Oſtreæ 306 b
Oſtrutium 228 d
Oſyris 154 d
Ouis 275 c
Ouum 288 b
Oxalis 83 a
Oxya 33 a
Oxyacantha 46 b
Oxygala 270 d
Oxylapathum 87 c
Oxymyrſine 78 c
Oxyphœnix 18 b
Oxys 219 a
Oxyſchœnos 718 a
Oxytriphyllon 219 a
Ozimum 116 c

P

Pabulum cerui 259 b
Pæderotes 69 c
Pæonia 184 d
Pæoniæ maris radix pro dictamni radice ab officinis oſtenditur 185 a
Pagana lingua 169 d
Paguri 302 c
Palma 17 d
Palma Chriſti 97 a, 203 c
Palma ſylueſtris 18 b
Palmes 18 d
Palmula 17 d
Paludapium 236 b
Palumbus 294 d
Pampinella 229 c
Pampinula ibi.
Pampinus 18 d
Panacea, panace 227 d, 228 c
Panax Chironium 228 b
Panax heracleum 227 a
Pancration 193 c
Pancratium 94 a
Panigo 255 b
Panis cuculi 219 a
Panis porcinus 260 a
Papauer cornutũ 82 c
Papauer erraticum 81 a
Papauer marinum 82 d
Papauer nigrum 80 b
Papauer paluſtre 176 d
Papauer rhœas 81 a
Papauer rubeum 81 a
Papauer ſatiuum 81 d
Paracoculi 75 c
Paralius 98 d
Pardalianches 146 d
Parietaria 137 b
Parthenium 89 d, 137 b, 151 b
Paſſer 296 d
Paſtinaca 230 c
Paſtinaca Gallica 229 c
Paſtinaca marina 301 c
Paſtinaca pratenſis 239 c
Paſtinacæ ſatiuæ ſpecies 230 d

Pauerina 167 c
Pauo 292 b
Pectines 302 a
Pedicularis 147 d
Peganon 128 b
Pelecan 293 b
Pelecinum 259 a
Pentadactylon 92 a
Pentapetes 216 c
Pentaphyllon 216 b
Peplos 99 b
Pepones 213 b c
Pera paſtoris 139 b
Perca 304 b
Perdicium 137 b
Perdix 295 a
Perfoliata 240 d
Perfoliata ſylueſtris 241 b
Perforata 229 b
Perforipetra 220 d
Periclymenos 243 b
Periclymenum 210 c
Periſtereon 138 c
Perpenſa 127 b
Perſica malus 14 c
Perſicaria mordax 162 b
Perſonata 64 c
Peruinca 169 b
Pes Alexandrinus 235 a
Pes anſerinus 101 c
Pes columbinus 152 b
Pes cornicis 164 a
Pes coruinus 162 c. 164 a
Pes Gallinacei 167 a
Pes leonis 217 b
Pes leporinus 106 d
Pes uituli 200 b
Petaſites 226 a
Petrella 96 c
Petroleum 328 d
Petroſelinon 236 d
Petroſelinum germanicum 237 a
Petroſelinum macedonicum 236 d
Peucedanum 73 a
Phacos 249 a
Phalaris 256 d
Phaſianus 293 c
Phaſelus 245 c
Phaſeolus 245 c
Phaſiolus 245 c
Philanthropos 243 b
Philomela 297 a
Philyra 33 d
Philyrea 48 d
Phlogion 181 d
Phlomos 139 d
Phlox 181 d
Phœnix 17 d. 293 c. 256 d
Phthirioctonon 147 d
Phu 126 b
Phycus marinus 175 c
Phyllitis 224 d
Pica 294 b
Picea 35 b
Picris 94 a
Picus 296 a
Piloſella 95 b
Pimpinella Germanica 229 c
Pimpinella Italica 230 b
Pinaſtella 73 a
Pinaſter 34 d
Pineæ nuces 34 d
Pinguedo 272 d
Pinus 34 c
Piper 161 b
Piper agreſte 25 a
Piper Germanicum 260 d
Piperitis 161 b
Piſſaſphaltos 328 d. 334 a
Piſtacia 30 c
Piſtolochia 134 c
Piſum 244 c
Piſum græcorum 245 b
Pituitaria 147 d
Pityuſa 98 d
Pix 328 a
Pix Brutia 328 b. 330 b
Pix græca 328 b. 330 b
Pix naualis 328 b
Plagitia 301 b
Planta leonis 217 b
Plantago 142 a
Plantago aquatica 142 c
Platanus 36 d
Platyphyllos 31 d
Plumbago 319 b
Plumbum 314 d
Podagra lini 208 c
Polenta 251 c
Pollen 250 c
Polycarpon 169 a
Polygala 183 a
Polygonatum 170 c
Polygonion 145 c
Polygonon 168 d
Polytrichum 221 c
Polyneuros 142 a
Polypodium 224 a
Polytrichon Apuleij 222 b
Polytrichum officinarum 222 a
Polyrrhizos 134 c
Poma amoris 75 b
Poma Arangiæ 16 a
Pompholyx 316 a
Pomum Hieroſolymitanum 76 a
Pomus 10 c
Ponceria 15 c
Populus alba 26 b
Populus nigra 26 b
Porcinum fœniculum 73 a
Porcus marinus 305 a
Porri 302 c
Porrum Aricinum 194 c
Porrum capitatum 194 c
Porrum ſectiuum 194 d
Porrum ſylueſtre 195 b
Porrum tarentinum 194 d
Porrum uineale 195 b
Portulaca 60 d
Portulaca ſylueſtris 59 c
Potamogeton 175 b
Potentilla 240 b
Poterion 51 c
Præmorſa 146 c
Praſinus 307 b
Praſsium 110 b
Praſum 194 c
Primula ueris 130 c. 140 b
Priſtix 305 b
Propolis 274 d
Proſerpinaca 168 d
Proſopion 64 c
Prunella 102 b
Prunorum ſpecies 52 a
Prunus 52 a
Prunus ſylueſtris 51 a
Pſeudolinum 154 a
Pſeudomelanthium 83 d
Pſeudonardus 125 b
Pſeudopetroſelinum 237 c
Pſilothrum 206 d
Pſittacus 296 b
Pſora 146 b
Pſyllium 132 a
Ptarmice 235 b
Pteris 223 b
Ptiſana 251 c
Pulegum 114 d
Pulegum ſylueſtre 112 b
Pulmonaria 219 d
Pumex 327 a
Punica malus 16 b
Purpura 306 b
Pygnocomon 96 a
Pyrethrum 234 d
Pyrites 326 d
Pyritis 126 b
Pyrola 186 b
Pyros 250 b
Pyrus 11 a
Pyxacantha 333 d

Q

Quercus 31 c
Querquedula 298 c
Quinquefolium 216 c
Quinqueneruia 142 b

R

Racemus 18 d
Radicula 76 c. 191 b
Radix 191 b
Rana 285 a
Ranunculus 162 c
Raphanus 191 b
Raphanus ſylueſtris 160 c. 260 a
Rapum ſatiuum 190 c
Rapum terræ 259 b
Rapunculum 190 a
Regulus 298 c
Remora 307 c
Remora aratri 72 a
Reſina omnis 327 c
Reſinarum ſpecies 35 d
Resta bouis 72 a
Rhabarbarum 86 d
Rhabarbarum Monachorum 87 d
Rhamnus 42 d
Rhaponticum 86 d
Rhaponticum officinarum 86 a
Rhodia radix 62 a
Rhododendron 78 a
Rhus 57 d
Ribes 46 d
Ricinus 97 a
Riſum 255 d
Robertiana 152 b
Robigo 256 b
Robur 31 c
Robus 250 c
Roſa 45 b

Roſa

Roſa de biericho 258 c
Roſa Iunonia 204 d
Roſa S. Mariæ 258 c
Roſa tranſmarina 156 c
Roſea arbor 78 a
Roſmarinus 123 c
Roſmarinus acutus 39 b
Roſtrum ciconiæ 152 b
Rubia 243 d
Rubia tinctorum ibi.
Rubiculus 307 b
Rubigo ferri 315 c
Rubinus 322 b
Rubrica fabrilis 321 a
Rubrica Sinopica 321 a
Rubus 41 b
Rubus canis 44 c
Rubus idæus 41 c
Rumex 87 b
Rumpipetra 221 a
Ruſcus 78 c
Ruta 128 b

S

S. Barbaræ herba 165 c
S. Iacobi flos 97 a
S. Kunigundis herba 242 b
Sabina 23 b
Sabina ſylueſtris 179 d
Saccharum 333 d
Sacerdotis aſinus 117 c
Sacerdotis uirile 209 b
Sagapenum 334 d
Sal 317 a
Sal gemmæ ibi.
Sal Armoniacum ibi.
Sal foßile ibi.
Sal aaphthicum ibi.
Sal nigrum ibi.
Sal petræ ibi.
Sal radicum ibi.
Salamandra 287 a
Salar 302 a
Salicaria 135 b
Saliuaris 234 d
Saliunca 125 d
Salix 25 c
Salix Amerina ibi.
Salmo 301 d
Salpa ibi. a
Saluia 122 b
Saluia uitalis 221 c
Sambucus 47 b
Sambucus ſylueſtris 484 a & b
Sampſychon 117 c
Sandyx 315 b
Sanguinalis 168 d
Sanguinaria 164 b
Santalum 266 c
Sanguis animantium 269 a
Sanguis draconis 335 c
Sanguis martis 127 b
Sanguiſorba 230 b
Sanicula 216 d
Santonicum 149 d
Saponaria 76 c
Sapphirus 323 b
Sarcocolla 335 b
Sardius 322 d
Sardonia herba 163 b
Sardonius riſus ibi.
Sardonyx 322 c
Satureia 120
Satyrion 202 d
Satyrion, regum, baſilicum 203 c
Saxaulis 307 a
Saxifica 95 d
Saxifraga alba 220 b
Saxifraga maior 231 b
Saxifraga rubea 220 c
Scabioſa 146 a
Scammonia herba 330 c
Scammonium ibi.
Stomoma 314 b. 315 b
Scandulaccum 160 b
Scarabeus 299 a
Scariola 93 d
Scelerata 162 c
Schœnos 174 d
Scilla 193 c
Scincus 285 b
Scißima 33 a
Sciurus 283 a
Scolopendria uera, maior, minor 225 b. c
Sandaracha 320 a
Scolopendrium officinarum 224 d
Scopæ amerinæ 37 c
Scopium 18 d
Scordium 196 c
Scorodon 195 c
Scoria ferri 315 a. c
Scorodopraſon 196 b
Scorpion 60 a
Scorpium 147 a
Scrophularia maior 135 d
Scrophularia minor 166 b
Scythica radix 185 c
Sebaſte 92 d
Secale 252 c
Securidaca 259 a
Sedum 59 b
Sedum agreſte 63 d
Sedum minus 59 c
Segetalis 178 c
Selenites 326 c
Selinon ſatiuum 235 c
Semen 251 d
Seminalis 168 d
Semperuiuum 59 b
Semyda 34 b
Sena 40 b
Senecio 96 c
Sennicula 216 d
Sepia 303 a
Sapo 336 a
Septifolium 215 c
Septineruia 142 b
Serapinum 334 d
Seres 93 b
Serica 531 a
Scriola 93 d
Seriphium 149 d
Serpens 285 c
Serpentaria maior 200 d
Serpētaria minor 200 b. 208 a
Serpentaria officinarum 102 a
Serpyllum 119 a
Serpyllum Romanum 119 c
Serratula 62 b. 138 a
Sertula campana 105 d
Serum lactis 270 d
Seſamum 154 a
Seſeli 231 b
Seſeli creticum 231 c
Seſeli maßilienſe 231 b
Seutlomalachon 103 b
Seutlon 186 b
Sicelion 132 b
Sida 16 c
Sideritis prima 84 b
Sidia 184 d
Sidion 16 c
Sigillum Salomonis 84 b
Siler montanum 231 b
Silicula 107 c
Siligo 252 c
Siligo Columellæ frumentacea 252 d
Siliqua 57 c
Siliquaſtrum 260 d
Silicis 107 a
Simo 305 a
Sinapi 164 b
Sinapi perſicum 162 b
Sinapi ſylueſtre 160 c
Sinapis confectio 165 b
Sinon 237 b
Sion 236 b
Sirupus de papauere 82 b
Siſer 190 b
Siſon 237 b
Siſymbrium 114 b
Siſymbrium cardamine 114 b. 159 d
Sitanium 250 c
Smaragdus 323 a
Smegmatis confectio 318 b
Smilax 22 d. 207 a
Smilax aſpera 207 c
Smilax leuis 207 b
Smyris 326 b
Smyrna 332 d
Smyrnium 228 d
Solanum 100 a
Solatrum 100 a
Soldana 189 b
Soldanella 179 b. 189 b
Solea 307 a
Solidago 145 a
Solidago minima 130 d
Solidago Sarracenica 241 d
Sonchites 92 b
Sonchus 92 d
Sorbus 50 b
Sorbus torminalis 50 d
Sorgi 255 a
Sornus 300 d
Spanachia 103 b
Spanacia 103 b
Spartion 39 c
Spathe 17 d
Spathula fœtida 64 b
Specularis lapis 326 c
Spelta 251 d
Sperma ceti 305 b
Sphragis 320 d
Spica 249 d
Spica Cilißa 126 b
Spica nardi 125 b
Spica romana 125 d
Spicanum 224 d
Spina acuta 46 b
Spina alba 70 b. & 43 a
Spina murina 78 c
Spinacia 103 b
Splenion 224 d

Spodium 316 a
Squama æris 314 b
Squilla 193 c
Stacte 332 d
Staphis agria 147 d
Staphyle 18 d
Staphylinos 230 c
Staphylodendros 30 d
Stellatus lapis 324 a
Stercus 273 c
Stibi 319 c
Stibium 319 c
Stichas 124 a
Stichas uel Stichados 104 b
Stimmi 319 c
Stipula 250 a
Stœbe 146 b
Stœchas 124 a
Storax 335 a
Stratiotes aquaticus 239 c
Stratiotes millefolia 239 b
Strobili 34 d
Strobilus 71 b
Struthea 17 b
Struthion 76 c
Strutio 291 d
Strutiocamelus 291 d
Strychnos 100 a
Sturius 307 b
Sturnus 296 c
Styrax 335 a
Succinum 329 a
Succiſa 146 c
Sulphur 316 d
Sumach 57 d
Superba 184 b
Sus 278 d
Syderitis altera 152 b
Symphytum 145 a
Symphytum magnum 145 c
Symphytum petræum 145 c

T

Taganon 60 a
Tages indica 151 d
Talantion 145 c
Talpa 285 a
Talus 260 c
Tamatindi 18 b
Tamariſcus 37 c
Tamarix 37 c
Tanacetum 151 c
Tanacetum ſylueſtre 246 b
Tapſus barbatus 139 d
Taraxacon 92 c
Tarda 298 c
Tartarum 336 b
Taurus 276 d
Taxus 22 d
Telephium 59 c
Telis 107 c
Telline 306 b
Tembulum 128 b
Tencha 304 b
Terebinthus 35 d
Teſticulorũ genera 201 b
Teſticulus canis ibi. d
Teſticulus ſacerdotis 203 b
Teſticulis uulpis 61 b
203 b
Teſtudo 306 a
Terra 320 c
Terra cimolia ibid.
Terra hiſpanica 320 d
Terra lemnia 320 d
Terra ſigillata ibid.
Teucrion 63 a
Theda 35 d. 302 a
Talictron 182 d
Thelypteris 223 c
Theriacaria 126 c
Thermos 247 b
Thlaſpi 160 b
Thlaſpi cornutum 161 a
Thlaſpidium 160 b
Thridacias 74 c
Thridax 91 a
Thryallis 140 c
Thus 332 b
Thutia 315 d
Thyaros 256 c
Thylacitis 126 b
Thyligonon 136 d
Thymbra 120 b
Thymelæa 38 b
Thymiama 335 a
Thymum 119 c
Tilia 33 d
Tintinabulum 186 a
Tithymalus 98 a
Tomentum 174 b
Topazius 322 d
Tordylium 231 c
Tordylum 231 c
Tormentilla 215 c
Torpedo 307 a
Tragacantha 330 d
Tragopogon 95 d
Tragoriganum 118 b
Tragus cerealis 252 b
Tragus herba 60 a
Trambula 26 b
Trecacina mala 14 d
Tribulus 65 b
Tribulus aquaticus 65 b
Tribulus ſylueſtris ibid.
Tribulus terreſtris 65 b
Trichomanes 222 a
Trifoliũ acetoſum 319 a
Trifolium agethides 177 c
Trifolium aureum 118 c
Trifolium humile 106 d
Trifolium magnum 118 c
Trifolium maius 107 d
Trifolium odoratum, acutum 105 b
Trifoliũ pratenſe 104 d
Trifoliũ urſinũ 105 d
Trimeſtre 250 c
Trinitas 106 d
Triorchis 202 b
Triſſago 62 b
Triticum 250 b
Triticum uaccinũ 256 a
Trixago 62 b
Trixago paluſtris 196 c
Truta 302 a
Tuber terræ 259 c
Tubera 53 d
Turchois 223 a
Turdus 295 d
Turtur 295 a
Tußilago 226 b
Typha 174 a

V

Vacca 276 d
Vaccinium quid 198 d
Vagina 250 a
Valeriona 126 b
Variola 302 a
Vaticana mora 41 c
Vena tinctorum 243 d
Veneris lumbus 240 a
Veneris ſupercilium 240 a
Veratrum 171 b
Veratrum album 172 c
Veratrum nigrum adulterinum 171 b
Veratrũ nigrũ uerũ ibi.
Verbaſcula 140 b
Verbaſculũ lychnitis 140 c
Verbaſcum 139 d
Verbena 138 c
Verbena fœmella 165 a
Verbenaca ibi.
Vermicularis 59 c
Vermicularis minor 59 c
Vermix 24 c
Veronica 63 c
Verres 278 d
Verriculum rubrum 252 b
Verriculũ album ibi.
Veruex 275 d
Veſicaria 100 b
Veſpa 299 a
Veſpertilio 297 d
Vetonica 138 a
Viburnum 58 a
Vicia 247 d
Vicia ſylueſtris 248 b
Victoriala 169 d
Vinca peruinca 169 b
Vincetoxicum 134 d
Vinciboſcum 210 d
Vineago 137 b
Viola canina 180 b
Viola matronalis ibid. d
Viola muraria 180 a
Viola purpurea ibid.
Vipera 285 d
Virga lanalis 43 a
Viſcum 55 c
Vitealis 207 b
Vitex 25 a
Viticella 210 d
Vitis alba 209 d
Vitis, Chironia, Taminia 210 b
Vitis flos 220 c
Vitis nigra 210 a
Vitis ſylueſtris 19 c
Vitis uinifera 18 c
Vitriolum 137 b
318 c
Vitrum 319 d
Viurna 58 a
Volucrum maius 210 d
Vlmus 27 c
Vlophonon 68 a
Vmbilicaris 243 b
Vmbilicus terræ 259 c
Vmbilicus Veneris 61 d
Vnctuoſa 145 b
Vnedo 13 b. 56 b
Vnguis odoratus 306 b
Vngula caballina 226 b
Vnio 303 c
Volubilis 207 a
Volubilis aſpera 207 c
Volubilis magna 208 d

Vpupa

Digitized by Google

Vpupa 296 c
Vrceolaris 137 b
Vrſus 282 d
Vrtica 108 d
Vrtica piſcis 307 a
Vrtica labeo 109 c
Vrtica lamium ibi.
Vrtica marina ibi.
Vrtica Romana ibi.
Vruncus 250 a
Vstilago 256 b
Vstilago rustica ibi.
Vſnea 55 a
Vua 18 d
Vua criſpa 43 b
Vua uerſa 147 a
Vua uulpina ibi.
Vulgago 127 a
Vulneraria herba 228 c
Vulpes 282 d
Vuularia 169 d
Vultur 291 b

X.

Xanthion 65 a
Xiphion 187 a
Xyloa'oës 266 d
Xylocaracta 57 c
Xylocolla 336 c
Xyrus 64 b

Z.

Zaduara 262 b
Zapetium 335 d
Zea 251 d
Zedoaria 262 b
Zibettum animal 335 d
Zingiber 261 d
Zingiber caninum 261 a
Zizanium 256 c
Ziziphus 53 a
Zopiſſa 328 b
Zuccarum 333 b
Zucco marinus 213 c
Zygia 44 b
Zygis 119 b
Zythum 251 c

INDEX GERMANICARUM Appellationum, quæ hoc opere continentur.

A.

Aal 302 b
Abbiß 146 c
Abthon 222 a
Ackereychel 250 b
Ackerkletten 65 d
Ackerknoblauch 196 b
Ackerpfrimmen 108 b
Ackerwurtz 178 a
Ackerzwibel 193 a
Ackeley 85 b
Adler 290 d
Affodeln 204 b
Affolter 55 c
Affuſch 150 d
Agley 85 b
Agſteyn 319 a
Ahorn 36 b
Alant 132 b
Alberbaum 26 b
Alblen 307 a
Aloe 79 a
Aloes holtz 256 d
Alraun 74 c
Alſen 307 b
Altſerin 25 b
Amarellen 13 c
Amey 232 c
Amling 151 a
Ammelkorn 250 c
Ampffer 87 c
Amſel 295 d
Ancken 272 a
Andorn 110 a
Anemone röſslin 83 a
Angelic 227 a
Antiffien 91 b
Antvogel 290 b
Apoſtemenkraut 146 a
Apffelbaum 10 c
Aron 200 b
Artzeln 50 d
Arſskitzlen 45 a
Aſpen 26 d
Attich 47 d
Azel 294 b
Auffenblat 169 d
Augentroſt
Augenwurtzel 126 d
Aurin 86 b
Auripigment 319 b

B.

Bachholder 48 b
Bachmüntz 114 b
Bachpungen 136 b
Bacillen 257 c
Baldgreyß 96 c
Baldrian 126 b
Balſamkraut 75 d
112 d
Balſam öpffel 75 d
Bappeln 156 a
Bard 303 d
S. Barbara kraut 165 c
Baſilien 116 c
Barg 278 d
Bathengel 63 b
Bauchweytz 253 b
Baumfarn 224 c
Baumholderrüben 191 a
Baurenſenff oder creß 160 c
Bech 328 a
Bellen 26 b
Belhinen 298 b
Benedicten roſen 184 d
Beninienroſen ibi.
Beerblat 169 d
Beerlap 179 b
Beerwurtz 231 c
Beifůß 151 a
Berenklee 105 d
Berggel 320 a
Bergmüntz 118 c
Bergwachs 334 a
Berſig 304 b
Bertram 234 d
Beſemkraut 160 c
Betonien 138 a
Bett 274 d
Bettlersle... 65 a
Beynholtzin 48 d
Beinwoll 145 b
Beyßköl 186 c
Berntantz 69 d
Bibenellen 229 c
Biber 281 b
Biberklee 136 a
Bilſamkraut 84 d
Bilſen 52 b
Bims 325 a
Bingelkraut 136 c
Bintzen 174 d
Bircken 34 b
Birckwurtz 215 c
Biſem 335 d
Bißmüntz 147 d
Bitterwurtz 133 b
Byrtzenbertz 37 c
Blackfiſch 303 b
Bla hornungs blůmen 193 b
Blamenderle 62 c
Bleiſchlacken 315 a
Bleiſchweyſſ 319 b
Bleiweiß 315 a
Blůt 269 a
Blůtkraut 187 d
Blůtſteyn 324 d
Blůts tröpflin 184 b.
230 b
Blůtwurtz 152 d
Boberellen 100 c
Bock 277 d
Bocksbart 95 d
Bocksbeeren 41 c
Bockshorn 107 c
Bonen 246 c
Borfeldiſch rüben 191 a
Bornſteyn 319 a
Bornwurtz 69 a
Borſt 25 b
Brachen diſtel 72 c
Brackenhaupt 155 c
Brandt 256 b
Brandlattich 226 b
Braun betonien 138 a
Braunellen 102 b
Braunwurtz 135 d
Bremen 41 b
Bernkraut 139 a
Breyter ſaurampffer 88 a
Bricken 304 c
Brombeerſtauden 41 b
Brötling 54 a
Bruchkraut 101 d
Bruchwurtz 61 b.
217 d
Brunkreſſen 114 b.
159 d
Brunnen leberkraut 219 c
Brußbeerlin 53 b
Bruſtwurtz 227 a
Bryßlauch 194 d
Bůbenfiſt 54 b
Bůbenleuß 65 a
Bůbenſtrel 66 d
Bůchampffer 219 a
Bůchbaum 32 d
Bůchbrodt 219 a
Bůcheſchen 33 b
Bůchfinck 298 b
Bůchnuſſen 32 d
Bůchklee 219 a
Buchsbaum 22 c
Bucken 151 a
Buffel 277 d
Burchard 187 a
Burgel 60 d
Burgundiſch hew 258 a
Burtzel 60 d
Burtzetſch 144 c
Buſchmören 233 c
Büttelroſen 45 a
Butter 272 a
Byne 293 d
Bynetſch 103 b
Byrbaum 11 b
Byren ibi.
Bynſaug 103 c

C.

Calmus 265 b
Camillen 89 d
Campeloſen 140 c
Canel 264 a
Capaunſteyn 325 c
Cappes 188 b
Caprey 40 d
Cardamömlin 262 c
Cardobenedict 69 a

Caſta

Caſtanien 31 a
Chriſtianwurtz 260 c
Chriſtwurtz 171 b
Citrinatöpffel 15 b
Citrullen 213 c
Cloſterbeer 43 b
Cnic 320 c
S. Chriſtoffelskraut 248 b
Colmarkraut 268 b
Coloquint 211 d
Conterfei 313 d
Coriander 79 c
Cornlenbaum 14 b
Creiden 320 c
Creß 159 d. 307 b
Creutzbaum 97 a
Creutzbeer 43 b
Creutzblům 183 a. 203 c
Creutzwurtz 96 c. 148 c
Cucumeren 213 b
meer Cucumeren ibi. c
Cypreß 158 c
wilder Cypreß 150 d
Cypreſſenbaum 13 d
Cypreſſene wolffsmilch 98 d

D.

Dachs 283 c
Dactelbaum 17 d
Damlin 283 b
Damaſtenroſen 140 c
Dennen marck 126 b
Denn graß 168 d
Deyment 113
Dictam 115 b
Dinckel 251 d
Dinckelkern 252 a
Diptam 115 b
Dirlen 14 b
geſegneter Diſtel 69 a
marien Diſtel 70 c
meer Diſtel 257 c
weißgarten Diſtel 70 b
Diſtel finck 297 b
Diſteluogel 297 b
Dole 294 b
Dolkraut 74 d. 84 d
Dolöpffel 75 b
Donderbar 59 b
Donderbonen 61 b
Dondernäglin 184 b
Dorten 256 c
Doſten 118 c
Dotterblům 88 c
Dottern 208 b
Deytel kolben 174 a
Dratblům 88 c
Dreifaltigkeyt blůmen 181 d
Dreuſchling 53 d
Dudiſtel 93 a
Durchwachs 240 d
Dürrwurtz 131 c
Durt 256 c

E.

Eber 278 d
Eberwurtz 67 b
Edelleberkraut 218 d
Edel narden 124 d
Edlerſteynklee 106 c
Egelkraut 207 d
Egerſt 294 b
Eibenbaum 22 d
Einbeer 147 a
Einblat 241 b
Ein korn 252 a
Eiſenhart 138 d
Eiſenhůtlin 147 c
Eiſenkraut 138 d. 164 c
Eiſenroſt 315 c
Eiſenſchlacken ibi.
Elephant 282 c
Elterbaum 27 b
Elſen 307 b
Eniß 234 c
Endiuien 91 b
Endtengraß 173 d
Engelſüß 224 a
Ent 290 b
Encian 133 b
Epff 235 c
Epphaw 206 b
Eppich ibi.
Erbſal 46 b
Erbſen 244 c
klotz Erbſen ibi.
Erdapffel 259 c
Erdtbech 267 b 382 c
Erdtbeer 214 d
Erdtcrentzlin 205 d
Erdtephew ibi.
Erdteychel 220 c
Erdfarn 224 c
Erdfliegt 300 a
Erdtflöch ibi.
Erdtgall 86 b
Erdtgraß 326 c
Erdtmandel 260 b
Erdtnuß ibi. a
Erdpfeffer 59 c
Erdtpfrimmen 39 a
Erdſcheib 259 c
Erdtrauch 166 d
Erdtwachs 334 a
Erdtweirauch 62 c
Erdwinden 137 d
Ehrenpreiß 63 c
Erlen 27 b
Ernroſen 156 c
Eruen 248 c
Erweyſen 244 c
Eſchbaum 49 b
Eſchern 49 b
Eſchleuchel 194 c
Eſchröſel 50 d
Eſel 279 d
Eſelgen 287 c
Eſels cucumern 214 b
Eſelshuff 226 b
Eul 293 d
Eychbaum 31 c
Eychelen 31 c
Eychfarn 224 c
Eychhorn 283 a
Eychöpffel 32 b
Eychſchwem 54 a
Eyterneſſel 108 d

F.

Falck 291 c
Farn 223 b
eſels Farn 221 d
eych Farn 224 c
röſſei Farn 225 b
roß Farn 223 c
ſteyn Farlin 222 a 224 b
ſteyn Farn 224 b
ſuß Farn ibi.
wald Farn 223 c
Farr 276 d
Faſelen 245 d
Faulbaum 44 a
Federmauß 297 d
Feder weiß 326 c
Feigblatterneppich 166 b
Feigblattern kraut ibidem
Feigbonen 247 b
Feigen 12 c
Marſiliſche Feigen 12 d
Feigwartzenkraut groß 135 d. 166 b
Felbinger 25 c
Feld andorn 110 c
Feld cypreß 159 a
Feld garben 240 a
Feldkertzen 139 d
Feld kletten 65 d
Feld knoblauch 196 b
Feld magſamen 81 b
Feld mören 229 c
Feld nägelin 184 b
Feld riſter 27 d
Feldroſen 45 c
Feldtſcharlach 110 c
Feldwicken 248 b
Feldzwibel 193 a
Fench 255 b
Fenchel 233 c
Ferbblůmen 108 d
Ferber röte 243 d
Fetthenne 61 b
Feuren 35 b
Fiberkraut 86 b
Fichtenbaum 34 d
Filtzkraut 208 b
Fingerhůt 73 d
Fiſchbeyn 303 b
Fiſchkörner 134 c
weiß Fiſchlin 307 a
Fiſchmüntz 114 b
Fiſchwurtz 135 d
Flachs 153 c
Flachsſeiden 208 b
wild Flachs 154 c
Fleyſchblum 104 d
Fliege 300 a
Fliegenſchwein 54 a
Flöhkraut 131 c. 161 d
Floramor 104 c
Forel 302 a
Forenholtz 34 d
Fortzwang 61 b
Fortzwin ibi.
Frantzoſenholtz 58 c
Frawendiſtel 70 c
Frawendorn 45 c
Frawen haar 221 c
Frawenkraut 131 a
Frawenmüntz ibi.
Frawenrößlin 140 c
Freyſſamkraut 181 d
Freyſſamroſen ibi.
Froſch 285 a
Froſchlöffelkraut 142 c
Fuchs 282 d
Fuchsmilch 97 c
Fuchsſchwantz 255 b
Fünffblat 316 c
Fünfffingerkraut 316 c

G.

Galgen 364 d
Gall 269 c
Gallöpffel 32 b
Galmey 315 d
Gamander 62 c
Gans 290 a
Garben 239 b
ſchaff Garben 239 b
Gartencypreß 158 c
Garten Jſop 120 b
Gartenkreß 159 d
Gartenſaffran 65 b
Garten ſeltung 126 b
Garthagen 150 d
Gauchbrot 95 d

Gauchhaberń 254 b
Gauchheyl 166 b
Gauchklee 219 a
Gauchblům 160 a. 171 a
Geel lilien 178 a
Geelmüntz 112 b
Gelbdlmägen 82 c
Gembs 283 b
Geniſt 39 a
Genſerich 240 b
Genßblům 89 a
Genß diſtel 91 b. 93 a
Genßfůß 100 c
Genßpappel 156 c
Gerinſel 196 a
Geringel 272 c
Gerlin 190 b
Gerſten 252 b
Gerolt gerſten ibi. c
Geſchelt gerſten ibi.
Gertwurtz 150 d
Gerwel 239 b
Geyer 291 b
Geyfferwurtz 234 d
Geyß 277 d
Geyßbart 96 a
Geyßblat 210 c
Geyßklee 107 d
Geyßmelcker 297 d
wild Geyß 283 b
Gichtwurtz 184 d
Gierlin 190 b
Gildblůmen 108 b
Gilgen 204 d
Ginſt 39 a
Glaßkraut 237 b
Glidtkraut 84 b
Glockenwinden 207 b
Göd 307 b
Gold 312 d
Goldtblůmen 89 b
Goldtfor 302 a
Goltgled 313 c
Goldtkefer 299 b
Goldtknöpflin 141 a
Goldtlilgen 205 a
Goldtpolÿ 203 d
Goldt wiſenblůmen 88 c
Goldt Würmlin 299 b
Goldtwurtz 165 d. 203 d
Gottheyt 102 b
Gotsgenad 152 d
Gots vergeß 110 d
Granatöpffel 16 b
Graß 173 c
Graßblůmen 183 d
Graßköl 70 a
Graßmuck 298 a
Grawnicht 316 a
Greiff 291 d
Grenſel 69 d
Grindtkraut 96 c
Grindtwurtz 87 c
Gritzelmoren 190 b
Groſſelbeer 43 b
Groß epff 237 c
Groß feigwartzenkraut 135 a
Groß feinſamen 77 d
Groß garben 240 a
Groß klette 64 c
Groß meerhirſen 77 d
Groß pappel 157 b
Grundel 307 a
grundheyl 63 c
grundreb 205 d
grünſpan 318 d
grünſpecht 297 d
grutz 252 b
guckgauchklee 219 a
guckguck 294 c
gülden gunſel 145 d
güldenklee 218 d
gundelreb 205 d
gurchen 213 b
gürtelkraut 179 b
güter heynrich 88 a. 188 a
gutzgauch 294 c
gyps 320 b

H.

Haarberen 215 b
Haarſchar 179 d
Haarſtrang 73 a
Haaß 283 d
Habern 254 b
Haber diſtel 71 d
Haber malch 95 d
Haberroſen 45 c
Habich 291 a
Habichskraut 92 b
Härſtrang 176 d
Härwurtz ibidem
Hagdorn 44 c
Hagel gans 298 b
Hageychen 31 c
Hackerkraut 83 b
Halskraut 170 b
Hamel 275 d
Han 289 c
Hanbuchen 33 b
Hanbutten 45 a
Handorn 44 c
Hardrigel 48 c
Hanenfůs 162 c
Hanen kamp 138 d
Hanenkopff 109 c
Hanenſporn 267 a
Hanff 153
Hanhödlin 44 b
Hanroſen 45 a
Harnkraut 254 c. 220 d
Harthew 130 a
Hartz 328 a
Hartzbaum 34 d
Haſelbaum 30 a
Haſelſtrauch ibi.
Haſelwurtz 227 a
Haſenbrodt 256 d
Haſenfůß 106 d
Haſenklee 219 a
Haſenlattich 92 d
Haſenörlin 54 a. 256 d
Haſenpappel 156 c
Haſenpförlin 95 b. 105 d
Haſenſtrauch 62 d
Hauckblat 169 d
Hauſen 305 a
Hauſenblaſen 305 a. 336 c
Haußwurtz 59 b
Haſenköl 92 d
Hecht 303 c
Heckroſen 45 c
Hederich 189 b. 192 c
Herdelſchwein 54 a
Herbſtroſen 156 c
Hergotsbertlin 230 b
Hering 301 b
Herlitzen 14 b
Hertzfreud 243 c
Hertzgeſpan 1
Hertzgeſper 110 b
Hertzkraut 112 d
Hetz 294 b
Hewhechel 72 a
Heydelbeeren 42 b
Heyden 37 b
Heydenflachs 155 b
Heydenkorn 253 b
Heydenrettich 191 c
Heydenroſen 45 c
Heydenſchmuck 108 b
Heyderling 153 d
Heyder 286 d
Heydniſchblůmen 203 d
Heyl allen ſchaden 148 c
Heiligen creutz holtz 266 d
Heilig geiſtwurtz 227 a
rot Heylwurtz 215 c
Himelbrandt 139 d
Himelſchlüſſel 140 b
Himelſchwertel 178 d
Hindberen 41 c
Hindtleufft 93 d
Hirß 281 d
Hirtzklee 241 d
Hirszung 224 d
wild Hirszung 225 b
Hirtenſeckel 139 b
weiß Hirtzwurtz 259 b
Hochleuchen 157 d
Hochmůt 184 b
Holunder 47 b
Holwurtz 134 a
Honigblům 111 b
geel Hornungsblůmen 197 b
weiß Hornungsblů-men 181 c
Holder 47 b
Holtztaub 194 d
Holtzmangolt 186 b
Holtzäpffel 10 d
Hornkirſen 14 b
Hornkümmel 182 c
Hüfflattich 126 b
Hummel 298 d
Hůn 289 c
Hund 280 b
Hündsaugen 121 c
Hundsknoblauch 195 b
Hundtskopff 155 c
Hundtskürbs 210 a
Hundtsroſen 45 a
Hünerbeer 60 a
Hünerderm 167 c
Hünerfül 120 b
Hünerſerb 119 a. 167 c
Hünerköl 119 a
Hünertrauben 60 a
Hundtsdyll 89 d
Hundtsmilch 98 d
Hundtsmilten 188 a
Hundtszung 143 b
Hurnus 299 a
Hynſchkraut 209 b

J.

S. Jacobs blům 96 d
Jbiſch 157 b
Je lenger je lieber 209 b
Jgelskletten 65 a
Jgel 283 d
Jmen 27 c
Jmber 167 d
Jmenblat 111 b
Jmenkraut 119 c
Jndianiſch nägelin 151 d
Jndianiſch öpffel 215 c
Jndianiſch pfeffer 167 b. 261 a
Jngrün 169 b
Jngwer 201 d

Digitized by Google

Ingwerskraut 167 b
S. Johans blům 89 a. 96 d
S. Johans brot 57 c
S. Johans flieg
S. Johannes Gürtel 151 a
S. Johannes Kefer 299 d
S. Johans kraut 128 d
S. Johans Treublin 46 c
Iſop 120 d
Iſpen ibd.
Judendöcklin 100 c
Judenhůtlin ibid.
Judenkirſen ibid.
Judenöpffel 15 b
Junckerlilien 203 d
Junckfrawendiſtel 70 d
Jungfrawen haar 221 c

K.

Kalb 276 d
Kalbsaug 89 b
Kalbsnaß 155 c
Kameſiro 77 c
Kandenkraut 175 d
klein Kandenkraut 169 a
Kappes 188 b
Karp 204 d
Karten 66 d
Käß 271 b
Katz 280 d
Kätzle 106 d
Katzenklee ibi.
Katzenkörbel 156 d
Katzenmüntz 111 d
Katzenſpeer 72 a
Katzentreublin 59 c
Katzenwadel 175 d
klein Katzenwedel 169 a
Katzenwurtzel 126 c
Katzenzagel 175 d
Kautz 293 d
Keerbeſem 78 c
roß Kefer 299 b
Kelberkern 238 c
Kelcken 239 b
Kellershalß 38 b
Kerbelkraut 238 a
Kern 252 a
Kertzenkraut 139 d
Keßpappel 156 c
Keſſelbraun 314 a
Keſten 31 a
Keuling 307 a
Keulwurtz 176 d
Keuſchlamp 25 a
Kichern 246 b
Kinin 119 a
Kirſen 13 c
Kiß 326 d
Klapperroſen 81 b
Klebkraut 242 a
Klee 104 d
Kleinbathengel 62 b
Klett 64 c
klein Klett 65 a
Klettenkraut 137 d
Klingelrůblin 190 b
Knabenkraut 61 b
Knabenkraut 291 d
Knawel 169 a
Knoblauch 195 c
wild Knoblauch 196 a
feld/wild/acker Knob- lauch ibi. b
Knollenkraut 135 d. 260 c
Köl 188 b
römiſch Köl 186 c
rein Köl 189 b
Kolben 174 a
Kolſtock 185 c
Königskertzen 139 d
Korbfeigen 12 c
Körffel 238 a
wilder Körffel ibi. c
Korn 252 c
bla Kornblůmen 182 b
wild Kornblůmen 140 d
Kornmüntz 112 b
Kornneglin 83 d
Kornlenbaum 14 b
Kral 294 a
Kräenfůß 164 a
Kraffemeel 251 a
Krammetbaum 24 b
Krammet vogel 295 d
Kranch 292 d
Kranchshalß 152 d
Kranſelbeer 43 b
Krebs 302 c
Kreß 159 d 309 b
Kriechen 52 b
Kronäglin 98 c
Krott 285 b
Krottendyll 89 d
Krottenflachs 154 c
Krottenkraut 73 c
Ků 276 d
Kůaug 89 b
Kuchenſchel 83 b
Kůdyl 89 b
Kůhorn 107 c
Kümmel 232 a
Krankümmel 322 a
Künglin 283 d
Königsroſen 134 d
S. Königund kraut 242 b
Kunrath 130 b
Kupffer 313 d
Kupfferbraun 314 b
Kupffergrün 318 d
Kupfferſchlag 314 a
Kupfferſteyn 314 a
Kupfferwaſſer 318 c
Kurberbaum 14 b
Kürbs 211 a
Kůſchell 83 b
Kuttelkraut 150 d
Küttenbaum 107 a
Kůweiß 255 a
Kůwurtz 136 b
Kyffer 35 c
Kyfferholtz 34 d
Kynholtz ibi.

L.

Lachenknoblauch 196 d
Lachs 301 d
Lactuck 91 a
Lamb 275 d
Lampret 304 d
Laſurſteyn 324 a
Lattich 91 a
Lauander 125 c
Laubfeigen 12 c
Laubfroſch 285 a
Lauch 194 c
Lauendel 125 c
Ließknoſpen 174 a
Leberdiſtel 91 b
Leberkraut 217 d
brunnen Leberkraut 219 c
edel Leberkraut 218 d
ſtein Leberkraut 219 c
Leim 336 c
Lein 153 c
Lein dotter 154 a
Lendenkraut 87 c
Letten 210 b
Lerch 297 b
Lerchbaum 35 b
Leuchel 194 c
Leußbaum 44 a
Leußkraut 38 d. 47 b. 148 b
Leußwurtz 147 d
Lew 281 a
Liebſtöckel 227 d
Lienen 210 b
Lilgen 204 b
blaw Lilgen 178 d
gold Lilgen 205 a
Lindbaſt 27 c
Linden 33 d
Linſen 249 a
Lorberbaum 21 c
Lewenfůß 217 b
Lewentap ibi.
Luchs 283 a
Lulch 256 c
Lungenkraut 219 d
Lynkraut 154 c
Lyppen 271 a

M.

Macrel 303 d
Magſamen 81 d
Maioran 117
Maltzennaſen 50 b
Mandelbaum 28 a
Mangolt 286 c
Manstrew 72 c
Marck 273 b
Mariendorn 45 c
Marie magdalenen blů- men 125 d
Marienrößlin 140 c
Marobel 110 c
Maßholder 36 d
Maßlieben 131 c
Mattblům 88 c
Maulbeerbaum 11 c
Mauleſel 280 b
Maurpfeffer 59 b
Maurrauten 221 d
Mauß 284 d
Mediſch hew 258 a
Meelbaum 49 b
Meerhirſen 222 d
Meerlinſen 175 c
Meerſchwein 305 b
Meerzwibel 193 c
Megerkraut 242 d
Melantzan 75 b
Meliſſen 111
Melonen 213 c
Mengelwurtz 87 c
Menſchendiep 38 d
Menwelwurtz 87 c
Merck 235 c
Mercuriuskraut 136 c
Meerfenchel 257 c
Mergenrößlin 140 c
Mergenträhern 201 d
Merrettich 160 c
Mertzenblůmen 198 d
blaw Mertzblůmen ibi.
geel Mertzenblůmen 197 b
weiß Mertzenblůmen 181 c
Mertz violn 180 a
Meſpel 13 b
Meſſing 214 a
Metram 151 b
Meußbaum 78 c
Meußöhrlin 94 d
Meußpfeffer 147 d
Meußzwibel 193 b
Meyenblůmen 183 b
Meyenkraut 166 b
Meyer 187 d
Meyron 117 c
Meyſterwurtz 228 d
Milch 269 d

Digitized by Google

Milken 187 a
Milzkraut 225 c
Miſtel 55 c
Miſtmilten 187 d
Mattenflachs 174 b
Molch 287 a
ſtoß Molcken 271 b
Modelger 148 c
Moll 287 a
Molcken 271 a
Mollenkraut 97 a
Mollein 14 d
Molten 187 a
Mön 81 d
Monatblům 131 d
Monkraut 77 a
Monrauten ibi.
Morchein 53 d
Mörderkraut 38 d
Mören 230 c
Mooß 55 a
Moßblům 88 c
Mosflechten 219 c
Moskolben 174 a
Mottenblůmen 104 b
Mottenkraut 141 a
Muck 300 a
Muckenkraut 161 d
Muckenſchwem 54 a
Muldwurff 285 a
Munchskappen 147 c
Munchskopff 100 c
Mundtholtz 45 d
Mundtleym 305 a
Mundtweiden 48 d
Müntz 112 d
Muſcaten 263 c
Muſcheln 306 b
Můterkraut 151 b
Můttwillen 184 b
Myrrhen 332 d
N.
Nabelkraut 61 c.
154 c
Nachegall 297 a
Nachtſchadt 100 a
rot Nachtſchatten ibi. c
Nackethůren 198 a
Nagelkraut 95 a
Napen 191 a
Narciſſenrößlin 197 a
Narden 124 d
Narren kolben 174 a
Naſen 307 b
Nater 285 d
Naterwurtz 102 d
klein Naterzung 207 d
Naterzünglin 103 a
Neglin 263 b
Neglin blůmen 183 d
Neſpel 13 b
Neſſel 108 d
Neunaug 307 a
Neungleych 179 b
Neunheyl 179 b
Nicht 316 a
Nießwurtz / ſchwartz 171 b
Nießwurtz weiß 172 c
Niniuerwurtz 184 d
Nöſſel 225 b
Nöſſelfarn ibi.
Nußbaum 29 b
Lampertiſche Nuß 30 a
O.
Ochs 276 d
Ochſenbrech 72 a
Ochſenzung 144 c
welſch Ochſenzung ib. b
wild Ochſenzung 143 d
Odermenig 217 d
Ogger 320 a
Ohrlitzen 307 c
Olander 78 a
Olbaum 19 d
Oliuenbaum ibi.
Olmagen 81 d
Olſamen 81 d
Omkraut 217 b
Operment 319 b
Opffelbaum 10 c
Orant 155 c
Oſterlucei 134 a
Oſtern 306 b
Otter 284 c
P.
Palmbaum 17 d
Pappengey 296 b
Papellbaum 26 b
Pappeln 156 a
Pariskörner 262 d
Perlin 323 c
Paſtenachen 230 c
Peonien roſen 184 d
Perlenmůtter 306 c
Peſtilentz wurtz 226 a
Peſtemen kraut 145 a
Petaſten heublin 226 a
Peterlin 236 d
S. Peters korn 252 a
S. Peters kraut 137 b
S. Peters ſchlüſſel 140 b
Peterſilgen 236 d
Pfaffenhödlin 166 b
Pfaffenpint 200 b
Pfaffenrörlin 92 c
Pfaffenſtil ibi.
Pfaw 292 b
Pfawenkraut 162 a
Pfeben 213 b
Pfeffer 261 b
Pfefferling 53 d
Pfefferskraut 161 b
Pfenich 255 b
Pfennigkraut 207 d
Pferd 279 c
Pferdtsſchwantz 175 d
Pferſigkraut 162 a
Pferſingbaum 14 c
Pfingſtroſen 184 d
Pflaumen 52 a
Pfrimmen 39 c
Phaſant 293 c
Pimpernuß 30 c
Pinnholtz 44 b
Pippaw 92 c
Plateiſen 301 b
Plochtaub 294 d
Poley 114 d
Pomerantzen 16 a
Poppel weiden 26
Porſt 37 c
Praumen 52 a
Preſem 307 b
Pſilienkraut 132 a
Pungen 135
Q.
Qualſter 299 c
Queckſilber 216 b
Quendel 119 a
Quittenbaum 17 a
R.
Rab 293 d
Raden 83 d
Radendiſtel 72 d
Ragwurtz 202 b
Rampen 196 b
Ramſel 183 a
Ramſeren 196 b
Rappenfůß 164 a
Rapuntzel 190 a
Raſſel 162 a
Raßwurtzel 210 a
Ratt 284 d
Ratten 83 d
Rattenpfeffer 147 d
Rauchöpffelkraut 75 d
Ranp 287 d
Rauten 128 b
Reinblům 104 b
Rhein weiden 48 d
Reiß 255 d
Rephůn 295 a
Rettich 191 c
Reyer 294 d
groß Reinfar 151 a. c
Rhabarbar 86 d
münch Rhabarber 87 d
Rhapontick 86 d
Rhebock 283 b
Rheling 54 a
Rhodeißholtz 267 b
Ridtgraß 173 c
Rindt 276 d
Rindtsaug 89 b
Ringelblům ibi. c
Ritterſporn 182 b
Rocken 252 c
Rodel 148 b
Rotbart 300 d
Rodteuglin 307 b
Römiſch kümmel 232 a
Römiſch pappel 156 c
Römiſcher hanff 97 a
Römiſcher quendel 119 c
Römiſchrůb 210 a
Rörkraut 92 c
Röte 243 d
Röttling 54 a
Romgraß 186 c
Ror 173 a
Roſen 45 a
Roſen von hiericho 258 c
Roſenwurtz 62 c
korn Roſen 81 b
Roßampffer 88 b
Roßfenchel 233 c
Roßhůff 226 b
Roßkümmel 232 c
Roßmarin 123 c
Roßmüntz 113 c
Roßpappel 156 c
Roßripp 142 b
Roßſchwantz 175 d
Roßwadel ibi
Roteblům 131 d
Rottnuß 3 a
Rottſchwein 54 a
Růben 190 d
Rotrůblin ibi. b
Ruprechtskraut 152 b
Rürnuß 30 a
Ryſiholtz 27 c
S.
Saffran 198 b
Salbey 122 b
Salm 301 d
Salpeter 317 c
Samkraut 175 b
Sammetroſen 104 c.
140 c
Sammetrößlin 151 d
Sandelholtz 256 c
Sanickel 217 a
Sarbaum 26 b
Saturey 120 b
Saturon ibi.
Saurdorn 46 b
Saw 278 d
Sawboon 60 d
Sawburtzel ibi.
Sawdiſtel 93 a
Sawerampffer 88 b
Sawerklee 219 a
Sawrach 46 b
Sawrmilch 270 d
Sawwurtz 135 d
Sewbon 84 d

Digitized by Google

Scariol 93 d
Schaaff 275 c
Schabenkraut 141 a
Schaffmülle 25 a
Schaffrip 239 b
groß Schaffrip 240 a
Schaffszung 142 d
Schaffebew 175 d
Scharlach 122 d
Scharpffwinde 207 c
Schartenblům 101 d
Schartenkraut 152 b
Scheißkraut 154 c
Schelkraut 165 c
Schelwurtz 165 d
kleyn Schel oder ſchwalbenwurtz 166 b
Schießwurtz 210 a
Schifergrün 319 a
Schildkrot 306 a
Schirling 238 d
Schißmolten 187 b
Schlaffcuntz 45 c
Schlaffkraut 74 d. 84 d. 100 d.
Schlang 285 c.
Schlangen kraut 200 d
Schlangenwurtz 102 d
Schlangen wurtzel 171 d
Schlehendorn 51 a
Schleie 304 b
Schlottenblům 283 b
Schlüſſelblum 140 b
Schlutten 100 c
Schmaltz 372 d
Schmaltzblum 88 c
Schmaltzkraut 91 a
Schweinßtodt 101 c
Schmelen 174 d
Schmerbel 88 a
Schmertzen 162 a
Schmerwurtz 145 b
Schmerel 326 b
Schmirgel 326 b
Schneck 301 d
Schnegel 287 d
Schnepff 298 b
Schnittlauch 194 d
Schollen 301 b
Schorbocks 166 b
Schoßwurtz 150 d
Schröter 299 a
Schwaden 154 a. 255 d
Schwalb 296 a
Schwalbenſteyn 325 d
Schwalbenwurtz 134 d 265 d
rein Schwalben 298 d
Schwan 292 c
Schwartz coriander 80 a
Schwartzhirtzwurtz 123 b
Schwartz kümmich 80 b
Schwartz nießwurtz 161 b
Schwartzrettich 260 b
Schwartztaucher 298 b
Schwartzwurtz 145 b
Schwebelwurtz 73 a
Schwelcken 48 b
Schwein 278 d
Schwem 53 c
blaw Schwertel 178 d
klein blaw Schwertel 178 c
Sebaſten 52 d
Schelkraut 139 b
See blůmen 176 d
Seenuß 65 b
Seidenwürmlin 287 a
Sekenneken 176 d
Selinng 125 d
Sellen 25 d
Seuenbaum 23 b
Senetbletter 40 b
Senff 164 b
Seſel 231 b
Sewbrodt 260 a
Sewtodt 100 c
Sewfenchel 72 a
Sewkraut 100 a
Sewmelck 92 d
Seydelbaſt 38 d
Seyff 336 a
Seyffenkraut 76 c
Seylkraut 179 b
Siebengezeit 105 b
Sigmars kraut 157 d
Sigmunds wurtz 157 d
Silberglet 313 c
Silberſchaum ibid.
Silberſchlacken ibi.
Siler montan 231 b
Singrün 169 b
Sinnaw 217 b
Sittich 296 b
Sommerdorn 92 c
Sonnenwend gurtel 151 a
Sonnenwendende wolffsmilch 98 d
Sonnen wirbel 94 a
Sorg ſamen 255 a
Sorböpffel 50 b
Spangrün 318 d
Spargen 141 d
ſpatz 296 d
ſpecht 296 b
rot Specht 296 b
ſpeckilien 210 c
Speierling 50 b
Speltz 251 d
Sperenſtich 148 c
Sperwer 291 d
Sperwerbaum 50 b
Speychelwurtz 76 c. 147 d. 234 d
Spick den narren 125 b
Spießglaß 319 c
Spigelſteyn 320 b
Spilling 52 b
Spin 386 d
Spinat 203 b
Spindelbaum 44 b
Spinnendiſtel 69 a
Spinnet 203 b
Spiren 298 a
Spitzmüntz 113 c
Spitznuß 65 d
Sporbienen 50 b
Sporöpffel ibi.
Springkörner 97 c
Staar 296 c
Stabwurtz 50 d
Stachdorn 43 b
Stachelfiſch 307 c
Stachelnuß 65 b
Stahel 315 b
Stallkraut 72 a
Stechkraut 70 c
Stechöpffel 75 d
Stechpalmen 22 b
Steckrüben 291 a
Steyn blům 89 b
Steynbrech 200 d
hoher Steynbrech 220 b
hoher weiſſer Steynbrech ibi.
rot Steynbrech 220 c. 222 a
Steyndacht 326 c
weiſſer Steynbrech 220 b
Steyneſchern 49 b
Steynfeder 222 a
Steynflachs 326 c
Steynflechten 216 c
Steyngunſel 145 c
Steynklee 105 d
gulden Steynklee 106 c
Steynkolen 328 b
Steynmilch 99 a
Steynmüntz 111 d
Steynnuß 29 b
Steynöl 328 c
Steynpfeffer 59 c
Steynrauten 221 d
Steynſamen 222 d
Steynſamen groß 77 d
Steynwicken 106 b. 170 c
Stendelwurtz 202 d
Sterckblům 155 d. 89 b
Sterckmeel 251 a
Sternkraut 101 d
Stichaskraut 124 a
ſtickwurtz 240 a
ſtier 276 d
ſtinckendbaum 56 c
ſtockfiſch 301 b
ſtör 307 b
ſtoltzheynrich 188 a
ſtorck 293 a
ſtorckſchnabel 152 b
ſtrauß 291 d
ſtreichblům 89 b
ſtreichkraut 155 b
ſtreyffwurtz 87 c
ſtreychblůmen 108 b
ſtrobildorn 71 b
ſüßholtz 185 c

T.

Tag vnd nacht 117 b
Tamariſcken 37 c
Tannen 35 b
Tannen ſchwam 54 b
Taub 290 c
Taubenfuß 152 b
Taubenkropff 166 d
Tauben rock 175 d
Taub habern 254 b
Taubneſſel 109 c
Taubſucht 256
Tauchent 298 b
Taucher 296 a
Tauſentblat 239 b
Tauſentgulden 86 b
Tauſentſchon 104 c
Teſchelkraut 139 b
Teſt 319 b
Teuffelsbiß 146 c
Teuffelsblům 104 a
Teuffelsdreck 329 b
Teuffelskirß 210 a
Teuffelsmilch 99
Teutſcher imber 200 b
Teutſcher reiß 252 b
Teutſch pfeffer 261 a
Thannen 35 b
Thierlenbaum 14 b
Thymchen 119 c
Tolkraut 100 d
Tollwurtz 147 a
Tormentill 215 c
Trachenwurtz 178 a. 200 d
Traubenkraut 23 c
Trauffkraut 137 b
Treibkraut 97 c
Triacks kraut 126 c
Tropffwurtz 224 a
Tule 294 b
Türckis 323 a
Turckiſch Cucumeren 213 b
Türckiſch korn 253 d

Tür-

Turckiſcher Beifuß 73 c
Turckiſcher hanff 97 a
Turteltaub 295 a
Twalch 256 c
Tyll 234 a

V.

Vchtblůmen 197 d
Vehediſtel 70 c
Veiel 180 a
Veielwurtz 178 d
Venediger pappeln 158 b
Venediſchroſen 184 d
Verſig 45 b
Vhu 293 d
Violn 180 a. gelb/ rot/ weiß/ braun 181 a
Vimenbaum 27 c
Vnholden kertz 139 d
Vnholdenkraut 78 a
Vnkraut der linſen 259 a
Vnſchlit 272 d
Vnſer frawen betſtro 242 d
Vnſer frawen eiß 326 c
Vnſer frawen flachs 154 c
Vnſer frawen mantel 217 b
Vnſer frawen müntz 113 c
Vnſer frawen ſchůlin 106 c
Vnſer frawen wel ſtro 242 d
Vogel kraut 167 c
Vogelsneſter 229 c
Vogelswicken 105 d
Voſtooß 274 d

W.

Wacholterbaum 24 b
Wachtel 295 d
Walddiſtel 22 b
Wald geyßbart 96 a
Wald gilgen 210 c
Wald glöcklin 73 d
Waldhänle 163 b
Waldhirtzung 225 b
Waldholder 48 a
Waldknoblauch 196 a
Waldköl 186 b
Waldkümmel 231 b
Waldmangolt 286 b
Waldmeyſter 243 c
Waldreben 210 b
Waldrüben 259 c
Wald ſeuenbaum 180 a
Walfiſch 305 b
Wallendiſtel 72 c
Walwurtz 145 b
Wandtleußkraut 64 b
Wantzenkraut 111 b
Wantzkendyl 79 c
Waſſerampffer 88 b
Waſſerbatenig 196 d
Waſſerdoſt 242 b
Waſſereyff 236 d
Waſſerfenchel 239 d
Waſſer kreß 159 d
Waſſerkreſſen 114 b
Waſſerlinſen 175 c
Waſſermähen 176 d
Waſſer merck 136 b 236 d
Waſſermoß 175 c
Waſſermüntz 114 b
Waſſernuß 65 b
Waſſerpfeffer 161 d
Waſſerpungen 136 b
Waſſerſteltz 297 c
Waſſertannen 239 d
Waſſerwegerich 331 a
Weberkarten 66 d
Wedwinden 207 b
Wegdornbeer 43 a
Wegdritt 168 d
Weggraß 168 d
Wegkümmel 232 c
Wegerich 142 a
Italiſch Wegerich 131 a
Waſſerwegerich 142 c
Wegwart 93 d
Wegweiß ibi.
Weiden 25 c
Weiderich 135 b
Weierbintzen 175 a
Weiernuß 65 b
Weihe 291 b
Wein garten winden 207 b
Weinſteyn 336 b
Weinſtock 18 c
Weirauch 332 a
Weiß diſtel 70 b
Weiß wegdiſtel ibi. c
Weiß meßwurtz 172 c
Weißwurtz 170 c
Welſamen 149 d
Welſchbeernklo 69 d
Welſch bonen 245 d
Welſch diſtel 71 b
Welſch weiß diſtel 67 d
Welſch hirſen 255 a
Welſchkirſen 14 b
Welſchlinſen 40 b
Welſchnus 29 b
Welſch ſchlutten 100 c
Welſch violn 180 d
Welſch weyß 250 c
Welſche bibernel 230 b
Welſcher flöhſamen 231 a
Welſcher quendel 119 c
Welſcher ſteynbrech 131 b
Wermůt 149 c
Werſenbeer 43 a
Weſpe 299 a
Wetterröslin 158 b
Wetzſteynkraut 72 a
Weydt 149 a
Weyſſen kolb 250
Weytzen 256 b
Wicken 247 d
feld Wicken 248 b
roß Wicken ibi.
zain Wicken ibi.
Widder 275 d
Widerſchein 78 a
Widerthon 222 c
guldener widerthon 222 c
widhopff 296 c
wildampffer 87 c
wild bonen 245 d
wild Chriſtwurtzel 171 d
wildfarn 214 c
wild fenchel 233 c
wild gartenſaffran 66 b.
wild knoblauch 196 b
wildpappel 157 b
wildſawdiſtel 92 b
wild ſcharlach 122 a
wildſchwartz Coriander 80 d
wild ſperwerbaum 50 d
wild weinreben 19 c
wild wicken 248 b
wilder balſam 113 c
wilderdactelbaum 18 b
wilder feldtſaffran 68 c
wildergalgen 77 b
wilder kürbs 211 b
wilder müntz 113 c
wilder ölbaum 21 a
wilderpoley 112 b
wilder ſalbey 112 b
winden 207 a
glatt winden 207 a
kleynwinden 207 b
zaunwinden 207 b
ſtechend winde 207 c
windenkraut 207 a
wintergrün 136 b
winter violn 180 d
wiſel 284 c
wiſenblům 88 c
wiſenklee 104 d
wiſenköl 70 a
wiſen mangolt 186 a
wiſenwollen 174 b
wiſenzeitloſen 197 d
wiß kümmel 232 c
wolff 283 b
wolffs beer 147 a
wolffsmilch 98 a
wolffsſtreel 66 d
wolffswurtz 147 d
wolgemut 118 [illegible]
wullkraut 139 [illegible]
wunderbaum 97 [illegible]
wundkraut 61 [illegible]
heydniſch wundkraut 241 d
wuntſcherling 238 d
wurm 287 [illegible]
wurmſamen 149 d. 14[illegible] c
wůtrich 238 d
wutzerling 238 d

Z.

Zapffenholtz 44 [illegible]
Zäpfflinkraut 163 d
Zaunkünglin 298 c
Zebaſten 38 b
Zecke 97 a
Zeckenkörner 97 a
Zeitloſen 131 c
Zenkraut 103 b
Zeunling 210 c
Zeyßkraut 84 d
Zigelſteyn 321 a
Zimmetrinden 264 a
Zimmetrör 264 a
Ziſer erbſen 244 d
Zitterwurtz 87 c
Zittenwurtz 262 b
wilder Ziewen 210 a
Zucker 333 b
Zumpenkraut 61 b
Zunge 307 a
Zungenblatt 169 d
Zweyblat 241 b
Zwibel 192 b
acker Zwibel 193 a
feld Zwibel 193 a
Zwibelfiſch 307 a
Zwibelſop 120 b
Zwitter 319 b
Zydern 256 d
Zige 277 d
Zigen kraut 238 d
Zuand 38 b
Zimmern 296 a

INDEX GALLI-carum uocum huius operis.

A.

Able 307 a
Abſynſe 149 c
Aguille de berger 152 b
Aigle 290 d
Aigremoine 217 d
Ail de iardin 195 c
Aloſe 307 b
Aloutte 297 b
Aluyne, ou fort 149 c
Ameos 232 d
Ancolie 85 b
Aneth 234 a
Angelique 227 a
Anguille 302 b
Anis 234 c
Armoyſe 151 a
Arreſte beuf 72 a
Arroche 187 b
Artemiſe 151 a
Artichault 71 b
Artichault ſauuage 70 c
Articoca 71 b
Aulnee 132 d
Auoyne 254 b
Auronne 150 d
Autruche 291 d

B.

Bacile 257 d
Barbe de boue 65 d
Barbue 80 b
Baſelic 116 c
Baßinet 162 c
Battemate 297 c
Beillen 139 d
Beree 298 b
Becle aquaticque 136 b
Betoine 138 a
Bette 186 c
Biſtorte 102 d
Bourſe à paſteur 139 b
Branche urſine 69 d
Broches 105 c
Bugraues 72 a

C.

Cabaret 127 b
Caille 295 a
Camomille 89 d
Carchofilos 71 b
Carline noire 67 d
Carui 232 c
Canard 290 b
Cane 290 b
Capriole 164 a
Cent teſte 72 c
Cerfueil 238 a
Chanure 153 a
Chardon 72 c
Chardon à carder 72 c
Chardon neret 297 b
Chaßeboſſe 135 b
Chatbuant 293 d
Chauueſoris 297 d
Chelidoine 165 d
Cheruys 190 b
Cheſnette 62 b
Chiche Sauuage 260 a
Choux 188 d
Cichoree 93 d
Cicotrin 200 a
Cocles 83 b
Cocou 294 c
Comin 231 a
Comin ſauage 80 b
Conſyre 130 d. 145 a
Coquelicoc 81 b
Coquelourdes 83 b
Coqueretz 83 b
Corbeau 293 d
Coriandre 79 c
Corneille 294 a
Corneolle 135 b
Corrigiole 168 d
Courge 211 a
Crabes 302 c
Creſſon 159 d
Curage 162 a
Cygne 292 c
Cygoigne 293 a

D.

Domte uenin 134 d
Du ſeneſſon 96 c

E.

Erculiſſe 185 c
Ers 248 c
Eſperge 141 c
Eſpid'eau 175 b
Eſpinarts 103 b
Eſpreuier 291 d
Eſpurge 97 c
Eſteurneau 296 c
Eſtlere 165 d
Eſtrangle liepard 147 a
Euphraiſe 103 d

F.

Fenegrec 407 c
Fenoil 233 c
Ferraſa 301 c
Feue 246 c
Fiel de terre 86 b
Faugere 222 b
Fumeterre 166 d

G

Gelline 289 c
Ganteletz 73 d
Garance 243 d
Garderoble 150 d
Gay 294 b
Germandree 61 b
Glaieul 178 d
Gleteron 64 c
Gouuion 307 b
Goutte de lin 208 b
Gramphus 307 a
Grande cichoree 92 b
Graſſette 61 b
Gratteron 243 b
Gratteron tenant aux robbes 65 a
Gremil 222 d
Griue 295 d
Grue 292 d

H

Harondelle 256 d
Haſte royalle 204 b
Herbe à iaunir 208 b
Herbe à puces 132 a
Herbe au charpentier 102 b
Herbe de l'eſtoille 101 d
Heron 294 d
Hibou 293 d
Houblon 208 d
Huppe 296 c
Hyſoppe 120 d

I

Ioubarbe 59 b
Iuſquiane 84 d
Iue 159 a

L

Lacteron 92 b
Lamproyie 304 d
Langue de ſerpent 103 a
Langue du beue 143 d
Latteron 91 b
Le herbe au poulx 147 d
L'herbe aux Ladres 63 c
Lentille 249 a
Leueſſe 227 d
Leupatoire 27 d
Lierre terreſtre 205 d
Lin 153 c
Lin iaulne ſauuage 154 d
Lumilette 104 d

M

Macres 65 d
Marguerite blanche 88 d
Marone 117 c
Marrochin 110 a
Maulue 156 a
Maulue ſauuage 157 d
Meliſſe 111 b
Merle 295 d
Merutille 75 d
Meſange 297 d
Mil 254 c
Milan 251 b
Mille fueille 239 b
Mille graine 73 c
Mille pertouis 129 c
Millet 254 c
Moineau 296 d
Morelle de iardin 100 a
Morelle marine 74 d
Morgeline 168 b
Mors de diable 164 c
Mourron 167 c

N

Napolier 64 a

O

Oeil de bœuf 89 b
Oignon 192 b
Orge 251 b
Ortie 108 d
Ortie puante 135 d
Oruaille 122 a
Oſmunda regalis 223 b
Oye 290 a
Ozeille 88 b

P

Pain de pource 259 c
Pain porcin 259 c
Palme dieu 97 a
Parietaire 137 b
Paſ d'aſne 226 b
Paſſerage 161 b
Paſſeuelours 104 c
Paſtel 49 a
Patience 87 c
Pauot 81 d
Pauot cornu 82 c
Peaulte 251 d
Peluette 94 d
Perche 304 b
Perdix 295 a
Perſil d'aſne 238 c
Perroquet 79 a
Peruenche 169 b
Petoncles 301 b
Petroquet 296 b
Peucedane 73 a
Pic 296 b
Pied d'aloette 182 c
Pied de iars 101 c
Pied de pigeon 152 b
Piuers 296 b

Planta

Plantain 142 d
Plonget 296 a
Poiure 80 b
Poliot 119 a
Pommes d'ammours 75 b
Porreau 194 c
Pors 244 c
Pours rouges ibi. d
Pourchaille 60 d
Pourpier ibid.
Pulege 114 d
Putput 296 c.

Q.

Queue de pourceau 73 a.

R.

Racine ſentant la roſe 62 a
Ramier 294 d
Raue 290 d
Regalice 185 c
Reſize ou galliot 127 c
Riebles 243 b
Roſage 78 a
Roſagne ibi.
Roſmarin 123 c
Roßignol 297 a
Roytelet 298 c
Rue de iardin 128 b

S.

Salette 88 b
Sanguinaire 164 a
Sanicle 216 d
Sarraſine 134 a
Saturon 220 b
Saulmoon 301 d
Scabieuſe 146 a
Scariol 93 d
Seneue 160 c. 164 b
Serpolet 119 a
Signet de Salomon 170 c
Souchet 77 b
Soulſie 89 c
Sphatule Puante 64 b
Stichas 124 a
Stipoule 193 c
Stramonia 75 c

T.

Tithymale 98 a
Tormentille 215 c
Torpis 307 a
Tortoue 306 a
Treffle 104 d
Truitte 302 a
Turturelle 295 a

V.

Vaultour 291 b
Verdon 298 a
Veruaine 138 d
Veſſe ſauuage 247 d
Vinciboſſe 210 d
Vinette 88 b
Vit de chien 200 a
Vne poulle 289 c
Vng coq 289 c.

Finis.

INDEX MORBORVM, QVORVM REMEDIA hoc opere exponuntur.

A.

ABortum facientia. *26 c. 210 b & c. 224 a.*

Album fluxum mulierum cohibentia. *63 a. 77 a. 105 b. 111 a. 123 d. 240 c.*

Abſceſſuum remedia. *106 d. 107 d. 20 c. 46 c. 146 a. 157 a. 160 d. 180 b. 192 d. 210 c. 251 a.*

Aculeos extrahentia. Vide Infixa corpori educentia.

Adſtringentia. *13 c.*

Aduſtiones. Vide ambuſta.

Aegilops. *127 c. 156 d. 257 b.*

Alarum uirus. *71 a.*

Alopecias curantia. *30 c. 143 c. 187 d. 192 d. 196 a. 204 b & d. 222 d.*

Alphos purgantia. *204 d. 205 c. 214 c.*

Aluum mollientia. *20 c. 45 d. 47 d. 66 c. 79 b. 91 d. 96 b. 103 d. 109 a. 130 d. 141 d. 143 c. 172 a. 187 c. 191 d.*

Aluum ſiſtentia. *13 c. 14 c. 17 c. 20 c. 22 d. 24 a. 28 c. 31 b. 32 a & c. 45 b & d. 46 c. 51 d. 94 d. 107 a. 108 c. 129 a. 139 c. 141 b. 158 b. 169 b. 174 d. 177 b. 187 a. 202 d. 215 d. 225 a. 240 b c. 250 d. 251 a & c. 255 a. 264 a.*

Aluum ſoluentia & purgantia. *12 d. 76 d. 121 b. 160 b. 187 a. 189 c. 210 b. 211 d.*

Aluum turbantia. *188 a.*

Ambuſtorum remedia. *17 c. 34 a. 37 b. 38 b. 43 a. 49 b. 69 a. 70 a. 115 b. 120 a. 130 b. 137 c. 154 a. 174 b. 197 c. 204 d. 205 b. 207 a. 224 a. 242 d.*

Anginæ remedia. *13 a. 15 a. 39 d. 48 a. 102 a. 109 b. 115 a. 137 c. 150 a. 157 a. 170 c. 180 b. 214 d. 215 b. 216 d. 228 b. 250 d.*

Anhelitus difficultas. Vide dyſpnœam.

Animalia uentris. *15 a. 53 a. 59 d. 68 b. 80 a. 86 c. 112 c. 113 d. 121 b. 129 a. 150 a. 152 d. 192 c. 195 b & d. 223 d. 226 b. 247 c. 262 c. 265 d.*

Animi defectus. *110 d. 115 b. 117 a. 123 d. 141 b. 194 b. 205 b.*

Apertiua meatuum medicamenta. *28 c. 29 a. 94 b. 137 c.*

Appetitum generantia. *19 b. 47 a. 150 b & c. 187 a. 188 c. 189 d. 190 b. 162 b.*

Apum ictus remedia. *22 a. 114 a.*

Aqua intercus, Vide hydrops.

Araneorum ictus. *25 b. 38 a. 91 d. 103 d. 115 b. 151 d.*

Arborum remedia. *9. & 10.*

Argemata. *122 b. 168 c.*

Arquatus morbus. *22 c. 34 c. 39 a. 78 d. 79 b. 85 c. 86 a & c. 88 c. 89 b. 94 d. 95 c. 104 b. 121 b. 123 d. 125 c. 131 b. 138 b. 139 a. 141 d. 150 a & b. 155 b. 158 d. 163 b. 166 a. 167 a. 185 b. 187 c. 198 d. 199 d. 206 a. 208 c. 209 c. 212 b. 214 d. 215 b. 218 b & c. 220 d. 221 d. 222 d. 225 d. 237 a. 244 a.*

Arteriam tracheam leuigantia. *87 a. 109 b. 123 d. 129 a. 145 d. 165 b. 185 d. 217 b. 250 d.*

Articulorum morbi. *21 a. 37 c. 41 a. 75 b. 120 a. 132 c. 138 c. 141 b. 240 c.*

Aſcarides perimentia. *16 d.*

Aſthmaticorum remedia, Vide ſuſpirioſos.

Auditus grauitas. *29 a. 69 a. 142 d.*

Aures purulentæ. *20 d. 58 b. 134 c. 150 a. 194 b. 204 d.*

Aurium dolor. *26 a. ibi. c. 73 b. 85 a. 88 c. 118 d. 129 a. 136 a. 137 c. 138 c. 169 b & c. 201 b. 214 c. 227 c. 243 b.*

Aurium hulcera, Vide parotides.

Aurium tinnitus. 22 d. 29 d. 117 d. 192 d.
Aurium uermes. 41 d. 67 a. 85 c. 111 a. 112 d. 132 c. 153 c.

B.

Beſtiarum uenenatarum morſus remedia, Vide Venenatorum ictus.
Bilem purgantia. 86 c. 96 b. 137 a. 160 d. 167 b. 182 b. 188 c. 214 c & d. 224 b. 263 a. 266 b.
Bilem ſedantia. 113 d. 169 b. 221 d.
Bubones curantia. 102 a.
Bupreſtis remedia. 20 c.

C.

Cacoëthe ulcera. 132 c. 173 a.
Calculum pellentia. 19 a. 22 a. 28 c. 34 c. 39 b. 45 d. 52 c. 64 a. 69 a & c. 72 b & d. 77 c. 78 d. 88 d. 101 b. 114 c. 131 b. 133 a. 136 b. 151 d. 153 a. 155 b. 157 a. 160 d. 168 c. 169 b. 170 d. 179 d. 182 d. 184 c. 185 b. 189 d. 194 b. 206 d. 207 c. 209 b. 220 c & d. 221 b & d. 222 b & d. 223 b. 225 d. 228 b. 237 a. 238 b. 262 d. 268 d.
Calidos dolores omnis generis iuuantia. 26 c. 49 b. 61 a. 180 b & c. 182 a. 219 d.
Calorem ſedantia. 27 c. 168 a. 187 a. 226 d.
Callos tollentia. 120 a.
Canis rabidi morſus. 29 d. 109 b. 113 d. 133 d. 138 c. 143 c. 168 c. 184 c. 192 d. 195 d. 227 c. 228 b. 251 a.
Cantharidum remedia. 20 c. 32 a.
Canum morſus. 28 d. 29 d. 48 a. 248 a. 249 a.
Canum ſcabies. 57 b.
Capillos denigrantia. 32 d. 58 b. 123 a. 207 a.
Capillos denudantia. 19 b. 97 d. 99 d. 224 c.
Capillos flauos facientia. 22 d. 64 d. 65 b.
Capillos generantia. 30 a. 151 a.
Capillorum defluuium ſanantia. 79 b. 107 d. 187 a. 221 a.
Caput purgantia, Vide Deſtillationes.
Capitis dolorem ſedantia. 17 c. 19 b. 28 d. 56 d. 62 b. 69 a. 73 b. 78 d. 79 b. 102 c. 117 a. 125 d. 126 d. 132 c. 138 c. 150 a. 214 d. 264 a & b. 266 c.
Capitis feruorem ſedantia. 20 d. 46 a. 211 d.
Capitis fluxus, Vide Deſtillationes.
Capitis malam ſcabiem curantia. 99 d. 107 d.
Cardiacam curantia. 110 d. 125 c.
Carbunculorum remedia. 19 c. 20 c & d. 24 a. 30 a. 49 b. 83 a. 143 a. 177 c. 205 c. 249 a.
Capitis ulcera. 107 a & d. 111 a. 129 a. 194 b. 205 c. 221 d. 244 d. 247 d.
Carcinomata. 69 c. 109 b. 120 d. 124 a. 143 a. 155 b. 164 c. 189 d. 201 b. 216 d.
Carnem excreſcentem cohibentia. 97 d. 165 c. 200 c.
Carnem in ulceribus gignentia. 134 c. 227 c.
Carnem glutinantia. 24 a. 28 a. 86 b.
Cereuiſiam dulcem conſeruare. 179 b.
Choleram reprimentia, Vide bilem ſedantia.
Cicatrices indurantia. 79 b. 134 d. 218 b.
Cicatrices nigras pellentia. 210 c. 214 c.
Cimices pellentia. 150 b.
Cittæ remedia. 19 a.
Clauos pellentia. 26 a. 250 d.
Cœliacis opem ferentia. 19 a. 58 b. 66 b. 70 d. 142 d. 164 b.
Colicos iuuantia. 22 a. 26 a. 34 a. 44 d. 87 a. 129 a & b. 154 a. 156 d. 212 b. 218 b. 224 b. 255 a.
Collectiones diſcutientia, Vide abſceſſuum remedia.
Comitialis morbus. 34 a. 55 d. 73 b. 90 c. 102 a. 110 d. 115 b. 121 b. 124 c. 131 b. 138 b 148 d. 156 d. 172 d. 180 b. 182 a. 183 c. 184 c. 185 b. 203 d. 210 b. 220 d. 262 d.
Conceptum adiuuantia. 137 a.
Concoctionem iuuantia. 15 d. 113 d. 120 d. 133 a. 138 b 149 d. 188 c. 228 b. 261 d. 263 b. 264 a c & d. 265 a.
Condylomata. 19 c. 79 b.
Conuulſionem iuuantia. 24 c. 70 a & d. 71 a. 73 b. 85 c. 87 a. 110 d. 115 b. 118 c. 124 c. 127 b. 129 b. 134 d. 141 c. 145 d. 150 d. 152 a. 158 b. 181 a. 204 c. 262 d.
Cor confortantia. 144 c & d. 145 a. 180 b. 181 c. 183 c. 184 c. 185 b. 215 b. 219 a. 225 a & d. 243 c. 263 b.
Cordis dolor. 129 a.
Cordis tremor ſeu palpitatio. 110 d. 145 a. 265 a.
Corporis agilitatem facientia. 20 d.
Corporis malum habitum emendãtia. 12 d.
Corroſiua medicamenta. 29 a. 97 d. 163 d. 165 b.
Coxendicum dolor. 26 c. 70 d. 120 d. 229 a. 165 b. 206 a. 227 c. 240 c.
Cruditatem pellentia, Vide concoctionem iuuantia.
Cruſtas adimentia. 20 d.
Culices fugantia. 2 c. 24 a.
Cutem dealbantia. 107 a. 214 a. 244 d.
Cutis uitia tollentia. 28 d. 111 a. 114 c. 133 d. 139 a. 192 a. 196 a. 197 c. 200 c. 203 d. 205 c. 264 c.

D.

D.

Delirantium remedia. 172 d.

Dentes dealbantia. 118 d. 123 d. 134 d.

Dentes extrahentia. 21 a.

Dentes firmantia. 20 d. 21 a. 61 a. 194 b.

Dentium dolorem mitigantia. 12 a. 13 a. 32 b. 35 a. 37 b. 38 b. 44 a. 58 b. 71 a. 72 b. 73 b. 85 a. 88 c. 118 d. 121 b. 125 c. 138 c. 142 a. 148 c. 150 b. 157 c. 160 b. 161 d. 163 d. 166 a. 173 a. 214 c. 227 c. 235 b.

Deſtillationes cohibentia. 24 d. 30 c. 35 a. 63 a. 82 a. 143 c. 155 b. 157 a. 163 b. 166 c. 171 a. 219 d. 261 d. 263 c.

Diarrhœa, Vide aluum ſiſtentia.

Dorſi dolor. 111 a. 126 d.

Dolores intra corpus omnis generis. 151 a. 169 b. 117 b & d.

Dolor membrorum, Vide membrorum dolor.

Duritias mollientia. 20 d. 24 a. 197 c. 198 a & d. 247 d.

Dentium ſtuporem curantia. 61 a.

Dentitionem infantium iuuantia. 268 d.

Dyſenteriæ remedia. 16 d. 18 a & d. 19 a. 24 a. 31 b. 32 c. 45 d. 51 d. 58 b. 61 a. 87 a. 122 d. 131 b. 132 c. 136 c. 141 d. 142 d. 143 c. 145 d. 157 c. 153 b. 174 d. 186 b. 206 a. 208 a. 240 b & c.

Dyſpnœam iuuantia. 17 c. 21 d. 36 a. 73 d. 76 d. 90 c. 99 d. 109 b. 117 a. 123 d. 127 b. 133 a. 137 c. 138 c. 160 b. 180 a. 194 a & b. 200 c. 208 a. 210 d. 214 d. 220 a. 221 d. 224 b. 226 b.

E.

Ebrietatem pellentia. 28 d. 184 c. 189 b.

Elephantiæ remedia. 64 a. 120 a. 127 c.

Epinyctidis remedia. 19 c. 20 c. 28 d. 114 c. 189 d.

Equorum ſcabies. 136 c.

Equorum morbum curantia. 224 a.

Erodentia medicamenta, Vide Corroſiua.

Erucas pellentia. 2 d.

Eryſipelatis remedia, Vide Ignis ſacer.

Excreationes ſanguinis. 14 d. 18 a & d. 19 a. 20 c. 24 a. 26 a. 28 d. 31 b. 34 a. 38 a. 45 d. 65 b. 70 d. 79 b. 108 c. 113 d. 119 c. 133 a. 142 d. 145 d. 169 b. 176 c. 217 b. 250 d. 251 a.

Excreationes purulentæ. 65 b. 74 a. 145 d.

Excoriationum remedia. 15 d. 29 a.

Excreſcentias carnis cohibētia, Vide carnis excreſcentias.

Exiccantes Medicinæ, Vide Siccantia.

F.

Faciei maculas tollentia. 20 d. 28 d. 29 a. 36 b. 92 d. 123 d. 136 c. 141 b. 155 b. 171 a. 192 a & d. 200 c. 201 b. 205 c. 210 c. 214 a & c. 215 b. 228 b. 244 d. 265 d.

Faſtidium tollentia. 120 d.

Faucium morbi remedia. 102 c.

Febris. 19 a. 45 d. 47 a. 52 c. 53 a. 59 d. 63 d. 64 d. 86 c. 93 b. 138 c. 144 b & d. 150 c. 156 d. 177 b. 179 a. 180 b. 218 b. 226 b. 227 c. 261 d.

Febris quartana. 67 a. 69 a. 95 c. 105 d. 142 d. 144 d. 203 d. 209 c. 212 b. 224 b. 225 d.

Febris tertiana. 18 b. 105 d. 112 c. 142 d. 144 d. 212 d.

Fiſtulas ſanantia. 21 a. 24 d. 48 a. 124 a. 143 a. 153 a. 155 b. 172 c. 173 a. 184 c. 189 d. 201 b. 202 d. 216 a & d.

Flatus diſcutientia, Vide inflationes.

Flatus generātia, Vide inflationes facientia.

Fluxiones inhibentia. 14 c. 16 d. 20 d. 82 b. 134 d. 215 d. 266 c.

Fœminarum ſterilitatem efficientia, uide ſterilitatem.

Fœtus necantia, Vide partū perimentia.

Fœtum educentia. 22 c. 136 c. 152 a. 210 c. 227 c.

Formicas pellentia. 9.

Fracturarum remedia. 64 d. 217 b.

Frigidos dolores omnis generis iuuantia. 22 a. 220 d.

Fungorum remedia. 54 d.

Furfures purgantia. 63 a. 107 d. 122 a. 146 c. 157 a. 160 b. 194 b. 221 d. 250 d.

Furunculos tollentia. 187 c. 204 d.

G.

Gallinaceam pituitam curantia. 22 d.

Gallica ſcabies, Vide ſcabies Gallica.

Gangrænæ remedia. 19 c. 58 b. 111 c. 157 a. 189 d. 210 c. 216 d. 247 d.

Genitalium morbi remedia. 21 a. 93 a. 129 a. 133 a. 139 a. 153 a. 250 d. 251 d.

Genituram augentia. 29 a. 33 c. 35 a. 79 b. 141 d. 154 c. 191 b. 192 d. 256 a.

Genituram extinguentia. 25 b. 129 a. 177 b.

Gingiuas firmantia. 32 d. 36 b.

Gingiuarum putredinis remedia. 16 d. 21 a. 44 a. 52 c. 169 b. 216 d.

Gingiuarum ulcera. 25 b. 79 b 144 d.

Glabros ſeu depiles facientia, Vide pilos denudantia.

Glutinantia medicamenta. 217 b. 239 c.

Gonorrhœæ remedia. 32 a. 45 d. 61 a. 143 c. 179 a.

Grauedinem curantia. 24 d. 184 c.

H.

Hæmorrhoides ſiſtentia. 16 d. 72 b. 79 b. 122 b. 192 d.

Digitized by Google

Halitum oris emendantia. 15 d. 36 b. 123 d. 194 b. 262 b. 263 b. 264 a & d.
Hepaticorum remedia. Vide Iocinoroſorum remedia.
Herniam curantia. 24 a. 61 c. 95 c. 132 c. 145 d. 175 d. 241 a. 251 c.
Herpetem curantia. 43 c. 60 b. 149 b. 160 b. 166 a. 189 d. 201 b. 202 d. 216 a. 239 b.
Hominis morſus remedia. 30 d. 248 a. 249 a.
Hulcera manantia, Vide Manantia.
Hulcerum remedia. 13 a. 16 d. 20 c. & d. 24 a. 38 b. 43 b. 55 d. 65 d. 83 a. 86 c. 126 d. 135 a. 143 c. 157 a & c. 160 b. 188 b. 192 d. 197 c. 200 c. 202 d. 207 a. 210 c. 216 d.
Humores uiſcoſos educentia. 49 a. 73 b. 76 d. 86 c. 94 b. 105 b. 115 a. 119 c. 134 c. 137 a. 160 b. 166 c. 171 a. 179 a. 191 d. 212 b. 221 b. 235 b. 262 a. 264 a b & c.
Hydrops. 13 a. 21 a. 25 b. 33 c. 38 c & d. 39 a. 47 d. 55 b. 63 a. 68 b. 77 c. 94 b. 99 d. 117 c. 118 c. 127 b. 129 a. 135 a. 167 a. 168 c. 194 a & b. 195 d. 205 b. 208 c. 218 c. 221 b. 237 a. 264 c.

I.

Ictericorum remedia, Vide arquatum morbum.
Ignem ſacrum reſtinguentia. 20 c. 21 a. 24 a. 43 b & c. 45 a. 60 b. 61 a. 75 b. 82 b. 126 d. 127 c. 132 c. 136 c. 137 c. 139 a. 141 b. 149 b. 153 c. 157 a. 173 c. 189 d. 205 c. 237 b. 239 b.
Iecur purgantia. 24 c. 218 b.
Impetigo. 165 b. 167 b. 214 c.
Infixa corpori extrahentia. 44 d. 72 d. 96 b. 116 a. 122 b. 134 d. 138 c. 157 a. 160 b. 168 c. 173 c. 197 c. 198 a. 224 a.
Inflammationes. 22 c. 25 b. 26 c. 33 b. 35 a. 37 b. 43 c. 45 a. 48 a. 60 b & d. 61 a. 89 b. 91 d. 92 a. 94 b. 95 c. 96 d. 97 b. 101 b & c. 102 c. 108 b. 117 a. 121 b. 130 d. 137 a & c. 141 b. 143 a. 145 d. 149 b. 153 c & d. 157 a. 168 a. 169 b. 173 c. 175 c. 177 b. 179 d. 180 b & c. 182 b & d. 183 b & c. 184 c. 186 b. 187 c. 189 d. 197 c. 202 d. 205 b. 207 d. 210 c & d. 211 d. 213 d. 215 b. 217 b. 219 a & d. 226 d. 239 b. 241 a. 250 d. 251 d. 254 c.
Inflationes facientia. 103 d. 191 b & d.
Inflationes diſcutientia. 24 c. 73 b. 25 b. 29 a. 109 a. 125 c. 150 b. 220 d. 237 a. 261 d. 264 a & d. 265 a.
Inſaniam generantia. 75 a.
Inſaniam pellentia. 145 a.
Intertrigo. 27 a. 35 a. 109 b. 124 a. 143 a. 184 c. 191 b. 200 c.
Iocinoris affecti remedia. 11 d. 22 a. 25 b. 28 c. 35 a. 36 c. 46 a. 54 d. 64 a. 72 d. 76 d. 86 c. 95 d. 134 c. 141 d. 144 d. 155 b. 157 a. 167 a. 175 d. 189 d. 194 a. 205 b. 215 b. 218 c & d. 219 b & d. 221 d. 225 a. 226 d. 264 c.
Iſchias. 28 d. 39 d. 41 a. 64 d. 71 a. 73 b. 82 d. 120 a. 127 b. 130 a & c. 131 a. 133 a. 138 b. 141 d. 151 a. 160 d. 161 d. 194 b. 214 c. 217 b. 257 b. 262 d.
Iumentorum ſcabiem & ulcera curantia. 21 a. 33 b. 121 c. 162 b. 210 c. 224 a. 247 d.
Iumentorum tuſsis. 64 a. 141 b. 220 a.
Iumentorum argemata & nubeculæ. 83 a.
Iumentorum in hulceribus uermes pellentia. 136 a. 188 b.
Iumentorum peſtis remedia. 172 b.

L.

Labiorum fiſſuræ. 117 a.
Lactis grumos in mammis diſcutientia. 237 b.
Lac augentia. 25 b. 80 d. 93 a. 108 a. 144 b. 156 d. 183 b. 210 b. 244 d. 251 c. 253 c.
Lac extinguentia. 239 b.
Laſsitudinem pellentia. 27 c. 152 a. 181 c. 243 a.
Laterum dolor. 33 c. 44 d. 51 d. 71 a. 85 a. 95 d. 105 c. 126 d. 129 a. 133 a & d. 134 d. 146 b. 156 d. 180 b & c. 204 c. 210 b. 227 c. 228 b. 237 a. 251 d.
Lendes necantia. 38 b. 147 d. 173 a. 195 d.
Lentiginem pellentia. 114 c. 136 c. 210 c. 249 a. 264 c. 266 c.
Lepræ remedia. 19 b. 76 d. 120 a. 161 d. 165 b. 167 b. 189 d. 205 c. 214 c. 215 b. 260 a.
Lethargicos excitantia. 73 b & c. 75 a. 114 c. 115 b. 117 c. 120 d. 160 b.
Lethargum inducentia. 75 a.
Lichenas curantia. 14 a. 15 a. 52 c. 19 b. 143 a.
Lienem minuentia. 63 a. 225 a & c. 264 a.

Lienis

Lienis affectiones tollentia. 25 b. 28 d. 38 a. 41 a. 54 d. 55 d. 59 d. 63 a. 64 a. 72 d. 76 d. 86 c. 101 b. 112 d. 116 a. 134 d. 149 b. 157 a. 161 d. 181 d. 189 d. 194 a. 206 d. 210 b & d. 221 d. 222 d.

Limaces fugantia. 2 c.

Linguæ inflammatio. 17 c. 61 a. 102 c. 117 a. 130 d. 132 c. 144 d. 157 a.

Linguæ paralyſis, Vide paralyſis linguæ.

Lippientes oculi. 136 a. 141 b.

Liuentia membra. 141 b.

Lumbricos pellentia, Vide animalia uētris.

Luſcioſi, Vide Nyctalopes.

Lumborum affectiones. 72 d. 111 d. 144 b. 155 b. 173 c.

Luxatorum remedia. 21 a. 30 d. 64 d. 70 a. 117 d. 120 a. 132 c. 141 b. 142 a. 197 c. 205 c. 210 c. 218 b. 250 d. 251 c. 254 c.

M.

Maculas tollentia. 92 d. 112 d. 154 a. 181 d. 192 a. 197 c. 244 a. 249 a.

Mammę uirginum ne nimis grandes fiant. 239 b.

Mammillarum ulcera. 153 a.

Mammarum durities & tumor. 19 c. 113 d. 127 c. 165 b. 197 c. 204 c. 249 a.

Manantia hulcera. 14 c. 16 d. 101 c. 121 c. 168 c. 170 b. 186 b. 189 d. 244 d.

Mariſcas tollentia. 111 a. 126 d. 129 a. 136 a. 139 a. 143 c. 166 c. 200 c.

Manuum tremorem pellentia. 216 d.

Matrix, Vide Vulua.

Matricem procidentem retrahentia. 17 c. 32 d.

Meatus aperientia, Vide apertiua, item obſtructiones aperientia.

Melancholiæ remedia. 15 d. 38 a. 39 a. 111 c. 118 c. 144 b & d. 145 a. 172 d. 194 b. 208 c. 221 d. 224 b. 225 d. 244 a. 253 c. 266 b.

Meliccrides. 107 a. 249 a. 258 d.

Membrorum dolor. 133 a. 153 d. 197 c. 198 a. 201 b.

Memoriam iuuantia. 69 a. 104 b. 113 d. 127 c. 183 c.

Menſes ducentia. 24 a. 25 b. 69 b & c. 72 d. 74 a. 78 d. 89 d. 90 c. 110 d. 117 a. 126 d. 131 b. 134 c. 135 a. 136 c. 137 c. 151 d. 152 a. 170 a. 172 c. 181 a. 195 b. 196 a. 198 d. 200 c. 204 c. 206 a. 207 a. 221 d. 227 c. 228 b. 264 c. 265 d.

Menſes cohibentia. 32 a & d. 38 a. 42 a. 46 c. 77 a. 86 c. 101 b. 107 a. 112 d. 135 c. 139 c. 145 d. 169 b. 174 d. 177 c. 186 b. 188 a. 207 a. 240 b.

Morbum incognitū deprehendere. 215 d.

Morbus regius, Vide Arquatus morbus.

Mortuos fœtus educentia. 22 c. 53 b. 56 d. 76 d. 86 c. 114 c. 116 a. 119 d. 131 d. 133 d. 151 d. 141 c. 244 a. 247 d. 270 b.

Mures perimentia. 148 c. 173 a.

Muſcas necantia. 54 d. 173 a.

N.

Narium hulcera. 24 a.

Nauſeam diſcutientia. 17 c. 47 a. 113 d. 114 a. 189 c.

Neruorum remedia. 29 a. 61 b. 73 b. 96 d. 129 b & d. 137 c. 152 a. 184 c. 197 c. 203 d. 205 c. 250 d.

Nomas curantia. 20 c. ibi. d. 22 c. 189 d. 202 d.

O.

Obſtructiones aperientia. 28 c. 29 a. 38 a. 94 b & d. 109 b. 110 d. 119 c. 137 c. 138 b. 139 a. 141 b. 150 c. 153 d. 160 b. 167 b. 206 a. 208 d. 209 a. 218 b c & d. 225 d. 242 c. 244 a. 247 d.

Oculorum inflammationes curantia. 237 a.

Opiſthotonus. 203 d.

Oculorum remedia. 20 d. 24 a. 26 a. 37 b & c. 67 b. 69 a. 76 d. 79 c. 85 a. 92 d. 94 b. 104 b. 107 a. 126 d. 129 a. 141 b. 142 d. 144 b. 147 d. 155 b. 182 d. 198 d. 207 d. 233 d. 251 a. 253 c.

Oculorum epiphoras tollentia. 24 d.

Oculorum hulcera. 185 d.

Oculorum caliginem pellentia. 24 b. 26 a & c. 67 b. 92 a. 94 b. 104 b. 115 a. 129 a. 150 a. 158 b. 165 b. 166 a. 167 b. 168 c. 181 d. 182 d. 216 a. 227 c. 253 c. 262 a. 263 b. 264 c.

Oris halitum emēdātia, Vide Halitum oris.

Oris hulcerum remedia. 20 d. 21 a. 25 b. 34 c. 43 b. 49 b. 66 a. 67 a. 79 c. 102 c. 115 a. 125 c. 130 d. 138 a. 139 a. 143 a. 144 d. 153 a. 157 a. 167 a. 202 a. 206 a. 216 d. 218 b. 219 b. 242 b.

Orthopnœicorum remedia. 24 a. 93 b. 119 d. 121 b. 150 d. 226 d.

Oſſa fracta conſolidantia, Vide fracturas.

Oſſa extrahentia. 210 c. 257 b.

Ouium peſtis. 215 d.

P.

Palpebrarum remedia. 18 a. 79 b. 167 b.

Panos diſcutientia. 20 c. 68 b.

Papulas curantia. 15 a. 27 a. 64 a. 111 a. 137 c. 146 d. 189 d. 197 c. 216 a. 224 a. 247 d. 250 d.

Paralyſis linguæ. 14 a. 125 c. 160 b.

Digitized by Google

Paralyſis remedia. 35 a. 124 c. 125 d. 131 a. 138 b. 198 d.
Paronychiarum remedia. 20 c.
Parotidum remedia. 20 d. 55 d. 72 d. 109 b. 132 c. 165 c. 184 c. 200 c. 216 a.
Partum adiuuantia. 73 b. 93 b. 115 a. 136 c. 170 c. 220 d. 249 c.
Partum perimentia. 23 c. 160 b. 214 d.
Pectus iuuantia. 12 d. 28 c.
Pectus purgantia. 28 d. 64 a. 221 d. 69 a. 73 b. 148 d. 165 b. 179 a. 222 d. 185 d. 200 b & c. 208 a. 215 b.
Pediculos necantia. 38 b. 104 d. 121 c. 147 d. 148 c. 173 a. 195 d.
Pedum rimæ, Vide Rimæ.
Peripneumonia. 13 a. 28 d. 30 d. 36 a. 54 d. 64 a. 86 a. 119 d. 120 d. 221 b. 138 c. 151 d. 156 d. 160 d. 220 a.
Pernionum remedia. 21 a.
Peſtis remedia. 15 d. 69 b. 166 a. 167 a. 168 c. 198 d. 215 d. 227 c. 262 b.
Phagadenæ remedia. 109 b. 205 c. 210 c.
Phreneſin ſedantia. 59 d. 61 a. 67 a. 73 b. 101 b. 119 c. 129 a. 138 b. 139 a. 142 d. 177 c. 180 c. 207 a.
Phthiſis. 21 d. 29 a. 35 a. 69 a. 70 a. 85 a. 110 d. 133 d. 138 c. 142 d. 156 d. 165 b. 168 a. 172 d. 248 a.
Pica morbus, Vide citta.
Pilos nudantia. Vide capillos denudantia.
Pituitæ remedia. 18 a. 19 a. 24 d. 28 a. 41 a. 83 d. 97 b. 214 c & d.
Pleureſis, Vide Laterum dolor.
Podagra. 19 c. 21 a. 26 a. 27 a. 37 c. 41 a. 48 a. 59 d. 61 b. 70 b. 94 b. 115 b. 131 a. 138 c. 141 b. 175 c. 181 d. 187 c. 189 d. 191 b. 197 c. 211 d. 227 c. 251 c. 250 d. 249 c. 257 b. 266 c.
Polypus. 24 a. 207 a.
Porcos à peſte præſeruantia. 68 b. 224 b.
Porcorum anginam curantia. 182 a.
Porcis lienoſis quæ proſint. 38 a.
Præputij affectionis remedia. 79 b.
Pruritum ſedantia. 182 a.
Pſora. 64 a. 68 b. 111 a. 120 a. 129 a. 161 d. 167 b. 172 c. 205 c. 247 d.
Prerygia. 58 b. 107 a. 123 d.
Pubertatem prohibentia. 199 d.
Pudendorum exulceratio, Vide genitalium remedia.
Puerperis commodantia. 22 a. 124 b. 134 c. 184 c. 228 b. 241 a. 244 c.
Pulices necantia. 28 c.
Pulmonem iuuantia. 12 d. 27 c. 42 c. 80 d. 113 a. 134 c. 182 a. 208 a. 215 b. 219 d.
Pulmonem purgantia. 151 d. 156 d. 165 b. 179 a. 182 a. 217 b. 221 d. 227 c.
Purgantia medicamenta. 39 d. 40 c. 69 a. 75 a. 79 b. 82 d. 97 b & d. 107 d. 127 b. 148 b. 171 a. 211 d. 212 b. 214 c & d.
Pus ducentia. 151 a.
Putredines purgantia. 16 d. 43 b. 64 a. 124 a. 149 b. 150 b. 172 c. 174 d. 195 d. 210 c. 244 d.
Puſtulæ. 129 a. 251 a.
Puſtulæ peſtilentiales. 69 b. 92 d.

R.

Ramicem curantia, Vide Hernia.
Raucedo. 13 a. 15 a.
Reduuias ſanantia. 79 b.
Refrigerantia medicamenta.
Renes purgantia. 24 c. 151 d. 176 c. 219 a. 220 c.
Rimæ ſedis. 25 b. 67 a. 79 b.
Rimæ manuum & pedum. 24 d. 191 b. 194 b. 224 c.
Ructum ſedantia. 42 a. 63 a. 113 d. 128 b. 265 a.
Renum dolor. 73 b. 145 d. 213 d. 237 a. 266 c.
Renum obſtructionem ſoluentia. 141 b & d.
Ructum acidum curantia. 108 c. 265 a.
Rupta. 24 c. 61 d. 70 a & d. 71 a. 73 c. 87 a. 118 c. 127 b. 133 d. 134 d. 141 b. 145 d. 150 d. 158 b. 200 c. 204 c. 210 b. 217 b. 227 c. 262 d.

S.

Scabies. 19 b. 28 a. 33 b. 36 b. 44 a. 64 a. 68 b. 99 d. 129 a. 136 a. 137 c. 141 b. 146 c & d. 148 c. 163 d. 167 b. 172 c. 182 a. 189 d. 206 a. 243 a. 247 d. 260 a. 261 d. 262 d.
Scabies Gallica. 58 c. 143 c. 167 a. 208 c.
Sagittas educentia, Vide Infixa corpori.
Sanguinis grumos diſcutientia. 34 a. 102 c. 117 d. 119 d. 120 a. 133 d. 170 d. 225 d. 238 b.
Sanguinem excreantibus quæ proſint, Vide excreationes ſanguinis.
Sanguinem mingentes iuuantia. 139 c. 142 d. 176 c. 182 d.
Sanguinem purgantia. 69 a. 123 d. 144 b. 181 c. 208 c. 209 a.
Sanguinem ſiſtentia. 20 d. 24 a & d. 32 d. 55 c. 61 c. 115 a. 135 c. 139 c. 149 b. 153 a. 176 c. 178 c. 215 d. 217 b. 240 b. 242 d. 243 b.
Scorpionum ictus. 22 a. 24 a. 30 c. 42 a. 69 b. 91 d. 93 b. 103 d. 115 b. 141 b. 151 a.
Secundas ducentia. 22 a. 76 d. 110 d. 115 a. 116 a. 134 c. 151 d. 152 a. 155 b. 181 c. 200 c. 210 c. 220 d. 244 a.

Digitized by Google

Sedes prouocantia. 155 b.
Sedis inflammatio. 141 b.
Sedis procidentia. 17 a. 102 a. 152 a. 168 c. 200 c.
Sedis ulcera. 21 a.
Semen augentia & extinguentia, Vide genituram.
Serpentes fugantia. 24 d.
Serpentum morſus remedia. 37 c. 39 c. 42 a. 64 d. 69 b. 70 d. 115 b. 182 d. 188 c. 204 c. 225 a.
Serpiginis remedia. 28 d. 64 a & b. 97 b. 129 a. 137 c. 167 b. 172 c. 244 a. 250 d.
Singultum ſedantia. 17 c. 53 b. 113 d. 114 a & c. 115 a. 134 c. 138 b. 150 b. 225 a & d. 264 d.
Sitim reſtinguentia. 16 d. 19 a. 46 a. 47 a. 91 d. 145 d. 177 b. 180 c. 185 d. 187 a. 189 d. 215 b. 219 b. 266 d.
Somnum conciliantia. 82 a. 85 a. 258 d.
Spaſmum curãtia, Vide conuulſionem.
Spaſmum cynicum iuuantia. 124 c.
Sterilitatem facientia. 223 d.
Sternutamenta prouocantia. 117 c & d. 122 b. 160 b. 163 d. 171 a. 172 d.
Stomachum confortantia, Vide uentriculum iuuantia.
Stomachicos iuuantia. 19 a. 70 d. 117 d.
Stranguria. 24 c. 26 c. 63 a. 73 b. 105 c. 114 c. 117 c. 119 c. 131 d. 153 a. 182 d. 207 c. 213 d. 220 d. 225 d. 227 c. 240 b. 248 b.
Strumas pellentia. 41 b. 72 d. 75 d. 111 d. 122 b. 131 a & b. 143 a. 166 c. 179 b. 200 c. 216 a. 221 d. 222 d. 241 a. 243 a. 243 c. 247 d. 251 c. 257 b. 260 a. 261 d.
Sudores prouocantia. 38 c. 69 a. 112 c. 123 d. 226 b.
Sudores reprimentia. 20 d.
Suffuſionum remedia. 104 a. 178 b.
Sugillata tollentia. 29 d. 79 b. 117 d. 120 a. 162 b. 165 b. 171 a. 210 c. 218 b. 247 d.
Suppuratorum remedia. 151 a.
Suſpirioſos quæ iuuent. 73 b. 110 d. 119 d. 121 b. 133 a. 134 c. 157 c. 176 c. 182 a. 220 a & d. 221 d.

T.

Talpas fugantia. 3 a.
Tenaſmum iuuantia. 107 d. 156 d. 248 b. 249 a.
Teſtium affectionis remedia. 19 c. 24 b. 120 d. 178 b. 204 c. 205 c.
Thoracis remedia. 24 c. 95 d. 120 d. 121 b.
Tibiarum ulcera ſanantia. 72 d.
Tineæ capitis, Vide capitis ulcera.
Tonſillæ. 66 a. 79 b. 111 c. 118 d. 141 b. 165 b. 250 d.
Tormina. 21 d. 24 c. 29 d. 69 a. 73 b. 81 d. 114 c. 117 c. 119 c. 123 d. 129 a. 131 b. 135 a. 137 c. 150 a. 165 b. 176 c. 179 a. 183 c. 189 c. 192. 195 d. 217 b. 224 b. 226 b. 227 c. 237 a. 242 a. 261 d. 262 d.
Tubercula. 13 a. 75 b. 76 d. 132 c. 137 a. 149 b. 178 b. 179 b. 187 c. 197 c. 200 c. 204 d. 216 a. 247 d. 250 d. 260 a.
Tumores diſcutientia. 15 a. 27 c. 37 b. 65 b. 66 a. 81 a. 85 a. 105 b. 107 a & d. 109 d. 122 b. 129 a. 130 d. 131 b. 132 d. 136 c. 137 c. 143 a. 149 b. 154 a. 157 a & c. 162 b. 183 b. 192 d. 198 a. 201 b. 202 a. 204 a. 214 c. 238 b. 239 b. 244 d. 247 b. 249 c. 250 d. 260 a.
Tuſsim ſedantia. 13 a. 14 a. 16 d. 21 d. 24 a & c. 28 d. 29 a. 30 c. 35 a. 36 a. 42 c. 47 d. 53 a. 62 c. 107 d. 109 b. 117 a. 118 c. 121 b. 127 b. 133 a. 137 c. 138 c. 141 a. 144 d. 151 d. 153 c & d. 156 d. 160 b. 165 b. 177 b. 179 a. 180 c. 185 d. 191 d. 194 b. 195 d. 204 c. 208 a. 210 b & d. 218 b. 220 a. 224 b. 226 d. 250 d. 251 a & c. 254 c. 261 d.

V.

Varos purgantia. 219 c.
Venarum ſpiracula aperientia, Vide obſtructiones & apertiua meatuum.
Venerem infrenantia. 25 b. 61 a. 91 c. 249 c.
Venerem ſtimulantia. 19 b. 33 c. 103 a. 113 d. 120 d. 153 d. 165 b. 191 b. 202 a. 203 d. 262 a. 263 b. 265 d.
Venenatorum ictus remedia. 25 b. 32 a. 42 a. 116 a. 133 d. 144 b. 165 b. 194 b. 250 d.
Venenorum remedia. 12 d. 15 d. 20 c. 24 c. 29 d. 30 d. 31 b. 31 a. 36 a. 61 a. 63 a & b. 64 a. 67 a. 69 b. 72 b. 105 c. 116 a. 128 d. 133 a. 135 a. 138 b. 144 b. 155 b. 158 d. 200 c. 201 b. 209 a. 215 d. 227 b.
Ventriculum roborantia. 24 c. 42 c. 57 d. 61 a. 79 d. 106 d. 112 c. 114 a. 119 c. 124 c. 149 d. 150 b. 187 a. 263 a. 265 a. 263 b. 264 a.
Ventriculum calfacientia. 16 b. 262 a. 264 b.
Ventriculi æſtum ſedantia. 16 d. 19 b. 46 a. 96 d. 102 a. 103 d. 169 b. 175 d. 189 d. 210 d. 225 a. 237 b.
Ventriculi os confortantia. 20 c.
Vermes in uulneribus purgantia. 150 b.
Vermes uentris, Vide animalia uentris.
Verrucas tollentia. 27 a. 117 a. 120 a. 194 b. 244 d.
Verrucas penſiles curantia. 67 b. 163 d.
Vertiginem tollentia. 69 a. 73 b. 82 a. 119 c. 124 b. 125 d. 183 c. 210 b.

Veſicæ

Veſicæ affectionum remedia. 29 a. 64 d. 73 b. 95 d. 107 a. 120 d. 129 d. 141 d. 151 d. 155 b. 156 d. 213 d. 219 a. 237 a. 257 a.
Veſparum ictus ſanantia. 22 a. 114 a.
Vinum corruptum reſtituentia. 51 a. 113 d. 170 c. 179 d.
Vino bonum ſaporem generantia. 179 b.
Viperæ morſus curantia. 24 c. 66 a.
Vires roborantia. 68 b. 76 d. 113 d. 218 d.
Viriliginem tollentia. 22 a. 26 a. 111 a. 133 d. 204 d. 261 d.
Vmbilici procidētis in pueris remedia. 61 b. 73 c. 132 a. 241 a.
Vngues mobiles dementia. 19 c.
Vngues ſcabros curantia. 24 a. 56 a. 83 d. 154 a. 163 d. 187 c.
Vocem reſtituentia. 125 b. 183 c. 205 b.
Vocem emendantia. 195 d.
Vomitum cientia. 48 c. 99 d. 103 d. 118 c. 121 b. 191 d. 197 c. 204 c. 214 d. 260 b.
Vomitum inhibentia. 17 c. 24 d. 46 c. 47 a. 55 b. 63 a. 108 c. 113 d. 114 a c. 115 a. 216 a.
Vrina cruenta. 32 a.
Vrinæ ardor. 61 a.
Vrinam frigidam iuuantia. 126 d.
Vrinæ difficultas, Vide urinā ducentia.
Vrinæ ſtillicidium, Vide ſtranguria.
Vrinam ducentia. 24 a & c. 28 c. 35 a. 41 a. 55 b. 57 d. 63 a. 64 d. 70 a. 72 b & d. 76 d. 78 d. 101 b. 105 c. 108 a. 110 d. 117 a. 125 c. 127 b. 136 c. 141 d. 151 a. 153 a. 155 b. 158 d. 160 b. 165 b. 181 a. 185 d. 188 c. 191 d. 195 b. 198 d. 204 b. 206 a. 209 b. 210 b. 213 d. 220 c. 221 d. 226 b. 228 b. 237 a. 262 c. 264 c. 265 d.
Vuæ remedia. 32 d. 48 a. 52 c. 170 b. 225 a.
Vulnerum medicamenta. 21 a. 24 a. 28 a. 30 d. 32 b. 63 b. 64 d. 73 c. 76 b. 79 b. 84 b. 86 c. 95 c. 102 c. 103 b. 109 a. 130 b & d. 133 d. 138 c. 139 a. 143 c. 144 b. 145 d 148 d. 153 a. 157 a. 165 c. 168 c. 182 d. 186 b. 197 c. 208 a. 215 b. 216 a. 217 b & d. 226 b. 227 c. 239 c & d. 240 c. 241 c. 242 b & c.
Vuluæ remedia. 21 d. 22 a. 29 a. 48 a. 63 a. 77 c. 86 a. 106 d. 107 d. 111 c. 125 a. 138 b. 151 a & d. 153 a. 155 b. 157 a. 161 a. 169 c. 181 c. 205 c. 206 a. 209 b. 210 b & c. 226 b & d. 240 b.

FINIS.

IOANNES LONICERVS IVNIOR
apud μακροχελιδονοῤῥεῖς
LECTORI.

Qui cupis herbarū cognoſcere nomina, formas,
Naturám, uires, hîc ea uera uide.
Qui terris quæ ſint animantia ſcire laboras,
Aëra quæq́; ſecant, quæq́; latent per aquas:
Qui per & occultos terræ cupis ire meatus,
Vnde Metalla, lapis, gemmaq́; multa uenit:
Dehinc qui ſudantes terra uel ab arbore ſuccos,
Noſſe uoles, oculos huc modò uerte tuos.
Hîc breuiter cernes quantum ſatis eſſe ualebit,
Ipſum oſtendet opus me tibi uera loqui.

THRASYBVLVS LONICERVS
fratri ſuo Adamo.

Hippocrates atri Plutonis limina clauſit,
A terris morbos cunctaq́; dira fugans:
Mœrebant furiæ, lugebat Perſephoneq́;
Ob Coum uacuam Ditis adeſſe domum.
Optamus ſimilem fratres, ego, Theophiluſq́;,
Fortunam ſtudijs ſuauis Adame tuis.
Sic tibi Dij ſuperi concedent omnia fauſta,
Te Coum facientq́; æquiparare ſenem.

HEYDERICVS THEOPHILVS LOnicerus, ad fratrem ſuum Adamum.

Quòd tua fœlici procedunt carbaſa uento,
Atq́; quòd Hippocratis dogmata ſana colis
Lætamur germane, parens lætatur & ipſe,
Cui iam non aliud ſuauius eſſe poteſt.
Cernit Iöannem ſacri myſteria uerbi
Pandere, te medicas uelle tenere uias.
Dij faueant cœptis, firmam tradantq́; medendi
Ire uiam, poteris ſic placuiſſe bonis.

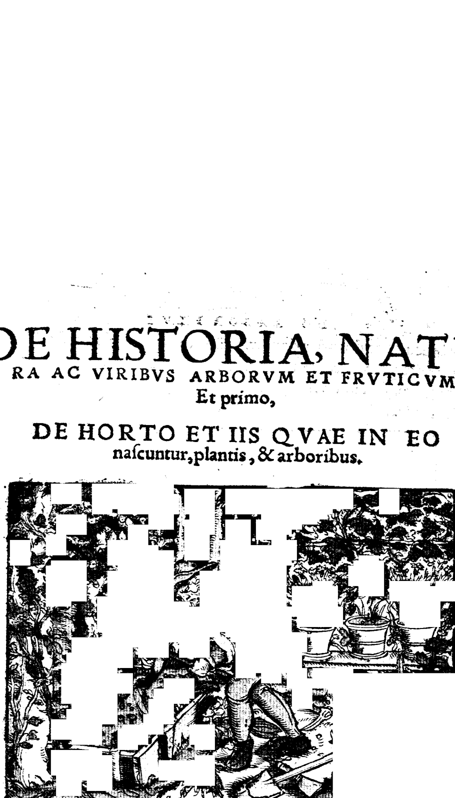
Digitized by Google

A # DE HISTORIA, NATVRA AC VIRIBVS ARBORVM ET FRVTICVM,

Et primo,

DE HORTO ET IIS QVAE IN EO naſcuntur, plantis, & arboribus.

BIBLIOTECA

ẽsta es la miſma eſtãpa del herbario de Francfort.

B

DE SOLI, FVNDI, AC TERRAE adparatione, paſtinatione, ſtercoratione, atque cultu.

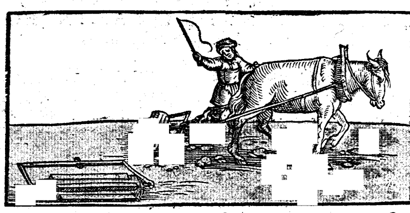
PRINCIPIO igitur, quando de arboribus & cultu hortorum tradere propoſitum nobis eſt, etiam de ſoli conditione & qualitate aliquid præmittendum uidetur. Terra igitur ea, quæ in locis ſqualidis & ſiccis uaſta incultaq́; iacet, ſolis ardore plerunq; ita torretur & induratur, ut humorem tranſmittere facilè non poſsit, neque imbribus aut rore reficiatur. Deinde ut plurimum ita quoque conſolidatur, ut neq; frumenta, neq; quicquid aliud in ea ſeritur aut plantatur, protuberare facilè, aut ad frugem peruenire poſsit. Quare ſi qua eiuſmodi fuerit, ea principiò fodiendo, paſtinando, aut etiam arando diligenter ac multum ſubigi præpariq́; debet, ut hoc pacto duritiem ac feritatem illam priſtinam exuat, cultuq́; uelut manſuefacta miteſcat.

Quod ſi qua autem in tantum ſolida ac ſpiſſa erit, ut ſubinde in glebas maiores ac duriores concreſcat, ea omnino ſurculis aut fuſtibus

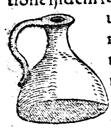
BIBLIOTECA

Digitized by Google

commminuenda contundendaq; erit, cilyndrisq; deinde aut ſimilibus in ſtrumentis æquanda & complananda: idq; præcipuè ubi areæ, aut cã pi latiores paulò erunt. Cuius rei imaginem quandam in ſubiecta figura uidere licet.

Terra igitur ipſa in hunc modum ſubigendo, atq; etiam ſtercorando, iuxta quod res exiget, aliquandiu mitigata ac præparata, licebit deinceps conuenientibus anni temporibus in ea ſerere atq; plantare, quicquid cuiuſq; loci ac ſoli conditio & qualitas poſtulare, aut ferre uidebitur. Quod ſi tum fortè (ut ſæpe fit) humoris ac pluuiæ penuria aliqua incidat, areæq; iam conſitæ aut plantæ ipſæ ſiti laborent, irrigatione ijſdem ſubueniendum erit, quæ in ſingulos dies ueſperi facienda,

uaſe ad hoc adhibito, quale eſt, cuius hic typum ac formam iuxtà adiecimus, collo uidelicet anguſto, fundo autem latiore aliquanto & foraminoſo, quod aqua repletum, aquam ipſam tantiſper retineat, dum aër pollice ſupernè impreſſo, in locum uacuum ſuccedere prohibetur. Sed hoc loco etiam illud uidendum ne aqua ea, quæ ad irrigandum adhibetur, fontana, recens, aut etiam aliàs frigidior ſit, ſed uel paluſtris, & è lacunis, ad hoc paratis, hauſta, uel ſi alia quàm fontana haberi nequeat, diurno eadem calore ac ſole biduo aut etiam triduo tepefacta. Cui tum & fimi aliquantulum admiſcere non inutile fuerit, quòd ea res & nutrimenti aliquid herbis ac plantulis tenuioribus ſubminiſtrare ſoleat.

DE CVLTV HORTORVM.

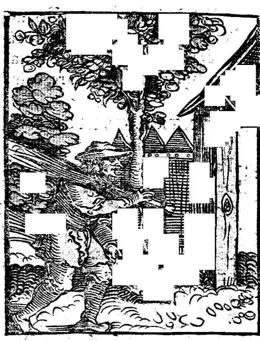
IN hortorum apparatione principiò circumſpiciendum eſt, ut liberum ac temperatum locus habeat aërem: inutiles enim & ſteriles in umbroſis locis naſcuntur plantæ.

Terra erit non nimium craſſa, nec plus æquo ſicca, nec etiam lutoſa: inimica ſiquidem hortis ſunt argilla & lutum. Fimum in ſummo horti, ut eius humore infernæ reliquæq; partes ſtercorentur pinguenturq;, collocare oportebit. Stercus aſinorum, teſte Palladio, primum eſt, ma-
ximè

Digitized by Google

Aximè hortis: deindè ouillum & caprinum & iumentorum. porcinum uerò peſsimum, cineres optimi. Sed columbinum feruidiſsimum, cæterarumq́; auium utile eſt, excepto paluſtriũ. Stercus quod anno requieuerit ſegetibus utile eſt, nec herbas procreat: Si uetuſtius, minus proderit. Pratis uerò recentia ſtercora ſufficient. Limus etiam quem ſcaturiens aqua uel fluuij incrementa reſpuerint, uicem ſtercoris exhibebit. Hortorum aſperitas emendabitur ſi manibus aut ſarculo inutilia ſedulo runcaueris. Argillæ ſi nimium habuerit, arena aut fimo miſcens ſæpius repaſtinato: rurſus ſi harenoſus nimium fundus fuerit, argilla fimóue ſubiges.

DE CONSITIONE HORTORVM.

B

IN conſitione uerò hortorum hoc obſeruabis, ut quam in autumno conſerere uoles partem, eam ueris tempore fimo ſubacto paſtines: quam uerò in uere, ut autumno: idq́; cùm neq; humida neq; ſicca nimium terra fuerit: illo enim tempore à ſole, hoc uerò à frigore temperatur concoctio. Frigidioribus regionibus maturius in autumno, ſerius uerò in uerè fiet ſatio: diuerſum in locis calidioribus. Denſiora ſpargũtur ſemina ſi plantulæ poſtquàm ſuccreuerint euellantur, ſiue tranſplãtentur, ut reliquis nutrimentum ſit plenius. Rariora uerò, ſi tranſplantare eas nolueris. Semina eligenda ſunt, quæ trita albiora intrinſecus, item grauiora, & ea annuo tempore nata fuerint.

Vtile etiam fuerit uaria commiſcere ſemina, quia ſæpenumero ob inimicam cœli influentiam quædam non emergunt: ſic his pereuntibus illa prouenient. Creſcente uerò luna conſitiones fieri debent, ſolis exceptis piſis, quæ decreſcente luna ſerũtur. Tranſplãtatio fiet cùm per

Digitized by Google

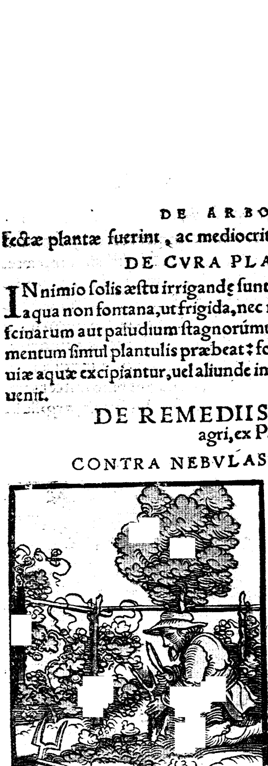
fectæ plantæ fuerint, ac mediocriter terra humida.

DE CVRA PLANTARVM.

IN nimio ſolis æſtu irrigandę ſunt plantulæ ob pluuiarum inopiam, aqua non fontana, ut frigida, nec recens lata, ut ſuprà dictum, ſed piſcinarum aut paludium ſtagnorúmue, fimo etiam admixto, ut nutrimentum ſimul plantulis præbeat: foueas itaq; in hortis, quibus pluuiæ aquæ excipiantur, uel aliunde importentur ut putreſcant, eſſe conuenit.

DE REMEDIIS HORTI VEL agri, ex Palladio.

CONTRA NEBVLAS ET RVBIGINEM.

NE nebulę & rubigo officiant, purgamenta pluribus locis per hortū diſpoſita ſimul omnia, cùm nebulas uideris inſtare, combures.

CONTRA CVLICES & limaces.

SPargito uel amurcā recentem, uel ex cameris fuliginem.

CONTRA FORMICAS.

SI foramen in horto habuerint, cor noctuæ admoueto: uel origanum & ſulphur tritum foramini aſpergito. Cùm uerò egreſſę foramen fuerint, omne horti ſpacium cinere aut creta ſignato. Vel cochlearum teſtas uſtas foramini inculcato.

CONTRA ERVCAS.

SEmina quæ ſerenda ſunt ſemperuiui ſucco madefiant, uel erucarum ſanguine. Cicer item intra olera, propter multa portenta, eſt ſerendum. Aliqui cinerem de fico ſuper erucas ſpargunt. Squillam item uel in horto ſerunt uel ſuſpendunt. Aliqui mulierem menſtruantem, nuſquam cinctam, ſolutis capillis, nudis pedibus, contra erucas & cætera, hortum faciunt circumire. Aliqui fluuiatiles cancros pluribus locis intra hortos clauis figunt.

CONTRA MVRES.

SEmina, Apuleio ſcribente, felle bubulo maceranda ſunt antequam ſpargas: nonnulli Rhododaphnes folijs aditus eorum claudunt, qui roſis his, dum in exitu nituntur, intereunt.

CONTRA

Digitized by Google

A

CONTRA CANTHARIDES, VITIBVS nocentes.

NE Cantharides uitibus noceant, in cote qua falces putatoriæ acuuntur, ipſæ ſunt conterendæ: uel Cantharides quæ in roſis inueniuntur oleo merſas in tabem reſolui patieris, & cùm putandæ ſunt nites, hoc oleo falces putatorias perunges.

CONTRA PVLICES.

PVlices fugantur amurca per pauimentum frequenter aſperſa, uel cimino agreſti, cum aqua trito: uel ſi cucumeris agreſtis ſemẽ aqua reſolutum ſæpe infundes.

CONTRA TALPAS.

TAlpæ hoc modo capiuntur: Nucem aut aliud pomi genus, ſoliditatis eiuſdem perforato, paleamq; & ceram cum ſulphure includito: hinc omnes paruulos aditus & reliqua talparum ſpiramenta diligenter obſtruito, uno foramine quod amplum ſit, reſeruato, in cuius aditu nucem intus incenſam ponas, ut ab una parte flatus poſſit accipere, quos ab alia parte diffundat. Sic impletis fumo cuniculis, talpæ uel fugiunt protinus, uel necantur.

B

DE HORTORVM REMEDIIS hiſce uerſibus ſcribit Columella.

SEd cùm maturis flauebit meßis ariſtis,
Atq; diem gemino Titan extenderit aſtro,
Hauſerit & flammis Lernæi brachia cancri,
Allia cum cepis, cereale papauer aneto
Iungite, dumq; uirent nexos deferte maniplos,
Et celebres forti fortunæ dicite laudes,
Mercibus exactis, hilareisq; recurrite in hortos:
Tum quoque proſciſſo, riguoq; inſperſa nouali
Ozyma comprimite, & grauibus denſate cylindris,
Exurat ſata ne reſoluti pulueris æſtus,
Paruulus aut pulex irrepens dente laceſſat,
Neu formica rapax populari ſemina poßit.
Nec ſolùm teneras audeat erodere frondes
Implicitus conchæ limax, hirſutaq; campe.
Sed cùm iam ualido turgeſcit lucida caule
Braßica, cumq; tument pallentia robora Betæ,
Mercibus atque olitor gaudet ſecurus adultis,
Et iam maturis quærit ſupponere falcem
Sæpe ferus duros iaculatur Iuppiter imbres,

Digitized by Google

Grandine dilapidans hominumq́; boumq́; labores,
Sæpe etiam grauidis irrorat peſtifer undis,
Ex quibus infeſtæ Baccho glaucisq́; ſalictis
Naſcuntur uolucres, ſerpitq́; eruca per hortos,
Quos ſuper ingrediens exurit ſemina morſu,
Quæ capitis uiduata coma, ſpoliataq́; nudo
Vertice, trunca iacent triſti conſumpta ueneno.
Hæc ne ruricolæ paterentur monſtra, ſalutis
Ipſa nouas arteis uaria experientia rerum
Et labor oſtendit miſeris, uſusq́; magiſter
Tradidit agricolis, uentos ſedare furentes,
Et tempeſtatem Thuſcis auertere ſacris.
Hinc mala rubigo uirides ne torreat herbas,
Sanguine lactentis catuli placatur, & extis,
Hinc caput Arcadici nudum cute fertur aſelli
Tyrrhenus fixiſſe teges in limite ruris.
Vtque Iouis magni prohiberet fulmina Tarchon,
Sæpe ſuas ſedes percinxit uitibus albis.
Hinc Amythaonius docuit quæ plurima Chiron,
Nocturnas cruribus uolucres ſuſpendit, & altis
Culminibus uetuit feralia carmina flere.
Sed ne dira nouas ſegetes animalia carpant,
Profuit interdum medicantem ſemina pingui
Palladia, ſine frage, ſalis conſpergere amurca
Innatáue laris nigra ſatiare fauilla.
Profuit & plantis latices infundere amaros
Marrubij, multoq́; ſedi contingere ſucco.
At ſi nulla ualet medicina repellere peſtem,
Dardanæ ueniunt artes: nudataq́; plantas
Fœmina, quæ iuſtis tum demum operata iuuentæ
Legibus, obſcœno manat pudibunda cruore,
Sed reſoluta ſinus, reſoluto mœſta capillo,
Ter circum areolas, & ſepem ducitur horti.
Quæ cùm luſtrauit gradiens (mirabile uiſu)
Non aliter quàm decuſſa pluit arbore nimbus,
Vel teretis mali, uel tectæ cortice glandis,
Voluitur ad terram diſtorto corpore campe.
Sic quondam magicis ſopitum cantibus anguem
Vellere Phryxeo delapſum uidit Iolchos.

DE COLLECTIONE SEMINVM, florum, herbarum, & radicum.

Semina

Digitized by Google

A SEmina colligentur quando omnis eorum cruditas humiditasq́; concocta & exiccata probè fuerit. Radices ad uſum, decidentibus folijs, euelluntur. Flos apertus, antequàm flacceſcat aut decidat, decerpetur. Ipſæ plantæ ſeu herbæ, cùm in perfectione fuerint, recondentur. Fructus cùm ad plenam maturitatem, priuſquàm decidant, peruenerint, reponi debent. Decreſcente autem Luna & ſereno liberoq́; aëre omnia colligi reſeruariq́; conuenit. Durabiliora enim uſuiq́; commodiora fiunt.

DE FRVCTVVM QVALITATE ac conſeruatione.

NAtura fortiores, ſubſtãtia uerò inferiores domeſticis, omnes ſunt agreſtes plantæ, flores ac radices. Inter agreſtes rurſus montanæ præſtant. Inter omnes etiam plantas fortioris ſunt naturæ, quæ ſaporis & odoris melioris fuerint. Biennio aut triennio plerunq; uires plantarum debilitantur. Reponentur autem plantæ, ſemina, nec non flores cùm exiccata bene fuerint, in locis ſiccis, ſiue tenebricoſis, in ſacculis conſtricta & compacta, ne uires earum aut odor euaneſcat. In ſubtili harena cuſtodiuntur radices quas uirides conſeruare uolueris. Aridæ uerò, eodem modo quo plantæ. Ceparum ac porri ſemina in capitulis ſuis incluſa quàm commodiſſimè aſſeruantur.

B Roſas nondum apertas ſi placebit ſeruare, in fiſſuram uiridis, loco adhuc ſuo ſtantis, arundinis eas inſerito, colligataq́; poſtea fiſſura, roſas cupiens, harundinem reſecato. Nonnulli ollæ teſtaceæ non incruſtatæ incluſas, terræ ſub dio infodiunt.

DE ARBORIBVS.

DE INSITIONE ARBORVM.

Digitized by Google

TRia inſitionum genera ab antiquis tradita refert Columella, & ex eo Palladius. Vnum ſub cortice, quod uidelicet reſecta inter librũ & materiem arbore, recipit ſemina: alterum in trunco, quod reſecta & fiſſa arbore accipit inſertos ſurculos: & utraq; genera ſunt uerni temporis. Tertium fit emplaſtro, quod ipſas gemmas cum exiguo cortice in partem ſui delibratam recipit, eſtq; æſtatis. Quartum genus à ſe inuentum addit Columella: quæ ordine ſingula commemorabimus. C
Omnes autem arbores ſimulatq; gemmas agere cœperint, Luna creſcẽte inſerito, Oliuam autem circa æquinoctium uernum, ad Idus uſque Aprilis. Ex qua arbore inſerere uoles, & ſurculos ad inſitionem ſumpturus es, uideto ut ſit tenera, ferax, nodiſq; crebris: & cùm primum germina tumebunt, de ramulis anniculis, qui ſolis ortum ſpectabunt, & integri erunt, eos legito: craſſitudine minimi digituli, ſurculi ſint biſulci. Eidem porrò arbori ſeu trũco uariꝭ generis ſurculi inſeri poſſũt.

PRIMVM GENVS INSITIONIS, ſub cortice.

ARborem quam inſerere uoles, ſerra diligenter execato, ea parte quæ maximè nitida & ſine cicatrice eſt: datoq; operam, ne librũ lædas. Cùm uerò truncum recideris, acuto ferramento plagam leuato: deinde cuneum ferreum uel oſſeum, inter corticem & materiem, nec minus tres digitos, ſed leniter demittito, ne lędas aut rumpas corticem. Poſtea ſurculos quos inſerere uoles, falce acuta ab una parte tradito, tã altè q̃ cuneum demiſiſti, ſed ita ne medullã, néue alterius partis corticem lædas. Vbi ſurculos paratos habueris, cuneum uellito, ſtatimq; ſurculos demittito in ea foramina, quæ cuneo adacto inter corticem & materiam, facta ſunt. Ea autem parte qua ſurculos adraſeris, demittito ita, ut ſex digitis de arbore extent. In una autem arbore duos aut tres ramulos figito, dum ne minus quaternũm digitorum inter eos ſit ſpacium. Hæc pro arboris magnitudine & corticis bonitate facito. D

Cùm oẽs ſurculos quos arbor patietur demiſeris, libro ulmi, uel minimè arborem adſtringito. poſtea paleato luto bene ſubacto totã plagã & ſpacium, quod eſt inter ſurculos, uſq; eò ut duobus digitis inſtra extent, oblinito: ſupra lutum muſcum imponito, & ita alligato ne pluuia dilabatur.

SECVNDVM INSITIONIS genus, in trunco.

REſectæ arboris truncum, leuatum, uinculis arctioribus ſtrictum,

Digitized by Google

A ctum, in medio, ſcalpro acuto modicè findito, ita ut fiſſura trium ſit digitorum, ibiq; ſurculos ex utraq; parte in modum cunei raſos, ut integra ſit medulla, premiſſo antè cuneolo, demergito, quo ſubducto depoſitus ſurculus, redeunte in plagam materia poſſit adſtringi: hinc ut in priore modo dictum eſt, oblinito.

TERTIVM GENVS INSITIONIS, quod emplaſtrationem uocant.

TErtium hoc inſitionis genus cum ſit ſubtiliſſimum, non omni generi idoneum eſt, ac ferè ijs conuenit quæ humidum ſuccoſumq; ac ualidum librum habent, ſicuti ficus: nam & lactis plurimum remittit, & corticem robuſtum habet. Eſt autem inſitio talis.

Ex qua arbore inſerere uoles, in ea quærito nitidos & nouellos ramos, in his deinde gemmam obſeruato: quæ bene apparebit, certamq; ſpem germinis habebit, eam duobus digitis quadratis circunſignato, ut media gemma ſit, & ita acuto ſcalpello circuncidito, delibratoq; diligenter, ne gemmam lædas, deinde in qua arbore inſerere uoles in ea nitidiſsimum ramum eligito, & eiuſdem ſpatij corticem circuncidito, & materiem delibrato, inq; partem eam quam nudaueras, gemmam hanc, quam ex altera arbore ſumpſeras, aptato ita, ut emplaſtrum circuncisæ parti conueniat: quo facto, circa gemmam bene uincito, ita ne lædas: deinde commiſſuras, & uincula luto oblinito, ſpatio relicto, B quò gemma germinet liberè. Materia quã inſeueris, ſi ſobolem, uel ſuperiores ramos habebit, omnia præcidito, ne quid ſit quo poſſit ſuccus euocari, aut cui magis quàm inſito ſeruiat. Poſt unum & uigeſimũ diem ſoluito emplaſtrum: & hoc genere optimè etiam olea inſeritur.

Tria hæc inſitionum genera his uerſibus deſcribit Palladius:

Aut noua diſcreto figuntur germina libro,
Aut aliud ſummo robore fiſſa capit.
Aut uirides oculos extremi gemma tumoris
Accipit, & lento ſtringitur uda ſinu.

QVARTVM INSITIONIS GENVS, à Columella traditum.

GAllica terebra uſque ad medullam arborem perforato, plaga interius leuiter inclinata, hinc educto omni ſcobe, uitem uel ramum ad modum foraminis impreſſi delibratum, ſuccidum tamen & humentem, ſtrictè unà imprimito, duabus gemmis foris relictis: quo facto, argilla & muſco locum diligenter operito.

QVINTVM GENVS INSITIONIS, QVOD AB Hiſpano ſe accepiſſe Palladius commemorat, inſerendi mala Perſica abſq; nucleis.

Salicis

SAlicis ramum, brachij craſſitudine, ſolidum, longum cubitos duos, aut amplius, in medio terebrato, & plantam Perſici, in eodem loco, in quo cōſiſtit, ſpoliatam ramis omnibus, ſolo capite relicto, per ipſum ſaligni manubrij foramen inducito: tunc eundem ſalicis ramum terræ, capite utroque demerſo, in arcus ſimilitudinem curuato, foramen luto, muſco & uinculis conſtringito: anno deinde elapſo, cùm mali Perſici ramus ſalici unitus fuerit, plantam intercidito atque transferto, terra aggeſta, quæ arcum ſalicis cum Perſici cacumine poſſit operire.

DE PECVLIARI QVARVNDAM arborum inſitione.

POmus ſalici & populo inſeritur: Vitis ulmo & moro: amygdalus & perſicus gemmis ſuis uniuntur, & pruno inſeruntur: & ita caro ipſorum Perſici, nucleus uerò Amygdali ſaporem referet.

VT EX VNO STIPITE QVINQVE ROſarum genera naſcantur.

ENaſcentibus roſarum capitulis, ramos ſeu caules ipſarum ſub capitulis ſubula perforato, foraminibus his uarij generis colores immittito, uelut alteri rubricam, alteri uero uiridem, ſiue luteum aliúmue colorem: quo facto fimo bubulo & argilla foramina oblinito.

RATIO INSERENDI VT FRVCTVS nucleis careat.

RAmum non reſectum ad ſtipitem, ſeu truncum cui inſerere uoles D
inclinato, ac trunco inſerito, fimoq́; oblinas, hinc ubi inſita pars trunco unita fuerit, ramum inſitum intercidito: ſic inſita pars fructus nucleis carentes feret.

VT FRVCTVS VARIAS VIRES, SAporem ac colorem acquirat.

RAmo ceraſi ſiue alterius arboris fiſſo ad medullam, Scamoneam, uel Scamoneæ puluerem inſerito, ſic fructus uires ciendi aluum adipiſcentur. Muſchum ſi inſerueris, odorem ac ſaporem eius fructus aſſumet. Eadem ratione ſi Lazurium aliúmue colorem impoſueris, eundem fructus referet.

VT PRIMO ANNO PLANTA fructum ferat.

SVperiorem rami corticem in arbore ad interiorem uſque, ſpitamæ longitudine abradito, idq́; autumno decreſcente Luna: locum abraſum recenti bubulo ſtercore oblinito, foraminolentamq́; teſtaceam ollam terra repletam ſuperimponito: octiduo deinde tranſacto aquã ſuperinfundens radices ex ramo enaſci uidebis: Menſe hinc Martio ramum reſecato, olla confracta, ac in quemcunq; uolueris locum plantato.

DE OLIVA.

A OLiua ſatiua oleaſtro inſeritur, de qua Palladius:

Robora Palladij decorant ſylueſtria rami,
Nobilitat partus bacca ſuperba feros,
Fœcundat ſterilis pingues oleaſter oliuas,
Et quæ non nouit munera ferre iubet.

DE FICV.

FIcus inſeritur Moro & Platano, ut hiſce uerſibus deſcribit Palladius:

Perſuadet moris tetrum mutare colorem
Ficus & inuaſis dat ſua iura comis.
Se quoq; miratur pingui grandeſcere ſucco,
Et ſolitum gaudet uincere poma modum.
Inſignes folijs Platanos fœlicia menſis
Brachia gaudentes uitis honore comas,
Ingrediens pingui ſe cortice maxima ficus
Seruat, & optatos implet adepta ſinus.

FICVS VARII COLORIS.

SI uelis ficum uarij coloris fructus ferre, ſumito alterum ſurculum de albis, alterum item de nigris, hos conſtrictos & colligatos, ut gemmis uniantur, terræ infodito, ut eius humore & pinguedine aduniantur: enaſcentes deinde gemmas albis uiminibus colliga, ſic unus ex utriſq; fiet ſtirps, optimumq; colorem fructus aſſument.
B

DE MORO.

MOrus inſeritur Fico, fraxino, fago, caſtaneo, & terebintho, Palladius:

Mutua quinetiam moris commertia ficus
Præſtat, & oblatum robore germen alit.
Fraxinus huic auidè confert ſua membra ſorori,
Et metuit fœtus ſparſa cruore nouos.
Proceras fagos, & poma hirſuta uirentis
Caſtaneæ duris aſpera mala comis
Inficiens monſtrat piceo nigreſcere parta,
Et ſucco paſcit turgida poma nouo.
Obſequitur moris blando terebinthus odore,
Et geminis ueniunt munera miſta bonis.

DE CERASO.

CEraſus in ſe, in lauro, in platano, in pruno, & populo inſeritur. Palladius:

Inſeritur lauro ceraſus, partuq; coacto
Tingit adoptiuus uirginis ora pudor.

Vmbrantes

Digitized by Google

Vmbrantes platanos & iniquam robore prunum
Compellit geminis pingere membra ſuis.
Populeasq́; nouo diſtinguit munere frondes,
Sic blandus ſpargit brachia cana rubor.

C

CERASA ET PRVNVLA VT ABSQVE nucleis creſcant.

ARborem ipſam adhuc tenellam, æquantem craſſitudine digitum, reſectam ad duorum pedum à terra altitudinem, ad radicem uſq; findito: quo facto medullam ex utraq; parte ferreo inſtrumento eximito, uinculisq; utranq; denuo partem conſtringito, atq; fiſſuras utrinq; & in ſummo, bubulo ſtercore illinito: huic deinde ſurculos ſi inſerueris, qui nullos antè fructus tulerunt, ceraſa nucleo carentia producet.

DE CASTANEIS.

CAſtaneas nuces aquæ inijciens, eas elige quæ fundum petunt, inq; foraminoſam ollam, terra repletam, ne ſe contingant, imponito, ſæpiusq; aqua humectans in calidum & apricum locum colloca, idq; in Decembri. In Martio deinde, prodeuntibus germinis, binas quouo lueris loco plantato: ſingulæ enim poſitæ minus ſunt fertiles. Pingue & humidum, ſiue etiam harenoſum ſolum amant, argillam inimicam habent. Palladius:

Flumineam ſalicem fœcundant ardua membra
Caſtaneæ, & multo paſta liquore uigent.

D

DE PERSICO.

PErſicus in pruno & amygdalo inſeritur. Nuci ſi inſeras ac ſæpius caprinò lacte humectes nucem pro nucleo adipiſcetur malum perſicum. Palladius:

Ipſa ſuos onerat meliori germine ramos
Perſicus, & pruno ſcit ſociare genus.
Imponitq́; leues in ſtipite phyllidis umbras
Et tali diſcit fortior eſſe gradu.

DE MALO CYDONIA.

CYdonia malus in alias arbores inſeri reſpuit. De hac Palladius.

Cum præſtet cunctis ſe fulua Cydonia pomis,
Alterius nullo creditur hoſpitio.
Roboris externi librum aſpernata ſuperbit,
Scit tantum nullo creſcere poſſe decus.
Sed proprijs pandens cognata cubilia ramis,
Stat contenta ſuum nobilitare bonum.

Si ingentis magnitudinis malum cydonium cupias, ramo adhuc adhærens malum cum ipſo ramo attractum, ollæ inſerens terræ infodito, ſic excreſcet in ipſius ollæ magnitudinem, interioremq; eius formã

penitus

Digitized by Google

a penitus exprimet. Eadem eſt ratio cum cucurbitis & pomis terreſtribus.

DE PYRO.

PYrus inſeritur pyro ſylueſtri, malo, fraxino, amygdalo, ſpinis, ornis, cydonijs, caſtaneis, meſpilis, & malis punicis. Palladius:

Germine cana pyrus niueos haud inuida flores
Commodat, & uarium nectit amore nemus.
Nunc rapit hirſutis horrenda ſororibus arma,
Et docet indomitas ponere tela pyros.
Nunc teretem pingui producit acumine malum,
Fraxineasq́; nouo flectit honore manus.
Phyllida quinetiam grandi miteſcere fructu
Inſtituens, duræ dat ſua membra cuti.
Et ſteriles ſpinos & inertem fœtibus ornum
Dotat, & ignotum cogit amare decus.
Huius & immiſſi uertere cydonia rami
Pomaq́; confuſus blanda creauit odor.
Caſtaneæ ſeptos aſpro uelamine fœtus
Exuit, & placido pondere mutat onus.
Meſpilaq́; exarmat pugnacibus horrida membris,
Et mala tranquillo cortice uota premit.
B *Creditur in libycis ſua germina nectere ramis,*
Lætaq́; puniceo poſſe decore frui.

DE POMO,

POmus decem arboribus inſeri poſſunt, uidelicet pyro, pomis ſylueſtribus, pruno, ſorbis, ſalici, platano, perſico, populo, meſpilo, caſtaneis. Palladius:

Inſita proceris pergit concreſcere ramis,
Et ſociam mutat malus amica pyrum.
Seq́; feros ſyluis hortatur linquere mores,
Et partu gaudet nobiliore frui.
Spiniferas prunos, armataq́; robora ſentes
Leuigat, & pulchris ueſtit adulta comis,
Exiguam ſorbum dulci diſtendere ſucco
Nouit, & ad cupidas flectere poma manus.
Stipitibus gaudet nomen mutare ſalignis,
Et gratum nymphis ſpargere flore nemus.
Robora thyrſigero platani concordia Baccho
Fœtibus inſtituit plena rubore nouis.
Illius inſolitas miratur Perſicus umbras,
Populeæq́; ferunt candida dona comæ,

Digitized by Google

Meſpilus huic paret lapidoſaq; uiſcera multum
Tenditur, & niueo plena liquore rubet.
Pro ſudibus fœtis, & pro prægnantibus armis
Caſtaneæ fuluum dant noua mala decus.

DE MALO PVNICO.

MAlum punicum in ſe tantùm inſeri poteſt. **Palladius**
Punica non alios unquam dignata ſapores
Mala, nec externis aſſociata comis.
Ipſa ſuas augent mutato ſemine gemmas,
Et ſibi, cognato picta rubore, placent.

DE MESPILO.

MEſpilus inſeritur quercui & pyro. **Palladius:**
Aemula dura pyri, deſpecti mala ſaporis
Meſpilus admiſſo germine tuta ſubit.
Et geminis ſeſe uiolentior inſerit armis,
Atq; aridas terrent robora ſæua manus.

DE MALO CITRIA.

MAlus citria moro inſeritur. **Palladius:**
Nec non & citrij patiuntur mutua rami
Pignora, quæ grauido cortice morus alit.
Pomaq; paſturi blando redolentia ſucco
Armatis mutant ſpicula nota pyris.

DE RRVNIS.

PRunus in ſeipſum & caſtaneam inſeritur. **Palladius:**
Pruna ſuis addunt felicia germina membris,
Donaq; cognato corpore læta ferunt.
Exarmat fœtus, ſed brachia roboris armat,
Caſtaneæ prunus iuſſa tenere latem.

DE AMYGDALO.

AMygdalum pruno, perſico & caſtaneæ inſeritur. **Palladius:**
Phyllis odoratos primæuis floribus artus
Diſciſſi pruni cortice fixa tegit.
Pomaq; permutat uelamine perſica miſto,
Duriciemq; docet tegminis eſſe loco.
In modicam tornat ſiliqua tendente figuram,
Et frondes pulchro ditat odore feras.
Caſtaneamq; trucem depulſis cogit echinis
Mirari fructus, leuia poma, ſui.

VT FRVCTVS FIANT GRANDIORES.

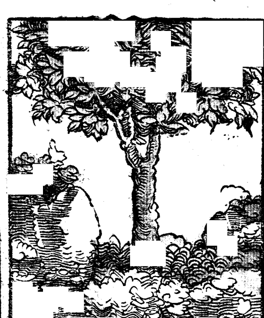
SI multa in unum foramen ſemina inieceris, in unam omnia ſubſtantiam coibunt, maioresq; fructus proferent. Veluti ſi plura porri aut ceparum capita uni impoſueris foramini.

DE CVCVRBITIS.

A CVcurbitæ agreſtes in cinerem humanorum oſſium plantatæ, ac oleo humectatæ, nono die fructus proferunt. Semina cucurbitarũ in æditis locis nata producunt cucurbitas ſubtiliores & longiores: earum uerò quæ in locis medijs creuerunt, craſſas ac denſas: quæ uerò in imo, latas.

Si florem cucurbitæ cauli adhærentem ollæ, ſicut etiam de malo cydonia dictum eſt, incluſeris, eiuſdem creſcens magnitudinem & formam exprimet.

DE TRANSPLANTATIONE arborum.

B

PLantas triennio elapſo, ſi nihil ipſis damni acciderit, tranſplantare licebit cum radicibus effoſſas: tranſplantatas ſpinis circumſepies, ſi ob beſtiarum incurſum neceſſe fuerit. Melior eſt tranſplantatio quæ fit in autumno circa Diui Lamberti diem, quàm quæ uere, ob frigoris aduerſitatem. Foueam pro radicis ratione ſatis profundam & amplã apparato, plantasq́; ſoli aduerſus & cœlo, eodem pacto quo poſitæ fuerunt antea, infigito: Radicis fractas partes diligenter reſecato. Amygdala, ceraſa, pruna in autumno pingui ſolo, aqua mulſa triduum primùm mollita, inſerito, hinc uere pro libito tranſplantato. Si ob neceſſitatem, terræ uel aridæ uel molli nimium inſerere plantas cogaris, aliunde, foueam apparatam, ſumpta fertili & pingui terra, expleto.

DE CVRA ARBORVM.

PRincipiò rationẽ habere opor C
tet terræ, ne nimium uel argil-
loſa, uel lutoſa, aut humida, ſiue
etiam ſit arida. Si itaq; lutoſa terra
fuerit, fimo & harena (aridioribus
locis plus, pinguioribus minus fi-
mi plantis admiſcens) eam cõmi-
ſceto. Fimum non de porcis, ſed
alijs animantibus, eumq; bene ma
turum ſumes. Arborem fouea cir-
cundabis, ut æſtiuo tempore plu-
uiæ in ea congregari poſſint, quæ
nimiã ariditatem temperent. Plan
tis uerò quas autumnali tempore
inſeueris, terram aggeres & accu-
mulabis, ne à ſuperflua hyemis hu
miditate lædantur, earumq; impediatur digeſtio.

Autumnali tempore ſuffodienda eſt ad radicem uſq; arboris terra, fi
musq; apponendus: ſi harenoſa nimium terra fuerit, recenti argilla cõ
miſceto: ſin argillæ nimium circa radices fuerit, harena loco fimi appo
netur, idq; ab omni parte ad quinquepedum latitudinem: ſic enim ar-
bor nutrimentum recipit, uiresq; eius nouantur: hinc eſt quòd iuxta D
ripas & aquas ſtantes arbores longiore tempore uires ſuas habeant,
fertilioresq; ſint reliquis, ac corticis ſubtilioris.

Mala cydonia ſolo gaudent pingui: Tranſplantatæ nuces, magnę, fertilesq; fiunt, fructus item tenuem adipiſcitur membranã, loca amant alta & ſicca.

Nuclei amygdalorum, ceraſorum, perſicorum, prunorum, nucum auellanarum, & iuglandium in decreſcente Septembri in ollam foraminolentam pingui terræ inſerti, ac cellæ impoſiti, uel terrę infoſſi, fimoq; contra frigoris uim contecti, ita tamen ne ſuffocentur, ſępiusq; aqua mulſa humectati, tranſplantatiq;, poſtquàm germinauerint, fructus ferent dulces.

VT FRVCTVS AROMATVM SAPOrem habeant.

ARborem ad medullam uſq; utrinq; findito, & ligni parte execta, aromata quæ uolueris inſerito, fiſſuram argilla ſeu fimo oblinito.

VT CORALLIA, GEMMAE, CARYOPHILla, idq; genus in fructibus naſcantur.

POſtquam floruerit arbor, fructibus incipientibus ſeſe oſtendere, prædictas ijs ſpecies inſerito, ſic fiet ut à fructu occultentur.

A ACIDIS ARBORIBVS DVLCEM guſtum indere.

CIrcumfoſſæ radici ſuillum appone ſtercus, uel deorſum ſtipitem ad interiora perfodito, fauo mellis infuſo: foramen cynosbato, cui primus cortex demptus fuerit, occludito.

DE QVALITATE AERIS IN QVArundam arborum plantatione obſeruanda.

ARborum nonnullę amant loca calida, uelut piper, palma: aliæ frigida, ut Caſtaneæ: aliæ temperatum expetunt aërem: aliæ rurſus omnibus locis plantari poſſunt, ut pomus, pyrus, idq; genus nõnullæ: rurſus aliæ pingui ſolo ſunt plantandæ, uelut morus: aliæ arido & harenoſo, ut palma ac pinus.

DE ARBORVM REMEDIIS.

CONTRA FORMICAS ALIAQVE NOXIA.

POrtulacæ ſucco, mixto aceto, ſtipitem perfunde, ſiue rubrica aut pice modicè illinito. Vel fictile ſatis magnum & amplum uas capito, perofratum in medio, perq; foramen plantam terræ inſerito, hinc foramen circa ſtipitem, ut aquam continere poſſit, occludito, ſic aqua formicarum aſcenſum impediet: Vel uiſco ſtipitem circumline. Pla-
B cet nonnullis ut ſericum oleo intinctum filum, circunligetur ſtipiti, per quod aſcenſus formicis occludatur.

CONTRA VERMICVLOS.

DEorſum ad medullam arborem perforabis, foraminiq; piper, baccas lauri & rutam aceto mixto infundes, atq; cuneolo cynosbati foramen obfirmabis, Februario autem menſe inſitas arbores, earumq; fructus, nulli uermiculi corrodunt.

CONTRA CAPRARVM MORSVM.

Lotio caprino arborem perfunde.

CONTRA LEPORES.

Sputo ſurculos inſerendos perunge.

CONTRA VENTORVM IMPETVM.

SIngulis plantis fulcra, quibus innitantur quibusq; alligentur, apponi debent: Idem faciendum eſt ſi arbor fiſſa inſeratur: aut ſi inſitio fiat ſub cortice, triennium fulcris ſuſtentabuntur alligati ſurculi.

Cauendum etiam eſt ne ſtolones, hoc eſt, nothi adnaſcantur ex ſtipite rami, néue quid circa radices enaſcatur: per hæc enim alimentum et ſuccus reliquis ramis adimitur.

Arida omnia, ne uicina membra inficiant, ſunt reſecanda continuò.

CONTRA VITIOSOS ARBORVM HVMORES.

Digitized by Google

COntingit ſæpenumero ſuperfluas in arboribus humiditates ad ex- C
terna, ſicut idem in hominibus intra cutem & carnem fieri uide-
mus, prorumpere, ex quarum putrefactione uermiculi noxij naſcun-
tur: Intumeſcere igitur ſi quam corticis partem uidebis, eam ſuffodito
ut humores uitioſi effluant. Sin uermes natos iam inueneris, adurito,
aut ferreo ſcalpro extrahito. Quòd ſi multis in partibus arboris hoc ui
tij inueneris, corticem à ſummo ad imum uſq; aliquoties circa arborẽ
findito: ut putredo iſta uel effluat uel conſumatur.

CONTRA MORBVM ARBORVM, VIPERAM ſeu Ceraſten, à ſerpentum ſimilitudine dictum.

MAlum eſt arbores infeſtans, ab imo ad ſummum ſerpens, cortex
nigro colore inficitur & areſcit: Cui malo ut medearis corticem
quoad uiride lignum uideris abſcindito, hinc recenti bubulo ſtercore
obline, ac contra tempeſtatem & imbres circumligato.

CONTRA FISSVRAS AVT RVPTVras arborum.

FImum bubulum tertia parte terræ mixtum circumliga, ac cõtra im-
bres obfirmato.

CONTRA VERMICVLOS ARBORVM, aliud remedium.

D

ARbori ad medullam perforatæ puluerem myrobalani citrini in-
fundito, cynosbati deinde ligno foramen includito. Vel antequã
inſerantur ſurculi, puluerem thuris intra corticem miſceto.

SI ARBORES FLORENTES NVLlos fructus proferant.

AD medullam uſq; arbore perforata, argentum uiuum cum limo
infundes, corticeq; cynosbati foramen occludes.

PRO INFOECVNDIS AVT STERILibus arboribus.

SI arbor aliqua lapidoſos aut uermibus infectos fructus, ob uitium
fortaſſe aliquod humoris uel loci, proferat, terra circa radices effo-
dienda & purganda ueniet, recensq; melior ac fœcundior apponen-
da, perforanda item circa radices erit prope terram, foraminiq; quer-
nus infigendus cuneus. Idem fiet ſi ſuperfluum nutrimentum, ita ut na
turalis earum calor ſuccum cõcoquere nequeat, arboribus fuerit: hinc
enim eſt quòd ob nimiam fœcunditatem ſuperfluus humor in ſuper-
abundans nutrimentum effunditur, in folia nimirum & ſurculos no-
uos in ſummitate arborum, non autem in fructus.

CONTRA PRVINAM.

Digitized by Google

A RAdicem arboris menſe Martio circunfodito, foueæ aquam do-nec defloruerit perpetuò infundito.

VT LIGNA ARBORIS INCREMENtum ſumant.

MEnſe Decembri, ſeu Februario foueæ circa radicem factæ, aquã, ut gelu conſtringatur, infundito, glaciei deinde terram ſuperimponito: menſe hinc Martio priore terra remota recentem bonam addito: flores ſic arbor copioſos proferet, nec mediocre ligna incrementum ſument.

VT ANNOSAE ARBORES IVVENIlem formam reſumant.

TErram à radicibus remoueto, grandioresq; cynosbati radices reſectas arbori ſuffigito, porcorum deinde fimo appoſito terram denuò aggerito.

NE ERVCAE ARBORES PERDANT.

OVa erucarum, quæ uelut in reti aut aranearum tela incluſa condũtur, menſibus Decembri, Ianuario & Februario diligenter ſunt demenda à folijs, ac igni cremanda, antequam erucæ enaſcantur.

DE PYRORVM NATVRA.

EVenire plerunq; ſolet pyris poſtquàm ſenuerint, ut ob corticis circa radices duritiem ſufficiens nutrimentum, ad ramos fructusq; a-
B lendos, attrahere nequeant: quæ cauſa eſt quòd alternis uicibus fructus proferunt: Radices proinde findi, ſilicesq; ne coire denuò poſſint, ut humor per fiſſuras iſtas ingrediatur, infigi conueniet. Vtile etiã erit ramos nonnullos ob ſenium, ut plenius reliquis miniſtretur alimentũ, reſecare.

GENERALIA DE ARBORIBVS.

SOlum exterius ſiccum, interius uerò humidum omnes expetunt arbores.

Autumnali tempore fimus nudatis radicibus apponatur.

Plantas non niſi trium annorum fuerint, reſecabis: triennio uerò exacto omnes adnaſcentes ſurculos, ſuperflua & arida abſcindes, idq; uere, & quàm diu folijs nudatæ erunt arbores: niſi frigus intenſum remoretur.

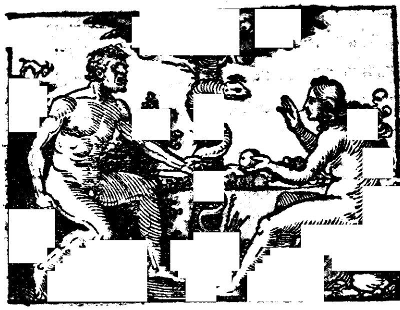
Nimia terræ humiditas uermes in fructibus generat, cauendũ itaq; ne plus æquo terra humoris habeat: Quod ſi facilè fieri nequeat, circa radices maiores perforanda erit arbor, ut humor ſuperfluus per foramina effluat, fructusq; fiant incolumes.

Nimia uerò terrę ariditas ſpinoſas, & aſperas arbores producit, fructusq; gignit minores.

Digitized by Google

DE ARBORIBVS ET FRVTICIBVS. c

MALVS.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

MALVS Græcis Melea, Latinis Pomus. Germanicè Öpffelbaum. Fructus eius Græcis μῆλον, Latinis Malum & Pomum. Genera differentiasq; maloru͂ enumerare laboris fuerit infiniti. Iiſdem enim locis plurima eorum eſt, & forma fructus, & ſapore differentia, inuenire genera. Sunt enim alia dulcia, alia acida, D alia uinoſa, alia amara, alia rotunda, alia turbinata, alia calloſa, alia purpureo colore fulgentia, alia luteo, alia uiridi, alia candido, alia coloribus diſtincta, alia magna, alia parua, quorum ſingulas explicare ſpecies immenſi negocij foret. Sunt item ſylueſtria, quæ Germani Holtzöpffel nominant, acida prorſus & adſtringentia. Omnibus tamen malis, quod ad arborem attinet, forma ferè eſt eadem. Relicta igitur ſpeciali, quantum ad fructuum diuerſitatem, deſcriptione, generalem omnium formam exhibebo. Quod tamen ipſum minimè neceſſarium & ſuperuacuum, ob nemini non cognitam arboris communem formam, uidetur. Naſcitur uno caudice, in ramos confeſtim ſe ſpargens, cortice læui, & craſſo, canoq; extrinſecus, interiore uerò parte flauo, ex quo flauus color, alumine addito, coquitur: folio oblongo, neq; non mucronato, carnoſoq;: flore foliato, in pleriſq; candido, in nonnullis tamen Oſtrino, ſupra fructum inſidente, radicibus paucis ſummæ telluri cohærentibus. Fructuum plurima diuerſitas, ex magna tamen parte ſunt rotundi & calloſi, quaq; ſolem ſpectant punicei, ſeminibus intus diſcretis, continente tunica ueſtitis.

Color flauus.

De ratione inſerendi ſuprà initio hiſtoriæ plantarum eſt dictum.

TEMPERAMENTVM.

In malis, inquit Simeon Sethi, multa eſt diuerſitas. Quæcu͂q; adſtringunt,

A gunt,frigidum habent & terreum ſuccum.Quæ uerò acria ſunt, frigidum quidem,uerùm tenuem illum habent.Medij autem temperamenti ſunt dulcia,quæ ad caliditatem magis uergunt.

VIRES INTRINSECVS.

Adſtringentibus malis,ut Simeon Sethi ſcribit,uti conuenit, quoties ob diſtemperantiam calidam uel humidam, malè affectus eſt uentriculus: huiuſcemodi enim mala uentriculum compeſcunt. Acria uerò exhibenda ſunt quoties in uentriculo humor craſſus,non tamen ualde frigidus fuerit collectus: Incidunt enim hæc,& infrà ſubducunt. Dulcia autem his danda,qui frigidum uentriculum habent: his enim cõueniunt,& ſimul his qui à uenenatis morſi fuere. Mala certè omnia peculiari quadam proprietate neruis nocent: nocent & quæ non matura ſunt. Dicuntur & lapidem ſeu calculum gignere ijs, qui ad ſatietatem his utuntur. Verùm ſunt utilia ad lipothymias & cordis debilitates. Electuarium ad ardentes febres gratiſſimum ex uinoſis malis, ſicut ex Cydonijs quoq;,conficitur: ſitim enim idipſum ſedat,cibi appetitũ reſtituit. Acida uentriculum conſtipant,urinam cient, & uomitiones cohibent,Dulcia aluum laxant,& uermes feruntur expellere.

PYRVS.

Pira.246.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

B

PYrus Latinis,Græcis ἄπιον, Germani. Byrbaum. Huius quoq;,ſicut & pomi, ſpecies ſunt plurimę, ex fructus diuerſitate: alijs enim fructus caducus & æſtiuus, putredinem confeſtim ſentiens: alijs ſerotinus & annuus: utriuſq; multiplex eſt differentia. Suauitate & bonitate præ reliquis commendantur,quæ Germani Alandtsbyren & Meſbyren uocant, putredinem tamen confeſtim ſentientia. Sunt & ſylueſtria pyra,Germanicè Sawbyren. Forma foliorum & corticis omnibus tamen penè eſt communis,cuius cognita. Caudice aſſurgit uno in multos,ſicut pomus,ramos ſe ſpargente: cortex trunco criſpus & aſper, inciſuris totus diuiſus: Flos omnibus albus,foliatus: fructus figura turbinata,ſeminibus tunica contentis. De inſitione Pyri arboris,aliarumq;,initio ante plantarum deſcriptiones eſt actum. Conſule etiam Rei ruſticæ ſcriptores, & Ruellium li.1.cap. 114.

TEMPERAMENTVM.

Pyra,referente Simeone Sethi,frigida ſunt in primo, ſicca uerò in ſecundo ordine.

Quæ uerò dulciora & maturiora ſunt, nonnullius caliditatis & humiditatis participant: Quæ uerò compoſita,ſiue ſint dulcis & adſtringentis

gentis qualitatis, ſiue acidæ, (quoniam eiuſmodi quædam ſunt) ſunt alicuius caliditatis, ſed modicæ, & ſiccitatis: icircoq; uentrem ſiſtunt ante cibum ſumpta.

VIRES INTRINSECVS.

Pyra crebrius ſumpta, uentriculos calidos iuuant, ſed colicos affectus ſuſcitant. Grana quæ in ipſis inueniuntur, peculiari quadam proprietate pulmonis uitijs medentur, ſed renibus officiunt.

EXTRINSECVS.

Ex folijs Pyri, item ex ſylueſtribus pyris, fomenta & deſeſſiones aduerſus procidentem uterum utiliter conficiuntur.

MORVS. Maulbeer.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

MOrus Græcis Μόρεα, Germa. **Maulbeerbaum.** Fructus eius Morum, Germanicè **Maulbeer.** Morus floret inter nouiſſima, fructus eius matureſcit inter prima, foliaq; etiam amittit. Folia habet rotunda, aſpera, & nigricantia. Flos ei uitiginei modo lanugineus, fructui toti, nec poſtremis tãtùm inſidet, in medijs inculcatus, neq; ſingulas partes ambit, fallens interdum propter lanuginem, ut concerni nequeat. Fructu cartilagineo, ab ortu ſtatim candido, cùm pubeſcit rubro, ubi maturuit atro, ſanguineo colore manus inficiente. Similis eſt fructus fructui Rubi, ac ex utroq; Confectio Diamoron apparatur.

TEMPERAMENTVM.

Sicut triplex fructus eſt forma, ita triplex eſt ſucci in moris natura. Primum acerbus & aquoſus: mox lenior & lentè rubens: deniq; uinoſus & ſanguineus. Maturus fructus aluum laxat & mollit: arefactus immaturus aluum conſtipat.

VIRES INTRINSECVS.

Ventriculum neq; iuuant neq; offendũt mora, Æſtuanti iecori per ſe, aut ſuccus eorum, aqua item ſtillatitia, aut confectiones ex ijſdẽ, proſunt. Radix eiuſq; cortex in aqua decocta ſumpta fortè Aconito ſunt remedio. Viridibus mori folijs Bombyces inſtitant.

EXTRINSECVS.

Conficitur ex moris eclegma, quod Diamoron uocant, exulceratio

Digitized by Google

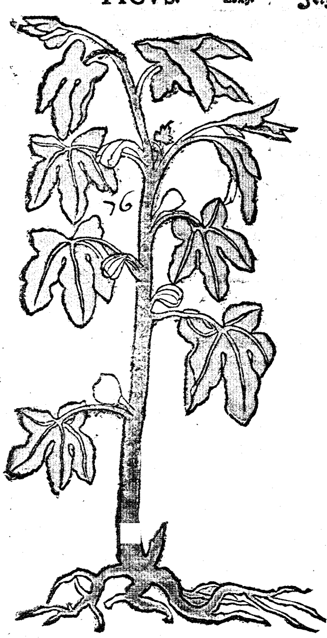
A ni colli utiliſſimum. Expreſſus ex fructu ſuccus, in deſpumato melle coctus, fluxus colli, & eiuſdem ulcera, gargarizatu ſiſtit. Efficacius autē fit gargariſma, additis alumine, galla, myrrha, thure, croco & radice iridis, ſingulorum exigua quantitate tuſa admixta.

Folia cum aceto impoſita, aduſtionibus medentur. In aqua pluuia cocta folia, capillos, ſi caput decocto abluatur, colorant: ad quē uſum ficus nigra folia, & Pampinos nonnulli addunt. Cum cortice in uino decocta folia, dentium dolorem tepida collutione mitigant.

Radicem mori in terra fiſſam gummi ſudare ferunt, cuius non exiguus ad dentium dolorem fit uſus.

FICVS. Συκῆ. Feigbaum.

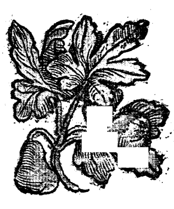
B

77. Ficus.

NOMINA

NOMINA ET DESCTIPTIO.

C

Syce. FIcus Græcis Συκῆ ἥμερος, id eſt, Ficus ſatiua, Germanicè **Feigen**. Multa ficuum ſcriptores numerant genera, ex locorum diuerſitate. Duo tamen ſunt præcipua, ſatiua & ſylueſtris, ſeu maior & minor. Fructus Græcis συκὸν, Latinis itidem ficus dicitur. Eſt & morbi genus quod ficus dicitur, à fructus iſtius ſimilitudine. Loca amat calidiora & aprica, frigus auerſatur, unde etſi nonnullis Germaniæ locis plantatur, paucis tamen fructum profert. Arbor eſt non admodum procera, quanquã ampliſſimæ etiam quædam inueniuntur, pyri arboris æmulantes magnitudinem. Caudice breui, cortice leui, medulla carnoſa, folio perq̃ magno umbroſoq́;, profundè admodum laciniato, ſine flore, Pomo quod ſupra folij pediculum naſcitur, turbinato, molli, intus granoſo, ſucco, cùm matureſcit, lacteo, poſtea melleo: radicibus multis, obliquis, ac longis. Tenera folia, germinaq́; tenella, lacteum liquorem decerpta emittunt. Siccatas ficus caricas nonnulli uocant, Græci ἰσχάδες. Sylueſtris Ficus, Latinis Caprificus, Græcis ἐρινεός uocatur. Nobis Germanis incognita.

Caricæ. Caprificus.

Affertur ad nos triplex hodie ficuum differentia. Aliæ enim flauę, in ſparteis corbibus compactæ: quas **Korbfeigen** nominant: Aliæ in ciſtis, laurinis folijs commixtæ, Germani **Laubfeigen**.

Tertium paruum eſt genus, ſed ſumma dulcedine præditum, in minutis & turbinatis ſparteis corbibus incluſum, quod ex Maſſilienſi prouincia affertur, Germanicè **Marſiliſche Feigen**. D

Immaturæ ficus Groſſi dicuntur. Et hoc addendum, Quòd ſylueſtrem bouem fico arbori alligatum, manſueſcere aiunt.

TEMPERAMENTVM.

Liquor fici arboris, & foliorum ſuccus uehementer eſt calidus. Ficus recentes & aridæ calfaciunt primo ordine completo, aut ſecundo incipiente: ſiccant in medio primi.

VIRES INTRINSECVS.

Ficus aridæ amygdalis ſtipatæ non ſolùm gulæ luxui ſunt uoluptati, ſed uenenis etiam ſunt medicamento, ſi ſingulis diebus quis ieiunus eas ſumat. Pectus etiam & pulmonem iuuant. Galenus in ſenecta ſe ficubus potiſſimùm, & uuis uſum fuiſſe ſcribit. Cùm enim frequentius ob poma, ut ipſe refert, langueret, ab octauo & uiceſimo anno ad ſenectam uſq; ab his abſtinuit, ficus tantùm uuasq́; menſæ adhibens, nec ſine menſura tamen: aitq́;, quòd quicunq; amicorum, admonitioni ſuæ paruerint, ut à pomis abſtinerent, eos ſine morbis fuiſſe. Ficus recentes laxant & aluum molliunt, ſitim & internum calorem ſedant, ſtomacho tamen non uſq;adeò ſunt ſalubres.

Aridæ conditæ ficus corpus calfaciunt, naturam confortant, renibus & ueſicæ conferunt, malum corporis habitum emendãt. Cum hyſ

ſopo

A ſopo coctæ poteq; ficus, pectus purgant, antiquam tuſſim ſedant, diuturnæ peripneumoniæ auxiliantur: hydropicis & comitialibus ſunt ſalutares. Frequens autem ficuum uſus ſanguinem malum, et pediculos multos gignit.

EXTRINSECVS.

Ficuum decoctum anginæ & raucedini gargarizatu auxiliatur. Ficus cum fœnugræci ſemine & farina hordeacea, aut ſucco impoſitæ, ſcirrhos omnisq; generis tubercula, matricisq; præſertim tumores diſcutiunt. Cum fermento & ſale temperatæ peſtem aliaq; ulcera emolliunt & aperiunt. Cum chalcantho tuſæ manantem ſcabiem & maligna ulcera ſanant. Cum abſinthio & farina hordeacea coctæ & impoſitæ, hydropicorum tumorem componunt. Succus ficuum cum ſucco ſinapi auribus infuſus, ſuſurrum earum & tinnitum prohibet. Lacteus ficus arboris liquor, lacti uaccino infuſus, idipſum coagulat: Coagulato uerò lacti infuſus, illud diſcutit. Inutile autem corpori lac eſt ficuum, nimium enim aperit & cōſumit. Extrinſecus tamen uerrucis, papulis, pſoræ, & omnis generis ſcabiei illini poteſt. Idem lac cauo denti infuſum, dolorem ſedare fertur.

MESPILVS.

Aronia. Meſpel. Neſpel.

B

NOMINA ET DESCRIPTIO.

MEſpilus Græcis & Latinis. Item Aronia Dioſcori. Germani. Meſpel/ Neſpel. Dioſcorides duplicem facit. Prima quæ tricoccos, à tribus granis, quæ malo eius inſunt, dicitur, & propriè meſpilus. In Germania incognita. Altera quam Epimelida uocat, quòd iuxta malum naſcatur, quæ hodie in hortis Germaniæ inſeritur. Arbor eſt mali uulgaris altitudine inferior, ramis in gyrum comoſis aculeatisq;, folio promiſſo, tenui, & longo pediculo, flore ſubherbaceo, amygdalæ forma, fructu, dum pubeſcit, uiridi & duro, ubi maturuit fuluo ac molli, circa uerticem criſtato, tribus quatuórue intus, imò quinis plerunque nucleis lapideis: Vnde uulgatum dictum: Kein Jungkfraw ward nie ſo rein/ daß ſie drei Neſpeln/ geb ſie von jhr fünffzehen ſtein. Meſpilus. Aronia.

Radix numeroſa, materie dura, ſolida, cariei minimum obnoxia. Fructum huius Vnedonem quoq; Itali uocant, quòd uidelicet præter unicum, antequam molleſcat, nemo comedere poſſit, ob nimiam eius adſtrictionem. Vnedo tamen aliàs fructus appellatur Arbuti.

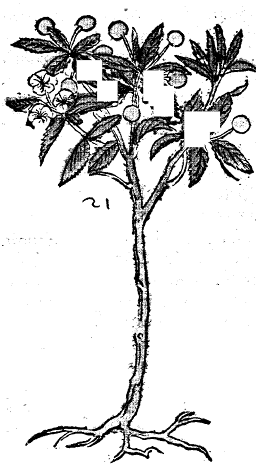
Digitized by Google

TEMPERAMENTVM ET VIRES.

Meſpila ſicut & ſorba frigidæ & ſiccæ ſunt naturæ. Vis ipſis adſtrictoria. Vis eis potiſſimùm ad alui ruentis coërcendum impetum. Conduntur etiam utiliter in melle ad calidos alui, æſtate potiſſimùm, fluxus. Ligni ad uenabula & aurigarum flagella plurimus eſt uſus. Reliquas cum ſorbis uires poſſidet.

CERASVS. Kirſen. Amarellen.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

Ceraſus, Germa. Kirſen. Tria habet præcipua ex fructu genera.

Primum fructũ fert pediculis lõgis, rotundum, ſanguineum, guſtu adſtringentem, German. Amarellen uocant. Atq; hæc reliquis præſtant, & inſolata aſſeruantur: reliqua minimè.

Secundum fructum fert pediculis breuibus, auellanæ nucis quantitate, minus adſtringentem, membrana extrinſecus rubentẽ, intrinſecus minimè. German. Weichſelkirſen/Weielkirſen.

Tertium genus ſecundo forma eſt ſimile, ſed multò minus, & pediculo etiam longiore dependet, guſtu dulce, Germa. Süß kirſen.

Quartum prædicto per omnia forma & guſtu ſimile, niſi quòd maturum nigricat, ac ſanguineũ pror ſus humorem continet, Germanis Schwartz kirſen. Poſteriora hęc duo, facilè, in arbore etiam adhuc pendentia, uermes ſentiunt. Ad hæc uaria Ceraſorum uariјs locis & ſapore & forma diſtincta eſt inuenire genera. Nos his contenti communem omnium formam deſcribemus. Naſcitur nuſquam non: folia ferè habet Meſpili, dura & latiora, per ambitum ſerrata, cortice læuo, in candido nigricante, flore albo, racematim congeſto, fructu rubro aut nigro, magnitudine fabæ. Omnia genera Iunio & Iulio menſibus ad maturitatem perueniunt.

TEMPERAMENTVM.

A Guſtus diuerſum Ceraſis eſſe temperamentum docet. Quædam enim adſtringunt & acerba ſunt, quædam dulcia. Omnium tamen temperamentum frigidum & humidum Simeon Sethi tradit. Dulcia magis laxant: Acerba recentia minus laxant. Parum autem nutriunt, bonumq; ſanguinem generant.

VIRES INTRINSECVS.

Acida Ceraſa bonum ſanguinem generant, appetentiam ciborum generant, phlegmata & uiſcoſos humores diſcutiunt, calculum pellũt. Cum ſaccharo eadem ad ægrotantium confortationem condiuntur. Arefacta toſtáue ceraſa aluum ſiſtunt.

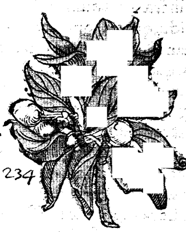
Ex nigris quarti generis, ceraſis, aquam ſtillatitiam uſtam, linguę Paralyſin adiuuare ferunt. Gummi arboris in uino diſſolutum & potum, antiquam tuſſim ſedare aiunt.

EXTRINSECVS.

Gummi ceraſi arboris in aceto diſſolutum, infantium lichenas ſanat.

CORNVS.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

Cornus à cornuum ſimili duritie, Græcis Grania, Germ. Kornlebaum/ Cornelbaum/ Kurberbaum/ Dierlen/ Thierlenbaum/ Welſch kirſen. Et fructus eius Latinis Corna, German. Welſch kirſen/ Hornkirſen/ Kornlen/ Herlitzen. Duum eſt generum, ſylueſtris & ſatiua. Vtraq; in Germania naſcens. Cornus. Grani.

B Theophraſto in marem & fœminã diuiditur. Cornus mas arbor eſt duodecim ſæpe cubitorum, cortice neruoſo, tenui, caudice haud ita craſſo, neq; ſemper recto, atq; etiam nodoſo, ſed ita ſolido, ut cornibus ſpiſſitate non abſimilis reſpondeat, folio amygdalæ, ſed craſſiori pinguioriq;: flore & fructu oleæ, dulci, grato odoratu, pluribus cornis ſingulari pediculo dependentibus.

Fœmina Theophraſto θηλυκρανία dicitur, Latinè Fœminicornus, caudice fungoſo, & inutili, uirgulis inſtar amerinæ fruticat, autumnalibus baccis perquàm acerbis, & cunctis animantibus guſtu intactis. Radices utriſq; firmæ & emori contumaces, nulliq; perniciei opportunę. Fructum fert cornus circa ſolſtitia, primùm candidum, poſtea ſanguineum, ſucco intus crueto. Summa ligno eſt durities: ad radios rotarum, ob exilitatem potiſſimùm expetitur: Cuneorum & clauorum ferreorum uicem præbet.

TEMPERAMENTVM. C

Corno tam in folijs quàm fructu adſtringendi eſt facultas. Exiccat & conſtipat.

VIRES INTRINSECVS.

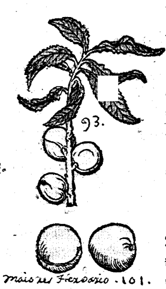
Fructus corni ad omnes alui fluxus ſunt efficaces, uehementer enim, pari cum meſpilis & ſyluestribus prunis natura, conſtipant. Condiun tur etiam fructus hi ſicut oliua, ut eſt uidere apud Columellam. In ſac charo & melle ad dyſenteriam nonnulli condiunt.

EXTRINSECVS.

Folia aut faſtigia ramorum in uino cocta, aut per ſe impoſita, manã tia uulnera, & uitia exiccant ſanantq;. Sudor uirgarum lamina candente exceptus ferruginem contrahit, quæ illita incipientes lichenas ſanat.

PERSICA ARBOR. Pferſingbaum.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

PErſica malus, Germanis Pferſingbaum/ quòd fortaſſe ex Perſia primùm ſit aduecta.

Quatuor huius diſtinctæ inueniuntur ſpecies: Prima eſt tota candida, quam Popularem uocant. Secunda lutea, quam Duracinam: Tertia ru- D bens ſeu tota ſanguinea, quam Sabinam: Quarta minima, totaq; flaua, Germ. Summer pferſing/ S. Joannes Pferſing/ Amarellen/ Goldpferſing/ Möllelin/ Molleten: quam Latini Trecacinam, Dioſcorides Armeniacá uocat, & præcocia hæc mala. Gaudet malus perſica locis aquoſis, folia fert amygdalæ, ſed maiora: floret primo ſtatim uere cũ amygdalis, flore ſubpuniceo, Pomũ producit carnoſum, ſucculentum, foris lanuginoſum, dura intus & ſcabra nuce, in qua nucleus qualis in amygdalis.

TEMPERAMENTVM.

Flos, folia & nucleus calidæ & ſiccæ ſunt naturæ. Fructus uerò frigidus & humidus in ſecundo ſtatuitur ordine: ob quod fructus maturus ſubitò putreſcit.

VIRES INTRINSECVS.

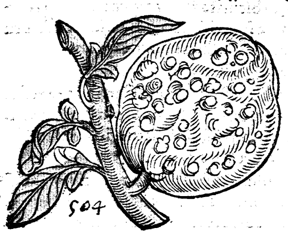
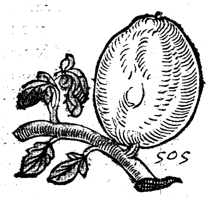
Perſica mala in ardentibus febribus ſumi poſſunt. Frequens aliàs eorum uſus multum phlegmatis gignit, corpus refrigerat, & putridas febres excitat. Præſtant reliquis Trecacina, quæ Germani Möllelin uocant. Flores cum ſaccharo conditi, ſicut roſæ, ſtomacho conferunt. Gummi arboris in uino diſſolutũ potumq;, mirè prodeſt ſanguinem

A excreantibus, obſtructos enim pectoris & pulmonis meatus & uenulas purgat: Calculum quoq; ueſicæ pellit: Raucedinem croco admixto pellit: arteriam ſiquidem lenit, & colli exulcerationem diſcutit. Foliorum ſuccus potus, uermes uentris perimit. Idem poſſe ſuccum eundem umbilico alligatum, Galenus affirmat. Nuclei nucis Perſicæ tormina ſedant.

EXTRINSECVS.

Tuſi nuclei cum aceto roſaceo applicati, capitis dolorem ſedant. Gummi arboris in aceto diſſolutum & illitum, lichenas & papulas ſanat.

MALVS CITRIA, MEDICA, PERSICA.
Citrinatöpffel. Judenöpffel.

B

NOMINA ET DESCRIPTIO.

Malus Citria, aliâs Medica & Perſica à regionibus. Fructum eius Mala uocant Citria & Medica. Item Mala Aſſyria & Citræa, & Citrinata, & Cedromala, non tamen de Cedro arbore intelligendum. German. Citrinaten/Sicut & Latinis, à cortice uidelicet qui Citrinū colorem refert, & Judenöpffel, à ſuperſtitione quadam Iudæorum, apud quos ſingulæ familiæ eiuſmodi quotannis malum coguntur habere. Amat loca calida, quæ cauſſa eſt currarior ſit in noſtra Germania hæc arbor. In quibuſdam tamen locis cura & diligentia plantari eſt cœpta. De his Pentameter extat ænigmaticus: Medica mala quidem nec mala nec medica. Folium ferè fert lauri, perpetua frondens coma, intercurſantibus in ramulis ſpinis, fructu perenni: Arbor omnibus horis eſt pomifera, alijs cadentibus, alijs matureſcentibus, alijs uerò ſubnaſcentibus pomis. Pomi effigies caperata rugis, prælonga, interdum rotundior, color aureus, odor gratus, ſapor acidus, amara intus piri grana. Meminit huius Mali ſecundo Georg. Vergil. inquiens:

Media fert triſtes ſuccos, tardumq; ſaporem
Felicis mali: quo non præſentius ullum

Pocula ſi quando ſæuæ infecere nouercæ,
Miſcueruntq́; herbas, & non innoxia uerba,
Auxilium uenit, ac membris agit atra uenena,
Et ſi non alium latè iactaret odorem
Laurus erat: folia haud ullis labentia uentis,
Flos apprimè tenax: animas & olentia Medi
Ora fouent illo: & ſenibus medicantur anhelis.

Itali quatuor eius faciunt genera, quæ cultu uarietatem aliquam nacta ſunt: Quæ auri colore lucent, Aurengia uocant: quæ ex uiridi in luteum langueſcunt, Citreola, & tandem Citrula nominant: Quæ ouata ſpecie turbinantur, ſi luteo colore nitent, Citrangula, & priuatim Citria appellant: Si herbaceo colore uirent, Limones priuatim dicũt: *Limones.* Si prægrandia, modo melonum, orbiculata facie turgent, Ponceria uocant. *Põceria.* Omnia tamen à Citro nomina ſunt deducta. De huius arboris cura, inſitione, alijsq́;, conſule copioſè Ruellium, lib. 1. cap. 69.

TEMPERAMENTVM.

Cortex excalfacit & exiccat Aëtio, tertio ordine. Caro autem refrigerat & humectat primo. Acida pars tertiam frigidorum ſedem tenet. Semen quidam calidum & ſiccum in tertio, alij in ſecundo ſtatuunt.

VIRES INTRINSECVS.

Aſſumptum Citrium malum cuiuslibet ueneni præſentiſſimum eſſe Remedium, Athenæus alijq́; teſtantur, ac hiſtorijs idipſum euidentiſſimis comprobant. De hoc Dioſcorides: In uino potum malum uenenis reſiſtit, aluum mouet, Oris ſuauitatem commendat, decocto eius colluto, aut ſucco expreſſo. Eduntur efficaciſſimè in malacia prægnantibus, ut quæ huiuſcemodi faſtidium tollant. Caro difficulter concoquitur, craſſamq́; creat pituitam, ob quod in melle eſtur commodiſſimè. Cortex ciborum concoctionem adiuuat. Aduerſus atram bilem & triſtitiã, quam excitat, eſt auxilio. Stomachum mediocri uſu bene afficit, immoderato coctionem uitiat. Melle conditus uentrem calfacit, & humorem concretum expurgat, ciborumq́; coctionem adiuuat. Semen omnibus uenenis aduerſatur, priuatim morſibus ſcorpionum, & potu & appoſitu. Menſes ciet, ſed abortu partus elidit. Acida pars flauam reſtinguit bilem, arcetq́; peſtilentiæ contagia.

EXTRINSECVS.

Veſtiarijs Malum citrium impoſitum, eroſionum noxas arcere creditur. Oculum integram noctem ſucco eius illitum, in obliquum torqueri ferunt.

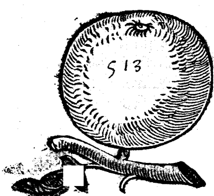
MALA NERANTIA.

Poma Arangiæ. Pomeranzen.

NOMINA.

A

NOMINA ET DESCRIPTIO.

MAla Nerantia,ſeu Poma Nerãtia, Germanis, inde deducto uocabulo, **Pomerantzen.** Sunt ex generibus fructuum Medicæ arboris: Eadem enim arboris horum pomorum cum Medica,ſeu Citria,de qua præcedenti capite eſt dictum, eſt forma. Fructus uerò nonnihil differt,qui totus eſt orbiculatus,abſq; omni callo,immaturus uiridis,maturus uerò,aureo totus colore fulget. Atq; hunc per aurea Heſperidum mala poëtæ intellexiſſe uidentur. Mala autem Nerantia hæc appellata eſſe à Nicandri interprete in Alexipharmacis uidetur, cùm inquit, τὸ μῆδον μῆλον δὲ τὸ μηδικὸν τὸ νεράντζιον, hoc eſt, Medum malum eſt Medicum, quod Nerantzium uocãt. Et Germanica appellatio **Pomerantzen**/pulchrè cum Pomo Nerantziæ per compoſitionem conuenit. Pomum item uocant Arangiæ. Cortex fructui durus & denſus,odoratus,guſtu amarus,qui recens ſiccatus præſtantiſſimum præbet oleũ. Pomum Arangiæ. Caro intrinſecus mollis,guſtu partim dulcis,partim uinoſa, albis & amaris nucleis expleta, qui plantati fœtus producunt.

TEMPERAMENTVM ET VIRES.

B Temperamentum & uires cum Malis Citrijs ſeu Medicæ arboris, ſimiles præſens fructus obtinet. Eſt enim ex eorundem genere, & guſtu pari præditus. Cortex naturæ eſt calidæ,quod in guſtu amaritudo ſatis declarat. Caro, Semen & acida ſeu uinoſa eius pars qualitatem Citrinorum habent. Cortex præſentium pomorum in ſaccharo conditus,frigidis uentriculi uitijs auxiliatur: frigidum enim phlegma diſcutit & educit. Reliquas in præcedenti capite uires require.

PVNICA MALVS. **Granatöpffel.**

NOMINA ET DESCRIPTIO.

PVnica malus, ῥόα Græcis. Vulgo malum granatum. German. **Granatöpffel**, à cõtentis nimirum in ipſis granis ſeu acinis. Malum granatũ. Arbor eſt haud ita procera,folio anguſto, nitidiq; uiroris,flore puniceo,oblongo,calathi effigie. Pomo quod corio & membrana tegitur,numeroſis intus acinorum granis farcto,unde granatum eſt appellatum. Punicum à Carthagine dictum eſt,quòd ibi ſit pomum illud laudatiſſimum. Differentia huius mali eſt ex ſapore triplex. Quædam enim huius generis poma ſunt dulcia, quædam uinoſa, quædam prorſus acida.

Digitized by Google

Cytinus. Balauſtia. Florem Punicæ ſatiuæ Cytinum uocat Dioſcorides. Sylueſtris uerò mali punicę florem Balauſtia idem appellat. Faciunt autem hoc diſcrimen inter ſatiuæ & ſylueſtris punicæ flores, ſeu inter Cytinos & Balauſtia, quòd Cytini ſunt Punicę tenelli fructus, qui ſtatim poſt flores, ut in omnibus malis, decidunt. Balauſtia uerò eſt flos ſylueſtris punicæ, qui decidit ſponte, quoniam inter pediculum & floris folia nō habet caput, ex quo fructus fiat. Poſſunt itaq; tam in ſatiua quàm ſylueſtri punica & Balauſtia & Cytini generari, Pharmacopolę utrunque confundunt. C

Sidion. Malicorium. Sida. Corticem Punici mali Sidion uel Sidia pluraliter Græci uocant. Latini Malicorium. Sidam enim Malum punicam ueteres Græci nominabant. Eſt tamen etiam herba paluſtris, quę Sida dicitur, huic ſimilem ferens fructum.

TEMPERAMENTVM.

Malum punicum omne boni ſucci eſt, inquit Dioſco. ſtomacho utile, perexiguum prębens nutrimentum.

Dulcia ſtomacho utiliora habentur, ſed aliquãtulum in eo calorem gignunt, inflationesq; pariunt: in febri igitur abdicantur.

Acida adſtringunt, ęſtuanti ſtomacho auxiliantur, ac multò magis contrahunt, & urinam cient, ora gingiuasq; lędunt.

Vinoſa mediam ſortiuntur naturam.

Cytini adſtringunt, cohibent, ſiccant, ſanguinolenta glutinant. D

Sidon ſeu Malicorium ſpiſſandi uim habet. Eoſdem quos Cytini præbet uſus.

Balauſtia adſtringendi facultatem tenent.

VIRES INTRINSECVS.

Succus & nuclei mali punici in ardentibus febribus maximè proſunt, os enim arefactum recreant, ſitim & æſtum uentriculi ſedant.

Ad eoſdem effectus ualent Syrupi ex ſucco confecti. Nuclei ex acidis malis punicis arefacti & triti, in cibo ſumpti, dyſenteriam aliosq; alui & matricis fluxus ſiſtunt. Ex aqua pluuia cocti & poti, proſunt ſanguinem excreantibus. Idem præſtant Cytini & Balauſtia, Malicoriũ item tuſum & illitum. Malicorium in uino coctum potumq; Aſcarides interficit. Flores & cortex ſimul tuſa & ieiuno ſtomacho ſumpta, tuſſi antiquæ medentur. A lepore marino morſis malum punicum prodeſſe, Nicander eſt autor.

EXTRINSECVS.

Succus mali punici cum melle temperatus, oris & gingiuarum putredines, omnia manantia & depaſcentia narium, aurium, occultarumq; partium hulcera, tam in uiris quàm fœminis, ſanat. Excoriatis etiam tibijs eſt remedio. Cortex acidi mali punici tritus & cum aceto illitus, aureę uenæ fluxum ſiſtit. Flores mali punici triti, & cataplaſmatis

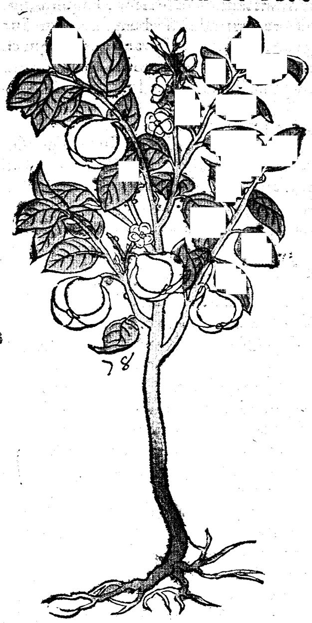
modo

A modo illiti, ſedem procidentem repellũt: Efficacius autem fit idem medicamentum Gallis adiectis.

CYDONIA MALVS.

Cotonea malus. Quittenbaum/ Küttenbaum.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

CYdonia malus à Cydone Cretæ oppido dicta. Cato Coroneam primus uocauit, quòd nimirũ mala eius tenera lanugine, quę Coton dicitur, tegãtur, ut quorundam eſt ſententia. Officinis Citonia, Germ. Kutten baum/Quittenbaum. Huius mala intellexit Ecloga ſecũda Poëta, cùm inquit: Ipſe ego cana legã tenera lanugine mala. Naſcit̃ hodie in hortis paſſim Germaniæ, locis potiſſimùm frigidis & humidis. Arbor eſt, Ruellio deſcribente, malo uulgari haud abſimilis, niſi quòd infra magnitudinem illius ſubſidet, fructu ſcilicet incuruatos deprimente ramos, prohibenteq; parẽtem creſcere. Ad hæc & folium anguſtius à terra albicat. Poma tenui lanugine pubeſcũt, et inciſuris criſpantur, colore ad aurũ inclinato. Hęc nonnulli putant aurea poëtarũ mala, Græcis Chryſimela dicta eſſe: quæ tamẽ Poma Nerãtia potius eſſe alijs placet. Duo ex pomorum magnitudine faciunt genera Dioſcorides & Galenus: Alia enim minora, rotũda, odoratioraq; ſunt, quæ uera Cydonia ſeu Cotonea appellantur. Alia maiora, dulciora, & minus acerba, Galeno Struthea dicta.

Cydonia malus. Cotonea malus. Struthea.

B

TEMPERAMENTVM.

Frigidam & adſtringentem habent naturam: Frigida ſunt in primo, & ſicca in ſecundo ordine.

VIRES

VIRES INTRINSECVS. C

Antè cibum ſumpta mala cydonia aluum conſtipare, poſt alios ue-
rò cibos contrarium efficere, Simeon Sethi teſtatur.

Toſtum malum cydonium, aut eiuſdem eclegma, utile eſt ijs qui ex
uini immodico potu capitis dolorem uerentur. Toſta mala cydonia
bene nutriunt, uentriculo non ſunt inutilia, nam cient, ſingultus, uo-
mitum & nauſeam reprimunt, præſertim ſi poſt cibum ſumantur. Suc
cus ex crudis malis cydonijs prodeſt difficulter ſpirantibus, & qui ci-
bos non bene continent. Conficiuntur autem ex cydonijs malis, ſyru-
pi, eclegmata, olea: in uſu quoq; ſunt flores, ſuccus, folia. Omnia ſum-
mo ægrotis auxilio.

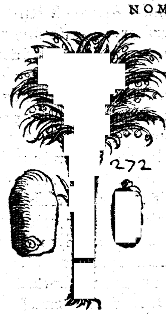
EXTRINSECVS.

Cataplaſma ex crudis cydonijs uentriculo illitum, fluxus alui, ſin-
gultus & uomitus cohibet: æſtum uētriculi, pectoris & iecoris reſtin-
guit. Procidentem matricem folia in deſeſſu repellunt. Prodeſt ad
idem, ſi decocto foliorum locus ipſe prius bene lauetur. Nuclei mali cy
donij in aqua roſacea mollefacti, aduſtionibus & linguæ inflamma-
tioni utiliter illinuntur.

PALMA. PHOENIX.
Palmbaum. Dactelbaum.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

Palma. Phœnix. Caryotæ. Carotides.

PAlma Græcis Phœnix, Germa. Dactel- D
baum. Fructus eius Caryotæ & Caroti-
des, item dactyli. Palmulæ Latinis, Germanis
Dacteln. Hinc medicamentum conficitur,
quod uocant Diaphœniconis. Multa ſunt hu
ius genera: ſunt enim quæ dicuntur Nicolai,
item quæ ſorores, tertium genus quod pate-
ton dicitur. Preterea eunuchi Ariſtoteli. Mar
garides quoq; Plinio. A loco etiam Thebai-
des, Arabicæ, Siculæ, Aethyopicæ. Arbor
Germaniæ incognita, fructus tamen aliunde
affertur. Trunco naſcitur tereti ac procero,
ſed denſis gradatisq; corticum pollicibus ſa-
lebroſo potius quàm ſcabro, quibus, ut orbi-
bus, facilem ſe ad ſcādendum Orientis popu-
lis præbet. Ramos à cacumine tantùm ſpargit, folio arundinaceo, du-
plici, ſatis ad gladioli formā accedente, niſi minus eſſet & tenuius, Vn-
Spathe. Dactylus Palmula. de Spathen Græci nominant. Fructu qui Græcis dactylus, Latinis Pal
mula dicitur, aliàs candido, aliàs nigro, aliàs herbaceo, aliàs purpureo,
oblongo, carnoſo, ramis ſuis racematim dependente. Non alibi niſi lo-
cis calidis prouenit: Nec fructum niſi feruidis locis profert. Terra gau

det

A det leui & ſabuloſa, plurimum & nitroſa. Maximè enim ſalſis ſabuloſisq; lætatur. Maturos palmæ fructus Galenus Phœnicobalanos, q. d. Palmæ glandem uocat: Maturos uerò πόμαζα. Mira palmæ natura: non cedit oneri quamlibet ingenti, nec intrà flectitur, pan ditúrue, ſed contra pondus inſurgit. Vnde uictoriæ apud ueteres fuit ſignum dextra geſta: Nec aliud ferè in coronarijs certaminibus uictoriæ dabatur præmium, quàm palma. Et hinc prouerbium: Palmã obtinere, hoc eſt, uictoriam.

TEMPERAMENTVM.

Palmulas ſiccas in ſecundo, & calidas in ordine primo, Simeon Sethi tradit.

VIRES INTRINSECVS.

Fructus aridi, Dioſcoride teſte, proſunt ſanguinem excreantibus, ſtomachicis & dyſentericis. Frequens autem uſus aluum inflat. Concoctionis ſunt difficilis, capiti & uentriculo, Galeno teſte, obſunt, iecur & lienem conſtipant: Diuturnas febres, ut Simeon Sethi eſt autor, pariunt. Eclegma quod Diaphœniconis appellatur, pituitam & bilem mirè educit.

EXTRINSECVS.

Nuclei eius in fictili nouo in cineres uſti, & in uino extincti, palpebrarum defluuia illitu cohibent.

B

OXYPHOENIX.

Palma ſylueſtris. Wilder Dactelbaum.

OXyphœnix Grecis, Latinis Syluestris palma. De hac parum apud ſcriptores proditum inuenitur, niſi quòd fructus eius creduntur eſſe, qui Oxyphœnica, à ſaporis acrimonia uocantur, Barbaris uerò et Officinis Thamarindi. In India copioſiſſimè naſcitur, unde ad nos fructus ij afferuntur, ac inde Thamarindum, quaſi Palmulam Indicam, cognominarunt. Fronde uiret ſaligna, pomo pruni, oſſe duro, nucleo intus exili, carne foris copioſa, colore in luteum è nigro langueſcente. Thamarindi.

TEMPERAMENTVM.

Oxyphœnica ſeu Thamarindi, Actuario autore, humectant & refrigerant in abſceſſu ſecundo.

VIRES INTRINSECVS.

Cum mentha & apio unciæ pondere potum oxyphœnicon, laterũ inflammationibus medetur: Animum itidem exhilarat, & triſtitiam diſcutit. Noxas omnes à calore cõceptas mitigat. Deſtillationes ex feruore bilis ortas ſedat. Cum Rheo & Caſia nigra à tertianis febribus prorſus liberat: ardentibus quoq; & incandeſcentibus medetur. Arquatis auxiliatur. Sitim reſtinguit. Doloribus capitis eſt remedio. Noxios humores, qui in uentre coierunt, deijcit, appetentiam inuitat, cibi faſtidiũ abigit: nauſeas & uomitiones ſedat.

Digitized by Google

VITIS VINIFERA. C

NOMINA ET DESCRIPTIO.

VItis uinifera, Græcis ἄμπελος οἰνοφόρος. ἄμπελος q. d. ἔμπηλος, ἡ ἐν αὐτῇ ἔχουσα τὸν πηλόν. hoc eſt, quòd in ſe uinum contineat. πηλὸς enim eſt οἶνος, id eſt, uinum. Vnde κάπηλις, id eſt, caupo, παρὰ τὸ κακύνειν τὸν πηλόν, id eſt, quòd uinum adulteret & corrũpat. Genera uitium à natalibus ſunt plurima, ſicut & plurima uini genera. Melior locis calidis & Orientalib. quàm frigidis & Occidentalibus. Floret ſolſtitio æſtiuo, uuas maturas autumno profert. Forma nemini nõ eſt nota, adeoq; ſuperuacua fuerit eius deſcriptio. A radice enim caudex unus continuus exit, qui in ramos frequentes ſcinditur, cortice multiplici, rimoſo, flagellis longè lateq; uagãtibus, quibus ſe ſuis ueluti manibus erigit, & quicquid nacta eſt cõplectitur. Sarmentis; folijs latis, & in extremitatibus inciſis, laſciuientibus. Floribus fructum ambientibus lanugineis, uua quàm plurimis acinis aceruata, qui interdum purpureo, nonnunquam roſeo, nõnunquam uiridi colore fulgent. Semen acinis clauditur. De inſitione, cura & cultura uitium, abundè rei ruſticæ ſcriptores, Columella, Palladius, & Varro, quos, qui plura de his uolet, conſulere poterit. Libet nomina uitis eiusq; partium adijcere. Vitis Græcis ἄμπελος, der Weinſtock. D

Palmes German. die Reben/Weinreben. Gemmæ German. die augen am Weinſtock. Pampinus, Rebenblat, folium dicitur uitis. Capreoli, die gäblin oder häfftlin. Racemus Germa. die Traub. Scopium uel Botrychum Galeno, der Kam. Staphyle ſeu uua, die Weinbeer. Hymen ſeu membrana eſt cuticula ſeu pellicula ipſa, in qua ſuccus uinoſus continetur. Caro, das dick in der hülſen. Humiditas, der ſafft, eſt ſuccus ſeu humor in uua. Acinus, γίγαρτον, ſeu nucleus, der kern. Ipes ſunt uermes uites erodentes. Vitis uerò uocabulum deductũ uolunt à uito, as, are, uerbo, quòd inuitetur ad uuas pariendas. Poſſet etiam à nomine uita deduci, quòd uitæ hominum maximo ſit præſidio & commodo, quodq; uitam hominis exhilaret, & cõfortet mediocriter ſumptum, ut uitam ipſi præbere uideatur.

TEMPERAMENTVM.

Vuæ maturæ ſunt calidæ & humidæ in gradu primo. Immaturæ uerò ſunt acerbæ, frigidæ, & ſiccæ.

VIRES INTRINSECVS.

Succus foliorum potus, dyſentericis, ſanguinem excreantibus, ſtomachicis,

A machicis, & citta laborantibus mulieribus prodeſt. Madefacti in aqua capreoli idem efficiunt. Lachryma uerò eius, quæ ueluti gummi in caudicibus creſcit, pota cum uino calculos pellit. Vua recens quæuis, aluum turbat, & ſtomachum inflat. Minus horum particeps, quæ aliquando decerpta pependit, quòd in ea copia humoris inaruerit. Stomacho accommodata eſt, appetentiamq; cibi excitat, & imbecillis conuenit. Quæ autem in uinaceis, aut uinario uaſe ſeruatæ ſunt, ori & ſtomacho ſunt gratæ, aluum ſiſtunt. Veſicã tamen & caput tentant. Sanguinem excreantibus proſunt. Similes ijs ſunt quæ in muſtũ ſunt coniectæ. Quæ uerò ſapa aut muſto ſunt conditæ, ſtomachum magis infeſtant. Reponuntur, & cœleſti cum aqua prius paſſæ factę, minusq; uinoſæ ſunt: ſiticuloſis, ardentibus, & longis febribus utiles. Vinaceorum decoctum dyſentericis, cœliacis, & fluxui muliebri infuſum confert. Ad inſeſſiones quoq; & clyſteres aſſumitur. Nuclei acinorũ adſtringunt, ſtomacho grati. Vua autem alba paſſa magis extenuat. Caro illarum comeſta, arteriæ, tuſſi, renibus & ueſicæ confert. In dyſenteria per ſe cum nucleis editur. Admixta milij & hordei farina, & ouo, ac cũ melle frixa, & per ſe quoq; ſumpta, atq; cum pipere commanducata, ad capitis pituitam purgandam ualet. Caro uuis laxa eſt & flaccida, quæ non facilè concoquitur, ſed malum gignit & crudum humorem, qui non facilè in ſanguinem tranſmutetur. Nucleorum natura ſicca &
B quodammodo adſtringens eſt. Pertranſeunt igitur omnia inteſtina non alterati. Penſiles uerò uuæ neq; ſiſtunt uentrem, neq; proritant, cæteris autem facilius concoquuntur. Differentia item uuarum in dulcedine, auſteritate & aciditate non eſt exigua. Dulces quidem ſuccum habent calidiorem: auſteræ uerò & acidæ frigidiorem. Omnium itaque tutiſſimus eſt uſus, quando carnoſæ fuerint & maturæ, & mediocriter aſſumptæ. Albæ magis ſubducunt aluum quàm nigræ. Omnes uerò ciborum appetentiam excitant, & Venerem. Conuenit cũm eduntur membranam & nucleos expuere, quòd difficulter conficiantur. Oportet autem non ſolùm uuas, ſed omnes etiam fructus molli cortice præditos, humidos, ante cibum aſſumere.

EXTRINSECVS.

Folia & capreoli trita & illita, capitis dolores ſtomachiq; inflammationes & ardorem, cum polenta mitigant: folia etiam per ſe impoſita, utpote quæ refrigerent & adſtringant. Lachryma uitis, quæ uelut gummi in caudicibus concreſcit, illita, lichenas, ſcabiem, & lepram ſanat. Oportet tamen locum antè nitro confricuiſſe. Eadem cum oleo frequenter inuncta, pilos denudat: potiſſimùm uerò ἰχὼρ, hoc eſt, ſanies, aquoſúsue humor qui ex accenſis uiridibus ſarmentis exudat. Idẽ myrmecias inunctus eijcit. Cinis ſarmentorum & uinaceorum, con-

dylomata & thymia circa ſedem, quæ antè ablata amputatáue ſint, C
cum aceto illitus ſanat. Cōfert luxatis & uiperarum morſibus. Lienis
inflammationibus cum roſaceo & ruta & aceto illitus, prodeſt. Vina-
cei uuarum reconditi, inflammatis, duris, turgentibusq; mammis cum
ſale illinuntur. Nuclei acinorum toſti & triti, & pro farina illiti, dyſen
tericis, cœliacis, & ſtomacho reſolutis proſunt. Caro uuarum cum fa-
barum & cumini farina illita, teſtium inflammationes ſedat. Epinycti-
das, carbunculos, fauos, & in articulis putredines & gangrænas, ſine
nucleis trita, & cum ruta impoſita, ſanat. Podagræ cum Opopanace
illinitur. Mobiles ungues, illita, celeriter adimit.

LABRVSCA.

LAbruſcam Latini uocant Vitem ſyluestrem, Græcis ἄμπελος ἀγρία,
hoc eſt, Vitis ſylueſtris. Meminit huius Vergilius in Ecl. cūm in-
quit: - Aſpice ut antrum Sylueſtris raris ſparſit labruſca racemis.
Germ. Wilde Weinrebē. Naſcitur in incultis, circa uineas quoq; ea-
rumq́; ſepes, palmite, flore & pampinis ſatiuæ uiti ſimilis. Vuas quoq;
fert multò minores, easq́; nunquam matureſcentes: Vt plurimum ta-
men nullum fructum proferunt. Vuas ſeu fructus huius immaturos
Oenanthen uocant.

TEMPERAMENTVM ET VIRES. D

Succus ex immaturis labruſcæ uuis expreſſus, calidus in tertio
ſtatuitur gradu: adſtringit efficaciter. Vires cum Pampinis uitis
uiniferæ penè pares habet: aluum conſtipat, omnisq́; generis ſca-
biem ſanat.

OLEA. OLIVA.

Oelbaum. Oliuenbaum.

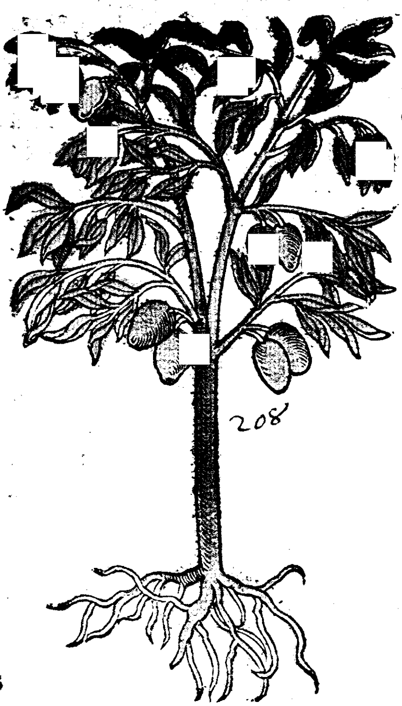
NOMINA ET DESCRIPTIO.

OLea uel Oliua, Græcis ἐλαία, German. Oelbaum/ Oliuenbaum.
Fructum eius Latini Oliuam uocant. Germa. Oliuen, ex quo ſuc-
cus ſeu oleum exprimitur, quod Latini Oleum oliuarum uocant, Ger
ma. Baumöl. In duo diuiditur genera, Satiuam & ſyluestrem. Satiua
ſimpliciter Olea dicitur: de ſylueſtri infrà.

Plures quoque ſunt ſatiuæ ex fructu differentiæ. Columella decem
Oliuarum genera numerat, pauſia, algiana, liciniana, ſergia, neuia, cul-
minia, orchis, regia, circites, murtea. Bacca iucundiſſima eſt pauſiæ,
ſpecioſiſſima regiæ. Feruido ſqualidoq́; ſtatu cœli gaudet. Arida loca
depreſſaq́;, ſed longè magis mediocres cliuos amat. In ijs enim excel-
lens ſolis ardor uentorum proflatu refrigeratur: quare optimum ex-
hibent oleum. Saligneis ferè uiret frondibus, anguſtis, quæ tam breui
innituntur

Digitized by Google

A

innituntur pediculo, ut quaſi defixæ cohæreant, floribus puſillis quidem, ſed foliatis fructum ambientibus, qui cadiui, ſi perforati ſpectentur, probæ floſculorum iacturæ præbent augurium: baccis maturitate nigricantibus, quæ carnis callo & nucleo (quem ſanſam antiqui uocant) interiacente conſtant. Radice unica, paruaq;, & uelut lacinia ex medio tendente, firmatur. Cæteris grandioribus, & cancrorum ſimilitudine contortis, alijs craſſioribus, alijs obliquis & inæqualibus, ſummo ceſpite cohærentibus, nodoſis, uilloſis. Medulla huic tam incerta, ut non in medio ligno haberi, ſed per totum lignum ſpargi uideatur. Ideo quidam omnino medulla carere crediderunt. Viret ex urbanis perpetuò.

B

Amurca dicitur ſanies oliuæ amara, quæ fit ratione aquarum: ſiccitatibus igitur minima, riguis copioſa: Nihil in ſumma eſt aliud niſi fæx olei, ex oleæ fructu expreſſi.

Viuax eſt, & diutiſſimè durat, & caudice & laterali germine, nepotumq; procreatione, atq; etiam ſtirpe incorrupta. Theophraſtus uitam ducentos annos longiſſimam eſſe, eſt autor, additq; aliquantò longiorem oleaſtro. Odit maximè quercum. De ratione uarietatis prouentus olearum, earumq; cura, uide Rei ruſticæ ſcriptores, & copioſiſſimè Ruellium. Summa oleæ cum uite eſt concordia, adeò ut ſi uiti inſeratur, non uuas modò, ſed & oliuas quoq; pariat.

TEMPERAMENTVM.

Folia olearum uehementer adſtringunt, purgant, ſiſtunt. Maturæ oliuæ mediocriter calfaciunt, teſte Simeone Sethi, facilè autem ſunt corruptibiles, uentriculiq; & oculis noxiæ, & ueſicæ. Immaturæ naturæ ſunt frigidæ, ſtipticæ, & ſiccæ, gulæ magis, quàm medicinæ dicatæ: Ventrem roborant, aluumq; ſiſtunt: pulmoni uerò ſunt noxiæ. Conditæ oliuæ, quæ Colymbades dicuntur, frigidæ ſunt & ſiccæ, quæ ſi cum garo ante cibum ſumantur, aluum proritant. Colymbades.

De oleo uerò ſic ſcribit idem autor: Oleum mediocriter eſt cali-

Digitized by Google

Omotribes oleũ. dum,& magis humefaciens: Omotribes uerò, hoc eſt crudum,& de C
non maturis oliuis expreſſum,quò magis adſtringit,eò magis frigefacit:quod autem elutum eſt,minus mordicat. Vetuſtum quoque,quò uetuſtius eſt, tantò calidius eſt & magis diſcutit, eoq; inprimis, ſi à principiò tenuium partium fuerit, quod dijudicatur, ſi purum eſt & perſpicuum, & ſi eius modica pars maximam corporis partem perunget,& facilè ab eo ebibatur. Dinoſcetur uerò caliditatis & frigiditatis olei quantitas guſtu: quod enim dulce eſt, modicam mediocrémue habet caliditatem: quod aũt eſt acerbum,& adſtringit, frigidum eſt,tale autem ſtomacho eſt utile. Fex uerò olei calida eſt & ſicca, & utilis eſt inflationibus,& uentoſitatibus ſplenis,ſed pulmoni noxia.

VIRES, INTRINSECVS.

Oliuæ maturæ ſumptæ aluum ſiſtunt, & orificium uentriculi confortant,oleum calfacit,uentrem emollit,aluum mouet lenitq;. Venena omnia cohibet, hebetatq;, crebrò potum redditumq; uomitionibus. Laudatiſſimum præſertim contra ceruſſam & Gypſum ex aqua mulſa,aut ficorum ſiccarum decocto potum,item contra meconium, cantharidas, bupreſtim,ſalamandras,pityocampas. Folia ex melle decocta dantur utiliter cochkaribus,ad ſanguinis excreationes.

EXTRINSECVS.

Trita folia,igni ſacro,ulceribus ſerpentibus & epinyctidi adhibentur. Carbunculos,nomas, paronychia cohibent: panos collectionesq; D
cum melle diſcutiunt. Cruſtas reſoluunt ex melle impoſita. Cutem à capite mulſam conglutinant: Commanducata, priuatim oris ulceribus medentur. Eadem præſtant expreſſus ſuccus & decoctum. Proluuiem ſanguinis & abundãtiam fœminarum coërcent,ſucco appoſito. Vuas quoq; oculorũ,ulcera & ueteres fluxiones ſuccus ſanat: collyrijs itaq; admiſcetur. Excipitur autem ſuccus affuſo uino uel aqua, ſiccatusq; in paſtillos cogitur. Sed lõgè ualidior & diuturnior eſt, qui cum uino ſuccus eſt expreſſus,quàm qui cum aqua. Idem auribus purulentis uel exulceratis utiliter infunditur. Cauliculi decocti & cum melle impoſiti,cutem in capite ab oſſibus recedentem comprimunt. Fructus toſti & cũ melle triti nomas purgant, & carbunculos rũpunt. Oleum tamen acrius atq; efficacius. Os quoq; contra dentium infirmitatem eo colluitur. Corpus tepefacit & contra algores munit: Feruores aũt capitis refrigerat. Corpus à perfrictionibus uindicat,& gerendis rebus habilius prõptiusq; reddit, Democritus ergò, ut Diophanes tradit,interrogatus, qua ratione homines inoffenſa ualetudine degerent,reſpõdiſſe fertur: Si externa corporis oleo,interna melle linirentur. Medicamentis exulcerãtibus iunctum acrimoniam eorum domat. Emplaſtris uulnerarijs eſt utile,faciem expurgat. Bubus per nares infuſum,donec eructent, inflationes ſedat. Vetus magis calfacit corpora, magis diſcutit ſudores, duritiasq; magis diffundit. Oculorum claritati ſublitum prodeſt.

Amurca

A Amurca gingiuis & oris ulceribus, dentiumq; firmitati utiliſſimè ſubuenit: infuſa quoq; ignibus ſacris, & ijs quæ ſerpũt, pernionibus. Nigræ oliuæ amurca utilior, item infantibus fouendis. Oliuæ uerò albæ amurca mulierum uuluæ in lana adhibetur. Multò autem omnis amurca inueterata efficacior, exulcerationibus uuluæ, uirilitatis & ſedis infunditur. Si uerò decoquatur ad mellis craſſitudinem, carie uitiatos dẽtes extrahit. Iumentorum ſcabiem cum decocto Lupini & Chamæleontis illitu ſanat. Cruda & recenti, podagras & articularios morbos, calida foueri eſt utiliſſimum. In cupreo uaſe ad mellis craſſitiem decocta, longè maiorem adſtringendi facultatem acquirit. Vſus eius cũ aceto, aut uino uetere, aut mulſo, ut quæq; cauſa exigit: uulneribus in linteolis, luxatis in lana imponitur. Ingens hinc uſus inueterato medicamento, tale enim fiſtulas ſanat. Podagris incipientibus illinitur. In corio illita & impoſita, reprimit hydropicorum tumores.

OLEASTER.

Κότινος, ἀγριελάια. **Wilder ölbaum.**

OLeaſter, Græcis κότινος, uel ἀγριελάια, hoc eſt, ſyluestris olea, German. **Wilder ölbaum.** Naſcitur ex ſatiuæ nucleo, ſatiua fœcundior: Vita ei longior quàm oleæ. Satiuæ non multum eſt diſſimilis. Locis gaudet calidioribus. Calliſtephanon in Olympia naſcentem, O-
B leaſtrum dictam, autor eſt Stephanus: quia Olympiæ uictores ea coronarentur. Caudex eius peculiaribus quibuſdam cauernulis dehiſcit, quod in olea quoq; deprehenditur. Oleũ ex fructu oleaſtri expreſſum, oleum oleaſtri dicitur, ad nos tamen haud quaquam affertur.

TEMPERAMENTVM.

Folia Oleaſtri ſicut & oleæ adſtringendi naturam habent. De Oliuarum & olei temperamento, in præcedenti quoq; capite eſt dictum.

VIRES INTRINSECVS.

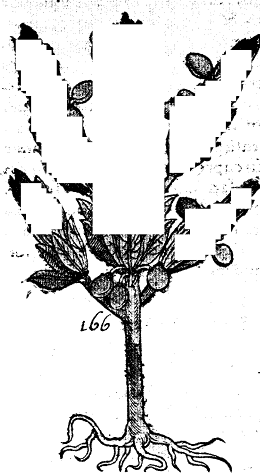
Quæ de olea dicta ſunt, eadem huc refer. Oleum oleaſtri roſacei uice in doloribus capitis expetitur: ſudores cohibet: capillorum defluuia compeſcit. Vlcera in capite manantia, furfures, ſcabiem, lepraſq; ſanat. Tardius caniciem ſentiunt qui eo quotidie perunguntur. Gingiuæ uligine laborantes utiliter eo imbuuntur: Inuoluta autem ſtylo lana intingitur oleo, & gingiuis, uſq; dum albeſcant, admouetur. Ad ſtabiliendam dentium mobilitatem os colluitur: Defluxiones gingiuarum eo foueri utiliſſimum.

LAVRVS.

Δάφνη. **Lorbeerbaum.**

Digitized by Google

NOMINA ET DESCRIPTIO. C

LAurus, Græcis Daphne, Germa. Lorbeerbaum. Fructus ſeu baccę eius Græcis Daphnides, Latinis Baccæ lauri, Germa. Lorbeer dicuntur. Non attinet de fabula Daphnes & Apollinis, item de honore & ſuperſtitione huius apud ueteres multa dicere. Et uictoriæ enim fuit ſymbolum, & plebs magiſtratui lauri folia & ficus, Xenij uice offerebat. Vates quoq; huius folijs coronati ſunt: Atq; hinc etiam Laureati dicti ſunt Poëtæ. Iã ad deſcriptionem et uires eius. Plura ſunt eius genera: Delphica, ſeu triumphalis, Cypria: Tinus, quam ſylueſtrem putant: Muſtax dicta, folio maximo flaccidoq; albicans. Taxa ſeu Baccalia, quæ uulgatiſſima & baccarum fertiliſſima. Primaria duo faciunt eius genera: Ste- D rilem, quam marem uocant: & fœcundam quam fœminam. Cortice leui ueſtitur & tenui, radices ſpargit obliquas, inæquales, quæ ſuapte natura non recto tramite progrediuntur. Coma frõdet perpetua, caudice procero, pingui ſucco ſcatente, nodis perquàm paucis. Fert uuã, tam fœcunda quàm ſterilis: ſed copioſius ſterilis, quam marem aliqui uocant. Fœcunda baccifera, carne in nucleo concepta. Aiunt ſi lauro teratur hedera, laurumq; terat eadem, ignem excuti, flammam enim attritu concipi, excipiente materia aridi fomitis, fungi, uel foliorum, faciliime conceptum. Quod primũm exploratores in caſtris & paſtores inuenerunt. De Lauro uide copioſe Ruell. lib. 1. cap. 92. Conficitur etiam ex lauri baccis oleum, quod Laurinum dicitur, Germa. Loröl.

TEMPERAMENTVM.

Lauro excalfactoria molliensq; eſt natura. Baccæ magis quàm folia calfaciunt.

VIRES, INTRINSECVS.

Baccæ lauri, cortice detracto, tuſæ & cum melle aut dulci uino eclegmatis modo temperatæ, præſtãtiſſimum ſunt remedium Phthiſicis, graui item tuſſi & difficili ſpiratione laborantibus, necnon deſtillationibus capitis ad pectus defluentibus: & torminibus. Cum uino potæ,

tuſæ

A tuſæ baccæ lauri, ictibus ſcorpionum auxiliantur. Tuſus lauri cortex, tertia drachmæ parte in uino potus calculum frangit, iocinoroſis prodeſt. Vinum in quo decorticatæ lauri baccæ maceratæ fuerint, potum prodeſt puerperis, poſt partũ alui dolorem aut tormina ſentientibus: ac reliquias partus expellit.

EXTRINSECVS.

Doloribus & tumoribus matricis lauri folia in deſeſſionibus auxiliantur. Viridium foliorum ſuccus illitus, apum, crabronum & ueſparũ ictus ſanat. Vitiligines idem extergit. Aurium tinnitum infuſus pellit, modico uino admixto. Lauri frondes in arua fixas, à robigine fruges tutas conſeruare antiquitas tradidit.

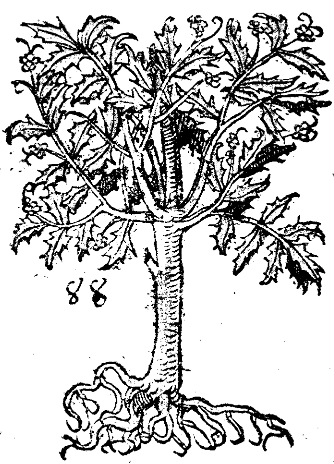
OLEVM LAVRINVM.

OLeum laurinum calidum eſt & apertiuum, mitigat colicam & frigidos dolores uentris, ſtomachi, capitis, hepatis, ſplenis, renum, neruorum, matricis, iuncturarum, deniq; omnibus ægritudinibus ex frigida humiditate ortis confert.

LAVRVS ACVLEIFOLIA.
Walddiſtel/ Stechpalmen.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

B

QVo Latinis apto & cõmodo poſſit appellari nomine, & quomodo ueteribus Grecis & Latinis hæc arbor appellata ſit non cõſtat, Germ. Walddiſtel & Stechpalmen uocant. Hieronymus Tragus ex ſylueſtris lauri ſpeciebus eſſe cenſet, & à foliorum aculeis laurum ſpineam ſeu aculeigeram uocat. Placet itaque aliorum de hac potius iudicium exactius audire, quàm certi quicquam ſtatuere. Naſcitur in ſyluis nonnullis, utpote quam Idar uocant, ad Moſellam. Arbor eſt procera & ampla: quibuſdam tamen locis humilior conſpicitur. Cortice rami ueſtiuntur uiridi: caudex uerò cinereo: folia aculeata, tenera, inæqualia, lauri penè foliorum forma: fronde uiret perpetua. Autumno baccas fert rubras, ſingulares, fructuum cynosbati magnitudine, ſapore iniucundo & ingrato. Conſecratos huius ramos à foribus ſuſpenſos contra fulmina pollere perſuaſum ſibi uulgus habet. Decoctum foliorum contra laterum puncturas utiliter bibi ferunt.

Digitized by Google

Viſcum ex cortice eius hunc in modum conficiunt: Detractus ramis G cortex folijs inuolutus in humidum locum ad duodecim dies infoditur: Putrefactus ſic cortex tunditur, & in aqua pura abluitur: quod lentum & uiſcoſum remanet, pro uiſco aſſumitur.

BVXVS. πύξος. Buchſbaum.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

BVxus, Græcis πύξος, Germa. Buchſbaum. Nemini incognita buxus, frigido apricoq; ſolo gaudens. Naſcitur mali proceritate, folio myrti, exiguo, concauo, ſubrotundo, fronde perpetua. Flore herbaceo, ſemine ruffo & rotũdo, omnibus animantibus inuiſo: ligno pallido atq; duro. Ex omni materie ſpiſſiſſima, atq; denſiſſima, eademq; grauiſſima, ideoq; in aquis non fluitat, neq; cariem, neq; uetuſtatem ſentit. Ligno quæ ferro eſt durities: Nec igni nec carbonibus eſt utilis, põderoſa & denſa, ac nec areſacta quidem leuis redditur. Sculptoribus potiſſimum ligni eſt uſus. Pyxides quoq; ex ea fiunt, quibus etiam nomen dedit. Odor eius naturę prorſus aduerſatur: Vnde crebrò ſub buxo ſomnum capere, cerebro uehementer incommodat. H

TEMPERAMENTVM.

Natura Buxo eſt adſtringens & exiccans. Eſtq; exiguus eius in medicina uſus.

VIRES INTRINSECVS.

Scobem eius in aqua decoctam, alui profluuium ſanare tradunt. Serpentes uulneratos eius radice deguſtata ſanitatem recuperare ferunt.

EXTRINSECVS.

Folia & ramuli eius in lixiuio decocti, capillos rufant aut flaueſcere faciunt.

TAXVS.

Smilax, Milos. Eibenbaum.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

Taxus. Smilax. Milos.

TAxus, Græcis Smilax dicitur, aliquibus Milos, Germa. Eibenbaum. Diligenter in autoribus aduertendum, ne Smilacis uocabulum errorem inducat: Sunt enim Plantæ etiam duæ quæ Smilacis nomine ueniunt, uidelicet Dolichos & Ciliſſa hedera, quorum altera Smilax lenis, altera aſpera dicitur, de quibus

A bus inter plantas ſuprà eſt actum. Eſt autem uenenata arbor, ac proinde non inter arbores apud Dioſcoridem primo libro, ſed inter reliqua uenenata, libro 4. deſcribitur. Arbor eſt procera, ſimilis abieti, minus excelſa, ſed alis crebrioribus ſinuata, folio abietis, pinguioriq́; ligno: augeſcit facillimè ac fronde uiret perpetua, folijs indeciduis. Cortex cedro ſcabritia & colore ſimilis, quo detracto totum ſubeſſe cor cernitur: radices graciles, per ſumma ceſpitum, breues. In Arcadia tam præſentis eſſe ueneni ferunt, ut ſi qui dormiant ſub ea, cibúmue capiant, moriantur: quod dum in flore eſt, potiſſimùm accidit. Vnde taxica uolunt dicta uenena, quæ toxica nunc uocant, quibus ſagittæ tinguntur. Pecora etiam guſtatis rubris baccis eius, mori eſt compertum.

VIRES, INTRINSECVS.

Taxus ex uenenorum eſt cenſura, nec ullus alius in medicina eius habetur uſus: niſi quòd ſuffitu eius mures necantur. Sunt qui tradant eius baccis aluum reſolui, & altiles cohortalesq́; gallinas ſaginari. Ex ligno eius arcus & ſcorpiones elegantes conficiunt.

BRATHYS.

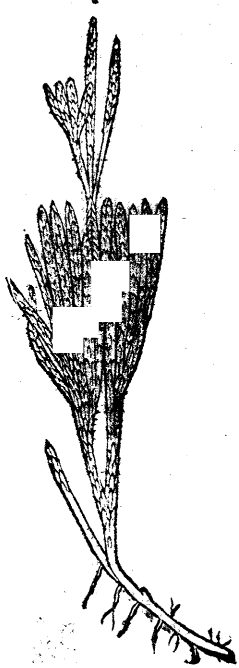
Sabina. Seuenbaum.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

B

Sabina ſylueſtris.

Brathys Græcis, Sabina Latinis communi nomine, uel Sauina, Germa. Seuenbaum. Duorũ eſt generum. Altera folijs cupreſſi, ſpinis horridior, grauiter olens, acris & feruens, coactæ breuitatis arbor, in latitudinem magis ſeſe fundens, coma uirens perpetua. Florem puniceum abſq; fructu profert. In hortis ſicut Buxus plantatur. Colligitur potiſſimùm autumno, dum ſemine eſt prægnans.

Altera uerò Tamarici folio eſt ſimilis. Eſt & herba quæ Sabina dicitur, de qua inter plantas infrà.

TEM.

Digitized by Google

TEMPERAMENTVM. C

Calida eſt & ſicca tertio ordine, ac tenuium maximè partium. Amaritudinis & adſtrictionis eſt obſcurioris quàm cupreſſus. Extenuat & digerit, Galeno teſte.

VIRES, INTRINSECVS.

Folia cum uino pota ſanguinem per urinam ducunt. Fœtum uiuentem, ut tradit Galenus, interficit, & mortuum eijcit. Cum melle & uino pota regio morbo medetur.

EXTRINSECVS.

Folia inflammationes illita mitigant, nomas ſiſtunt. Cum melle nigritias repurgāt, ſordes & carbunculos abſtergunt. Appoſita & ſuffita, ſanguinem per urinam ducunt, & fœtum excutiunt. Vnguentis excalfacientibus, priuatim uerò Gleucino, miſcentur: multis item antidotis adijciuntur. Nonnulli cinnamomi uice, duplum Sabinæ addūt. Pro ſuffitu multi folijs eius, maximè uerò prioris, utuntur. Gallinacei generis pituitas fumo eius herbæ ſanari, ſcribit Plinius.

CVPRESSVS, Cypreſſenbaum.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

CYpariſſus ſeu Cupreſſus Latinis, Græcis κυπάρισσος, Germa. Cipreſſenbaum. Nominis id accepit, ut Didymus eſt autor, παρὰ τὸ κύειν παρίσους, hoc eſt, quòd ex æquo & ramos & fructus creet. Charita idem dici teſtatur, quòd ſcilicet nobis oblectamento ſit. De Cypariſſo Telephi filio, & cur luctui ſit hæc arbor dicata multa fabulantur poëtæ. Duplex eſt, mas & fœmina. Gaudet locis potiſſimùm humidis et protectis. Arbor eſt procera, caudice oblongo ac tereti, folio pini, ſed carnoſiore & amaro, neq; ita pūgenti. Fronde indecidua, odore uehementi. Semen conis innaſcitur prætenue, exile, & quaſi laricis fructui proximum, quod pilula ſua fathiſcente labitur: rara materie & macilenta: radice per ſumma ceſpitum uagante. Summa ei fœcūditas: eſt enim trifera: Ianuario enim, Maio, et Septembri baccę eius colliguntur. Materies cupreſſi æterna & cariei expers, cuius rei cauſſa eſt ſuccus qui ineſt amarus, qui propter acredinem non patitur penetrare cariem, neq; nocentes beſtiolas. Sunt itaq; æterna quæ ex eo conficiuntur opera. Fructus eius coni uocantur, unde Vergilius, coniferas appellat Cypariſſos. Officinæ Nuces cypreſſi uel pilulas uocant, D

Germa-

A Germa. Cypreſſen nuſʒ. Afferuntur hi fructus ad nos ex Italia, ubi copioſè naſcitur, & ex calidiore Galliæ parte. Nuſquam enim in Germania ſponte naſcitur. Eſt & uulgaris notitiæ herba, quæ Cipreſſen dicitur, Plinio Chamæcypariſſus, de qua ſuprà eſt dictum.

TEMPERAMENTVM.

Cupreſſus, Dioſcoride teſte, adſtringit & refrigerat.

VIRES, INTRINSECVS.

Folia ex paſſo & exiguo myrrhæ pota, ueſicæ rheumatiſmis, & urinæ difficultati auxiliantur. Pilulæ eius ex uino tuſæ, in dyſenteria, alui fluxione, tuſſi & orthopnœa, ſanguinisq; reiectione, commodiſſimè bibuntur. Decoctum earum eoſdem præbet effectus. Ramenta pota menſes ciunt, ſcorpionum ictibus aduerſantur.

EXTRINSECVS.

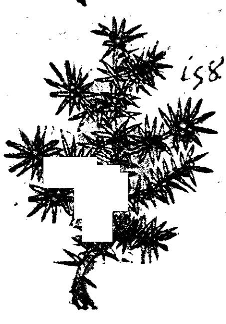
Pilulæ eius tuſæ cum ficubus, duritias emolliunt, narũ polypo medentur: In aceto coctæ, & cum lupinis detritæ, ſcabros ungues eijciunt, hernias inteſtinorum prolapſu erumpentes illitu reprimũt. Folia eadem præſtant. Pilulæ cum arboris coma ſuffitæ, culices abigere exiſtimantur. Folia trita & impoſita, uulnera conglutinant: ſanguinem ſupprimunt: Capillum ex aceto tingunt: Ignibus ſacris per ſe aut cum polenta illinuntur: ulceribus item ſerpentibus, carbunculis & oculo-
B rum inflammationibus. Admota cum cerato ſtomachum roborant. Succus cum oleo illitus, oculorũ caliginem aufert: idem cũ fico, demptis granis illitus, uitia teſtium ſanat.

IVNIPERVS.

Wachholderbaum/ Krametbaum.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

Ἄρκευθος ἢ ἀρκευθίς. Latinè Iuniperus. Germa. Weckholder/ Krametbaum / quòd nimirũ turdi eius granis ueſcantur. ἄρκευθος uerò διὰ τὸ ἀρὰν κεύθειν, hoc eſt, quòd noxium aliquid in ſe occultet: odorem enim eius reptilia auerſantur. Iuniperus uerò, ut aliquibus placet, quòd iuniores & nouellos fructus pariat: Sola enim ferè arborum fœtus ſuos in biennium prorogat, qui ne matureſcunt quidem nouis ſuperuenientibus. Duo ſunt eius genera apud Dioſc. Maior & minor. Vtriſq; coma eſt ſpinoſa, uirens perpetuò. Minor eſt humilis, ſeſſilibus in terra ramulis, baccis minoribus, primùm uirentibus, altero primùm anno matureſcentibus,

Digitized by Google

tureſcentibus,& aſſumentibus nigrorem: radices in ſummitate terræ C
ſunt fuſæ: corticem habet membraneum, fragilem, nec difficulter fatiſcentem, ſubfuluum, qui accenſus gratiſſimum ſpirat odorem, qui ſuauitate ſua peſtilentiæ contagia pellit, aëremq́; infectum repurgat: ex cortice æſtiuo tempore lachryma, odorem & colorem thuris referens, exudat, quæ in gummi induratur, Arabibus Sandaracha, ſed malè, dicta. Officinis & uulgò Vernix, quòd rore uerno magis cõcreſcat. Maior in iuſtã arboris magnitudinem aſſurgit, caudice procero, cortice fragili, ligno fuluo, odorato, latioribus ramulis, aculeorum aceruo ſtipatis, baccis alteri ſimilibus, maioribus tamen. Gaudet montibus & locis maritimis. In locis cultis & planis rarò proueniunt. Fructus in autumno atri, & ad biennium prorogati carpuntur.

TEMPERAMENTVM.

Calida eſt & ſicca ordine tertio: fructus uerò in primo: modice calfacit & adſtringit, & ob hoc ſtomacho eſt utilis. Vernix in receſſu ſecundo.

VIRES, INTRINSECVS.

Fructus potus, ad uitia thoracis, tuſſes, inflationes, tormina & uenenata prodeſt. Iecur reneſq́; purgat. Vrinam cit. Conuulſis, ruptis, & urinæ ſtrangulationibus confert. Folia ſeu aculei, aut ſuccus eorum ex uino contra uiperarum morſus bibuntur, & illinuntur. Affatim ſumptus fructus, ſtomachum mordicat, caput calfacit, & dolore quãdoq́; D
diuexat. Alui excrementa nec retinet, nec propellit, Galeno teſte. Vernix, hoc eſt, gummi Iuniperi, uomitionem ex polline thuris, & oui albo excepta, ſupprimit. Stomachum in bilioſos effuſum uomitus, deuorata in ouo ſorbili polenta eius, cohibet, dyſentericiſq́; prodeſt.

EXTRINSECVS.

Incenſæ Iuniperi ſuffitu ſerpentes fugantur. Cortex crematus & cum aqua illitus, lepras eximit. Illitæ baccæ tumores ſiſtũt, & oculorum epiphoras tollunt. Vernix profluentem ẽ naribus ſanguinem ſiſtit, ſi ex candido oui liquore trita temporibus & fronti illinatur. Profluentem item aluum, cum thuris polline, & oui albo excepta, illita firmat. Deſtillationes ſuſpendit ſuffitæ nidor, arcetq́;, ne pręcipites ad ima decumbant. Pituitam, quę in ſtomacho aut inteſtinis coĩjt, digerit. Humorem etiam qui à cerebro repentè deuoluitur, coërcet. Vliginoſos fiſtularum ſinus indita Vernix reſiccat. Grauedini ſuffitus eius auxiliatur. Hiantibus manuum & pedum rimis illinitur. Eaſdem in ſumma cum ſuccino uires habet, in cuius defectu duplici hęc pondere loco eius ſumitur.

VITEX.

Agnus caſtus. Schaffmülle/ Keuſchlamp.

NOMINA

Fragmentũ latifoliũ, cui nomen, Vitex, Herbario pag. 214.
num. autẽ. 549. ea ipsa, quę est sub Betula fol. 34. hic

A

NOMINA ET DESCRIPTIO.

VItex, Græcis ἄγνος, hoc eſt, Caſtus, quòd nimirum, Galeno autore, caſtitatem ijs, quibus aut eſtur aut bibitur, aut ſubſternitur, conſeruet. Vnde Athenienſium matronæ caſtitati ſtudentes, huius folijs toros ſibi ſternebant. Lygos quoq; Græcis dicitur, ob ſurculorũ firmitatem. Officinis & uulgò Agnus caſtus, ex linguarũ imperitia, cùm utraq; uox idem ſignificet: altera Græca, altera Latina. German. Schaffmülle & Keuſchlamp/ eodẽ uocabulorum errore Agnos pro Latino uocabulo accipiẽtibus. Salix quoq; Amerina Dioſcoridi dicitur, nonnullis uerò Piper agreſte. Duo ſunt eius genera, Maior & minor.

Maior arboreſcit ſalicis modo, uel foliorum aſpectu, niſi quòd gratiorem ſpirant odorem, & perpetuò uirent: ramis frangi contumacibus, flore ex

B purpura candido. Vnde candida quoq; dicitur, piperis ſemine. Minor ramoſior eſt, folijsq; candidioribus & lanuginoſis, flore purpureo, quam Nigram uocant. Naſcitur utraq; iuxta flumina. Cauchi, ut Valerius Cordus tradit, huius arbuſculæ frondes & ſemina, quoniam lupulo carent, cereuiſiæ ſuæ incoquunt: eaq; ſomnum conciliat, & facilè inebriat: Vocaturq; ab illis hæc arbuſcula Altſeim/ & Borſt.

TEMPERAMENTVM.

Vis uitici, Dioſcoridis teſtimonio, ineſt calfactoria & adſtrictoria.

VIRES, INTRINSECVS.

Baccæ ſeu ſemina Viticis drachmæ pondere ex uino tuſa & pota, menſes cient, uentoſitates diſcutiunt, appetitus Venereos cohibet. Proſunt etiam ijs qui à uenenatis ſunt demorſi. Lac etiam nutricibus augent: lienoſis, iocinoroſis & hydropem metuentibus conferunt. Nimius uſus caput grauat, & ſomnum conciliat.

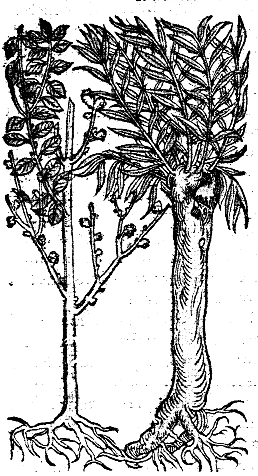
EXTRINSECVS.

Succus foliorum araneorum morſibus illinitur. Folia cum melle in uino decocta, oris & gingiuarum ulcera collutione ſanãt. Rimas ſedis ex aqua decocta folia ſanant, ſi decocto locus abluatur. Inſeſſu proſunt inflammationibus mulierum, in occultis partibus ortis. Frondes Viticis ſi Viatores manu geſtent, à lupis tutos fore ſcribit Dioſcorides.

SALIX. ITEA. C

Weiden. Felbinger.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

SAlix Latinis, quôd ſaliat, ſurgatq́; citò, ut Feſtus habet. Græcis Itea. German. Weiden/ Felbinger. Tres faciunt eius Plinius, Theophraſtus & Columella ſpecies. Prima puniceo cortice ueſtita. Theophraſto Salix nigra aut punicea: Plinio Viminalis, Columellæ Sabina & Amerina dicitur, Germa. Rott weidē/ & Banweiden/ quòd lentę ſint, & ad ligandū utiles: Et hæc cenſetur optima. Secunda ſpecies Theophraſto candida, Plinio uitellina, Columellæ Græca uocatur, cortice flauo ſeu pallido. Germa. Geel weiden/ Bach weiden/ quòd circa ripas naſcantur. D
Tertia Theophraſto Helix, ſeu Pumila, Plinio & Columellę Gallica, Germa. Kleinweiden. Quatuor hodie cognoſcuntur Salicū genera, quę hoc modo diſtinguūtur Germanicis nomenclaturis. Primum, quod reliquis pręſtat, uirgulas fert tenues, & puniceas. Germ. Rot weiden/ & Banweiden/ hoc idem eſt cum prima Theophraſti, Pliniꝫ & Columellæ ſpecie. Secunda uirgulas habet albas, ad ligamenta inutilis, quoniam facilè frangitur. Vnde Germa. Weiſs weiden/ & Bruchweiden. Tertium genus ripis gaudet amnium, uirgas ferens flauas ſeu uitellinas: ſecundo genere melius: German. Geel weiden/ Bachweiden. Hoc idem eſt cum Theophr. Pliniꝫ & Colum. ſecunda ſpecie. Quartum genus uirgas & folia fert cinerei coloris, ac primùm paniculis ſuis in uere conſpicitur: cuius præcipuus ad ſ‹pes muniendas eſt uſus. Germa. Seil weiden/ & Sellen. Caudice conſurgit breui, ramis longis, è trunco extremo uelut à capite prodeuntibus, lentis, flexilibus: foliꝫs longis, ſubtus incanis, ſupernè uirentibus, flore ſeu nucamento ſquamatim compactili, lanuginoſo, propendente, fructu q facilè ante maturitatem euaneſcat. Maxima eius fœcunditas, ac quantumuis antiqua fuerit, germina tamen noua aſſiduè producit. Seritur menſe Martio, humidis maximè locis gaudens.

TEM.

TEMPERAMENTVM.

A Vim habet exiccandi & ſpiſſandi, modiceq́; adſtringendi, præcipuè uerò folia & cortex.

VIRES, INTRINSECVS.

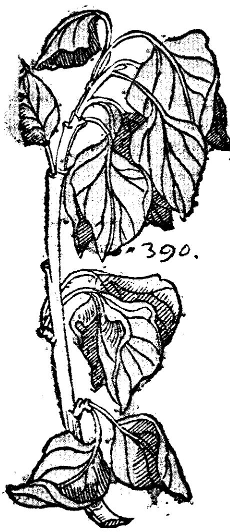
Salicis folia cum modico piperis in uino cocta, colicæ medentur. Semina, quæ lanuginis modo uilloſa dependent, trita & cum uino pota, ſanguinem excreantibus auxiliantur. Eadem uis eſt cortici: ſi cum uino decoctus bibatur.

EXTRINSECVS.

Succus ſalicum, dum in flore ſunt, oculis rubentibus, & caliginantibus illinitur. Foliorum & corticis ſuccus, cum roſaceo temperatus, & in mali punici cortice calefactus, aurium dolorem, infuſus, ſiſtit: Vitiligines exterit. Decocto foliorum podagrica membra utiliter fouentur. Vſtus cortex cum aceto temperatus, clauos & callos illitus tollit. Ad utenſilia opera & uarios hominum labores, plurimus ſalicum, perinde ut Germanica de Buxo & Salice cantio teſtatur, eſt uſus.

POPVLVS ALBA.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

B Populus alba, Græcis Λευκὴ. Germa. Bellen oder Pappelbaum / Weiß Alberbaum / Weiß Popelweiden / Sarbaum. Loca amat aquoſa & paluſtria, lætiorq́; circa amnes naſci ſolet, ſtagnis gaudet, auctu perquàm facilis. Herculi ſacra arbor, Caudice procero erectoq́; aſſurgit, cortice læui & carnoſo, folijs tremulis. Vnde Gallis Trambula, quaſi tremula eſt appellata, circinatæ in iuuenta rotunditatis, in ſenecta anguloſis, ſemper uerò infernè herbaceis, ſupernè candicantibus, lanuginoſis, & inter ſe crepitantibus, ſine flore, uua exigua populi. In folijs Populi guttam ferunt, ex qua apes ſuam propolim faciunt. Exigua è populo eſt Reſina, ex cauis eius humor effluit. Ex uua eius unguentum conficitur, quod populneum ſeu ægirinum, Officinis Vnguentum Populeonis dicitur, item myracopium. Fit hoc uerno tempore, cùm plurimum eſt grauis & reſina prægnans. Vitibus eſt amiciſſima, quarum cauſa in uineis etiam ſeritur. Lignum eius accenſum multum fumum exhalat.

Trãbula.

TEMPERAMENTVM.

Populus alba mediocri eſt temperamento: humido nimirùm terrenoq́;, magis tamen frigido quàm calido. Vuæ tamen eius magis ſunt calidæ.

Digitized by Google

VIRES, INTRINSECVS.

Corticem unciæ pondere potum, coxendicum dolori mederi, & ſtillicidio urinæ auxiliari, tradit Dioſcorides. Cum muli rene ſi bibatur abortum facere addit: Idem præſtare folia cum uino poſt purgationes pota. C

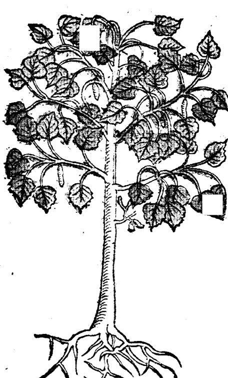
EXTRINSECVS.

Succus foliorum tepidus auribus inſtillatus, dolorem earum mitigat. Pilulæ quæ primo foliorum partu exiliunt, cum melle illitæ, oculorũ hebetudini medentur. Aduerſus inflammationes, & dolores ex calore natos, eiuſmodi unguentum conficitur: Recipe capitula populi antequam in folia exeant, macerentur in adipe porcino, aſſeruenturq́; donec aliæ herbæ prodeant: hinc addantur, Aizoum, Sedum ſylueſtre, Craſſula maior, folia bryoniæ albæ: rubi utriuſq; umbellæ, folia Perſonatæ, & Solani. Omnibus tuſis, exprimatur ſuccus, & cum populi capitulis in adipe maceratis in unguenti formam coquantur.

POPVLVS NIGRA.

Aſpen. Poppelweiden.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

POpulus nigra, Græcis Αἴγειρος dicitur, German. Aſpen/Poppelweiden. Parum ab alba antè deſcripta differt, niſi quòd hæc procerior & leuior eſt, folio bicolor: folio præterea eſt anguſtiore, & ſcabriore cortice, in totum ſtrigoſior. Folia ſicut in alba ſunt circinatæ rotunditatis in iuuenta, uetuſtiora in angulos exeunt, infernè herbacea, supernè candicantia, pediculo tremulo, inter ſe crepitantia, Vnde trambula quoque quaſi tremula Gallis uocatur. Vtriq; etiam denſa lanugo, quæ ut Iulus euolat. Ligno utriq; par candor, neutra putatur florere, ſed alba numeroſiore folio, quæ etiam uuas fert unguentis, brya uocatas. Amnes amat, lachrymam eius quæ iuxta amnem Eridanum in aquam deſtillat, in ſuccinum durari & coire produnt. D

Succinũ.

Tertiũ Populi genus addit Theophraſt. quã Alpinam, nõnulli uerò Tibycã cognominant: cęteris altitudine ſimilẽ, cortice pyri ſylueſtris, ſcabro,

Digitized by Google

A ſcabro,ramis candicantibus,folio hederæ,hincinde exaturato uirore nigro,ſed parte una hebete,altera anguloſa,pediculo tenui,oblongo, colore parte ſupina pronaq́; ferè conſimili.

TEMPERAMENTVM.

Populo nigræ calida ſiccaq́; qualitas tribuitur. Ligni eius ad ſumptuoſos toros & menſas,ob aqueos in eo ductus, eſt potiſſimùm uſus. Succino ſuæ ſunt & peculiares uires,de quo inter Gemmas.

VIRES, INTRINSECVS.

Qui uirgam eius manu tenuerint, eos intertriginem ſentire negant. Folia eius,cum aceto,Dioſcoride teſte, Podagricis utiliter illinuntur. Humor è cauis populi nigræ effluens,uerrucas papulasq́; & attrita corporis tollit.

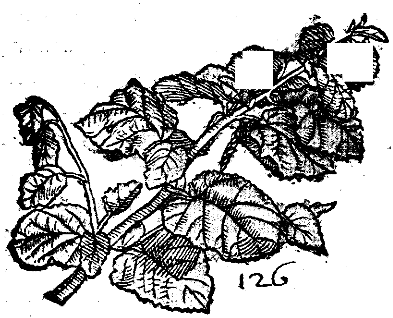
Corticem tam albæ quàm nigræ populi,minutim cæſum , & ſulcis ſtercoratis mandatum , omni anni tempore fungos qui edendo ſint, proferre tradit Dioſcorides.

Lachryma eius,quam ſuccinũ appellant,trita potaq́;, ſtomachi uentrisq́; fluxiones ſiſtit.

ALNVS. Erlen/ Ellerbaum.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

B

ALnus, Græcis κλήθρα. Arbor eſt ſterilis, caudice recto, ligno medullaq́; molli,adeò ut graciliores uirgæ concauentur. Folio pyri, ſed ampliore ac neruoſiore, quadantenus orbiculato uirgatoq́;,cortice ſquaroſo, foris albicante,intus rufo, quo coria tingũtur, fructu nullo, cùm nihilominus floreat. Radice ſumma,nec ꝙ laurus maiore, tenui. Aquoſis potiſſimùm gaudet,nec ferè alibi facilè naſcitur: ad naualia,& fundamenta ædium hac de cauſa, materies eius maximè commendatur: meſſores quoq; lignum eius pro aqua ad cotes madefaciendas excauant. Fabulantur poëtæ, Alnos ſorores fuiſſe Phaëtontis, quæ ob nimium luctum,quo ob fratrem affligebantur, in Alnos arbores conuerſæ ſint. Vnde Verg.in Sileno:

Tum Phaëthontiadas muſco circundat amaræ
Corticis,atq́; ſolo proceras erigit alnos.

TEMPERAMENTVM.

Plurimam aëream & igneam temperaturam obtinet, terrenam exi-

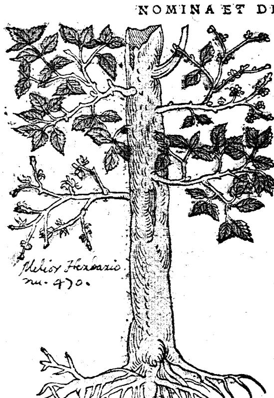
quam,& humorem paucum. Vnde extra terram non multum durat: C
ſed in humore obruta ad diuturnitatem permanet. Et in paluſtribus locis infra ædificiorum palationes crebrò fixa, permanet immortalis ad æternitatem, immaniaq; pondera ſuſtinet, & ſine uitijs cõſeruat. Proinde multa ædificia ſub fundamento eius generis palos habent. In medicina alĩàs exiguus eius uſus.

VIRES, INTRINSECVS.

Viridia folia alni, tumores diſcutiunt & calorem reſtinguunt. Folia pedibus ſuppoſita, laſſitudinem ex itinere contractam & calorem extrahunt. Viridia rore madentia folia in cubiculum, aduerſus pulices ſparguntur, & mox antequam ſiccеſcant expurgantur: Pulices enim folijs ob lentorem adhærent. Cortex ad nigrum colorem à Pilearijs & Sutoribus aſſumitur.

VLMVS. Ulmenbaum/ Ulmen/ Ryſtholtz/ Lindbaſt/ Yſſenholtz/

NOMINA ET DESCRIPTIO.

VLmus Latinis, Græcis πτελέα. German. Rüſtholtz/Rüſtbaum/Ulmenbaum/Ylmẽ/Ryſterbaum/Ryſtern/Lindbaſt/Yſſenholtz. Theophraſtus duo D
facit Vlmi genera. Montanam, quam Oripteleam uocat, & campeſtrem. Columella itidem facit duo: Alteram Gallicã, quam Attiniam nominat: alteram Vernaculã, quam noſtratem. Quatuor enumerat Plinius. Prima eſt montana, Altera Campeſtris, Germa. Feldryſter, fructum ferens. Tertia Attinia, procera. Quarta ſylueſtris. Locis aquoſis gaudet. Germinat inter primas, ante æquinoctiũ paulò. Arbor eſt procera, folio indiuiduo, lentè crenato, ſcabro, oblongiore quàm pyrus, ſemen racemoſum, in foliolis & petiolis gummi producit, & quoddam
Cnipes. beſtiolarum genus, quod Cnipes dicunt. Materie flaua, robuſta, neruoſa, deformi, & quæ nihil præter cor habeat. Viridis cæſu facilis, ſicca difficilis. Vtuntur ea ad fores lautiores, ad cardines, aſſamenta portarum, & prela, torcularia q;, & fontium caueas, & carpentariũ quandoq; opus.

TEM.

Digitized by Google

A TEMPERAMENTVM.

Vlmi folia, cortex, rami, uim habent ſpiſſandi & uulnera contrahē di, Galeno teſte.

VIRES, INTRINSECVS.

Corticem ulmi exteriorem unciæ unius pondere ex uino aut aqua frigida potum, pituitam educere Dioſcorides refert. Apibus florem ulmi noxium eſſe ait Columella, citam enim aluum, ſicut Eſulam, ipſis facere. Vnde cōtingit breuiorem Apibus ijs locis, ubi frequentes ſunt Vlmi, uelut in Italia, uitam eſſe.

EXTRINSECVS.

Viridia ulmi folia, interior item cortex, uulneribus glutinandis ualent. In aceto uiridia cocta folia manantem corporis ſcabiem ſanant. Ad pedum fracturas & conſumpta membra, ſalubria ex cortice & radice ulmi fomenta conficiuntur.

AMYGDALVS. Mandelbaum.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

Amygdalus Græcis dicta eſt, Herodiano teſte, ꝙ poſt uiride putamen, multos ſcarificatus oſtendat, & in rimulas dehiſcat, quas
B Amychas uocant, German. Mandelbaum. Fructus eius Amygdalum uel Amygdala dicitur, Germa. Mandel/ Mandelkern. Nucem Græcam Cato uocat, & arborem & fructum eius. Thaſias alij nuces appellari uolunt. Duplicis eſt differentiæ: alia enim dulces fert amygdalas, alia amaras. Radice firmatur ſingulari, prægrandi, alteq; defixa, Caudice procero, ſummatim compluribus ramis brachiato, folijs ſalignea ſpecie, prælongis: flore foliato, candido, quanquam & amygdalorum quarundam foliatus exeat. Arbos ſucco pingui turget, lachrymamq; rimoſa plorat, quæ ſtatim concreſcit in gummi. Verùm ne ad ulla quidem, utpote inutilis expetitur. Huius nuces gemino protectæ operimento, puluinati, primùm calycis, mox lignei putaminis, cui ſolidus ſubeſt nucleus, acriore etiamnum obductus callo. Cœlo gaudet calidiore, quapropter in inſulis uberior adoleſcit. Pangitur auulſo ramulo, uiui radice & ſeminio. Nuces quæ ſeri debent, pridiè liquido fimo macerantur: alij aqua mulſa madefaciunt, in eaq; noctem ſolam eſſe patiuntur, ne germen extinguat

Digitized by Google

mellis mordacitas. Cacumina in terram rectè figuntur, ſic ut lignoſior C
pars ſurſum ſpectet. Surculos autem qui uel arbori uel terræ credãtur, è media arbore legendos præcipiunt. Ab autumno ad brumam, Græcorum opinione, facilius ſeritur: Verno ſatu difficilius comprehendit, quòd arbos ea præcoci partu germinet. Si parum ferax amygdalus fuerit, forata arbore lapidem adigito, & ita librum inoleſcere ſinito.

TEMPERAMENTVM.

Temperamentum amygdalis eſt calidum: magis tamen amaris, ob oleoſam friatu naturam. Diocles ea tradit alere, uentrem bene habere. Recentia tamen minus aridis ſunt noxia, macerataq; multò minus ijs quæ nullum experta ſunt humorem. Torrida quoq; minus crudis offi ciunt. Diphilus tradit extenuare, urinas & aluum ciere, paucum ſuppe ditare nutrimentum.

Gummi quod ex arbore ſtillat, ſpiſſandi uim obtinet. Oleum amyg dalinum modicè & temperatè eſt calidum, uim diſcutiendi & aperien di habet. Vnde ad iecoris ſepimenta, pectoris & pulmonis uitia eſt utile. Quod uerò de amygdalis amaris exprimitur, magis aperit, lotiumq; & menſes ducit, calculos renum, & ueſicæ, frangit.

VIRES, INTRINSECVS.

Amygdalarum iuſculum aut decoctum, in quo Chalybs fuerit extinctus, laxam aluum cohibet. D

Amygdalæ amaræ purulentum pectus mirè purgãt, ſanguinem excreantibus proſunt. In cibis ſumptę, pectus, pulmonem, iecur, lienem, renes & ueſicam aperiunt. Proſunt itaq; tuſſientibus, difficulter ſpiran tibus, pulmoni, iecori, lieni.

Ad bellaria quoq; ex Amygdalis & Amylo, placentæ, quas Marcipan Pharmacopolæ uocant, conficiuntur. Humido uentriculo, inteſti norum paſſionibus & calculo cibus amygdalarum eſt utilis.

Succus eſt amaris amygdalis iſchiadicis prodeſt.

Gummi arboris ſanguinem excreantibus datur.

Sex aut ſeptem nucleos manè ieiuno ſtomacho ſumptos, temulentiam eius diei auertere ferunt.

Vulpes amygdalarum eſu mori, tradit antiquitas: Quod in fele in Ita lia obſeruatum eſſe, quæ amaris amygdalis ſumptis miſerè ſit mortua, Vergilius Marcellus annotat.

EXTRINSECVS.

Tuſæ amygdalæ cum oleo roſaceo, temporibus illitæ, capitis ſedãt dolorem. Maculis item & puſtulis faciei illinuntur. Cum uino temperatæ epinyctidas & manantia capitis ulcera ſanant.

Cum melle morſui canis medentur. Gummi arboris cum aceto papulas, ſerpiginem, & id genus cutis uitia curat.

Radix

A Radix amygdalarum amararũ in uino cocta & illita, maculas faciei extergit. Lixiuium ex cinere ligni & corticis amygdalarum apparatũ corrodendi facultate maxima eſt prædit um.

OLEVM AMYGDALARVM DVLCIVM.

Lenit aſperitates pectoris, gutturis, & pulmonis, duritiem & ſiccitatem iuncturarum, eſt ſuaue in cibis, & confert hecticis & phthiſicis, impinguat, auget ſperma, ſedat tuſſim & ardorem urinæ, ueſicæ & uuluæ excoriatæ, cum fiſtula iniectum.

OLEVM AMYGDALARVM AMARARVM.

Aperit oppilationes, & diſcutit uentoſitates & uapores, ſed potiſſimùm medetur ſurditati, ſibilo & dolori aurium: lenit duritiem neruorum, & delet maculas faciei.

IVGLANS. NVX REGIA.
Nußbaum. Welſchnußbaum.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

B. IVglans quaſi Iouis glans. Græcis κάρυον βασιλικόν, hoc eſt, Nux regia. Nux etiam Perſica à regione, unde primùm eſt aduecta. Vulgò ſimpliciter Nux dicitur, κάρυον, à capitis grauedine, quam folia eius afferunt, eſt dicta. Grauis enim foliorũ eius eſt halitus, qui cubantibus ſub ea arbore grauedinem capitis, in cerebrum penetrãs, inducit. Germ. Welſch nuß & Nußbaum. Fructus eius itidem iuglans & nux iuglans cum arbore appellatur. Nota eſt nemini non arbor. Fructus eſt triplex cognita differentia: maior, media, & minima. Maiores German. Roßnuß & Pferdsnuß/ à magnitudine uocant, Latinè Nuces equinæ, hæ decennis plerunq; pueri pugnum æquant. Mediæ ſunt uulgares, & ſimpliciter Welſchnuß nominantur, & hæ ſunt optimæ. Minimæ, Germa. Steinnuß/ à duritie uocantur. Arbor ipſa eſt, ut Ruellius deſcribit prægrandis, multis prælongiſq; nixa radicibus, procero caudice, multis ſummatim ramis ingẽtibus brachiato, binûm ternûmue ſæpe cubitorum craſſitie, cortice albo, glabro, in rimas altas plerunq; dehiſcente, frondibus latis, oblongis, è iucundo

tundo grauiter ſubolentibus, patulamq; iaculantibus umbram, & in- C
ſalubrem, per autumnum deciduis. Verni temporis initio paniculam fert prælongam, callo ſquamatim compactili protractam, ordine nucis pinæa protuberat & dehiſcit. Flaueſcens ſtatim quàm frondem facere cœpit, nutans caducaq; prolabitur. Tum ſuper ramenti huius pediculum flos erumpit, totidemq; calyculacea tegumenta, quot flores petiolo contrahuntur, ſingulisq; his ſingulæ includuntur nuces, uario protectę munimento, calloſo primùm herbaceoq; cortice, hinc ligneo, bifido carinarum modo compactili loculo, ſeu putamine. Mox tenui
Nauci. tunica, quæ nauci, ut quidam uolunt, nominetur. Criſpi intus nuclei quadripartitò digerũtur, lignoſa intercedente membrana. Hac de cauſa nuptijs religioſas factas putant, quòd nimirum tot modis etiam partus inuoluatur in parente. Vtero nimirum uentreq;. Frigidis gaudent locis, aquas odere. Montibus quoq; lætantur. Seruntur nuces porrectæ, commiſſuris iacentibus, à Calendis Martijs ad Idus eaſdem. Tantum quercui & iuglandi ferunt diſſidium, ut iuxta nucem iuglandem depacta moriatur. Lignum eius menſis & utenſilibus lautis dicatur, uſusq; ad tectorium opus. Mirum refert Tragus de iuglande, quæ ad Rhenum creſcens non ante Cal. Iul. folia uel fructum oſtendat. Ad Calendas uerò Iulias & folia & fructus cum reliquis arboribus pariter habere.

TEMPERAMENTVM. D

Nuces recentes, Simeone Sethi autore, calidæ ſunt ordine primo, ſiccæ uerò ſecundo. Aridæ uerò ſunt calidiores.

VIRES, INTRINSECVS.

Iuglandium uſus non omnibus eſt ſalutaris: uentriculum enim grauant, difficulter concoquuntur, bilem in uentriculo augent, tuſſim & uomitus excitant.

Plinius lib. 23. cap. 8. hunc in modum ſcribit: In ſanctuarijs Mithridatis maximi regis deuicti, Cn. Pompeius inuenit in peculiari commentario, ipſius manu ſcriptam cõpoſitionem antidoti. Duabus nucibus ſiccis, item ficis totidem, & rutæ folijs uiginti ſimul tritis, addito ſalis grano: & qui hoc ieiunus ſumat, nullum uenenum nociturũ illo die. Commanducatus nucleus rabidi canis morſibus illitus, omnia uulneris ſymptomata & mala arcet, ieiuno prius ſtomacho nucibus ijſdem ſumptis. Cortex nucum iuglandium piperis uicem in cibis inuenit.

EXTRINSECVS.

Nucleus cum melle & ruta inflãmationes pectoris eiuſq; dolorem ſedat; luxatis pari modo prodeſt. Idẽ poteſt liquor ſtillatitius ex nucibus immaturis circa Cal. Iulias uſtus. Cum cepis, ſale & melle nuces tuſæ, morſibus hominum, ſimiarum & canum auxiliantur. Sugillata eadem ratione tollunt. Corticis nucum cinis umbilico impoſitus, tormi-

Digitized by Google

A na ſedare fertur. Idem cinis cum oleo capiti illitus, capillos gignit. Vſti nuclei cum uino illiti, carbunculos ſanant.

CORYLVS.

Nux auellana. Nux pontica.

Haſelbaum. Haſelſtrauch.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

Corylus & Nux auellana, Latinis, Germa. Haſelſtrauch / Haſelnuß baum. Fructus huius Græcis dicuntur κάρυα ποντικά, hoc eſt, Nuces ponticæ, quod è Ponto uenerunt. Item λεπτοκάρυα, hoc eſt, nuces paruæ. Latinis Nuces auellanæ, primùm auellinæ. Item Præneſtinæ, Heracleoticę. Germa. Haſelnuß. Duo ſunt eius genera: Sylueſtris, quæ ſponte ubiq; naſcitur, quæ in nemoribus etiam frequens, quæ priuatim Haſelnuß dicitur. Et satiua, quæ fructum fert oblongiorem, & totum, ceu barbato putamine tectum, & ueſtitum, cuius

B nucleus ruffa membrana cingitur. Germa. Rotnuß / & Rürnuß / Lampertiſchenuß. Corylus, ut Ruellius deſcribit, radice eſt tenui, altiſſima, uiuaci & robuſta, caudice multis infernè ſtolonibus fruticante, supernè ramis brachiato, uirgis breuibus, ſine alarum ſinu enodibus, craſſisq; nonnullis, folijs alni, ſed latioribus, per ambitum ſerratis, materie admodum lenta, cortice ſummo tenui, pingui, maculis albis uario: medulla tenui & flaua, quæ demi poſſit. Florere hanc aliqui negant: ſed floris uice quoſdam in eo peculiares Iulos erumpere. Siquidem fructu iam caduco, callus uuę modo, magnitudine uermis grandiuſculi, pinguis emergit, ſingulari pediculo, quem uocant Iulum. Dehiſcit ineunte uere, ac defluit cùm folia proſiliunt, callo ſquamatim compactili, propendente, tum calyculacea tegumenta totidem, quot Iuli ſupra pediculum exeunt, eorumq; ſingulis nuces ſingulæ inſunt. Aiunt ruſtici ſerpentem, quæ coryli caudice uel ſurculo fuerit icta, obtorpeſcere & tandem emori. Iuli.

TEMPERAMENTVM.

Calidas & humidas auellanas nuces Simeon Sethi tradit. Stomacho & inteſtinis gracilibus minus ſunt ſalubres, Vnde Macer: Ex minimis nucibus nulli datur eſca ſalubris. Dyſenteriam, ſi non ſatis maturæ fuerint, facilè gignunt, præſertim quibus rubrum eſt tegumentũ, Vnde nonnullis Rürnuß eędem appellantur.

VIRES

VIRES, INTRINSECVS. C

Aridæ maturæ auellanæ nuces tuſæ, & cum uino potæ, diuturnæ tuſſi medentur. Toſtæ nuces cum modico piperis ſumptæ, deſtillationes ex capite ad pectus, è quibus tuſſis oritur, prohibent.

EXTRINSECVS.

In cineres uſtæ nuces, & cum adipe urſino illitæ, alopecias ſanare traduntur. Suſpenſas auellanas nuces, ſcorpiones ex eo loco arcere Plutarchus refert, Vnde ſcorpionum morſibus eaſdem mederi aiunt.

PISTACIA. Pimpernuß.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

Staphylodẽdros.

PRæſens hæc arbor, quam Germani Pimpernuß uocant, etiam ſi uera Piſtacia non ſit, ex eius tamen eſt genere. Folia ferè fert Sambuci, ſed uiridiora & teneriora. Florem Maio menſe, fert candidum, rotundum, plenum, ex quo ueſicæ ſeu folliculi fiunt candidi & caui, in quibus nuces paruæ, puniceæ, & dulces, binæ ferè iunctæ inueniuntur. Matureſcunt in autumno. A fructu arborem Veſicariam ſeu follicularem licebit uocitare. D Putatur hæc Staphylodendros eſſe Plinij, quã ſiliquas ferre dicit, in quibus nuclei nucis auellanæ. Vera autem Piſtacia eſt, cuius fructus in Officinis Fiſtica & Fiſticorum grana uocant. Naſcitur ea in Syria & in Pariſienſi quoq; agro, in ædibus ſacris Diuæ Mariæ, ut Ruellius teſtatur.

TEMPERAMENTVM.

Piſtaciæ ueræ nuces calidæ & ſiccæ complexionis eſſe feruntur, iecoris, pulmonis, & pectoris obſtructiones ſoluunt. Sanguinem purgant & attenuant.

VIRES, INTRINSECVS.

Fructus peregrini, quos Fiſticos & Piſtacia nominant, Phlegmaticis proſunt: humores enim lentos diſcutiunt & attenuant: Conducunt itaq; iecori, pulmoni, & renibus.

In cibis aut potũ ſumptas nuces Piſtacias ſtomacho eſſe utiles, omnibusq; uenenis aduerſari, ſcribit Dioſcorides.

CASTANEA.

NOMINA

A NOMINA ET DESCRIPTIO.

CAſtanea à Caſtano Magneſiæ oppido, unde primùm aduectæ. Glans Sardiana à loco ſimiliter, & Iouis glans. German. **Caſtanienbaum.** Fructus eius Nux dicitur Caſtanea, German. **Keſten/Caſtani.** Multa harum enumerantur genera. Tarentinæ, faciles nec operoſo cibo, planæ figura, ſed minus tractabiles. Balanitides, rotundiores, purgabiles, maximè & ſponte proſilientes. Salarianæ, puræ ac planæ. Corellianæ laudatiores, & Meteranæ ex Corellianis factæ, rubenti cortice. Triangulæ, & populares nigræ, quæ coctiuæ uocantur, minima laude. Cæteræ ſuum pabulo naſcũtur, ſcrupuloſæ corticis intra nucleos quoque ruminatione. Arbor eſt notitiæ uulgaris, Puram & reſolutam teram deſiderat, cliuo lætatur opaco & ſeptentrionali. Spiſſum & rubricoſum ſolum reformidat. Iuglandi, deſcribente Ruellio, non eſt diſſimilis, folio tantùm uenoſiore & fimbriato. Nuce intus ſolida, & quàmplurimum plana, triplici tegminis ambitu ſepta, Membrana primùm amara, mox lento cortice, B demum echynato calyce. Seritur uiui radice & nuce. Eliguntur autem caſtaneæ quæ ſulcis deſtinantur, grandes & maturæ, quæ ſi recentes ſerantur melius proueniunt. Sed ut ad ueris initium ſerantur illibatæ, in umbra ſiccari debent expanſæ, dein in ſiccum locum translatæ in cumulum redigi, & arena diligenter operiri. Integrarum probatio eſt, ut in frigidam aquam mittantur: ſiquidem quæ ſanę ſunt, merguntur: quę uexatę aut corruptę ſunt, ſupernatant.

TEMPERAMENTVM.

Calida & ſicca eſt in primo ordine. Adſtringit & exiccat ſicut & alię glandes.

VIRES, INTRINSECVS.

Caſtaneę nuces proſunt ijs, qui Ephemeron aut Colchicum hauſerunt, teſte Dioſcoride.

Difficilis aliàs ſunt concoctionis, craſſos humores pariunt, capiti obſunt, aluũ inflant & conſtipant. Vtiliores tamen crudis eſſe toſtas & arefactas, Simeon Sęthi ſcribit. Aquam, in qua Caſtaneæ cum membrana decoctæ fuerint, omnibus alui fluxibus, dyſenteriæ, & ſanguinis excreationi aiunt conferre.

QVERCVS.

f

NOMINA ET DESCRIPTIO. C

QVercus, Græcis Δρῦς, Germa. ein Eych/ Eychbaum. Multæ ſunt huius ſpecies, quas omnes enumerare foret difficile. In ſyluis alijsq; locis naſcitur. Arbor eſt procera, craſſiore & aſperiore caudice, ramoſa, folijs profundè laciniatis. Glandes producit optimas & grandiſſimas, Gallas item & uiſcum. Radix eius latiſſimè circumiacentem terram amplectitur. Fructus Latini glandes, Germa. Eycheln appellant. Ex quercuum generibus ſunt.

Robur. Robora, à duritie ſic appellata, Germa. Hageychen.

Ilex. Item Ilex, quæ roboris magnitudine & folio naſcitur, uerùm minori aculeatoq;, cortice etiã læuiori, materia ſpiſſa & robuſta, glandoſo fructu & puſillo, perpetua frondens coma, fructumq; tardiſſima perficiens, & ueterem fructum nouus excipit & præuenit. Vnde bifera à nonnullis exiſtimatur. Præter glandem etiam granum quoddã puniceum fert: præterea hyphear & uiſcum, ſicut reliquæ quercus.

Cerrus ægilops. Tertia numeratur Theophraſto ſpecies Cerrus ægilops, populo ſimilis, caudice recto, excelſo, læui, & per longitudinem robuſtiſſimo, materie alioqui improba, nec niſi ærariorum Officinis, carbone dotata. D Glandem fert triſtem, horridam, echinato calyce caſtaneæ modo, unde à nullo præterquàm à ſue mãditur, nec niſi aliorũ inopia, cùm alioqui ſolidã durãq; gignat carnem. Galli herrum & hedrũ uocãt, teſte Ruel.

Eſculus. Platyphyllos. Quarta ſpecies Eſculus, Platyphyllos Græcis, ut quibuſdam placet, & quibuſdã latifolia, quòd inter arbores glandiferas, folij amplitudine præſtet. Fago proceritate & glande inferior. Galla uiſu quidem quernę nõ diſſimili, niſi quòd lenior, ſed ad rem nullam utili: ſed alteram nigram habet, qua lanę inficiũtur. Glandem fert quę hiſpido calyce contineatʼ, grandem, bonam, qua fungoſam carnem fieri tradũt. Foliũ graue, carnoſum, procerum, ſinuoſum lateribus. Gręci quatuor numerant genera,

Hemeris. Halipblæos. hemerin, ægilopa, haliphlæum, platyphyllõ. Quæ ad iam deſcripta genera referũt, ut quercus ſit hemeris quaſi placida: Robur haliphlæos, Eſculus Platyphyllos. Cerrus uerò ſit ægilops. Summum quercus cum iuglande eſt diſſidium, ut in Iuglande etiam eſt dictum. Gignit autem quercus præter fructũ peculiarem, uidelicet glandẽ, alia quoq; multa. Fert enim Gallæ genus utrũq;, & quædam, ut Theophr. refert, ueluti mora, niſi diſtarent fructu, contumaci duritia, plerunq; nonnulla colis effigiem repreſentantia. Interdum cùm perficiũtur, tauri caput imitantia: quæ cùm prærupta dehiſcunt, nucleum oſtendunt oliuę ſimilem.

Pilulæ. Naſcuntur & in eo pilulæ nucib. nõ abſimiles, intus habentes flocculos

molles,

Digitized by Google

A molles,lucernarum luminibus aptos, qui & probè gallæ nigræ modo flagrent. Fert & aliam cum capillo comigeram pilulam, uerno tempore melligeni ſucci, tum guſtu, tum tactu. Gignunt & alæ ramorum pilulas ſine pediculo ſeſſiles, parte concaua adhærentes, uerſicolores, quæ prominentes quoſdam umbilicos, uel candicantes, uel diſperſa nigrarum macularum uarietate notatos præmonſtrent, medijs partibus colore cocci rutilantibus, quibus apertis putris inanitas cernitur, aliquando pumices. Sed rarò gignit, nec non è folijs, conuolutas rariores pilulas compreſſas, oblongas, ſuper folijs quoq; tergo adhærentes, aquoſis intus bullis, candicantes, quæ muſcas creant, eæ matureſcentes tandem in gallas occaleſcentes durantur.

TEMPERAMENTVM.

Deſiccat, adſtringit, & calfacit, paulum infra media, in genere ſcilicet eorum quæ tepida ſunt.

VIRES, INTRINSECVS.

Folia aut medius cortex in uino decocta pota q;, omnes alui fluxus, menſes & Gomorrhæam certò cohibent. Eadem præſtat ex teneris folijs liquor ſtillatitius, ac pueris potiſſimùm datur. Tritæ glandes potæ proſunt ijs, qui à uenenatis morſi ſunt, quiq; uenenum ſumpſerũt, aut biberunt Cantharides, ut urinam cruentam emittant. Idem glandium puluis potus, calculo medetur.

B Arcades glandibus primùm, ante inuentas fruges uixiſſe, autores teſtantur.

EXTRINSECVS.

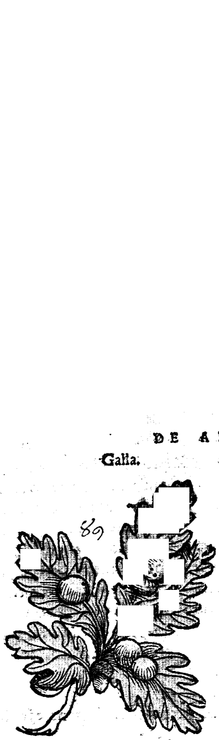
Folia quercus ad uulnera ſunt utilia, recentia enim ea conſeruant, & in aqua decocta eadem purgãt. Galenus quoq; folijs quercubus ſe uulnus glutinaſſe teſtatur. Rubentia tenera quercus folia, in bono ueteri uino cocta, dentium dolorem ex frigidis fluxibus natum, tepida collutione ſedant. Ligni querni plurimus ad ædificia aliasq; firmas res eſt uſus: Eſt enim lignum duriſſimum & diutiſſimè durans. Vnde querna conſilia dicta ſunt, pro conſtantibus & firmis conſilijs.

GALLA.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

GAlla, Germa. Gallöpffel/Eychöpffel/ Græcis Cicis. Naſcitur in omnibus glandiferis arboribus, ſed non omnium par eſt bonitas. Optimam uerò fert quercus, quæ hemeris dicitur. Reliquæ, ut quæ in noſtris etiã quercubus naſcũtur, dicuntur Galeno Onicicidę, hoc eſt, aſininæ Gallæ, quòd ignauę ſint & minus efficaces. Eſt autem Galla pilula inęquali ſuperficie, ſalebroſa, in glandiferis arboribus pręter legitimum fructum proueniens, multiplici differentia: quoniam alia ſolida eſt, perforata alia, hęc nigra, illa candida, altera maior, minor alte

Galla.

ra. Naſcitur omnis ſole de Geminis ex- C
cunte, nocte erumpens uniuerſa, ut autor eſt Theophraſtus. Quæ cãdida eſt, creſcit uno die, ac ſi æſtu feruente excipiatur areſcit protinus, neq; iuſtã magnitudinem implet. Nigra diutius uiret, creſcitq; interdum, ut ad mali perueniat magnitudinem, eſtq; corijs tingendis utilior, illa uerò perficiendis. Ruſtici hanc de Gallis uulgaribus habent & obſeruant experientiam: Gallã uel muſcam, uel araneum, uel formicam in ſe continere. Muſcam uolunt bellũ, araneum peſtem, formicam uerò annonæ caritatem deſignare.

TEMPERAMENTVM.

Gallę natura eſt conſtipandi, glutinandi, & tingendi, facultates pleraſq; cum quercu poſſidet.

VIRES, INTRINSECVS.

Gallæ ſi in aqua coquantur, eademq; aqua cibi apparentur, omnes alui fluxus, dyſenteriam maximè, ſedant. Ad quem uſum Gallæ tritæ in uino rubro etiam exhibentur. Reliquos cum cortice tenero quer- D
cus uires communes poſſidet.

EXTRINSECVS.

Puluis Gallarum ore detentus, gingiuas contrahit, & lapſam uuulã eleuat. Vſtæ in carbones Gallæ & in aceto extinctæ, miram ad ſiſtendum ſanguinem uim poſſident. Fomenta & deſeſſiones Gallarũ menſes cohibent, & procidentem uterum repellunt. In aceto uel aqua maceratæ Gallæ, capillos denigrant. Conficitur ex iiſdem atramentum ſcriptorium, adiectis chalcantho, alumine & gummi.

FAGVS.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

FAgus, Gręcis φηγός. Ger. Büche/Büchbaum. Duo facit fagi genera Theophr. Marem & fœminã. Alij cãdidã & nigrã ſtatuũt. Cãdida à cãdida materia dicta, naſcit̃ in mõtib. ad multa utilis, uelut carpenta, lectos, ſubſellia, menſas, nauigia. Nigra cãpeſtris, ad hæc minus expetita. Caudice aſſurgit craſſo, & in orbẽ comoſo, neq; ita procero, folio tenui & leuiſſimo, populo ſimili, celerrimè flaueſcente: et media plurimũ parte ſup hoc paruula gignit̃ bacca uiridis, faſtigio aculeata. Glãs eius dulciſſima, nucleis haud abſimilis, triangula cute includit̃, & parte poſtrema utrinq; lapideſcit in duritiem, ſi uirilis ſexus fuerit. Ger. Büchecke/Büchnüßlin. Hęc ſuẽ inprimis reddit hilarem, carnem coctibilẽ

&

A Fagus.

& leuem, utilemq́; ſtomacho. Loca amat plana.
Cortex eius in magno uſu eſt agreſtium, ex quo
uaſa corbesq́;, ac patentiora quædam meſſibus cō
uehendis uindemijsq́; faciunt, atq; prætexta tugu
riorum. Fagus in aquis durat incorrupta, madefa
ctaq́; firmior redditur. Nigram ſciſſimam alij uo- *Sciſsina.*
cant, quòd lignum eius in tenuiſſimas ſecatur la-
minas, Græci Oxyam, Lydi Myſon nominant, in Oxya.
Olympo monte copioſam, ut Strabo & Euſtathi
us tradunt. Dioſcorides glandiferis arboribus fa-
gum adnumerat, cùm nihil eius fructui cum glan
de ſit ſimile. Fagi uirga uiperas pelli tradit Ruel-
lius.

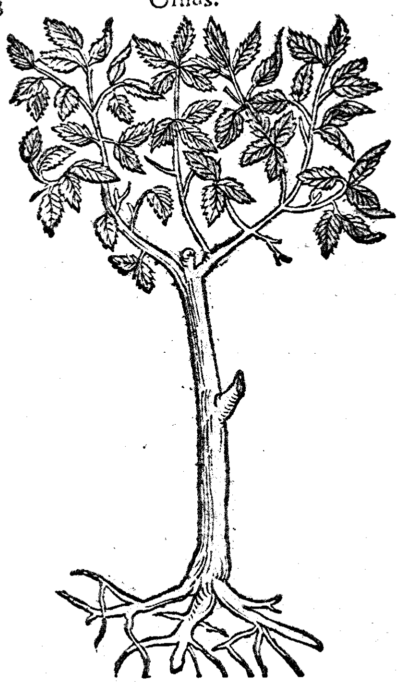
TEMPERAMENTVM.

Folia eius frigidæ traduntur naturæ: Fructus qualitatem obtinent nōnihil calidam, porcis, muribus & turdis gratum hyemali frigore præbens alimentum.

VIRES, INTRINSECVS.

Folia recentia inflammationes diſcutiunt. Aqua quæ in cauis fagis & antiquis quercubus inuenitur, nobile ad omnis generis ſcabiem eſt remedium, quod ſe & in hominibus & pecore expertum eſſe, Hieronymus Tragus aſſerit. Ex putrido ligno cinerem, ad tingendos pannos aptum, tinctores urunt. Ligni uſus nemini nō notus. Ad ignes longè præfertur ligno querno.

B Ornus.

ORNVS.

Hanbůchen/ Bůcheſchern.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

ORnus, Germa. Hanbůchen/ Bůcheſchern. Species eſt fraxini, ſeu ſyluestris fraxinus, quorundam ſententia. Nomen Germanicum inuenit, quòd fagi ſimilitudinem aliquam habeat. Locis gaudet aſperis & ſitientibus. Montes amat, & in uallibus etiam prouenit, uitibus amica.

Arbor eſt ſatis petra, caudice tereti, cortici leui, ſpiſſo, ramulis utrinq; C
pinnatis, folio fraxini, paulò profundioribus crenis per ambitum ſer-
rato, bacculis racematim coactis, primũm rubẽtibus, in maturitate ue-
rõ ex purpura nigricantibus, quę linguæ auium formã referunt, qua-
rum ſolus in medicina eſt uſus, Arabibus Liſonhazafir, id eſt, Lingua
Lingua auis. auis dictæ: Sapore ex acido in amarum degenerante, meſpilaceo qua-
ſi concretu, multo graciliore. Habitu reliquo & tota effigie fraxinum
æmulatur. Ligni ſumma durities, nec facilè fiſſile. Vnde ad molares ro
tas, trochleas & ponderoſa inſtrumenta præcipuè expetitur. Ruellius
tamen Linguam auis peculiarem facit fructum arboris cuiuſdam, quę
Orneoglosſus. eodem nomine Orneogloſſon, hoc eſt, Lingua auis appelletur.

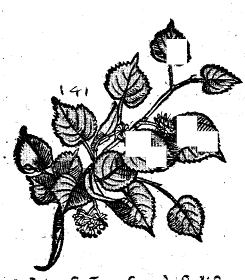
TEMPERAMENTVM.

Fructus eius, quem Orneogloſſon uocãt, & Officinæ Linguã auis, calidus eſt & ſiccus in abſceſſu ſecundo.

VIRES, INTRINSECVS.

Folia & fructus ex uino ad laterum dolores bibuntur, aquæ ſubter cutem tumores reprimunt. Fructus priuatim urinam ciet, & hęrentem pellit: Venerem ſtimulat & genituram auget.

TILIA.

Tilia, Gręcis φιλυρα, Germ. Linde/ à lenitate uidelicet & mollitie. D
Sed ſtatim redarguet nos aliquis arborem quæ Linden dicitur, non reſpondere Dioſcoridis Tiliæ ſeu Philyræ: Benè quidem: Quæ apud Dioſco. Tiliæ deſcriptio legitur, eadẽ eſt cum Liguſtro, quod ibidem proximo antecedente capite deſcribit: ac falſam & ſuperuacuam eam deſcriptionem eſſe conſtat, à quocunq; etiã eo loco deſcripta ſit: Diuerſa autem ſunt, φιλυρία & φίλυρα. Eſt enim φιλυρία Liguſtrũ, ut ſuprà eſt dictum: φίλυρα uerò Tilia. Folio naſcitur hederaceo, molliore, & in angulum acutiorem rotundiore & prolixiore, & in orbem lentè criſpo atq; ſerrato, flore, tantiſper dum calyculo continetur, herbaceo, ubi emerſerit, flauo, fructus qualis corymborũ hederaceorum, quo in menſe Auguſto dehiſcente, ſemen exilit rotundum & nigricans, guſtu dulce. Caudicem habet denſum cortice obductum craſſo nigroq;, ſub quo membrana alba tenuis & lenta eſt, ſucco plena & uiſcoſa, guſtu dulcis. Lignum ipſum eſt molle & tenerum, unde haud dubiè Germanicam appellationem traxit. Mira arboris in

incremento

A incremento fœcunditas: Ramorum enim latitudine totas areas & ſpacia obumbrat: Vnde crebris columnis & fulcris, ædificiorum more rami fulciuntur inq́; latitudinem deducũtur, adeò ut ſola hęc arbor choreis ducendis, commeſſationibusq́; ſatis umbraculi in medio æſtu prębeat. Atq; hæc de fœmina intelliguntur. Mas enim tilia, materiam habet duram, nodoſam, rufiorem & odoratiorem, corticem quoq; craſſiorem & detractum inflexibiliorem, ſine ſemine & ſine flore. Montes & ualles tilia amat, plus tamen aquoſis gaudet montibus.

TEMPERAMENTVM.

Folia tiliæ adſtrictoriã uim obtinent, eodẽ ferè cum Oleaſtro uſu.

VIRES, INTRINSECVS.

Aqua ſtillatitiæ tiliæ, aduerſus colicam utiliter bibitur: conſumptis enim ab dyſenteria inteſtinis eſt commodiſſima. Comitialibus eadem eſt auxilio. Carbones tiliæ igniti in aceto reſtincti, cum tuſis cancrorũ oculis ſumpti, ſanguinis grumos ex lapſu expellit, & ſanguinem excreantibus confert.

EXTRINSECVS.

Glabri medij corticis lentus uiſcoſusq́; humor, aduſtionibus certò medetur. Ligno ſculptores utuntur. Puluis præterea bombardicus ex eodem conficitur.

BETVLA. Bircken.

B NOMINA ET DESCRIPTIO.

549. Vide fol. 24. in fine = Herbar. sub. Vitice. nu. 549.

Betula, Græcis Semyda, Germa. Bircken/ nemini non nota, faſcibus olim Romanorum magiſtratuũ, puerorum hodie caſtigatione uenerabilis: ædium præterea mundationi ſe aptam & utilem præbens. Folio eſt fagino, ſed paulò anguſtiore, trunco enodi, cortice uerſicolore, materie leui atq; candidiſſima, uirgultorum tenuitate & flexibilitate eximia: ſemina fert Iulorum ferè ſpecie ex ramis dependentia, quę autumno decidũt. Inter oẽs ferè alias arbores ſola hæc maturè ſuccũ plenum concipit, adeò ut ferro uulnerata liquidũ humorem emittat, guſtu dulcẽ, quo paſtores aridas ſæpe fauces recreant. Huius etiã cortice Papyri uice uſi ſunt ante chartarum uſum inuentũ, cuiuſmodi adhuc hodieq́; libros ſeu uolumina eſt inuenire. Papyrus aũt qua ueteres maximè uſi ſunt, in paluſtribus naſcitur Aegypti, cuis etiã loco, corticis Betulæ uſus fuit. Papyrus. Teneræ autem Betulæ & uirgultorum eius cortex puniceus eſt ferè, & guſtu amarus.

TEMPERAMENTVM. C

Betulæ exiguus in medicinis conſtat uſus, magis ad operarios uſus nata. Pauca tamen quæ de uiribus traduntur, ſubnectam.

VIRES, INTRINSECVS.

Dulcis Betularum ſuccus, in uere collectus, aduerſus calculum, & morbum regium fertur utiliter bibi.

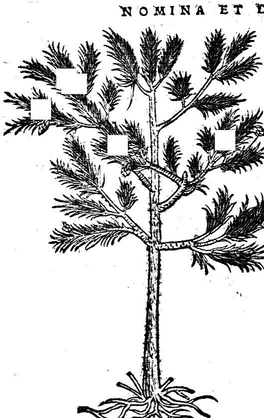
EXTRINSECVS.

Succus betularum, per ſe, aut etiam diſtillatus, putredines oris, papulas item & maculas cutis ſanat. Eadem præſtat recentium foliorum liquor ſtillatitius. Succus in coagulum lactis inditus, caſeos à uermibus integros ſeruat. Ad omnia magis efficax eſt ex corticis cinere factum lixiuium. Ligni etiam ſuus ad uaria opera eſt uſus. Virgæ eius puerorũ inertiæ & petulantiæ remedio ſunt ſaluberrimo. Vnde Germanicus Rythmus:

O du güte Bircke rüt/ Du machſt die böſe kinder güt.

PINVS.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

Pinus, Græcis πίτυς, German. Hartzbaum / Kynholtz. Duum eſt generum: Syluestris & urbana. Vrbana ſeu ſatiua eſt, D quæ Pinus propriè dicitur, à pinnato nimirum foliorum cacumine: Naſcitur à uertice ramoſa, folio pectinum modo diſſecto promiſſoq́;, ac mucrone aculeato, conis lignoſis, frequenti nucamento in turbinatam effigiem compactilibus, in quibus nuclei ſingulis cameratis toris incluſi, German. Fichtēbaum/Hartzbaum/Kynholtz/Kyfferholtz/ Forēholtz. Fructus eius Græcis Strobili, Officinis Nuces pineæ, Germa. Zirbelnuſ uocātur. Coni uerò Zyrbel/ aliqui hanc Piceam eſſe uolunt, ac quam nos Piceam facimus, pinum eſſe ſtatuunt, ut infrà etiam dicetur. Syluestris pinus dicitur Pinaſter, nihil aliud eſt quàm ſyluestris pinus ſpecies, mira altitudine, & à medio ramoſa, ſicut pinus, Germa. Wild Kynbaum/ oder Kyfferholtz/ item Forenholtz. Naſcitur Pinus in Alpibus Germaniæ,

A maniæ,iuxta Italiam. Pinaſter uerò in Germania in Waſgauia maxi-
mè prouenit,reſinam uulnerata multam ſudans. De Pinus cura & cul-
tura conſule Palladium,lib.12.cap.7.

TEMPERAMENTVM.

Pineæ nuces, Græcis Strobili dictę, quarum in medicina præcipuè
eſt uſus,naturæ ſunt calidæ & ſiccę, uim contrahendi habent: Phthi-
ſicis potiſſimùm proſunt.

VIRES, INTRINSECVS.

Nuces Pineæ,& Pini arboris cortex, proſunt aſſiduè tuſſientibus,
& Phthiſin metuentibus. Eædem nuces per ſe uel cum melle genitale
ſemen augent. Frequens nucum Pinearũ uſus,per ſe aut cum uino mul-
ſo,additis mundatis cucumerum nucleis, urinam ciet, calidum urinæ
ſtillicidium ſanat. Eædem nuces cum ſucco portulacæ eroſionibus ſto-
machi medentur,naturam confortant,noxios calidos humores repri-
munt. Medius Pini arboris cortex tuſus & potus,aluum ſiſtit,& urinã
ciet. Folia aut cortex drachmæ pondere cum aqua mulſa,uel per ſe, io-
cineroſis proſunt.

EXTRINSECVS.

Oleum ex nucibus pineis membrorum paralyſi calidum illitum,eſt
utile. Corticis uel foliorũ puluis intertrigines ſanat: hulcera item aper-
ta & ambuſta exiccat,& ſanitati reſtituit inſperſus puluis: Tuſa folia
B impoſita,inflammationes prohibent. Folia,aut ligni ſcobs,in aceto co-
cta,& calida ore detenta,dentium dolorem mitigant.

PICEA, ABIES, LARIX. Thannen/ Lerchbaum.
Theda. δᾴς. Kyfer/ Feuren.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

Abies, Germa. Dannenbaum/ nota arbor, Græcis ἐλάτη. Duorum
eſt generum: nigra & candida. Nigra Gręcis πεύκη,hoc eſt, Picea
dicitur, Germa. Rot Dannenbaum. Candida uerò ἐλάτη, & Latinis
propriè Abies. Germa. ſimpliciter Thannen & Thannenbaum.

Abies. figu in Hexbau num. 40

Picea pino non eſt diſſimilis,niſi quòd folijs eſt nonnihil latioribus
breuioribuſq;, Roſmarini penè foliorum forma, ramulis ad crucis for-
mam diſpoſitis. Fert & hæc fructus in conis pineis nucibus ſimiles, dif-
ferunt tamen,quòd hęc conos habet multò breuiores latioreſq;, pyra-
midis forma. Nonnulli tamen quæ nos Pino adſcripſimus, ad Piceam
referunt,& rurſus quæ nos piceæ, ipſi pino.

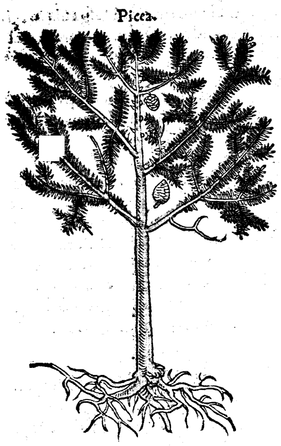
Abies piceæ cognata eſt,niſi quòd folia ex altera parte cinereũ co-
lorem referunt, cortex præterea caudicis eſt tenerior magiſq; candi-
dus.

His cognata eſt Larix, Officinis & uulgò Larga, Germa. Lerchen-
baum, Piceæ ſimilis, ſed craſſior & cortice leuior, folio pinguiori mol-
lioriq;.

Digitized by Google

 C

Picea.

Tæda.

lioriq;,materie præſtanti,quæ reliquis etiam eſt diuturnior, rubente D
& odore acri, ex qua humor ſudat melleus,quo hodie pro Terebinthi
na reſina utuntur Officinæ,è ramis quoq; eius, panicularum modo nu
camenta dependent. Lignum eius ferè inuictũ,quod neq; flagrat,neq;
in carbones recidit,nec aliter ignis ui conſumitur,quàm ſaxum in for-
nace,quod quidem nec flammam recipit,nec carbonem remittit, ſed
lõgo ſpacio tardè comburitur. Alpibus iuxta Germaniam hæc etiam
familiaris eſt,ac copioſiſſima in Sileſia prouenit.

His additur etiam Theda arbor,Græcis Δάς,German. Kifer Kin-
Theda. baum/& Feuren. Reſiniferarum arborum pinguiſſima, ex qua ſumi-
tur reſina pinguiſſima, quam Thedam Græcè, & Germa. Kien/ſimili
cum arbore nomine appellant: ex hac faces quibuſdam locis confici-
unt,quas δᾷδες hinc Græci nominant.

Omnes frondeuirent perpetua, folia tamen ſua menſe Maio & Iu-
nio,nouis prodeuntibus decutiunt. Omnes item hæ arbores ſunt reſi-
niferæ.

Fluit tamen Reſina ex pluribus arboribus: ex Terebintho, unde Te
Terebinthus. rebinthina: ex lentiſco, quæ lentiſcina, & Græcis Maſtiche, Arabib.
Reſinarũ species gluten Romanum dicitur: ex pino,pinea: Differt autem quæ ex pi-
no ſudat: quæ enim in ſtrobilis,hoc eſt, in conis pini concreſcit,Stro-
Maſtiche. bilina uocatur: quæ uerò ex arbore & rupto cortice manat,Pityine
ſeu

A ſeu Pinea appellatur: Ex Larice Larigna. Eſt & liquida reſina, quam Colophoniam, & quidam Picem Græcam uocant: Ex cupreſſo præterea liquida quoq; reſina ſtillat.

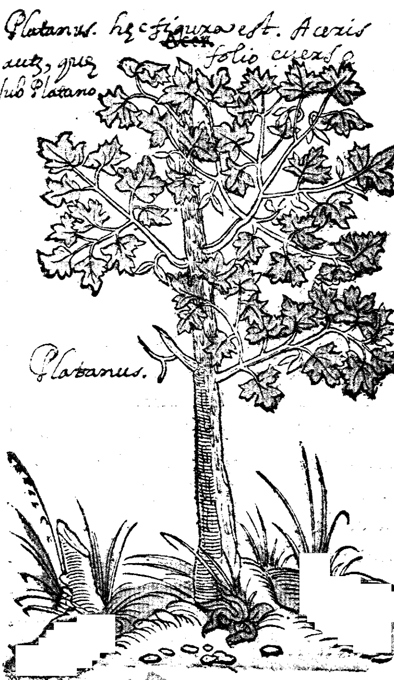
Pix autem nihil aliud eſt, quàm combuſta in teda ſua reſina. Pix liquida in nullo ferè eſt hodie uſu in medicinis: Pix ſicca German. Bech dicitur. Pix.

TEMPERAMENTVM.

Omnibus reſinis & pici natura eſt calfaciendi, molliendi, diſcutiendi, & purgandi. Præcipuas tamen uires obtinent Maſtiche, quę ex Lẽtiſco arbore fluit, & Terebinthina, cuius loco Officinæ Larignam habent ex Larice arbore.

VIRES, INTRINSECVS.

Reſina Terebinthina lota quatuor cochleariũ menſura in cibo uel potu ſumpta, uenena potenter abſq; omni damno fertur expellere. Vis eidem eſt leniter purgãdi & ſanandi pectoris, pulmonis, & iecoris uitia. Eadem bene lota, nobile Phthiſicis, antiqua tuſſi & diſpnœa laborãtibus, ſanguinemq; purulentum excreantibus eſt medicamentũ. Maſtiche uel per ſe, uel cũ melle temperata ijſdem uiribus pollet. Proſunt & Reſina terebinthina & Maſtiche pectoris exulcerationibus, ex capitis deſtillationibus factis. Stomacho etiam Maſtiche non eſt inutilis: unde in Catapotia commodè miſcetur.

B

EXTRINSECVS.

In Chirurgia infinitus maſtiches, reſinæ, picis, & reſinæ terebinthinæ, eſt uſus, adeò ut his carere nequeant. Maſtiche tñ cõmanducata halitũ oris commendat, gingiuas firmat, eiuſdem tubercula diſcutit, cutem item faciei extergit. Ad cataplaſmata & unguenta reſina & Terebinthina expetuntur: Antiqua enim & recentia uulnera purgant, dura hulcera emolliunt, malam ſcabiem tam hominũ quàm pecorum ſanant.

ACER. Ahorn.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

Acer, Germa. Ahorn/ Græci tria faciunt eius genera: Primum campeſtre, candidum, nec criſpum, quod γλεῖνον uocant: Acerem Latini Gallicam. Alterum montanum,

montanum, criſpius, duriusq́;, quo ad lautiora opera utuntur, cui pauonum nomen ob criſpum macularum diſcurſum, à ſimilitudine quadam caudæ pauonum, eſt inditum. C

Tertium, ex quo iuga iumentis fiunt, quod Carpinum & Zygiam uocant, de quo ſuprà.

Arbor eſt acer tiliæ non abſimilis forma & magnitudine: uerùm cortice ſcabriore quàm illa ueſtitur, ſubliuidoq́;, craſſo & flecti contumace, radicibus paucis, ſublimibus, criſpis, materie uenis longioribus fluctuante, molli, macilenta, gracili. Gaudet terræ ſuperficie, facileq́; augetur. Naſcitur autem potiſſimùm in riguis: Florem nonnullæ huius generis menſe Maio ferunt, quædam uerò nullum.

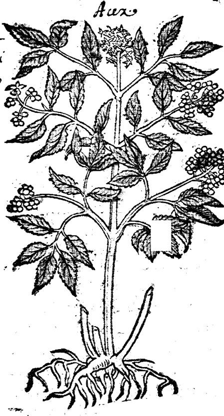
Alij Acerem uolunt eſſe eam arborem, quæ Germ. Maaßholder nominatur, cuius penes alios iudicium eſto. Ahorn uerò dictam Germanis, pro Platano ſumunt.

VIRES, INTRINSECVS.

Quod ad medicinam, exiguus Aceris eſt uſus. Radix contuſa iocinoris doloribus utiliſſimè imponitur. Serenus radicem tuſam cum uino potam, laterum doloribus mederi, teſtatur his uerſibus:

Si latus immeritum morbo tentatur acuto,
Accenſum tinges lapidem ſtridentibus undis:
Hinc bibis, aut Aceris radicem tundis, & unà
Cum uino capis, hoc præſens medicamen habetur. D

Ad lautiora aliàs uaſa & opera, lignum aſſumitur.

PLATANVS.
Maßholder.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

PLatanus Græcis pariter & Romanis, à latitudine foliorum id nominis ſortita: Latiſſima enim huic ſunt folia, ſicut & Viti & Fico. Vnde Plataniſtos Græci loca ſpacioſa & latè patentia, à Platani foliorũ amplitudine, uocant, ut Phocion eſt autor. Peregrina primùm Italiæ fuit arbor: Pòſt uerò ab Oriente in eam allata, in ſummo omnibus locis, ob umbrę iucunditatem, honore fuit. Vnde Virg. in Georg. Iamq́; miniſtrantem Platanum potantibus umbras. Platanum in Gallijs cubitorum ſedecim æquare altitudinem Ruellius teſtatur, cortice craſſo, fronde

uitiginea,

Digitized by Google

A uitiginea, longo rubroq́; pediculo, floſculo pallido, pilulis ſcabris, lanuginoſis, minutis, folia ſunt ei latiſſima, diuiſaq́;. Auctu eſt facilis, aquas amans: riguis lenta & humidior germinat. Vmbra ei iucunda et denſa.

Platanum nonnulli credunt eſſe, quæ German. **Ahorn** dicitur. Verùm **Ahorn** magis ad Acerem accedit, ut ſuprà eſt dictum. Nos uerò Platanum eam potius putamus arborem, quæ hodie **Maßholder** appellatur, ſiquidem hæc ipſa rigua & aquas amat, folio inſuper eſt uitis, lato & diuiſo: Maior autem & procerior in opacis quibuſdã ſyluis, ut **Waſgauia** & comitatu Bitſcho uocato, inuenitur: reliquis uerò locis humilior, & fruticis potius arboreſcẽtis ſpecie: potius Chamæplatani, hoc eſt, Platani pumilæ cenſenda nomine. Sunt enim Pumilæ quoq́; Platani, Chamæplatani uocatæ, coactæ breuitatis, tanq̃ arborum abortus quidam. **Maßholder.**

TEMPERAMENTVM.

Folia Platani, Galeno teſte, temperaturæ ſunt frigidæ.

VIRES, INTRINSECVS.

Pilulæ platani in uino denariorum quatuor pondere potæ, omnibus ſerpentium uenenis reſiſtunt.

EXTRINSECVS.

Cortex platani in aceto decoctus, & ore collutus, dentiũ dolorem B mitigat. Folia tenerrima in albo uino decocta, oculorum fluxionibus medentur. Tumores & inflammationes leuãt. Cum axungia ambuſta igni ſanant. Foliorum & pilularũ lanugo incidens, oculos & aures offendit. Theophraſtus è Platano Aegyptia & Irino, unguentum ueſtibus commendatiſſimum fieri ſolitum, ſcribit.

ERICA. **Heyden.**

ERica Græcis & Latinis, Germa. **Heyden.** Species apparet eſſe Tamaricis, non tamen eſt Tamarix frutex, qui eſt Myrica, ut infrà oſtendetur. Tamarici naſcitur ſimilis, niſi quòd multò ſit breuior, nec alius facilè flos eſt, quo magis apes delectentur, eſu tamen eius reprobum mel conficere Dioſcorides aliĳq́; ſcribũt. Diuerſum uerò hodie eſt uidere: ſiquidem conſtat, præſtantiſſimum ex hoc & puriſſimum apes mel exugere, loci fortaſſe qualitate in cauſa exiſtente: quod Ericeũ mel Plinio appellatur. Ramulos fert multos tenues, purpureos, cupreſſi foliorũ figura: flores autumno in candido purpureos, quo tempore ſola ferè florem ferre conſpicitur: guſtu eſt amara. **Erica.**

TEMPERAMENTVM.

Temperamenti eſt calidi & ſicci.

VIRES INTRINSECVS.

Liquor ſtillatitius Ericæ colica laborantibus, præſertim ſi calor & ſitis adſint, utiliter datur. Experientia Hieronymi Tragi.

EXTRINSECVS.

Florum Ericæ liquor ſtillatitius rubentibus oculis prodeſt, eorũq; dolorẽ mitigat. Flores unà cum teneris germinibus tuſi & impoſiti, ſerpentũ morſibus illinuntur, & tumores ſedant. Flores recentes decocti podagricis & articulorum doloribus inſeſſu proſunt: uiſcoſum enim humorem, ex quo articulorum dolores oriuntur, diſcutiunt.

MYRICA.
Tamariſcken. Porſt. Birtzenbertz.

Myrica. Tamarix

MYrice & Tamarix, Officinis Tamariſcus, Ger. Tamariſckẽ ſtaudẽ/ Porſt/ od Birtzenbertz. Gallis Bryaria. Duplex eſt, ſylueſtris et ſatiua. Frutex eſt hoĩs plerũque æquãs altitudinẽ, ramulis puniceis, folijs Ericæ aut Sabinę arboris, lignoſis, cinereis aut in uiridi pallentibus. Florem fert uerno tempore muſcoſum, ſeu uilloſum, qui in pappos tãdem euaneſcit. Satiua ſemen ſeu fructũ fert Gallæ ſimilẽ. Hæc noſtris locis incognita, in Aegypto Syriaq; ꝓuenit. Altera uerò circa amniũ ripas, ad Rhenũ maximè naſcit̃. Hũc fruticẽ multi hactenus exiſtimarunt eſſe eũ, quem Germ. Heyden uocãt, quo pacto pleriq; Vergilij interpretes reddiderunt, ſed nõ ſatis bene. Erica tamẽ quæ eſt Heyden/ poteſt eſſe Myricæ ſpecies, ſeu Erica minor. Ex huius etiã genere uidentur eſſe Scopæ, quas Amerinas uocãt, tenuibus puniceiſq; uirgultis contextæ, quarũ ad ueſtes expurgandas multus eſt uſus.

Scopæ. Amerinæ

TEM.

TEMPERAMENTVM.

A Facultas Myricæ eſt incidendi & abſtergendi mediocriter, cum quadam adſtrictione.

VIRES, INTRINSECVS.

Lignum, folia, radix, & ſuccus Tamaricis, in uino cocta & ſumpta, pulmonis, lienis, renum & ueſicæ obſtructiones aperiunt, melancholiamq; potenter purgant. Decoctum Tamaricis aſſiduè potum, prodeſt ſanguinem excreantibus, ijsq; qui ab araneis læſi fuerint: ac menſibus nimijs. Idem confert his quos alui fluxus infeſtat. Omnibus in genere affectibus quos fluxus immodicus comitatur, lienisq; potiſſimùm morbis medetur. Lienoſis præſens ferunt eſſe remedium uinum in quo Tamaricis prunæ extinctæ fuerint. Democritus etiam autor eſt, aquam in qua prunæ iam dictæ extinctæ fuerint, porcis lienoſis eſſe ſalutari remedio. Quod & Columella confirmat, ſic ſcribens li. 7. cap. 10. ſub finem: Solet etiam uitioſi ſplenis dolor ſues infeſtare, quod accidit, dum ſiccitas magna prouenit, Sues enim dum dulcedinem pabuli conſectantur, ſupra modum æſtate ſplenis incremento laborant. Cui ſuccurritur ſi fabricentur canales ex Tamaricibus & Ruſco, repleanturq; aqua, & deinde ſitientibus admoueantur. Quippe ligni ſuccus medicabilis, epotus, inteſtinũ tumorem compeſcit. Serapio lepra infectas ſe duas fœminas decocto Tamaricis ſanitati reſtituiſſe,
B adiectis uuis paſſulis, tradit. Pocula ex Tamaricis ligno confecta, lienoſis, ſi ex ijs bibant, conferre Dioſcorides eſt autor. Vinum ex Tamarice ictericis non inſalubre, Tragus ſcribit.

EXTRINSECVS.

Vinum cum Myrica decoctum dentium dolores, ore detentum ſedat. Pallidis mulierculis quæ albo fluxu uexantur, in deſeſſionibus eſt utilis. Lixiuium ex Tamaricis cinere, pediculos & lendes capitis enecat. Eiuſdem cinis manantia hulcera ſiccat, aduſtionesq; igni factas ſanat.

THYMELAEA.

THymelæa frutex eſt, qui Germanis Kellershalß / & Zyland / & Zebaſt dicitur. Naſcitur locis incultis & montanis ſyluoſisq;. Virgas ædit, Dioſcoride deſcribente, perpulchras, multas, tenues, tripedales, folijs Chamelææ, anguſtioribus tamen & pinguioribus, uiſcoſis gũmoſisq; ſi mordeantur: flore candido (quem antequam folia prodeant ueris initio profert) fructu myrti modo rotundo, qui primùm uiret, tandem rubeſcit, inuolucrum fructus durum, foris nigrum, intus album. Fructum eius granum uocant Gnidium, & Coccognidium, uel Coccum gnidium. Hæc certè deſcriptio plãtæ, quam Kellershals uocat, nulla repugnante nota, ita accedit, ut nihil uideatur eſſe dubij, cur Cocco. gnidium.

non potius ſit Thymelæa, quàm, ut quibuſdam placet, Daphnois, aut Chamelæa. Daphnoidis quidem deſcriptio non longè abeſt, ſed hæc eſt propior. Folia enim Chamelææ manifeſtè Thumelæa noſtra habet, quæ oliuæ folijs comparat Dioſcorides. Quid uerò Chamælea, mox infrà dicetur. C

TEMPERAMENTVM.

Vehementer calidæ & ſiccæ eſt naturæ, Vnde non temerè eius uſus erit.

VIRES, INTRINSECVS.

Antiquũ hydropem Coccognidij granis numero uiginti ueteres curarunt. Ob immenſam tamen eius caliditatem ſaccharo prius obduci conueniet, ne gulam lædant & exurant. Vſum eius maximè uitabunt grauidæ, quiq; uentriculum imbecillem habent.

EXTRINSECVS.

Coccognidium cum nitro & aceto in balneo affrictum ſudores cõfeſtim ciet, quare ij tantùm hoc utentur, qui alijs rebus ſudores prouocare nequeunt. Tutior eſt uſus foliorum, ſi meſſis tempore collecta & arefacta, cum uino alióue potu ſumantur.

CHAMELAEA.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

CHamelæa, quaſi humilis olea. Barbaris & Arabibus Mezereon, Germa. Seidelbaſt/ Leuſkraut. D Item Rapiens uitam, Faciens uiduas, Mörder vnnd Menſchendieb. Naſcitur humidis opacisq; ſyluis: Flos ueris ſtatim initio ante folia erumpit purpureus, uiolarum odore, fructus fert primùm uirides, in autumno uerò, Ari inſtar, prorſus rubentes: Frutex ipſe, Dioſcoride deſcribente, eſt ſurculoſus, ramulis dodrantalibus, folijs oliuæ, tenuioribus tamen & amaris, quæ guſtata linguã mordent: Odoris eſt ingrati, flos tamen, ut dictum eſt, gratum odorem ſpirat. Sunt qui ob ſimilitudinem, has plantas, uidelicet Chamelæam & Thymelæã, cuius ſuprà facta eſt mentio, confundãt, utranq; Mezereon uocantes. Cũm frutices ſint diuerſi, ut Dioſcorides ſatis teſtatur.

TEMPERAMENTVM.

Caliditatem obtinet immenſam, ut calidum in quarto ſtatuatur ordine: plus enim quàm Arum collum & linguam mordet & erodit. Iudicium ergo in uſu eius adhibere conuenit.

VIRES, INTRINSECVS.

Cortex Chamelææ ſemidrachmæ pondere, hydro-

pem,

A pem, melancholiam & regium morbum efficaciter pellit. Antequam uerò ſumatur hoc modo præparandus erit: Duos tréſue dies in aceto maceretur, hinc ter quatérue aqua pura abluatur, ſicceturq́; in umbra. Non tamen intra corpus niſi cum ſaccharo aut ſucco glycyrrhizæ mixtus ſumetur.

Efficaciſſimæ ad hydropem ſunt pilulæ de Mezereon, quarum cõpoſitionem docet Meſue. Decoctum florum ad prædictos affectus tutius certiuſq́; eſſe Tragus ſcribit.

EXTRINSECVS.

Arefacta & trita cum melle folia, antiqua hulcera & mala ſanant. Maculas faciei exterunt & purgant.

Geniſta aculeata.

GENISTA.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

Geniſtam dictã cenſent, uel quòd genu inſtar ad nexus ſit flexilis, uel quòd genuum dolori medeatur, Germ. Ginſt. Duum eſt generum: aculeata, & non aculeata, ſeu maior & minor. Maior ſiue non aculeata, Germa. ſimpliciter Ginſt/Geniſt. Locis gaudet aridis & harenoſis ſterilibuſq́;. Ramos fert herbaceos ſcabros, folia minuta, florem piſi, luteum, apibus gratiſſimum. Semen in ſiliquis paruis hirſutis fert, lenticulæ modo, quod maturum ſponte excidit. Geniſta minor ſeu aculeata, hodie Geniſtella dicta, German. Stechend Geniſtella. Ginſt/Erdpfrimmen/Klein ſtreichblůmen. Nonnullis Roſmarinus aculeata. Viribus à priore eſt diuerſa. Locis naſcitur iiſdem, folio penè roſmarini, rigido tamen & pungente, aculeis caulem ueſtientibus. Roſmarinus aculeatus. Reliqua priori ſimilis.

B

TEMPERAMENTVM.

Geniſta maior, quæ propriè Geniſta dicitur, calida eſt & ſicca in ſecundo ordine. Geniſtella uerò exiccat ualentius, citra mordacitatem tamen: adſtrictoriamq́; ſimul facultatem poſſidet.

VIRES, INTRINSECVS.

413

Liquor florum geniſtæ ſtillatitius aduerſus calculum ualet. Idem poteſt tuſum ſemen, per ſe ſemidrachmæ pondere ſumptum, ad ſudorem contecto corpore.

Apes ex floribus geniſtæ reprobum mel conficere, Nicander eſt autor. Apes etiam frequenter mori, ſi uber Geniſtę florum prouentus fuerit, ſcribit Dioſcorides.

Digitized by Google

EXTRINSECVS. C

Tenera Geniſtæ germina, uel flores tuſos, ſerpentum morſibus utiliter imponi ferunt. Tuſa cum axungia Geniſta, genua dolentia ſanat.

SPARTION. Pfrimmen.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

Spartiō. Spartium

Chamæſpartion. Geniſtella

414

SPartion uel Spartium Græcis, Germ. Pfrimmen. Frutex eſt, ut Dioſcorides deſcribit, lõgus, uirgis ſine folijs, fractu cõtumacibus, quibus uites uinciuntur. Semen in folliculis lenticulæ, Phaſeolorum modo naſcens, florem, ut albę uiolæ ferens luteum. Locis iiſdem quibus Geniſta prouenit. Sunt qui pro Geniſta accipiãt, ſed malè, cùm Geniſta folia ferat multa, hæc nulla. Incidit hic mentio Plantæ, quam Germani Erdpfrimmen etiam nominant, Chamæſpartion non incommodè appellabitur, hoc eſt, humile Spartium, Germa. klein Erdpfrimmen/ ob ſimilitudinem quandã, quam cum Spartio habet. Caules fert palmum altos, angulares, uirides, folijs paucis, lenticulæ aut ſpartij, florem fert ſpicatum, uiciæ ſimilitudine, luteum. Semen menſe Iunio in ſiliquis exiguis, nigricantibus, fert rotundum, nigrum, quod maturum exilit. Caules toto uirent anno: Planta eſt inodora. Radix longa & lignoſa. D

TEMPERAMENTVM.

Spartium calfacientis & exiccantis eſt facultatis. Extrahendi & purgandi naturam poſſidet. Chamæſpartio parem cũ Vicijs aut Fœnugræco qualitatem tribuunt.

VIRES, INTRINSECVS.

Semen & flores ſpartij, Dioſcoride, Galeno, alijsq́; conſentientibus, quinq; obolorum pondere ex aqua mulſa poti, per ſuperna cum intenſione uelut elleborus albus, citra periculum purgant. Semen per inferna purgat. Iſchiadicis & angina laborantibus auxiliantur uirgæ eius, in aqua maceratæ, tuſæ & expreſſæ, ſi ſuccus cyathi unius menſura ieiunis bibatur. Per clyſterem nonnulli, muria aut marina aqua macerantes, infundunt. Strigmenta uerò cruenta elicit.

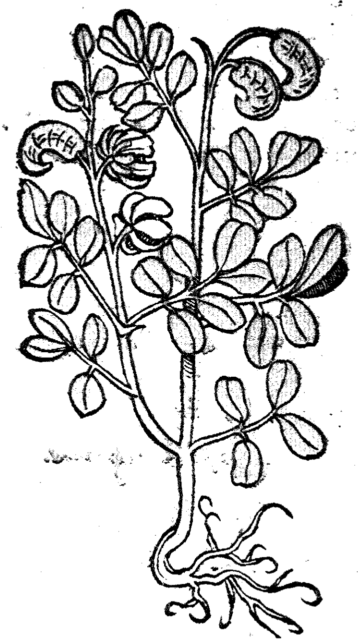
EXTRINSECVS.

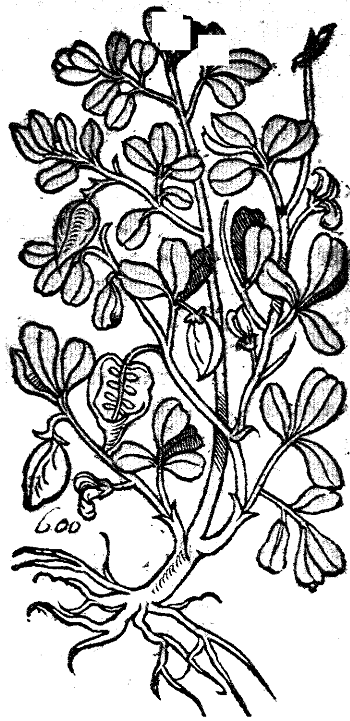
Spartij flores & tenellæ uirgæ in aqua ſalſa maceratæ & expreſſæ, exulceratis inteſtinis cum clyſtere infunduntur.

COLV.

A

COLVTEA. SENA.

B

Colutea Theophraſto deſcripta ſoli. Duum eſt generum: Alterum quod propriè Colutea uocatur, Germa. Welſch Linſen/ Officinis incognitum. Alterum quo Officinæ utuntur, quod Sena Mauritiani uocant, & Germa. Senet/ Senetbletter. Naſcitur in hortis ſata, ramis exilibus, folio fœnugræci utraq;, flore Geniſtæ, aut piſi, luteo, folliculo membraneo, pellucente, prætumido, & quodam uelut ſpiritu diſtendente turgido, ut digitis ſi prematur, crepitans diſſiliat, ſemen in folliculo atrum, durum, latum, lentis magnitudine, piſi guſtu. Differũt ſola magnitudine. Primum enim genus altero maius eſt. Præterea ſiliquis, quæ in Sena ſunt lunatæ: in Colutea uerò magis turgidæ & diſtentæ. Semine item quod in Sena eſt oblongum & acuminatum, cordis humani effigiem referens: in Colutea uerò rotundum, lentis ſimilitudine. Frigoris autem eſt impatiens, uelut Cucumerum & Melonum genera. Sena.

TEMPERAMENTVM.

Calfacit in principio ſecundi, exiccat uerò in primo ordine.

VIRES, INTRINSECVS.

Decoctum foliorum Senæ potum, lentos humores & melancholiã

expellit, ſanguinem purgat, cor exhilarat & omnia interna membra. C
Conficitur autem hunc in modum: Recipe foliorum Senæ unciam unam cum dimidia, abluantur probè aqua, caulibus craſſioribus & omni immunditie amota, Zingiberis nō tuſi radiculam unam minutim conciſam, Garyophylos duodecim, ſeminum fœniculi drachm. ij. Aniſi tantundem: Coquantur ſingula cum aqua uel uino in olla munda ad tertiam partem, hinc per panniculum colentur, adiecto ſaccharo modico. Datur hoc decoctum mane & ueſperi calefactū, ad quatuor horas ieiuno ſtomacho. Vtiliſſimum pueris, præſertim uerò puerperis, ſed abſq; ſaccharo. Poteſt etiam Rhabarbari aliquid adiici.

Eadem efficiunt folia ſemidrachmæ pondere ex iuſculo gallinaceo ſumpta.

EXTRINSECVS.

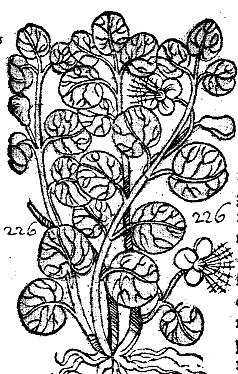
Decocta in lixiuio cum Anthemidis floribus folia Senæ, cerebro, auditui & uiſui mirè prodeſſe, antiquas item & melancholicas febres pellere, tradit Meſue.

CAPPARIS.

Inturis. Capres. Caſt. Alcaparras.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

Capparis Inturis.

CApparis Græcis & Latinis, Germ. Capres. Aliqui Latinorū Inturim uocāt. Locum amat ſiccum, cultu leui uel nullo cōtenta. Frutex ex deſcriptiōe Dioſcor. eſt aculeatus, qui in terram ſtratus magis in orbem euagatur, ſpinas ut rubus habet, in hami modum aduncas, folia mali Coteneæ, rotunda: fructum oleæ ſimilem, qui cū dehiſcens panditur, florem profert roſeum, candidum odoratumq́;, quo excuſſo, glans extuberat oblonga, ſeminis acinoſi plena. Radix nigra, multiplex, lignoſa. Cortex ſubrufus ac minimè friabilis. Plantatur etiā hodie multis Germaniæ locis, ſed ſolum amat ſiccum & ſabuloſum. Naſcitur etiam ſponte quibuſdam locis incultis & ſaxoſis harenoſisq́;. Non omnium tamen ad cibos eſt uſus. Arabicum enim peſtilens, ut autor eſt Plinius, idemq́; Galenus confirmat. Africū D

gingiuis

Digitized by Google

A gingiuis inimicum. Apulum uomitus facit. Melius & mitius reliquis, quod ex Italia affertur. Cauliculi, folia, flores, ſemina, glandes, ad nos ſale condita deferuntur.

TEMPERAMENTVM.

Capparis facultatis eſt calidæ & ſiccæ, potiſſimùm uerò radix.

VIRES, INTRINSECVS.

Crudus Capparis fructus ſtomacho minus prodeſt, in aqua ergo prius tepefactum cum aceto & oleo aſſumi conueniet.

Capparis in cibis prodeſt podagricis, articulorum dolore laborantibus, phlegmaticis, lienoſis, fœminis item quibus menſes ante tempus deſinūt, iſchiadicis quoq; & difficulter mingentibus. Natura enim floribus adeoq; fructui eſt diſcutiendi, mouendi, & expellendi uiſcoſos humores, urinam & menſes.

Semen aut fructum Capparis, duarum drachmarum pondere quadragenis diebus cum uino ſumptum, lienem minuere tradit Dioſcorides. Eodem modo caput purgat, urinam & ſanguinis grumos pellit, iſchiadicis & ruptis eſt remedio. Omnibus in ſumma obſtructionibus alui, urinæ & menſium auxiliatur.

EXTRINSECVS.

Succus foliorum Capparis, auribus inſtillatus, uermes necat, & dolorem earum ſedat.

B Decoctum ipſius fructus cum aceto, ore detentum, dentiū dolorem quacunq; de cauſa, compeſcit. Vitiligines idem decoctum purgat. Cacoëthe, item hulcera nullamq; aliam curationem admittentia, decocto iam dicto abluuntur & purgantur. Folia, fructus uel flores tuſi & illiti, omnis generis tubercula, ſcirrhos & ſtrumas diſcutiunt. Cum farina hordeacea folia aut fructus utiliter illinuntur ijs, quibus lien intumuit.

BATVS.

Rubus. **Bremen.**

BAτ☉, Latinis Rubus, Germ. **Bremen**. Plures habet ſpecies. Eſt enim Batus, item βάτ☉ ἰδαῖα, χαμαίβατ☉, κυνόσβατ☉. De duobus primis generibus hoc loco dicemus. Batus. Rubus.

Batus igitur Latinis Rubus, Germ. **Brombeerſtauden**/ Theophraſto Chamæbatus dicitur, Latinè Humirubus. Naſcitur in dumis paſſim & hortorum circa margines. Caulem fert longè repentem, minacibus pungentibusq; ſpinis & aculeis ueſtitum. Folia inciſuris diuiſa, altero latere candicantia, altero nigricantia. Florem primùm habet rubeſcentem, dein cādidum, quo

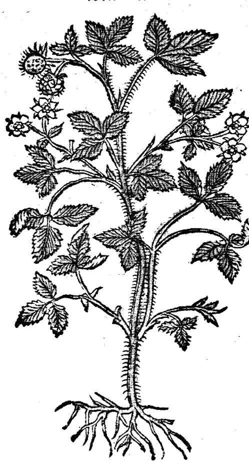
quo euaneſcente fructus prodit, qui maturus moro fit perſimilis, nigri- C
cans, gratus & ſuauis, ſucco ſanguineo, ſicut & mora, quem Mora Celſi, Item Mora Bati, & Vaticana, corrupta Græca uoce, uulgo appellant: quæ Fuchſius, per literarum mutationem, Vergilij Vaccinia autumat. De Vaccinijs ſuprà in Hyacintho dictum eſt.

Mora Celſi. Mora Bati. Vaticana mora.

Βάτος ἰδαῖος ſeu rubus Idæus, Germa. eruditorum ſuffragio, Hindbeeren dicitur. Idæus uerò ab Ida monte, ubi naſcitur. Rubo eſt longè tenerior, ac minoribus ſpinis horrens: quanquam & ſine ſpinis inuenitur. Similis eſt rubo forma, ſed quantitate minor. In ſyluis frequens naſcitur.

Batus Idæus. Rubus idæus.

Bocksbeer.

Affinis eſt huic frutex, quem Germani Bocksberen appellant.

Rubo enim non multum eſt diſſimilis, eiuſdemq; qualitatis & uirium eſt particeps. Naſcitur in dumis in altis humidisq; montibus, ramulis tenuibus, hirſutis, abſq; ſpinis, folijs & flore rubi, ſed minoribus. Fructus Auguſto mẽſe fert rubẽtes, paucos, fragorum magnitudine, fructui rubi D
non diſſimiles, ſed minores, & paucioribus acinis, guſtu adſtringente & grato. Radix aliquid amaritudinis habet. Cùm hæc deſcriptio non longè ab rubo, ac Idæo potiſſimùm rubo abſit, non incommodè eius ſpecies cenſeri poterit.

TEMPERAMENTVM.

Rubi genera adſtringunt, ſiccãt & refrigerant, tam folia, quàm germina, flores, fructus, & radices. Recentia autem ſeu tenera adhuc minus adſtringunt folia. Fructus maturus minus adſtringit, immaturus uerò plus. Succus tam maturi quàm immaturi fructus, ſiccatus reconditur, ualidius quàm ſi recens fuerit, exiccans.

VIRES, INTRINSECVS.

Fructus rubi, ſi frequenter edantur, capitis dolorem inducere Galenus aſſerit. Vehemens ipſis refrigerandi facultas ineſt, adeò ut ſi aqua bibatur poſt eſum eorum frigida, horror confeſtim ſubſequatur. Mediocris autem eorum uſus ardentes febres refrigerat & reſtinguit. Ad omnia uerò commodior & gratior, ob odorem quem refert uiolaceum, eſt liquor ſtillatitius.

Si

Digitized by Google

A Si fructus in promptu non ſit, loco eius decoquentur in aqua tenella rubi germina, aut etiam folia, ad uſum ægrotantium: quod decoctũ mirè quoq; confert aduſtionibus, & inflammationibus, ſi cum linteolis in eo madefactis applicetur. Fructus ſumptus prodeſt ructantibus, quos uomitus infeſtat, uiridibus tuſis folijs uentriculo ſimul illitis. Arida folia, aut ſumma caulium faſtigia, in uino aut aqua cocta, mirè conferunt rubro alui fluxui, nimijsq; menſium profluuijs. Eadem præſtãt flores, puluis ex immaturo fructu & folijs, ſuccus item ex tenellis germinis expreſſus, quem in ſole ſiccatum nonnulli ad eadem recondunt. Omnium rubi generũ flores & fructus in uino cocti, præſtãtiſſimo ſunt remedio ijs qui à ſerpentibus, ſcorpionibus, alijsq; uenenatis ſunt uulnerati. Radici maior quàm folijs & fructui adſtringendi uis ineſt. In uino cocta, aut in puluerem trita & ſumpta, lapidem renum frangit.

EXTRINSECVS.

Folia & caulium faſtigia in uino decocta, gingiuas putreſcentes ſanant & purgant, dentes item mobiles firmant, ſi calidum decoctum ore teneatur. Idem decoctum anginæ, ſi gargarizetur, prodeſt. Commodior autem angina laborantibus eſt confectio ſeu eclegma ex fructu. Idem decoctum Chirurgis eſt utiliſſimum, manantia enim ulcera, & ſcabiem capitis, faciei, anus, & occultorum membrorum, hoc lauãt
B & purgant. Eadem poteſt foliorum expreſſus ſuccus, & in ſole torrefactus, ut mellis denſitatem aſſumat. Frondes rubi ex lixiuio decoctæ, capillos capitis denigrant, ſi aliquot uicibus caput ijs lauetur.

Myrtillus.

Rubi Idæi uiridia folia tuſa & ardenti iecori & uentriculo impoſita, calorem ſedãt, ſyncopen prohibent, uires ægrotantium confortant. Efficaciter eadem præſtat liquor ſtillatitius. Cum uino & oleo ſerpentum morſibus illinuntur.

MYRTILLVS. Heydelbeer.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

SCio Myrtillos fructum eſſe Myrti arboris, quo nomine hodieq; in Officinis cognoſcitur, Germ. Welſch oder frembd Heydelbeer. Etſi autem nulla eſt Myrti cũ frutice, quem uulgò Heydelbeerſtauden uocãt, collatio, cũm tamen aliud frutici Germanis hoc nomine dicto, conueniens nomen non eſſet, ac pleriſq; Myrtilli nomine appellaretur, eodem, dum certior nomencla-

menclatura oſtendatur, uti placuit. Naſcitur in ſylueſtribus paſſim, ra C
mulis tenuibus, quadrangulis, uiridibus, folijs buxi, ſed ſubtilioribus.
Floſculos menſe Maio fert exiguos, rotūdos, punicantes, tintinnabu-
lorum ſpecie, in quorū medio apex rufus. Baccas poſt florem fert men
ſe Iunio in cæruleo nigricantes, cùm maturuerint, quibus cæruleū ali-
qui colorem tingunt, Iuniperorum forma, ſapore grato dulciq́; , quas
Germa. Heydelbeer uocant. Radix in terra ſe ſpargit, noua ſubinde
germina exerens. Duo faciunt genera: alterum minus, iam deſcriptū:
alterum maius, quod opacis & humidis ſecretisq́; ſyluis naſcitur.

TEMPERAMENTVM.

Myrtillis frigidam terreamq́; qualitatem aſſignant.

VIRES, INTRINSECVS.

Syrupus ex fructu Myrtillorum aduerſus antiquā tuſſim, & pulmo
nem exulceratum, ſtomachumq́; confortandum conficitur. Appara-
tur autem hunc in modum: Recipe ſucci Myrtillorum libras ſex, ſac-
chari puri & purgati libras tres, aut ſemiquatuor, coquantur ſimul a-
pud prunas paulatim, donec ſyrupi aut mellis craſſitiem aſſumant.

EXTRINSECVS.

Fructu ſeu baccis pictores & tinctores ad Blauum ſeu Venetum co-
lorem utuntur. Vide Tragum.

RHAMNVS. VIRGA IANALIS.

Pina alba. Wegdornbeer. Creutzbeer. D

Rhamni

A RHamni Dioſcorides tres facit ſpecies, pares ijs uires tribuens, li. 1. ca. 102. Sũt aũt ex Rhãni quoq; generibus frutices, quos Germ. Wegdornbeer/ſeu Creutzbeer/de quibus hoc loco dicetur, appellãt. Item quem Vuam criſpam Latini, Ger. Krauſzbeer/ſeu Cloſterbeer nominant, de quo infrà. Rhamnum uerò ſpinæ etiam albæ Dioſcorides nomine appellat. Sicut & Ouid. Faſt. 6. cùm inquit: Rhãnus. Spina alba.

Sic fatus Spinam, quæ triſtes pellere poſſet
A foribus noxas, hæc erat alba, dedit.

Diuerſa tamen à ſpina alba, quæ inter carduos numeratur, de qua ſuprà. Virgã Ianalem eodẽ loco Ouid. nominat ſpinã eius, ſeu ramos: Virga Ianalis.

Virgaq; (inquiens) Ianalis de ſpina ſumitur alba,
Qua lucem thalamis parua feneſtra dabat.

Naſcitur autem Rhamni hæc ſpecies, Germanis Wegdornbeer/ Creutzbeer/Werſenbeer dicta, circa uiarum margines, & circa ſepes, arboreſcens, cortice extrinſecus puniceo, qualis ferè Ceraſi arboris, intrinſecus uerò uiridi, aculeis circa ramulos rectis, folijs mollibus, ſubtilibus leuibusq;, pomi ſylueſtris penè ſimilitudine, florem fert minutum, ſtellatum, acinos rotundos uirides, qui meſſis tempore collecti in ſole ſiccãtur, cũ uerò maturuerint nigricãtes molles, eſu iniucũdos.

TEMPERAMENTVM.

Temperamenti, ſicut & Vua criſpa, frigidi & ſicci ſtatuitur.

VIRES, EXTRINSECVS.

B Rhamni folia ualuis feneſtriſue appoſita, ueneficia depellere antiquitas credidit, ut ſcribit Dioſcor. Folia Rhamni huius manantibus ulceribus, & igni ſacro impoſita medẽtur. Aduerſus oris putredines, aliaq; uitia, folia cũ interiore cortice ex aqua & modico alumine ſalubriter decoquũtur. Vuis Rhamni uiridibus meſſis tempore collectis, arefactis & tuſis, & in aqua & alumine mollefactis, ad flauũ colorem librarij & pictores utũtur. Nigræ uerò & maturæ baccæ in autumno collectæ ac tuſæ, inq; æreo uaſe recõditæ iucundum uiridem colorem præbent. Eædem baccæ poſt idus Nouembres inuentæ in ſuis ramis, puniceum colorem inducunt.

Vua criſpa.

VVA CRISPA.

Groſſularis. Kreuſelbeer.
Cloſterbeer. Stachdorn.

VVa criſpa, German. Krauſzbeer/ Kreuſelbeer/ Groſſelbeer/ Clo- Vua criſpa.

h

ſterbeer/Stachdorn. Ex Rhamni quoq; fruticis eſt ſpeciebus, Groſ C
ſularem nonnulli uocant.

Groſſu-laris.

Naſcitur in ſepibus paſſim & uinearum marginibus, ramulis multis, albicantibus, aculeis rectis, folijs intortis & rotundis, apij modo diuiſis, flore in herbido purpuraſcente, acinis candicantibus & ſplendentibus, primùm acerbis, cùm maturuerint dulcibus.

TEMPERAMENTVM.

Frigida traditur in primo gradu completo, uel ſecundo incipiente, ſicca in ſecundo.

VIRES, INTRINSECVS.

Vuæ immaturę cholericis calidis & ægrotantibus in cibis non ſunt inutiles: gratiſſimæ alioqui in cibis. Condiuntur etiam eædem uuæ.

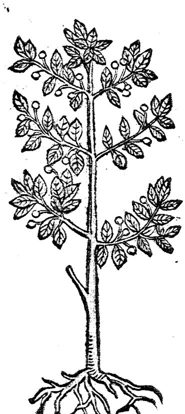
EXTRINSECVS.

Viridia folia inflammationibus, herpetis & eriſypelati impoſita, calorem reſtinguunt, & dolorem mitigant. Eædem quæ Rhamno ſunt huic uires, cuius eſſe ſpeciem dictum eſt.

FOETIDA ARBOR.

Leuſbaum/ Faulbaum/ Zapffenholtz.

D

Cùm

A CVm deeſſet propria frutici præſenti Latina nomenclatura, fœtidam arborem appellare placuit, qua ratione etiam Germa. Faulbaum/ & Leuſbaum/ ob fœtorem nimirũ quem in guſtu & olfactu præbet, nominãt. Nõnulli, ꝙ doliarij epiſtomia ex eius ligno cõficiãt, Zapffenholtz appellãt. Naſcit̃ inter frutices & in dumetis, cortice extrinſecus puniceo, ligno ſubflauo, medulla intrinſecus caſtanei prorſus coloris, folijs ferè ſyluestris cerasi, nigrioribus tamen, rotundioribusq́; flores fert exiguos, ſubpallidos, ſingulari fultos pediculo, acinos rotundos, uirides, qui cùm maturuerint nigricant, myrtillorũ forma. Sapor ijs ingratus. In ſyluis aliarũ ſæpe arborũ quantitatem aſſumit.

TEMPERAMENTVM.

Facultatem adſtringendi poſſidet, exiccat uerò mediocriter.

VIRES, INTRINSECVS.

Flauus medius arboris huius cortex cum aceto tuſus, ſcabiem certò ſanat. Idem cortex cum aceto decoctus, gingiuarum putredines & dentium dolores collutione adiuuat.

CARPINVS.
Spindelbaum. Pinholtz.

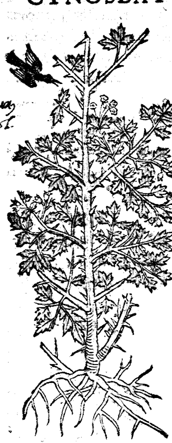
B CArpinus, Zygia, Iugalis, Germ. Spindelbaum/ Pinholtz/ Hãhödlin. Zygia ſeu Iugalis dicitur, ꝙ ex eius lignis iuga, quæ Græcis ζυγὰ dicunt̃, & uarij generis inſtrumenta & uaſa conficiãtur. Vnde Germani cã quoq; appellationem Spindelbaum accepit, à fuſis nimirũ mulieribus. Naſcit̃ circa uias, folijs & flore Rhãno deſcriptę, quę Wegdorn dicit̃, ſimilis: niſi ꝙ ſeni ſæpe in uno pediculo flores conſpiciuntur, folia quoq; teneriora magiſq́; ſunt nigricãtia. Corticem cùm adoleuerit habet canũ, lignum durũ & flauũ, ſiliquas fert quadrangulas, lathyris ferè forma, colore rubicũdo, in q̃bus ſemen candidũ lutea inuolutũ pellicula includitur, quod exemptũ teſticuli auium formã exprimit, ex q̃ Germanicã appellationem, Hanhödlin/ q. d. teſticulus Gallinaceus, traxit. Meminit Carpini Theophraſtus li. 3. ca. 11. ζυγία Græcis appellari affirmãs, nec eſſe Acerem, ut quorundã uolebat ſentẽtia. Proinde cùm præſenti arbori uideret̃ cõuenire, has ipſi nomẽclaturas tribuere eſt uiſũ, alio Carpinus Zygia. Iugalis.

rũ tñ manente ſaluo & integro iudicio. De Carpino uide Ruel.li.1.ca. C
63.

TEMPERAMENTVM ET VIRES.

Necq; quicq; de eius facultatibus adhuc cõſtat, ligni ad uaria inſtrumenta & torni opera toroſq; ſumptuoſiores eſt uſus. Priuſquam aũt terebrũ experiatur, macerant, ut molleſcat, & facilius perforari queat.

CYNOSBATVS THEOPHRASTI. Hagdorn.

Componat Laua aculeifolia. fol. 22.

CYnosbatus Græcis, Latinis Rubus canis, ſeu Caninus rubus, aut Canirubus, ut uertit Theodorus Gaza. Paulò aliter Theophra. & Plinius, aliter Dioſcor. deſcribit. Cynosbatus igitur Theophraſti, uideť is frutex eſſe, cuius hic effigies eſt ſubiecta. Germa. Hagdorn dictus. Plinius quoq; Cynoſpaſton & Neuroſpaſton appellat. De Cynosbato Dioſc. infrà diceť. Cynosbatus igitur Theophra. deſcribitur fructu mali punici, ſubrubro, media inter arborem & fruticem figura, & punicæ proxima, folio humanæ plantæ effigie: pro ἀγνώδεα enim ἰχνώδεα uidetur legendũ, qua ratione etiã Plinius legit, humano ueſtigio ſimile foliũ uertens. Hæc deſcriptio ꝓxime uidetur accedere adeũ fruticem, qui in ſepibus, & alĳs paſſim lo D
cis mõtibusq; naſcitur, Germa. Hagdorn dictus. Frutex is caudice aſſurgit duro, lento, cortice cinereo, ramulis multis, aculeis firmis & in lõgũ rectis, abſq; medulla, florẽ prunis uel ceraſis penè fert ſimilẽ: fructus oblõgos, primũ uirides, maturitate uerò rubentes, oliuarũ fructu minores, oſſeis intus nucleis in cãdida lanugine occluſis: foliũ uiride, ternis qnĩſue fiſſuris, humanę ferẽ manus effigie.

TEMPERAMENTVM.

Folia & fructus Canirubi Theophr. qualitatis ſunt ſiccæ & cõſtipatoriæ. Eſtq; tam foliorum quàm fructus & florum in medicina uſus.

VIRES, INTRINSECVS.

Flores in ueteri uino ꝑ triduũ macerati & cũ uino ꝑ artem diſtillãdi uſti, præſtãtiſſimo ſunt remedio pleuriticis, & colica laborãtib. Liqr ex ſolis florib. uſtus, alui fluxũ ſiſtit, ſi aliqt uicibus in die ſumať. Idem præſtat fructus arefactus & in uino coctus potusq;: interiorib. tñ floc culis, gulã infeſtãtibus, prius exemptis.

EXTRINSECVS.

Stillatitius florũ liquor uim refrigerandi habet. Cum madefacto linteolo impoſitus, ſentes & aculeos carni infixos certò extrahit. Rami eius ad flagella ſunt utiles: Non uſtus ramorum cinis, optimum inerti familiæ cum pentaphyllo eſt remedium.

CYNOSBATVS DIOS. Hanbutten/ Butteroſen.

Cynosbatus

A CYnoſbatos quæ à Theophraſto deſcribitur, quæ uideatur eſſe, ſuprà eſt dictum. Iam igitur de Cynoſbato Dioſcoridis. Aliàs Cynoſrhodos, hoc eſt, Canina roſa uocatur. Germ. Hunds roſen/Hanbutten/Buttelroſen. Fructum eius Butten/& Arskitzlen nominant. Naſcitur in ſepibus & circa uias, Rubo, ut Dioſc. deſcribit, longè maior, folijs myrto multò latioribus, firmis circa ramos ſpinis, flore candido, fructu oblongo, nucleo oliuę ſimili, qui per maturitatem fulueſcit, & flocculos intus continet. Quæ ſanè deſcriptio pulchrè quadrat cum frutice hoc noſtro, quem Buttelroſen/& Hanroſen Germani uocamus. Atq; unicum tamen rei huius dubiũ reſtat, quòd noſtra Hanroſen florem fert roſeum, & ſpinas quoq; roſis ſimiles, Dioſcorides uerò Cynoſbatũ nõ inter roſas deſcribit. Quod ſi accuratius perpendatur, noſtra Hanroſen, potius ex ſylueſtrium roſarum poterit uideri genere, ſicut etiã eſt: Cynoſbatos uerò Dioſcoridis cum Theophraſti Cynoſbato, cuius ſuprà eſt facta mentio, concilianda. Alijs igitur latius de his iudiciũ relinquemus.

B TEMPERAMENTVM.

Temperamento cum roſis flores Cynoſbati ſunt pari, refrigerant enim & exiccant.

VIRES, INTRINSECVS.

Fructus, exemptis interioribus flocculis, aluum, Dioſcoride teſte, ſiſtit: ferueſacti enim flocculi in uino poti, arteriam infeſtant.

ROSA. Roſen.

ROſarum, quas Greci Ῥόδα uocant, multiplex eſt & nemini non cognita differentia. In duo tamen ſummaria diſtinguuntur genera,

Domeſticas uidelicet, et ſylueſtres. Vtriuſq; rurſus plures ſunt ſpecies: C
aut enim flore candicant, aut rubent, pallentue, aliæ flore conſtant ſim
plici, aliæ multiplici: Aliæ quoq; ſylueſtrium ſunt inodoræ, aliæ tam
fronde quàm flore odorem ſpirant gratiſſimum. Græci ſylueſtrem Cy
noſrhodon, Latini Caninam roſam uocant, Germa. Feldroſen/Heck
roſen / Frawendorn / Mariendorn / Harnroſen / Haberroſen/
Heydroſen/Wild roſen. Satiua ſimpliciter dicitur roſa, ſeu roſa do-
meſtica, Zam garten Roſen.

Virgas fert maculis fuſcis tinctas, aculeiſq; hamatis munitas, folia
aſpera, nigricãtia, inciſuris tenuibus diuiſa. Flos ex calycibus erumpit
dehiſcẽtibus, cãdidus aut purpureus, aut puniceus uel pallidus, ima ue
rò parte unguis humani colorẽ referens (unde etiã unguem partem eã
uocant) qui pandens ſeſe, apices in medio ſui fert luteos, ac ſtamina ca
pillamentis inſidentia. Sylueſtres roſæ altius fruticant, ramuloſq; ſeu
uirgas robuſtiores ferunt, præterea ſpongiolas quaſdam ſeu pilulas
caſtaneæ ſimiles, quas Germa. Schlaffcũntz uocant. Superuacuum
uidetur curioſius ſingulas ſpecies diſtinguere, cùm nemini non ſint no
tæ, ſitq; par ferè omnium facultas.

TEMPERAMENTVM.

Roſarum frigida ſtipticaq; eſt natura. Rubentes antequam penitus
aperiantur ad medicinæ uſum utiliores colliguntur. Efficacior ſylue- D
ſtrium roſarum quàm domeſticarum aqua ſtillatitia creditur.

VIRES, INTRINSECVS.

Maximus & nemini non notus roſarum aquæ, ſacchari, mellis, ace-
ti & olei roſacei eſt uſus: Optimum auxilium in febribus ardentibus:
refrigerant enim, & cor ac cerebrum confortant. Succum etiam ex ro-
ſis expreſſerunt ueteres, & in umbra ſiccarunt. Inferior tamen roſarum
pars albicans, quæ unguis dicitur, eſt amouenda, hæc ſiquidem eſt in-
utilis. Aridæ roſæ in uino decoctę, alui fluxum, aliquoties in die potę,
ſiſtunt: ſin calor adſit, ex aqua decoquentur. Eoſdem præbent effe-
ctus arida roſarum capitula, dicto modo apparata. Roſæ recentes, ea-
rumq; ſuccus, aluum duram certò molliunt.

Lapides, qui roſarum capitibus inſunt, triti, calculum ex uino poti,
feruntur pellere.

Succus ex maturis rubrarum roſarum fructibus, unà cum lanugine
expreſſus, præſentiſſimum & probatiſſimum eſt Gomorrhœæ, & u-
triſq; mulierum fluxibus remedium. Ad idem hoc rubri fructus, ante-
quam molleſcant, aſſeruari, & in uino decocti bibi poſſunt: Dyſente
riæ & ſanguinis excretioni hoc idem medetur.

Sylueſtrium roſarum aqua, præſertim quas Roſas auenæ, Haber-
roſen uocant, quàm ſatiua efficacior cenſetur. Omnibus calidis affecti-
bus

A bus confert: Omnes enim cholericas exhalationes refrigerat & reprimit, cor confortat. Zulapium roſaceum, ſitim acutè febricantium reſtinguit, uentriculi, cordis, & iocinoris æſtus mitigat, putredinibus aduerſatur: ideoq; tempore peſtis præcipuus eius uſus eſſe debet. Ad hoc autem conficiendum optimæ ſunt ſyluestres roſæ, auenaceæ dictæ. *Zulapiũ roſaceũ, Meſus.*

Spongiolæ ac fructus Cynoſrhodi ſeu roſæ ſylueſtris, mirificè ualent contra calculum, ſi leuigatæ in puluerem exhibeantur, uel in uino coctæ & calidæ ſumptæ. Quin repertos in iiſdem uermiculos maius ad hoc præſidium eſſe, quidam affirmant.

EXTRINSECVS.

Areſactæ rubræ roſæ in uino coctæ & colatæ, doloribus capitis ex calore natis, ſi caput decocto foueatur, proſunt: nec non oculorum, aurium, dentium & ani, matricisq; inflammationibus, penna illitum aut infuſum. Idem expreſſum decoctum ſtomacho impoſitum, æſtum eius mitigat, humidisq; eius affectibus medetur: eriſypelata reſtinguit. Ad eadem ualet acetum roſaceum, perquàm utile urentibus puſtulis peſtis tempore.

Lutei roſarum apices, aridi triti, gingiuarum fluxionibus efficaciter inſperguntur. Omnibus in ſumma cholericis capitis adfectibus, roſarum liquor ſtillatitius, acetum, oleum, & uapores, odoresq;, mirè pro-
B ſunt.

Sylueſtrium roſarum liquor ſtillatitius, ad eadem quæ ſatiuarum eſt efficax.

OXYACANTHA. BERBERIS.

OXyacantha, q.d. Acuta ſpina, ab acutis uidelicet ramulorũ ſpinis. Officinis Berberis, German. Sawrach/Erbſal/Saurdorn/ Verſig. Naſcitur in frutetis paſſim, locisq; aſperis, ramulis multis, ſpinisq; aculeatis, binis, ternis, quaternisue iunctis. Sylueſtri pyro penè eſt ſimilis, niſi quòd minor eſt & ſpinoſa. Fructum fert myrto ſimilem, rubentem, fractu facilem, nucleos intus habentem: folium mali cydonij, ſed anguſtius, uiridius, teneriusq;. Radix multifida & alta. *Oxyacantha. Spina acuta. Berberis*

TEMPERAMENTVM.

Frigida & ſicca in ſecundo ſtatuitur ordine. Vim habet adſtringendi, fructus modicè incidit.

Digitized by Google

VIRES, INTRINSECVS. C

Vinum quod nonnulli ex baccis Oxyacanthę conficiunt, omnibus ex calore ortis alui fluxibus, ut dyſenteriæ tempore, prodeſt: non ſolum enim ſitim ſedat, ſed diuturnos quoq; alui fluxus cohibet.

Idem ſuccus abundantes menſes reprimit: uentriculum & iecur cõfortat. Eadem poſſunt cum melle & ſaccharo cõditæ baccæ: Liquor quoq; ſtillatitius Maio menſe & in autumno ex folijs uſtus. Maturi fructus arefacti etiam aſſeruãtur, & in aqua denuò mollefacti ad uſum ſumuntur. Prodeſt quoq; ijs, qui in calidis adfectionibus uomitu frequenter infeſtantur, bilemq; euomunt.

EXTRINSECVS.

Maturos fructus tuſos & illitos, calida apoſtemata mitigare, & ad maturitatem perducere ferunt. Radix tuſa & illita, omnis generis tela, ſentes, aculeos, & corpori infixa extrahere dicitur. Quæ uis cortici radicis maximè uidetur ineſſe: humidior enim & uiribus is eſt efficacior.

RIBES. S. Joannes treublin.

RIbes hodie omnibus ferè cognitus frutex, German. Sanct Joannes treubel od beerlin/ D quòd nimirum id temporis, circa ſolſtitium æſtiuum, fructus eius ſit maturus. Plura de nomine nõ conſtant. Frutex eſt uuæ criſpæ ſeu Groſſulari nõ diſſimilis, niſi quòd ſpinis caret. In areis hortorũ potiſſimũm plãtatur. Ramulis fruticat multis, lentis, cortice puniceo, folijs uitis, ſed minoribus, nigricãtibusq;, florem menſe Maio fert ſubluteum, ſtellatum, acinos rotundos, uirides primũ, cùm uerò maturuerint, rubentes, ex pediculis dependentes longis, ſaporis acidi & grati. Eſt & ſylueſtris eius ſpecies, priori ſimilis, ſed ſapore diuer

ſa

A ſa & iniucunda. Inuenitur pręterea frutex quidam baccis rubentibus, corallij forma, binis ferè, geminorum modo, iunctis, quantitate prædictis ſimilibus, guſtu dulcedinem quandam referentibus, ſed ſapore tamen iniucundo, quippe quæ nauſeam & uomitum cieant: Frutex cortice ueſtitur cinereo: folia habet ex altera parte incana, cydoniorũ forma, ſed longiora, qualia ferè oliuarum, multa. Naſcitur inter alios frutices in ſepimentis paſſim, maximè et copioſiſſimè in Holſatia. Hunc ipſum fruticem Hieronymus Tragus Dioſcoridis Halimũ eſſe ſtatuit, cuius ſententiæ iam placet ſubſcribere. Halimus.

TEMPERAMENTVM.

Fructus & folia refrigerant & exiccant in ſecundo ordine: Vis ijs adſtrictoria.

VIRES, INTRINSECVS.

Par penè præſenti fructui cum antè poſito, Oxyacãtha uidelicet, eſt efficacia. Ardentibus itaq; febribus & calidis alui fluxibus conuenit. Immenſam enim ſitim, fructus, ex eoq; ſyrupus & eclegma ſedant, uomitum & nauſeam auertunt, appetitum ciborum excitant, uentriculũ confortant.

Cum ſaccharo nonnulli baccas condiunt: proſunt ijs qui uariolis aut morbillis laborant, calidisq; alui fluxibus. Reliquas cum Oxyacantha uires obtinet.

B Tertia ſpecies, quam Halimum cenſemus eſſe, tormina ſedat, radicibus drachmę pondere in aqua mulſa ſumptis. Solinus ſcribit, Halimũ famem ſedare: quod ſic accipi poterit, quòd nemo facilè ipſum, ob iniucundum ſaporem expetat, quantumuis eſuriat.

ACTE. SAMBVCVS. Holunder.
Ebulus. Attich.

ACte Græcis, Latinis Sambucus, Germa. Holder. Duum eſt generum. Primum Sambucus propriè dicitur, alterum Ebulus. Sambucus in arborem aſſurgit, uirgis arundinũ modo rotundis, cauis, medulla expletis candicantibus, proceris. Folia circa ramos per interualla terna aut etiam ſena ſeptenáue iuncta exeunt, nucis iuglandis ſimilitudine, graueolentia, minutis inciſuris, in ſummis ramis ſeu caulibus umbellas ferentia rotundas, quæ florem producunt candidum: fructũ ſeu acinos terebintho ſimiles, in nigredine ſubpurpureos, racemoſos, ſuccoſos & uinoſos: Floret paulò ante ſolſtitiũ æſtiuum: baccas ſuas in Auguſto profert. Locis opacis aſperisq; potiſſimùm, & circa aquas naſcitur. Officinis propriè Sambucus dicitur, ab autore forſan Sambyco: uel à Sabuca muſico inſtrumento, quod pectida aut Magadin alij appellant, Germa. Holder. Acte. Sãbucus.

Alterum genus Ebulus dicitur, humile minusq;, herbaceo magis generi Ebulus.

Ebulus. Q

Acte.

Sambucus. Herbar. 553

neri aſſignandum; caule quadrangulo, geniculato, folijs amygdalæ, ex interuallo circa ſingula genicula alæ inſtar ſe extendentibus, per ambitum ſerratis, longioribus, graueolentibus. Vmbellam in ſummo fert Sambuco ſimilem, flores itidem & fructum. Radice nititur longa, craſſitudine digitali. Gaudet ijſdem locis quibus Sambucus, ac in agris etiam quibuſdam prouenit, tardiusq́; nonnihil floret. Græcis χαμαιάκτη, hoceſt, humilis Sumbucus, Latinis Ebulus, Germa. Attich/uel niderer Holder. Meminit huius Verg. in Gallo, inquiens:

Pan Deus Arcadiæ uenit, quem uidimus ipſi
Sanguineis Ebuli baccis minioq́; rubentem.

Sunt enim baccæ eius ſicut Sambuci in nigro ſubpurpureæ, quod hic ſanguineas dixit.

TEMPERAMENTVM.

Vtrunq; genus calidum eſt & ſiccum. Vim habent purgatoriã, exiccant, conglutinant, modicè digerunt.

VIRES, INTRINSECVS.

Vmbella ueris tempore in cibo cocta, uentrem laxat & emollit. In uino cum melle folia & umbellæ coctæ, frigidam & ſiccam tuſſim, aliquot diebus potu eius cõtinuato, pellunt, pectus purgant, uiſcoſas pectoris humiditates reſoluunt. Efficacior eſt radix. Decocta in uino hydropicis manè & ueſperi pota, eſt utiliſſima. Stillatitiæ aquæ eædem

A dem aſſignantur uires, ſed bonam eius quantitatem ſumere cõueniet.

EXTRINSECVS.

Aqua aut decoctum foliorum cõtra anginam utiliter gargarizatur. Decidentem uuulã cum pyrethro erigit. Fomenta ex radice & folijs, matricis tumorem inſeſſu ſedant. Podagris calidis folia item imponũtur. Baccæ eius infirmiores ſunt quàm reliqua, capillos illitę denigrãt. Folia, ſi prætenera ac mollia ex polenta illinãtur, inflammationem mitigant. Ambuſtis & canis morſibus illitu proſunt. Vlcera quæ dehiſcũt in fiſtulã, agglutinant. Ad omnia uerò efficacior eſt quàm minor, hoc eſt, Ebulus.

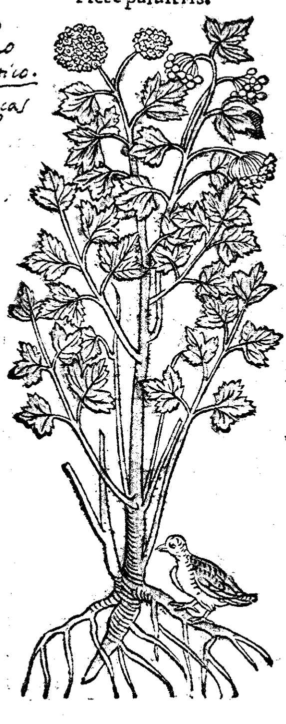
ACTE SYLVESTRIS. Waldholunder.

IN opacis & humidis ſyluis circa ferarum potiſſimùm luſtra Sambũci naſcitur ſylueſtris ſpecies, ab Hieronymo primùm Trago demonſtrata, Sambuco uulgari, folijs, cortice, ligno & odore per omnia ſimilis, niſi quòd florem non fert in umbella, ſed uelut uitis, ſubflauum, ſtellatum: baccas menſe Auguſto producit rubentes, guſtu iniucundo. Germa. Waldholder/ Latinè Acte ſeu Sambucus ſylueſtris. Item Sambucus Ceruinus, quòd Cerui potiſſimùm eum expetant. Tradit præterea Tragus, Ceruas non antè hunc guſtare, quàm prægnãtes fuerint: tum enim ſicut & cerui eius deſyderio tenentur. Solis autem ueſcũtur folijs, nequaquam baccis.

Acte paluſtris.

B

ſabuco aquatico. h choças

TEMPERAMENTVM.

Sylueſtri Sambuco pares cum Solano ſatiuo uires aſſignãtur. Naturæ eſt frigidæ: pręſertim uerò baccę: Vnde ſomnum conciliãt. Nimius eius uſus admodum eſt noxius.

ACTE PALVSTRIS, ſeu Aquatica.

ACte paluſtris, uel Sambucus paluſtris, uel aquaticus, Germ. Bachholder/ob florum & ramorum cum acte ſimilitudinem appellari poteſt. Aliàs Schwelcken. Plura de nomine eius non conſtant.

Naſcitur iuxta aquas ſub alnis, ramis ſicut acte, medulla expletis folijs diuiſis, Aceris ferè ſimilitudine: florem in menſis Maij fine fert ſambuci odore non iniucundo, extremis maioribus, medios et interiores minores ambientibus: baccas fert rubẽtes, baccis ſambuci maiores, quæ autumno matureſcunt, ſaporis

ris ingrati. Nauſeam enim comeſtæ pariunt: Præcipuò uerò his hye- C
mali tempore Gallinæ ſylueſtres oblectantur.

TEMPERAMENTVM ET VIRES.

Baccæ maturæ ad cientia uomitus medicamenta adhiberi poterũt. Plura non ſunt cognita.

OSSEA. Hardtriegel.

GErmani Hartriegel fruticem quendã appellant, ob ligni eius ad opera duritiem: quamuis eadem appellatio liguſtro quoq; tribuat. Latinis uel Græcis quomodo appellata ſit haud ſcio. Quare Germanica potius appellatione repræſentare, quàm ob nominis penuriam negligere, placuit. Inter dumeta et uepres fruticat ramulis multis, folijs nigricantibus, alni ferè foliorũ ſimilitudine. Florem Iunio menſe penè fert Ebuli, multiplicem uno pediculo, ſed minorem. Baccas producit primùm uirides, cùm uerò maturuerint, autumno nimirũ, nigras, liguſtri modo. Stipitem habet durum & fabrorum inſtrumentis renitentem. Quare Oſſeam hunc fruticem, ne penitus anonymos D
Oſſea. eſſet, appellare eſt uiſum.

VIRES, INTRINSECVS.

Quis eius in medicina ſit uſus, eſt incertum. Fabri radios rotarum, aliaq; firma ex hoc opera conficiunt.

LIGVSTRVM.

Philyrea. Cypris.

Rheinweiden/ Beynhöltzin/ Mundholtz.

Liguſtrũ Philyrea Cypris. LIguſtrum Latinis, Dioſcoridi Philyrea, Græciæ & Orienti Cypris, German. Mundweiden/ quòd nimirum oris hulceribus medeatur. Item Rheinweiden/ quòd ſalici ſimilis copioſè iuxta Rhenum naſcatur. Item Mundholtz/ Beynhöltzin/ & Hardtrigel/ quo nomine præcedens etiam planta appellatur. Naſcitur in dumetis & uepribus paſſim, nec non hortorum areæ hoc frequenter circundantur. Frutex eſt, Dioſcoride deſcribente, folijs oliuæ, ſed latioribus, mollioribus, & uirentioribus, flore candido muſcoſo, odorato, fructu ſambuci, nigro, racematim congeſto: Quæ certè Philyreæ apud Dioſcoridem deſcriptio, perpulchrè cum Liguſtro noſtro conuenit: Præterea uires quas

A

Liguſtrum.

Philyrea.

quas eidē Dioſcorides aſſignat, huic prorſus reſpondent. Meminit quoq; florum Liguſtri Verg. in eclogis, inquiens: Alba liguſtra cadūt, Vaccinia nigra leguntur. Quid ſit Vaccinium, ſuo loco in hyacintho dictum eſt. Baccarū uerò mentionem fecit Columella li. 10. cùm inquit: Fer calathis uiolam, & nigro permiſta Liguſtro Balſama, cū Caſia nectens croceosq́; corymbos.

TEMPERAMENTVM.

Folia, flores, baccæ adſtringendi ui ſunt prædita. Refrigerandi exiccandiq́; facultatem poſſident. Plus tamen

B extra corpus quàm intrinſecus eorum eſt uſus.

EXTRINSECVS.

Aqua ſtillatitia foliorum & florum, menſe Maio, oris putredinem collutione & gargarizatu adiuuat: calidos affectus, carbunculos, & aduſtiones adiuuat. Flores in aceto macerati & fronti illiti, immenſos capitis dolores & fluxus ex caliditate ortos ſedant.

Fraxinus.

Baccis maturis nonnulli rubro uino, nigrum & denſum colorem, ut uendibilius fiat, faciunt. Piſtoribus etiam baccæ ſunt in uſu.

FRAXINVS.

Melia. Eſchern. Eſchbaum.

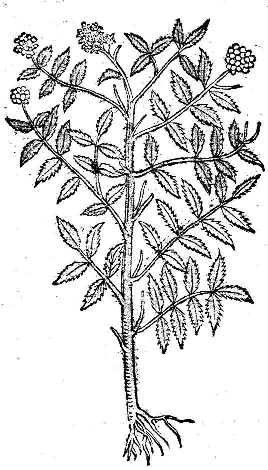
FRaxinus, Græcis Μελία, German. Eſchern/Eſchbaum/itē Steyneſchern/q.d. duram & ſaxeam. Arbor hæc eſt procera, caudice tereti, cortice leui, ſpiſſo, tenui, rubro, ramis utrinq; pinnatis, folijs lauri, per ambitum leniter ſerratis, non ſine quodam marginis

uel cacuminis aculeato callo, porracei coloris, baccis uelut ſemine mi- C
nuto, folijs ipſis incluſo, amaro, radice multa, craſſa & ſublimi. Commendatur hæc ad haſtarum uſus. Cuius nomine & haſta Achillis apud Homerum celebratur: Eſt enim enodis, craſſiuenia, neruoſã, leuis, ſubcriſpa. Syluis naſcitur altis & opacis humidisq;, interdũ ſaxoſis quoq; locis.

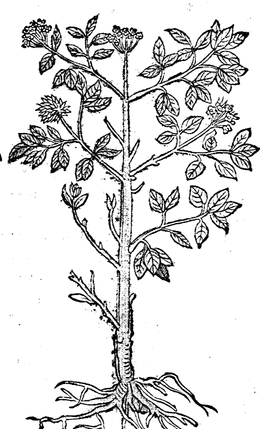
Serpentibus arbor eſt infeſtiſſima, adeò ut ſi frondibus Fraxini & igne ſerpens circundetur, citius in ignem quàm ad huius frondes confugiat, ut Plinius lib. 16. cap. 14. refert.

Sylueſtris fraxinus huic non multum diſſimilis eſt, de qua uide de Orno. Germa. Bůcheſchern.

Meelbaum.

Klein Meelbaum.

D

Eſt præterea arbor quædam baccas ferens, Fraxino ſimilis, niſi ꝙ eſt humilior, folio ſerratiore, & per ambitum hiſpidiore, cætera fraxinum æmulans, cuius meminit Ruell. lib. 1. cap. 82. de ſtirpium hiſtoria. Hanc Tragus non incommodè cenſet eam eſſe, quæ Germ. Meelbaum/uel groß Meelbaum dicitur, ad differentiã alterius, quæ Germa. kleyn Meelbaum nominatur: Ea eſt frutex arboreſcẽs folijs alni,

ſed

A ſed maioribus, rugoſis & puluerulentis, quaſi farina aſperſis; prona uerò parte prorſus candidis. Florem fert Iunio menſe per omnia Sambuco ſimilem, mediocriter odoratum, ex quo baccæ primùm uirides, aliquantum latæ, prodeunt, maturæ uerò penitus nigricantes, guſtu dulces & uiſcoſæ. Caudex medulla caua eſt expletus. Naſcitur in Germaniæ quibuſdam locis, ut Holſatia, Weſterich, & Durſtenberg uocato monte copioſè. Huius mentionem hic facere libuit, ob alteram Fraxini ſpeciem, cui nomine accedit: quòd non alia eſſet qua priuatim Latina deſcriberetur nomenclatura.

TEMPERAMENTVM.

Fraxino uis eſt exiccatoria. Venenis potiſſimùm reſiſtit: nec ullus umbram eius ſerpens ſuſtinet.

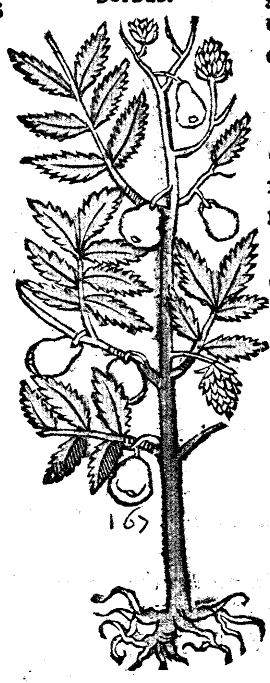
VIRES, INTRINSECVS.

Aqua ſtillatitia corticis Fraxini efficaciſſimum contra calculum & morbum regium eſt remedium. Folia in uino decocta, proſunt iocinoroſis & lienoſis. Idem poteſt oleum ex ligni Fraxini potum & inunctū, Manardo teſte.

Succus ex faſtigijs ramorum ſeu teneris eorum germinibus expreſſus, potus, contra uenena eſt antidoton: hydropicis etiam utiliter bibitur. Pocula ex ligno fraxineo, ſi frequenter ex ijs quis bibat, lienem purgare ferunt. Expreſſum foliorum ſuccum cum uino per aliquot tempus potum, maciem inducere tradunt.

B

Sorbus.

EXTRINSECVS.

Corticem Fraxini uſtum & emplaſtri modo illitum, omnis generis malam ſcabiem ſanare aſſerunt. Ad manuaria & fabrilia opera, haſtas item longiores ligni eſt uſus.

De reliquarum ſpecierum, quę Meelbaum dicuntur, uiribus nihil certi conſtat.

SORBVS.

Speierling.	Sperwerbaum.
Sporöpffel.	Sorböpffel.
Sporbieren.	Malzen naſen.

SOrbus Latinis, Græcis ὄη. Fructus eius ὄα, uel ὄθα, Latinè Sorba, Germa. Speierling/ Sorböpffel/ Sporbiern/ Sperwerbaum/ Plinius quatuor ſorborum facit genera, ex fructus differentia: alijs enim rotunditas mali tribuitur, alijs turbinata pyri forma, ac utriſq; ui-

ni ſapor: aliȷs ſpecies ouata: & quartum, quod torminale uocant, à reliquis diuerſum, de quo infrà. Arbor eſt procera, recto caudice, cortice leui, pinguiuſculo, colore qui ex flauo albicet, folio lauri, ſed tenuiore, minoriq́;, & per ambitum crenato, quod neruoſo, prolixoq́; pediculo dependet, utrinq; ramos ueſtiens, flos candidus, ſingulari petiolo racematim coit, fructu uel orbiculato, uel ouato, qui uuę modo aceruatus producitur, ita ut faui quodammodo ſpeciem gerat: aſper & adſtringens, ob quod nō antequam molleſcat, editur. Radix rara nec altè deſcendens, ualida & craſſa. C

TEMPERAMENTVM.

Sorbis, Aegineta teſte, adſtringens eſt facultas, minus tamen quàm Meſpilis.

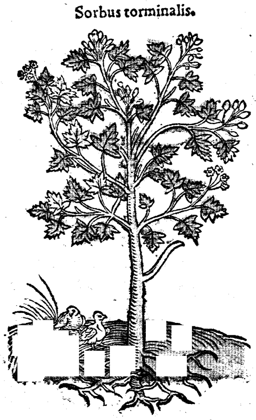
VIRES, INTRINSECVS.

Sorborum ad ſtiptica medicamenta potiſſimùm erit uſus. Nonnulli itaq; pyra ſeu fructus hos in clibano, aliorum pyrorum modo, torrent. Aliȷ in quatuor partes diſſectos fructus in aërem, ut areſcat, ſuſpendunt. Nonnulli cum melle, ſicut Mala cydonia, condiunt. Aliqui in cocto dulci uino uirides ſeu recentes fructus aſſeruant.

Proſunt autem aluifluxibus. Areſacta uerò ſorba in uino ad eoſdem effectus decoquuntur. Natura eorum hoc uerſiculo deſcribitur:

Sorba ſumus, molles nimium durantia uentres. D

Sorbus torminalis.

EXTRINSECVS.

Tuſa & cum foliȷs in aqua cocta Sorba, alui fluxu laborantibus, ſedi item procidēti in deſeſſionibus proſunt.

SORBVS TORMINAlis. Eſchrőſel.

PLinius Sorbi quatuor enumerans genera, ut ſuprà eſt dictum, quartum torminale uocat, à reliquis diuerſum, uelut ſylueſtre. Hoc cum Trago placet eſſe arborem, quæ German. dicitur Eſchrőſel/Arreſeln/Wild Sperwerbaum, Latinis Sorbus ſylueſtris, ſeu Sorbus Torminalis, quòd nimirum torminibus medeatur. Naſcitur in ſyluis, ſolo albo & forti, inter fagos.

Caudice

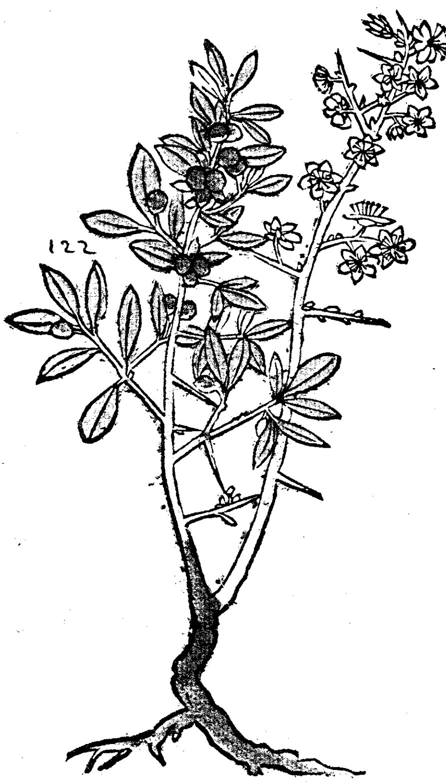
A Caudice & cortice glabro candidoq́;, folijs ferè Sambuci aquatici, minoribus tamen, pedis anſerini effigie, flores fert ut Sambucus ſubcandidos, copioſos, pyra fert exigua, oliuarũ magnitudine, aſpera, & guſtu, ſicut Meſpila, adſtringẽtia: nuclei in fructu ſunt uelut in ſylueſtribus pyris, nigri. Editur fructus cùm molleſcit, ſicut & Meſpila, tum enim acerbitatem deponit.

TEMPERAMENTVM ET VIRES.

Temperamento & uiribus cum Sorbis & Meſpilis conuenit. Vis ei potiſſimũm aluum conſtipandi.

PRVNVS SYLVESTRIS.

Ἀγριοκοκκυμῆλα. Schlehendorn.

B

PRunus ſylueſtris, Gręcis ἀγριοκοκκυμῆλα. & προῦμνα. Germa. Schlehendorn. Frutex eſt arboreſcens, niſi præcidatũ, ſecus uias & hortorum agrorumq́; extremitates utplurimum proueniens. Caudicem fert craſſum, durum, inflexilem, & ſi flectatur continuò fragilem. Folia habet ex oblongo ferè rotunda: Florem ueris ſtatim initio cãdidum, quinq́ folium, in cuius medio apices lutei, parui, multi. ſtaminibus ſeu capillamentis inſidentes. Fructus eius prunorum fructu eſt minor, differentiam quoq; in magnitudine habens: alius ſiquidem maior, alius minor, alius rotundus, alius longus conſpicitur, colore cæruleus ſeu nigricans, guſtu adſtringens. Editur autem cũm frigore mollefactus fuerit. Meliora ſunt ex his quæ maiora, quæq́; menſe Auguſto matureſcunt. Non autem eſſe Poterion, & ipſa collatio oſtendit, & quòd Poterion ex carduornm eſt genere, ac inter reliquos carduos à Dioſc. li. 3. deſcribitur, in cuius præfatione ſe de radicibus, herbis & ſeminibus ſcripturũ eſt pollicitus. Sylueſtrium uerò prunorum, Prunus ſylueſtris

quę Schlehendorn eſſe putamus, ſub prunis meminit, ut rei notæ, ſi- C cut & pruni, deſcriptionem relinquens. Et uires quoq; quas ſylueſtri pruno Dioſc. attribuit, Schlehendorn dictæ conueniunt. Poterion Poterion. uerò Carduus eſt nobis hodie incognitus. Hæc & aliorum, & Valerij Cordi eſt ſententia, ex quo etiam Poterij & Schlehendorn dictę collationem, quam cuilibet facilè eſt inſtituere, ſubijciã: Poterion, inquit, frutex Dioſcoridi grandis eſſe deſcribitur. Schlehendorn uerò frutex non eſt, quoniam in iuſtam arboris magnitudinem adoleſcit, ſi nõ præcidatur. Poterion longos, molles, uitilium modo lentos, graciles, & hircinæ ſpinæ ſimiles ramos producit. Schlehendorn uerò non ramulos à terra mittit, ſed craſſum, durum, inflexilem, & ſi flectatur, cõtinuò fragilem caudicem erigit. Poterion totum multa tenui, lanoſaq; lanugine ueſtitur. Schlehendorn uerò nulla lanuginis ueſtigia habet, niſi fortè aliquis in uetuſtis illius caudicibus muſcum & uilloſam caniciem lanuginem appellare uelit. Sic autem nequaquam intelligit Dioſcorides. Multum enim differunt muſcus & lanugo. Muſcus etiã in craſſis tantùm arborum partibus inuenitur, Poterion uerò totum, tam ramulis minimis, quàm maximis lanuginem oſtendit. Poterio ſemẽ ſiue fructus odoratus, medicinæ inutilis. Schlehendorn uerò inodorum, & medicinæ ualde utilem habet. Poſtremò Poterio ſunt radices neruoſæ, quæ in terra ſectæ gummi lachrymãtur. Schlehendorn uerò ligneas habet radices, quæ in terra ſectæ nullum gummi emittũt. D Certum eſt igitur arborem quæ Schlehendorn dicitur, Poterion nõ eſſe. Hæc Valerius Cordus.

Acacia. Nec etiam, ut quorundam fert opinio, eſt Acacia. Eſt enim Acacia ſui generis ſpinoſa arbuſcula, in Aegypto naſcens, quæ Aegyptia Acãtha ſimpliciter interdum Theophraſto dicitur, ferens lupino ſimiles ſiliquas & ſemen, ex quibus immaturis ſuccus exprimitur, qui eodem cum ipſo frutice nomine, Acacia dicitur, cuius loco nos ſylueſtrium prunellorum ſucco, ut ſuccedaneo, utimur, uera Acacia eiuſq; ſucco carentes.

TEMPERAMENTVM.

Sylueſtri prunello uis eſt adſtringendi, ut ex uiribus eius & guſtu ſatis eſt manifeſtum. Temperamento eſt frigido.

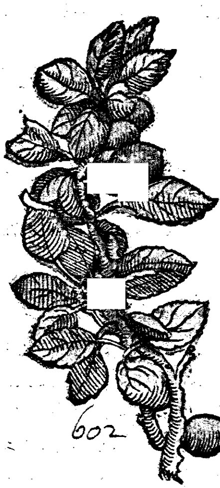
VIRES, INTRINSECVS.

Fructus prunorum ſylueſtrium in melle conditi, dyſentericis, & alui fluxibus laborantibus, proſunt. Ad eadem pollet uinũ ex fructu confectum: decoctio quoq; fructuum. Florum aquã ſtillatitiam laterum doloribus mederi, experientia eſt comprobatũ. Fortior autem eadem fit aqua, ſi flores in uino acri noctis ſpacio macerentur, et in Balneo, ut uocant, marię diſtillentur. Laterum, cordis & uentriculi preſſuris pũcturiſq; aqua hæc medetur.

A Ad uinum corruptum præſentiſſimum & certiſſimum eſt auxiliū, *Vinum*
ſi fructus antequam nigreſcant, decerpti tundantur, & pro uaſis quan- *corruptū*
titate injiciantur, ac probè uino agitato uas occludatur. Ad idem hoc,
areſacti in aëre fructus, ad omne tempus aſſeruari poſſunt.

PRVNVS.

Coccimelea. Pfraumen/ Pflaumen/ Kriechen.

PRunus, Græcis Coccimelea, German. Praumen/Pflaumen/Kriechen. Duplex eſt: ſyl- *Prunus. Coccimelea.*
ueſtris & ſatiua. De ſylueſtri ſuprà eſt actum. Iam de ſatiua. Arbor eſt radicibus ſummo ceſpite uagantibus, paucis, caudice ſubrecto, ſcabro, multis brachiato ramis, folio ex oblongo ferè rotundo, ſicut prunellorum ſylueſtriū, ſed per ambitum ſerrato: flore candido, foliato, maiore quam in ſylueſtribus, quem Aprili menſe, quo tempore & Ceraſus, profert, pomo carne cuteq́; ueſtito, oſſe intus duro, in quo nucleus includitur. Sunt autem plures ſatiuorum prunorum & forma & bonitate ſpecies. Præſtant Damaſcena, *Pruna*
B quæ Germ. Quetſchen uocant, nigra magnaq́;. *Damaſcena.*
Proxima ſunt purpurea, quæ Hiſpanica nominant. Tertio loco cerea uel cereola. Germ. Spilling/ geel Kriechen/ de quibus Verg. in ecl. *Cerea.*
Addam cerea pruna &c. Poſt hæc longa & cerulea, ſeu prunidactyla, German. blaw Spilling/ Bilſen. Quintò minora reliquis, auellanæ nucis quantitate, Germa. Klein Herbſtpflaumen.

Sunt præterea quæ Germ. Roßpflaumen à magnitudine uocant. Item Schaffpflaumen/ Latinis Aſinina pruna. Fructum prunorum
Brabyla uocat Theocritus Idyll. 8. inquiens: *Brabyla.*

τοὶ δ᾽ ἐκέχυντο ὄρπακες βραβύλοισι καταβρίθοντες ἔραζε.

Quod ſic uertit Eobanus Heſſus: In terram depreſſi pondere rami Prunorum Syriæ quæ mittunt rura Damaſci: ubi deſcribit amœnitatem & lautitiam conuiuij Phraſidami. Item Idyll. ιϐ. ὅσσομ μᾶλομ βραβύλοιο, ἅδιομ, τόσσομ ἐμ᾽ εὔφρανας τὺ φανείς, hoc eſt, ut idem Poëta Eobanus uertit: Vt grauibus malis ſuperantur pruna Damaſci, Tantum inter reliquos mihi tu chariſſimus omnes.

TEMPERAMENTVM.

Fructus pro generum diuerſitate, diuerſum temperamentum obti-

nere eſt neceſſe. Certum enim eſt quædam aluum ſiſtere, quædam ue- C
rò cohibere. Quæ igitur ſunt dulcia, aluum ſoluunt. Quæ uerò acerba ſeu auſtera, conſtipant. Natura tamen omnium eſt frigida & humida. Arefacta autem pruna ſiccitatis aliquid poſſident.

VIRES, INTRINSECVS.

Omnium Prunorum ſatiuorum natura eſt laxandi & molliendi aluum. Sylueſtrium uerò Prunorum, de quibus ſuprà eſt actum, contraria, conſtipandi nimirum, eſt natura. Gulæ etiã & culinis arefacta pruna, præſertim Damaſcena, ſunt nota.

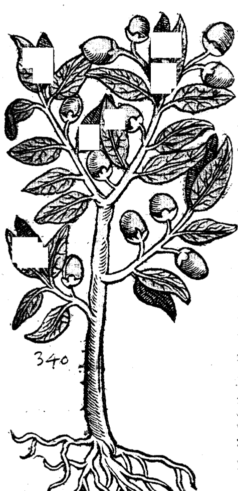
Conficitur hinc Confectio, Diaprunis uocata, utilis ad calidas & ſiccas febres: natura enim eius eſt humectandi & refrigerandi.

Gummi ex Pruno arbore cum uino potum, calculum ueſicæ frangere referunt.

EXTRINSECVS.

Folia in uino decocta, gingiuarum, uuulę & colli affectibus gargarizatu medentur.

Gummi arboris & folia in aceto cocta & illita, lichenas infantium ſanare tradit Dioſcorides.

MYXA. Sebaſten.

Myxa uel Myxaria Græcis, à muſcoſo pomi eius lentore: Græci D
enim Myxon mucum uocant. Officinis & uulgò barbaro uocatur nomine Sebaſten. Neq; apud Dioſcoridem, neq; apud Galenum eſt myxarũ mentionem uidere, cùm nihil ferè Sebaſtis et Iuiubis apud poſteriores Medicos occurrat frequentius. In Syria et Calabria olim gignebatur, hodie frequentiſſima. Naſcitur in Italia, ac aridi eius fructus ad nos inde afferuntur. Arbor ſupra terram attollitur, Caudice procero, qui cortice cãdido ueſtiatur: ramos fundit uiridi colore nitentes: folia in rotundum circinata, poma auellanæ nucis magnitudine, racematim collecta, per maturitatem cærulea, callo corporis dulci, intus albo, lẽtore muſcoſo, oſſe oleagino, cuius & nucleus inſuauis non eſt. Fructus maturus legitur, inſolaturq;, ut paſſus & in

Digitized by Google

A in rugas contractus recondatur. Viſcum ex huius acinis fit in Syria, quod Damaſcenum uocant, aucupijs commendatiſſimũ, præterquam aquatilium uolucrum. Inſeritur etiam hæc arbor in Sorbum.

TEMPERAMENTVM.

Temperamentum ferunt mediocre obtinere, neq; nimis frigidum, neq; nimis calidum.

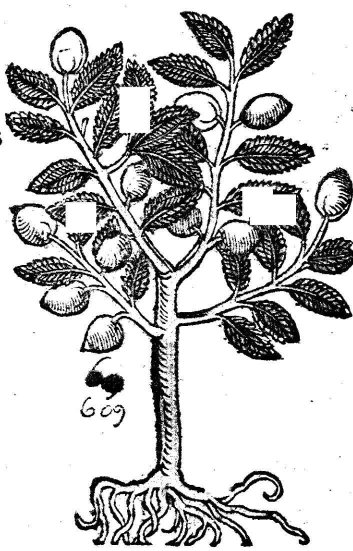
VIRES, INTRINSECVS.

Fructus per ſe, aut decoctum eorum, in ardentibus febribus, præſertim ſi aluus obſtructa fuerit, eſt auxilio. Idem commanducãdus datur infantibus contra uentris uermes: uel etiam decoctum eiuſdem. Pari ratione aduerſus aridam & ſiccam tuſſim, obſtructiones pectoris, ex calore ortum catarrhum, ſumitur. Prodeſt quoq; renibus, ueſicæ, & difficulter mingentibus, quiq; ardentem urinam habẽt. Gulam & pectus lenire, Razis eſt autor.

ZIZIPHVS.

Iuiube. Serica. Bruſtbeerlin.

B

Ziziphus malorum eſt generis, cuius fructum Zizipha uocant, Galeno Serica, Officinis Iuiube, et Germanis Bruſtbeerlin. Ipſa arbor nobis eſt incognita, Loca amat calida, florẽ fert oleæ, ſed odoratum magis, fructus eius baccis q̃ malis eſt ſimilior, quoq; amplior et maturior, hòc innocentior eſt. Meminit eius Columella lib. 9. cap. 4. Duo faciens eius genera: rutilã uidelicet & albam. Seritur & granis et ſtipite, & planta. Planta ſeritur menſe Martio in molli terra. Oſſa ſeu grana, in ſcrobe palmari, ita ut terna grana per ſcrobem ponãtur cacuminibus inuerſis. Matura Zizipha collecta in lõgo uaſe fictili ſeruãtur oblito, & loco ſicciore compoſito. Vel recenter lecta poma ſi guttis uini ueteris perfundas, efficitur ne ea rugarũ deformet attractio. Cum ramis etiam deciſa & ſuſpenſa, fronde ſua inuoluta ſeruantur. Præferuntur ex his maiora, quibuſdam Aedeſina dicta. Serica. Iuiube.

TEMPERAMENTVM.

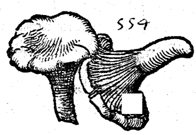
Calore & humore temperata tradit Aëtius.

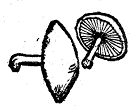
VIRES, INTRINSECVS.

Potionibus & electuarijs contra fauciũ aſperitatem & tuſſim aſperam

ram Zizipha miſcentur. Sanguinis acrimoniã edomant, bonum ſuccũ C
creant, ſeroſum ſanguinis humorem eliciunt. Decoctum eorum reni-
bus, ueſicæ & pectori prodeſt. In cibis ægrè concoquuntur, & lienem
lædunt. Parui ſucci poma Galenus eſſe tradit, nec ſtomacho nec con-
coctioni facilia.

FVNGI. Schwem̃.

FVngi, Græcis Μύκητες neq; ex plantarum, neq; radicum, neq; florum,
neq; ſeminum ſunt cenſura, ſed nihil aliud niſi ſuperflua terræ, ar-
borum, lignorum putridarumq; rerum humiditas, ob quam breuiſſi-
ma quoq; eorum eſt duratio, quippe ſeptem diebus & oriuntur & oc
cidunt, pluuioq; potiſſimùm naſcuntur cœlo. Vnde: Et facient optata
tonitrua cœnas Maiores. Differentia eorum eſt multiplex. Naſcun-
tur enim uel ex terra, uel ex arboribus, uel ex lignis, rebusq; putridis,
necnon in ſtramineis domorum tectis. Rurſus eorũ qui ex terra pro- D
deunt, plura ſunt genera. Summaria tamen ſunt duo. Alij enim ſunt e-
dendo, alij minimè, ſed letales, & intra corpus ſumpti ſtrangulantes.
Germani omnes communi nomine Schwem̃ uocant.

Eorum qui edendo ſunt, ſeptem ſpecies eſt uidere. Prima eſt quæ
Germa. Morcheln nominatur. Copia horum paſſim eſt frequens, &
in ſummis ciborum, præſertim Fridbergæ in Wedrauia delicijs. Men
ſe naſcuntur Maio, nec alio anni tempore uiſuntur, in arenoſis uiarũ
& agrorum marginibus, rotundi, pilei figura, faui apum inſtar fora-
minibus pleni, incani, humore pleni. Coquuntur autem, in aqua prius
elixi, in butyro & aromatibus. Sunt qui tubera exiſtiment eſſe Dioſco
Tubera. Truffle. ridis, Itali truffIas uocant.

Secunda ſpecies Heyderling & Drüſchling Germanis dicitur,
quòd nimirum in campeſtribus aridisq; locis, præſertim uerò in iumẽ
torum paſcuis naſcantur. Viſuntur menſe Iunio, pluuio cœlo, rotundi
& lati pilei modo, inferius punicei, ſuperius uerò liuidi. His exterior
prius membrana detrahitur, antequam ad cibos ueniant, hinc ut præ
Boleti. dicti Fungi apparantur, Boletos & Amanitas hos uocant.
Amanitæ Tertia ſpecies Germa. Pfifferling/ q.d. Pfefferling/ à Piperis gu-
ſtu: Naſcitur ſyluis denſis & altis, figura lata & orbiculata, colore can
dido, liquore intus lacteo, guſtu piperis. Toſtos in prunis cum ſale hos

A nonnulli edunt. His Boletorum orbiculatorum nomen tribuitur.

Quarta ſpecies Germa. Kheling/Hendelſchwem̄/ Latinis Digitelli. Syluis naſcuntur humidis colore ſplendido & luteo. Et hi elixi & comminuti in butyro & aromatibus gulæ apparantur. Horum altera quoq; eſt ſpecies, locis ſimiliter humidis & putridis, & iuxta putrida ligna ferè proueniens, ramoſa, muſci inſtar, ſucco plena, frigidę naturę, concoctioniſq; difficilis.

Boleti orbiculati.

Quinta ſpecies eſt punicea, boletorū magnitudine, ſucco dulci et lacteo: Naſcitur altis ſyluis. Ger. Brötling. His crudis nōnulli ueſcunt̄.

Sexta ſpecies iuxta quercus arboris radices Auguſto menſe inuenitur, magna, incana & liuida, aſpectu formam interaneorum uituli referens, Germanis Eychſchwem̄/ & Haſenörlin/ Latinis Lepuſculi.

Lepuſculi.

Septima ſpecies in exuſtis rubis uiſitur, forma Amanitarū, ſed pallidior, circa Diuo Iacobo ſacrum diem, Germani Rötling/ Rotſchwem̄/ Augſtſchwem̄. Atq; hæ ſunt fungorum ſpecies, qui cibis ferè ſunt dicati.

Reliquæ uerò ſunt letales eorum ſpecies. Vt ſunt quos Muſcarios uocant, quòd Muſcas ex lacte occidant, German. Muckenſchwem̄/ Fliegenſchwem̄/ quorum alij ſunt rubri, alij albi, ſub betulis naſcentes arboribus. Præterea ſunt ægiritæ, qui circa radices arborū naſcuntur. Item Arborei, qui caudicibus ſeu ſtipitibus arborum adnaſcūtur.

B Ignarij quoq;, quorum ad ignem excipiendū, cùm areſacti fuerint, eſt uſus. Agaricum Dioſc. uocat fungū abieti adnaſcentem, Ger. Dannēſchwam̄, Officinis nomen genuinum retinet. Duplex: Candidus, cuius præcipuus in medicina uſus, niger qui reprobatur. Alij quoq; terrę cohærent, nullo fulti pede, in globum circinati, membrana obducti alba, ueluti corio, nec ulla parte patentes, qui cùm rumpuntur fuliginem eructant atrā, quos Ger. Bübenfiſt/ hodie ouatos, uocant, Galli crepitū lupi appellāt. Locis naſcunt̄ gramineis, capitis humani ſæpe magnitudinē æquātes: nihilq; aliud niſi putrida quædā terrę ſunt exhalatio.

Aegritæ. Arborei. Ignarij. Agaricus. Ouati. Crepitus lupi.

Hæc præcipua ſunt fungorum genera nobis etiā cognita. Plura qui uolet facilè obſeruare poterit, Varias quoq; ſpecies in ſimarijs, tectiſq; ſtramineis, lignis putridis, uarijſq; arboribus, nec non ſaxis eſt inuenire. Porphyrius fungos & tubera deorum filios appellat, quòd nimirū ſine ſemine uidentur prodire. Vnde & γηγενὲς Poëtę uocāt, hoc eſt, terra natos, quorum ſcilicet pater aut ſemen ſit ignotum. Varia præterea ipſis nomina à forma & loco etiam tribuuntur. Nonnulli enim Spongioli, à raritate, alij Porriginoſi, à craſſitie & rugoſitate, aliqui Digitelli, à longitudine, quidam Seſſiles: rurſus ſunt quos Spinulos, Cardeolos & Prunulos appellant, qui ſunt innocentiſſimi.

Fungorū uaria genera. Spōgioli. Porriginoſi. Digitelli. Seßiles. Spinuli. Cardeoli. Prunuli.

Monſtrant & Pharmacopolæ in ſuis Officinis Fungos, quos Boletos & Ceruinos fungos, ſeu Ceruiboletos uocant, quos in ſyluis ex

Ceruinus fungus. Ceruiboletus.

ceruorum

Digitized by Google

ceruorum ſemine enaſci, & Venerem ſtimulare comminiſcũtur: quod C
utrunq; falſum eſſe conſtat, cùm & ijs locis, quos certũ ſit ceruos non
adire, naſcantur, præterea cũm natura ijs ſit Veneri contraria, frigida
nimirum & pituitoſa, cruda, & noxia.

TEMPERAMENTVM.

Fungorum omnium natura eſt ſtrangulare. Qui in cibos ueniunt
idem faciunt, niſi bene cocti & conditi fuerint, ægrè autem concoquũ
tur. Temperamentum ijs frigidum, pituitoſum, humidum & crudum.

VIRES, INTRINSECVS.

Agarici candidi ad omnes penè internas membrarum adfectiones,
ex uitioſis humoribus ortas, eſt plurimus uſus, utiliterq; cuiuis, uel in ui
no, uel in mulſa, pro affectus, ætatisq;, & uirium ratione, præberi po-
teſt. Drachmæ uerò pondere Dioſcorides dandum præſcribit. Pau-
lus Aegineta duarum drachmarum quantitate cum melicrato. At Me
ſue, cuius commodior uidetur cõfectio, tuſum Agaricum in uino for
ti imbuendum docet, drachmis Agarici quatuor una Zinziberis tuſi
addita, & cunctis inuicem temperatis ſiccatisq;. Alij trochiſcos inde
formant, aut pilulas, ijs utentes. Tragus eiuſmodi cõpoſitionem oſten
dit: Recipe Agarici cum Zingibere præparati, ut antè dictum eſt, dra-
chmas duas, medullæ candidæ & fungoſæ Colocynthidis peregri-
næ, tuſæ, ſemidrachmam, Maſtiches tuſæ ſemidrachmam, croci tuſi
oboli põdus, Aloëpatici tuſi unciam unam: Singulis in uino bono ſub- D
actis, fiat maſſa, ex qua 11. aut 13. plus minúſue, pilulæ, piſi quantitate,
una uice ſumantur. Conferunt hæ pilulæ iecoris, pulmonis, & lienis
affectionibus, hydropicis item & ictericis, colica quoq; infeſtatis et dy
ſureticis. Pallidis item mulierculis, quibusq; menſes ſunt impediti, Po-
dagricis articulorumq; doloribus. Eædem pilulæ uitioſos humores,
è quibus putridæ naſcuntur febres, per ſedes educunt. Vermes corpo-
ris & alia intra corpus noxia ſumpta, dictæ pilulæ, aut agaricum per
ſe, expellunt.

Qui fungos ederit noxios, ſtrangulationem inferentes, Agaricum
drachmæ pondere ex uino tuſum, aut dictas pilulas, ſumat. Fungorũ
remedia, ſi quis aut plures quàm par ſit, aut noxios ederit, Dioſcorides
alijq; docent: Vomitu primũm ſuccurrendum, hinc oxymel bibet, aut
gallinacea oua cum poſca, adiecta Ariſtolochia drachma. Aut Abſin-
thium ex uino melleq; ſumptum, & ex aqua potũ. Liguſticum quoq;,
aut radix Angelicæ tuſa, ex uino.

EXTRINSECVS.

Extra corpus exiguus fungorum eſt uſus. Qui ſambuco adnaſcun-
tur, tumores & inflammationes ex aqua roſacea & uino impoſiti ſeda
re feruntur. Ouati antiquis damnis exiccandis & ſanandis conferunt.
Rubri muſcarij cum lacte muſcas perimunt.

Qui

Digitized by Google

A Qui arboribus adnaſcuntur ad ignarios uſus coquuntur, ignem enim ſemel conceptum non facilè relinquunt. Coquuntur autem in lixiuio, hinc ſiccati pulſantur ut molleſcant, ac denuò ex aqua cum nitro coquuntur.

MVSCVS. Mooß.

MVſcus, Græcis βρύον, Ger. Mooß/ Officinis Vſnea. Huius plures ſunt ſpecies: alius enim in arboribus naſcitur, quem Officinæ Vſneam uocãt, Germa. Baummooß/ Alius in lapidibus, alius in hortis & ſyluis. Nihilq; eſt aliud quàm uilloſum quoddam excrementũ, uel arborum, uel terræ, uel lapidum. *Muſcus. Bryon. Vſnea.*

Prefert Dioſcorides Cedrinum, cui proximus populeus, in quo genere candidus & odoratus præſtat, nigricans improbatur.

Qui in ſyluis & locis uliginoſis naſcitur, præcipuæ eſt æſtimationis apud agyrtas & magos, ex quo enaſcitur flos capillaceus, Polytrichon uidelicet Apuleij, Germa. Widerthon.

Alius quoq; eſt Muſcus terreſtris dictus/ Germa. Beerlap. Muſcus item marinus, cuius meminit Dioſcorides libro quarto. *Muſcus marinus.*

B Præterea res eſt quædam odorifera, quam Muſcũ appellant, Germa. Biſem. Sed hæc non eſt arborum canicies, ſed Indici cuiuſdam animalis, Capreæ ſimilis, quotannis ex umbilici uomica promanans, quo tempore & pabulo & potu fera abſtinet. De quo uide plura apud Aëtium, deinde apud Ruell. lib. 1. cap. 27. odoratum pus, propriè Moſchum dictum. Animal illud ex quo Moſchus odoratus colligitur, Gazellam Barbaris dici Hermolaus ait. *Moſchus Biſem. Gazella.*

TEMPERAMENTVM.

Omnibus natura eſt contrahendi. Præfertur autem reliquis candidus, qui in cedro naſcitur arbore, proximus qui in quercu. Natura ijs reſoluendi, aperiendi, & molliendi.

VIRES, INTRINSECVS.

Muſcus candidus, odoratus ſemidrachmæ pondere ijs qui difficulter urinam reddunt, datur. Drachmæ uerò pondere ijs quibus menſes impediuntur, ut Auicenna eſt autor. Hydropicis trium drachmarũ pondere datus, aquam intercutem pellit, ut idem ſcribit. Idem medicamentum confert mulieribus, quæ mortuos habent fœtus in utero.

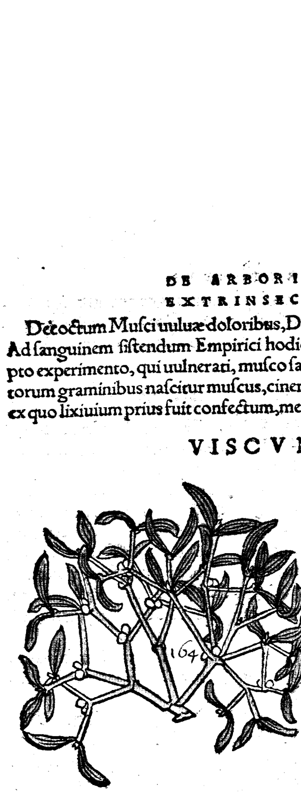
Album Muſcum in uino aliquot dies imbutum, ſi uinũ illud bibat, in profundũ hominem ſomnum inducere tradit Serapio. Idem uinum mediocriter ſumptũ, ſingultib. & uomitionib. prodeſt, ac uentriculo confert.

Digitized by Google

EXTRINSECVS. C

Decoctum Muſci uuluæ doloribus, Dioſcoride teſte, inſeſſu eſt utile. Ad ſanguinem ſiſtendum Empirici hodie muſco utuntur, ab urſis ſumpto experimento, qui uulnerati, muſco ſanguinem ſiſtunt. Qui in hortorum graminibus naſcitur muſcus, cinere, extincto tamē prius, hoc eſt, ex quo lixiuium prius fuit confectum, menſe Martio inſperſo abolетur.

VISCVM.

Viſcum, Græcis ἰξὸς. Germa. **Miſtel/ Affolter.** Nemini non eſt notum, ut ſuperflua ſit eius deſcriptio. Propria ſede carens in aliena uiuit. Satum autem non prouenit. Vnde Verg. Quod non ſua ſeminat arbos. Per auium autem aluum redditum prouenire aiunt. Vnde Plautus: Ipſa ſibi auis mortem creat, cūm Viſcum ſerat, quo poſtmodum ab aucupibus capiatur. D

Naſcitur in arboribus, præſertim quercu, necnon pyro pomoq́; perpetua uirens coma, ramulis lentis & inuicem complicatis, folio & colore buxi, acinis candidis. Quæ ueterum de hoc fuerint ſuperſtitiones, quantaq́; in decerpendo religio, Vide apud Tragum capite de Viſco, parte tertia, capite tertio.

TEMPERAMENTVM.

Temperaturæ eſt mediæ: neq; nimis calidum, neq; nimis frigidum: plus habet humidæ quàm terrenæ aut ſiccæ ſubſtantiæ. Tumores diſcutit & mollit.

VIRES, INTRINSECVS.

Viſcum quernum, coryli item & pyri arboris, quod terram non attigerit, tuſum ex uino potum, comitialibus mederi ferunt, qua de cauſa nō nulli puerorum collo, filo tranſmiſſo, alligant, aut argento etiam includunt.

EXTRINSECVS.

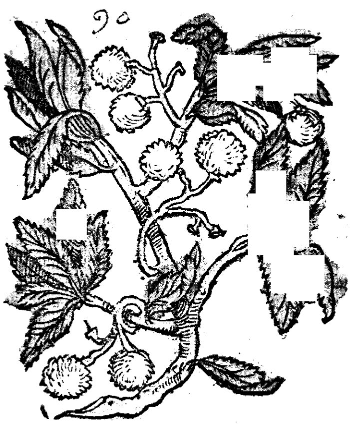
Succus ex Viſco uiridi qualicunque exemptus, & auribus infuſus, parotidas diſcutit & mollit, dolorem item ſedat. Tuſum & illitum uiſcum tubercula aurium pellit. Cum thure antiqua hulcera purgat & ſanat. Cum calce inextincta tuſum & illitum, lienem

A conſumit: Dictis ſi fæx uini addatur, ſcabros ungues polit. Iumenta, in pabulo datum, nutrire aiunt, bonumq; ijs habitum inducere. Fit ex hoc Viſcum, eodem nomine appellatum, German. Vogelleim/ quo aues capiuntur. Fit autem ex baccis immaturis, hoc eſt, uiridibus, nondum candidis, quæ meſſis tempore colliguntur, deinde ſiccantur, & aridæ tunduntur, ac conditæ in aqua putreſcunt, duodecim ferè diebus. Inde in profluente rurſus malleo tuſi, corticibus amiſſis, interiore carne lenteſcunt.

ARBVTVS.

Κόμαρος. Memecylos.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

ARbutum Latini uocant, quam Græci, teſte Plinio, Comaron & Memecylon. Arbor, deſcribente Dioſcoride, eſt Cotoneæ malo non diſſimilis, folio tenui, cuius fructus pruni magnitudinem implet, nullo intus nucleo. Fructus eius eodem cum arbore nomine, Memecylos uidelicet, appellatur, qui maturus flauet aut rubeſcit, eſu acetoſus.
B Plinius autem lib. 15. cap. 24. fructum eius Vnedonem uocat. Vnedo, inquiens, pomum inhonorum, ut cui nomen ex argumento ſit, unũ tantùm edendi, duobus tamen hoc nominibus appellãt Græci, ex quo apparet totidem eſſe genera & apud nos: alio nomine Arbutus dicit. Ex quo loco Plinij conſtat, Plinium ſimilitudine quadam deceptum diuerſas arbores confudiſſe. Siquidem Vnedo nõ eſt fructus Arbuti, ſed alterius quæ Epimelis Græcis dicitur, ut Galenus lib. 6. Pharm. ſimp. ſcribit. Epimelis, inquiens, acerba planta eſt, & ut dicere poſſis, ſyluestris malus, cuius fructus οὐνεδὼν in Italia appellatur, ac plurimum in Calabria naſcitur: fructus eius acerbus, ſtomacho incõmodus, & caput dolore grauans. Vnde liquet. Vnedonem propriè fructum eſſe Epimelidis arboris: Arbuti uerò fructum eſſe Memecylon. Plinius itaq; uel ab alijs Græcis ſua hæc deſcripſit, uel ex facultatis quadam conuenientia inter utraſq; arbores falſus, eandem credidit eſſe Comaron & Vnedonem.

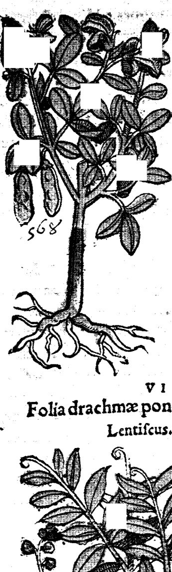
TEMPERAMENTVM ET VIRES.

Comaros qualitatis eſt acerbæ. Stomacho, Dioſco. teſtimonio, aduerſatur, capitis dolorem mouet. Quod idem Galenus etiã perhibet.

ANAGYRIS. C

Acopos. Malua terreſtris.
Lignum putidum. Stinckend baum.

Anagyris. Acopos. Malua terreſtris. Lignum putidum.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

ANagyris Plinio frutex dicitur, quē alij uocant Acopon. Hodie Malua terreſtris, quòd inſtar maluæ humi iaceat. Ruſticis Galliæ Lignum putidum, à fœtore, ſicut Germa. Stinckend baum.

Fruticat arboris inſtar, folijs & ramis uiticis, odore fœdo, flore Braſſicæ, Siliqua terete, qua ſemen continetur renibus ſimile, cum meſſibus matureſcens, uarium, rotundum, ſolidum. Notum eſt prouerbium ab odore fruticis huius factū, ἀνάγυρον κινεῖ, hoc eſt, Anagyrin mouet.

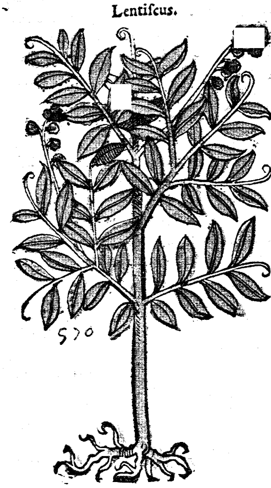
TEMPERAMENTVM.

Facultate diſcutiēdi & molliēdi eſt prędita.

VIRES, INTRINSECVS.

Folia drachmæ pondere bibuntur, ſi emortuus fœtus hæreat, & mēſes ac ſecūdæ morentur. Suſpirioſis eodem modo proſunt. In uete- D re uino ad phalangiorum morſus, & capitis dolores, cōferūt. Semen cōmanducatum uomitiones facit.

Lentiſcus.

EXTRINSECVS.

Tenera folia illitu collectiones tumoresq́; reprimunt. Difficulter parientibus eadem alligantur. Radicis cortex diſcutiendis concoquendisq́; adhibetur.

LENTISCVS. Σχῖνος.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

LEntiſcus, q̄ liquore quodā lenteſcat, nomen accepit: nā ubiq́; reſinam ſudat, Gręcis Σχῖνος uocat̄. Germ. & Offici. arbor incognita.

Arbor eſt roboris magnitudine, Sorbi folio, Terebinthi odore, acinis ſylueſtris punicæ, rubentibus, ubi maturuerint nigris, tantiſper dum coquuntur rubris. Flores

A ret anno ter, fronde uirens perpetua. Vnde Ciceronis extant uerſus:

Iam uerò ſemper uiridis, ſemperq; grauata
Lentiſcus, triplici ſolita eſt grandeſcere fœtu,
Ter fruges fundens, tria tempora monſtrat arandi.

Arbor eſt reſinifera, ubiq; reſinam ſudans: ex qua etiam Maſtiche dicta colligitur: ſed eam tantùm in Chio Inſula fundit. Oleum ex fructu eius conficitur, quod Lentiſcinum uocant. Plinius aliam deſcribit Lentiſcum præter hanc, folio Piſtacij, ſed minore, per extremitatem rubente, in ſummo ſiliquæ piſorum, ſed corniculi modo intortæ, in quibus reſina iucundi odoris continetur. Maſtiche. Oleũ Lentiſcinum.

TEMPERAMENTVM.

Adſtringendi uires Lentiſci ſemen, folia, rami, cortex, & radix poſſident.

Maſtiche calida eſt cum humore quodam, ut autor eſt Aëtius. Oleum quod è ſemine fit, adſtringendi quoq; ui eſt præditum, & refrigerandi.

VIRES, INTRINSECVS.

Eadem eſt ſemini, folijs, cortici & radici facultas. Potu ualet aduerſus omnes ſanguinis reiectiones, alui profluuia, & dyſenterias: contra B ſanguinis item eruptiones in uulua, & ſedis aut matricis procidentiã: Per omnia autem Acaciæ & Hypociſthides uicem ſuſtinet. Reſina quæ Maſtiche dicitur, ſtomachi, inteſtinorum, epatiſq; imbecillitati prodeſt. Maſtiche.

Oleum Maſtichinum, quod è trita fit Maſtiche, mediocriter calfacit, adſtringit & emollit. Maſtichinum oleũ. Meſus.

Reſina Lentiſcina utilis eſt ſanguinem reijcientibus, & tuſſi ueteri, ſtomacho auxiliatur, ſed ructum mouet. Reſina Lentiſcina.

EXTRINSECVS.

Decoctum Lentiſci fotu caua explet, & oſſa ferruminat, uuluæ fluxus ſiſtit, nomas arcet. Mobiles dentes collutione firmat.

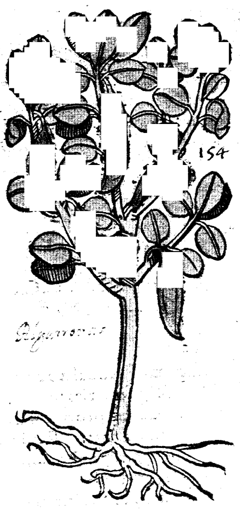
Oleum Maſtichinum aduerſus prominentes ſtomachi duritias, cœliacorũ dyſentericorumq; cruciatus eſt utile. Faciei maculas extergit, & colorem eiuſdem corrigit. Ol. Maſt.

Oleum Lentiſcinum ſcabiem iumentorum canumq; ſanat: utiliſsimum eſt peſſis, acopis, & leprarum medicamentis: ſudores ciet. Ol. Lent. Meſus.

SILIQVA. Κεράτια.
Ξυλοκέρατα. Fructus.
S. Joannes brot.

Digitized by Google

NOMINA ET DESCRIPTIO. C

Xylocaracta.

SIliqua arbor à ſiliquis quas fert nomen eſt ſortita, nobis incognita, ſed fructus eius ad nos adferuntur. Arborem Græci κερἄτιαμ, & fructum eius ξυλοκέρατα appellãt. Officin. corruptè Xylocaracta fructum uocant. German. S. Joannes brot. Arbor eſt ſiliquas ferens, digitorum hominis longitudine, falcatos, pollicari craſsitudine, in quibus ſemen, quod neq; caro neq; lignum, neq; cartilago dici poteſt. Siliquæ ipſæ, quamuis lignoſæ, dulcedine tamen cibis expetuntur. Semen in ſiliquis damnatur, ipſæ autem ſiliquæ ſunt dulces. Scritur Februario & Nouẽbri planta potiſſimũm : ſemine quoq;, ſed minus feliciter ; nullum enim fructum fert, breuiq; moritur. Loca amat maritima, ſicca, calida, & D campeſtria.

TEMPERAMENTVM.

Vim habent diureticam & laxatiuam.

VIRES, INTRINSECVS.

In medicina exiguus earum eſt uſus. Ad ſtomachum fulciendum poſt cœnam commendantur, ad uentris item profluuia, ſi quis præſumpſerit. Recentes ſiliquæ ſtomacho inutiles, aluum ſoluunt. Eędem ſiccatæ ſiſtunt, & ſtomacho utiliores fiunt. Vrinam cient; maximè uerò quæ uinaceis condiuntur, ut tradit Dioſcorides.

RHVS, SVMACH.

Rhus rubrum, obſoniorũ. Sumach.

RHus quod aliàs rubrum uocant, & obſoniorum, quòd obſonijs adſpergatur, Græcis ἐρυθρός ἢ μαγειρικός, Gaza fluidam in Theophraſto reddit, à ῥέω id eſt, fluo, Officinæ Sumach cum Barbaris uocant.

Byrſodepſicon.

Duo faciunt huius genera : alterum quod ad obſonia uenit : alterum Byrſodepſicon : quoniam qui pelles condepſant, ſpiſſandis corijs folio eius utuntur.

Arbuſcula

A Rhus, Sumach.

32

Arbuſcula eſt, Dioſcoride depingente, binûm cubitorum altitudine, folijs oblongis, modiceq; rutilis, ſerratimq; per oras inciſis, acino uuarum gracilium, denſo, magnitudine terebinthi, latiuſculo, corticea racemorum tunica. Semen obſonijs adſpergitur.

Ruellius deſcribit fruticem in mõtibus & petroſis Galliæ naſcentem, ramulis digitali craſſitudine, bicubitalibus, folijs ulmeis, piloſioribus, quæ paribus internodijs, aduerſis pediculis coniugatim adhærent, per ambitum minutiſſimè ſerrata. Flos albus racematim enaſcitur, eoq; marceſcente acini oſtenduntur in uuam congeſti, grano lentis magnitudine, latiuſculo, & uelut leniter utrinq; compreſſo, cùm ematuruit rubro, radice per ſumma ceſpitum uagante, flexu ferè inuictam. Hanc Gallis Viurnam dici ſcribit. Ac uel Rhus eſſe ſuſpicatur, uel Viburnũ, cuius meminit Vergil. in Eclogis: Viurna. Viburnũ.

Quantum lenta ſolent inter uiburna cupreſſi.

B

TEMPERAMENTVM.

Folia, teſte Dioſcoride, uim habent adſtringendi, refrigerandiq;, & Acaciæ effectus præbent.

VIRES, INTRINSECVS.

Decoctum eius dyſentericis infunditur, & in potus eorum inſeſſusq; adijcitur. Semen dyſentericorum & cœliacorum obſonijs inſpergitur.

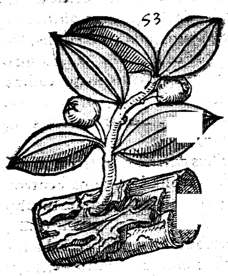
EXTRINSECVS.

Rhus pro ſale adſpergitur obſonijs. Decoctum capillos denigrat, auribus purulentis infunditur: Folia gãgrænas & pterygia cohibent, ex aceto & melle illita. Liquamentum fit ex folijs aridis, ad craſſitudinem mellis in aqua decoctis, ad eadem ut lycium conueniens. Semen eoſdem effectus exhibet: fracta, deſquamata, liuidaq;, illitum ex aqua, ab inflammatione uindicat: Linguæ aſperitates cum melle abſtergit: Candida fœminarum profluuia ſiſtit, Hemorrhoides ſanat, cum querno carbone intrito admotum. Aqua in qua ſemen maduit decocta, cogitur coitq;, efficacior medicinæ quàm ipſum ſemen. Gummi frutex ſtillat, quod dentium cauis, ad finiendos dolores imprimitur.

GAIACVM. Frantzoſenholtz.

Digitized by Google

NOMINA ET DESCRIPTIO.

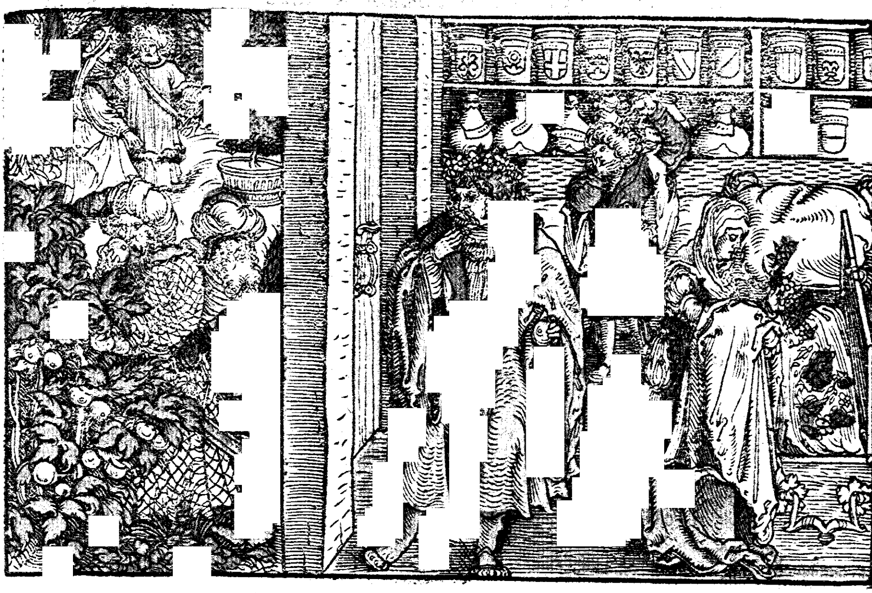
GAiacum ſeu Guaiacum gentilitio nomine dictū. Lignum eſt quod hodie ad nos affertur, ad Hiſpanicam ſeu Gallicam ſcabiem præcipuo eius uſu cognito. Vnde German. **Frantzoſen holtz** appellant. Ebeni eſt ſpecies, ut hoc eruditorum cōſenſus teſtatur: De uiribus enim cum eodem certat, ſola uerò nigritia diſſidet. Lignum eſt, primùm ſcabro rimoſoq; ueſtitum cortice, materia intus ex atra rufeſcente, grauiſſima, ita ut pondere, & ligni ſpiſſitudine, in aquis non innatet, ſed ilico more buxi ſidat. Verùm interna pars, quæ medullacea creditur, candido ligni circulo cingitur, quo delibrato, pullities quadantenus in fuſcum degenerans cernitur, hiante nonnunquam inteſtina materie, quę tanta duritie eſt prædita, ut aciem ferri reſpuat, nec temerè ſerræ aut ſcobinæ limationem reformidet. Quòd ſi accepta eſt plaga, contrahit ſe protinus, clauditq; ſuum uulnus, ob id contumacius tranſmittit ferrum. De Hebeno uide Dioſc. lib. I. cap. III.

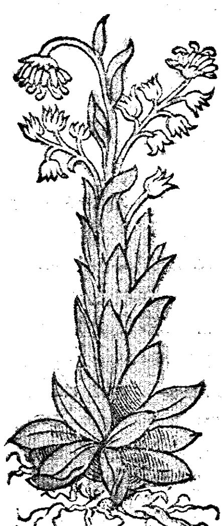
VIRES, INTRINSECVS.

Cōmendatur ligni huius uſus, nec abſq; multo & certo experimento, ad morbum quem Gallicum uocant. Cuius luis genitrices primùm tradūt fuiſſe inſulas, unde Gaiacum defertur, in quibus omnes paſſim hac lue corripiuntur, nec alio, niſi ligni huius, remedio morbo medentur. De ligni huius ad uſum medicum apparatu, coctione, & cura eorum qui hoc curantur, Vide, præter alios, Fuchſium in libris de curandi ratione, ubi copioſè hæc ipſa exequitur.

DE

DE NATVRA ET VIRIBVS PLANTARVM.

535

AEIZOON.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

AΕιζωον, Latinis Semperuiuum, Græco etymo dictum, hoc nominis à reipſa impoſito, perpetuò enim & hyeme & æſtate uireſcit, nec ulla frigoris iniuria offenditur. Sedū item & Barba Iouis, Germa. Hauſwurtz/Donderbar/Maurpfeffer. *Semperuiuum.* *Sedum.* *Barba Iouis.*

Tria huius Dioſcoridi ſunt genera:

Primum dictum maius, caules habet cubitales, interdum etiā maiores, pollicis craſſitudine, pingues, uirentes, Characię tithymali inſtar, inciſuras habentes: Folia pinguia, carnoſa, longitudine pollicis, in cacumine linguæ ſimilia, alia in terram reſupinata, alia in capite inuicem contracta, circulo oculi figuram imitantur. Naſcitur montanis & teſtaceis: in tectis etiam domorum ſeritur. Vnde nomenclaturā à Ger. Hauſwurtz accepit. Floret Maio & Iunio.

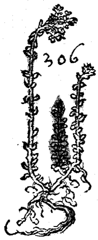
Secundum

Telephiū purpurascens. el herbario. num. 160. pag. 53.

Secundum dictum Sedum minus, Trichalles Græcis, quòd ter in anno floreat. Vulgò Vermicularis, à foliorum ſimilitudine, quæ rotunda ſunt & figuræ oualis, aut uermiculos putes. Item Craſſula minor. C

Caules ab una radice exeuntes multos habet, tenues, folijs plenos rotundis, pinguibus, paruis, in ſummo acuminatis, caule è medio emicãte, palmi altitudine, umbellam aut flores luteos ferente. Germ. Kleyn Hauſwurtz. Naſcitur in muris, maceriis uinearum, & petris, parietibusq;. Floret Maio ſimiliter & Iunio.

Tertium genus eſt Aizoon ſylueſtre, alijs Portulaca ſylueſtris, uel Illecebra. Telephion quoq; Dioſcoridi. Hodie Vermicularis minor, Germa. Katzentreublin/ Maurpfeffer/ Steynpfeffer/ Erdpfeffer. Naſcitur locis petroſis, ſepulchris umbroſis, oppidorumq; foſſis, folijs puſillis & pinguibus, ad portulacæ figuram accedẽtibus, craſſis, hirſutis, breuiore cacumine. Floret Maio tantũm, floribus luteis.

Quod uerò Telephium in fine ſecũdi ſigillatim apud Dioſcoridem deſcribitur, uidetur potius, eruditorum teſtimonio, caput illud in fine ſecũdi ab alio quopiam adiectum. Hanc itaq; tertiam ſpeciem Aizoi, uerum Telephium, ut à Dioſcoride etiam appellatur, credimus. Qui uerò caput in fine ſecundi Dioſcoridis eſſe uolunt, faciunt Telephion eò loci herbã, quæ uulgò Illecebra, Germa. Fotzwein/ Wundkraut appellatur. D

TEMPERAMENTVM.

Prima duo genera frigida ſunt in tertio gradu, & in receſſu exiccãtium. Refrigerant & adſtringunt. Tertium naturæ eſt calidæ.

VIRES, INTRINSECVS.

In febribus ardentibus alijsq; calidis fluxibus, tria, quatuórue aquæ ſtillatitiæ Aizoi cochlearia ſumi poſſunt. In alijs morbis minus eſt tutum. Succus, Dioſc. teſte, teretes lumbricos, cum uino potus excutit.

EXTRINSECVS.

Folia per ſe, aut cum polenta illita, conferunt ad eryſipelata, herpetas, nomas, oculorum inflammationes, ambuſta & podagras. Succus aut ſtillatitia aqua, cum linteolo applicata, totius corporis inflammationes reſtinguit. Phreneſin, capiti hoc modo applicatus, ſedat.

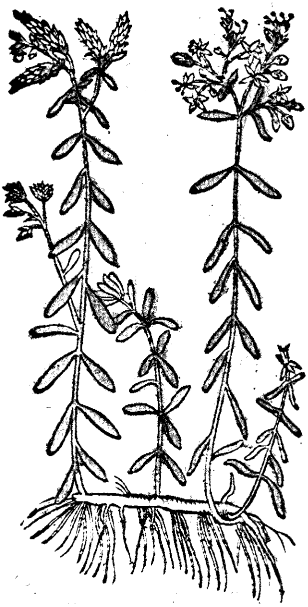
Iecoris, ſplenis, renum, & podagræ dolores mitigat. Omnibus in ſumma inflammationibus aut per ſe, aut igne factis, confert. Nobiliſſimum etiam ex ſucco Aizoi & Solani, cum porcina adipe conficitur unguentum.

TRAGVS

A

TRAGVS HERBA.

Gallinariæ baccæ. Hünerbeer. Hünertrauben.

TRagus, Italis Pegnolla. Germa. Hünerbeer/ & Hünertreublin. Naſcitur hæc herba in muris & petris, necnon uinearum macerijs, & parietibus. Scorpion & Taganon nonnullis appellari, ſcribit Dioſcorides, maritimis locis naſcens, palmum alta aut amplior, fruticoſa, humilis, oblonga, ſine folijs, puſillis circa ramos acinis, rufis, multis, magnitudine tritici, acuto cacumine, guſtu multum adſtringẽte. Eſſe autẽ hanc, cuius picturam exhibemus, ueram Tragum, teſtatur Cordus Euricius in ſuo Botanologico, ſic ſcribens: Eam & ego diu antehac obſeruaui, putoq́; me noſcere, & eſſe quam Dioſcorides Tragum adpellat, Guſtaui, & adſtringentem eius uim ſenſi, qua eam facultate præditam, idem autor indicat: Eius nomen à muli- B erculis inquiſiui, quæ Hünerbeer/ hoc eſt, Gallinarias baccas appellari reſponderunt. Eidem ſententiæ Valerius filius ſubſcribit. Nonnulli etiam Katzentreublin nominãt, quod nomen ad Aizoum quoq; refertur. Admodum eſt autem ſimilis Aizoo minori, ut multi etiam pro eodem hanc ipſam accipiant. Sed differentia tamen eſt in floribus, quos Dioſcorides prætermiſit. Sunt enim in Trago flores candidiſſimi, quos Maio & Iunio menſibus producit, in Aizoo uerò minore lutei.

Gallinariæ baccæ

errauit, ... accepit eum pro trago.

TEMPERAMENTVM.

Facultas ei eſt adſtringendi, ut guſtus idipſum declarat, & Dioſcorides teſtatur. Deſiccat modicè, & uehementer refrigerat.

VIRES, INTRINSECVS.

Racemorum acini decem ex uino poti, cœliacis & fœminis fluxu uuluæ laborantibus auxiliantur. Tunduntur etiam à pleriſq;, & in paſtillos digeſti ad uſum aſſeruantur.

EXTRINSECVS.

Prodeſt ad eryſipelata, herpetas, omniſq́; generis inflãmationes à fluxione natas.

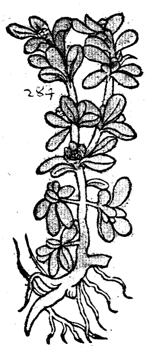
ANDRACHNE. PORTVLACA.

Andrachne,

Digitized by Google

C

D

Portulaca. ANdrachne, Portulaca, Gallicè, *Pourpier*, *Pourchaille*. Germ. Bur
gel/Burtzel/Sawburtzel/Sawbon/Grenſel. Duæ ſunt huius
ſpecies: Hortenſis & Sylueſtris.

1. Hortenſis caules habet craſſos, pingues, teretes, & in altum erectos,
lentè uergentes in puniceum, folia pinguia, à tergo candida, flores exi-
guos, luteos, ſemina nigra, in herbaceis calycibus contenta. Naſcitur
in hortis, uineis, locisq́; cultis. Germa. ſimpliciter Burtzelkraut.

2. Syluestris naſcitur in locis petroſis & incultis, folijs oleæ, multo ta-
men minoribus, numeroſioribus, & tenerioribus: cauliculos habet ru-
bentes, ab una radice multos, in terra ſeſſiles, qui commanducati ſucco
abundant, glutinoſiq́; & ſapore ſunt ſalſi, Germa. Wild oder Acker-
burtzel. Nec eſt tertium Aizoi genus, ut quorundam fert opinio. Vtri-
uſq; & folia & flores Iunio, & Iulio potiſſimùm ſunt carpendi: ſemen
uerò menſibus ſequentibus.

TEMPERAMENTVM.

Vtraq; in tertio ordine à temperatis ac medijs refrigerat: humectat
uerò in ſecundo.

VIRES, INTRINSECVS.

Portulacæ & folia & ſemen pota aut comeſta, internę uentriculi, ie-
coris & renum inflammationi maximo ſunt auxilio: dyſenteriã, aliosq́;
alui

A alui fluxus compeſcunt: renum inflammationem refrigerant & confortant: urinæ ardorem pellunt: ſanguinis in matrice profluuium, ficus, hæmoptyſin, aridam tuſſim & dyſpnœã tollunt. Gomorrhœan item & Veneris inſomnia ſiſtunt, ſanguinis calorem mitigant, ac impudicitiã refrenant. Stomachum, in acetario ſumpta, corroborant. Ad eadem omnia ſtillatitia aqua pollet.

EXTRINSECVS.

Folia & ſemen trita cum farina hordeacea, ac temporibus illita, phreneſin compeſcunt. Eodem modo oculorum, aliarumq; partium inflammationibus, eryſipelati item, auxiliatur. Succus aut liquor Portulacæ, cum Irino oleo aut roſaceo temperatus, quietem & ſomnum, illitus, inducit. Pueris prę nimio calore non commodè dormientibus, cum ſtupa capiti illinitur, uel ſtillatitia interdum aqua bibenda datur. Linguæ inflammationibus, cydoniorum nuclei in Portulacæ ſtillatitia aqua mollefacti, commodiſſimè illinuntur. Idem præſtat Ozimi ſemen, dicto modo illitum. Dentium ſtuporem ex acido cibo aut aliunde natum, ſi aqua eius os colluatur, aut folia commanducentur, corrigit. Vulneribus ad ſyderationem ſpectantibus ex polenta illinitur. Plagis ſagittarum aut ſerpentum impoſita, uenenum extrahit. Prociduum umbilicum infantium adiuuat. Puſtulis cum polenta & ſale, aceto & cera inungitur. Hulcera oris, & gingiuarum tumorem, commanducata cruda, ſedat: mobiles
B dentes ſtabilit. Ceruicis dolori, cum Galla & lini ſemine, pari quantitate ſubuenit. Mammarum uitia, cum melle aut cimolia creta, emendat. Ardentibus febribus cum polenta imponitur. Podagris calidis & eryſipelati, cum ſale illita, medetur. Vulnerum doloribus ex oleo cum polenta illinitur. Neruorum duritiẽ emollit.

Cotyledon.

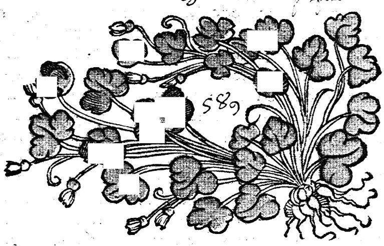

COTYLEDON.

Cotyledon Græcis, Latinis Acetabulum, item Cymbalion, à foliorum forma, quæ Acetabuli formam referunt. Latini quoq; Illecebram, Galli, *Graſſette*, Officinæ Craſſulam maiorem uocant. Alij Fabam craſſam. Nonnulli Portulacam maiorem, alij Scrophulariæ ſpeciem eſſe uolunt. Germa. **Wundtkraut/Bruchwurtz/Knabenkraut/Zumpenkraut/Foꝛzwang/Foꝛzwein. Fettehenne/Donnerbonen.** Orchios ſpeciem aliqui faciunt, Teſticulum uulpis appellantes, à teſticulorum radicis forma. Duo huius deprehenduntur genera, ex florum differentia, qui in altero cãdidi, in altero ſunt purpuraſcentes. Folia quoq;

Illecebrã. *Craſſula maior.* *Faba craſſa.* *Teſticulus uulpis.*

nonnihil differunt, quæ in candidis ſunt uiridia & herbacea, in purpura- C
ſcente uerò nonnihil pallida. Herba eſt radice alba ac nodoſa, teſticulo-
rum effigie, multis contexta nexibus, caule, quem menſe Maio emittit,
rotundo, folijs fabæ, pinguibus, ſucculentis, quibuſdam etiam leuiter in-
ciſis: florem fert Iulio & Auguſto, per omnia Origano ſimilem, inodo-
rum, ſtellularum formam, ſingulis floſculis repræſentantibus. Sunt qui
ad Telephium hanc ipſam herbam referant, de quo in Aizoo eſt di-
ctum.

Alij acetabulum ſeu Cotyledona uolunt eſſe herbam quandam angu-
loſo folio, in cuius medio pediculus eſt, quam Germani **Nabelkraut** uo- D
cant, flore paruo, purpureo. Officinis ea Vmbilicus Veneris, & Cymba-
laria dicitur, cuius figuram cernis appoſitam. Non parum autem hæc i-
pſa ab acetabuli deſcriptione abeſt.

Vmbilicus Veneris. Cymbalaria.

TEMPERAMENTVM.

Folia ipſa frigidæ ac humidæ ſunt qualitatis. Radix modicè eſt cali-
da: Symphyti penè temperamento. Glutinandis uulneribus non incon-
ueniens.

VIRES, INTRINSECVS.

Liquor ſtillatitius Cotyledonis perutilis eſt internis uentriculi, pul-
monis, iecoris, matricis, & inteſtinorum uitijs: ruptis per aliquot dies
pota medetur: nec non inteſtinorum ex dyſenteria exulcerationi. Radix
cum melle in uino cocta, eoſdem habet effectus.

EXTRINSECVS.

Herba ipſa ad uulnera glutinanda mirè eſt efficax. Tuſa ſanguinem
ex uulneribus manantem ſiſtit. Ramices puerorum ſanari, ſi intra pueri
ipſius pedes herba in horto in terram plantata radices egerit, ſuperſtitio-
ſum uulgus credit.

RHODIA RADIX.

Roſenwurtz.

Rhodia,

A

RHodia, Græcis Radix, quaſi dicas Roſea, German. **Roſenwurtz**/quòd trita roſas redolet. Gallicè, *Racine ſentant la roſe*. Officinis ignota. Dioſcorides radicem ſolùm deſcribit, reliquam formam ex aliorum obſeruatione licebit ſumere. Radix itaq; Coſto naſcitũ ſimilis, leuior tamen, minoriſq; ponderis, & inæqualis, odorem roſarum cùm teritur reddens. Folia uerò, caules, flores & ſemina, Portulacæ ſeu maiori craſſulæ ſimilia, ut Valerius Cordus & Georgius Agricola ſe teſtantur obſeruaſſe, producit. Radici Dioſcoridis deſcriptio per omnia conuenit, ut abſq; omni dubio ſit ea, quam uocamus **Roſenwurtz**. Copioſè naſcitur in Alpibus circa Saltzenburgum.

TEMPERAMENTVM.

B Galenus calidam in ſecũdo, aut initio tertij ordinis ſcribit: quod temperamentum ex uiribus quas ei Dioſcorides attribuit, non cognita radice, Galenum collegiſſe, Valerius Cordus exiſtimat. Conſtat autem ex cõtrarijs qualitatibus, humida & calida, ſcilicet terrea & frigida, ut ex odore & ſapore facilè patet. Nam odore, ſapore & colore omnino roſas radix hæc imitatur.

VIRES, INTRINSECVS.

Capitis doloribus, ſi madefacta cum modico roſaceo fronti & temporibus apponatur, eſt utilis. Omnes in ſumma cum roſa facultates poſſidet.

CHAMAEDRYS.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

CHamædrys quaſi humilis quercus. Vnde etiam quercula minor appellatur. Latinis Trixago, ſeu Triſſago. Vulgò etiam Serratula, à foliorum inciſuris. Nonnullis Teucrion, ob ſimilitudinem quam cum Teucrio habet, Germa. **kleyn Bathengel**. Galli, *Cheſnette, ou Germandree*. Eſt autem duplex: uera & uulgaris. Vera eſt, cuius deſcriptionem ponit Dioſcorides. Locis naſcitur petroſis & aſperis. Frutex ipſe dodrantalis, folia habens exigua, forma & diuiſura quercus, flore paruo, penè purpureo. Carpitur ſemine prægnans. Hodie paucis admodum Pharmacopolis cognita. Hanc ipſam tamen ab Italo quodam acceptam in horto ſuo

Quercula minor. Triſſago.

26 *Chamædrys uera.*

Chamædrys.

a. Chamædrys uulgaris.

fouet Ioannes Frenfrebius, Pharmacopola Moguntinenſis, ut eſt diligens harum rerum obſeruator & inquiſitor: per omnia referentem & forma & ſapore folia quercus, adeò ut nemo eam ueram eſſe Chamædryn poſſit ambigere. C

Chamædrys uerò uulgaris, qua pleriq; Pharmacopolæ utuntur, deſcriptione ab hac eſt diuerſa, ac German. **Gamander/ Blamanderle/** dicitur. Eſtq; eadem duplex: Altera mas, Germa. **Erdweirauch/** Altera fœmina, German. **Gamanderle/ Blawmanderle.** Naſcitur locis aridis, folio per omnia Scordij, amaro, radice longa, tenui, lignea.

D

TEMPERAMENTVM.

Omnia Chamædrys genera calida ſunt & ſicca in ordine tertio. Quę noſtris tamen Germaniæ locis naſcuntur, non uſq; adeò, ob loci frigidiorem naturam, calfaciunt & exiccant.

VIRES. INTRINSECVS.

Chamædrys uiribus à Betonica parum differt. Vtraq; in uino uel

aqua

Digitized by Google

A aqua decocta, colata & cum melle uel ſaccharo temperata, contra tuſſim, recentem hydropiſin, ſplenem induratum, ſtranguriam & urinæ difficultatem eſt efficax. Idem decoctum uenena expellit, menſes ciet, frigidis præſertim mulieribus, quæ albo infeſtantur fluxu, utile. Reliquas cum Betonica uirtutes communes obtinet.

EXTRINSECVS.

Inſeſſu album fœminarum fluxum, & matricis affectiones ſedat. Cum aqua cocta ſalſa uel aceto, cum fermẽto ſubacta, eructationes ſtomachi, & uomitus ex frigore natos, illita ſedat. Deſtillationes capitis puluis eius cum nigellæ ſemine pari quantitate in ſacculo capiti calidus impoſitus cohibet. Cum aceto, uino, melle uel oleo uulneribus auxiliantur. Furfures, & ſquamas capitis ac ſuperciliorum, cum lupini farina per acetum & aquam ſalſam colata pellunt. Ad omnia in ſumma & hæc & ſequens herba, ad quæ Betonica ſumi poteſt: ad decoctiones, potus confectiones, olea, emplaſtra, balnea, uel deſeſſiones.

TEVCRION.

Teucrion Græcis pariter & Latinis, Germa. groß Bathengel / Officinis incognita. Chamædrys item appellatur, ob ſimilitudinem, quam cum Chamædrys.
B Chamædry habet, illi enim eſt ſimillima, niſi quòd eſt maior. Vnde etiã German. Groß Bathengel nominatur, ſicut Chamædrys kleyn Bathengel. Ac rurſus Chamædrys Teucrion pleriſq; ob ſimilitudinem dicitur & exiſtimatur. Herba eſt, Dioſcoride deſcribente, Chamædry ſimilis, folio tenui, à Cicere non multum alieno. In Germania non niſi ſata prouenit. Florem ſicut Chamædrys, Iunio Iulioq; menſe, ac inde ſemen profert.

TEMPERAMENTVM.

Calfacit in ſecundo, exiccat uerò in tertio ordine. Vim incidendi habet, tenuiumq; eſt partium, Galeno teſte.

VIRES, INTRINSECVS.

Teucrion uiride in poſca, aut aridum decoctũ ac hauſtum, lienem potenter minuit.

EXTRINSECVS.

Lienoſis cum ficubus & aceto illinitur. Venenatorum autem morſibus cum aceto, ſine ficubus. Vulneribus quoq; cum aceto, aut ſi nequeat tolerari, ex fico uel aqua.

VERONICA.

C

1. Veronica mas.

VEronica, à rege quodam Galliæ ſic dicta, ut Brunſchuigius aſſerit. Germa. **Erenbreiß/Grundheyl**. Gallis, *L'herbe aux Ladres*. Duo ſunt eius genera: Mas & fœmina. Mas per terram ſerpit, cauliculo dodrantali, nonnunquam longiore, rubeſcente & lanuginoſo, folijs oblongis, nigris, hirſutis & ſerratis, floribus in ſummo purpureis, ſemine in uaſculis loculorum formã habentibus, radice tenui. Vulgò appellant Herbã tunici, & Serpentinã. Germ. **Erenbreiß/mãnlin**. Tragus ſpeciem eſſe Chamędrys aſſerit, ac in Teucrio Dioſco. lib. 3. deſcribi. Hanc cum ſale tritam, tuſsi pecorum mirè conferre paſtores tradunt.

Herba tunici. Serpentina. Teucriũ.

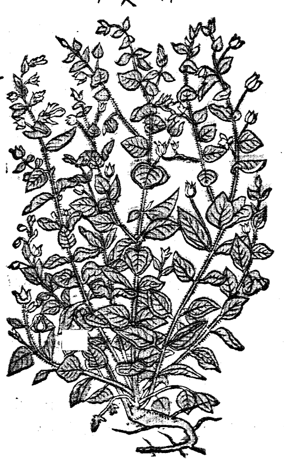
Veronica fœmina caule item per terrã ſerpit lanuginoſo, folijs rotundis, inſtar centummorbiæ aut numulariæ, minimè in ambitu inciſis, paulò quàm maris uiridioribus: floribus in luteo purpureis: ſemine in uaſculis rotundis: radice tenui, ſicut mas. Germ. **Erenbreiß weible/Grundtheyl weible**. Veteribus Sedum agreſte, ob ſimilitudinem, quam cum ea herba habet, eſt dicta. Vtraq; locis naſcitur incultis & ſylueſtribus. Floret Iunio, & ſemine eſt prægnans.

2. Veronica fœmina.

Alia Herbario .471.

D

Sedum agreſte.

TEMPERAMENTVM.

Naturæ eſt calidæ & ſiccæ, amaritudinem enim quandam & adſtrictionem in guſtu præ ſe fert.

VIRES, INTRINSECVS.

In uino imbuta & diſtillata, ℥. j. s. uel ij. pondere, cum theriaca modica ſumpta, febribus peſtilentialibus præſentiſſimũ eſt remedium: uenenum nanq; ac malos humores à corde pellit, et

per

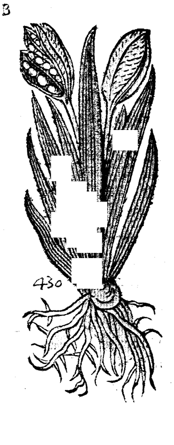
A per ſudores educit. Idē præſtat decoctio herbæ in uino: iecoris itē ac lienis pulmonisq́; obſtructionibus ſubuenit. Aqua Veronicæ ſtillatitia, per aliquot dies unciæ unius ſemis aut duarum pondere pota, uertiginem pellit, memoriam adiuuat, lentos & uiſcoſos humores diſcutit, ſanguinem purgat, matricem item ac ueſicam: ſudores, uenena, calculum renum, omniaq́; intra corpus uenena expellit. Eadem aqua duarum unciarum, uel ℥. ij. s. pondere, cum drachma pulueris foliorum Veronicæ, & drachma corticis medij amaræ dulcis, mixta & pota per dies aliquot, pulmonis uiſcoſitatem diſcutit, pectus per eiectiones purgat, tuſſim, dyſpnœam & pulmonis uitia ſanat. Vnde cum ſale à paſtoribus contra tuſſim pecori datur.

EXTRINSECVS.

Herba Veronicæ in aceto trita, uel in eodem cocta, lienem induratum impoſita mollit. Drachma chalcitidis tuſa, & in aqua Veronicæ reſoluta, omnia putrida hulcera, cutis uitia, ſcabiem, ſerpiginem, papulas & pſoram, ſi ea abluantur, purgat ac ſanat. Idem præſtat ſuccus, aut per ſe aut cum alumine. Galliæ regem elephantię morbo correptum, huius herbæ beneficio à quodam uenatore curatum eſſe ferunt, idq́; hoc inditio, quòd is ceruum à lupo uulneratum, eius herbæ comeſtione, & aſſidua in ea uolutatione, curaſſe ſe ipſum animaduerterat.

XYRIS.

B

Xyris non eſt alia quàm quæ Officinis Sphatula fœtida dicitur. Sphatula uerò à gladioli forma, quam folia referunt, Spatha enim gladium ſignificat. Sunt tamen qui negent eſſe Xyrim. Germanis **Wandleuſkraut** / à necandis cimicibus. Gallicè, *Sphatule puante*. Folia habet Iridis, latiora, & in turbinem mucronata, quorum è medio caulis erumpit craſſus, cubitalis, ex quo ſiliquæ triangulares depēdent, in quibus flos purpureus, in medio puniceus, ſemen in folliculis, ſimile fabis, rotundum, rubrum, acre. Radix longa, geniculata, rufa. *Sphatula fœtida.*

TEMPERAMENTVM.

Calfactoriam deſiccatoriamq́; qualitatem obtinet. Acris enim eſt uehementer, & adſtringens.

VIRES, EXTRINSECVS.

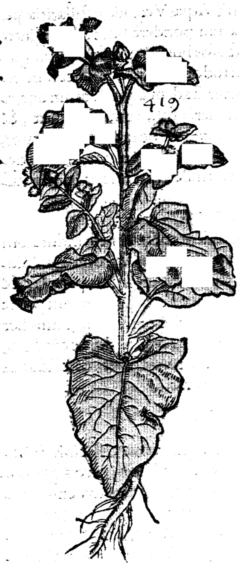
Expreſſus ſuccus manantem ſcabiem & ſerpiginem, papulasq́; illitus ſanat. Vim habet corrodendi & aperiendi.

Digitized by Google

NOMINA ET DESCRIPTIO. C

Perſona-ta. Proſopiō.

Lappa maior. Bardana.

Αρκειον, Perſonata Latinis, Græcis προσώπιον ἢ προσωπὶς, quòd in theatris uultus eorum qui nolebant cognoſci, huius folijs uelabantur. Officinis Lappa maior, Vulgò Bardana, Germa. Groß Klett/ad differentiam minoris, Gallicè, *Gleteron*, *Napolier*. Folia habet cucurbitæ, maiora tamen, duriora, nigriora, & hirſuta: parte auerſa herbida, aduerſa cana, caulem in purpureo albicantem, interdum nullum, radicem grandē, intus candidam, foris nigram. Naſcitur paſſim, circa prata maximè & agros, lappas menſe Iulio cum floribus ſuis producens.

TEMPERAMENTVM.

Digerit, deſiccat & adſtringit mediocriter, teſte Galeno.

VIRES, INTRINSECVS.

Radix, teſte Dioſcor. drachmæ pondere cum pineis nucibus pota, ſanguinem & purulenta excreantibus auxiliatur. Succus cum uino ueteri in potionem datus, omnes morſus ſerpentum mirificè ſanat. Succus foliorum cum melle potus, urinam prouocat, & ueſicæ dolorem tollit. Iſchiadicis puluis ſeminis eius cum uino optimo per quadraginta dies datus prodeſt. D

EXTRINSECVS.

Recentia folia uetuſtis hulceribus utiliter illinuntur: calorē nanq; reſtinguunt & dolorem mitigant. Luxatis & confractis membris impoſita folia proſunt. Nonnulli capillos huius ſemine, adiecto nitro, flauos & nitidos faciunt. Folia febricitanti appoſita, febrem mitigant, & calorem ſanant.

Decoctum foliorum eius cum nitro, axungia, & aceto mixtum & tritum, uulneribus illitum & impoſitum, ea curat, uulneribus decocto primùm lotis & purgatis. Rabidorum canum morſus, trita cum modico ſale radix illita, ſanat.

XANTHION.

NOMINA

NOMINA ET DESCRIPTIO.

A

XAnthion effectu dictũ, quòd flauos capillos efficiat: ξανθὸν ſiquidem flauum Græcis ſignificat. Lappa minor, et Lappa inuerſa uulgò. Germa. **Klein Kletten/Bettlers leuß/Bůbenleuß/Jgelsklet ten**. Galli. *Gratteron tenant aux robbes*. Pinguibus prouenit locis, circa ſepes item, aliaq́; loca, præſertim ubi pecora agunt. Caulem Dioſcoridi fert cubitalem, pinguem, anguloſum, alasq́; in ipſo multas: folium Atriplicis inciſura, mollia & cinericea, Altheæ foliorum inſtar, odore naſturtij, ſemine rotundo, ceu grandiore oliua, ſpinoſo, platani pilula, ueſtibus tenacitate ſua adhærente. De huius fructu naturæ proditur miraculum. Maturæ enim Lappæ eius apertæ in ſe duo ordei grana continent, quæ fœcunditatem deſignare ferunt: uel auenacea duo, quæ annonæ caritatem deſignant. *Lappa minor. Lappa inuerſa.*

B

TEMPERAMENTVM.

Xanthion calfaciendi & exiccandi qualitatem obtinet.

VIRES, EXTRINSECVS.

Fructus, Dioſcoride teſte, antequam penitus inareſcat, collectus, tuſus, & in fictili uaſe repoſitus, capillos flauos reddit, ſi quis uſu poſtulante triblyi ex eo pondus ſumat, tepidaq́; madefaciens aqua, nitro prius capite præparato, illinat. Alij cum uino tuſum reponunt. Fructus tumoribus utiliter illinitur.

TRIBVLVS.

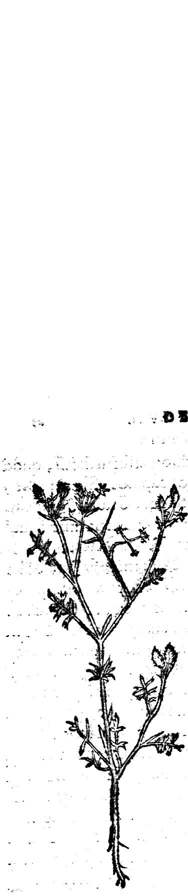
TRibulus ex Cardui eſt genere, cuius duas facit Dioſcorides ſpecies: terreſtrem & paluſtrem.

Tribulus terreſtris folia Dioſcoridi habet Portulacæ, tenuiora tamen, ramos in terra iacentes, exiguos, iuxta quos ſpinæ difficiles, prædurę. Naſcitur ſecundum fluuios & in ruderibus. Putatur nonnullis ea quam Germa. uocant **Wegdorn**. Ignota tamen uidetur noſtris Germaniæ locis. *1. Tribulus terreſtris.*

Tribulus aquaticus in paluſtribus naſcitur, utpote limoſis & ſtagnantibus fluuijs. Ger. **Waſſernuß/Weihernuß/Seenuß/Stachelnuß/Spitznuß.** *2. Tribulus aquaticus.*

Digitized by Google

C

D

Spitznuſʒ. Gallicè, *Macres*. Folium fert ad effigiem Vlmi, coma duntaxat extra aquam extante, pediculo longo, caule cacuminibus craſſiore quàm ima parte, capillamenta fert ſpicacea: fructum fert aculeatum, cauum, nigrum, tria cornua ſiue aculeos habentem.

3. *Tribulus ſyluestris. Lappula cāpestris.* Præterea tertia tribuli inuenitur ſpecies, in agris inter ſegetes naſcens, Germa. **Feldkletten/Ackerkletten**/Latinis Tribulus ſylueſtris, Lappula campeſtris, Cuius Virg. Georg. 1. mentionem facit, quorundam ſententia, cùm inquit: Intereunt ſegetes, ſubit aſpera ſylua, Lappæq; tribuliq;.

Caulem fert rotundum, cubitalem, ramulis diuiſum, Coriani forma, floſculis albis, coronæ formam referentibus, aceris modo, exterioribus interiores magnitudine & latitudine uincentibus, qui cùm deciderint, lappulæ prodeunt binæ, latæ, aculeatæ, rotundæ, cimicum aſpectu, prætereuntium ueſtibus adhærentes. Plura de hac apud autores non conſtant.

TEMPERAMENTVM.

Tribulum utrunq;, terreſtrem ſcilicet & aquaticū, refrigerandi & ſpiſſandi naturam obtinere, tradit Dioſcorides. Tertiam ſpeciem, Tribulum ſeu Lappulam ſylueſtrem, cum reliquis lapparum ſpeciebus par temperamentum obtinere, eſt uериſimile.

VIRES

A VIRES, INTRINSECVS.

Drachma terreſtris tribuli pota, illitáue, ictos à uipera Dioſcoridi recreat: contra uenena cum uino aptiſsimè bibitur. Idem, ſiue etiam ſemen recens potum, calculoſis medetur.

EXTRINSECVS.

Folia impoſita tumores ſedant, dolorem mitigant. In mulſo decocta, hulcera oris, tonſillas, putredines, gingiuasq; perſanant. Succus oculorũ medicinis adhibetur.

De Tribulo aquatico, Baptiſta Fiera huncin modum:

Tribule in undoſis ſi nate paludibus erras,
Cur tamen iratæ cornua frontis habes?
Secretas tutamur opes: ſub cortice dulcis
Eſca latet, dulce hoc nec niſi ab igne datur.
Et mihi ab æthereo numeroſa potentia rore:
Me maris & cœli prouida cura fouet.
Languentes uereor fauces: me mandere lumbus
Diſcupit, urina huic cùm nocuitue lapis.
Ex me mica iuuat: grauidas ſed contrahit aluos.
Me miſerum: mortis dos mea cauſa mihi.

B

CNICVS.

CNicus Græcis, uel Cnicus hortenſis, ad ſylueſtris Cnici differentiam, de quo in atractylide dicitur, Latinis Cnecus. Officinis Cartamus hortenſis, & Crocus hortenſis. German. **Garten Saffran / wild Gartẽ Saffran** / Similiter ad Cartami ſeu Cnici ſylueſtris diſcrimen, quẽ Germa. **wild Feldſaffran** nominant. Naſcit̃ in hortis & agris ſatus, folijs anguſtis et longiuſculis, inciſuris diuiſis, aſperis, & aculeatis, caules habet bicubitales, in q̃bus capita oliuæ magnitudine rotũda, acuminata & aſpa, quæ

Cnicus.

Cnecus. Cartamus hortenſis.

quæ menſe Iulio florem ferunt Croco ſimilem: ſemen durum, candidũ & rufum, oblongum, angulosum, quod menſe Aprili terræ mandatur.

TEMPERAMENTVM.

Natura Cnico eſt calida. Semen tertij excalfacientium, extrinſecus ad hibitum, eſt ordinis.

VIRES, INTRINSECVS.

Cibis croceum colorem inducit, pauperum cõdimentum: aluum duram mollit. Tuſum ſemen & ſuccus expreſſus, cum iure Gallinaceo potus, aluum non tantũm emollit, ſed uiſcoſa quoq; phlegmata, Dioſcoride teſte, educit. Confectio, quæ Diacartamum dicitur, ad eadem eſt efficax.

EXTRINSECVS.

Croceo colori inducendo conducit: Pulmentis quoq;, quibus lectos mulierculæ oblinunt, admiſcetur.

DIPSACVS.

DIpſacon uelut ſitibundam Græci à cõtrario appellarunt: perpetuò enim humorem in folijs continet. Latini Labrum Veneris, & Carduum Veneris nominant, à foliorum nimirum habitu, quæ anfractuoſa ſinuum ambage, peluis ferè ſpeciem conſtitu- D
unt, ac plerunq; humorem intra ſe cõtinent. Officinis Virga paſtoris, ab uſu fortè. Cardo quoq; ſeu Carduus fullonum, quòd hoc rudes pannos fullones expoliant. Hinc Germa. **Karten/Weberkarten/Bůbenſtrel/Wolffsſtrel.** Gallicè, *Chardon a carder.*

Duplicis eſt differentiæ: alter ſatiuus, qui ad uſus fullonum in hortis ſeritur, flore candido, quem Dipſacum album uocant: alter agreſtis, qui ſponte in campis prouenit, flore purpureo: hunc Dipſacum purpureum, Germa. **braun Kartendiſtel** nominant. Gaudet locis humidis: alter ſatus, alter ſponte proueniens, caule alto, ex deſcriptione Dioſco. ſpinis horrido, folijs lactucæ, caulem amplectẽtibus, geniculis in ſingulis binis, oblongis, aculeatis, dorſi medio bullas quaſdam intus & extrà ſpinoſas habentibus, concauo, quo ſe in geniculis coniungunt, ſinu, quo aquæ & rores aſſeruantur. In ſingulis caulibus, in cacumine capitulum unum, echino ſimile, oblongum, aculeatum, quod cùm aruerit, Iunio nimirum & Iulio, cãdidum apparet, in

cuius

A cuius medio ſeu medulla, ſi diſſectum fuerit, uermiculi inſunt, qui per echini cauitatem in caudicem tranſeunt. Diſcrimen eſt, principiò in folijs, quæ in ſatiuo latiora & magis ſunt inciſa, in ſpontaneo uerò ſunt anguſtiora minusq; laciniata: Deinde, ut antea dictum eſt, in flore: Poſtremò in echinis, qui in ſatiuo magis ſunt aculeati, in altero minus.

TEMPERAMENTVM.

Radix in ſecundo ſtatuitur excalfacientium ordine, ac nonnihil abſterſorium habet.

VIRES, EXTRINSECVS.

Vermiculos, qui in capitulorum medio ſeu medulla inueniuntur, in folliculo aliquo alligatos, & collo brachióue appenſos, quartanis febribus remedio eſſe, ſcribit Dioſcori. Folia impoſita Phrenitin ſedare ferunt. Aurium uermes ſuccus foliorum necat. Hulceribus oris aqua ſtillatitia collutione prodeſt.

In uino cocta radix uſq; dum ceræ craſſitiem aſſumat, rimas fiſtulasq; ſedis illita ſanat. Quod medicamentum in teſtaceo uaſe ad annuum tempus recondi poteſt: uerrucas quoque penſiles curat.

Aqua folijs inſidens oculorum caligini & rubedini medetur. Eadem aqua maculas faciei exterit.
B

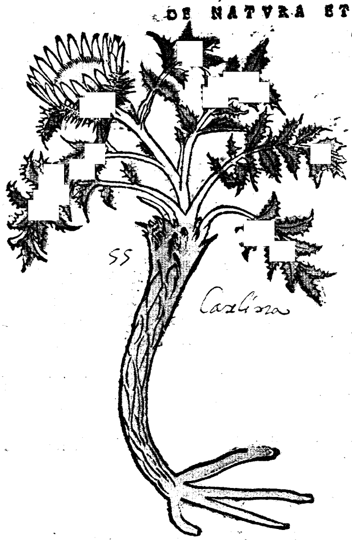
CHAMAELEON.

CHamæleon à uarietate foliorum nomen eſt ſortitus: ſiquidem colorem cum terra mutat, hic enim niger, illic uiridis, alibi cœruleus, alibi croceus, atque alijs coloribus inuenitur: humi in qua naſcitur ſemper exprimens colorem: non aliter atq; animal Chamæleo reddit quemcunque proximè colorem attigerit, præter cãdidum & rubrum. Latinis Suarius Carduus, quòd nimirum ſues in polenta perimat: unde German. etiam Eberwurtz. Officinis & uulgò Cardopatium, corrupto, ut credunt, nomine, à Pancratio, quo olim Chamæleonem fuiſſe nominatum, ſcribit Apuleius.

Duo ſunt eius genera: albus & niger. Chamæleon niger eſt, qui uulgò

Digitized by Google

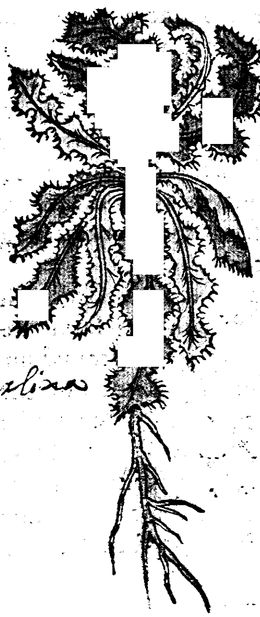

dicitur **Eberwurtz**. C Italis Carlina. Naſcitur Dioſcoridi ſiccis, cāpeſtribus, cliuoſiſq; & maritimis locis. In Germania uerò non niſi locis cultis, folijs Scolymo ſimilibus, minoribus tamen, tenuioribusq; & rubentibus, caule dodrantali, digitali craſsitudine, ſubrubro, qui in ſummo habet umbellam, & ſpinoſos flores tenues, hyacinthi æmulos, uerſicolores: radicem craſſam, nigram, denſam, quę nonnunquam corroſa ſpectetur, quæ diſſecta ſubflaueſcit, & cō manducata interdum D mordet. Sed obijciat aliquis, quod ad radicē, Nigri chamæleonis radicem intra corpus ſumptam, Galeno teſte, uenenatam eſſe: radicem uerò eam, quæ nobis **Eberwurtz** dicitur, maximos intra corpus contra peſtem & uenena uſus præbere. Huic reſpondemus cum Cordo, Radicem Chamæleontis non ſemper uenenatam eſſe, neq; in omnibus locis, ſed ijs tantùm quibus uiſco ſimile quiddam, quod Ixiam uocant, in radice producit, quod ſi non habeat, non eſt uenenata. Et albi quoque Chamæleontis radix, ſi ſine Ixia ſit, intra corpus contra uarios morbos ſumitur. Cùm uerò adnatam Ixiam habuerit, uenenata redditur. In nigro quoque Chamæleone nonnunquam Ixia inuenitur, ut rectè Plinius dixit, Chamæleonis genera Viſcum ferre. Per Viſcum autem ijs Plinij locis Ixia uenenum eſt intelligendum, non id quo aucupes utuntur. Vnde etiam Heſychius ait, non omne genus Chamæleonis Ixiæ, hoc eſt, uiſcilaginis, cognomen contraxiſſe, ſed eum duntaxat qui uiſco manaret.

Chamæleon albus, German. **Welſch Weiß diſtel/** & **klein Eberwurtz**. Gall. *Carline noire*. Folijs naſcitur Scolymi, aſperioribus tamen & acutioribus, nigrioribusq;, nigro Chamæleone ualidioribus, caule uacat, Verùm è medio ſinu ſpinas, Echini marini aut Cinaræ modo, eri-

git,

A Chamæleon albus.

Carlina

git, flores purpureos, crinitos, qui in pappos euaneſcunt. Fructus Cnico aſsimilis. Radix lætis & pinguibus craſſa, ieiunis & moroſis gracilior, cãdida guſtu, dulcis, odorata, ſed uirus aliquantum olens. Hũc peculiariter Carduum ſuarium uocant. Sues enim, canes, mureſq;, ſi in polenta exhibeatur, aqua & oleo additis, perimit. Ixiam quoque eundem uocant, quòd in quibuſdam locis uiſcum gignit album ſub foliorum alis, maximè circa canis ortum, quo thura dicuntur naſci : ex quo etiam ſerpentes fabulantur emergere, quo pennas ſagittarum quoq; glutinare ſolent. *Carduus Suarius.*

Nonnullis Vlophonon, quaſi cuncta necans, uel ὅλον φονευτικόν, ut Nicandri interpres habet, idipſum dicitur. Item Cynozolon propter odoris grauitatem, quaſi caninum uirus olens. *Vlophonon.* *Cynozolon.*

Et Cynomazon, quòd in offa uel pulte detur necandis canibus. *Cynomazon.*

B TEMPERAMENTVM.

Radix Chamæleonis utriuſq; exiccat in tertio, calfacit autem in ſecũdo ordine.

VIRES, INTRINSECVS.

Radicis Chamæleonis albi ſuccus, acetabuli menſura cum uino modico pota, latas interaneorum tineas pellit.

Hydropicis quoq; in uino drachmæ pondere bibitur. Vrinam quoq; ciet, & uenenis aduerſatur. Trita radix drachmæ pondere cum uino pota, peſti eſt ſalutaris. Vnde radicem hanc pecori & porcis præſertim, peſte eos inuadente, nonnulli præbent: tutum à peſtis contagio pecus futurum credentes. Aliqui eadem de cauſa radicem lintri infigunt, ut cibum ſuper hac porci ſumant.

EXTRINSECVS.

Ferunt radicem hanc confortare eos qui geſtauerint ipſam, alijs uerò uires adimere, ut deſtituti uiribus uideantur.

Chamæleonis nigri radix cum aceto cocta, ſcabiem, pſoram, papulas aliaq; uitia ſanatu difficilia curat. Chamæleonem album ſues, canes & mures interficere Dioſcorides ſcribit, quod de uulgari noſtro Chamęleone intelligi nequit, quem porcis ſalutarem eſſe conſtat.

ATRACTYLIS.

Digitized by Google

Fuſus a-
greſtis.
Colus ru-
ſtica.

ATractylis aut κνίκος ἄγρια, id eſt, Cnicus ſeu C
Cartamus ſylueſtris. Atractylis dicta, quòd caule eius antiquæ mulieres pro fuſo, Græcis ἄτρακτος dicto, utebantur. Cnicus uerò ſylueſtris, ad hortenſis Cnici differentiam, de quo ſuprà eſt actum. Latinis Fuſus agreſtis, & Colus ruſtica. Gallis, *Saffran ſauuage doulx*. German. **Wilder Feldſaffran**. In mõtibus enim & aruis naſcitur, menſe apparens Auguſto, ſemine tamen ante autumnum non matureſcente.

Spina eſt, deſcribente Dioſcoride, Cnico ſimilis, folia uerò longiora multò in uirgularum ſummitate habens, caulem ex magna parte nudum & aſperum, quo mulieres etiam pro fuſo utuntur: Capitula in cacumine aculeata, florem pallidum, radicem tenuem & inutilem. Alij tamen duas faciũt atractylidis ſpecies: alteram iam deſcriptam, propriè atractylida dictam: alteram quæ uulgò Carduus uocatur benedictus, quibus ſuum relinquimus iudicium.

TEMPERAMENTVM.

Temperamentum calidum ſiccumq; atractylidi tribuitur. D

VIRES, INTRINSECVS.

Atractylidis folia, coma & ſemen, trita, cum pipere uinoq; pota, contra ſcorpionum ictus proſunt, teſte Dioſcoride. Sunt qui dicant à ſcorpionibus percuſſos, quàm diu eam herbam teneant, non ſentire dolorem, depoſita uerò dolore affici.

ACANTHIVM.

ACanthion dictum eſt, facto diminutiuo ab acantho, quaſi dicas, Spina parua. Eſt ſine omni dubio, eruditiſsimorum teſtimonio, ſpinæ illa ſpecies, quæ hodie Carduus benedictus appellatur, ob ſingularem nimirum eius facultatem, aduerſus peſtilentes putreſq; alios affectus, contra ſerpentium, & ſcorpionum morſus, capitis dolores uehemen-

A uehementiſsimos,uertiginem,idq́; genus morbos alios. Carduus igitur benedictus eſt hirſutus, caulem & folia Soncho non aſperæ ſimilia habens,humi ferè reptantia: propter ſui enim mollitiem ſeſsilis ueluti, caducusq́; ſolo procumbit,ſemine minuto, frequenti, amaro, & pilis barbato,quod molli lanugine operitur. Flos ei pallidus luteuſue. In hortis paſsim prouenit,ſemen quod in lanugine, uelut in reliquis carduis concluditur,ſerò matureſcit. Germ. Cardobenedict/Bornwurtz/Geſegneter diſtel/& Spinnen diſtel/ quòd telis aranearum capita ipſius ſimili ſepta ſunt lanugine.

TEMPERAMENTVM.

Temperamento eſt calido & ſicco,quod guſtus eius amarus demonſtrat. Deſiccat & modicè digerit.

VIRES, INTRINSECVS.

Præſtantiſsmæ plurimæq́; Carduo benedicto ſunt uires, ut non immeritò id nominis & Latinis & Germanis habeat.

In cibo uel potu ſumptus,ab immenſo capitis dolore, qui circa oculos graſſatur,à nonnullis monopagia dictus,liberat. Vertiginem pellit: Memoriam amiſſam & auditum,pari ratione,reſtituit. Folia in puluerẽ trita,in uino pota,phlegmata ſtomachi conſumunt & educunt: commodiùs tamen ſumuntur,ſi pilulæ ex puluere componantur. Pectus item & ſanguinem purgat,plurimumq́; Phthiſicis confert. Folia in uino cocta, B & calida pota,tormina ſedant,ſudores prouocant,calculum frangunt, menſes adiuuant.

Puluis foliorum,quantitate mediæ iuglandis nucis,in uino potus, cõtra peſtem præſentiſsimum eſt remedium, ſi intra 24. horarum ſpacium quem inuaſerit. Idem uinum cum herba decoctum præſtat. Eadem ratione ſi ſumatur,putridis uentriculi febribus,& quartana laborantibus auxiliatur.

Affirmãt nonnulli puluerem uel ſuccum,aut decoctum huius herbæ, uenena omnia pellere: cuius rei exemplum Hieronymus Tragus adducit. Fuiſſe enim puellam quandam,quæ inſcia cum pomo dono dato uenenum ederit,moxq́; corpus eius inflatum, nec ullis antidotis ſedari tumorem potuiſſe: Tandem uerò aqua ſtillatitia huius herbæ data,tumorẽ ſe remiſiſſe,atq́; ſic ueneni malo & periculo liberatam.

Idem ex aliis refert,puero in campo dormienti ſerpentem per os hiãs irrepſiſſe;ac herbę huius aqua porrecta,per inferiora mox ſerpentem ſeceſsiſſe,nec quicquam amplius puero fuiſſe periculi. Omnibus,in ſumma,uenenis,& intra & extra corpus,præcipuum, huius herbæ puluerẽ, ſuccum,decoctum,uel ſtillatitium liquorem,eſſe remedium tradunt.

EXTRINSECVS.

Aqua aut ſuccus inſtillatus, oculos prurientes & rubentes adiuuat. Tuſa & impoſita folia, aduſtiones igni factas,puſtulasq́; peſtilentiales ſanãt. Stillatitius liquor ad eadem pollet. Scorpionum item & ſerpentium

Digitized by Google

ictus, ac morſus curat. Contra carcinomata, aliaq; putrida hulcera, uix aliud Cardui benedicti folijs, ſucco, decocto, aut aqua eſt præſtantius. Ac conſtat inſignes affectus, præſertim in muliere, cuius mammæ ad ipſas uſq; coſtas carcinomate conſumptæ fuerant, aqua hac purgatos, mox eiuſdem puluere ſanatos eſſe. C

Inſeſsiones & deſudatoriæ balneæ, ad calculum & menſes prouocandos utiliter ex hac herba cōficiuntur.

Pederotes.

ACANTHVS.

Acanthus uel Acantha, duum eſt generum: Satiua & ſylueſtris. Satiua eſt Italica, Græcis Pæderotes, Dioſcoridis deſcriptioni per omnia reſpondens, folijs multò quàm lactuca latioribus, bicubitali magnitudine, Erucæ modo inciſis, nigricantibus, pinguibus, leuibus, & modicè amaris. Caule leui, binûm cubitorum, digitali craſſitudine, ex interuallis ſub ipſum D uſque uerticem foliolis quibuſdam oblongis, ueluti nucamentis aculeatis, ex quibus candidus flos promitur, ſemine oblongo, luteo, capite thyrſi ſpecie: radicibus oblongis, muſcoſis, rubris, & glutinoſis, guſtu ſubacribus. Officinis Branca urſina, German. **Welſch Bernklae/Berntatz**. Gal. *Branche urſine*.

Acanthus Germanica.

In huius defectu Officinæ Acātho Germanica utuntur, quæ eſt diuerſa à Dioſcoridis deſcriptione, ſpinis & aculeis carens. Germ. ſimpliciter **Bernklaw**/ in hortis & pratis paſsim creſcens ad umbelliferas herbas pertinens, anethi enim fert umbellam. Iunio & Iulio dum floribus eſt prægnans, colligitur.

Sylueſtris

A

Sylueſtris acanthus putatur eſſe, quam hodie uocant Carduum pratenſem, & Braſſicam pratenſem, Germ. **Wiſenkôl/Graßkôl.**

Naſcitur in pratis, folijs longis, latis, utrinq; ſcolymi inſtar diuiſis, caulem fert inter folia cubitalem, bina circa genicula habentem folia, capitulum oblongum, aculeatum, flore penè acanthij, in cuius medio apex conſpicitur purpureus: ſemen in alba lanugine capiti includitur, quæ in pappos tandem euaneſcit. Radix uilloſa, candida.

TEMPERAMENTVM.

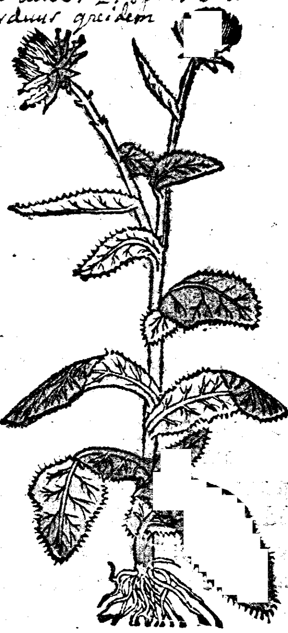
Folia mediocriter digerunt: radix exiccat, & leuiter incidit, tenuiumq; eſt partium.

VIRES, INTRINSECVS.

Radices potæ urinam cient, aluũ ſiſtunt, tabidis, ruptis, & conuulſis ſunt utiles.

EXTRINSECVS.

B Radices aduſtis & luxatis illitæ proſunt. Podagris quoq; calidis, tritę & calefactæ imponuntur.

SPINA ALBA.

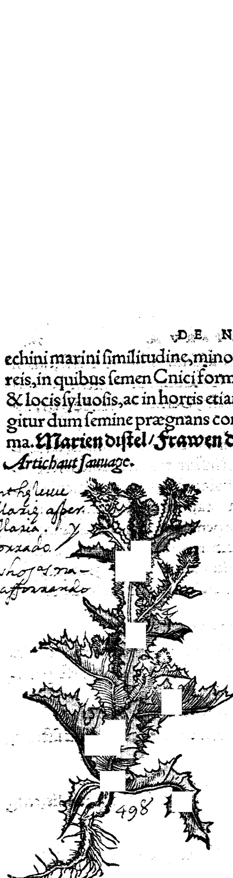
PRincipiò monendus eſt lector, de ipſo nomine, diuerſa eſſe ἀκάνθην λευκήν, & λευκακάνθην. Cùm dicitur ἄκανθα λευκὴ diſcretis nominibus, intelligitur ea de qua hoc loco agitur, Latinis Spina alba, Officinis Bedegarim dicta. German. **Weiß diſtel.** Bedegarim.

Cùm uerò per compoſitionem dicitur Λευκακάνθα, hoc eſt, Alba ſpina, intelligitur alia ſpecies, de qua Dioſcorides ſeparatim agit, à nobis infrà deſcripta, **Weiß Garten diſtel**/ad huius differentiam appellata.

Spinæ igitur albæ, quæ Ger. ſimpliciter **Weiß diſtel** appellatur, duo ſunt genera. Primum folio albi Chamæleonis, anguſtiore tamẽ & cãdidiore, ſubdẽſo, ſubaſpero, & aculeato. Caule binos cubitos excedẽte, pollicari aut maiore craſsitudine, ſubalbo, intus cauo. Capite in cacumine aculeato,

echini marini ſimilitudine, minore tamen, & oblongo: floribus purpureis, in quibus ſemen Cnici forma, ſed rotundius. Naſcitur in montibus & locis ſyluoſis, ac in hortis etiam plantatur. Floret Iunio & Iulio. Colligitur dum ſemine prægnans conſpicitur. Vulgò Carduus Mariæ. Germa. **Marien diſtel / Frawen diſtel / Vehdiſtel / Stechkraut**. Gallis *Artichaut ſauuage*. C

Carduus Mariæ.

Alterum genus ſylueſtre eſt, circa ſepes & uias, locisq; incultis paſsim naſcens, proximè ad primi generis deſcriptionem accedens, eodemq; florens tẽpore. Germa. **Weiß wegdiſtel**. Hoc genus Dioſcorides, ob ſimilitudinem fortaſſe cum priore, intactum relinquit.

TEMPERAMENTVM.

Radix exiccat & modicè adſtringit. Semen eſſentiæ eſt tenuis & naturæ calidæ.

VIRES, INTRINSECVS.

Radix cum uino cocta, ſanguinem excreantibus, ſtomachicis, & cœliacis prodeſt. Coxendicis laterumq; dolori ſubuenit. Semen potum conuulſis & ruptis in corpore medetur: à ſerpente morſis auxiliatur. D

EXTRINSECVS.

Radix œdematis illinitur. Dentes dolentes iuuat, ſi decocto eius colluantur, aut ſi radix ipſa dentib. maſticata ore teneatur.

LEVCACANTHA.

De nomine Leucacãthe in præcedente monuimus capite. Leucacantham etiamſi pleriq; nobis incognitam putant, Tragus tamen eam Spinæ putat eſſe ſpeciem, quam **Weiß diſtel** appellant, uel ad differentiam Spinæ albæ, **Weiß Gartendiſtel / Jungkfrawen diſtel** / quòd in uirginum ſerta & coronas ueniat, **zam Gartendiſtel**: cuius ſententiæ, donec ueriorem

alius

A alius oſtenderit,placet ſubſcribere. Naſcitur in hortis, Spiræ maximè, folijs Chamæleoni nõ diſsimilis: caulem altero poſt ſationem anno fert menſe Iunio altum,aculeatum,ſcolymi ſylueſtris modo: capitula aculeata,multa,flore candido & odorato,ſemẽ in lanugine, ſicut in Acanthio eſt incluſum: Radix eſt lõga,alba,amara,quę unà cũ flore & caule perit.

TEMPERAMENTVM.

Calidam eſſe conſtat,ſiquidem guſtu amaritudinem refert.

VIRES, INTRINSECVS.

Eaſdem cum Spina alba uires propemodum habet. Et Dioſcorides quoq; in hac eaſdem quas in Spina alba uires & facultates repetit.

Radix in uino decocta,bina ternáue in die uice pota, ueteri laterum dolori & iſchiadicis medetur. Idem potus ruptis & conuulſis auxiliatur.

EXTRINSECVS.

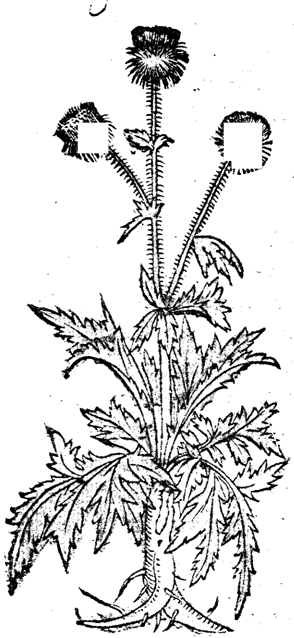
Radix manducata dentiũ dolorem mitigat. Quibus uiribus cùm hanc plantam præditam eſſe conſtet,commodè ad Dioſcoridis Leucacanthã uidetur referri poſſe.

il Cardo de Gruenta

CARDVVS.

Cardo de comer. crudo.

B

CArduus,Græcis Scolymos,& Latinis Carduus hortenſis,Germa. Strobildorn/Welſch diſtel. Gall. *Artichaut*, *Articoca*. Duo traduntur huius genera,alterũ aculeatum, alterum minimè, hortenſe utrunq;. Carduus. Scolymos Carduus hortenſis. Scolymos aculeata.

Naſcitur apud Italos quibus Carchofilos dicitur,quaſi dicas,Carduus Strobilus. Strobilum enim Latini uocant, quòd capitulum eius nucem pineam,ſtructili nucleorum ſerie referat. Nonnulli Arcocum,alij Alcocalum commodiùs uocant, à nucis quoq; pineæ ſimilitudine: Cocalum nanq; nucem pineam ſignificat. Vulgò Articocalus & Articoclus, & Articols uel Articoca, Sicut & Germanis. Italis hac ipſa nil in cibis eſt frequentius, adeóq; conuiuiorum apparatibus in iuribus, aut ex oleo, aceto, & ſale adhibetur. Folia Chamæleonis & Acanthæ albæ habet, ſed nigriora & craſſiora. Caulem oblongum, pollicis craſsitudine,folijs oblongis,ſubpallidis,bicubitalibus ferè,aculeatis,inciſis,Agrimoniæ forma, capitulũ oblongum,ſpinoſum,corticoſis unguibus turgens,ſpiciſq; ſquamatim coagmentatũ,flos in purpureo rutilat,qui in pappos tandem euaneſcit. Semen Cnici figura. Radix lõga, quam ad Salgama Itali,ſale,aceto,& piperis polline præparant. Carchoſilos. Strobilus. Arcocus. Articoca.

Altera

Digitized by Google

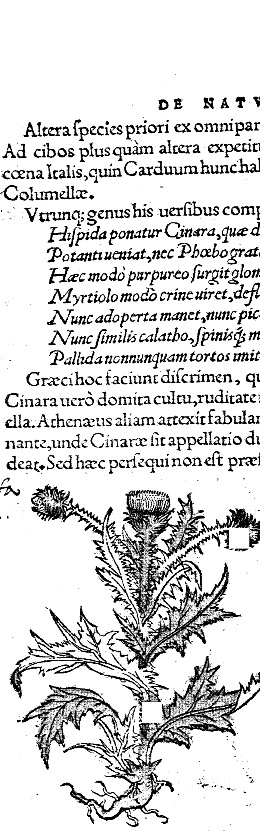
2\. *Carduus non aculeatus. Cinara.* Altera ſpecies priori ex omni parte ſimilis eſt, niſi quòd aculeis caret. Ad cibos plus quàm altera expetitur. Tantus eius uſus, ut nulla ſit cœna Italis, quin Carduum hunc habeant. Hanc Tragus Cinaram facit Columellæ. C

Vtrunq; genus his uerſibus complexus eſt Columella:

Hiſpida ponatur Cinara, quæ dulcis Iaccho
Potanti ueniat, nec Phœbo grata canenti.
Hæc modò purpureo ſurgit glomerata corymbo,
Myrtiolo modò crine uiret, deflexaq; collo
Nunc adoperta manet, nunc picea uertice pungit.
Nunc ſimilis calatho, ſpiniſq; micantibus horret,
Pallida nonnunquam tortos imitatur acanthos.

Græci hoc faciunt diſcrimen, quòd ſcolymos eſt ferus & ſylueſter, Cinara uerò domita cultu, ruditate mitior & altilis. Sic dicta à Cinara puella. Athenæus aliam attexit fabulam, de oraculo ligneum canem nominante, unde Cinaræ ſit appellatio ducta. Alij quòd cinere reſpergi gaudeat. Sed hæc perſequi non eſt præſentis loci.

Alcachofa de Guerta

Præterea ſylueſtris eſt quædam Cardui ſpecies, in agris paſsim impedimentum, Germ. **gemeyn haberdiſtel**. Cuius meminit Vergilius: Carduus & ſpinis ſurgit Paliurus acutis. Latinis Scolymus ſeu Carduus ſylueſtris poterit appellari. Naſcitur in aruis, maximè auenaceis, bicubitali altitudine, ſæpe maior, aut etiam minor, folijs aculeatis, inciſis: capitulis aculeatis, flore in quibuſdam purpureo, in quibuſdam albo, in quibuſdam puniceo. Teneram aſini maximè expetunt. Bobus etiam non ingrata. D

TEMPERAMENTVM.

Scolymon calidum eſt in ſecundo completo, aut tertio incipiente ordine: ſiccum in ſecundo. Sylueſtris Scolymus ſeu Carduus idem temperamentum obtinet. Venereus est

VIRES, INTRINSECVS.

Scolymus recēs aſparagi modo in oleribus coquitur. Radices ex ſale, & pollinis pipere, in ſecundis menſis hyeme eduntur. In cibis decocta urinam cit copioſam, fœtidamq; educit. Venerem agitat.

EXTRINSECVS.

Radix illita graueolentiam alarum totiusq; corporis emendat. De hac Baptiſta Fiera in Cœna ſua:

Carduus

A *Carduus hortenſis cui ſpina eſt mollior arte,*
Cui calor eſt modicus, cui tumidusq́; liquor,
Eſt ſtomacho & lumbis ſapidus: Si duxit olentem
Vrinam, os redolet, nec ſapit Ala caprum.
Hunc tibi ius præpingue coquat: præſtantior inde eſt,
Ibit & in numeros ſic Venus apta ſuos.

ANONIS.

Anonis uel Ononis, quaſi dicas, aſini oblectamentum. Vulgò Reſta bouis, & Remora aratri, quòd radicibus ſuis aratrum remoretur. Euricius Cordus Acutellam dici affirmat. Gall. *Bugraues, Arreſte beuf.* German. **Ochſenbrech/ Hewhechel/ Stallkraut/** ab urinaria ui, quòd decoctum eius equites, meiere nequeuntibus equis offerunt. **Hawhechel/** quò d crebris ſit aculeis, inſtar inſtrumenti quo ſtupam ſeu linum fœminæ expurgant, ut Cordus explicat. Item **Katzenſpeer/ Wetzſteinkraut.** Ramos habet fruticoſos, dodrante maiores, frequentibus geniculis cinctos, cauis alarum multis, capitula multa. Folijs eſt exiguis, tenuibus, ceu lentis, ad rutæ aut pratenſis loti formam accedentibus, ſubhirſutis, odoratis iniucundè olentibus. Rami ſpinis acutioribus, ac ueluti ſpiculis firmioribus horrent. Radicem habet candidam, ſeu in nigro candicantem. Florem fert minutulum, Piſi dilutiore micantem purpura, in ſiliqua non undequaq; ſeptum. Naſcitur culto, pingui & glutinoſo ſolo, ſegetibus præcipuè & aruis. Menſe floret Iulio & Auguſto.

Anonis. Ononis. Reſta bouis. Remora aratri. Acutella.

B

TEMPERAMENTVM.

Calida eſt gradu tertio. Vim habet quandam abſterſoriam & inciſoriam. Radix calfacit & extenuat.

VIRES, INTRINSECVS.

Cortex radicis cum uino potus urinam ducit, calculos rumpit, & cruſtas expellit, Dioſcor. & Plinio teſtibus. Radicis decoctum hæmorrhoidas ſanare creditur. Antequam ſpinoſa fiat ſale conditur, & eſt cibis gratiſsima.

EXTRINSECVS.

Decocta radix in poſca dentium dolorem collutione mitigat.

ERYNGIVM.

Digitized by Google

Cardo corredor.

Iringus.
Centum-capita.

ERyngium Græcis & Latinis. Officinis Irin-gus, quibuſdam Centumcapita. Gallis, *Chardon, ou Cent teſte.* Nomen ex rei natura accepit, ab eructatu nimirum, quem Græci dicunt ἐρυγγὴν. Nã ſi qua forſan capella caulem Eryngij morſu ſectũ ore ſuſtulerit, totus ſtatim grex uelut attonitus ſubſiſtit, relictoq; paſcendi ſtudio, rei nouæ ſpectaculo captus, non prius herbã demirari deſinit, quàm raptum caulem eructarit, aut paſtor prorſus abſtulerit: quod Ariſtoteles in nouo grege preſertim uſuuenire prodit: & poſt hunc Plutarchus & Galenus. Centumcapita, à capitulorum uocatur numero. Germa. **Manſtrew/Brachendiſtel/Radendiſtel/Wallendiſtel.** Aculeatarũ, teſte Dioſcoride, eſt generis, in campeſtribus & aſperis naſcens. Folia habet lata, & extremo ambitu aſpera, guſtu odorata, quæ ubi adoleuerunt, multis caulium faſtigijs in ſpinas aculeantur: in cacuminibus capitella in formam pilæ coacta cernuntur, ſepientibus ſtellatim aculeis, per orbem acutiſsimis, præduriſq;. Color ijs modò candidus, modò uiridis, modò cœruleus inuenitur. Radix oblonga, lata, ſummo cortice nigra, candida interius, pollicari craſsitudine, odoris boni. Folia adhuc tenera ſale condita, in Græcorum ueniunt cibos.

Altera quoq; Eryngij eſt ſpecies priori non diſsimilis, ſed folijs multo anguſtioribus, nigrioribuſq;, aculeis longioribus, acutioribuſq;, flore in capitulis prorſus purpureo, quam atram nominant, à foliorum forma.

C

D

TEMPERAMENTVM.

Eryngion caliditatis eſt temperatæ, exiccat uerò mediocriter.

VIRES, INTRINSECVS.

In uino radix cocta & pota, prodeſt iocinoroſis, lienis, & lumborum affectionibus: tormina ſedat, urinam & menſes ciet: Sumpto ueneno, drachmæ pondere cum ſylueſtris paſtinacæ ſemine trita bibitur. Huius radicis uſu à calculo quendam liberatum, ſcribit Aëtius.

EXTRINSECVS.

Strumas & Parotidas appenſa radix fertur diſcutere. Trita & illita cum ſalſa adipe, ſentes & aculeos corpori infixos extrahit.

Carnem tibiarum deciduam curat. Radix geſta gratos & humanos, quorundam ſuperſtitione, efficere creditur.

PEVCEDANVM.

Peucedanum

A Peucedano.

B

PEucedanum quòd folijs ſuis piceæ, quæ πεύκη Græcis dicitur, ſit ſimilis, nomen habet. Officinis & uulgò Fœniculum porcinum, Pinaſtella item Latinis à Pinu, German. Sewfenchel / Harſtrang / Schwebelwurtz. Gallicè, *Peucedame, ou queue de.* Mõtibus naſcitur opacis, caule tenui, macilento, fœniculo ſimili, coma circa radicem denſa copioſaq; flore luteo, quem Iulio et Auguſto profert, radice admodum longa, foris nigra, intus alba, odore graui, craſſa, liquore plena, cui lachryma interdum concreta, thuris ſimilitudine, ſicut & caulibus, adhærens inuenitur. Officinarum Peucedanũ, cùm radice ſit lignoſa, non ſucco plena, & odore quoque iucundo, non eſt genuinum. *Fœniculũ porcinũ. Pinaſtella*

TEMPERAMENTVM.

Calfacit Peucedanum in ſecundo, exiccat uerò in tertio ordine.

VIRES, INTRINSECVS.

Decoctum radicis ex uino, uel radix trita & aſſumpta, pectus purgat, frigidum & uiſcoſum phlegma educit, tuſsi ueteri, ex frigiditate natæ, ſummo eſt auxilio. Succus eius tritus eadem poteſt. Colligitur autem ſuccus hunc in modum: Tenera radix cultello conciditur, ac profluens inde ſuccus in umbra ſiccatur: nam in ſole ſtatim euaneſcit. Caput autẽ & nares, dum ſuccus exprimitur, roſaceo perfunduntur, ne dolor caput premat, & uertigo ſentiatur. Cum melle mixtus ſuccus potus, ſtranguriam adiuuat: ſerpentum ueneno medetur. Vnde illiti hoc ſucco ex oleo temperato, à ſerpentibus ſunt ſecuri.

Suſpirijs, torminibus & inflationibus, Dioſcoride teſte, ſubuenit, lienem abſumit: difficiles partus mirè adiuuat: ad ueſicæ cruciatus & renum diſtentiones bibitur: Vuluam aperit.

EXTRINSECVS.

Radix trita cum aceto, & oleo, illita, omnibus neruorum uitijs prodeſt. Ex oleo & roſaceo, lethargicis, phreniticis, uertiginoſis, comitialibus, & longis capitis doloribus reſolutis, iſchiadicis, conuulſis medetur. Aurium doloribus ex roſaceo inſtillatur. Dentium cauernis ſuccus eius

Digitized by Google

inditus, dolorem mitigat. Ruptis infantibus, quibuſq; umbilicus nimium prominet, ſuccus utiliter illinitur. Naribus infuſus ſuccus uel puluis eius, lethargicos excitat, & mulieribus quę ex matricis dolore concidũt, auxiliatur. Lachryma, ſeu gummi eius quod caulibus & radici adhærere inuenitur, recentia uulnera ſanat. Idem præſtat radix. Vetera damna & putrida hulcera puluis radicis inſperſus purgat, & ad ſanitatem perducit. C

BOTRYS.

Ambroſia.

BOtrys Græcis & Latinis, à ſemine quod racematim adnaſcitur ramulis, nomen accepit. Officinis incognita. Germa. eadem ratione **Traubenkraut/** quibuſdam **Krottenkraut/** Gallis, *Mille graine*. Olitoribus **Türckiſcher Beifüß.** Hinc quidam Artemiſiam nominant.
Ambroſia Cappadoces Ambroſiam. Amomum quibuſdã Pharmacopolis. Fruticoſa Dioſcoridi eſt herba, tota lutea, ſparſa, multaq; alarum caua habens: flores multos, exiguos, luteos ab imo ad ſummum uſq;. Semen circa totos ramulos adnaſcitur. Folia Cichorio ſunt ſimilia, totaq; ualde odorata: unde ueſtibus apponitur. Circa fluentes aquas & torrentes naſcitur: Carpitur Auguſto & Septembri, quo tempore ad maturitatem peruenit. D

TEMPERAMENTVM.

Amara eſt, uimq; incidendi habet, unde calidam ſiccamq; eſſe facilè colligitur.

VIRES, INTRINSECVS.

Botrys in uino cocta & pota difficultate ſpirandi laborantibus auxiliatur.

EXTRINSECVS.

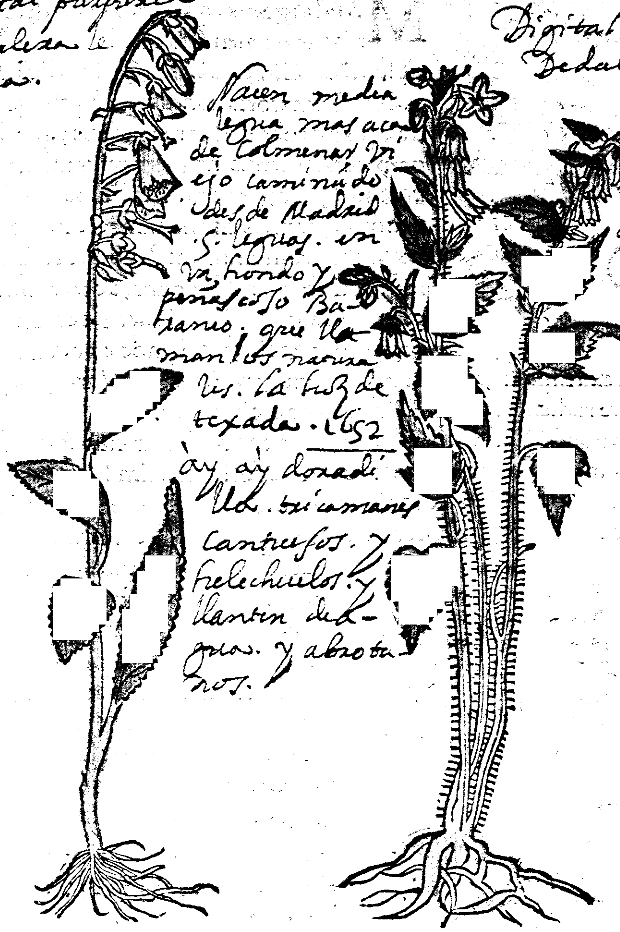
Arida herba ueſtimentis odoris gratia apponitur.

DIGITALIS.

DIgitalis à forma florum, quæ digitale referunt, appellatur, Germa. **Fingerhůt.** Græcis an cognita fuerit, quóue ſit appellata nomine, non conſtat. Licebit tamen ad Latinæ & Germanicæ appellationis formam Dactylitin appellare, Germa. quoq; **Waldglöcklin.** Gallicè, *Ganteletz*. Duum ex flore eſt generum: lutea & purpurea, ac utraq; nihil aliud quàm Verbaſci eſt ſpecies, ut ſatis foliorum cauliſq; forma oſtendit.

Naſcitur montoſis umbroſiſq; locis, altitudine cubitali, folijs latis & oblongis, Plantagini ſimilibus, in extremitatibus ſerratis: floribus Iulio potiſsimùm menſe, à caulis lateribus ordine dependentibus, digita-

A

B

lis referentibus formam, purpureis uel luteis, quibus decidentibus ſemen in calycibus latum & longum profert. Radix exigua & candida. In folijs quoq; eſt diſcrimen, quæ in purpureo minora paucioráq; ſunt, in luteo uerò maiora & copioſiora.

TEMPERAMENTVM.

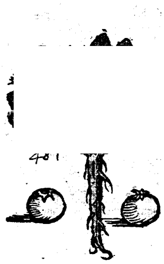
Qualitatis eſt calidæ & ſiccæ.

VIRES, INTRINSECVS.

Vires Digitali eædem quæ Gentianę adſcribuntur. Extenuandi, abſtergendi, purgandi, ſoluendi, & incidendi uim habet, Menſes mouet, pus ex thorace & pulmone educit.

MANDRAGORA.

Digitized by Google

Circea.

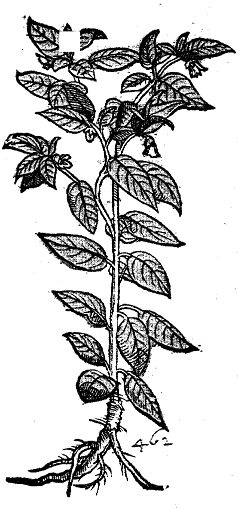
C

MAndragoras, quòd iuxta madras inueniatur, nomen accepit, ut nonnullorum eſt ſentẽtia. Circęa, à Circe Græcis dicta, quòd radix ad amatoria conducat. Pythagoræ anthropomorphos, à forma radicis, quæ humanam quadantenus effigiem refert, Germa. **Alraun.** Quas agyrtæ radices humana effigie diuendunt, fictitias eſſe nemini ferè non conſtat. Ex Cannarum enim aut Bryoniæ radicibus eiuſmodi formam ſculpunt, ac terra obruunt, quæ cũm aliquandiu delituerit, per terrã colorem mutat, ac ab ipſis deinde effoditur, ut ſic creuiſſe exiſtimetur, qua miſerè imponunt mortalibus. Veri tamen Mandragoræ radicis cortex in Officinis hodie habetur.

1. Fœmina. Thridacias.

Duo apud Dioſcoridem & Plinium cognoſcũtur eius genera: Mas & Fœmina. Fœmina nigra eſt, Græcis à foliorum ſimilitudine Thridacias. Prouenit in ſyluis & locis umbroſis, folijs lactucæ, ſed anguſtioribus & minoribus, grauiter odoratis & uiroſis, per terram ſparſis, iuxtaq; folia pomis uitellis oui ſimilibus, pallidis, odoratis, in quibus ſemẽ quale pyri. Radicibus magnis, binis terniſue, ſibi inuicem implicatis, in ſuperficie nigris, intus candidis & craſſi corticis: abſq; caule.

D

2. Mas. Morion.

Mas candidus Dioſcoridi appellatur, Græcis Morion, folia habet magna, lata, candida, læuia ut Betæ. Mala duplo maiora, quàm fœminę, croci colore, cum grauitate odorata, quę comedentes paſtores ſoporantur. Radix fœminæ ſimilis, ſed maior cãdidiorq;: caule uacans. Naſcitur ijſdẽ locis quibus fœmina. Huius hic figura exprimitur. Vtraq; in Italia adhuc cognoſcit̃.

Theophraſti Mandragora ab hac Dioſcoridis eſt diuerſa, ſed eſt ea quæ propriè Morion dicitur, radice grandi, caule procero, folijs mediam Solani & Mandragoræ formam referentibus, flore nigro, fructu grandi, uuæ acino ſimili, qui uinoſum ſuccum guſtatus emittit. Germa. **Dollkraut**/& **Schlaffbeer** dicitur. Gall. *Morelle marine*.

A *marinæ*. Hanc Theophraſti Mandragoram Solanum eſſe ſomnificũ Trago placet, ut cap. de Solano, huius quoq; fit mentio, ad quod etiam potius uidetur referenda, ſiquidem folijs, florum forma, fructu & uiribus Solanum refert.

TEMPERAMENTVM.

Mandragora in tertio refrigerãtium ordine ſtatuitur. Poma aliquid humiditatis & caloris habent. Cortex deſiccandi quoq; uim obtinet.

VIRES, INTRINSECVS.

De Mandragora multa ſcribunt ueteres, multa etiam alij fabulantur. Succus eius, Dioſcoride teſte, ex aqua mulſa potus duobus obolis atram bilem per uomitiones purgat: Potu autem largiore uitam adimit.

Radix in uino cocta pota inſaniam parit, & lethargicos efficit: Vnde ante ſectiones & uſtiones commodè dari poterit, ne ſentiantur. Remedium uerò huic potioni, ſi quis largius eam biberit, & diu tius ſomno corripiatur, eſſe tradunt, acetum capiti affuſum, & piper, aliáue ſternutamenta prouocantia medicamenta naribus admota.

EXTRINSECVS.

Viridia folia impoſita, ſiue radix uiridis cum melle & oleo temperata, recentia uulnera ſanant. Trita radix cum aceto applicata, ſacrum ignẽ efficaciter reſtinguere fertur. Eadem cum aqua illita, ſtrumas & tubercula diſcutit. Cum polenta articulorum cruciatus mitigat. Plura lege apud Dioſcoridem.

Veruzgenas

B

MALA INSANA.

MAla inſana dicta cenſent, quòd difficulter concoquantur, non quòd mortem inferant: ſiquidem in cibos ueniunt. Neapolitanis, apud quos naſcuntur, Melanzana. Nonnullis ab elegantia et pulchritudine, Amoris poma. Gal. *Pommes d'amours*. Germa. **Melanzan/ Dollöpffel.** Duo genera ex pomorum ſunt forma: alia enim purpurea ferè tota, alia uerò lutea aut candorem quendã præ ſe ferentia. Naſcuntur etiam in Germania hodie, in fictilibus potiſsimùm, frutice qui propemodum Perſonatiam caule & folijs refert: quæ tamen longiora ſunt & magis laciniata: flos Auguſto uel Septembri mẽſibus ijs purpureus, ſpecioſus, ſex folijs è calatho ſtellatim radiatis: fructus oblongi mali forma

Melanzana. *Poma amoris.*

& magnitudine, in quibus ſemen ſiliquaſtro non diſsimile. Radix multis capillata fibris, & lutea. Gaudet eodem ferè cultu, quo Cucumeres & Melones. C

TEMPERAMENTVM.

Frigidam humidamq́; malis inſanis naturam tribuunt.

VIRES.

De uiribus nihil conſtat. Nonnullis tamen ex oleo, ſale, & pipere fungorum modo cocta eduntur.

Alij alijs modis apparãt, in acetarijs, ex oleo, pipere & aceto, cũm igni primùm inferbuerint, ac in taleolos diuiſa fuerint, edentes. Alij muria cõdiunt acida. Reuera tamen cibus eſt incommodus, minusq́; ſanus.

STRAMONIA.

Melo ſpinus. Paracoculi.

NOn prætereunda uidetur herba illa, quæ ſimiliter pomi ſpeciẽ profert, quam Stramoniam Itali uocant, ſiquidem in Germaniæ quoq́; hortis plantari hodie eſt cœpta. Venetis Melo ſpinus dicitur, & uulgò Paracoculi, Germanis **Stechöpffel/ Rauchöpffelkraut.** Nonnulli, ob poma quæ fert, Malis inſanis annumerãt, aliqui uerò Sthrychnis, hoc eſt, Solanis, ob foliorum aliquam ſimilitudinem. D Folijs menſe Maio enaſcitur binis, Atriplicis ferè aut Solani forma, cinericeis, caulem fert duos palmos altũ, ramulis quibuſdam, folijs teneris. Circa ſummitatem caulis, iuxtaq́; enatos ramulos, capitula primùm uiridia, longa & rotunda, digiti longitudine naſcuntur, è quibus flores campanulæ forma, & lilij odore prodeũt, quibus decidentibus pomum ſubſequitur ſpinoſum, ſemine plenum. Frigoris eſt impatiens, ac quotannis à ſemine renouatur.

TEMPERAMENTVM ET VIRES.

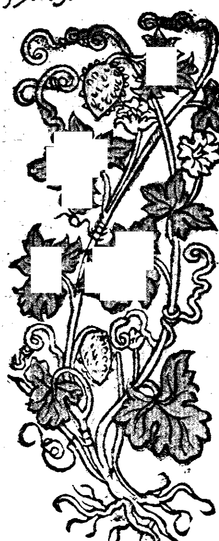
De uiribus huius plantulæ nihil conſtat, niſi quòd à uiribus poſteriorum Solani ſpecierum non multum diſtare tradunt.

CHARANTIA.

CHarantiam Itali uocant, quam Germa. **Balſamkraut oder Balſamöpffel/** Gallicè, *Merueille*. Charantia uerò dicta eſt, quòd ſepti modo in hortis feneſtriſq́; per cancellos facilè digeratur. Balſaminen quoq́; uocant, à uiribus quas in glutinandis uulneribus cum Balſamo, ſi præparata fuerit, habet. Solent autem pomum oleo prius imbutum dies aliquot inſolare, deinde fimo uel terra, donec prorſus intabuerit, obruere: ac ſic Balſami uires uulneribus glutinandis ferunt aſſumere.

Duo

A

Duo cōſpiciuntur huius genera: Primum, quod propriè Charantia dicitur Italis, Liguribus & Padanis Balſamina. Hetruſcis Pomum Hieroſolymitanum. Nonnullis Mamortica. Naſcitur hoc tenuibus prælongiſq; flagellis, ultrò citroq; reptantibus, folijs bryoniæ, articulatioribus, exilibus pampinis ex alarum ſinu prodeuntibus, quibus illigantes ſeſe, cancellatim uicinis implicant pergulis, flore cucumeris ex albo in luteum langueſcente, turbinato utrinq; fructu, cute carnoſa, & per uerſus uerrucoſa, rigidioribusq; bulbis intumeſcente, cucumeris ſyluestris puſilli ſimilitudine: Puniceus eſt maturo color, Cartilago intus punicea uel lutea, ſuccus ſanguineus. Pomum maturitate diſsilit, inanitaſq; confracto patet: ſemina pomi intus formam referentia continens. In Germania non niſi ſatum prouenit. Huius pictura expreſſa eſt appoſita.

1. Charātia. Balſamina. Pomum Hieroſolymitanum. Mamortica.

Balſamita femina

B

Alterum genus eſt, quod fœminam uocant, quod Balſaminum neutro genere Itali uocant: Caule naſcitur craſsiſsimo, portulacæ ſimili, in herbaceo ruſeſcente. Folijs ſalicis, in ambitu inciſis, floribus magnis purpureis, inſtar Conſolidæ regalis caudatis, fructum priori fert propemodum ſimilem, primùm herbaceum, deinde pallidum luteúmue, piloſum, qui itidem maturitate diſsilit, inanitaſq; confracto apparet: ſemina intus aliquot lenticulæ ferè figura.

2. Fœmina Balſaminum.

TEMPERAMENTVM ET VIRES.

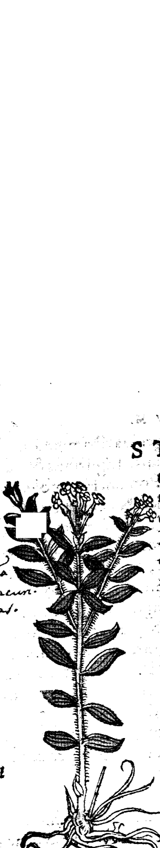
Temperamētum & uires pares cum Telephio aſsignant, præſertim ſecundo generi.

Ad uulnera glutinanda, & ſananda ualet plurimum.

Hermolaus ex ſeminibus præcipuum ad uulnera oleum exprimi tradit.

Pomis in oleo imbutis tanta uis adſcribitur, ut abſciſſas quoq; partes coniungat, adeo ut reſecta albo equo auris, nigri equi abſciſſæ ſimiliter auris parti, huius beneficio glutinari poſsit.

STRVTHION.

Radicula. Lanaria herba.

Saponaria.

Herba fullonum. Condiſi.

STruthion à Dioſcoride quidem nominatur, minimè tamen, ut notiſsima deſcribitur. Eſt autē omnium ferè hodie ſententia, eam eſſe herbam, quā Latini Radiculam, ſiue Lanariam herbam uocant: diuerſa tamen à radicula, quæ Raphanus appellatur. German. **Seyffenkraut/Speychelwurtz.** Gallicè, *L'herbe a foulon*. Struthion dictam arbitrātur quaſi Paſſerinam, à foliorum fortè poſitu, quæ auium alas imitentur: Vel quòd Venerem ſtimulet: ob auis nimirum iſtius ſalacitatem. Græci nāq; Στρουθὸν paſſerem nominant. Lanariam & Saponariam dixerunt, quòd ad mollitiem candoremq́; lanarum uſi ea ſint ueteres, quodq́; eluendis ueſtium maculis, expurgandiſq; ſordibus ſaponis uicē præbeat. Radiculæ nomē à præcipua parte, qua uſum præſtat, accepit. Herba item fullonum, ob dictos effectus, eſt appellata. Officinis Condiſi.

Deſcribitur ab alijs herba ſpinoſa, caule lanuginoſo, folijs oleæ, ex interuallo quaſi geniculatim prodeuntibus, quinis plerunq; in unum coëuntibus: floribus in coliculorum ſummo candidis: radice quam in ſummo ceſpite fundit, magna, tereti & oblonga, quæ purgandis ueſtibus conciditur. Naſcitur in hortis hodie plantata, duos continuos menſes, Iunio maximè florens.

TEMPERAMENTVM.

Calfacit & exiccat in quarto quadantenus ordine.

VIRES, INTRINSECVS.

Radix ſemidrachmæ pondere cum melle ſumpta, uiſcoſos humores, & phlegmata diſcutit, & educit, iocinoroſis, lienoſis, & difficulter ſpirantibus prodeſt: urinam ciet, aluum ſoluit, menſes adiuuat.

Frigefactis & debilitatis ex Venereo uſu uiris prodeſſe fertur.

EXTRINSECVS.

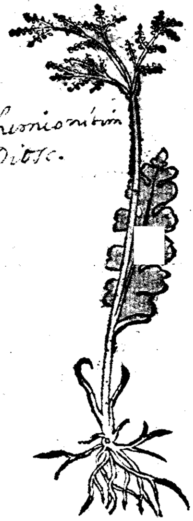
Admota radix ſecundinam & mortuos fœtus pellit, ac cum ratione eius uſus eſſe debet.

Succus uel puluis radicis naribus inditus, per ſternutamenta cerebrū purgat: Cum polenta & aceto illita, lepras tollit, tubercula diſcutit: idem præſtat cum farina hordeacea & uino decocta. Malagmatis & oculorum collyrijs quoq; miſcetur.

Lanis quoq; & ueſtimentis purgandis eius eſt uſus.

LVNARIA

A

LVNARIA MINOR.

LVnariam minorem uulgò, German. uocant **Monrauten/Monkraut.** Gall. *Taure*: neque quicquam de appellatione aliud conſtat.

Naſcitur in montibus caule rotundo, folijs utrinq; annexis ſeptem, humani cordis ferè formã referentibus, in ſummitate caulis ſemẽ Betæ ſimile profert. Menſe inuenitur Maio & Iunio.

TEMPERAMENTVM.

Frigidam ſiccamq; naturam obtinet.

VIRES.

Folijs glutinandi uis tribuitur. Ad ſupprimendos menſos, & album mulierum profluuium eſt efficax. Multa præterea de hac fabulantur Chymici, quibus in maximo eſt uſu.

IVNCVS ODORATVS.

B

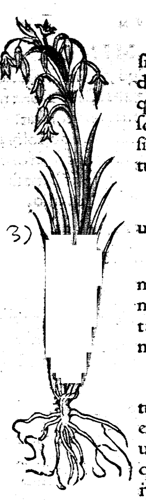

IVncus odoratus, Græcis Schœnos, hoc eſt, Iuncus ſimpliciter per excellentiam, dicitur, quòd reliquis iunci ſpeciebus preſtet. Omnibus aliàs iunci ſpeciebus id nomen tribuitur. Eſt autẽ duplex: Alter anguloſo caule, qui Cyperus ſeu Cypérus, uel Iuncus odoratus anguloſus dicitur, German. **Wilder Galgan**/Gallicè, *Souchet*. Plinius tamẽ inter Cyperum & Cypirum facit diſcrimen, cùm reuera nullum ſit: Cùm enim longas radices habet, Cyperus Romanus uel longus dicitur, qui eſt Cyperis: cùm uerò oliuæ ſimiles & ſibijpſis cohęrentes, Cyperus rotundus uocatur, qui eſt Cypirus. Eryſiſceptrum aliàs Dioſcoridi, & Aſpalathus. Folia, Dioſcoride deſcribente, fert porri, longiora tamen & graciliora, ſolidioraq;, caulem cubitalem, aut etiam maiorem, anguloſum, ſchœno ſimilem, in cuius cacumine folia minuta proueniunt, inter quæ ſemen producitur. Radices habet oblongas, oliuarum modo implexas inuicemq; commiſſas, aut rotundas, nigras, odoratas & amaras, quarum eſt uſus. In Germania non niſi cultus in hortis naſcitur. Cultis alioqui & paluſtribus locis gaudet.

Cyperus. *Cypérus.* *Iuncus odoratus anguloſus.* *Eryſiſceptrum.* *Aſpalathus.*

Altera

Digitized by Google

Altera Iunci odorati ſpecies eſt caule rotũdo, qui ſimpliciter Schœnos, & Latinè Iũcus, uel Iuncus odoratus rotundus appellatur, Germ. **Kamelſtro/** qui uenit accipiendus quoties ſimpliciter Schœnos ſcribitur. Huius flores Grecis σχοίνου ἄνθος, & compoſitè Schœnanthum, & Barbaris Squinantum uocantur.

TEMPERAMENTVM.

Calfactoriam & exiccatoriam, citra morſum, uim habet.

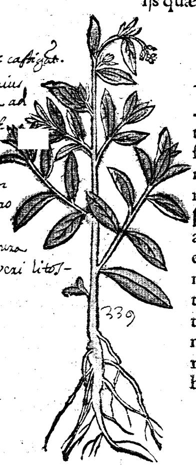
VIRES, INTRINSECVS.

Cyperus uenarum ſpiracula laxat. Vrinam & menſes ciet. Ad calculos & aquam ſubter cutem cõmodiſsimè bibitur. Scorpionum ictui medetur. Pota, teſte Galeno, uuluas aperit. In tribus uini heminis ad tertias decocta, tuſsi, Plinio autore, medetur.

EXTRINSECVS.

Præcluſionibus & refrigerationibus uuluæ fotu prodeſt. Farina eius ad oris hulcera depaſcentia eſt efficax. Malagmatis præterea calfacientibus & unguentorum ſpiſſamentis additur. Hulceribus quoq; ſerpentibus illinitur: Ex uino uerò uel aceto, ijs quæ in ſtomacho ſunt hulceribus medetur.

LITHOSPERMON
maius.

Annotationes ſic caſtigat. Lithoſpermon maius planta eſt appellata ad ueri lithoſpermi differentiã, quod deſcribitur fol. 221. in fine, et milium ſolis alias dr. Porro figura in præſenti hoc capite, eſt figura alterius, hoc eſt, veri litoſpermi. =

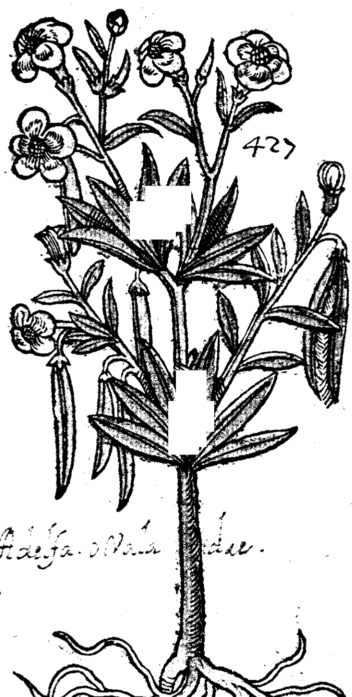
PEregrinum naſcitur in Germania ſemẽ, & tardè matureſcens, folijs longis, ſphatulæ ferè fœtidæ, ſemen inter folia & caulem ferens durum, incanum, lapideum, Piſtaciæ magnitudine, ciceris forma, ex quo corollaria nonnulli conficiunt. Germa. **Groß ſtein ſamen/ Groß Meerhirſen.** Galli, *Gremil* appellant. Tragus exiſtimat Lithoſpermon eſſe Plinij lib. 27. cap. 11. quod Ciceris formã magnitudinemq; referre ſcribit. Poterit igitur, qui uolet, Lithoſpermon maius aut Lithoſpermõ Plinij appellare. Inter Lithoſpermon referre placuit, ob ſeminis lapideam duriciem, alioqui nihil cum eo commune habet.

CELOSIA.

Celoſiam

A CEloſiam uocant Itali herbam, quam Tragus, incognito Germanis nomine, **Widerſchein**/à forma & ſplẽdore uocat. Naſcitur altitudine cubitali, folijs propemodum Perſici mali, per tranſuerſum partim purpureo, partim luteo & uiridi colore reſplendentia, à longe aſpicientibus iucundiſsima, Vnde nomen Germa. **Widerſchein** commodè reſpondet, Plura in præſentia non conſtant.

NERIVM.

NEriũ & Rhododaphne, hoc eſt, Laurus roſea, à roſæ ſcilicet floribus, & lauri folijs, Rhododendron, hoc eſt, Roſea arbor, Officinis & uulgò Oleander. German. **Olander**/ & **Vnholden kraut**/ quaſi dicas, non amabilis, eò quòd noxia ſit planta & iniucunda. Gall. *Roſage, ou roſagine*. Frutex eſt aſpectu iucundus ſatis, arbuſculi inſtar creſcens, folijs amygdalæ, longioribus tamen & craſsioribus: florem fert roſarum B figura, fructum amygdalæ ſimilem, ueluti cornu, qui dehiſcens lanea natura plenus eſt, pappis acãthinis ſimilis. Vnde nomen uidetur traxiſſe, quòd Inamabilis quibuſdam nominatur. Radix acuminata, longa, lignoſa, guſtu ſalſa. Loca amat humida, uelut ſecũdum amnes, aut in hortis riguis.

TEMPERAMENTVM.

Calidum in principio tertij, & ſiccum in ſecundo fertur.

VIRES, INTRINSECVS.

Noxium eſt & hominibus & pecori, Galeno teſte, intra corpus enim ſumptum perimit ueſcentes.

Aquam præterea, in qua folia Nerij maduerint, potantes oues, aut pecora, mori tradit Dioſcorides: Cum Rutæ uerò folijs coctum Nerium, aduerſus uenenatorum morſus potum homini ſalutare eſſe, idem ſcribit. Eadem refert Plinius,

RVSCVS.

Ruſcus

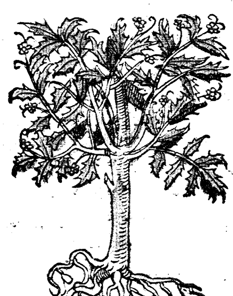
Digitized by Google

Bruſco.

Oxymyrſine. Myrtacantha. Bruſcus. Myacantha. Spina murina.

RVſcus Latinis, Gręcis Oxymyrſine, ſiue Syluestris myrtus, & Myrtacantha, Officinis Bruſcus, Myacantha etiam Græcis, hoc eſt, Spina murina, quòd ad fugandos Veſpertiliones ad carnes ſuſpenditur. Hinc Germanis **Meußdorn**/& **Keerbeſen**/quòd ad infumibulorum purgandam fuliginem ſcopæ ex eo fiant. Locis gaudet opacis, nec alibi temerè naſcitur, folijs myrti, latioribus, cuſpidis ſpecie mucronato cacumine, baccis per maturitatem rubentibus à medijs dependentibus folijs: nucleo duritia eſt oſſea: Radicem habet graminis, guſtu adſtringentem, acerbum, & ſubamarum, à qua ramuli uiticis, frequentes, lenti, fractu contumaces. Hæc deſcriptio affabrè picturæ huic reſpõdet, quam Hieronymus Tragus, ſummè de herbaria re meritus poſuit, Venetisq; ad ſcoparios uſus frequentem eſſe ſcribit. Serapio fructum eius cum Cubebis aromaticis granis confundit, cùm fructus ſint diuerſi, ut primus Leonicenus animaduertit, quem alij poſtea ſunt ſecuti.

Alterum præterea genus faciũt, proceritate arborem ęquans, folio lato, duro, & per angulos aculeato, perpetua coma uirens, baccis rubentibus & racematim collectis, ex quo ſimiliter ſcopæ conficiuntur, ſicut ex priore. Vergilius Ruſci meminit in Eclogis, cùm inquit: Horridior Ruſco, proiecta uilior alga.

VIRES, INTRINSECVS.

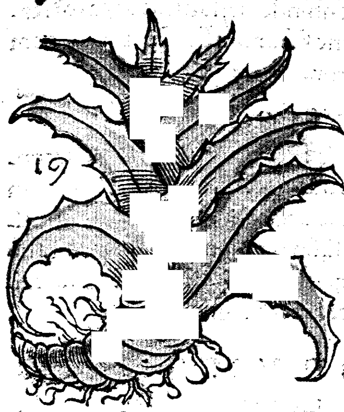
Seminis & foliorum uſus eſt ad calculum, difficultatem urinæ & menſes, ſi in uino decoquãtur. Idem decoctum morbum regium ſanat, capitisq; dolores mitigat. Cauliculi recentes aſparagorum uice in cibis eduntur.

EXTRINSECVS.

Scopis ob ramulorum flexibilitatem, & foliorum horriditatem inſeritur: Ad carnes præterea ſuſpenditur, horrido ſuo aſpectu ueſpertiliones deterrens.

ALOE.

ALOE.

Aloe communi omnibus nomine appellatur, Gallicè, *Perroquet*. Folium eius Scyllæ ſimilitudinem habet, craſſum, pingue, modicè latum, rotundum, retrorſum pandum: folia gerunt utrinq; ex obliquis aculeos raros et breues. Caulem profert antherico ſimilem, florem album, ſemen Aſphodeli, odore tota eſt graui, & guſtu amariſsima, radice una, ceu palo, in terram depacta. In India copioſiſsima naſcitur. Locis etiã prouenit maritimis quibuſdam, & inſulis, hodieq; in Germaniæ noſtræ hortis plantatur. Succi & pinguedinis eſt plena, unde ſuſpenſa in æſtuarijs creſcit, ac noua ſubinde folia, alijs decidentibus, abſq; omni addito fomento profert: Semperuiuum marinum nonnulli appellant, à foliorum craſſitudine, quam Aizoo ſimilem habet.

TEMPERAMENTVM.

Succus Aloes calidus eſt in fine primi ordinis, aut initio ſecundi: ſiccus in tertio: amarus uehemẽter: adſtringit modicè & ſine morſu. Eſtq;
B Aloe ex numero eorum medicamentorum, quæ ἐκκοπρωτικὰ appellant, teſte Iano Cornario, hoc eſt, ſtercus educentia: eſt Item εὐστόμαχος, præcipuè elota: Repellit, digerit, terget parum, glutinat ſerius, ſtomachũ purgat, ſomnum conciliat, exiccat, corpora denſat, aluum ſoluit.

VIRES, INTRINSECVS.

Aloe pondere duorum cochlearium in aqua frigida aut tepida pota, ſanguinis excreationes, Dioſcoride autore, cohibet. Regium morbum curat, tribus obolis ex aqua, aut drachmæ pondere in potu. Deuorata cum reſina, aut cum aqua, aut cocto melle excepta, aluum ſoluit. Trium drachmarum pondere perfectè purgat. Mixta purgatorijs alijs medicamentis ſtomacho minus ea noxia reddit. Sanguinis eruptiones ex hæmorrohidibus factas ſanat.

EXTRINSECVS.

Siccata & inſperſa Aloe uulnera glutinat, & hulcera ad cicatricem perducit, compeſcitq;, priuatim autem exulceratis genitalibus medetur, & rupta infantium præputia agglutinat. Condylomata rimaſq; ſedis cum paſſo mixta ſanat. Digitorum reduuias ad cicatricem perducit. Liuores & ſugillata cum melle tollit.

Palpebrarum ſcabrities angulorumq; prurigines lenit. Dolores capitis ſedat, temporibus & fronti ex aceto cum roſaceo inuncta.

Capillos defluentes cum uino cohibet, Tonſillis, gingiuis, omnibuſq;

oris hulceribus ex melle & uino prodeſt. Oculorum medicamentis in teſta pura & candente torretur, rudiculaq́; ſubinde uerſatur, donec torreatur æqualiter. Vel lauatur, ut quod eſt arenoſiſsimum ſubſidat, tanquam inutile, & leue, & pinguiſsimum aſſumatur.

DE ALOES SVCCO.

Duo ſunt ſucci concreti genera, inquit Dioſcorides: Vnum arenoſum, quod ſedimentum puriſsimæ Aloes uidetur, Officinis Caballinum dictum: Alterum iecoris modo coactum, Succotrinum Barbaris appellatum. Eligito puram, quæ nihil ſenſit doli, ſine calculis, ſplendentem, ſubruffam, friabilem, iocinoris modo concretam, facilè liqueſcentem, eximiæ amaritudinis. Reprobato nigram, & fractu contumacem.

CORIANDRVM.

Corianon. Corion.

Coriander. Wantzkendyll.

Corianon Corion. Coriandrum.

CОrianon aut Corion Græcis, Vulgò Coriandrum dicitur. Corion autem dictum à cimicibus, quos Græci κόρεις uocant: quòd folia eius & caulis adhuc uirens, cimices olent, German. **Coriander/Wantzkendyll.** In hortis & agris naſcitur. Caule exili, ſeſquicubitali, ramoſo, folio adianti primùm, dein fumariæ, odore graui, flore candido, ſemine rotundo ac nudo, firmo & diutino, radice lignoſa, breui, nec admodum fibrata. Seritur Maio. Prouentu, ut Theophraſtus ſcribit, eſt contumax, quippe ſi nouum ſit naſci recuſet, niſi cōuoluatur. Ex ueteri ſemine celerius exit. D

TEMPERAMENTVM.

Coriandrum adhuc uiride frigidæ eſt complexionis, nec intra corpus ſumitur. Maturum uerò ſemen odoris eſt grati, & temperamenti calidi, & intra & extra corpus admouetur.

VIRES, INTRINSECVS.

Coriandri frequens & immodicus uſus, ut Dioſcor. monet, eſt fugiendus: infenſiſsimum enim eſt capiti ſi crebrius ſumatur. Vnde etiam inter uenena lib. 6. Dioſcor. connumerat. Mediocriter autem ſemen ſumptum ſtomacho eſt bonum, & eundem corroborat: cibos in uentriculo donec probè concoquantur retinet. Semen per noctem in aceto imbutum,

A tum,exiccatumq; ſtomacho eſt utiliſsimum; uenenatas enim exhalationes reprimit,nec niſi imbutum prius,ut dictum eſt,ſumi debet. Cum dulci uino eodem modo potum lumbricos necat,& menſes ducit. Toſtum igne uentrem ſiſtit. Prodeſt ad phlegmonas & calidas temperaturas. Sanguinis profluuium,potum,& ſi imponatur,ſiſtit. Succus etiam eius potus uenenum eſt,& occidit. Qui enim hunc bibunt muti fiunt & deſipiunt,ut Simeon Sethi refert. Adiuuat hos aqua ſalſa pota,& teſta ouorum trita immixta.

EXTRINSECVS.

Herba cum Fabarũ aut Viciorum farina & roſaceo oleo contuſa,inflammationibus omnibus in locis,præſertim uerò genitalibus,mirè medetur. Cum lactuca,albumine oui,& oleo roſaceo folia trita,& impoſita,eriſypelata adiuuant. Carnem à putredine & uermibus,ſi ſemine eius in aceto tuſo,ſalſa madefiat,conſeruat.

56

NIGELLA.

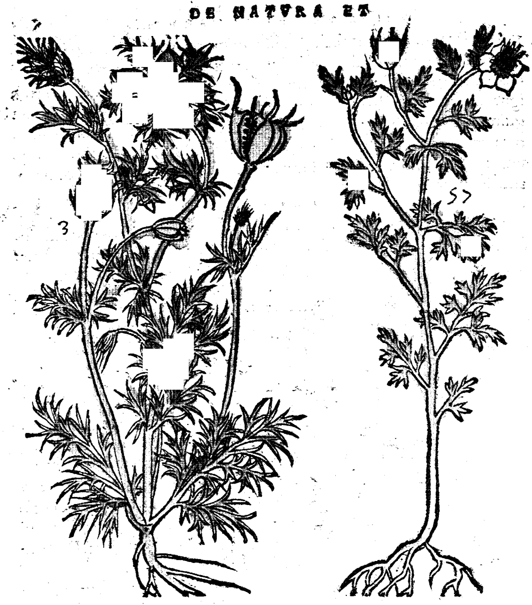
Nigella Latinis,Græcis Melanthion,utriſq; à ſeminis nigro colore dicta. Gith itidem & Papauer nigrum. Germanis **Schwartz Kümmich/ Schwartz Couander**. Gallicè, *Barbue, Poiure, Comin ſauuage*. Tria ſunt eius genera hodie cognita,quæ Tragus etiam & Fuchſius deſcribunt: Hortenſia duo,Syluestre unum. *Melanthion. Gith. Papauer nigrum.*

B

Prima hortenſis ſpecies frutex eſt puſillus,ramulis tenuibus, altitudine palmorum duorũ,uel amplior, folijs paruis,Senetioni herbæ ſimilibus,multò tamen exilioribus, capitulo in cacumine exiguo,ceu Papaueris,oblongo, intercurſantibus internè diſtinctionibus loculorum quinq; aut ſex, in ſummitate extrinſecus corniculatis, quibus ſemen nigrum, acre & odorum includitur. Germa. **Schwartz Kümmich**. *1. Schwartzer kümmich.*

Hortenſis altera, que Nigella Damaſcena dicitur, Germa. **Schwartz Coriander/** quòd folia Coriandri folijs non diſsimilia habeat,ſubſtantia priore eſt maior, odore uerò minor, & aſpectu iucunda. *2. Schwartzer Coriander. Nigella Damaſcena.*

C

D

Wild Schwarzer Coriander.

Sylueſtris nigella, ſecundæ hortenſi non eſt multum diſsimilis, folijs anethi: flores habet primo ſimiles, niſi quòd ſunt colore elegantiores, capitulum aquilegiæ reſpondet, ac ſemina in ſe continet nigra & odorata. Germa. **Wild ſchwartz Coriander.** Sylueſtrem hanc ſpeciem Fuchſius tertium potius Cumini ſylueſtris genus non malè exiſtimat.

Eſt & aliud præter hæc genus ſemine ſubflauo, in reliquis primo generi per omnia ſimile.

TEMPERAMENTVM.

Calida ſunt & ſicca omnia Melanthij genera in ordine tertio. Diſcutiunt & educunt.

VIRES. INTRINSECVS.

Semen Nigellæ in uino per aliquot potum dies, urinam ciet & menſes, lumbricos pellit, lac nutricibus auget, pulmonem purgat, pectus ſoluit, tormina ſedat.

Semina

A Semina autem non uiridia, nec etiam copioſiora, aut frequētiora ſunt ſumenda: corpus enim ſic lædunt.

EXTRINSECVS.

Extra corpus adhibita ſemina, eaſdem cum Coriano uulgari uires habent: tumores, œdemata diſcutiunt, papulas & ſerpiginem ſanant, inflãmationesq́; impoſita reſtinguunt.

Tuſum ſemen cum aceto roſaceo fronti circumlitum, phreneſi medetur.

Syluestris nigella uiribus & odore etiam eſt præſtantior. Serpentes et uenenata ſyluestris nigellæ fumus fugat.

Ad orthopnœas & defluxus capitis facit odoratum, præſertim ſi calefactum fuerit, ut Simeon Sethi teſtatur. Tritum item, & cum aceto uentri impoſitum, lumbricos necare dicitur, ut idem eſt autor.

PAPAVER RHOEAS,
ſeu erraticum.

416

Μήκων ῥοιάς Grecis, Latinis Papauer fluidum ſeu erraticum, à flore ſic dictum, qui ei protinus decidit. Μήκων Græcis dictum, à μὴ κωνεῖν, id eſt, à non miniſtrando, quòd eo ueſcentes ſuis fungi officijs non patiatur: quod de ſatiuo intelligitur. Officinis Papauer rubeum. Gallicè, *Coquelicoc*. Germanis à ſtrepitu quem pueri harum folijs edunt, **Klapperroſen**/ quaſi crepitaculares roſas, & **Kornroſen**, quòd in frumentis naſcantur, appellant. Item **Feld magſamen**. In ſegetibus paſsim à Maio ad autũnum uſq; naſcuntur. *Papauer rubeum.*

B Duo ſunt eius genera. Maius Germa. propriè **Klapperroſen**: Minus Germanis **Kornroſen**, non niſi magnitudine differentia.

Folium habet, Dioſ. autore, origano ſimile, aut erucæ, aut intybo erratico, aut thymo, inciſum, ſed longius & ſcabrius, caule iunceo, aſpero, cubitali, recto: flore rubeo, interdũ candido ſimili Anemone: caput oblongum, ſed quàm anemones minus: ſemen rufum, radix longa, ſubcandida, minoris digiti craſsitudine, amara. In aruis & ſegetibus paſſim naſcitur. Floret uere & meſsis tempore. Porrò Dioſcorides non bene papauer folijs origani & thymi comparat, ut oſtendit etiã Cordus, cùm nulla ſit ipſi cum his ſimilitudo, ſed folia habet Eruçe, aut Cichorij modo inciſa. Vnde abundare iſta apud Dioſcoridem colligitur, & ab alio quodã adiecta.

Digitized by Google

Altera ſpecies priori ſimilis eſt, folijs Cichorij. Non autem eſt anemo ne papauer rubeum, ut docet Ruellius. C

TEMPERAMENTVM.

Omnia papaueris genera refrigerant in quarto ordine.

VIRES, INTRINSECVS.

Quinq; uel ſex huius papaueris capita, cum tribus uini cyathis decocta, donec ad duos reducantur, bibuntur contra uigilias, ut ſomnos accerſant. Tuſum ſemen cum melle ſumptum, aluum emollit. Aqua ſtillatitia, internum calorem reſtinguit: In ardentibus febribus utiliter abſq; dãno bibitur. Iecur enim aquæ iſtiuſmodi refrigerant: colli inflammationes & linguæ, gargarizatæ, mitigant ac compeſcunt.

EXTRINSECVS.

Aqua ſtillatitia eryſipelati medetur circumlita, narium fluxum, iecori cum panniculo madefacto impoſita, ſiſtit. Oris uitia & hulcera, decoctum eius collutione, ſanat. Mulierum item menſtrua profluuia compeſcit, decocto eius ſi lauentur. Temporibus illita aqua phreneticis auxiliatur. Calidos oculorum dolores cum linteo impoſita mitigat. Succus eius cum nitro & ſulphure ſcabiem ſanat, omniaq; cutis uitia extergit.

PAPAVER SATIVVM.

1. Papauer album. Thylacite.
2. Nigrum. Pythite.

PApauer ſatiuum, Germa. **Magſamen oder Mön/Oelmag/Oelſamen.** Gallis, *Pauot*. D

Duo ſunt eius genera: Alterũ quod Papauer album dicitur, Græcis Thylacite, ab oblongo, et utriculis ſimili capite: ſemine candido.

Alterum nigrum, Græcis Pythite, à dolij forma, quod nigrum ſemen in lato, ſeſsili, & doliolo ſimili capite, concludit. Officinis & uulgò Papauer nigrum.

Folijs conſtat longis, per ambitum ſerratis, nulloq; pediculo cauli adhærentibus: Floribus uel candidis, uel ex candido leniter purpureis: capitibus oblongis, in quibus ſemen atrum uel candidum. Succus Papaueris Μηκώνιον dicitur: non Opium, ut quorundã eſt error. Eſt enim Opium liquor eius lacteus, ut pòſt dicetur. In hortis ſatũ prouenit. Floret Iunio & Iulio potiſsimùm, ac ſubinde in capitulis ſemen profert.

Μηκώνιον. Opium.

Tragus quinq; obſeruata à ſe ſatiui genera enumerat, flore & ſemine differentia. Primum floribus in ſummo candidis, maculis purpureis diſtinctis, ſemine cano, quod cùm maturuerit ſpõte ex fatiſcentibus circa ſcapum capitulis excidit. Hocq; eſt uulgare Papauer.

Alterum

Digitized by Google

A Alterum flore prorſus candido,capitulis nonnihil quàm in altero longioribus,ſemine etiam candido.

Tertium floribus ſimiliter candidis, ſed maculis circa capitulũ rubris tinctis,ſemine ſubflauo.

Quartum flore penitus rubro,ſemine atro.

Quintum flore puniceo,maculis circa caput fuſcis,ſemine ſimiliter nigro.

Præter hæc adhuc duo,alterum candido,alterũ rubro flore, folijs in flore ſciſsis,& in extremitatibus diuiſis,alterum candido,alterum fuſco ſemine,tradit.Omnibus ſemen in capitulis eſt concluſum. Primi tantùm generis capita,maturo ſemine fathiſcunt,ſicut papaueris erratici.

TEMPERAMENTVM.

Quarti eſt ordinis,ſicut & reliqua Papaueris genera, refrigerantium.

VIRES, INTRINSECVS.

Papauer album in panem & cibos commodè & utiliter miſcetur. Vertigine laborantibus,ut experimento conſtat,auxiliatur. Soporem allicit in pueris & uiris. Infantibus in pulte ſemen datum, ſomnum ijs cõciliat. Succus eius efficacior eſt,ſed magis noxius corpori.

Papauer nigrum uel ſuccus eius, per ſe aut cum uino potus, fluxus à capite in pulmonem decidentes ſedat,tuſsim aſperam lenit: omniſq; generis defluxiones conſtipat,in uiris & fœminis.

B EXTRINSECVS.

Papaueris ſemina,ſuccus,herba,aut ſtillatitia aqua, phreneticis, frõti illita,ſunt auxilio,matrici indita dolores ſedant, & fluxus ſiſtunt: idem præſtat decoctum capitulorum papaueris: ignem item ſacrũ reſtinguit. Cum oleo Amygdalino auribus infuſum,tinnitum compeſcit. Ad eadẽ pollet liquor foliorum,capitum,& ſeminum ſtillatitius. Ex nigro autẽ Papauere lacteus liquor,leniter inciſis uaſculis colligitur, quem Opium in Pharmacopolijs nominãt. Exprimitur etiã ex tuſis uaſculis & folijs ſuccus,& in ſole exiccatur: eum priuatim Greci uocãt Meconium,ſed uiribus eſt liquore imbecillior,propter inconcoctã et aqueam ſubſtãtiam, quam ob cauſam facilè putreſcit & teredinem ſentit. Opium itaq; Papaueris eſt liquor: non igitur exiguo errore ſuccus papaueris à multis uertitur,cùm ſuccus eius dicatur Meconium.

Opium eſt liquor lacteus papaueris. Meconiũ eſt ſuccus foliorũ et uaſculorũ papaueris.

OLEVM DE PAPAVERE.

Oleum Papaueris impinguat,aſperam arteriam lenit, febrium ardorem & inſomnium mitigat. Exprimitur autem ex ſemine utriuſq; Papaueris, tam albi quàm nigri. *Meſus.*

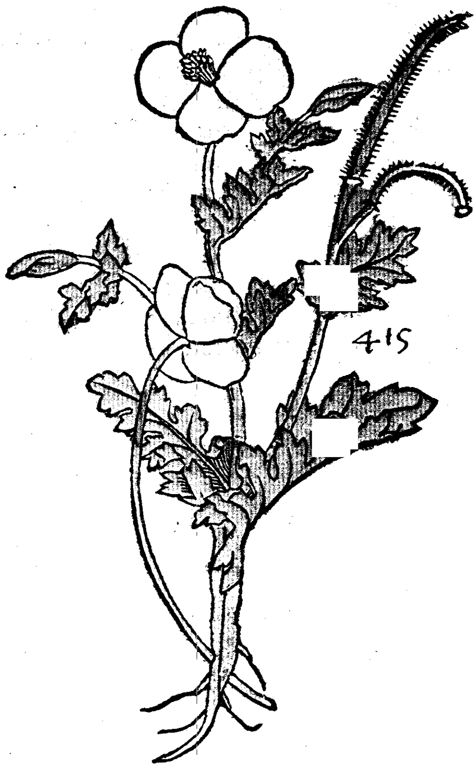
SIRVPVS DE PAPAVERE.

Sirupus de papauere ualet ad catarrhum & tuſsim,cauſamq; inſomniæ. Conficitur hunc in modum: Recipe capita papaueris albi & nigri ana ʒ.jx. aquæ pluuialis lib.iiij.coquantur donec maneat aquæ tantum, lib.j.s. Colaturæ adde ſacchari,penidiarum ana ʒiiij. Fiatq; ſirupus. Et *Meſues.*

Digitized by Google

hunc appellant ſimplicem. Compoſitus uerò de papauere ſirupus conſici C tur, hoc modo: Recipe papaueris albi uel nigri, ana ʒ.I. Capillorum Veris ʒ.xv. Glycyrrhizæ ʒ.v. Iuiube numero xxx. Seminis lactucæ ʒ.xl. Seminis Maluæ & ſeminis cytoniorum, ana ʒ.vj. Coquantur in lib. quatuor aquæ duas, & cum ſacchari & penidiarum, ana ℥ viij. fiat ſirupus.

PAPAVER CORNVTVM,
Græcis Ceratitis.

PApauer cornutum, Grǽcis Μήκων κερατῖτις, Germa. Gelb ölmagen. Gall. *Pauot cornu.* Folia habet candida, tenua, hirſuta, uerbaſco ſimilia, ſerrato ambitu, ſylueſtris papaueris modo, cui nec caulem habet diſsimilē, flore luteo pallidóue, calyce puſillo, inflexo ut cornicula, effigie fœnigræci, unde cornutū, ſeu corniculatum eſt dictū: D ſemine nigro exili, quale eſt papaueris, radice per ſumma ceſpitum, ſublimi, craſſa. Locis naſcitur maritimis & gracilibus, ut autor eſt Dioſc. apud nos non niſi ſatum prouenit. Floret Iunio. Semē meſsis tempore colligitur. Marinum alij appellant, quòd in maritimis creſcat. Errant qui memythen, id eſt, Glaucium, hoc idem appellant, foliorum decepti ſimilitudine. Differt enim ab eodem. Sicut & ij errant qui idem cum rhoade, hoc eſt, papauere erratico, German. Klapperroſen/ de quibus paulò antè, exiſtimant. Theophraſtus Papauer ſylueſtre facit.

Papauer marinum.

TEMPERAMENTVM.

Facultatis eſt calidæ & ſiccæ, ut guſtus eius qui nitro eſt ſimilis, oſtendit.

VIRES, INTRINSECVS.

Radix, teſte Dioſc. in aqua ad dimidiam partem decocta, iſchiadicis & iocinoroſis medetur, nec non difficulter mingentibus. Semen tuſum cum mulſo aluum purgare fertur.

EX.

A Folia floresq́; cum oleo illita, ſordida & maligna hulcera iuuãt. Eadẽ inuncta iumentorũ argemata & nubeculas emendãt Sed hulceribus purgatis, ab hoc abſtinere oportet, ut docet Galen. adeò enim abſtergere ualet, ut & puræ carnis nonnihil eliquet, atq; hoc facultatũ robore, non ſordes ſolùm, ſed & cruſtam hulceribus detrahit. Folia ex melle carbunculis medentur.

ANEMONE.

Ἀνεμώνη Græcis, Latinis Anemone, eò quòd flos eius nunquam niſi ſpirante uento, qui Grecis ἄνεμος dicitur, ſe aperiat: ſiquidem afflatu uenti ſtatim flores eius dehiſcũt, & in folia ſe explicãt. Duorum eſt generũ Dioſcoridi: alterum ſylueſtre: alterum locis cultis naſcens, diuerſas quoq; ſpecies habẽs: nũc enim phœniceo, nũc candido, nunc lacteo, nũc purpureo flore cõſpicitur: folia Coriano ſunt ſimilia, ſed ſciſſa tenuius in terrã inclinãtur. Cauliculi exiles lanuginoſiq́;, ſuper quos flores exeũt papaueris, & in medio capita coloris cœrulei, aut nigri. Tragus **Anemone röſlin** Germanicè appellat. Nonnullis papauer creditur eſſe rubrum, ſed magno errore, cùm folia manifeſtè repugnẽt.

B

Anemone uerò ſylueſtris, ſatiua ſeu ea quæ cultis naſcitur, per omnia eſt maior, folijs latioribus & durioribus, capite oblongiore, flore puniceo, tenuibus multiſq; radicum capillamentis. Capita tamen in Anemone non ſunt Papaueris forma, ſed aſparagi potius modo in acutum faſtigiata hirſutaq́;.

Hæc eſt quam Officinæ uocant Herbam uenti, German. **Kuchenſchell** & **Küſchell** / item **Hackerkraut** & **Schlotteblům**. Italis Cocles. Gall. *Coquerctz*, *Coquelourdes*,

Locis

Digitized by Google

Locis naſcitur ſabuloſis mõroſisq; & ſyluis Cæduis, inter ſentes: flos C
in capitula rotunda, lanuginoſaq; & hirſuta, erinacei figura, aut ſicut a‑ſparagi capitula, mutatur, ac uelut in ſpicam faſtigiatur: non ſicut in papauere rotundatur, ut quidam exiſtimarunt, confundentes Anemonen, Argemonem & Papauer erraticum: cùm manifeſtum ſit inter hęc, quod à Dioſcoride refertur, diſcrimen. In Argemone enim & Papauere erratico, capitula ſunt papaueracea, ac in Argemone quidem ſupernè eſt latiuſculum, in Rhœade uerò ſeu papauere erratico eſt ſubanguſtum. Anemones uerò caput recentis aſparagi modo uelut in ſpicam faſtigiatur.

Diſcrimẽ Argemones, Papaueris erratici, & Anemones.

Deinde Argemone ſuccum habet croceum, acrimonia inſigni: rhœas uerò lacteum, candidumq;: At Anemone nullum eiuſmodi. Poſtremò ſerius etiam Anemone floret.

Argemone.

De Argemone Dioſcor. lib. 2. cap. 170. hodie incognita, licet quidã ad Agrimoniam detorqueant, de qua ſuo loco. Iam ad deſcriptionem Anemones ſylueſtris redeundum: folia ſunt in ramulis fœniculi ferè, comoſa. Floret menſe Martio. Acris eſt uehementer. Vnde Hieronym. Tragus ex Ranunculi ſpeciebus eam cenſet.

TEMPERAMENTVM.

Dioſcorides utriq; acrem uim attribuit, temperamento potiſsimùm eſt calido & ſicco. Ad ranunculorum quadantenus temperaturã accedens.

VIRES, EXTRINSECVS. D

Ob inſignem acrimoniam extrinſecus potius quàm intrinſecus adhibetur. Succus naribus infuſus caput purgat. Idem præſtat aridæ radicis puluis, naribus inditus. Commanducata radix, pituitam trahit. Sordida & putrida hulcera purgat, gangrænisq; adhibetur. Lenior & commodior eſt aqua ſtillatitia. Folia uiridia cum ſucco tuſa, ungues craſſos & deformes conſumunt.

PSEVDOMELANTHIVM.
Githago.

Neguilla delos sembrados.

PLurima apud autores de herba quæ inter ſegetes naſcitur, Germanis **Raden**/ uel **Ratten**/& **Kornneglen** dicta, eſt controuerſia. Non paucis placet eſſe Lolium ſeu Aeram, oculorum peſtem, de quo Verg. Et careant loliis oculos uitiantibus agri. Poſſet quidem uideri nõ incommoda horum ſententia, niſi Lolio autores ſpicam, ſicut reliquis frugibus tribuerent. Vt infrà inter fruges ſigillatim, capite de Loliis dicetur. Herba uerò quam Germani **Raden** uocamus, non habet ſpicam, ſed uaſculum hiſpidum, ut in deſcriptione oſtendetur, & ex pictura quoq; liquet. Deinde multorum eſt opinio, eam eſſe

Nigellam,

A Nigellam,ſeu Melanthion,quorũ manifeſtus apparet error, deſcriptionem Melanthij cum hac noſtra herba conferentibus. Alijs Pſeudomelanthion ſeu Githago exiſtimatur: quorum potius ſententię,ne anonymos Planta maneat,uidetur ſubſcribendum,donec uel Lolium, uel alia aliqua herba eſſe certò poſsit oſtendi. Pſeudomelanthium uerò quaſi adulterinum Melanthium eſt dictum: à uero enim Melanthio longè abeſt. *Pſeudomelanthium. Githago.*

Naſcitur in ſegetibus paſsim,folijs allij modo acuminatis, ſed breuioribus piloſisq́;,coloris cinericei aut nigricantis, florem fert menſe Iunio purpureum,paruæ & quinq́;foliæ roſæ ſimilem, quo decidente capitulum ſeu uaſculum manet,longiuſculum,anguloſum,hirſutumq́;, in quo ſemen nigrum.

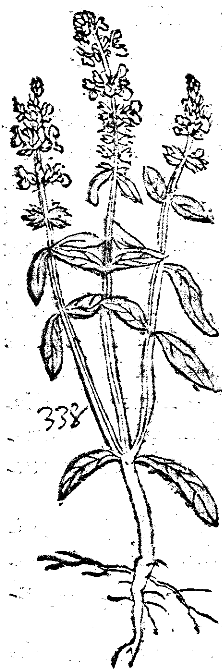
TEMPERAMENTVM.

In tertio excalfacientium ordine,& fine ſecundi exiccãtium ſtatuitur.

VIRES.

Folia cum ſemine Chirurgis ſunt in uſu. Membra dura,neruoſq́;,per fomẽta,ſiue inſeſſu,aut balneis aqueis emollit: alij eum furfure tritici aut hordei,addito oleo,uel aceto,uel uino,calidum membris imponunt.

SIDERITIS PRIMA.
Glidkraut. Zeyſkraut.

B Sideritis,Ruellio teſte,dicta eſt, quòd glutinãdis uulneribus apta,precipuum in bello uſum habeat. Primam uocant, ad differentiam alterius,quam inter Gerania referunt, Herbam Roberti dictam. Item alterius quæ Heraclea dicitur,quam Orminõ faciunt. Sideritis igitur prima locis naſcitur aſperis,petroſis & incultis,folijs Marrubij,lõgioribus tamen,ad Saluiæ ſeu Quercus figurã accedentibus, ſed minoribus & aſperis. Caules habet quadratos, dodrantales,aut longiores,guſtu non ingratos,aliquo modo adſtringentes, in quibus per interualla, uelut in marrubio,uerticilli in orbem circũacti, in quibus ſemen exiguum. Germ. Glidkraut/Zeyſkraut. Officinæ pro uera Chamæpity hac utũtur, ſed magno errore. Ruellius Iudaicam herbam Gallis appellari ſcribit. *Iudaica herba Ruellij.*

TEMPERAMENTVM.

Naturæ eſt humidę potiſsimũ, ac mediocriter frigidæ.

VIRES.

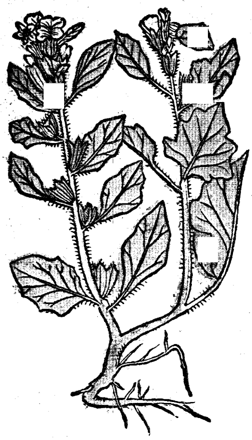
Ad uulnera glutinanda maximè eſt utilis, tantáq́;,Plinio teſte,uim habet,ut,quamuis recenti gladiatoris uulneri illigata,ſanguinem ſiſtat.

HYO-

Digitized by Google

HYOSCYAMVS. Veleño.

C

D

Hyoſcyamus. Faba ſuilla. HYoſcyamus Græcis, Latinis Suilla faba, quòd ſues, ut autor eſt Aelianus, paſtu huius herbæ reſoluantur, & conuellantur: ſed remedium nouere: aquas enim ſtatim adeunt & cancros uenãtur, atq; ita protinus ſalui fiunt. Latinis Apollinaris, quòd Apollo ſit eius inuentor. Arabibus Altercum, quod qui biberint, ut autor eſt Antonius Largus, caput graue uenisq; diſtentum habent, menteq; abalienantur, cum quadam uerborum altercatione. Officinis corruptè Iuſquiamus, German. Iuſquiamus. **Bilſen/ Bilſamkraut/ Sewbon/ Dollkraut/ Schlaffkraut.** Tria ſunt eius genera: nigrum, flauum, & album, à ſeminis forma cognominata.

Frutex eſt aſpectu triſti, folio lato, lõgo, pingui, hirſuto, uenoſo, & laciniato: caulibus craſsis, è quorum latere flores prodeunt, tanquàm malorum punicorum cytini, muricatis calycibus, ramos continua ſerie ueſtientibus, ſemine intus papaueris refertis.

1. Primum autem genus floribus eſt ferè purpureis, folio Smilacis, ni-
2. gro ſemine, cytinis duriuſculis & ſpinoſis: Alterum floribus effigie mali, folijs & folliculis ſimplicioribus, ſemine Irionis ſubflauo. Vtrunq; inſaniam & capitis uertiginem pariens, ac proinde abdicantur uſu.

Tertium eſt medicis in uſu, pinguius cæteris, molle, lanuginoſum, flo-
3. ris & ſeminis candidi, naſcens in maritimis & ruderibus, ſicut & ſecun-

dum,

A dum: hoc ſi haberi non poſsit, flauo erit utendum. Plinius quatuor facit genera: nigrum, uulgare ſeu candidius, flauum, & album.

TEMPERAMENTVM.

Prima duo genera tanquam uenenata, uſu ſunt abdicata. Tertium album eſt ex tertio quodammodo refrigerantium ordine.

VIRES, INTRINSECVS.

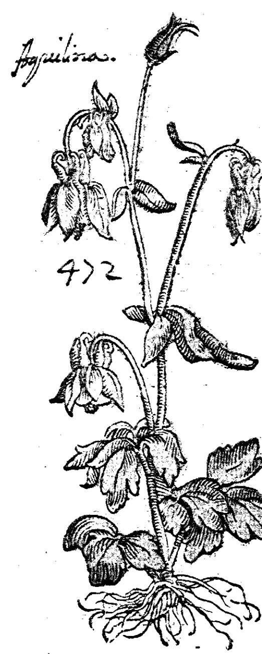
Albi hyoſcyami ſemen contra uehemẽtes capitis fluxus, è quibus acris tuſsis excitatur, cum uino, Dioſcoride referente, bibitur. Eſt autem extra corpus potiſsimùm eius uſus. Intra corpus enim uenenum eſt.

EXTRINSECVS.

Folia, flores & ſemen ſomnum conciliant: nimius autem uſus dementes efficit. Succus cum panniculo illitus, oculorum inflammationem & fluxus compeſcit. Idem aurium dolorem inſtillatus mitigat. Viridia impoſita folia, tumores reprimũt. Cum farina trita folia, membrorum dolori & podagræ medentur. In pedum lauacra admixta herba, aut etiam in deſeſsionibus ſomnum allicit. Eaſdem habet uires oleum ſeminis, cũ aceto fronti & temporibus illitum. Pectoris tumores idem illitum diſcutit, & dolores lenit. Iiſdem uiribus eſt prædita aqua ſtillatitia.

Radix cum aceto cocta dolorem dẽtium, ſi os calido decocto colluatur, ſedat. Contra ſumptum Hyoſcyami ſemen aut folia, lac caprinum, uel aqua mulſa, uel ſemen Cucurbitæ, aut nux pinea eſt remedio. In horũ
B autem defectu poterunt prodeſſe ſemen Vrticæ, Naſturtij uel Sinapi, Raphanus, Cepa uel Allium, cum uino comeſta.

Aquilegia.

OLEVM DE HYOSCYAMO.

Oleum de Hyoſcyamo ualet fluxibus, & inflãmationibus oculorum prodeſt: aurium dolores mitigat, tumores ſedat, dolorem membrorum mitigat, podagræ medetur.

Exprimitur autem ex ſemine Hyoſcyami eodẽ modo quo ſolet fieri ex Papauere.

AQVILEGIA.

AQuilegia notiſsima hodie herba, à Dioſc. nõ tradita, German. Agley/Ackeley/Ageley. Gallicè, *Ancolie*. Hieronymus Tragus Centauriũ maius Dioſc. lib. 3 cap. 6. exiſtimat, ſiquidem Centaurij maioris & Aquilegiæ deſcriptio exiguum quid differãt, flore nimirum qui in Centaurio eſt lanuginoſus, et croci ſimilitudine. Herba eſt nemini non cognita: folia habet Chelidonij maioris, ſed paulò rotundiora ac molliora. Caulem cubitalem, & interdum proceriorem, in cuius ſummo flores ſunt purpurei, ex caudis quibuſdam, ueluti Centaurium maius.

Digitized by Google

mulîebres loculi propendentes, quibus decidentibus capitula ſubnaſcun C
tur: haud ſecus atq; in melanthio, quibus ſemen ineſt atrum. Radix eſt
craſſa. In hortis paſsim & pinguibus pratis naſcitur. In montibus tamē
& petris ac macris etiam inuenitur. Floret Maio & Iunio.

TEMPERAMENTVM.

Calida eſt mediocriter, ac modicè digerit.

VIRES, INTRINSECVS.

Radix uino cocta & pota, rupta & conuulſa omnia intra corpus, ſa-
nat. Prodeſt dyſpnœicis, hydropicis. Vitiatum pulmonem & laterū hul-
cera purgat. Sanguinem expuentibus eſt ſalutaris, omnibusq; internis
corporis uitijs medetur. Quòd ſi patiens febricitans etiam fuerit, radix
cum ſaccharo in aqua decoquēda erit. Trita in farinæ modum drachmæ
pondere, cum croco, oboli quantitate, in uino pota, cooperto mox &
ſudante corpore, ictericis mirè confert, iecorisq; obſtructiones ſoluit.
Stillatitia florum aqua ad eadem eſt utilis, eſtq; præcipuum contra ſynco
pen confortatiuum. Interna corporis hulcera diſcutit, omniaq; uenena
& tormina pellit.

EXTRINSECVS.

Radicis & foliorū ſuccus uulnera cōglutinat: quod uel hinc colligere
licet, quòd carnibus coquēdis appoſita, eas in ol
la coaleſcere facit. Peſſum in ſucco eius madefa-
ctum, mēſes & mortuos fœtus educit. Fluxus et D
dolores capitis ſuccus aut aqua illita compeſcit,
furfures capitis ſuccus cū aceto illitus, ſalſa pri-
mū aqua purgato capite, pellit. Caliginē oculo-
rū infuſus ſuccus diſcutit. Aurium dolori inſtil-
latus prodeſt, uermiculos & pulices earum ene-
cans. Fiſtulas aliaq; oris hulcera, naribus infuſus
ſuccus, aut ſi os eo colluatur, curat. Scabiem o-
mniaq; cutis uitia tollit. Idem facit radix in albo
uino ad mediam partem decocta, ſi decocto cu-
tis abluatur, & madefactus in eo panniculus cir
cumponatur.

CENTAVRIVM MAIVS.
Officinis Rhaponticum, falſò.

CEntaurium à centauro Chirone nomen ha-
bet. Folia habet nucis iuglandis, oblonga,
uiridi braſsicarum colore, ſerrata in ambitu, cau
lem rumicis, binûm ternûmue cubitorum, adna-
tis multiplici ſobole fruticantibus ab radice, in
quibus capita, ceu papauerum, è rotūdis oblon-
ga. Flos in cœruleum inclinatus, ſemenq; cnico
ſimile,

A ſimile,floccis inuolutum,ut in lanugineis ſolet floribus,radice uaſta, ſolida,ponderoſa,bicubitaliq́;,madida,acri cum adſtrictione quadam,nec citra dulcedinem rubeſcente.Rubet & ſuccus.Gaudet pingui ſolo naſci, apricis fruticoſisq́; collibus.Officinæ hodie impropriè hãc radicem Rhaponticum appellãt.Eſt enim Rhaponticum,quod Officinæ hodie oſtendunt,Centaurium illud maius. Germanis cum Officinis eodem errore **Rhapontic** nominatur. Errant & ij qui Centaurium hodie depingunt cubitali cauliculo,frondibus ſalignis,aliquanto maioribus,per interualla binis,auerſa parte candicantibus,interna uirentibus,& ferè connexis, flore luteo: quæ lyſimachiæ magis deſcriptio conuenit. Rhaponticum Officinarū. Rhapontic.

TEMPERAMENTVM.

Radix Centaurij eſt acris,ſubadſtringens,ſubdulcis,& ſubamara,glutinandi uim habet. Ad duodecim annos, nec ultra radix aſſeruari ualet.

VIRES, INTRINSECVS.

Radicis decoctæ ſuccus medetur omnibus morbis: priuatim uerò aduerſus angues radicis drachma in uini cyathis tribus bibitur. Sanguinem excreantibus in febribus in aqua datur: ſin febris non ſit, in uino. Eodem modo torminibus,uuluarumq́; doloribus medetur. Per ſe faciles facit excreationes: ſanguinem eijcientibus prodeſt. Stomachum corroborat.DyſpnϾæ medetur in eclegmate: Pleuriticis & peripneumoni-
B cis bibitur cum dauco.Phthiſicis in uino prodeſt. Regium morbum qui ſit citra febres, impugnat: tormina diſcutit.

EXTRINSECVS.

Inſperſum uel illitum,hulcera quæ cacoëthe uocant, ſanat. Recens tuſa radix,aut arida antè madefacta uulnera glutinat & coniungit.

Mẽſes & partus in tenuitatem collyrij deraſa,& ſubdita euocat.Carnibus adiecta coaleſcere eas facit,ſi ſimul coquatur.

CENTAVRIVM MINVS.

CEntaurium minus, Græcis λιμνήσιον & λιμναῖον, quòd circa paludes & ſcatebras aquarum proueniat, eſt dictum.Latinis Febrifuga,à uiribus,& Fel terræ,ab amaritudine quam habet,appellatur, German. **Tauſent gulden/Fieberkraut/Erdgall/Biberkraut/** & **Aurin**. Galli, *Fiel de terre*. Febrifuga Fel terræ

Herba eſt Origano hypericóue ſimilis, caule ſeſquipalmum alto,fruticanti,anguloſo, lychnidis floribus,è puniceo purpuratis,folio rutæ, prælongo, & minuto, ſemine tritici,radice tenui,ſuperuacua & leui. Naſcitur Dioſcoridi iuxta lacus,& loca rigua. Hodie uerò in ſolo paſsim arido,& in pratis minus pinguibus eſt inuenire,Floret æſtate & autumno.

TEMPERAMENTVM. C

Naturæ eſt calidæ & ſiccæ. Exiccat maximè abſq; mordacitate: eſt enim amarum cum exigua adſtrictione.

VIRES, INTRINSECVS.

Manipulus Centaurij cū floribus in uini aut aquæ menſura dimidiata ad mediā decoctus partem, bilioſos & uiſcoſos ex ſtomacho humores per inferna educit. Ictericis & febri aſsiduè laborātibus prodeſt. Iecoris & lienis obſtructiones, dies aliquot potus, aperit: uitioſos corporis humores educit. Vermes uentris necat, mortuos fœtus & menſes pellit: Colicæ paſsioni, in qua obſtet obſtructio, medetur. Suauior eſt aqua ſtillatitia, ſed uiribus imbecillior. Eoſdē præſtat uſus puluis herbæ cū uino, uel pilulæ ex eo cōfectæ, quæ non parum coxendicum, articulorū & podagræ quoq; doloribus auxiliantur. Ad clyſteres etiam non eſt inutilis.

EXTRINSECVS.

Succus cum melle collyrijs oculorū miſcetur. Menſes ciet & ſecundinā, peſſo in eo madefacto. Vetera hulcera purgat, et ad ſanitatē perducit. Viridis herba tuſa & illita, uulnera recentia cōglutinat & ſanat. Succus expreſſus ac in ſole arefactus ijſdem pollet uiribus. Succum Dioſcorides hoc modo conficit: Legitur herba in ipſo flore, & diebus quinq; madefacta, ad mediā decoquitur partem, mox linteolo exprimitur, ac quod expreſſum eſt, iterum, donec mellis craſsitiem induat, coquitur.

RHA PONTICVM, ET BARBARVM. D

Rhaponticum Officinarum.

Scenitic ū

RHaponticum & Rhabarbarum eruditiſsimorum teſtimonio, Ruellij, Valerij Cordi, aliorumq; eiuſdē herbę ſeu radicis ſunt nomina. Officinarū enim hodie Rhaponticum, ut paulò antè eſt oſtenſum, eſt Centauriū maius. Rha dictū à fluuio eius nominis, Pōticum uerò à natali ſolo, Barbarum uerò, ut oſtēdit Ruellius, ætate Pauli appellari cœptū eſt, quòd ex Barbarorum regionibus aſportaret̃. Sic Gręci etiā poſteri Sceniticū à Scenitis Arabiæ populis, apud quos naſcit̃, dixerūt. Atq; hoc modo etiā Rha arabicū appellare licebit. Idē igit̃ ſunt Rha ponticū, Barbaricū, Sceniticū. Vires etiā ſunt eædē. Quod uerò de odore obijci poſſet: qa quod in Pōto naſcit̃ inodorū eſt: quod uerò in India, eſt maximè odorū, hoc ratione eſt cœli & loci: in India enim ob maiorē calorē fit odoratius. Pro cōditione nanq; loci eadem herba qualitate ſæpe uariat. Nemo igitur ambiget noſtrum Reubarbarum, ſicut uulgò uocāt, eſſe Dioſcoridis Rhaponticum. Quid uerò Rhaponticum ſit, quod monſtrant Officinæ, antea dictum eſt. Nunc igitur deſcriptionem Rha ex Dioſcor. ſubijciemus.

Rha, quod alij Rheum, Latini Rhaponticum uocant, radix eſt nigra, maiori Centaurio ſimilis, minor & rufa magis, ſine odore, fungoſa, mi-

nimè

A nimè ponderoſa. Probatiſsimum quod teredines non nouit, ſi guſtu glutinoſum, cum quadam adſtrictione, et commanducatum impalleſcat, coloremq; reddat ad crocum inclinantem.

Eſt & hodie quod ſeritur in hortis, quod Rhabarbarum monachorũ uocant, quod Lapathi uel Rumicis eſt ſpecies, de quo infrà.

TEMPERAMENTVM.

Rhapontici uis præcipua eſt ſpiſſandi, & guttantia ſubſtringendi, cũ quadam calfactione.

VIRES, INTRINSECVS.

Rhaponticum dyſentericis datur & cœliacis, ſi febre careant, in uino: ſin aliter, in aqua datur. Datur & decoctum eius bibendum duplici menſura, ad rupta, conuulſa, contuſis, & ex ſublimi deuolutis. Si pectoris ſint dolores, additur piperis aliquid & myrrhæ: ſi diſſolutio ſtomachi, ex frigida aqua ſumitur, ſiue intus, ſiue extrà purulentis excreationibus: item lienoſis, hepaticis, iſchiadicis: ad renum uitia, ſuſpiria, orthopnœas. Arteriæ ſcabritias lenit, ex paſſo, tribus obolis potum tritum, quod idẽ præſtat eius decoctũ. Bibitur contra inflationes, perfrictiones, febres frigidas, ſingultus, tormina, aſperitates, capitis grauitatem, melancholiam, uertigines, laſsitudinem, dolores & conuulſiones. Datur in ſingulis ualetudinibus eadem qua Agaricum menſura, ſi febri careant, in mulſo: ſin aliter, in aqua mulſa.
B

EXTRINSECVS.

Illitu collectiones inflammationesq; ſedat, uulnera ſanat, epiphoras oculorum diſcutit. Ex paſſo illitum, inſignita cum melle rapit, & alia liuentia ex aceto. Farina eius inſpergitur contra cacoëthe, & ſanguinem reijcientes, denarij pondere in aqua.

TROCHISCI DE RHABARBARO.

Trochiſci de Rhabarbaro ualẽt ad hepatis obſtructionem, dolorem, tumores præter naturam, affectus inueteratos eiuſdem, hydropem & icterum, & formæ corruptionem. Compoſitionem docet Meſue.

PILVLAE DE RHABARBARO.

Pilulæ de Rhabarbaro in febribus diuturnis, iecoris obſtructionibus, & aquæ intercutem initijs conferunt. Compoſitionem docet Meſue.

LAPATHVM, SEV RVMEX.

QVia Rhabarbarum monachorum, quod ſic uocant, è rumicis eſt genere, de hoc ordine ſeruato agetur. Lapathum Græcis à λαπάζειν dictum, quod uacuare & exinanire ſignificat, ſiquidem omnium Lapathi generum decocto aluus mollitur. Latinis Rumex dicitur. Barbaris Lapathũ.

Digitized by Google

Lapatiũ. Rumex unde.

Ampffer.

Lapatium, Gallis *Patience*. C Rumex autem quòd ex eo ſuccus non aliter atq; ex mamma, quam ueteres rumen dixerunt, ſitientibus exugi ſoleat. Quod de quarto potiſsimùm genere intelligitur. Germ. **Ampffer.**

1\. Dioſcorides quatuor facit Lapathi genera: Primum folijs duris & in cacumine acutis, ſemine herbaceò, acuminato, ex minutiſsimis dependente pediculis, radice longa & lutea, uel potius procera. Græcis Oxylapathon, & Latinis. Officinis Lapatium acutum, Germ. **Mengelwurtz / Menwelwurtz / Grindtwurtz / Streyffwurtz / Zitterwurtzel / Wild Ampffer / Lendenkraut.** Naſcitur in paluſtribus potiſsimùm, & circa foſſas.

Oxylapathon. Lapatiũ acutum.

D

2\. Lapathũ hortenſe. Secundum genus Oxylapatho eſt quàm ſimillimum, folijs tamen latioribus & tenerioribus, caule interdum bicubitali, ſtriato, floribus exiguis, luteis, ſemine ut Oxylapathon triangulari, radice longa, & lutea, ſeu crocea. Græcis Lapathum hortenſe. Hæc Fuchſio eſt Rhabarbarum monachorum, quod per omnia huic deſcriptioni reſpondet. In hortis prouenit conſitum.

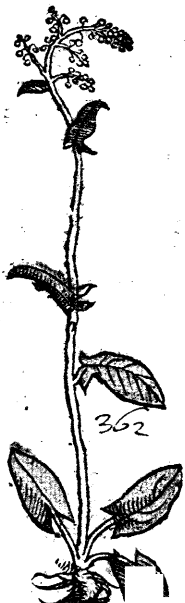
Rhabarbarũ monachorũ. Münch Rhabarbara.

Tertium

A Tertium genus eſt ſylueſtre, paruum, plantagini ſimile, molle & humile, Græcis Lapathon agreſte: quod Fuchſius eam eſſe herbam oſtendit, quę uulgò Bonus Hendrichus, Germa. **Güter heynrich** appellatur, **breyter Saurampffer.** Tragus **Schmerbel** uocat. Circa ſepes & uias naſcitur, Folio Oxalidis, aut Ari, aut Plantaginis, caule prioribus duobus humiliore, in quo flores & ſemina racematim dependent. Radice longa & ſubflaua.

3. Lapathũ ſylueſtre. Güter heynrich Bonus Hendrichus. Breyt Saurampffer. Schmerbel.

Quartum folia ſylueſtri ſeu paruo humiliue Lapatho habet ſimilia: caule non adeò grãdi, ſeſquicubitali: ſemine acuminato, rubro, quod foliaceo ueſtit inuolucro, ſapore acri, quod in caule & adnaſcẽtibus cauliculis naſcit̃, Græcis Oxalis, quòd in guſtu acrorem habeat, dicitur. Latinis eadem ratione Acetoſa, & Ger. **Saurampffer.** Gall. *Vinette, Ozeille, Salette.* Hancq; propriè Rumicem ueteres dixerũt. Naſcitur in omnibus B paſsim pratis.

4. Oxalis acetoſa

Acetoſa. Saurampffer.

Quintam Tragus & Cordus, aliiq; addunt ſpeciẽ maximam, quæ aquoſis & paluſtribus locis naſcitur. Græcis Hydrolapathon, id eſt, Rumex aquaticus, & Hippolapathon, Germa. **Roſampffer / & Waſſerampffer.**

5. Hydrolapathum. Hippolapathum.

TEMPERAMENTVM.

Lapathis acetoſa, frigida & ſicca ſtatuitur in ordine ſecundo natura. Ac diſcutiendi, teſte Galeno, facultas ineſt. Oxylapathon mixtas ſibi uires uendicat. Hippolapathum à reliquorum uiribus non differt.

VIRES, INTRINSECVS.

Radix Rhabarbari monachorũ, arida trita, drachmæ pondere, cũ pari zingiberis portione, in iure manè ſumpta, cholerã & phlegma purgat. Oẽs Rumicis ſpecies, Dioſc. aſſerẽte, aluũ emolliunt. Semẽ uerò cõtraria ui eſt præditũ, conſtipãdi naturã habens: omnibus alui fluxibus ſiſtendis utile. Oĩm Lapathi generũ radix trita ſumpta, aut decoctũ foliorũ potũ, iecur & fel purgat. Ictericis & Cholericis quoq; ſaluberrimum. Aqua ſtillatitia, præſertim uerò Oxalidis, peſtilentialib. febribus, inflãmationi iecoris & uentriculi, pota, aut extrinſecus cum linteolis impoſita, fert opem.

EXTRINSECVS. C

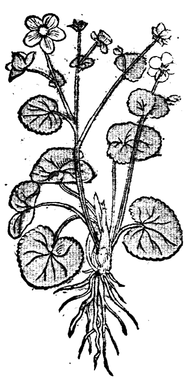
Oxylapathi,item Oxalidis,folia, ſuccus & aqua ſtillatitia, omnis generis ſcabiem ſanant,præſertim purulenta ex calore nata hulcera. Contra ſcabiem linimentum conficitur,puluere Oxylapathi cum aceto temperato. Nonnulli ſucco expreſſo utuntur, aut radicem & folia in aceto decoquunt. Dentium dolori decoctum Oxalidis aut Oxylapathi medetur. Auribus inditum dolorem mitigat.

SIRVPVS SVCCI ACETOSAE SIMPLICIS.

Sirupus ſucci acetoſæ ſimplicis febribus bilioſis & peſtilentialibus eſt ſaluber,cordis & uentriculi æſtum reſtinguit,ipſaq; roborat. Conficitur hoc modo: Recipe ſucci acetoſæ depurati lib. iij. ſacchari clarificati lib. ij. & coquantur.

CHRYSANTHEMVM.

Chryſanthemum.

1.

CHryſanthemum,ab auri ſplendore, qui in floſculis cernitur,dictũ,Ger. **Schmaltzblům**/ à pinguedine,quæ cõtrito in digitis floſculo, apparet. **Moosblům/ Maattblům/ gel Wiſenblům/ Dratblům/ Dotterblům/ goldt Wiſenblům.** Dicitur & Chryſanthemon ſeu Chryſanthemis Anthemidis ſpecies, D quam **Streichblům** Germa. uocant. Galli, *Marguerite blanche.*

Naſcitur fruticis ſpecie in pratis humidis, & locis aquoſis,folijs uiridibus, rotundis ceu aſari,terra repentibus,& circum inciſis,caule rotundo cubitali, adnatis ramulis, in quibus rotunda,piſorum inſtar,naſcuntur capitula, è quibus flos prodit luteus uelut in dracũculo, maior tamen & iucundior. Capitulum,defluente flore,acquirit lõgum diuiſum,ſicut aquilegiæ,ſemine luteo: radix ceſpitoſa,digiti craſ-

Caltha. ſitie,albis uillis fibrata. Tragus Caltham credit Vergilij.

2. Alterum eſt Chryſanthemi genus minus, folijs inciſis, ſicut Dracunculi,caule uerò & flore priori ſimile. Vnde Dracunculi quidam ad Chryſanthemum ſpecies referunt. Valerius Cordus Buphthalmi facit ſpeciem inter flores Anthemidis.

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſt & ſiccum,eiuſdem cum Buphthalmo temperamenti.

VIRES, INTRINSECVS.

Regio morbo correptis coloris bonitatem reddit, à balneo poſt longiorem in eo moram,in exitu pota. Veſicæ calculos,Plinio autore,eijcit.

EX.

EXTRINSECVS.

A Flores cum cerato triti, ſteatomata diſcutiunt.

BVBPHTHALMVM.

BVbphthalmum, Bouis oculus Latinè, à floribus, Gale. teſte, ſic nominata, qui Bouis oculo ſimiles eſſe figura uidētur. Tragus Bellidem maiorem uocat. Diuerſa autem eſt hæc herba à Bubphthalmo Dioſcoridis, quod Chryſanthemos dicitur, & ſpecies eſt Anthemidis, de quo infrà. Germanis **S. Joannes blům/** quòd fortaſſe eo tempore maximè floret. Item **Genßblůmen/Rindsaug/Kůaug/Rindyll/Kalbsaug.** Gallis, *Oeil de bœuf.* Caulem emittit tenerum, folia fœniculo ſimilia, flores luteos, intrinſecus Anthemide maiores, per ambitum candidis foliolis radiantibus. In ſumma, ſola magnitudine flores Bubphthalmi ab Anthemidis floribus differunt. Naſcitur circa oppida & in campeſtribus. Floret circa initium Iulij, & durat ad autumni medium. Officinæ Conſolidam mediam uocant, à uiribus quas in glutinandis uulneribus habet.

Bellis maior.

B

Eſt & altera Bubphthalmi ſpecies, priore minor, folijs nonnihil crematuris laciniatis, coliculis tenuibus, ſurculoſis, palmum altis, flore priori ſimile, barbulis in uniuerſum candidis, medium luteum in orbem concinnè cingentibus, Germa. **Genßblůmen** propriè.

TEMPERAMENTVM.

Calidiores ſunt flores Bubphthalmi floribus Anthemidis, & acriores.

VIRES, INTRINSECVS.

Decoctum florum à balneo per aliquot dies potum, ictericis colorē priſtinum & ſanitatem reddere, teſtis eſt Dioſcorides. Idem decoctum uomitiones adiuuat, & nauſeam parit.

EXTRINSECVS.

Flores cum cerato triti & temperati, œdemata & durities diſcutiunt.

CALTHA.

Digitized by Google

Calthula. Calēdula.

CAltha uel Calthula, Officinis Calendula, quòd ſingulis calēdis fruticare cernatur. Germa. ab intorto & circinato ſemine, **Ringelblůmē.** Gallis, *Soulſie*. C

Herba eſt fruticoſa, caule dodrantali, lignoſo, folijs longiuſculis, in anguſtum deſinentibus, floribus ſpecioſis, croceis, luteiſue, odoris grati & grauis: ſemine cuius uagina ſcorpionis caudam imitatur: radice ſimplici, multis capillamentis fibrata. Mentionem facit huius Verg. in Alexide: Mollia luteola pingit uaccinia Caltha. Nulla uerò eſt earum herbarum, quæ heliotropion, Scorpiodes & Leontopodion appellātur. Vide Ruell. lib. 3. cap. 130. & 157. Locis cultis, ac hodie nuſquam non in hortis prouenit. Floret initio Maij, ac ſingulis deinde Calendis, unde nomen eſt ſortita.

TEMPERAMENTVM.

Calida eſt & ſicca eius temperatura, magiſq; externis quàm internis corporis partibus adhibetur. I

VIRES, EXTRINSECVS.

Aqua ſtillatitia, oculorum inflammationibus inſtillata, aut panniculo impoſita, medetur.

Puluis florum cum Xylino dentium dolores ſedat. Aridi flores & folia ſuffitu menſes mirè cient. Flos capillos flauos efficit.

Herba ipſa condimentis & acetarijs etiam miſcetur.

ANTHEMIS.

Chamæmelon. Chamomilla.

ANthemis uel Chamæmelon, quòd mali odorem, quod Græcis μῆλον dicitur, referat. Officinis Chamomilla, German. **Chamillen.** Herba eſt ramis dodrantalibus, fruticoſis, paruulis, frequentes alas habentibus, tenuibus & multis. Capitulis rotundis, intus aureis, floſculo aut folijs capitula ambientibus, candidis, luteis, ac purpureis.

Leucanthemon. Camomilla. Parthenium.

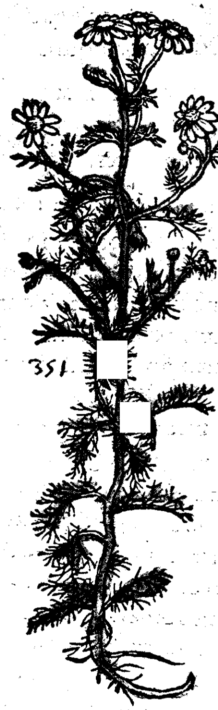
Huius itaq; tria à florum differentia ſunt genera: Primum folia habens circa florem candida, Græcis Leucanthemon, à foliorum forma, Vulgò Camomilla. Hanc Tragus uerum Parthenium eſſe credit. Suntq; duæ eius ex odore ſpecies. Altera odorata, quæ Parthenium & Leucanthemum dicitur, quæ iam eſt deſcripta. Altera fœtida, quam Cotulam fœtidam appellant, Germa. **Krottendyll/Hundsdyll/** ſolo odo-

re

Camomila ... 594.

A

B

re à priore diſcrepans. Thalictrum nonnullis Dioſcoridis lib. 4. cap. 83. De Thalictro infrà. Thalictrũ

Alterũ folijs eſt luteis, Græcis Chryſanthemos, Germa. **Streichblůmen/Sterckblůmen.** Huius flore arido ad lectos illinendos mulieres utuntur, unde Germanicum nomen accepit. Ad colorem quoq; flauum eius eſt uſus, Vnde Germanis **Goldblůmen** dicitur, itẽ **Steinblůmen.** Atque hanc eſſe uerum Dioſcoridis Bubphthalmon, placet Trago, nec reclamat pictura. Aliàs Calcha & Cotula non fœtida. Folijs Tanaceti, ſed minoribus, inciſuris diuiſis, folijs luteis medium luteum per orbem cingentibus. 2. Chryſanthemos. Bubphthalmos. Calcha. Cotula nõ fœtida.

Tertia Anthemidis ſpecies, Græcis Eranthemos dicitur: caule puniceo, folijs ſerratis, capitulis cyano ferè ſimilibus, ſed maioribus, floſculis purpureis per ambitũ, in ſtellæ formam capitulum cingentibus. Hæc Trago creditur eſſe quæ Germa. **Schartenblům/ & Sternkraut** uocatur, de qua infrà in Aſtere attico. Fuchſius tertiam hãc Anthemidis ſpeciem uult eſſe eam, quę Cõſolida regalis, ſeu Calcatrippa uulgò, Germa. **Ritter-** 3. Eranthemos. Aſter atticus.

ſpoin

ſpoꝛn dicitur: de qua ſuo loco. Locis gaudent aſperis & macris ſiccisq́;, C iuxta ſemitas & uineta. Menſe colliguntur Iunio.

TEMPERAMENTVM.

Calfacit Anthemis & exiccat in primo gradu. Reſoluit, mitigat. Sūtq́; eedem dictis tribus ſpeciebus uires.

VIRES, INTRINSECVS.

Cum uino cocta Anthemis, potu & inſeſsione, menſes, fœtus, calculos, & urinam pellit, iecoris & ſplenis obſtructiones ſoluit: dolores ueſicæ, matricis, renum & inteſtinorum mitigat. Pulmonis exulcerationem diſcutit ac ſanat: dyſpnœam tollit: lyenteriam obſtruit, uentriculum calfacit Aqua ſtillatitia iiſdem pollet uiribus: puerperis utilis. Flores poti cum aceto, comitialibus proſunt.

EXTRINSECVS.

Flores in aqua cocti, cum oleo Chamæmelino clyſteribus ſunt maximè utiles: Dolores enim renum, matricis, inteſtinorum, & ueſicæ, mitigant & ſanant. Inſeſſu, aut in peſſo ſubditi, uetris & matricis doloribus ſubueniunt. Caput & cerebrum, odor, aqua & lixiuium eius corroborant. Decoctum eius fœtida uulnera purgat.

Oleum. Oleum Chamomelinum tubercula mollit, tumores ſedat, ac dolores mitigat.

Cotulæ uires. Fœtidum Chamæmelon, Cotula dictum, matrici procidenti in inſeſsionibus eſt utiliſsimum. Odore & uiribus Caſtoreo penè par eſt. D

Experimentum de Chryſanthemo addit Tragus, quod coctum in uino ictericis diuturnis à ſe datum, uerè reſoluere & abſq; dolore educere & pellere deprehenderit.

OLEVM CHAMAEMELINVM.

Oleum Chamæmelinum ualet ad plurima, poros aperit, uapores reſoluit, humores fluentes ſiſtit, qualitates malas corrigit, neruis & membris neruoſis confert, dolores apprimè mitigat. Fit autem ex Chamæmeli floribus & ueteri claro oleo, eodem modo quo Rutaceum deſcripſimus.

LACTVCA.

LActuca, quòd copia lactis exuberet, dicta, quod uentrem leniter mouere credebatur. Vnde Martialis:

Prima tibi dabitur uentri lactuca mouendo Vtilis.

Apud ueteres autem, ut autor eſt Athenæus, lactuca prima menſa nō offerebatur, ſed conuiuia cœnasq́; finiebat: nunc uerò ex aceto & ſale cōdita menſas inchoat. Vnde idem ait:

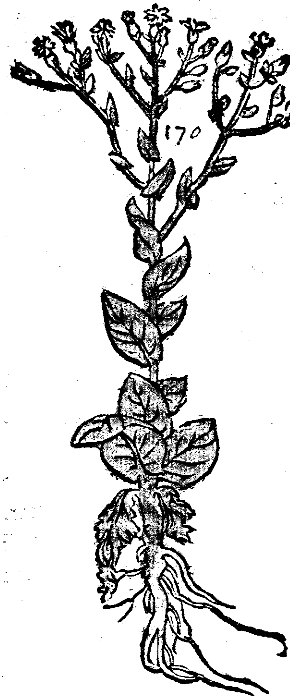
Claudere quæ cœnas lactuca ſolebat auorum,
Dic mihi, cur noſtras inchoat illa dapes?

Germanis

Digitized by Google

171

A

Germa. **Lattich/ Lactuck/** & **Schmaltz kraut** à pinguibus folijs appellatur, Græcis Thridax. *Thridax.*

Duo numerantur præcipua eius genera: Satiua & ſylueſtris. Satiuæ tres faciunt Græci ſpecies, primam lati caulis, alteram rotundi caulis, tertiam ſeſsilem: Latini à foliorum forma diuidunt in criſpam, rotundam, & capitatam.

Lactuca ſatiua criſpa, folia habet criſpa intybo ſatiuo ſimilia, in rectũq; ſurgit, caulibus in ſummo brachiata, in quorum cacumine flores ſunt lutei. Germa. **Krauß Lattich.** Hanc Columella Cæcilianam & Beticam à regionibus, quibus naſcitur, appellat. *1. Criſpa. Cæciliana. Betica.*

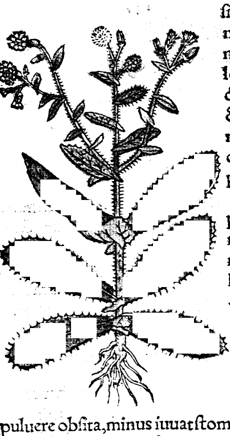
B

Satiua rotũda, priori per omnia ſimilis, niſi quòd folijs prior eſt magis criſpa, hæc uerò minus, Germa. **Breyter Lattich.** *2. Rotunda.*

Satiua capitata ſeu ſeſsilis, à prioribus non niſi folijs, idq; ubi paulùm creuerunt, differt, quæ ubi parum à terra attolluntur, mali rotundam obtinent ſpeciem, & inſtar braſsicæ capitatæ in capitis fermè formam extuberant, Germa. **Groſſer oder weiſſer Lattich.** Atq; hæ ſatiuæ ſpecies una ſatis pictura demonſtrari poſſunt. *3. Capitata.*

Sylueſtris ſatiuæ ſimilis eſt, radice tamen breuior, caule procerior: folijs candidioribus, gracilioribus, aſperioribusq;, guſtu amaris, quæ ubi conſummata fuerint, ut Theophraſtus tradit, aculeantur. Naſcitur in aruis, hortorum uinearumq; macerijs. Germ. **Wilder Lattich.** Florent enumeratæ ſpecies menſe Iulio. *4. Lactuca ſylueſtris.*

Sylueſtrem uerò Lactucam, pleriq; uolunt eſſe eam, quam Officinæ nunc Endiuiam uocant, Germa. **Endiuien/ Genßdiſtel/ Leberdiſtel/ Antiſſien.** Galli, *Latteron*. Naſcitur enim ea in aruis ſponte, & uinetorum limitibus, folio cùm adoleuit per oras aculeato, dorſo ſpinulis inhorreſcente, quaſi prona carinæ parte echinata, ſupina læuiore, nonnunquam cùm inſenuit laciniatim ſerrato, caulibus bicubitalibus, hirtis, flore luteo, ſucco candido, acri, amaro, ſemen in lanugine occulitur. Quæ *Endiuia officinarum.*

ſit uera Endiuia, paulò pòſt dicetur. Plinius plures facit ſylueſtris ſpecies, caprinam, Eſopon, & Iſatin. Sed de Iſati ſuo loco agitur. Columella plures etiã Lactucæ ſpecies numerat, ratione coloris, & temporis ſatas, quæ omnia hic enumerare lõgum foret. Alij quinq; faciũt diſcrimina: Purpureas, criſpas, Cappadocas, Græcas, & Intubo ſimiles. C

De his generibus uide ſummatim apud Ruellium. Item quomodo multis naſcatur ſeminibus, odorata, ſeſsilis, tenerior, candida, ſuauis, ac quomodo, ſi loci uitio ſit durior, ſit reddenda tenerior.

TEMPERAMENTVM.

Lactuca refrigerat, ſtomachũ iuuat, aluum ciet, faſtidium aufert, cibi appetẽtiam facit, ſomnum conciliat, Venerem cohibet. Quæ durior eſt, & ſabulo aut puluere obſita, minus iuuat ſtomachũ, minusq; emollit uentrẽ. Nigra magis refrigerat, & aluũ ſubducit. Aeſtiuæ meliorem præbent ſuccũ, ac plus alunt: autumnales ſucco uacãt, quare nihil aut parum alimenti præbent. Simeon Sethi ſatiuã frigidam & humidam ſtatuit in ordine tertio, Syluestris uerò minus refrigerat & humectat. D

VIRES, INTRINSECVS.

Lactuca ſatiua, præſertim uerò criſpa, ſtomachi inflãmationibus in cibo prodeſt: Corpus nutrit, ſomnũ allicit, aluũ emollit, lactis copiã generat, dolorẽ lenit. Cõtinuus tamẽ eius uſus, caliginẽ oculis inducit, Venerẽ cohibet, & ſomnia Venerea. Optimus eius uſus pudicitiã amãtibus, ſiue à rebus Venereis abhorrẽtibus, ſicut & Rutæ. Idẽ de ſemine ac ſtillatitio liquore ſentiendum. Frigidæ cõplexioni eſt utilis: humores enim bonos cõſeruat: Vnde Gale. Lactuca in ſenio potiſsimũ uictitaſſe legimus.

Endiuiæ uires. Lactuca ſylueſtris ſeu Endiuia Officinarum ad eadem ferè pollet: ſed magis refrigeratoriã habet qualitatẽ. Lethargicis in cibo cõfert, uel capiti impoſita, ſicut & Papauer. Aqua ſtillatitia mirè in peſte aut ardentibus febribus ſitim reſtinguit. Commodiſsimus eius in febribus & inflammationibus, ſiue iecoris ſiue pulmonis, eſt uſus.

EXTRINSECVS.

Folia uiridia impoſita, oĩbus capitis, ſtomachi aut iecoris inflãmationibus opitulant̃. Idẽ aqua ſtillatitia illita cum pãniculo præſtat. Tuſa cũ farina hordeacea & molybdæna, Endiuia, oĩbus inflãmationibus, præſertim ſacro igni medet̃. Radix trita ſcorpionũ & araneorũ ictibus opitulatur. Oculorũ inflãmationi aqua ſtillatitia Endiuię cõfert.

SIRV-

A **SIRVPVS DE SVCCO ENDIVIAE ſimplex.**

Sirupus de ſucco Endiuiæ ualet præcipuè ad omnes æſtus & inflammationes iecoris, aliorumq; membrorum nutritiuorum, & in pleuritide maximè eſt ſalubris. Conficitur hoc modo: Recipe ſucci Endiuiæ depurati lib. viij. ſacchari Tabarzeth, lib. v. s. & coquantur.

SIRVPVS DE ENDIVIA COMPOSITVS.

Sirupus de Endiuia, quem compoſitum uocant, ualet præcipuè ad hepatis nimios æſtus & calores, cordis item aliorumq; membrorum nutritiuorum, & generaliter cuilibet calidæ complexioni conuenit, oppilationum eſt apertiuus, membrorumq; à mala complexione calida debilitatorum eſt confortatiuus, & materiarum cholericarum acutarum eſt digeſtiuus. Confectio eſt talis: Recipe Endiuiæ recentis, Boraginis, Scariolæ, Epaticæ, Bugloſſæ, Meliſſæ, Lactucæ, Eupatorij, ana M. j. Seminum frigidorum, Maiorum ana ℥. j. Sandali albi & rubei, ana ʒ. j. florum cordialium, ana ʒ. iij. Coquantur in ſufficienti aquæ quantitate, deinde colentur, ac colaturæ adde ſucci endiuiæ depurati lib. j. Vini granatorum ℥. iij. ſacchari albi lib. iiij. & fiat Sirupus.

HIERACIVM.

B Hieracium tam Græcis, quàm Latinis eſt dictum, quòd ἱέρακες, hoc eſt, Accipitres, eius ſucco, ſi quando caliginem oculorum ſentiant, oculos tingant, obſcuritatemq; pellant: unde & Germanis Habichskraut nominatur. Apuleius Lactucam ſyluaticam appellat: eſt enim ex lactucarum genere. Vocant & Sonchiten, ob ſimilitudinem quam cum Soncho habet. Gallicè, *Piſſenlict, Grande Cichoree.* *Hieraciū.* *Habichs kraut.* *Lactuca ſyluatica.* *Sonchites*

Duo ſunt eius genera: Maius & minus. Maius, teſte Dioſcoride, caulem habet aſperum, ſubrubrum, ſpinoſum, cauum: folia ex interuallis rariuſculè diuiſa, ſoncho per ambitum ſimilia. Flores in oblongis capitulis ſunt lutei, qui in pappos diſſoluti diffugiunt, ueſtigia capitibus monachorum ſimilia relinquentes. Naſcitur nuſquam non in pratis. Officinis dicitur Cichorea lutea uel crocea. German. Habichkraut/ & Wilde Sawdiſtel. Eſt enim Intybi ſylueſtris ſpecies. *Cichorea.*

Minus Hieraceum folia ex interuallis habet, in ambitu diuiſa, caules teneros, cauos & uirides, in quibus flores lutei circuli effigiem deſignantes

Dens leonis. Taraxacon. Altaraxacon. Caput monachi. Hedypnois.

conſpiciuntur, qui in pappos ſimiliter C
diſſoluti diffugiunt. Officinis dicitur Dens Leonis, quòd ſinuatim per lacinias denticulatum ſit folium. Itẽ Taraxacon, Altaraxacõ, Caput monachi, Græcis Hedypnois, quòd uidelicet flos eius ſuauiter dormire faciat, Ger. **Röꝛlkrut/ Pfaffenröꝛlin/ Pfaffenſtil/ Sommerdoꝛ/ Pippaw.** Naſcitur ſpõte paſsim in pratis & hortis, iuxta ſemitas. Vtrunq; ſub finem Iulij, & per uniuerſum etiã Auguſtũ floret.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat utrunq; ac mediocriter etiam adſtringit.

VIRES, INTRINSECVS.

Hieracij aqua ſtillatitia, ſi quæ alia, apoſtematis, & ardentibus febrib. trium uel quatuor cochlearium menſura pota, eſt utiliſsima: dolores corporis & tuſsim mitigat: calorem reſtinguit. Succus Hieracij maioris ſtomachi æſtum reprimit. Suauior uerò ad uſum eſt aqua ſtillatitia.

EXTRINSECVS.

Oculorum maculas & hebetudinem ſtillatitia aqua efficaciter ſanat. D
Succus eadẽ poteſt, nonnihil tamen eſt debilior. Tuſa folia, aut ipſa aqua cũ linteolis illita, nigras & urentes cutis puſtulas, quacunq; corporis parte, ſanant: æſtum quoq; membrorum ſedant. Ad maculas & rugas extergendas, aqua ſtillatitia faciẽ mulieres lauant. Contra oculorum uitia tanta pollet uirtute, ut collo ſuſpẽſa radix caliginem pellere credat̃.

SONCHVS.

Sonchus. Cicerbita. Lactucella. Lactereõ. Sonchus nõ aſpera Lactuca leporina.

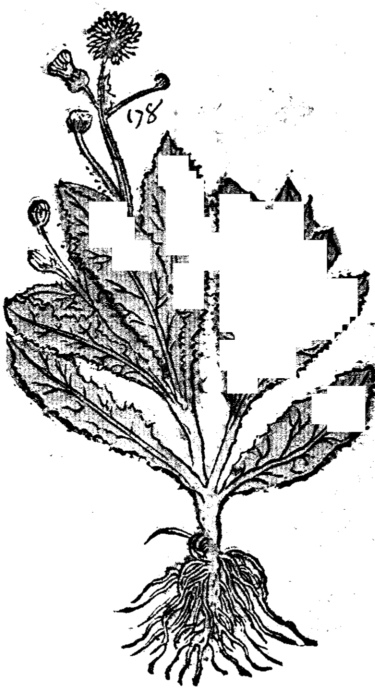
SOnchus Græcis ἀπὸ τοῦ σῶον χέειν, hoc eſt, quòd ſalubrẽ fundat ſuccũ, Latinis Cicerbita, quod recens apparet eſſe uocabulum. Lactucella item & Lactereon, à Lacteo caule.

Genera ſunt eius duo: Alterum non aſperum ſeu hortenſe, Latinis Sonchus non aſpera, Apuleia, Lactuca leporina, Germa. **Haſenköl/ Haſenlattich/ Haſenſtrauch/ Sewmelck.** Gall. *Lacteron.*

Caulem habet cubitalem & anguloſum, cauum, aliquando rubeſcentem, qui fractus copioſo lacte manat: folia in ambitu per interualla ſunt ſciſſa. Flos ei luteus, ut Senecionis, qui breui in pappos & lanuginem euaneſcit.

Alterum

A

Alterum aſperum ſeu ſylueſtre, Germa. Genßdiſtel/Sawdiſtel/ Dudiſtel. Priori ſimile, ſed ſylueſtrius, aculeatius, & nigrius. In hortorum macerijs uinetisq; utplurimum naſcuntur: Iunio florent & Iulio. 2. Sonchus aſpera.

TEMPERAMENTVM.

Naturam habet refrigeratoriam cum adſtrictione quadam. Reſiccata uerò exiguũ quid caliditatis obtinet.

VIRES. INTRINSECVS.

Succus Sõchi ſorbitione ſua ſtomachi roſiones lenit, unde nomen ei eſt impoſitum. Lactis abundantiam nutricibus ſubminiſtrat. Genitalium locorum inflammationibus in peſſo ſubditus opitulatur. In uino decoctus ſtomachi fluxiones lenit ac ſedat. Tritus ac in puluerem redactus, cum uino potus, aluum emollit. Si febris adfuerit, cum aqua

B

puluis eſt ſumendus, aliàs cum uino. Succus eius lacteus orthopnœicis prodeſt. Idem trium cyathorum menſura in uino albo & oleo calefactus, partus adiuuat, ita ut à potu grauidæ ambulent. Hæc de ſatiua ſeu non aſpera ſoncho ſunt accipienda. Nigrioris enim uſus peior traditur. Contra ſanguinem tamen tauri eſſe remedio fertur.

EXTRINSECVS.

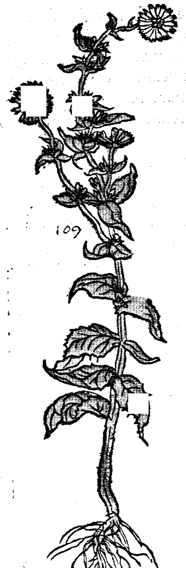
Trita ac impoſita folia ſtomacho æſtuanti, coxendicis inflammationibus, tumoribusq; podagricis item proſunt: idem aqua eius præſtat.

Capiti ſuppoſita Sonchus non aſpera, inſcio ægroto, febrim pellere creditur. Palpebris illitus ſuccus, pilos facit earum deciduos. Tam herba quàm radix illita ſcorpionum ictibus ſubuenit.

SERIS, SIVE INTVBVS.

Seris ſiue Intubus duo Dioſcoridi alijsq; ſummaria habet genera: Satiuum & ſylueſtre, ſiue erraticum.

Satiui, quem propriè Serin appellarũt ueteres, rurſus duæ ſunt ſpecies: altera quæ Officinis Scariola, quod tamen utriq; ſatiuæ competit, uulgò Cichoria hortenſis appellatur. Latinis Intubum ſatiuum latifolium. Caulem edit magnum, rotundum, ſtriatum, ſurculis frequentibus bra- 1. Satiui prima ſpecies. Scariola. Cichoria hortenſis

chiatum,folijs à radice ſtatim germinat uenoſis, flore in ramuſculis cœruleo,ac nonnunquam etiam candido.Endiuia corrupta ab Intubo uoce in Hetruria appellatur,eſtq; uera Endiuia.Vnde Germanis rectè **Endiuien** appellaretur. Officinæ uerò aliam habent, quam Endiuiam uocant,de qua ſuprà in Lactuca ſylueſtri eſt dictum. Gall.*Cichoree*,*Scariol.*

Endiuia uera.

2. Altera priori eſt ſimilis,niſi quòd anguſtiora habet folia.Seriola Latinis, à Seris ducto uocabulo, & Officinis corruptè Scariola. German. **Scariol**. Vtrunq; in hortis ſatiua prouenit: florem fert Iunio & Iulio.

Intubi ſatiui altera ſpecies. Seriola. Scariola.

3. Erraticus intybus,Græcis Cichorium agreſte,German. **Wegwart**/ quaſi uiarum cuſtos,**Wegweiß**,quòd peregrinis quaſi uiam indicare uideatur.Item **Hindleufft**,folio germinat betæ,laciniato,in ſolo ferè ſemper procumbente,caule magno,fiſtuloſo,frangi contumace,multis ramulis brachiato, ad uinctum quoq; lentis, radice prolixa, pertinaciter emoriente:

Cichoriũ agreſte. Erraticus Intubus.

A

emoriente: flore cœruleo, particulatim uſq; in autumnum erumpente, qui nubilo etiam die ſolis exortu panditur, & cum eo circũagitur uſq; in occaſum, noctu ſemper compreſſus & interdiu dehiſcens. Nonnulli ab ſingulari utilitate Chreſton uocant: quidã, quod aduerſus omnia polleat, Pancration: Græci, ut dictũ eſt, Picrida, ab amaritudine, Latinis dicitur Ambubeia. Item Amarago ab amaritudine, à Gaza. Trago Heliotropium & **Sonnenwirbel** appellatur. *Chreſton. Pancration. Picris. Ambubeia Heliotropium. Amarago.*

Naſcitur paſsim iuxta itinera: floret eodem ferè tempore, quo satiuus Intubus, & durat in autumnum uſq;. In ſumma, multiplex eſt Intybi genus, omnes enim dictæ iã lactariæ herbę, ut Sonchus, hieracea, dictæ Seridis ſeu Intubi ſpecies, Lactuca ſylueſtris, quam Endiuiam Officinæ appellant, ad Intybum referri poſſunt.

TEMPERAMENTVM.

B Syluestris intubus, quem Cichorium & Picrida uocant, frigidę & ſiccæ eſt temperaturæ: Vterq; uerò abſceſſu ſecundo. Satiuus tamen magis ſylueſtri refrigerat, humiditatisq; multæ eſt admiſtio, quæ ſiccitatem reſtinguit. Vtriq; eſt uis adſtringendi.

VIRES, INTRINSECVS.

Manipulus Seridis ſiue Intybi in uino decoctus, bilem & uiſcoſos humores per aluum educit.

Semen ante febris incurſionem tuſum, in uino potum, adiuuat.

Decoctum foliorum uel radicis, calidum potũ, iecur & ſplenem aperit, eſtq; hydropicis utile.

Aqua ſtillatitia ijſdem eſt prædita uiribus, ac præcipuè æſtuanti ſtomacho, ardentibus febribus, cordiſq; infirmitati prodeſt.

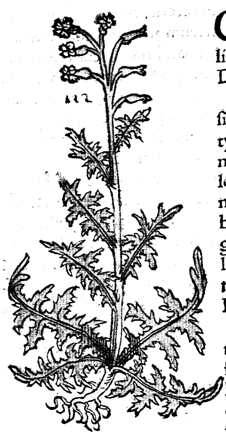
EXTRINSECVS.

Folia omnis generis hulceribus, & tumoribus, inflammationibuſq; impoſita, ſunt auxilio. Podagricis ferunt opem, puerorumq; inflammatis capitibus imponuntur. Efficacius omnia præſtat aqua ſtillatitia, ac contra peſtis hulcera eſt probatiſsima.

Oculorum quoq; inflammationibus & caligini mirificè confert.

CONDRILLA.

Digitized by Google

Condrilla ex intybi eſt genere, ſicut & reliquæ prædictæ herbę: nonnullis etiam Seris & Cichorium dicitur. Duæ ſunt eius ſpecies. C

1\. Prima caulē, flores, & folia Cichorię ſimilia habet, unde nonnulli ſylueſtris intybi fecerunt ſpeciem, multo uerò ſunt tenuiora & minora, flore interdum cœruleo, interdum candido: in ramulis gummi maſtiches ſimillimum, tuberculo fabę, inueniri ſolet. Naſcitur in uineis quæ gipſoſum habēt ſolum, quales ſunt in collibus Gennenſibus. Germ. **Klein Sonnenwirbel.** Nonnulli ſylueſtrem uocāt Endiuiam.

Kleyn Sonnen wirbel. *Sylueſtris Endiuia.*

2\. Altera locis naſcitur pinguibus & lutoſis, in hordeaceis præſertim ſegetibus: folium fert oblongum, circumroſum, humi ſparſum, caulē ſucco madentem lacteo: radice tenui, rotunda, leui, uegeta, flaueſcente, ſuccoſa. German. **Sewdiſtel**/quod nomen omnibus ferè intybi ſpeciebus eſt commune. D

2\. Sewdiſtel.

TEMPERAMENTVM.

Naturæ eſt frigidæ, ſicut & reliqua intybi genera. Caulis & folia ſecūdæ ſpeciei, concoquendi uim habent.

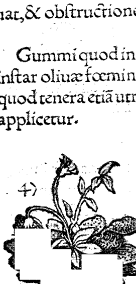
VIRES, INTRINSECVS.

Pota in uino prima ſpecies, uiperarum morſui medetur. Succus eiuſdem in uino decoctæ, aut per ſe potus, aluum ſiſtit: Concoctionem adiuuat, & obſtructiones iecoris & lienis ſoluit.

EXTRINSECVS.

Gummi quod in ramulis, maſtiche ſimile, inuenitur, in peſſo ſubditū, inſtar oliuæ fœminarum menſes trahit. Idem inordinatos pilos replicat: quod tenera etiā utriuſq; radix preſtat, ſi intincta eius ſucco acus ciliciȷs applicetur.

AVRICVLA MVRIS.

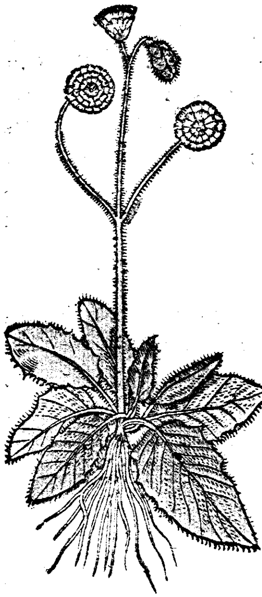

Præſens appellatio pluribus herbis tribuitur, principiò Alſine, de qua ſuo dicet loco: hinc præſenti herbæ, quę propriè id nominis obtinet: Deinde etiam Piloſellæ, de qua mox. Græcis ſicut & Latinis, à foliorum forma, quæ Muriū auriculas imitantur, Myoſotis appellatur. Germa. **Meußohr.** Gallis *Peluette.*

Myoſotis

Duo

A

Duo traduntur eius genera: Maius & minus. Maius quod uulgò à tonſoribus **Heydniſch Wundkraut** nominatur. Naſcitur locis opacis, luciſq;, unde quidam Alſinen etiam eam appellant. Caulem menſe Iunio emittit, rotundum, tenuem, piloſum, cubitalem, nudum, & abſq; geniculis, folia humi ſunt ſparſa, forma auriculæ Leporinæ aut Muris, piloſa & modicè diuiſa: radicem habet breuẽ, uilloſam, ſicut arnogloſſum: florem in caule fert, qualis hieracei, qui in pappos diſſolutus euaneſcit. Lacteũ tota herba ſuccum emittit. Addit Tragus, circa caulem propè terram humiditatem nonnunquam collectam inueniri, rotundam, canis obductam pilis iuglandis magnitudine, quę aſpectu murem referat. Dicitur item Myotis, Myorthocon, Anthyllion, & Myotoſplenon, quòd ſplenis formam referat.

1. Maior. Alſine. Myotis. Myorthocon. Anthyllion Myothoſplenon.

Minor German. **Nagelkraut**: folijs naſcitur in terra ſparſis, ſicut Bellidis, albis, hirſutis, & aſperis, Murium auriculas repręſentãtibus: florẽ menſe Maio fert ſubflauum, multiplicem, qui matureſcens ſicut & Sonchi, diffugit & euaneſcit. Herbarijs Piloſella maior appellatur.

2. Minor auricula. Piloſella maior.

B

Eſt etiam tertia ſpecies, quã Piloſellam minorem uocant, German. **Haſenpfötlin** / & **Meuſörlin** / quam nonnulli tertiam amaranthi ſpeciẽ conſtituunt, folijs per terrã radij forma iacentibus, cinereis, auriculæ muris per oĩa ſimilib. caule breui & tenuĩ, floribus purpureis, nonnunq; etiam cãdidis, in quibuſdã mixtis, inodoris, multis, quinis interdum, ſeniſue aut ſeptenis in caule uno. Locis naſcitur aridis incultiſq;.

3. Piloſella minor.

TEMPERAMENTVM.

Naturę ſunt calidę & ſiccę, uimq; adſtringẽdi cũ modica acrimonia habẽt. Mirificè igit̃ ad purgãda & glutinãda uulnera conducunt.

VIRES,

Digitized by Google

VIRES, INTRINSECVS.

Aqua myotidis ſtillatitia, ad omnes inflammationes cordis, ſtomachi, C
& iecoris pota, eſt mirè ſalubris, ſicut & Cichorij aqua. Radicem eius Maio effoſſam, ſiccatam & in puluerem tritam, potam ſubinde, aut in cibo datam, aduerſus ramicem præſentiſsimo eſſe remedio ferunt. Iecoris obſtructionem in uino decoctæ, & ſaccharo mixtæ, ſoluunt, hydropicis eadem ratione proſunt. Ictericis quoq;, manè & ueſperi ad tres horas ieiuno ſtomacho potæ, ſunt auxilio. Recentis herbæ ſuccum quartanæ febris horrores credunt pellere.

EXTRINSECVS.

Foliorum farina uulnera mirè glutinat. Decoctum eius cum uino potum, & aſperſum, recentibus uulneribus glutinandis eſt utiliſsimū. Aurium dolori ſuccus expreſſus fert opem. Ferrum quod huius ſucco commaduerit, tantam duritiem & robur aiunt contrahere, ut chalybis aciem reſpuant, unde gladiorum aciem, ut omne aliud ferrum domet, ſecetq;, hoc ſucco tingunt.

TRAGOPOGON.

Tragopogon. Coma. Herba petræ. Saxifica.

Tragopogon, Latinis Hircina barba, Κόμη item, Latinè Coma, quòd à calyce eius promiſſæ pendeant barbæ. Vulgò Herba petræ, & Saxifica in Hetruria. D
Gall. *Barbe de bouc*. Ger. **Bocksbart/ Habermalch/ Gauchbrot**. Caule exiguo, lōgo, interdum bicubitali, geniculato: folijs croci, radice lōga ac dulci: ſupra caulem calycem habet magnū, in cuius ſummo ſemen nigrum: florem luteum, qui in caneſcentes fatiſcit barbulas: ſuccus ineſt lacteus: In pratis Maio & Iunio ſponte paſsim floret.

TEMPERAMENTVM.

Calida eſt & modicè humida.

VIRES, INTRINSECVS.

Herba, Dioſcoride teſte, & cruda & cocta eſt uſui. Liquor eius ſtillatitius in Maio collectus, pleuriticis eſt auxilio. Succus idem præſtat. Aeſtuanti quoq; ſtomacho mirificè herba eſt utilis: thoracis, & iecoris uitijs, renum item & ueſicæ malis opitulatur.

PYGNOCOMVM.

Pygnocomon

A

B

PYgnocomon incognitã alij hodie aſſerunt. Tragus uerò herbam dicit eſſe, quæ Germanis **Geyßbart** / uel **Wald Geyßbart.** Latinè Barba caprina appellatur, cuius deſcriptionem Plinius ponit lib. 26. cap. 8. nec non Dioſcor. lib. 4. cap. 169. Folijs conſtat erucæ, ſed acrioribus, ſcabris & craſſis, caule quadrangulo, modico, tenui, flore ozimi. Locis naſcitur ſaxoſis. *Pygnocomon. Geyßbart. Barba caprina.*

1. Tragus in duo diſtinguit genera. Primum locis naſcitur aquoſis & humidis: folijs aſperis, rugoſis, diuiſis, ſicut agrimoniæ, per interualla diſtinctis, ac ſubinde maioribus: coliculis purpureis per articuli interuallum diſtantibus. Flos coactus ſicut Ebuli, candidus, uuæ ſpecie, odore grato: ſemen Praſij ſemini eſt ſimile. Radix longa, extrinſecus nigra, interius uerò punicea, fortis & amara.

2. Alterum in ſyluis & uallibus inuenitur, radice tenui, nigra & lignoſa, intrinſecus purpurea, folijs maioribus, magiſq; inciſis, Caſtaneæ foliorum forma. Caulem priori habet ſimilem: flores fert uilloſos ramoſoſq;, ad canæ ſeu candidæ barbæ formam: ſemen ſicut in priori, in ramulis copioſum, quales ſunt ferè Iuli in corylis. Floret Iulio, ac quotannis nouos caules profert.

TEMPERAMENTVM.

Temperamenti eſt calidi & ſicci, præſertim uerò ſecundum, quod radicem habet purpuream.

VIRES, INTRINSECVS.

In aqua mulſa cocta radix, potaq; aluum emollit, bilem combuſtam educit. Cum uino rubro cocta, dyſenteriæ fert opem. Folia in cibos ueniunt. Semen uerò capiti eſt noxium.

EXTRINSECVS.

Cum farina illita folia, tubercula diſcutiunt, aculeos & tela corpori infixa educunt.

ERIGERON.

Erigeron,

Erigeron. Senecio. Acanthis Pappus.

ERigeron, Latinis Senecio: utrunq; habet nomẽ, quia flores capillitij modo uere caneſcũt. Callimachus Acanthida appellat, alij Pappum. Gall. *Du Seneſſon.* Germa. **Creutzwurtz/**& **Grindtkraut/ Baldgreiſe.** C

Herba eſt cauliculo cubitali, ſubrubro, folijs continuis, in extremitatibus erucæ modo inciſuris diuiſis, ſed minoribus multò: floribus luteis, celeriter ſciſsis dehiſcentibúſue, & in pappos deflorеſcentibus, unde nomen ſumpſit, radice inutili. Floret uere, & ſtatim etiam caneſcit: herba uerò tota durat æſtate: in ſepibus & circum oppida naſcitur. Italis Petrella dicitur. Quidam Carduum benedictum, nonnulli Naſturtium aquaticum uocant, ſed falsò.

Petrella.

2. Erigeron maius. Flos S. Iacobi.

Eſt & altera Erigerontis ſpecies, maior prędicta, primo anno folia humi, ſubuiridia, iacẽtia habet, ſicut in arnogloſſo, abſq; caule: altero dein anno caules ſubpurpureos longos emittit, quales artemiſię, ramoſos, in quibus flores flaui, ſtellati cõſpiciuntur, cuiuſmodi ſunt anthemidis, qui maturi in canũ lanuginoſum ſemen mutãtur, quod ſicut in priore diffugit. D Radix breuis & uilloſa. Locis naſcitur harenoſis & incultis, circa muros & ſemitas. Floret circa ſolſtitium æſtiuum, circa diem Diuo Ioanni ſacrum, Germ. **Sanct Jacobs blůmen** appellatur. Item **Sanct Joannes blůmen**, quòd eo tempore floreat, Latinis Flos Diui Iacobi dici poterit.

TEMPERAMENTVM.

Vtrunq; refrigerandi uim habet, ac modicẽ etiam diſcutit.

VIRES, INTRINSECVS.

Erigeron in paſſo coctum, ſtomachi dolores à bili contractos, ut autor eſt Dioſcor. ſanat. Eadem poteſt altera eius ſpecies.

EXTRINSECVS.

Illita folia, teſtium ac ſedis, omniumq; partium inflammationes ſanãt. Neruorum uulneribus cum thuris manna medentur. Illiti cum aceto pappi idem præſtant.

Pares habet uires aqua eius ſtillatitia.

CICI.

A

CICI.

Cici ſiue Croton Græcis, Latinis Ricinus, quòd ſemen habeat Ricino inſecto, quod Croton Græci uocant, ſimile. Ricinus autẽ animal eſt paruum, quod ouium, canum ac boum feminibus ac cuti adhæret, exitu carens, colore liuido, eò uſq; ſugendo ſe implens, donec rumpatur, ac decidat. Germa. **Zecke** dictum. Officinis hæc herba Cataputia dicitur maior. Arabibus Kerua. Itẽ Manus Chriſti, Palma Chriſti. Gall. *Palme dieu.* Pentadactylon, quòd folia eius humanæ manus effigiem repræſentent. German. **Wunderbaum/ Römiſcher hanff/ Türckiſcher hanff**/ab agyrtis, **Creutzbaum/ Zecken körner/ Mollenkraut.** *Cici. Ricinus. Croton. Ricinus animal. Cataputia maior. Kerua. Manus Chriſti. Palma Chriſti. Pentadactylon.*

Arbor eſt paruæ ficus altitudine, folio Platani aut Aceris, maiore, leuiore, & nigriore, ramis caudicibusq; cauis, in arundinis morẽ: ſemen in uuis aſperis, quod cortice nudatũ ricini animalis effigiem repræſentat. Nuſquã nõ in hortis uoluptatis ac amœnitatis gratia ſeritur, aduerſus talparum iniuriam. Autumno dum ſemine abun

B

dat carpitur. Florem fert duplicem. Primus & inferior eſt flauus, ſicut in buxo, qui ex rotundis capitulis, piſorum quantitate, enaſcitur, ac abſq; fructu, cùm defloruerit unà cum capitibus decidit. Alter flos ſuperior, rubet, floribus croci ſimilis, quo decidente aculeata manent capitula, trigona, quibus maturis ſemina ricinis animalculis ſimilia exiliunt, totusq; cum uniuerſa planta caulis perit.

TEMPERAMENTVM.

Calfacit & ſiccat in ſecundo ordine, aut initio tertij.

VIRES, INTRINSECVS.

Stomachum purgant, & pituitam per ſedes & uomitum, triginta Ricini grana tuſa & pota, educunt. Ventriculum tamen & uniuerſum corpus uehementer eiuſmodi potio conturbat.

EXTRINSECVS.

Oleum ex Ricini ſemine expreſſum ſubtilium eſt partium, ac reliquis oleis calidius: quare ictericis commodè inungitur: papulas & ſerpiginẽ illitum ſanat: quod baccæ tuſæ illitæ quoq; præſtant.

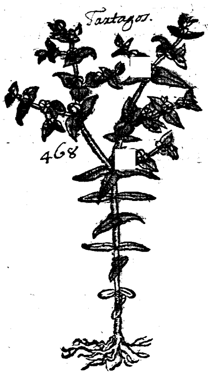
Oculorum ac pectoris inflammationibus uiridia folia tuſa & impoſita, præſertim cum hordeo & aceto, auxiliantur.

r

LATHYRIS.

C

Lathyris. Cataputia minor.

LAthyris & Græcis & Latinis. Officinæ Cataputiam minorem uocant, uel quòd in catapotijs ſeu pilulis ſemen ferat, uel quòd grana eius ad aluum ſubducendã pro catapotijs ſumãtur. Germanis eadem ratione **Treibkraut** appellatur. Item **Springkörner** / quòd maturum ſemen ſponte ex pilulis loculiſue ſuis exiliat. Aliqui Tithymalli faciunt ſpeciem, quoniam ſimilem illis ſuccũ habeat, eodemq; modo purget, pareſq; cum ipſo facultates obtineat, niſi quòd ſemen guſtu ſit dulce. Pharmacopolæ priuatim quoq; Tithymalum eam uocant. Germani etiam **Fuchsmilch** nominant. Galli, *Eſpurge*. Caule eſt cubitali, uacuo, digiti craſsitudine, in ſummo eo ſunt alæ, folio in caule oblongo, amygdalæ ſimili, ſed latiore læuioreq;: quod autem ramulorũ cacuminibus exijt, proceriuſculum, ariſtolochiæ aut oblongæ hederæ figura cernitur: in cacuminibus ſurculorum fructus extuberat, loculamentis tribus diſtinctus, ut Cappa ris, rotundis, in quo grana tria tuniculis diſcreta cõtinentur. Per omnia ſanè deſcriptio eius Cataputiæ minori conuenit. Locis naſcitur cultis ſa buloſiſq;: autumno ſemine prægnans, cùm tuniculæ quibus ineſt ſemen exaruerunt, carpitur. D

Tithymalus.

TEMPERAMENTVM.

Calida eſt in ordine tertio, ac humida in primo. Calidior autẽ folijs & ſemine eſt ſuccus eius lacteus, intra corpus ſumptus maximè noxius.

VIRES, INTRINSECVS.

Lathyris duodecim uel quatuordecim baccæ, tuſæ in uino potæ, uniuerſum corpus commouent: phlegma, choleram, & atrã bilem educunt. Succus uerò eius lacteus corpori eſt noxius. In iure cocta folia pota, ſimili ratione & ſuprà & infrà aluum mouent.

EXTRINSECVS.

Succus lacteus cum oleo in ſole inunctus, ſuperciliorum capillos facit decidere: faciem uerò deformat & inflat. Dentium dolorem ſedat: dens tamen cera eſt præmuniendus. Natura ſucci, ſicut & ſucci Tithymalorum eſt conſumere & erodere: unde ad carnem hulcerum ſuperfluam & malam ſcabiem conſumendam eſt utilis. Succum aliqui cum farina fabarum aut piſorum miſcent, ac ad uſum ſic reponunt.

TITHYMALI.

Tithymalus,

Digitized by Google

A TIthymalus, Latinis Lactaria herba, & Lactuca caprina, ſeu marina dicitur. Lactaria à lacteo liquore, qui omnibus eius ſpeciebus ineſt. Caprina, quòd capræ ijs ueſcantur. Officinis Eſula, Vnde Barbarus eſt uerſiculus: *Tithymalus. Lactaria herba. Lactuca caprina, marina.*

Eſula cum lacte, ſine lacte linaria creſcit.

Germ. **Wolffsmilch**. Quia uerò multæ ſunt herbæ quæ lacteũ liquorẽ fundunt, differentiæ principio earũ conſtituendæ ſunt, antequam ſpecies Tithymalorũ percenſeantur. Differẽtias optimè poſuit Valerius Cordus, ex quo non piget ſubijcere. Tres ſunt herbarũ lacteum liquorem fundẽtium differẽtiæ. Prima Tithymalorum eſt: altera intybaceorum: tertię uerò adſcribamus eas plantas quæ neq; ex Tithymali, neq; ex Intybaceorũ genere ſunt. Diſcernũtur autem hoc modo: Tithymali omnes oblongo & nullis inciſuris diuiſo folio cõſtant: Intybaceæ uerò herbæ omnes circinoſo & inciſo per ambitum cõſtant folio. Tithymalorũ maxima pars umbellas habet: Quibus uerò hæ nõ ſunt, illæ loco earum in medio duorũ foliorum ſingulos flores & fructus ferunt. Intybacea uerò in ſingulis pediculis ſingulos habẽt flores, ex minimis foliolis compactos, colore luteos, ſola Cõdrilla minore & Cichorio excepto, quæ interdũ cœruleos, interdũ candidos flores producunt. Intybaceorũ omnium flores in lanuginẽ, uocatam pappos, reſoluũtur. Tithymalorum uerò minimè, qui oẽs fructus habẽt tribus loculamẽtis diſtinctos, & in his ſingulis ſingulos nu- *Differentiæ herbarum lactariarum.*

B cleos. Intybaceorũ ſemina cum pappis per aurã leniter auolãt: Tithymali cũ impetu & crepitu ſuum ſemẽ eiaculãtur. Intybaceorũ lacteus liquor amaro guſtu ſtatim in lingua percipit: Tithymalorum liquor à bubuli lactis ſapore nõ multum recedit, dũ primò guſtatur, deinde paulatim totũ os & fauces accẽdit, & coccognidij modo urit, et foris cuti impoſitus exulcerat, quod intybaceorũ liquor minimè facit, propter tẽperamenti frigiditatẽ. Hæ igit herbæ quæ iam ab Intybaceis ſuis notis diſtinctę ſunt, oẽs Tithymali appellatione ueniũt, eſtq; hoc generale earum nomen. Intybaceæ uerò herbæ ſunt oẽs lactucę ſpecies, Vtraq; Condrilla, utrunq; hieraceõ, intubum ſatiuũ & agreſte, quod Cichoreum uocãt, & quęcũq; his ſimiles lacteo liquore manãt. Tertia uerò lactariarum herbarũ differẽtia ad neutrũ genus illorum referri poteſt, neq; ſimul unũ propriũ reuera genus habet, ut tithymali & intybacea: nõ eñ ſibi ipſi, ut illa, ſimiles ſunt. At huiuſmodi pauca inueniunt, ut Ficus, Erinos herba, Scãmonia, Cyſſãpelus utraq;, & tenella minoris Clematidis germina, quę ſingulæ propri um habent genus, nec omnes ſub eodem genere comprehẽdi poſſunt, ut tithymali & intybacea. Hæc Cordus.

Nunc ad genera tithymalorum, quæ ſeptem numerantur. Primũ Characias, qui & maſculus exiſtimat, ab aliquibus cometes, amygdaloides atq; cobios uocatus. Secundum fœminam putant, myrtiten appellãt, alij caryiten, myrſinitẽ: tertio cognomentũ eſt Paralius ſiue tithymalis: quartũ helioſcopion: quintũ Cypariſsiam: ſextũ Dendroides: ſeptimũ Platyphyllon tithymalon. *Nomina Tithymalorum.*

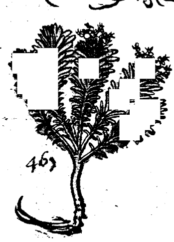
Digitized by Google

1. Characias, hoc eſt Vallaris Latinè, nulli hodie cognita, caules habet cu C
bitales & ultrà, digitali craſsitudine, quinq; aut ſex, rubros, lacteo, et acri
ſucco madentes, folijs oliuę, anguſtioribus, longioribusq;, radice craſſa,
Tithymalus maſculus. lignoſa. Pendent in cacuminibus caulium comæ iunci, ſub quibus caueo
læ, ſoliolis balnearum ſimiles, in quibus ſemen: Naſcitur aſperis & mon
Cometes. tosis. Hunc maſculum appellant: Aliquibus Cometes, Amygdaloides, et
Amygdaloides. Cobios.
Cobios. Secũdus eſt fœmina, quam Myrſiniten, Myrtiten, & Caryiten uocãt.
2. Naturã habet Daphnoidis, folijs myrti, maioribus, firmis, cacumine acu
Tithymalus fœmina, Myrtites, Myrſinites, Caryites. to pungẽtibus, rami ab radice exeũt ſemipedales. Fructũ fert alternis an.
nis, iunci ſimilẽ, guſtu mordaci: naſcitur in aſperis. Colligũtur eius comę
hordeo turgeſcẽte, ſiccatæq; in umbra diebus nouem, in ſole inareſcunt.
Fructus non pariter matureſcit, ſed pars anno ſequẽte, & nux uocatur,
Vomica. inde cognomẽ Græci dedere. Quidam tamẽ nucem Vomicã Pharmaco
polis dictũ fructum, cornea ſoliditate, in hac naſci credũt. Germ. **Kronäglin**. Hæc ſicut & prima incognita uulgo.

Tertiũ Tithymali genus Paralius ſiue Tithymalis, in maritimis naſcit,
3. Paralius. Tithymalis. ramis palmũ altis, ſubrubẽtibus, quinis ſeniſue ab radice, folio circa eos
in ordinẽ cõdito, paruo, cõtractiuſculo & prelõgo, ut lini uideri poſsit,
capite in ſummis ijs rotũdo, in quo ſemen, ut eruũ, colore uario, flore al.
bo. Frutex totus & radix lacte ſcatet. Theo.
Coccos. phraſtus Coccon appellat. Et hoc ádhuc in. D
cognitum.

4. Helioſcopion. Quartũ Helioſcopion appellant, quòd co
mam ſuã cum ſole circumagat, folijs portula
cæ, rotũdioribus tenuioribusq;, ſurculis à ra
dice prodeuntibus quatuor aut quinq;, tenui
bus, palmũ altis, rubẽtib. albi ſucci plenis, ca
pite anethi, ſemine ceu in capitulis. Gignitur
maximè in ędificiorũ ruinis, & circa oppida.
Ger. **Sonnenwendende Wolffsmilch**.
Cordus Valerius **Hundsmilch** uocat. Alij,
groß Wolffsmilch.

5. Cypariſſia. Quintũ Cypariſsiã uocant, caule palmeo
aut etiã proceriuſculo, ſubrubente, folijs Pi.
nus, teneriorib. exilioribusq;, omnino ut no.
uella pinus poſsit exiſtimari, de quo & nomẽ
Eſula minor. accepit. Succo manat lacteo. Vulgò Eſula mi
nor. Hanc Cordus uult eſſe Pityuſam Dioſc.
Pitys enim Pinus eſt, cui nup è ſemine enatæ
eſt ſimilis. Eadẽ igiť erit Cypariſsia & Pityu.
Pityuſa. ſa. Cypariſsia uerò à foliorum ſimilitudine.
German. **Cypreſſene Wolffsmilch**.

Eſtq;

A Eſtq; duplex Pityuſa: altera minor, quæ à Cypariſsia, ut dictum eſt, nil differt, Officinis Eſula minor. Altera uerò maior locis naſcẽs pinguibus & uliginoſis: uulgò Eſula maior, Germa. **Teufels milch.** Eſula minor.

Sextum Dendroides & Petrophyes dicitur, naſcẽs in petris, opacans ſupernè in orbem, comoſiſsimum & ſucci plenum, ramis ſubrubẽtibus, circa quos folia myrti tenuioris, ſemen Characiæ. Sic dicta à ramorũ copia. Germa. **Steynmilch.** 6. Dendroides. Petrophyes.

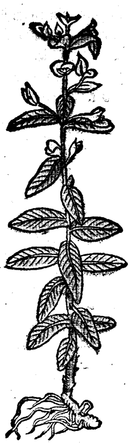

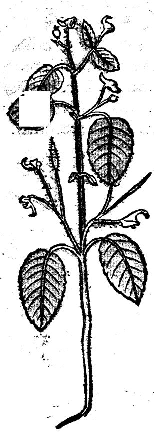
B

Septimum Platyphyllon, à foliorum latitudine, Germa. **Breyt blettere Wolffsmilch**/ Fuchſio. Aliàs **groß Teufels milch.** Itẽ **ſüß Wolffsmilch.** Similis eſt Verbaſco, foliaq; reliquis longiora obtinet. 7. Platyphyllon.

Vltra hæc addit etiam Dioſcorides Peplon, quæ ſimiliter eſt herba ex Tithymalorum generibus, in hortis & uineis naſcens. Officinis & uulgò Eſula rotunda, Germa. **Teufels milch**/ & **klein Hundsmilch**/ folijs naſcitur paruis, qualia rutæ, latioribus tamen, caule dodrantali, rotundo, totus frutex lacte plenus. Semen ſub folijs paruum & rotundũ, albo papauere minus. Peplos.

C

D

TEMPERAMENTVM.

Ordinis calefacientium ſunt quarti, ac ualenter etiam deſiccant.

VIRES, INTRINSECVS.

Radicis Eſulæ exterior cortex, in lacte uel aceto per diem unum mollitus, ac denuò ſiccatus, in puluerem tritus, phlegma & choleram ſemidrachmæ pondere cum uino uel aqua mulſa potus, educit: hydropicis itaq; utiliter bibitur. Semen omnium Tithymalorum eaſdem habet uires, ſed fortiores & calidiores: uomitum & ſedes prouocat. Catapotia cõtra hydropiſin & dyſpnœan hunc in modum licebit formare: Radicis Eſulę minoris cape drachmam unã, aloës drachmas duas, maſtiches drachmã unam, ſingulis in puluerem tritis, cum aqua fœniculi aut menthæ in maſſam ſubigantur, ex qua pilulas pro patientis natura, fortioribus drachmam unam, debilioribus dimidiatam finge. Dicta catapotia aquæ intercute & dyſpnœa laborantibus ſunt ſalubria: leniter enim per inferna & ſuperna purgant.

EXTRINSECVS.

Eſulæ, ſicut lathyris, ad capillos & ſcabiem pellendam uſus eſt præcipuus. Contra porriginem preſtantiſsimum ex folijs, radice, uel ſucco, unguentum licebit conficere.

SOLANVM.

A

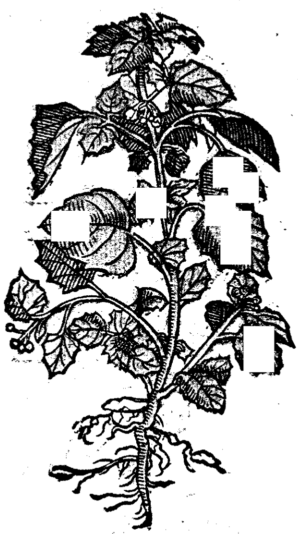
SOlanum, Græcis Strychnos & Trych- Solanum.
nos. Officinis Solatrum. Vulgò Cucu- Strychnos.
lus, Vua lupina, Vua uulpis, Morella. Gal. Solatrum.
Morelle de iardin. Germa. **Sewkraut.**

Quatuor eius Dioſcorides enumerat
genera: Hortenſe, Halicacabum, ſomnifi-
cum, & furioſum.

Solanum hortenſe ſeu urbanum, in hor- 1.
tis cibi gratia ſerebat̄ olim: hodie uerò ne- Solanum hortenſe.
gligitur. Frutex eſt eſculētus, frutice haud
magno, frequentibus alis, folio nigro, ma
iore quàm ozimi, latioreq;, acinis rotūdis,
herbaceis primùm, qui cùm maturuerint
nigricant aut ruſeſcunt. German. ſimplici-
ter **Nachtſchatt** appellatur. Item **Sew-
kraut**/ quòd porcorum morbis ardenti-
bus medeatur.

Altera Solani ſpecies Halicacabus nomi 2.
natur. Item Veſicaria, à folliculo ueſicę for Halicacabus.
mam referente, in quo fructū profert, Of- Veſicaria

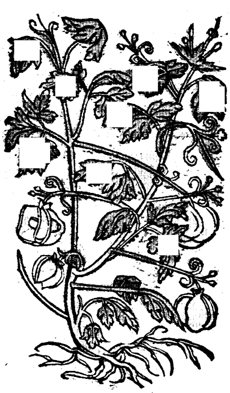
B

Alkakeng. ficinæ & Arabes Alkakengi uocant. Germa. **Judenhütlin oder Döck** C
lin/ Judenkirſen/ Schlutten/ Boberellen/ Rot nachtſchatten. Fo
lijs eſt priori ſimile, latioribus tantùm: caules habẽs cùm increuere, pro-
nos & inclinatos in terram, ſemẽ in folliculis rotundis ad ſpeciem ueſica-
rum, orbiculatum, rubens & læue, acinorum uuæ figura, quo coronarij
utuntur in ſertula addentes.

Halicacabus peregrinus.

Eſt & alia Halicacabi ſpecies aliunde in Germaniam aſportata, quã peregrinam appellant, & German. **Welſch ſchlutten/ Münchsköpfflin**: folijs oblongis & laciniatis, flore candido, ueſiculis halicacabo ſimilibus, in quibus ſemen includitur Piſis aut Ciceribus ſimile, in cuius medio effigies quaſi cordis humani inciſa & inſculpta apparet. Valerius Cordus Dorycnion eſſe Dioſcoridis oſtẽdit.

Dorycnion.

D

3. *Solanum hypnoticon.* Tertium Solanum ſomnificum appellat', Græcis Hypnoticon ab effectu, quòd fructus eius ſoporem inducat. Nonnullis dormitorium & marinum dicitur, quòd in rupibus non longè à mari inueniatur. Ger. **Schlaffkraut/** & **Dollkraut.** Theophraſto ſub Mandragora deſcribitur, ac Morion ei propriè dicitur, ut placet Trago. Alij tamen Theophraſti Morion faciunt tertiam Mandragoræ ſpeciem, quibus non magnoperè repugnamus: ſed foliorum, florum & fructus forma, adeoq; uiribus ad Solanũ magis accedit: Vt ſuprà de Mandragora eſt indicatum.

Frutex eſt ramoſus cauliculoſusq;, fractu cõtumax, folijs pinguibus, mul

Digitized by Google

A tis,ſimilitudine mali cotonei,rubro flore,ampliuſculo, ſemen in follicu-lis croceum,radice corticis leniter rubente & grandi , naſcens in petris, nec procul ab afflatu maris.

Quartum furioſum uocant,Græci Manicon,hoc eſt, inſanum. Officinis Solatrum mortale. Folium habet,Dioſcoride deſcribente, Erucæ, maius aliquanto,ſatis ad ſpinam,quam pæderota uocant, accedens,caules à radicibus ſpecioſos ac proceros numero decem aut duodecim, altitudine ulnarum quatuor,capitula effigie oliuarum inſident , ſed hirſuta, ut pilulæ platani,maiora tantum,latioraq;,florem in uuis rotundum,nigrum,corymbis hederæ,acinis decem aut duodecim , mollibus ut uitiũ, radice craſſa,caua,cãdida,ſeſquipedali. Montibus uento perflatis,& ubi platani naſcuntur,prouenit. Furioſum ſeu inſanum dictum eſt, quia radix,ut Theophra. habet,drachmæ pondere datur,ut ſibi quis illudat placeatq;,ac pulcherrimum ſe exiſtimet : duplicato põdere magis inſanit,ſpectris uanis animo obuerſantibus : triplicato,legitimę perpetuæq; ſubeũt furiæ : ſi quid adijcitur,præſentanea mors rapit: unde Solatrum mortale eſt dictum. Adfertur ad nos copioſè ex Aegypto fructus eius , quẽ Pharmacopolę Cuculus de leuante,hoc eſt,Solanum Orientis uocant. Piſces quàmprimum hoc deglutierint,uertigine corripiuntur , & lupini aquæ innatant,ut facilimè manibus apprehendi poſsint.

Solanum furioſum. Manicon. Solatrum mortale.

Cuculi de leuante.

TEMPERAMENTVM.

B Hortenſe Solanum refrigerat & adſtringit ordine ſecundo : in humectando & exiccando medium quodammodo obtinet. Halicacabi folia eiuſdem ſunt temperamenti. Somnificum refrigerat ordine tertio. Cortex radicis Manici ſeu furioſi,refrigerat in initio ſecundi , & deſiccat in ſecundo completo , ac tertio incipiente.

VIRES, INTRINSECVS.

Aqua florum,foliorum & fructus Solani hortenſis menſe Maio ſtillata,internis & externis inflammationibus pota & linteolis appoſita,auxiliatur. Ventriculi & iecoris æſtum reſtinguit. Nimius autem eius uſus inſaniam parit,cuius rei exemplum adducit Tragus : Medetur tamen eidem uinum potum fortiſsimum. Halicacabi comeſti aut aqua eorum pota ſtillatitia,urinam & lapidem renum & ueſicæ certò pellunt : omnia interna corporis hulcera,ter in die pota,purgant. Hypnotici & manici intra corpus nullus eſt uſus: perimunt enim intra corpus ſumpta,ut ex porcis licet cernere. Aqua uerò ſtillatitia ad triennium aſſeruata, ad ardentes febres uti licebit.

EXTRINSECVS.

Phreneſin impoſita capiti Solani folia uiridia ſedant. Omnibus totius corporis inflammationibus,oculorum,auriũ,uentriculi, aliarumq; partium auxiliantur. Succus in peſſo ſubditus,menſtruos fluxus cohibet. Eaſdem uires aqua tenet ſtillatitia.

Cum

Cum oui albumine illitus ſuccus, oculorũ inflammationem & fluxus C
ſedat. Cum ceruſſa & lithargyro ardentibus fluentibusq; corporis hulce
ribus & damnis præſenti remedio illinitur. Pares cum Solano hortenſi
uires habet Halicacabus ſeu Veſicaria. Hypnoticon & Manicon præci-
pua contra omnis generis omnium partium inflammationes ui pollent:
ſiue ipſa herba, ſiue ſuccus aut aqua ſtillatitia ſumatur.

TROCHISCI DE HALICACABO.

Trochiſci de Halicacabo, quas Alkekengi uocant, ualent ad renum et ueſicæ hulcera, & natam inde dyſuriam. Compoſitionem eius tradit Meſue.

PES ANSERINVS.

Pie de pato

PEs anſerinus, uulgò ſic dictus, ex Solani etiam numero recenſeri poteſt. Gall. *Pied de iars*. Germa. **Genſfüß**/ & **Genſfüßle**. Item **Schweinstodt**/ & **Sewtodt**/ quòd ſues perimat. Num ueteribus cognita, incertum. Nec hodie eius uſus: eſt enim herba noxia. Naſcitur locis pinguibus, & circa fimaria D
hortorum potiſsimùm, caule cubitali, ſtriato, folijs feri Halicacabi, ſed laciniatis, anſerini pedis effigie, floribus minutis & rubentibus: Iulio potiſsimùm menſe. Semen, uelut in Atriplice ſylueſtri, racemoſum radix obliqua, capillamentis multis fibrata.

TEMPERAMENTVM ET VIRES.

Ex ſecundo eſt refrigerantium ordine, ſicut Solanum hortenſe, cum quo pares facultates per omnia obtinet. Sues uerò eſus eius perimit.

ASTER ATTICVS.

Aſter atticus. Bubonium. Inguinalis.

ASter atticus, à floris figura, uel quòd capitula, ut Plinius refert, per ambitum folijs puſillis diuiſa, ſtellæ formam præ ſe ferunt. Bubonium item & Inguinalis, à uiribus. Gall. *Herbe de l'eſtoille*. Ger. **Sternkraut**/ & **Bruchkraut**/ item **Schartenblům**/ quòd ad herniam puerorum ſit eius uſus: quam tamen herbam Tragus cenſet eſſe Eranthemon, tertiam Anthemidis ſpeciem. Cauliculus ſecundum Dioſc. deſcriptionẽ eſt lignoſus, florem in cacumine habens purpureum, luteumue, capitulũ

undiq;

Digitized by Google

A undiq; inciſuris, anthemidis modo, diuiſum: folia quæ caulem ambiunt ſtellæ modo radiata, oblonga, hirſuta. In collibus, mõtibus altis & ſyluis naſcitur. Floret Auguſto potiſsimùm, duratq; flores in autumnum uſq;. Malè apud Serapionem pro Eryngio ab herbarijs accipitur, ut Cordus indicat.

TEMPERAMENTVM.

Mixtæ, ut roſa, eſt potentiæ: refrigerat enim, ſed non tam uehementer, & digerit atq; exiccat, ob amaram quæ ineſt qualitatem.

VIRES, INTRINSECVS.

Pars in flore purpurea, ex aqua pota, angina laborantibus, & puerorum comitialibus prodeſt. Contra ſerpentes etiam, ut Plinius tradit, bibitur.

EXTRINSECVS.

Aeſtuanti ſtomacho confert. Oculorum inflammationib. bubonibus, procidẽti ſedi, auxiliatur. B Recens inguinum inflammationibus illitus, prodeſt. Aridus flos ſiniſtra manu dolentis decerptus, inguini alligatus, doloribus liberat.

PRVNELLA.

359

Prunella.

Conſolida media.

PRunella hodie Officinis & uulgò dicta, Germanis **Braunellen/Gottheyl**. Gallicè, *Herbe au Charpentier*. Quo ueteribus nomine appellata ſit, nemo dum protulit. Prunela. Vulgo. et ...

Caules habet in medio ſtriatos, pingues & hirſutos, folia Ozimo ſimilia, coloris herbacei, & acuminata. Flores in ſummis caulibus ſpicatos, Lauendule nõ diſsimiles, radicem tenuem, multis capillamẽtis fibratam: naſcitur in pratis. Maio floret & Iulio.

Tragus ſeptem eius à florum differentia facit ſpecies: duas cœruleo flore, alteram folijs & caule hirſutioribus, alteram uerò læuioribus: duas flore purpureo: tres uerò candido flore.

Conſolidam mediam hanc eſſe, idem cenſet.

TEMPERAMENTVM.

Qualitatis ſunt calidæ & ſiccæ, ac recentibus uulneribus potiſsimùm adhibentur.

VIRES,

VIRES, INTRINSECVS.

Aqua ſtillatitia prunellæ omnibus corporis internis uitijs auxiliatur, ſanguinem conglobatum diſcutit, & inflammationes ſedat, interdum pota. C

EXTRINSECVS.

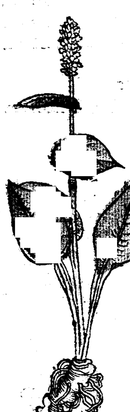
Omnibus, & recentibus & ueteribus uulneribus purgandis ſanandiſq;, præſertim ſi inflammatio acceſsit, aqua ſtillatitia prodeſt. Contra linguæ inflammationem cum roſaceo hodie præcipuè gargarizatur. Aphthas & oris hulcera, fauciumq; uitia, ſuccus eiuſdem ſanat. Idem cũ aceto & roſaceo mixtus, uehemẽtes capitis dolores ſedare traditur, ſi tẽpora ex eo inungantur. Florum & foliorum decoctum in uino aut mulſa, idem præſtat.

SERPENTARIA OFFICINARVM.

Serpentaria Officinarum. Dracontion.

Oxylapathum.

Biſtorta. Colubrina.

PRæſentem herbam Serpentariam Officinarum nominamus, quoniam Serpentaria uera, quam Dracontion & Dracunculum uocant, alia eſt ab hac ipſa. Quo nomine hęc ueteribus Græcis uel Latinis ſit appellata, nihil certi conſtat. Tragus Oxylapathon, ſeu Lapathium acutũ eſſe exiſtimat, de quo ſuprà, ubi de Lapathis eſt actum. Galli, *Biſtorte*. Germani uocãt **Schlangen oder Naterwurtz**. D

Duum eſt generum: Mas & fœmina. Marem uulgò Biſtortam, à radice in ſeſe contorta, uocant; folioq; eſt leuiore: Germa. **Naterwurtz männle.** Fœminam Colubrinam appellãt, rugoſioribus folijs, maiore radice, & minus intorta, multumq; capillata. Germa. **Naterwurtz weible.**

Vtraq; cauliculo conſtat tenui ac iunceo, glabreſcente, per ima tantùm foliato, ſpicoſo florum uertice, quibus dilutioris purpuræ color ineſt: folio rumicis, à terra cæſio, ſupernè uiridi & herbaceo: radice, mas quidem, cõtorta & inuoluta, fœmina uerò oblonga, maiore & capillata, extrà nigricãte, intus rubeſcente. Serpentariam utranq; uocant, quòd linguæ ſerpentinæ formam, cùm primum prodeunt, referant. Locis umbroſis naſcuntur & humidis. Maio & Iunio florent. Nonnulli Limoniũ Dioſcoridis eſſe aſſerunt. De quo ſuo loco.

Limonium.

TEMPERAMENTVM.

Radix utriuſq; eſt frigida & ſicca in tertio ordine, adſtringendiq; uim habet. Eiuſdem penè cum Oxali facultatis.

VIRES, INTRINSECVS.

In puluerem trita radix, drachmæ pondere contra peſtis uenenum bi-

A bitur, per ſudores illud expellens: dyſenteriam alioſq; corporis fluxus ſanat. Par effectus eſt aquæ ſtillatitię, uel decocto radicis. Sanguinis in corpore grumas, trita cum ſtillatitia aqua mixta radix, digerit. Ictericis eodē modo eſt ſalutaris.

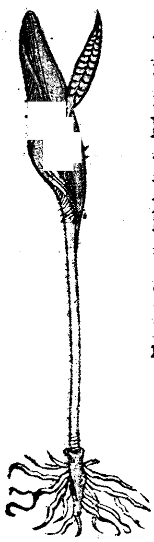
EXTRINSECVS.

Cauis dentibus cum pyrethro & alumine uſto trita, & melle mixta, piſi quantitate denti impoſita, præſtantiſsimo eſt remedio: humores enim malos educit, dolores mitigat, & caput purgat.

Aqua ſtillatitia morſibus ſerpentum & araneorum medetur.

Ad carcinoma dorſi, gangrænam narium, & antiqua damna, maximè efficacia puluis eius & aqua ſtillatitia perhibentur. Sanguinem ex uulneribus manantem inſperſus puluis cohibet.

OPHIOGLOSSVM.

ET hæc herba quam apud ueteres nomenclaturam habuerit, non ſatis eſt cognitum. Tragus à forma commodè Ophioglöſſum dici ſcribit, qua ratione & Germanis **Naterzünglin** appellatur. Gall. *Langue de ſerpent.* Latinè itaq; Lingua ſerpentina dici poterit. Siue, ut eidem placet, Lingula uulneraria, à uirtute qua pollet. Sunt qui Linguam uel Lingulacam Plinij exiſtiment. Folium habet unicum, pingue, digiti longitudine, Plantagini aquaticæ non diſsimile, è cuius ſinu inferiore pediculus exit, cui quippiam coloris inſidet herbacei, ſimile lapillis quos Serpentinam linguam appellant. Naſcitur Aprili & Maio in pratis humidis. *Ophioglo ſſum. Lingua ſerpentina. Lingula uulneraria. Lingulaca.* B

TEMPERAMENTVM.

Exiccat citra inſignem caliditatem, ac potiſsimum uulneraria eſt herba, Symphyti ferè facultates poſsidens.

VIRES, EXTRINSECVS.

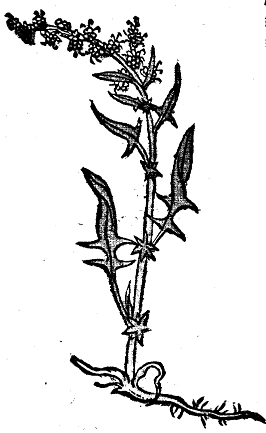
Ophioglöſſum cum axungia porcina calidum, inflammationibus, ad gangrænam præcauendam, illinitur.

Vulnera, ſicut Symphytum, modico tempore glutinat, ad quorum curationem potiſsimum adhibetur.

SPANACHIA,
uel Seutlomalachon.

SPanacia uel Spanachia Græcis, ſed recentioribus: à raritate forſan oleris: σπανὸν enim rarum ſignificat. Latinis Spinacea uel Spinaceū olus, ab acuminatis fortaſſe ſeminum aculeis: ſemē enim eſt aculeatum & ſpinoſum. Arabibus Hiſpanach & Hiſpanicum olus. Ger. **Spinat oder Spinnet/Bynetſch/Zeerkraut**/quibuſdam locis. Gall. *Eſpinarts.* *Spinacia. Spinacea. Hiſpanach. Hiſpanicum olus.*

Seutlomalachon recentes Græci idem uocāt, quaſi dicas maluaceam *Seutlomalachon.*

1.

2. Spina-chia fœ-mella.

betam: quòd figura & denticulato C
ſeminis habitu betam, & mollitia
maluam repræſentaret.

Olus eſt caule cubitali, folio pri
mũ triangulo, mox intubacco, mol
li, ſapore inerti, ſemine aculeato, ſi-
ne flore, radice multiplici, culto
qualicunq; ſolo proueniens.

Eſt & fœmella priori ſimilis, quę
florem fert flauum, ſed ſterilem, &
mox euaneſcentem, abſq; omni ſe-
mine. Seritur bis anno, uere & autũ
no, ab hyemis iniuria libera. Semen
Iulio fert & Iunio.

TEMPERAMENTVM.

Frigida eſt & ſicca in primo or-
dine.

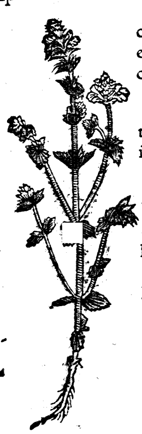
VIRES, INTRINSECVS.

Alimentũ ſuppeditat melius atri
plice, ſed inutilis ſtomacho. Molliẽ
dæ aluo præſtantiſsima. Flatus col
ligit & uomitiones cõcitat, niſi ex- D
crementitius humor abijciatur. Aduerſus ſcorpiones ex uino bibitur. A-
ſperitatem arteriæ emendat. Aridæ tuſsi conuenit.

Alimentũ in morbis, ut ſcribit Tragus, optimum,
olerumq; conuenientiſsimum. Succus, aut ſtillatitius
eius liquor, internis corporis uitijs prodeſt. Lac defi
ciens regenerat.

EXTRINSECVS.

Stomachi æſtum cataplaſma ex Spinachia impoſi-
tum, cum doloris ſedatione, cõpeſcit. Idem aduerſus
ictus ſcorpionum & araneorum utiliter illinitur.

EVPHRASIA.

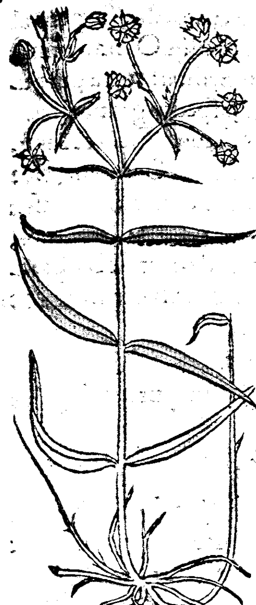
Euphra-ſia. Euphro-ſyne.

EVphraſia Græco uocabulo appellatur Officinis,
cùm nil apud ueteres de hac ſcripto ſit relictũ. Gal
licè, *Lumilette, Euphraiſe*. Fuchſius Euphroſynen di-
ctam, ac corruptè Officinis Euphraſiã ait, quòd ocu-
los delectet, quorũ & caligini medetur in uino pota.
Eodem etymo Germa. **Augentroſt** uocant. Nonnul
lis Ophthalmica & Ocularia herba. Hyſſopo naſcit̃
ſimilis, in apricis collibus & pratis, cauliculis purpu-
reis, folio paruo & per ambitum ſerrato, floſculo al-
bicante. Autumni prorumpit initio.

Ophthal-mica. Ocularia herba.

Altera

A

Altera eius ſpecies, quam quidā Gramen uocant, naſcitur apud Norinbergenſes, ut autor eſt Tragus, quam ijdem **Augentroſt** appellāt. Quidam **Teufelsblůmen**. Caule rotundo, cubitali, geniculato, folijs circa genicula binis longis, acuminatis, ſicut graminis, linguæ auicularum ſimilibus, radice tenui. In Aprilis fine florem fert uiolaceum, candidum, quinq; folijs compactum, minutim inciſis. Capitula ex flore rotunda, ſicut lini, enaſcuntur, ſemine plena. 2. Gramen.

Tertia naſcitur in pratis, flore cœruleo lacteo quadantenus, altitudine cubitali, folijs teneris, mollibus & pinguibus, centaurio minori ſimilibus. In aquarum uerò ripis bicubitalis, & folijs pinguibus, ſalicariæ modo, naſcitur. Inueniūtur etiam aliæ alijs regionibus huius ſpecies. 3.

TEMPERAMENTVM.

Calidi eſt temperamenti & ſicci.

VIRES, EXTRINSECVS.

Ad oculorum ſuffuſiones & caligines uel per ſe impoſita, aut cum uino decocta, prodeſt: idem ſuccus efficit. Aqua tamen eius ſtillatitia oculis
B eſt commodior præſtantiorq;.

In puluerem redacta & in uino trita, memoriam & oculorum aciem mirificè corroborat: amiſſamq; reparat.

Tragus eius decocto ex uino ſe aduerſus ictericos uſum eſſe teſtatur.

AMARANTVS.

AMarantus, hoc eſt, immarceſsibilis, quòd flos eius non marceſcat.

Duo ſunt huius genera: Luteus & purpureus. Luteus uirgam habet tenuem, uirentem, candidam, rectam, firmam, folia per interualla anguſta, abrotono ſimilia, comam in orbem aurei fulgoris: umbellam rotundam uelut areſcentes corymbos, radicem tenuem. Naſcitur aſperis, harenoſis, ſiccis, & conuallibus locis. Floret Iunio ac Iulio. Græcis Helichryſum, quaſi aurum trahens, à fulgore dicitur: & Chryſanthemon, hoc eſt, aureus flos. Galeno Amarantus. Vulgò & Officinis, Stichas uel Sticados citrinum. Germa. **Reinblům**/à natalibus ubi potiſsimum prouenit. Itē **Mottenblům** Helichryſum. Chryſanthemon. Stichas citrina.

& Jüngling/quòd ueſtes à tineis tueatur. Gallicè, *Paſſeuelours*. C

b

Flos amoris.

Alter Amarantus eſt purpureus, pedali ſurgens altitudine, caule purpuraſcente, folijs Ozimo ſimilibus, maioribus tamen & longioribus: ſpica purpurea uerius quàm flore, inodora, aſpectu gratiſsima. Naſcitur in hortis & fictilibus ſatus. Floret Auguſto potiſsimùm. Hodie flos amoris, German. **Flor amor**/corrupta uoce, & à Græca dictione fortaſsis per barbaralexin facto uocabulo, ab Amaranthos, ab amor & anthos, id eſt, flos. Sed foret ſic barbaralexis, & per th eſſet ſcribendum. Dicitur item **Sammetroſen**/& **Tauſentſchön**.

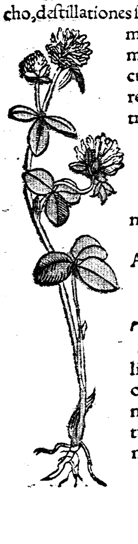
TEMPERAMENTVM.

Luteus eſt calidus & ſiccus, purpureus frigidus & ſiccus.

VIRES, INTRINSECVS.

Coma helichryſi pota cum uino, difficultatibus urinæ, ſerpentium ictibus, coxendicum doloribus, & ruptis auxiliatur. Pota cum oxymelite menſes ducit, ac ſanguinis grumos in ueſica aut aluo abſumit.

Cum uino albo, diluto, trium obolorum pondere data, ieiuno ſtomacho, deſtillationes ſiſtit. Omnes ſimpliciter fluxus, Galeno teſte, pota A- D

maranti, præſertim lutei, coma, deſiccat, ſtomacho tamen inimica. Flores in uino decocti, lumbricos educunt. Amaranti purpurei manipulus cum radice & flore in menſura uini noctis ſpacio imbutus, coctusq;, matricem, per aliquot dies potus, purgat.

Tuſum cum uino ſemen potum, lac regenerat.

EXTRINSECVS.

Helichryſum ueſtibus appoſitum, à tinearum eroſione eas tuetur. Ambuſtis cum melle illinitur.

Pediculos, in lixiuio decoctum, enecat. Purpureus Amarantus eadem quæ luteus præſtat.

TRIFOLIVM PRATENSE.

TRifolij appellatio generalis eſt ad herbas, quibus terna ſunt folia, ſicut & Germanicum **Klee**. Gallicè, *Trefle*. Plures itaq; ſunt Trifolij ſpecies, de quibus ordine dicemus. Primum, quod etiam communiſsimum, pratenſe dicitur, quòd in pratis paſsim naſcatur. Germa. **Wiſenklee/Fleyſchblům**. Officinis commune nomen retinet.

Duum

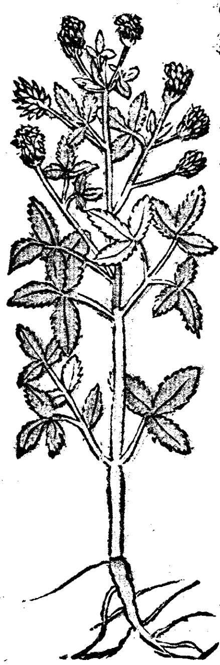
A Duum eſt generum, ex floris colore: Alterum purpureum, German. **Braun Wiſenklee/braun Fleyſchblům**: alterum candidum, Germa. **Weiß Wiſenklee/oder Fleyſchblům.** Caule naſcitur utrunq; rotundo, cubitali, folijs per interualla ternis, quæ in purpureo latiora ſunt & magis herbacea, in albo uerò longiora anguſtioraq;, ac plus palleſcentia: in ſummo caulium flores fert menſe Maio & Iunio purpureos, uel albos compactos, ſtœchadis ferè ſimilitudine. Semen in cauernulis decidente flore inuenitur rotundum, uiciorum ſapore. Radix longa & lignoſa. Tertiam alij faciunt ſpeciem flore flauo ſeu luteo, quam lotis nos adnumeramus. In ſumma, tria ſunt propria & principalia trifolij genera. Primum pratenſe, de quo in præſente capite. Secundum odoratum, de quo capite ſequente. Tertium acetoſum, Græcis Oxytriphyllon, de quo ſuo loco. Cùm autem trifolium ſimpliciter dicitur, intelligitur odoratum. Præterea omnibus herbis quæ ternis naſcuntur folijs, appellatio trifolij tribuitur, ut fragariæ, alijsq;.

TEMPERAMENTVM.

Vim habet exiccandi, tenuiumq; eſt partium. Florum & ſeminis potiſſimùm eſt uſus.

VIRES, INTRINSECVS.

Flores cum ſemine in aqua mulſa uel uino cocti, poti, uel clyſteres infuſi, lentam & uiſcoſam inteſtinorum materiam emolliunt, eroſiones & I dolores eorundem ſedant & ſanant. Albo mulierũ fluxui mirum in modum confert. Pabulum tenellis ouibus & uitulis eſt gratiſsimum.

EXTRINSECVS.

In oleo & aqua cocti flores & ſemẽ impoſiti, ſcirrhos & œdemata inflammationesq; concoquunt, & ad maturitatem perducunt.

LOTVS SATIVA, ſeu Trifolium odoratum.

TRifolium odoratum ſeu acutũ, ab odoris præſtãtia, qua reliquas eius ſpecies antecellit, eſt dictum. Officinis Trifolium. Atq; hoc trifolio uti debent quoties trifolij fit mentio, non altero quod in præcedenti capite eſt deſcriptum, iuxta quorundã ſententiam. Lotus item ſatiua dicitur, quod Loto ſylueſtri, ſiue etiam Loto arbori, non admodũ ſint folia diſsimilia. Germani **Siebengezeit** nominãt, quòd uidelicet ſepties in die odorem ſuum & habeat, & amittat, quàmdiu in horto creuerit. Decerptũ uerò & exiccatum odorem perpetuum retinet: ac multò magis pluuiali inſtante tempore, adeò ut to- *Trifolium odoratũ. acutum.*

tas etiam ædes odore ſuo repleat. Vnde etiam in ædibus paſsim ſuſpendi ſolet: nec tam odoris gratia, quàm aduerſus ſpectra & uenena, quibus aduerſari creditur. **Wolriechender Klee** etiam appellatur. Plinio Aſphaltion dicitur. Gallicè, *Broches*. Naſcitur non niſi ſata in hortis paſſim Germaniæ, cubito altior, uirgis tenuibus, nigris iunceisq;, adnaſcentijs multis, in quibus folia terna loto arbori ſunt ſimilia: quibus recens adhuc enatis odor eſt rutæ, auctis uerò iam, bituminis. Florem fert menſe Iulio purpureum, ac ſubinde ſemen modicè latum & ſubhirſutum, in folliculis modicè latis, milio nõ diſsimile, ex altero extremo apicem obtinens. Radice eſt longa, tenui & ualida. Arabes Andachocham appellant.

Aſphaltiõ

Andachocha.

TEMPERAMENTVM.

Calfacit & exiccat in ordine tertio.

VIRES, INTRINSECVS.

Semen, flores, & folia, ex aceto & melle cocta, contra uenena ſumuntur: unde theriacis utiliter ſemen eius admiſcetur.

Eadem in uino uel aqua mulſa, ſigillatim uel ſimul cocta, & pota, pleuritidem diſcutiunt, urinam cient, ſtranguriæ dolores leniunt: medentur quoq; comitialibus, mulieribus præſertim quæ ex matricis doloribus concidunt. Idem decoctum per dies aliquot potum, hydropem incipientem prohibet: febres item tertianas & quartanas auertit.

Seminis drachmæ tres, aut foliorum drachmæ quatuor tuſæ & ſumptæ, menſes cient.

EXTRINSECVS.

Decoctum foliorum & ſeminis, morſus ſerpentum aliorumq; uenenatorum, ſi uulnus eo abluatur purgeturq;, ſanat. Ad idem efficax eſt aqua ſtillatitia.

LOTI SYLVESTRES.

Lotorum circiter nouem, ſi quis exactiùs obſeruet, inueniuntur ſpecies, quę Germanis communi appellantur nomine, **Steynklee/Vogelswicke/Haſenpfötlin**. Prima ex his eſt, quam Dioſcorides Melilotum uocat. Latinis Sertula campana, & Herba regia. Nonnullis etiam Trifolium urſinum, Germa. **gemeyner Steynklee/Berenklee.**

Melilotus. *Sertula campana.* *Herba regia.* *Trifolium urſinum.*

Eſt autem duum generum, flore ſolummodo uariante, qui in quibuſdam luteus, in nonnullis uerò eſt albus. Naſcitur utraq; in agris locisq; aſperis, caule rotundo, hominis interdum æquante altitudinem, ramulis multis, folijs nigricantibus, flore ſpicato, uel candido, uel luteo. Semẽ in ſiliquis minutis inuenitur ferè ſingulum. Radix longa & tenuis. Et hæc ſunt prima duo genera. Vtraq; **groß Steynklee** uocantur.

1. Melilotus lutea. *2. Melilotus alba.*

Tertium

A

Lutea. 1a figura

Alba.

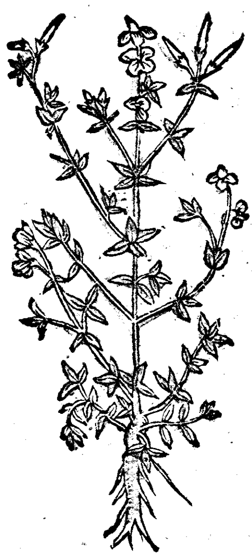

In annotationib. ad fin. Prima poſita figura de lotis ... pertinet ad 1am 2am ſpeciem. 2a figura 3am et 4m. Quinta ſpe... figura eſt poſita in ... quenti capite de foeno... co, cuius eſt ſpecies. ... figura pertinet ad ſpeciem, quae ... Quarta figura ſextam ſpe... reſpicit. =

A todas el Vulgo a esta moda generalmente el nombre Coronilla de Rey. La 1a figura ordinariam.te en las officinas.

351

B

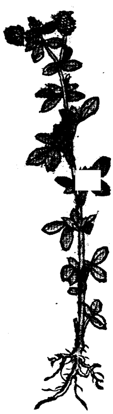

Tertium & quartum genus Germa. appellant **Vogelswicken**. Hæc Tragus Melilotũ exiſtimat Serapionis. Primum ex his folijs priori ſimilibus, floribus rotundis, luteis & compactis, ſicut trifolij pratenſis, quibus decidentibus, ſiliquæ aceruatim exiguæ, ſemicirculi forma dependent, in quibus ſemen ineſt. Radice capillata. *3. & 4. Melilotus Serapionis.*

Alterum priori caule, folijs, & radice eſt ſimile, ſed flores in hoc magis ſunt lutei maioresq;: Siliquæ item longiores, ternæ aut quaternę, auium unguibus ſimiles. Sic non niſi in flore eſt differentia.

Quintam Lotum Germa. **Steyn wicken** uocant. Latinè Lotus campeſtris, & Lotus trifolia. Locis naſcitur campeſtribus & aſperis, flore puniceo, ſeu ſubcandido, purpureo intermixto. Folia uicijs non ſunt diſsimilia, Vnde etiam Germanicam appellationē traxit. Tragus ſylueſtre appellat Fœnũgræcũ, **Wild fenugrec**. *Lotus cãpeſtris. Lotus trifolia. Fœnugræcum ſylueſtre.*

Sexta Loti ſpecies, Germ. **Klein Steinklee/ oder gulden Steinklee** appellatur. Latinis & eruditis hodie Lotus ſylueſtris. Fuchſius Saxifragam luteam nominat, à uiribus in frangēdo calculo, ſicut Germani **Steynklee/** quaſi Trifoliū frangens lapidem. Hanc Medicam Dioſcoridis Tragus ſtatuit. Naſcitur itidem campeſtribus, flos duntaxat æſtiuus, à ſemine quotannis renaſcens. Folijs Trifolij pratenſis: florem fert meſſis tempore, luteum, exiguum, rotundum, piſi inſtar compactum. Semen capitulis includitur nigricantibus. C

Melilotus Germanica. Herba flaua. Herba leporina.

Septimum Germani **Edler Steynklee** uocant, Item **Unſer frawen ſchülin.** Hodie Melilotum uocant Germanicam. Et herbam flauē, item Herbam leporinam. Naſcitur in pratis paſſim Germaniæ, & locis montoſis, humilis, palmi altitudine, folio pratenſis trifolij, pingui & cano, flore piſi, minore tamen, luteo: Semine in ſiliquis: Radice rufa.

Lagopus. Pes leporinus. Trifolium humile. Trinitas.

Poſtremas duas ſpecies Germani uocant **Haſenfüß/ Katzenklee/ Kätzle.** Grȩcis Lagopus, Latinis Leporinus pes, quòd paniculam leporino pedi ſimilem habeat, Trifolium item humile, & Trinitas. Caule naſcitur utraq; rotundo, in ſegetibus hortorumq; areis, hirſuto, folio loti trifoliæ, paniculis muſcoſis lanuginoſisq;, pedi leporino non diſsimilibus, qui in altera ſunt lutei, in altera cinericei. Semen in paniculis minutum inſtar milij continetur. Radix breuis. Alteram licebit **geel Katzenklee**/ alterā **eſchenfarb Katzenklee** uocare. D

TEMPERAMENTVM.

Omnium temperamētum tam in folijs, quàm floribus & ſemine eſt calidū ſiccumq;. Vis ijs eſt molliendi & dolorem ſedandi.

VIRES, INTRINSECVS.

Primæ duæ ſpecies, quas Melilotos appellāt, itē ſexta quæ Lotus uocatur ſylueſtris propriè, cum ſale & aceto in acetarijs ſumpta, ſtomacho proſunt. Eædem in uino coctæ, & cum melle temperatæ, potæ, hulcera intra corpus molliunt, diſcutiunt, & dolorem ſedant, matricis tumoribus,

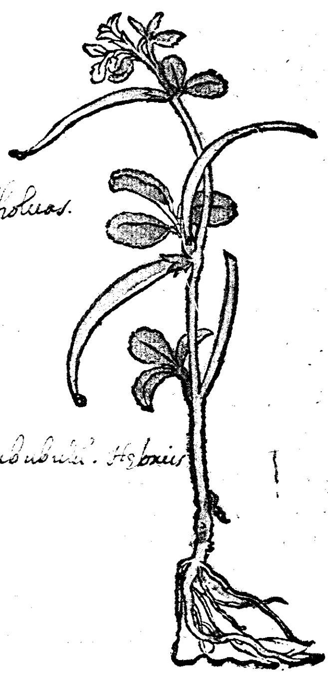
A bus, & duritiei proſunt, præſertim ſi cum uino Maluatico coctæ bibantur. Poſteriores duæ ſpecies, quæ Lagopi nomine ueniunt, cum ſemine Maluæ, in dulci uino coctæ ac potę, ueſicæ affectiones ſanant, eiusq́; dolores mitigant. In uino rubro coctæ ac potæ, aduerſus aſsiduos alui fluxus conferunt.

EXTRINSECVS.

Lotorum ſylueſtriũ, ad omnes ferè externas corporis adfectiones, ſicut Chamæmeli, eſt uſus: oculorũ inflammationibus tuſæ illinuntur, aut aqua earũ ſtillatitia cum linteolis imponitur. Florũ ſuccus caliginem oculorũ diſcutit, pterygia oculorum tollit, auribus inſtillatus dolorem mitigat. Priores ſeptẽ ſpecies omnes uel ſingulæ, in uino dulci, cum papaueris capitibus, ſemine lini, & Fœnugræco, pro cuiusq; arbitrio coctę, prę ſtãtiſsimum fomentum, ſi illinantur, præbẽt, cõtra matricis, longanonis & ſedis occultarumq́; partiũ tumores. Nonnulli uitellos ouorum & oleum admiſcent. Quatuor primæ ſpecies in aqua uel lixiuio potæ, melicerides, capitisq́; fluentem ſcabiem ſanant. Inſeſsionibus aut balneis deſudatorijs etiam maximè ſunt utiles. Lagopus uterq; in aqua coctus, cutem à ſole aduſtam glabram & teneram reddit: in facie præſertim, melle admixto. Eoſdem in potu, uel in deſeſsionibus, fluxus alui & menſes ſiſtere ferunt.

B

FOENVM GRAECVM.

Fœnum

Digitized by Google

FOenum græcum fortaſſe quaſi fœnum peregrinum: nam & pabuli C
loco quibuſdam regionibus bina uice, uere & autumno, demeſſum,
Telis. Ceraitis. Buceras. Silicia. Silicula. Aegoceros.
datur. Græcis Telis & Ceraitis. Theophraſto Buceras. Hippocrati Epi-
ceras, quòd fructum corniculis ſimilem habeat. Plinius uocat Siliciam,
Varro Siliculam. Aegoceros quoq;, ſicut Germa. **Bockhorn/Kuhorn/**
Fenugrec. Paſsim hodie ſatum naſcitur, cauliculis exilibus, rubicundis,
folio penè trifolij, Vnde inter trifolia etiam recenſetur: flore candido ac
exiguo: ſemine in ſiliquis oblongis, ac cornu inſtar incuruis, fuluo. Flo-
rem fert Iunio ac Iulio, ac unà ſiliquas. Semen uerò in Auguſto maturum
colligitur. Radix ſubrotunda & oblonga.

Numeratur etiam alterum quoddã fœnigræci genus ſylueſtre, quod
Trifolium minus appellant, & Lotum campeſtrem, Germa. **Steynwi-**
cken/quod alij Lotis annumerãt, & nos quintam Loti ſpeciem fecimus,
in capite præcedente.

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſt in ordine ſecundo, ſiccum in primo.

VIRES, INTRINSECVS.

Semen ex aqua mulſa potum, collectiones internas mollit & attenuat:
omnes deprauatos inteſtinorum humores, cum modico admodum mel-
le, educit: omniũ internorum membrorum dolores mitigat. Sorbitio e-
ius ex farina ad pectus exulceratum longamq; tuſsim, teſte Plinio, ſumit.

EXTRINSECVS. D

Fœnigræci in aqua decocti cremor expreſſus, capillos, furfures, &
manantia capitis hulcera ſanat. Matricis prædu
ſiones & tumores ſuccus eius, cum adipe anſeri-
no in peſſo ſubditus, aperit. Idem præſtat ſeminis
aut ipſius herbę deſeſsio aut fomentum. Prodeſt
etiã peculiariter ijs qui ſedis difficultates habent.
Semen clyſteribus, in Colica paſsione, ex hulceri-
bus nata, additur: ac precipuam aduerſus omnis
generis tumores uim habet. Cum nitro & aceto
lienem extenuat. Farina fœnigræci cum nitro
& aceto illita, furfues capitis & achores mali-
gnos purgat, autore Plinio.

Cytiſus.

CYTISVS.

CYtiſus à Cythno inſula, in qua primũm inuẽ-
ta eſt, nomen habet. Alij Telinen & Triphyl-
lon, hoc eſt, Trifolium, & Lotum magnam nomi
Lotus magna. Cytiſus Dioſcor. Trifolium maius.
nant. Romani Trifolium maius. Germa. **Geyß**
klee/quòd hoc animal maximè eo delectetur, ut
ſæpe apud Verg. eſt uidere: Florentem Cytiſum
ſequitur laſciua capella. Et: Florẽtem Cytiſum,
&

A & ſalices carpetis amaras. Frutex eſt, ſecundum deſcriptionem Dioſcori
dis, in totum canus, ut rhamnus, ramis cubitalibus, ſæpe maioribus, cir-
ca quos folia Fœnigræci, aut Loti trifoliæ, ſed minora, dorſo in medijs
tumente. Odor erucæ ſi digitis terantur, commanducatis guſtus Ciceris
recentis. Naſcitur quolibet agro, quamuis etiam macro, omnemq́; iniuri
am ſine noxa patitur.

Tragus uerò Cytiſum deſcribit ab hoc forma quadantenus diuerſum,
caule longo, nodoſo, ramulis multis, folijs ternis, longis, canis, inciſuris Cytiſus
leuiſsimis, ſapore trifolij, hyemis & frigoris eſtusq́; patientem. Hunc ipſe Trag.
groß Geyßklee appellat, à Marco Plateario Flandro ſibi miſſum, ac ſyl
ueſtrem Columellæ Cytiſum eſſe exiſtimat. Duplicem enim facit Cyti- Cytiſus
ſum Columella: ſatiuam & ſuæ ſpontis. ſylueſtris

TEMPERAMENTVM.

Dioſcorides folijs refrigerandi uim tribuit: Paulus uerò Aegineta me
diocriter calida eſſe ſcribit, ſicut maluæ. Ad uiridia fortaſſe folia Dioſco.
reſpexit.

VIRES, INTRINSECVS.

Decoctum Cytiſi urinam ciet. Lactis copiam nutricibus & pecori ef-
ficaciſsimè generant, arida folia in aqua noctis ſpacio macerata, & cum
modico uino pota: autoribus Plinio & Columella lib. 5. cap. 11.

Omnis generis animantia, uolatilia & quadrupedia, pabulum eius nu-
trit, & impinguat. Apes plurimum eodem gau-
dent.

B

EXTRINSECVS.

Folia & ſemen eius tuſa & impoſita, omnis gene
ris inflammationes, ſicut & Loti, ſedant.

TINCTORIVS FLOS.

FLos tinctorius, quòd ad luteum tingendum co
lorem hoc infectores utantur, eſt dictus, ſicut
Germanis **Ferbblůmen/Gilbblůmen/Heyden-
ſchmuck**. Item **Streichblůmen**. Gall. *Herbe d'iau
nir*, de quibus etiam ſuprà in Anthemide eſt di-
ctum. Tragus Ferulam ſuſpicatur eſſe, quæ Tha- Ferula
pſia dicitur. Naſcitur locis altis, incultis & aridis, Thapſia.
nonnullis etiam pratis, Geniſtæ non multum diſsi-
milis, ramis herbaceis et ſcabris, ſicut Geniſta, folijs
uerò paulò longioribus latioribusq́;, hyſſopi penè
ſimilitudine, flore luteo, piſo ſimili, ſemine in ſili-
quis lenticulæ, radice prorſus lignea. Florem fert
Iunio & Iulio, ac mox profert ſemina. Nonnulli
Ackerpfrimmen appellant, à ſimilitudine quam
cum Geniſta habet.

TEMPE-

Digitized by Google

TEMPERAMENTVM.

Vis ei eſt calfaciendi & exiccandi in ſecundo ordine. C

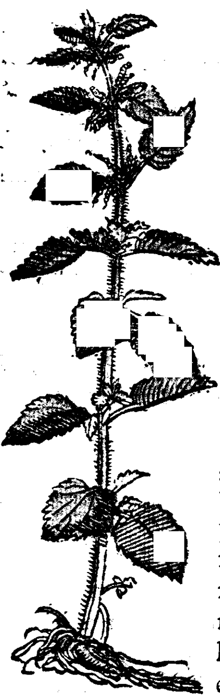
VIRES, INTRINSECVS.

Viridis herba cum uino & aqua cocta, pota, hœmoptyſi, uomitionibus, & alui fluxibus ſedandis prodeſt. Venenatorum quoq; & ſerpentũ morſibus cõfert. Semen tritum & potum, alui dolores mitigat, & acido ructui præſentiſsimo eſt remedio.

EXTRINSECVS.

Tuſum ſemen naribus inditum, ſanguinis in ijſdem fluxum nimium cohibet. Farina eius cum oleo mixta ſudores illita ciet.

ACALYPHE.

Vrtica.

1. 2. Brennend Neſſel.

VRtica communis tribuitur appellatio herbis urendi ui præditis: Quia uerò multæ urticarũ cognitæ hodie numerantur ſpecies, quarum nonnullæ urendi illa natura carent, diſtinguentes eas, duo ſtatuemus præcipua genera: ac urentibus nomen Acalyphes, Dioſcoridem ſecuti: nõ urentibus uerò nomen Galeopſis tribuemus.

Ἀκαλύφη igitur dicta, quòd iniucunda ſit tactu, & pruriginem cieat, ὅτι οὐ καλὴν ἔχει ἀφήν. Item κνίδη, à prurigine quam contactu ciet: κνίζειν enim uellicare ſignificat. D Latinis Vrtica, ab urendo. Gallis, *Ortie*. Germanis Neſſel.

Huius quatuor inueniuntur genera: Duo ex his prima non multum diſsimilia, ad trium cubitorum, uel plus etiam, altitudinem excreſcunt, radice longè & latè in terra ſeſe ſpargente, colore flauo, ex qua ueris initio, caules quinq; ſiue ſex, aliquando etiam plures uel pauciores quadranguli, aſperi & uilloſi, folijs ſerratis ſeu multipliciter fiſsis, partim purpureis, partim uerò ſubnigricantibus, enaſcuntur. Semen in enatis uillis cauli adnaſcitur, quod tritũ milio non eſt admodum diſsimile, niſi quòd aliquantò eſt minus. Hæc Germani Brennend Neſſel appellant.

Tertium genus prioribus eſt minus, rarò trium ſpitamarum altitudinem excedens, æſtiuo uiget tempore, hyemis impatiens, caule rotundo, radice breuiori, folijs minoribus, ſemine uerò maiore: ab excidente ſemine quotannis renaſcens. Germanis Eyterneſſel dicitur, quòd puſtulas ſaniémue urendo excitet.

Quartum eſt, quod Romanam urticam Dioſcorides nominat, à tertio iam deſcripto genere non multum degenerans, caule bicubitali, rotundo,

Digitized by Google

A rundo, cauo & aſpero: folijs inciſis & aſperis: flore inter folia partim rubro, partim ſubluteo, circa quē rotundi et aſperi prodeūt globuli, q̄bus ſemē, haud diſsimile lini ſemine includitur, guſtu primū dulce, mox uerò pipere etiam calidius. Dioſc. Romana & Syluеſtrior urtica dicitur. Ger. **Welſch oder Rö miſch Neſſel.** Naſcitur autem Romana non niſi ſata apud nos: reliquę in dumetis paſsim et ſepibus.

TEMPERAMENTVM.

Oēs urentes urticæ naturæ ſunt ſiccæ, unde reſoluunt, diſsipant ac diſcutiunt œdemata, aliaq; à phlegmate nata uitia, tam in internis, quàm externis corporis partibus.

VIRES, INTRINSECVS.

Folia urticarum uino decocta ac pota, uētris duritiem molliunt, inflationes & tormina, niſi obſtructio obſtet, diſcutiunt: urinā cient, lumbos purgāt, ac uenerē excitant. Omnia hęc fortius & efficacius præſtat in dulci uino decoctū ſemen, ſiue etiam mellita ex ſemine cōfectio. Stillatitius liquor ad eadem, remiſsius quidē, ſed gratius, confert. Omnia itē uulnera tā intra, q̄ extra corpus, potus ſiue ſuperinfu-
B ſus, mundat & purgat. Tuſsi frigidæ & dyſpnœę, radix in uino & melle cocta auxiliatur plurimum: arteriam enim tracheā purgat, pectoris obſtructiones ſoluit, coſtarum hulcera, anginam, ac omnes ex lentis & uiſcoſis humoribus prouenientes morbos ſanat, tribus aut quatuor ueſperi & manè calidis ſumptis & gargarizatis cyathis.

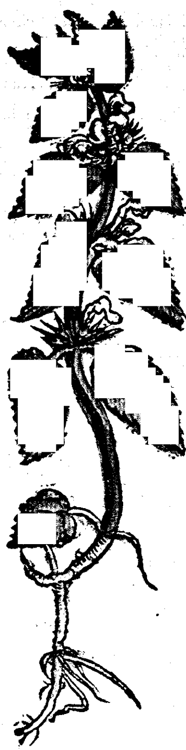
EXTRINSECVS.

Experientia probatū eſt, ſale tuſa & illita folia rabidi canis morſibus mederi. Pari ratione putridas partes, uelut carcinomata & intertriginē purgat. Oīs item generis tubercula, & ex frigore natos tumores, tam in neruis, q̄ in ſplene & iuxta aures. Probatum eſt urticarum recētia folia, præſertim uerò fœtentiū, quæ circa ſepes & in ſterquilinijs creſcunt, contuſa & cum ſucco impoſita, phagedænam exiguo tempore perimere. Succus naribus immiſſus, ſanguinem prouocat. Vrticarum uerò morſui oleum roſarum & oliuæ medetur.

GALEOPSIS.

ABſolutis urticis urentibus, proximū eſt ut reliquas etiam non urētes ordine explicemus, quas Galeopſis appellatione Dioſc. cōprehendit. Sex igitur nō urentium urticarum Trago ſpecies numerātur, caule et folijs urticæ reſpōdentibus, ſed leuioribus. Priores tres ſpecies, flores circa caulē partim albos, partim flauos, partim uerò puniceos, à nigro marrubio nō diuerſos habent, uerticillato ambitu, in quorum folliculis qua- 1. 2. 3. Galeopſis Binſaug

t

tuor plerunq; triangula forma, lõga, per tranſuerſum iũcta grana ſeu ſemina cõſpiciuntur. Dioſcoridi Galeopſis, à florum figura, qui hiantibus muſtelæ faucibus ſimiles ſunt: uel quòd flores galeæ aſpectum referant. Itẽ Galeobdolos, Galephos, & Anonium. Plinio Vrtica labeo. Germa. **Bynſaug/Hanenkopff.** Nonnulli putant eandẽ eſſe cum Scrophularia maiore, de qua ſuo loco dicetur. C

Galeobdolos. Vrtica labeo. Anonium

4. 5.

Duæ reliquæ folijs creſcũt rotundis, teneris, & exiguis, colore cinereo: flore circa caulem flauo, & ſubpallido, partim quoq; puniceo, Galeopſi minore. Latinis Vrtica lamium, Vrtica mortua, Germa. **Todtẽ neſſel/** & **Taub neſſeln.**

6. **Waldneſſel.**

Vltimum & pulcherrimũ præ cæteris genus, in ſyluis & incultis locis conſpicitur, folijs & caule à uulgari urtica nõ degenerans, odoris fortis, ſuauis tamen, qualis eſt Meliſſæ, floribus circa caulem, ſicut & in Galeopſi, acuminatis, ſpicę ſeu Baſilicæ inſtar. Semen in globulis eſt rotundum, nigrum, rapi ſemine minus, Ozimi ſimilitudine. Hanc Tragus Herculeam credit Plinij. Germa. **Waldneſſel** dici poterit. D

Locus omnium eſt in ſepibus & paſsim circa muros. Florent Iunio potiſsimùm & Iulio.

TEMPERAMENTVM.

Temperamenti ſunt eiuſdem cum Acalyphe: deſiccant, extenuant adeoq; diſcutiunt, partiumq; ſunt tenuium.

VIRES.

Vires habet eaſdem cum Acalyphe. Quæ igitur in præcedenti capite de Acalyphes uiribus dicta ſunt, huc etiam ſunt referenda. Potiſsimùm tamen tumoribus & tuberculis pellendis extrinſecus conferunt, unde etiam in deſeſsionibus pro matricis obſtructione ſoluẽda eſt earum uſus, præſertim uerò ſyluestris, quę Heraclea dicitur.

MARRV-

A

MARRVBIVM.

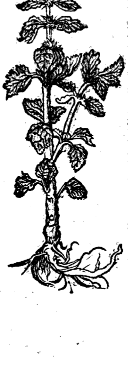

MArrubij quatuor ſunt genera, tetragonis ſingula cauli- 1. *Ballote.*
bus. Primum Dioſcoridi Ballote dicitur. Naſcitur locis umbroſis, ut circa domos & ſepes: item cœmeteria, reliquis maius, coloris in uiridi nigricantis: acalyphe non diſsimile, niſi quòd ſerrata magis ſunt folia. Flores circa caulē ſicut in Galeopſi, per interualla naſcūtur: quibus decidentibus, ſemina in folliculis aculeatis bina aut etiam terna, nigra, amara, aquilegiæ magnitudine inueniuntur. Officinis Marrubium nigrum. Gallicè *Marrochin*. German. **Andorn/ Schwartz Andorn/ groß Andorn.**

B

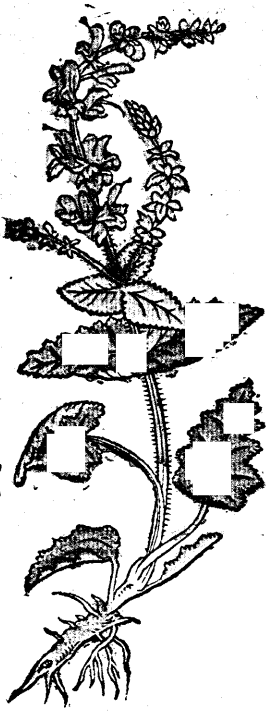
Huius etiam altera ſpecies eſt, quam hodie Cardiacam uocant, ab effectu, quòd eius palpitioni mirum in modum proſit. Ger. **Hertzgeſpan/** & **Hertzgeſperr**. Marrubio nigro non multū eſt diſſimilis. Caule enim naſcit quadrangulo, geniculato, nigro, folijs laciniatis nigris, per interualla ex ſingulis geniculis prodeuntibus, flores per interualla in cādido purpurei, Radix lutea intorta.

Alterum genus eſt Praſsium dictum, frutice aſſurgens à radice ramoſo, hirſutis & amaris, floribus al- 2. *Praßium.*
bis & aſperis, uerticillorū figura, ſemine ut in primo eſt dictum genere prouenīēte. Locus eius eſt circa muros, ſepes & locos incultos. Græcis πράσιον, Officinis

Praſsium, Latinis Marrubium propriè, Germa. **Weiß Andorn/ Marobel/ Gotts vergeß**. Colligitur herba mēſe Iulio potiſsimùm, dum ſemine eſt prægnans. Huius hodie præcipuè eſt uſus. C

3. Gallitrichum ſylueſtre.

4. Marrubium paluſtre.

Tertium ex Ormini ſeu Gallitrici eſt ſpecie, ut infrà de Ormino oſtendetur, caule plerunq; uno, quadrangulo, naſcitur, folijs lanuginoſis, albicantibus, in reliquis cum iam enumeratis conueniens: colore uerò puniceo. Semen ſicut in Braſsica eſt rotundum. Odoris eſt grati. Latinis Praſium campeſtre, & Gallitricum agreſte dicitur, Germanis **Feldt Scharlach**/& **Feld Andorn**.

Quartum circa amnes, piſcinas et foſſas prouenit, à primo non multū alienum: coloris praſij, folijs complicatis, qualia betulæ primùm enaſcētis, floribus circa caulem exiguis & albis, perinde ut in Meliſſa. Marrubium paluſtre uulgò. Germa. **Waſſer Andorn/ Weiher Andorn**. D

TEMPERAMENTVM.

Marrubiū ſicut & urticæ folia calfacit, diſcutit & exiccat. Albū nigro & ob uires, & ob odoris gratiam præfertur, eſtq; albi potiſsimum uſus.

VIRES, INTRINSECVS.

Marrubij nigri altera ſpecies, quæ Cardiaca dicitur, aduerſus cordis palpitationē, conuulſionē, & reſolutionem prodeſt. Incidit craſſos humores, extenuat & diſcutit, comitialibus prodeſt, Vrinas ciet, Menſtrua ducit.

Folia albi Marrubij in aqua ſeu uino decocta, cum melle aſthmaticis, tuſsientibus, & tabidis dantur. Iecoris ac lienis obſtructiones decoctum idem ſoluit, thoracem & pulmonem purgat. Menſtrua & ſecundas, iride præſertim adiecta, pellit. Succus ex folijs expreſſus ad eadem eſt utilis, trium cochlearium quantitate ſingulis ſumptus uicibus.

Prodeſt

Digitized by Google

A Prodeſt etiã ſuccus his qui letale quid biberunt, aut à ſerpentibus morſi ſunt: Claritatem oculorum efficit: Vermes aurium & uentris interimit.

EXTRINSECVS.

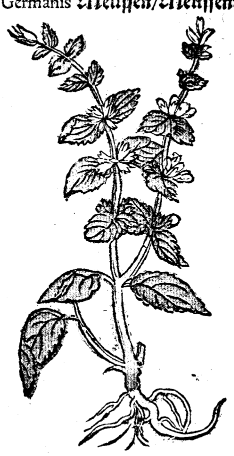
Mulieribus albo fluxu, dolore dorſi, laterum, & pedum laborãtibus, arida Marrubij folia in balneis plurimum conducũt. Aqua ſtillatitia cõtra omnis generis ſcabiem, ut pſoram, uitiliginem, papulas, aliaq; cutis uitia ualet: balneis igitur infantum adhiberi debet. Marrubium nigrum in lixiuio coctum, ſcabiei capitis medetur. Puluis eius mariſcas ſanat.

SIRVPVS DE PRASSIO.

Sirupus de Praſsio uitijs pulmonis diuturnis, & à frigido tenaciq; humore excitatis, atq; curatu difficilibus ſuccurrit. Senibus itaq; & aſthmaticis plurimum conducit. Confectionem eius docet Meſue.

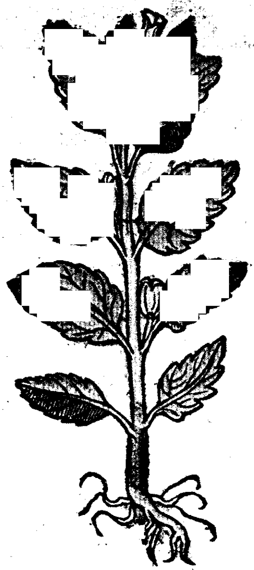
MELISSOPHYLLON.

Meliſſophyllon, quòd Meliſſæ, hoc eſt, apes eius floribus & folijs delectentur. Item Meliphyllon, id eſt, mellis folium, quòd mellis materiam apes hinc exugãt. Latinis Apiaſtrum, quòd uidelicet apes in ea plurimùm hæreant, adeò ut ſi aluearia ea confricentur, apes non fugiant. Item Citrago, à citri mali odore. Melittæum & Melittæna ab apibus, B Germanis **Meliſſen/Meliſſenkraut/Honigblům/Imenblat.** *Meliſſophyllon. Meliphyllon. Apiaſtrũ. Citrago. Melittæũ. Melittæna.*

Duo ſunt eius genera: alterum adulterinum ſeu hortenſe, alterum uerum ſeu ſylueſtre. Hortenſe naſcitur radice in terram multipliciter intexta, ex qua coliculi multi fruticant, cubiti altitudine: folijs & caulibus Balloti, hoc eſt, nigro marrubio ſimilibus, maioribus tamen & tenuioribus, nec ita hirſutis: flore per interualla circa caulem, in nonnullis puniceo, in nonnullis uerò ſubflauo. Semen in uerticillis floribus ſuccreſcit, ſemine Aquilegiæ minus. Fœdus eius, qualis cimicum, eſt odor, qui tamen paulatim fit gratior. Vnde pro adulterino hoc ipſum Meliſſophyllo accipitur, cùm apes iſtud potius fugiãt quàm eo delectentur. Hinc Germanis **Wantzenkraut** dicitur, quòd cimices olere uidetur, qua herba perperam pro Meliſſophyllo utuntur Officinæ. *Wantzẽkraut.*

Sylueſtre, quod uerum eſt Meliſſo-

phyllon, hortenſi eſt ſimile, ſed maiora & ſerrata magis habet folia, Acalyphes folijs forma, Ballotes uerò folijs fiſſuris ſeu interſectionibus reſpōdens: odore mali citri. Hoc propriè Meliſſophyllon & Meliphyllō dicitur. Latinis Apiaſtrum, Citrago, Melittæum. Germ. **Meliſſen/Honigblům**/ut initio huius capitis oſtenſum eſt.

TEMPERAMENTVM.

Calfacit, & exiccat, digerit, ſanat & agglutinat.

VIRES, INTRINSECVS.

Vino coctum per dies aliquot potum, pectus purgat, dyſpnœam tollit, cor confortat, melancholiam pellit; comitialibus & omnibus penè internis corporis affectionibus auxiliatur. Clyſteribus itaq; commodè additur. Minutim ſciſſum, & in uino bono noctem unam imbutum, inq; alembico uitreo diſtillatum Meliſſophyllon, efficacius omnia præſtat. Matricis ſtrangulationes, & tormina, cardiacamq; affectionem, quatuor cochlearium ſumptū menſura, curat. Spiritus ex malis cibis exurgentes reprimit. Tonſillas & gangrænam ſanat, oculorum claritatem adiuuat.

EXTRINSECVS.

Cum Chamæmeli floribus in ſacculo lineo in aqua ſeu uino coctum ac expreſſum, matricis dolores & ſtrangulationes, impoſitum ſedat, inq; ſuum locum reſtituit. In deſeſsionibus menſes ciet.

Lumborum membrorumq; dolores compeſcit. Strumis cum ſale decoctum illinitur. Stillatitius liquor omnia cutis uitia, araneorum, ſcorpionum ac rabidorum canum morſus ſanat.

Vino turbulento infuſus, priſtinum nitorem, & formam reſtituit.

Carnibus aſperſus, à muſcis & putrefactionibus aliquandiu cuſtodit.

CALAMINTHA.

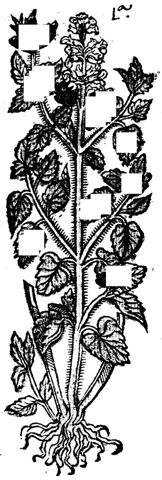
Calamintha. CAlamintha dicta, quaſi καλὴ, id eſt, Bona mentha. Officinis Calamēthum. Dioſcorides tria facit eius genera: Montanam, agreſtem, & fruticoſam.

1\. *Calamintha montana.* Primum in montibus potiſsimùm naſcitur: folia habet Ozimo ſimilia, ſubalba, ramulos anguloſos, florem purpureum. Latinis Calamintha montana. Germa. **Katzen oder Steynmüntz**/ quòd feles ea potiſſimùm gaudeant.

Annotationes sic corrigunt. Prima figura calaminthae est primae speciei, 2a. 3ae. 3a. 2ae. 4a 4ae. Alterum

Digitized by Google

A

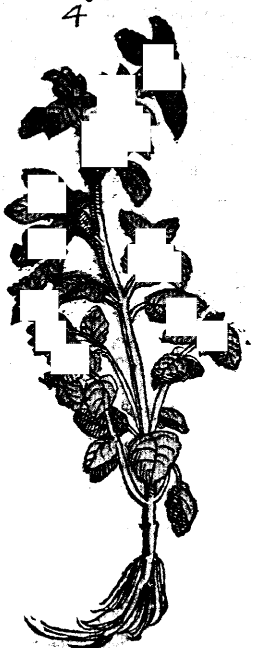
B

Alterum in campeſtribus & agris naſcitur, quod Latini propriè Nepetam uocant, Pulegio ſimile, maius tamen. Vulgò Pulegium ſylueſtre, quòd Pulegio ſit ſimile, ac odorem etiam eius referat. Germa. **Wilder Poley/** & **Kornmüntz.** Hoc ſolo genere utuntur Officinæ. Tragus **Wilder Salbey** appellat. Calaminthamdomeſticam appellat Meſue. 2. *Nepeta. Pulegium ſylueſtre. Calamintha domeſtica.*

Tertium locis naſcitur aquoſis, Mentaſtri ſimilitudine, folijs longioribus, caule & ramis prædictis maius, ſed minus efficax, flore luteo. German. **geel Müntz.** 3.

Quartum addit Tragus ex ſylueſtris Mentæ ſimiliter genere, folijs Origani, ſed minoribus, coloris leucophæi, floribus circa caulem rubris, guſtu ardente & amaro. 4.

Et hæc poſtrema duo genera, ex Mentaſtri C
ſeu Mēthæ ſylueſtris ſunt ſpeciebus.

TEMPERAMENTVM.

Calamintha eſſentia eſt tenui & calida, ſiccaq; in ordine quodammodo tertio: Guſta enim eſt acris, & palàm calida, ac paulum omnino amaritudinis obtinet.

VIRES, INTRINSECVS.

Succus Calaminthæ uino potus, lumbricos & uenena expellit: ſudores prouocat, iecoris & ſplenis obſtructiones aperit, frigidos renes calfacit, matricis dolores ſiſtit, menſes ciet. Potiſsimùm uerò hoc præſtant folia uino decocta ac pota. Pectus idem potus purgat, urinam ciet, enterocelen ſanat, choleræ abundantiam adimit. Ventriculum cōfortat. Tertianam febrim, purgato priùs uentriculo, pellit.

EXTRINSECVS.

Vinum cum Calamintha decoctum, ſiue eiuſdem ſuccus, maculas nigras demit, uermes
aurium perimit. In deſeſsionibus & deſudationibus menſes ciet, matri- D
cis dolorem, ſicut menta, mitigat. Suffitus eius ſerpentes & omnia uenenata abigit.

SIRVPVS DE CALAMINTHA.

Sirupus de Calamintha confert lienoſis, quibus durus eſt lien, & penè irreſolubilis, & his qui frigida uiſcera habent, & aſthmate laborant, præſertim in ſenibus & in habētibus antiquas tuſſes. Si quis enim uel pectus uel uentriculum, uel inteſtina craſſa, tenaci, & irreſolubili materia plena habuerit, hoc Sirupo utatur. Compoſitio hæc eſt: Recipe Calaminthæ domeſticæ & ſylueſtris ana ℥.ij. Seminis liguſtici, dauci, Schœnanti, ana ʒ.v. paſſularum enucleatarum lib. s. Mellis lib. ij. Aquæ quantum ſufficit, & coquantur. Mel autem debet eſſe optimum & aromaticum, ſicut in omnibus Sirupis. Proinde poterit etiam cum ſaccharo fieri, cùm pauci optimum mel habeant.

MENTA.

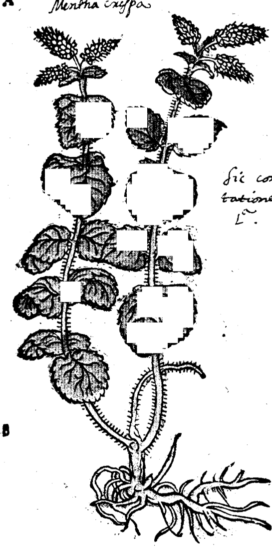
Menta. Hedyoſmus. Satiua mēta, prima, rubea.

MEnta dicta, quòd odore ſuo mētem excitet. Græcis ἡδύοσμος, id eſt, ſuauiter olens, quòd gratum odorem ſpiret, German. **Müntz.** Duo ſunt huius præcipua genera: Satiuum & ſylueſtre.

Satiuæ mentæ quatuor numerantur ſpecies: Rubea, criſpa, & acuminata, & quam **Hertzkraut/** & **Balſamkraut** uocant. Rubea caulē habet

A

1a Balſam müntz. Mentha criſpa

B

Spitzer Balſam. Mentha acuminata. 2a

Sic corrigunt annotationes ad finem. 1a. 2a. 3a

Feldmüntz. Mentha rubea. 3a

bet quadrangulum, à radice lentè puni cantem, & lanugine pubeſcentem, folium ferè rotundum, molle, ſerratum & odoratum: floſculis purpureis interno dia geniculatim coronantibus, uerticillato ſemper ambitu. Dioſco. Siſymbrium, Germ. **Deyment**/uel **krauß Deyment.** Floret, hæc & omnes reliquæ, menſe Iulio.

Criſpa oĩum aliarũ eſt nobiliſsima, priori per omnia ſimilis, præterquã q̃ flore ſubpurpureo circa cauliculorũ faſtigia ſpicatur. Ger. **krauß Balſam.**

Acuminata folio eſt lõgiore, & acutiore, floſculis purpureis cauliculorum cacumi-

2. Satiua ſecunda, criſpa.

3. Satiua tertia, acuminata.

cacuminibus ſpicatim inſidentibus. Hodie Sarracenica ſeu Romana Mē-
ta, Germ. Vnſer frawen Müntz/Spitzmüntz.

Quarta eſt quam uocant Hertzkraut/ & Balſamkraut/ in hortis
4. ſata, uel ex ramulis ſuis plantata naſcens, folijs quàm reliquæ longio-
Satiua quarta. ribus, floribus purpureis circa genicula, uelut in prima ſpecie: Proueni-
unt hæ ſatiuæ Menthæ ſpecies in hortis paſsim, locis apricis, nō pingui-
bus, ſed humidis.

Syluestris Menta Dioſcoridi Mentaſtrum dicitur, German. Pferds-
Menta Syluestris müntz/Roßmüntz/Wilder Balſam/oder Wilde Müntz. Folio, ut
Dioſcorides deſcribit, naſcitur hirſutiore & maiore quàm Siſymbrij, o-
dore grauiore, ob quem minus ad ſanorum uſus expetitur. Flores in cau-
lis ſummitate conſpiciuntur ſpicati. Locis gaudet potiſsimùm uliginoſis
& irriguis.

Syluestri Mentæ aliqui poſtremas duas Calaminthæ ſpecies ob ſimili-
tudinem adnumerant, quod pro ſuo cuiq; arbitrio, cùm non magni refe-
rat, poterit eſſe liberum.

Et hoc etiam poſtremò iam uidetur monendus lector, ueteres promi-
ſcuè Calaminthham & Mentham tractaſſe.

TEMPERAMENTVM.

Omnes Mentæ ſpecies calidæ ſunt ordine tertio: Sunt enim guſtu a-
cres, & facultate calida. Hortenſis ſyluestri eſt infirmior, & minus calfa-
cit: exiccat in ordine ſecundo. Criſpæ reliquis præſtant. D

VIRES, INTRINSECVS.

Succus Hedyoſmi cum aceto, ſanguinis excreationes, & uetriculi nau-
ſeam reprimit, lumbricos rotundos enecat. Folia & ſtillatitia eius aqua
plurimum conferunt dyſpepſiæ: ſingultus, uomitiones, choleramq; ſe-
dant: efficacius autem hoc præſtant de eodem confecta condimenta.
Venerem concitat, membra confortat. Odor cerebrum & memoriam
corroborat.

EXTRINSECVS.

Succus ſiue ſtillatitia aqua frontis dolorem illita mitigat: mammas
quæ tenduntur aut lacte turgent eodem modo compeſcit. Aurium dolo-
ribus inſtillatus ſubuenit. Folia ſale trita rabidorum canū morſibus me-
dentur. Arida folia cōtuſa ac cum Satureia temperata, cordi ſuperimpo-
ſita, ſeu illita, ſingultus ſeu ructationes reprimunt. Omnes in ſumma He-
dyoſmi ſpecies naturam habent reprimendi, calfaciendi, & reſoluendi,
unde deſeſsionibus & clyſteribus adhibentur. Immerſa lacti folia coagu-
lari aut coire id ipſum non ſinunt.

OLEVM MENTHAE.

Oleum Menthæ uentriculum refrigeratum & imbecillum calfacit, et
firmat, Nauſeam uomitumq; reprimit, appetitum excitat, cōcoctionem
iuuat. Fit autem ex Mentha criſpa ſatiua, & oleo Omphacino, id eſt, im-
maturo,

Digitized by Google

A maturo, eodem modo quò Rutaceum, de quo infrà.

SIRVPVS DE MENTHA.

Sirupus de Mentha conficitur, Maior & minor. Vterq; uentriculum frigidum roborat, Nauſeã, uomitum, ſingultum & fluorem alui ſedat. Maioris confectio hæc traditur: Recipe ſucci Cytoniorum muzorum, hoc eſt, in uini ſaporem aceſcentium, Cytoniorum dulcium, Granatorũ muzorum ana lib. j. s. In ſuccis his per horas 24. macerentur hæc ſequẽtia. Mentæ ſiccæ lib. j. s. Roſarum rubearum ℥. ij. Coquãtur paulatim ad medietatem, hinc colentur, & adde mellis ſiue ſacchari lib. ij. Coquantur perfectè, & cum Gallia moſchata uera trita condiantur, & in ſindone ligata, atq; ex orificio uaſis ſuſpenſa reponantur. Si cum melle conficias, ſumendum erit mel odoratum aromaticum, quale eſt quod uirgineũ mel appellant, quod è Dantiſco aduehitur.

Minoris confectio hæc datur: Recipe ſucci Menthæ depurati lib. j. ſucci granatorum dulcium & acetoſorum ad medietatem coctorum, ſacchari uel mellis ana lib. j. Coquantur ſenſim ſecundum artem.

SISYMBRIVM.

POſtulat ordo ut de Siſymbrio fiat ſermo, quoniã & hoc ad Mentã accedit, Huius duo facit genera Dioſcor.

B Alterum hortenſe, Mentæ ſimile, caule quadrato, quadantenus purpuraſcente, folijs Menthæ, ſerratis, latioribus & odoratioribus: floribus internodia geniculatim coronãtibus, uerticillato ſemper ambitu. Græcis Siſymbrion, Vulgò Menta aquatica. Ger. **Fiſchmüntz/ Waſſermüntz/ Bachmüntz/ rot Bachmüntz**. Tragus Mentham rubeam appellat. Circa ſtagna & piſcinas potiſsimùm naſcitur.

1. Siſymbrium. *Mentha aquatica.* *Mentha rubea.*

Alterum cognomento Cardamine, quòd Cardamũ, hoc eſt, Naſturtium hortenſe imitetur, dictum eſt, quod nuſquã nõ in locis aquoſis prouenit, caule cauo, ſeſquipedali, ima ſui parte pluribus radicularum fibris capillato, è cuius alarum cauo cirri frequentes ſinuatim erumpunt, flore candido, ſemine erucæ inſtar in ſiliquis acri & exiguo. Officinis Naſturtium aquaticum, German. **Brunnkreſſen/ Waſſerkreſſen/** quòd

2. Siſymbrium cardamine. *Naſturtiũ aquaticũ.*

quod naſturtium imitetur. Vide caput de Naſturtio. Floret utrunq; æſta- C
te, quo tempore Mentha.

TEMPERAMENTVM.

Siſymbrium primum calidum eſt & ſiccum ordine tertio. Alterũ ari-
dum ſi fuerit, ſimiliter eſt calidum & ſiccum ordine tertio: Viride uerò eſt
in ſecundo.

VIRES, INTRINSECVS.

Primi ſemen ad ſtrangurias & calculos potum prodeſt cum uino.
Tormina & ſingultus ſedat. Vomitiones item potum ſiſtit. Siſymbri-
um alterum urinam cit, ac eadem ferè poteſt, quæ prius. Non edendum
grauidis niſi mortuo conceptu: ſiquidem etiam impoſitum eijcit.

EXTRINSECVS.

Folia Siſymbrij primi fronti & temporibus illita, capitis dolorem ſe-
dant: ualent etiam aduerſus ueſparum & apum ictus. Alterum lentigi-
nes & cutis à ſole nigredinem aſperitatemq; exterit, tota nocte illitum, ac
manè cute eodem abluta. Vtrunq; aduerſus aculeata animalia, uelut cra-
brones, idq; genus alia, eſt efficax. Epinyctidas & cutis uitia in mulierum
facie intra quartum diem, noctu impoſitum, ac interdiu detractũ, ſanat.
Infuſum capiti cum aceto, dormientes excitat.

GLECHON, SEV PVLEGIVM.

GLechon, quod uocant Pulegium, cum tertia Ca- D
laminthæ & quarta Hedyoſmi ſpecie conuenit,
ſingulari natura adeoq; uiribus præditum: ſomnolẽ-
tiam enim pellit, ac oues, ſi depaſtum ab ipſis fuerit,
balare: unde etiam βλήχων, à βλήχω, id eſt, balo, dicitur: (Blechon.)
facit. De hoc lib. 18. cap. 25. Miretur, inquit Plinius,
qui non meminerit, ipſo brumali die pulegium in car-
narijs florere: adeò nihil occultum natura uoluit.

Dictum eſt Pulegium, quòd flos eius recens accen- (Pulegium unde. Pulicaris.)
ſus pulices interficiat, Vnde herba etiã Pulicaris, quẽ-
admodum etiam Conyza & Pſyllium, appellatur.

Dioſcor. Glechon, & Blechon nominatur. Item (Glechon. Apoleium Abuolum.)
Arſenicanthon. Nonnullis Apoleium & Abuolum:
Apuleius Poludon, Heniton, πάντα ἀγαθόν, hoc eſt, ad
omnia bonum, appellat. Germa. **Poley.**

Duo ſunt eius genera: Hortenſe ſeu mas, & ſylue-
ſtre ſeu fœmina, quæ flore tantùm differunt: qui in mare eſt candidus, in
fœmina purpureus.

1. Pulegium hortenſe.

Hortenſe ſeu mas herba eſt fruticoſa, per terram ſerpentariæ inſtar ſer-
pens, ſpitamam, idq; iam florens, non excedens. Flos cauli ſicut in Ozy-
mo purpureus, partim albicans, partim uerò rubicundus, naſcitur. Gau-
det locis humidis & cultis. De ſylueſtri Pulegio in ſecunda ſpecie Cala-
minthæ

A minthæ eſt actum, eam enim ſylueſtre Pulegium Dioſcorides appellat. Dictamnum quoq; ob foliorum cum Pulegio ſimilitudinẽ, à nonnullis ſylueſtre uocari Pulegium, idem eſt autor.

TEMPERAMENTVM.

Naturæ eſt acris & calidæ, quæ cauſa eſt cur ſomnum pellat. Lentos & uiſcoſos pectoris humores extenuat & diſgregat: concoctionem adiuuat.

VIRES, INTRINSECVS.

Decoctum eius cum forti albo uino, matutino, ac ueſpertino hauſtũ tempore, menſes ciet, fœtus & ſecundam pellit. Nec adhiberi debent hec uel ſimilis decoctio, niſi poſtulante neceſsitate, ut cùm menſium difficultas quædam fuerit, aut albo fluxu fœminæ infeſtentur. Decoctum cum aceto & melle Pulegium, ſanguinis fluxus, ſingultus & uomitus reprimit. Atræ bili educendæ maximè confert decoctum cum melle & aloë, idemq; pulmonis humores phlegmaticos conſumit. Ventris, inteſtinorum & matricis doloribus fert opem: ſerpentium uenena expellit: anginam per gargariſmum diſcutit: oris hulcera ſanat, ſi os eo colluatur. Succus & ſtillatitia huius aqua ſerenitatem oculis inducunt, pruritum cõpeſcunt.

EXTRINSECVS.

Podagricis membris uſq; dum rubeſcat cutis, impoſitum pulegiũ auxiliatur. Capitis dolori eadem ratione eſt auxilio. Epilepticis, comitialibus, & lethargicis contuſum cum aceto, naribus admotum, uel ori nonnunquam inſertum prodeſt: mentem & rationem reuocat. Aduſtis mẽbris cum polenta illitum refrigerium adfert. Sale & aceto tuſum ac calefactum conuulſionibus prodeſt. Ad ſerpentum & ſcorpionum, araneorumq; ictus dicto modo eſt efficax.

B

DICTAMNVM.

Dictamnum, Plinio, Dioſcoride, & Apuleio cõſentientibus, ex Pulegij eſt genere. Vnde Dioſcor. Pulegium quoq; ſylueſtre quibuſdam appellari lib. 3. tradit. A nonnullis Beloacum, Belotoce, à uiribus quibus in extrahendis telis pollet, Artemideſium, Herba Cretica, Ephemerõ, Albunion, Vſtilago ruſtica, Embactrum, Betion dicitur. Germ. **Dictam/ Diptam**. Duum eſt generum: Alterum uerum, ſeu ſatiuum, quod ſimpliciter Dictamnus appellatur: alterum uerò ſylueſtre, quod Pſeudodictamnum uocat Dioſcorides. Naſcitur uera Dictamnus in Creta, folijs ferè Pulegij, ſed maioribus, & rotundis, tomento ſeu lanugine quadam utrinq; folia ueſtiente: caule rotundo & duro, abſq; flore & ſemine, ut Dioſcorides ſcribit, odore & ſapore grato, cum modica amaritudine. Hæc uera Dictamnus in Germania nequaq̃ prouenit, ſed ex Creta Venetias, hinc ad alia Germaniæ emporia magna copia iam affertur, Primum in Germaniam Georgio Agricola eam aſportãte. Sed Dictamnus

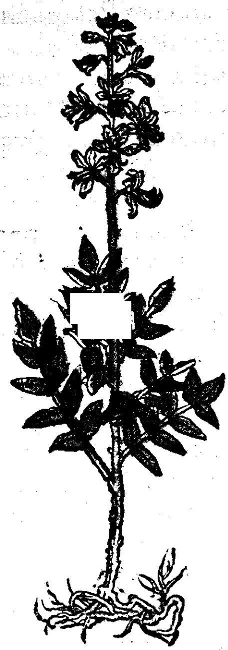
Pulegium ſylueſtre.
Beloacum Belotoce.

Digitized by Google

Cretenſis.

Officinarum.

Officinarum Dictamnus non eſt uera Dictãnus, ſed Paeonia maſcula.

Officinarum, & quæ uulgò C oſtẽditur, longè admodum à Dictãno uera, eiuſq; deſcriptione abeſt. Dictamnus enim Officinarũ radice eſt alba, leui, cubitali, digiti craſſitudine, friabili, rara, qualis eſt marathri: caules fert cubitales, rotũdos, aſperos, puniceos, hirſutos, folijs glabris & copioſis, qualia Fraxini. Glycyrrhizę non multum eſt diſsimilis frutex, niſi quòd latiora ſunt folia, ſingulaq; æquidiſtant: florem in ſummitate fert purpureum, & albũ, maculoſumq;, malue agreſtis ſimilitudine, admodum odoratum: Semẽ in folliculis interſtitijs diuiſis quaternis quiniſue, eſt atrum, acuminatum. Hæc I Pęonię maſculę Tragus ca. 200. parte prima attribuit, cenſetq; Dictamnum Officinarũ eſſe Pæoniam maſculam. Quòd uerò hæc deſcriptio lõgiſsimè à uera Dictamno abſit, ex utriuſq; collatione ſatis apparet. Principiò foliorũ forma admodum eſt diuerſa, in altera Pulegij, in altera uerò Fraxini, in altera lanuginoſa, in altera uerò glabra. Ad hæc Cretẽſis ſeu uera Dictãnus folijs tãtum ad medicinã adhibetᷓ: Radix enim eſt lignoſa & inutilis: Officinarũ uerò Dictãnus radice tantũ eſt in uſu. Nec obſtat, quòd Dioſcorides caule & folijs Dictamnũ priuat: Tẽporis eñ & loci natura ſæpe alteratione̅ facit, ut in multis plãtis eſt uidere, quę alio loco & tẽpore, flores, ſemina & caules ferũt, alio minimè. Meminit quoq; Dictãni Cretẽſis Virg. 12. Aen. florẽ illi attribuẽs, cùm inqt:

Hic Venus indigno nati concuſſa dolore,
Dictamnum genitrix Cretæa carpit ab Ida,
Puberibus caulem folijs & flore comantem
Purpureo: Non illa feris incognita capris
Gramina, cùm tergo uolucres hæſere ſagittæ.

Syluestris Dictãnus. Pſeudodictamnus.

Syluestris Dictamnus Dioſcoridi Pſeudodictamnus appellatur. Naſcitur locis humidis, priore caule & folijs maior, ſed uiribus inferior.

TEMPERAMENTVM.

Temperamenti cum Pulegio eſt eiuſdẽ, eaſdem cum eo uires, ſed efficaciores, obtinet.

VIRES,

Digitized by Google

A VIRES, INTRINSECVS.

Menſtrua, qua ratione Pulegium, ciet, ſecūdinam pellit, & mortuos fœtus eijcit. Idem ſuffimentum Dictamni præſtat. Succus aut decoctum eius in uino uenenis reſiſtit, morſus uenenatorum ſanat: tanta ſiquidem herbę huius uis eſt, ut odorem eius uenenata prorſus fugiant & uitent. Præſentiſsimum in ſumma eſt amuletum.

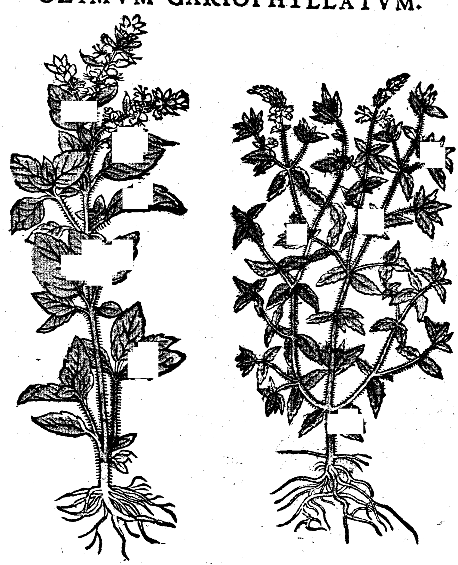
EXTRINSECVS.

Infixas ſagittas ſuperimpoſitam hanc herbam, excutere in homine, nec in homine ſolùm, ſed ab animantibus quoq; paſtam idem præſtare, ferunt: ac Dioſcorides: in Creta, inquit, capras ſagittis percuſſas, eſu huius herbæ eas excutere aiunt.

Lienoſis per emplaſtrum prodeſt. Vulneribus ferro factis, & uenenatis morſibus infuſus ſuccus, præſentiſsimum eſt remedium.

OZIMVM GARIOPHYLLATVM.

B

OZimum Græcis & Latinis, Baſilicum itẽ & Ocymum Gariophyllatum. Ocymum aũt ab naſcendi celeritate dictum, quòd ſatum tertio ſtatim die emicat, ab ὠκὺ, id eſt, uelox, celer: quod tamen uerius Ocymo, quod pabuli quoddã genus eſt, uidetur conuenire, de quo infrà inter fruges. Vel Ozimon ab ὄζω, id eſt, redoleo, quòd ſuauiſsimum ſpiret odorem: ſic per z, ſcribitur. Baſilicum, hoc eſt, regium ab odoris pręſtantia, quòd regia domo ſit dignum, appellatur. Gall. *Baſelic.* Germ. **Baſilien/ klein/groſ/vnd mittel.**

Ocymum *Ozimon.* *Baſilicum* *Baſilien*

Tragus tria facit Ozimi genera: Satiua duo, ſylueſtre unum. Satiua ex ſemine quotãnis in hortis menſe Maio naſcuntur. Præfertur reliquis Ozimum minus, ob odoris & formæ gratiam, ſurculoſum, ramulis rotundis, folijs Amaraci, ſed paulò maioribus, odore gratiſsimo. Hoc ipſum Acino Dioſcoridis lib. 3. per omnia eſt ſimile. Vnde nõ temerè eruditis Acinos Dioſcoridis creditur eſſe Ozimum minus.

1. Satiuum primum, minus. *Acinos.*

Alterum genus folijs & caule eſt maioribus, folio Parietarię minoris ſeu Mercurialis, flore in nonnullis candido, in nonnullis uerò purpureo circa caulem per interualla, ſicut in Galeopſi. Ac prima hæc duo genera Herbam regiam, Baſilicam & Ozimum Gariophyllatum appellant. Quod uerò Dioſcorides dicit uulgarem eſſe herbam Ozimum, intelligẽdum eſt de pabuli genere: ſiquidem noſtrum hoc Ozimum maxima cura indiget, frigoris ac pruinæ impatiens.

2. Satiuum maius. *Ozimum Gariopyllatũ.*

3.

Tertiũ genus ſpõte ex radice tenui in terra ſeſe latè ſpargẽte, quotãnis enaſcit, nec facilè ſemel plantatum ſupprimitur: folijs, odore & forma Mentham propemodũ referentibus, caule aſpero, uilloſo, tetragono, flore circa caulem purpureo, Ozimi floribus ſimili, ſemen in ſiliquis, Hyoſcyamo ſimilibus, nigrũ cõtinetur. Atq; in hoc tertio genere diuerſum ſe à uerbis Plinij, qui lib. 19. cap. 10. in Serpyllũ Ozimum mutari ſcribit, ſe comperiſſe Tragus affirmat: Autũnali enim tẽpore in ualle humida plãtatum Ozimũ, in Nepetam ſeu Pulegiũ ſylueſtre tertio anno mutatum ſe inueniſſe. Non repugnat tamen, quòd locis ſiccioribus plantatum, in Serpyllum idem tranſmutari queat. Velut Theophraſtus lib. 5. de Plantarum cauſis, eſt etiam autor. Sylueſtre hoc Dioſcor. Ocimoides & Ocimaſtrum uocat, per omnia cum eius deſcriptione conueniens.

TEMPE.

TEMPERAMENTVM.

A Ozima Gariophylata ſunt complexionis calidæ. Viribus prædita reſoluēdi & diſcutiendi humores pulmonis & matricis uiſcoſos, ac phlegmaticos.

VIRES, INTRINSECVS.

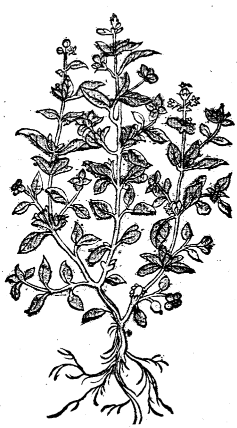
In cibis arefactum ſicut Amaracus & Roſmarinus admiſcetur. Vino impoſitum recenti, odorem & guſtum præbet gratiſsimum. Decoctum cum uino dyſpnœam tollit, tuſsi medetur, urinam prouocat, mēſes ciet. Semen uino per diei unius ſpacium iniectum, in album ſuccum ſeu gūmi alteratur, quod illitum, inflāmationi linguæ, labiorum rimis, & uerrucis pectoris maximum fert auxilium. Semen ac ſtillatitia aqua pota cor confortat, ſyncopen propellit.

EXTRINSECVS.

Folia recentia fronti circumligata, uel ſtillatitia aqua illita, contra cephalalgiam ualet. In deſeſsionibus iiſdem quibus Pulegium & Mentha pollet uiribus. Aqua ſtillatitia refrigerandi uim habet: illinitur ergo inflāmationi oculorum, capitis, tumoribus pectoris, aliorumq; locorum. Syluestri ſunt pares cum Hedyoſmo uires. Semen, Dioſcoride teſte, in uino potum, uiperarum & aliarum ſerpentium morſibus medetur.

AMARACVS, SAMPSVCHVM.

B

Maiorana. Amaracus. Σαμψυχον ἢ ἀμάρακον Græcis, Latinis Maiorana, Amaracus. German. Maioran/Meyron.

Duo ſunt huius genera, quibus idem nomen tribuitur. Præſtat ex his quod minus eſt, ſurculoſum, folijs teneris & rotundis, maximeq; odora-
1. tis, coloris cinerei, uirentis, floſculis exiguis & albicantibus, qui cum capitulis, quibus continentur ſemina, decerpuntur: facilè enim relicto ſemine areſcit. Circa hyemem tranſplantatur, ac locis calidioribus aduerſus frigoris moleſtiam cuſtoditur. Huic generi præter enumerata nomina tribuuntur etiam alia, uelut, trifolium agethides, onecium, acapnos, genitura iſidis, myuron, ſacerdotis aſinus. Amaraci uaria nomina.

2. Alterũ genus eſt ſylueſtre, quod illæſum in hortis hyeme relinquitur, odoris penè cum priore eiuſdem: ſed folijs, ſurculis, capitulis ac flore latioribus, longioribus, denſioribus, ac maioribus. Puellis nota eſt herba, quarum ſertis utplurimùm intexitur.

TEMPERAMENTVM.

Vtraq; Amaraci ſpecies naturæ eſt calidæ & ſiccæ.

VIRES, INTRINSECVS.

Hydropem metuentibus, & ſtranguria laborantibus, quoſq; tormina infeſtant, decoctum foliorum in uino albo eſt utile, menſes item ciet. Succus ſeu aqua naribus inſtillata, cerebrum confortat, ſternutationem prouocat, lethargicos excitat. Liquor ſtillatitius linguę illitus, uocem reſtituit: Cerebrum & memoriam exhilarat & corroborat mirabiliter, trium quatuórue cochlearium menſura ſumptus. In cibis etiam uſus Amaraci eſt nobilis.

EXTRINSECVS.

Arida folia aduerſus oculorum inflammationes cum polline polentę illinuntur. Puluis cum Zinzibere naribus immiſſus, ſternutamenta ciet, catarrhum diſcutit. Folia ſugillatis cum melle proſunt. Impoſitum ex iiſdem cataplaſma, ſtomachi dolorem ſedat, luxata membra reſtituit.

Arida cum melle in peſſo ſubdita folia, menſes ducunt. Succus coagulatum ſanguinem diſcutit, ſugillata tollit, ſplenis tumorem reprimit.

OLEVM SAMPSVCHINVM.

Oleum Sampſuchinum laſsitudini eſt utile, & morbis cerebri & neruorum prodeſt, In balneo igitur inunctum paralyſin iuuat, et ſpaſmum, cynicum uulgò, torturam oris, naribus iniectum: & auribus immiſſum, à flatu tinnitum diſsipat, menſes ciet, ac morſui ſcorpionis prodeſt. Conficitur autem hoc modo: Recipe foliorum Sampſuchi M. iiij. Serpylli M. ij. foliorum Myrthi, M. 1. Abrotoni, Siſymbrij ana M. s. Caſsiæ lignee ueræ ℥. ij. Olei Omphacini quantum ſufficit, Conciſis & cõtuſis omnibus, in uitrum inijce, & oleum ut ſuprà ſpecies emineat infunde. Obſtructo dein uaſis orificio ad ſolem uel in æſtuario diebus octo macera, hinc oleum exprime, & recentibus ſpeciebus ſecundo & tertio infundito.

ORIGA-

A

ORIGANVM.

DE Origani nomenclaturis, adeoq; hiſtoria, maxima inter autores eſt cõtrouerſia. Theophraſtus duo eius ſtatuit genera: Nigrum & candidum. Nigrum nullo ſemine, Cãdidũ uerò percꝗ exiguo. Dioſcorides & Plin. quatuor recenſent, folijs partim Serpyllo, partim uerò Hyſſopo reſpondentibus: Eſt enim Heracleoticum, ab Heraclea Ponti cognominatum. Onitis, quaſi aſininum, quòd ab aſinis impetatur. Tragoriganũ, quaſi hircinum Origanum, quòd animal iſtud potiſsimùm eius uoluptate capiatur: & ſylueſtre.

B

Heracleoticum folium habere, ſcribit Dio- 1.
ſcor. hyſſopo non diſsimile: umbella non in Heracleo
orbem ſe colligit, nec in rotæ ſpeciem radia- ticum.
tur, ſed multipartitò diuiſa frondet. Semen in
cacuminibus uirgarum non denſum, nec durum. Alijs Cunila dicitur, Cunila.
Plinio Gallinacea cunila. Hoc Ruellius exiſtimat eſſe eam quæ uulgò de
generis Maioranæ cognomento in hortis ſeritur, quæ forma foliorum
& capitulorum Maioranam imitatur, frutice hyſſopi, folijs eidem uel
Serpyllo ſylueſtri proximis, minoribus tantùm, umbraculis non in or-
bem coactis, ſed diuiſis, florum plenis.

Onitis eadem eſt, candidiore tantùm folio, hyſſopoq; cõſimiliore, fru 2.
ctu confertis corymbis compacto. Onitis.

Tragoriganum fruticulus eſt Dioſcoridi, Serpyllo ſylueſtri, uel Ori-
gano ſimilis, tam ramo, quàm folijs: ſed quibuſdam in locis ſoli conditio 3.
ne lætius, & habitius inuenitur, latiore folio, glutinoſum: alterum maci Tragoriganum cũ
lentius, folijs exilioribus, molliuſculis, quod aliqui Praſion uocare ma- ſuis ſpecie
luerunt. Optimum Cilicium, Choum, Cretenſe, Chium & Smyrneum. bus.

Sylueſtre origanum, folijs eſt origani, prætenuibus uirgulis, digitorũ 4.
quatuor altitudine, umbellis anethi, flore candido, radice tenui, ſuperua- Sylueſtre
cua. Hanc Dioſcorides Panax Heracleum & Cunilam, quibuſdam dici Origanũ.
meminit. Plinius Bubulam cunilam locis aliquibus uocat. Cunila bubula.

u 4

Digitized by Google

Hodie omnibus illis ſpeciebus caremus, ſola excepta Syluestri origa- C
no, quæ copioſè in noſtris montibus gignitur, quaq; Officinæ utuntur.

Tragus tres eius in flore facit differentias. Primum floribus purpu-
reis, alterum in puniceo rubentibus, tertium candidis.

Origanus. Origanus autem ἀπὸ τοῦ ὄρους nomen habet, & χαρᾶς, id eſt, gaudio, quòd montibus gaudeat. Herodianus ab ὁρᾶν, & γανῶ, id eſt, clarifico deducit, quòd uiſum acuat. Theodorus ab ῥιγῶ, id eſt, algeo, per proſtheſin literæ o, deriuat, quaſi rigens per antiphraſin, quòd minimè refrigeret. Germa. **Doſten/Wolgemůt/braun Doſten/& Bergmüntz.**

Locis gaudet maximè montanis & dumoſis, ſoliq; expoſitis, ac in hortis etiam iuxta ſepes naſcitur. Menſe floret Iulio.

TEMPERAMENTVM.

Calfaciunt & exiccant omnes Origani ſpecies, in tertio ordine.

VIRES, INTRINSECVS.

Heracleoticum decoctum cum uino, potum, uenenatorum morſibus prodeſt: cum paſſo autem ijs qui cicutam aut meconium: cum Oxymelite autem ijs qui gypſum aut ephemerum hauſerunt. Ruptis, conuulſis, hydropicis cum fico manditur. Aridum acetabuli mẽſura cum aqua mulſa potum, atram bilem per inferna detrahit, menſes ciet. Linctum ex melle tuſſes emendat. Medicamentum ciendis uomitionibus commodiſsimum ex origano fit, additis cepis, & ſemine fruticis, quod ad obſonia ex-
petitur, rhus dictum, omnibus in ære Cyprio per tricenos dies inſolatis, D
ab ortu canis, cùm ſyderis æſtu tempus flagrat.

Onitis eaſdem quas Heracleoticum præſtat uires, ſed nonnihil infirmiores. Syluestre Origanum priuatim folijs & floribus cum uino potis, uenenatorum morſibus auxiliatur. Tragorigani genera omnia calfaciunt, urinam cient, bonam faciunt aluum, ſi decoctum eius bibatur. Lienoſis cum aceto pota proſunt: cum uino his qui Ixiam hauſerunt. Tuſsientibus, peripneumonicis, ex melle in eclegmate dantur. Datur eiuſdẽ potio cibum faſtidientibus, & ſtomacho malè affectis, & acida ructantibus: ijs item quibus à maris iactatione nauſea & hypochondriorum calor excitatur.

EXTRINSECVS.

Succus Origani uirẽtis, tonſillis, columellæ, oris hulceribus medetur. Per nares cum oleo infuſus caput euacuat. Cum lacte aurium doloribus infunditur. Obdormituris in metu ſerpentium herba ſubſternitur: fugat enim eas. Cum polenta illitum tumores diſcutit. Scabiem, pruriginem et pſoram in deſeſsione balnearum ſanat. Illinitur ſuggillatis, item dentium dolori, quibus etiam candorem facit, cum melle & nitro. Laſsi perunguntur ex eo, ita ut uenter attingatur. Epinyctidas cum pice ſanat. Furunculos cum pice tritũ, aperit: ſtrumas cum oleo, aceto, & farina hordeacea: lateris dolores cum fico illitum. Fluxiones ſanguinis tuſum, in genitalibus, ex aceto litum: reliquias purgationum à partu.

Hieronymus

Digitized by Google

A Hieronymus Tragus exiſtimat Dioſcoridis Origanũ pro Hyſſopo, ac rurſus pro Origano Hyſſopum eiuſdem ſumendam.

SERPYLLVM.

Serpol.

SErpyllum Latinis à ſerpendo, Græcis ἕρπυλλον, eodem etymo. Gal. *Serpolet*, *Poliot*. Germanis **Quendel/Kienlin/Hůnerkôl/Hůnerſerb.**

Duo faciunt eius genera Plinius & Dioſcorides: Hortenſe & ſyluestre. Hortenſe folia & ramulos fundit Origani, candidiores tantùm, humi ſerpit cùm oritur, ac pedali altitudine incremento ſuo aſſurgit, odore Sampſuchi, floſculis ſubpurpureis. Adminiculo fultum, uel uicinis ſepibus innixum, in altitudinem quamcunq; excreſcit. Gaudet locis apricis & macris, nec niſi ſatum prouenit. Menſe floret Iunio & Iulio. Tragus Cunilaginem Plinij eſſe exiſtimat. 1. Hortenſe. Cunilago.

Syluestre, rectum exilibus & lignoſis ramulis attollitur, folijs rutæ, odore ſuauioribus, anguſtioribus atq; longioribus, floſculis ſubpurpureis, radice multifida. Nec alia re differunt quàm cultura ipſa: quoniam alterum cultura & cura miteſcit ac delicatius infirmiusq; humoris copia efficitur, ut uiribus ſuis ſtare nequeat, ſed per terram ſerpat: alterum uerò horridius & fortius, quamuis fragilis utriuſq; ſit natura, ob loci conditionem prouenit. Dioſcoridi repugnat Plinius: Syluestre ſerpyllum humi reptare ſcribens, hortenſe uerò minimè. 2. Syluestre. B

Naſcitur ſyluestre in collibus & montibus copioſiſsimum, ut hortis minimè colatur: tota floret æſtate. Dioſcoridi ſyluestre Serpyllum priuatim Zygis dicitur, à ζυγεῖν, id eſt, ligando ſeu iungendo, à ligandis fortaſſe uitibus. Errant autem hodie qui Serpyllum ſatiuum noſtrum Pulegium credunt, ſimilitudine quadam eius inducti. Zygis.

Tertium addit genus Tragus, folijs & ramulis hortenſi ſimile, ſed inodorum, flore carens, quod in muris inuenerit. 3.

Syluestris itidem duas facit differentias: alterum rotundioribus, alterum anguſtioribus, & acuminatioribus folijs, flore in utriſq; ſubpurpureo, interdum etiam candido, ſed rarius.

TEMPERAMENTVM.

Calfacit uehementer Serpyllum, eſt enim guſtu acre: ob id menſes & urinam ciet.

VIRES.

Digitized by Google

VIRES, INTRINSECVS.

In uino decoctum, calidum potum, mẽſes ciet, humores uiſcoſos lumborum & renum per urinam educit. Tormina diſcutit: interna uulnera & rupta ſanat. Obſtructiones pulmonis, iecoris & lienis aperit. Sanguinem excreantibus cum Oxymeli coctum auxiliatur. Eadem poteſt ſuccus cum aceto ſemidrachmæ pondere ſumptus. In cibis contra uenena & ſerpentes ualet. Aridæ tuſſi cum melle, glycyrrhiza, aniſo & uino medetur: ſtomachum confortat, ac ſtranguriam adiuuat. Ad cibos quoque condiendos & ad ſalgama adhibetur.

EXTRINSECVS.

Odor Serpilli cerebrum roborat: uertiginem pellit, capiti impoſitũ. Aqua ſtillatitia Serpilli cum roſaceo aceto temperata, frõti illita, Phreneſin ſedat. Reliquæ eius uires cum Origano & Dictamno ſunt pares.

THYMVM.

Serpyllũ Romanũ.

1.

2.

THymus à θύειν, id eſt, excitando: uel quaſi θύαιμος, id eſt, ſanguinem impellens. Vulgò Serpyllum Romanum, Germa. **Welſcher Quendel/ Römiſcher Quendel/** ab odoris ſimilitudine. Item **Tymchen/ Imenkraut.**

Duo ſunt eius genera, quãuis Dioſcorides uno, uulgari nimirum, contentus eſt: Alterum eſt candidum, in collibus naſcens, cuius deſcriptionem ponit Dioſc. frutice ſurculoſo, folijs multis anguſtisq; comato, capitulis in cacumine refertis, flore purpuraſcente. Vnde Thymum capitatum uel album appellant.

Alterum nigrius, floris q; nigri. Præſtat tamen cãdidum. Satiuum non multo fuit tempore, ſed in hortis Germaniæ hodie ſeri cœptum. Flos apibus eſt gratiſsimus, odore mella referens. Locis gaudet apricis & macris, ſicut Serpyllum. Menſe floret Iulio.

Epithymus. Laudat Hippocrates Thymum è Thyna Thraciæ loco. Flos Thymi, Epithymus dicitur, Satureiæ ſimilis.

TEMPERAMENTVM.

Calfacit & exiccat in gradu tertio. In educendo eſt ſerpyllo fortior, in calfaciendo par. Epithymus, ſicut & Thymus, eodem ordine calfacit & exiccat.

VIRES, INTRINSECVS.

In uino decoctus, iiſdem cum ſerpyllo pollet uiribus. Orthopnœicis & aſthmaticis prodeſt: uermes, coagulatum ſanguinem, uenena, menſes, & mortuos fœtus expellit. Cum melle in eclegmate mixtus, thoracis uitia per excreationes purgat. Hebetibus oculis in cibo prodeſt. Pro condimentis

A dimentis in ſanitatis uſu eſt utilis. Contra podagram, etiam quæ motum omnino interceperit, cum uino utiliſsimè datur. Ad tumefactos teſtes trium drachmarum pondere ieiunis propinatur. Epithymus eadem poteſt quæ Thymus, ob id in illius penuria hoc uti licet, ſed menſura maiore.

EXTRINSECVS.

Succus aceto mixtus ſugillata tollit, coagulatum ſanguinem digerit, thymos in cataplaſmate ſanat. Iſchiadicis cum uino & polenta impoſitus auxiliatur: Eodem modo articularibus morbis: tumores & impetus tollit. Cum aceto uerò, callum & uerrucas. Tritum & lanæ inſperſum ex oleo luxatis illinitur. Ex adipe ſuillo, & in faſtidio tritum cũ melle, ambuſtis imponitur.

SIRVPVS DE EPITHYMO.

Sirupus de Epithymo atram bilem & alios humores uſtos uacuat, ob id morbos ex his naſcentes, elephantiam, cancrum, ulcera maligna, fiſtuloſa, pſoram, lepram præcauet, curatq;. Confectionem docet Meſue.

THYMBRA, VEL CVNILA.

B THymbra, Latinis Satureia & Cunila. *Cunila.* Thymbram fortaſſe quaſi Thymi umbram appellare licebit, congener enim Thymo eſt herba. *Thymbra unde dicta.*

Duo ſunt eius genera: Satiua & Syluestris. Syluestris in aſperis & macris locis naſcitur, Thymo ſimilis, ſed minor et tenerior, ferens ſpicam floribus plenam, coloris herbacei. Hæc propriè Thymbra & Cunila ruſtica appellatur. Germa. **Kunel.** *1. Syluestris* *Thymbra Cunila ruſtica.*

Satiua ſyluestri eſt breuior, quæ propter minorem acrimoniam in cibos eſt recepta, pedali aſſurgit altitudine, fruticoſa, ſurculoſis utrinq; coliculis, folio Hyſſopi, floſculis utrinq; ex purpura candicantibus, odore & ſapore gratiſsimo. Latinis Satureia dicitur, à ſaturando, quòd edulijs in condimentis miſcetur. Vel à Satyris, quòd libidinem ſtimulet. Item Cunila capitata. Germanis **Saturey/Saturon/Garten hyſop/Zwibel hyſop/Hünerfüll/Joſeple.** Vtraq; æſtate floret. Differt igitur Satureia à Thymbra, quòd Thymbra dicitur ſyluestris propriè, Satureia uerò Satiua: ac utraq; ſpecies Cunilæ uenit nomine, altera ſyluestris, altera uerò ſatiuæ. Quod hoc uerſu Columella indicat: Et Satureia Thymi referens thymbræq; ſaporem: ubi tres conſimiles herbas ſimul eſt complexus. *2. Satiua.* *Satureia.* *Cunila capitata.* *Diſcrimē Satureiæ & Thymbræ. Cunilæq;*

Sunt

Cunilæ ſpecies. Sunt autem plures Plinio Cunilæ ſpecies: Satiua, cuius iam facta mentio, quæ Satureia dicitur. Sylueſtris, quæ Thymbra propriè. Bubula, quã Sylueſtre origanum appellat. Gallinacea, quam Origanum heracleoticũ dicit: de quibus in capite de Origano. *Cunilago.* Maſcula, quæ Cunilago dicitur, odoris fœdi, radice lignoſa, folio aſpero, de qua in capite de Conyza. Mollis cunila ramis & folijs, altera hiſpida lanugine obducitur, tritaq; mellis habet odorem, digitis tactu eius cohærẽtibus, hanc Franci *Incenſaria.* Incenſariam uocant, piloſioribus folijs ac ramis, & aculeatis, ſenis floſculis luteis. *Libanotis Roſmarinus.* Altera eſt quam Libanotidem Plinius appellari tradit, quæ uulgò Roſmarinus uocatur, ut placet etiam Ruellio. Frutex topiarius & coronarius, folio pinnato, herbaceo, ſubter incano, ſtriato, thuris odore, flore cœruleo, ſemine atro & exili. *Epithymbron.* Epithymbron Græci uocãt, quod ſupra Thymbram naſcitur, cirrorum modo comas & ramos crebro uolumine complicans aliquando purpuraſcens. Sicut etiam Epithymum, quod ſimili modo ſupra Thymum naſcitur. Quod etiam per Origanum irrepere ſe uidiſſe Ruellius teſtatur. C

TEMPERAMENTVM.

Temperamenti eſt eiuſdẽ cum Thymo: calfacit enim & exiccat ordine tertio.

VIRES, INTRINSECVS.

Sylueſtris ad eadem pollet quæ Thymus. Satiua eſt uiribus imbecillior, ſed uſui gratior. Quæ igitur de Thymo & Serpyllo dicta ſunt, huc etiam ueniunt referenda. Farina eius ex uino pota, medetur thoracis, pulmonis, & ueſicæ uitijs. Ciet urinas, menſes pellit. Satureiæ uſus marceſcentes coitus ſtimulat, unde etiam à Satyris dictum quibuſdam placet. Stomachi concoctiones adiuuat, faſtidia diſcutit, hebetes oculos exacuit. Epithymbron perinde atq; Epithymum atram bilem per aluum expurgat. D

EXTRINSECVS.

Herba cum floribus ueternoſos olfactu excitat, aut coronæ modo capiti impoſita. Succus cum roſaceo auribus infunditur. Cum triticea farina coxendicibus illinitur.

HYSSOPVM.

HYſſopi duo ſunt genera: Hortenſe & montanum. Hortenſe, frutex eſt nemini non cognitus, duobus uel tribus aſſurgens pro ætatis tẽpore, caulibus, ramulis multis, folijs Satureiæ, floribus in cœruleo purpuraſcentibus, thyrſos ſpicæ modo ueſtientibus, radice longa & lignoſa. Paſsim in hortis hodie plantatur. Germanis **Jſop / Cloſter Jſop / Jſpen / Garten Jſpen.** Montanum cum hortenſi eſt idem, nec alia ratione quàm loco differt, quòd hæc cultis, illa incultis, aſperis & montanis locis creſcit, folio prorſus origani, niſi quòd nonnihil eſt anguſtius. Germanis **Berg Jſpen.** Floret utraq; æſtate, ac in flore etiã potiſsimùm carpitur.

Digitized by Google

A

Heyden Iſop.

Cloſter Iſop.

B

carpitur. Locis gaudet apricis, non pinguibus. Seritur circa æquinoctium uernum, & planta & ſemine, quæ ubi comprehenderunt, uiuaciores ſunt, quàm ut hyemem ſequentem formident. Eſtq; hortenſis noſtra hyſſopus, uera, ut ſummi quiq; uiri huius rei teſtimonium perhibent.

TEMPERAMENTVM.

Calfacit & exiccat gradu tertio, eſtq; tenuium partium. Eſt etiam pituitoſum, hoc eſt, pituitam trahit & digerit: ſic enim Ruellius interpretatur.

VIRES, INTRINSECVS.

Hyſſopum decoctum cum ficis, ruta, melle & uino, potumq;, peripneumoniæ, tuſsi uetuſtæ, ſuſpirio, frigidis capitis fluxibus, & orthopnœæ plurimum confert. Lumbricos enecat. Idem cum melle linctum præſtat. Cum ficubus uiridibus & Naſturtio, ad ſubducendum ualet aluum, Iri præſertim adiecta. Vomitiones eodem modo ciet. Dum ficubus coctum & gargarizatum, anginam adiuuat. Aceto decoctum dentium collutioni & dolori commodat. Lieni cum fico potum prodeſt. Ramuli eius quinq;, cum duobus rutæ, & tribus ficis, thoracem purgant. Eiuſdē faſciculus cum quadrante mellis ad tuſsim decoquitur. Baccæ eius ternæ in aqua contritæ, potæ diebus ſedecim, comitiales iuuant. Eædem cum aqua potæ, regio morbo medentur.

EXTRINSECVS.

Cum Origano,ficubus,& nitro illitum,hydropem reprimit. Vino decoctum,ac tepidum inflammationibus impoſitum,eas refrigerat. Vapor eius calidus exceptus auribus,tinnitum & ſuſurrum pellit. Cum melle,ſale & uino tritum,ſerpentium ictibus aduerſatur. Cum oleo contritum,phthiriaſi & prurigini capitis reſiſtit. Collectiones inflammationesq́;,è uino impoſitum ſanat. Ad hulcera manantia eſt efficax,ſuffocationes laxat. Quadrupedum ſcabiem ex oleo fotum ſanat. C

SIRVPVS DE HYSSOPO.

Ad uitia thoracis & pulmonis eſt efficax,humoresq́; excreatu difficiles extenuat & educit.

ORMINVM.

D

Orminum ORminum Græcis dictum placet Ruellio, quòd Venerem ſtimulet. Semen enim eius bibitur ad Venerem ſtimulandam. Latinis Geminalis. Officinis Gallitricum. *Geminalis* *Gallitricũ*

1. Duo ſunt huius genera: Satiuum & ſylueſtre. Satiuum folijs eſt Marrubio ſimilibus,maioribus tamen & mirificè odoratis, caule quadrangulo,ſemicubitali,circa quem eminentię ſiliquis ſimiles prodeunt,radicẽ uerſus nutãtes, in quibus ſemẽ eſt nigrũ & oblongũ. Latinis ſimpliciter Gallitricum

A Gallitricum dicitur. Gall. *Oruaille*. Germanis **Scharlach**. Prouenit paſſim in hortis. Hieronymus Tragus ex Sideritidis putat eſſe ſpeciebus, ac eam præſertim quæ Heraclea dicitur.

Syluestre priori non admodum eſt diſsimile, folijs Saluiæ, rugoſa aſperitate præditis: caule ſeſquipedali, leniter hirſuto, in quadrangulum ſtriato: floribus è cœruleo in purpureum uergentibus, ad aquilini roſtri effigiem falcatis, calyculis pluribus in terrã inclinatis, in quibus ad ſummum quatuor ſemina, parua, rotunda, & fulueſcentia. In pratis ſponte paſsim naſcitur. Floret & ſemine utrunq; in Iulio eſt prægnans. Germanis **Wilder Scharlach/oder wilde Salbey**. De hoc ſuprà in capite de Marrubio eſt actum. Eſt & aliud Ormini genus cuminaceum atq; nigrum, quod inter fruges Theophraſtus reponit: de quo etiam inter legumina Galenus tradit, item Plinius, mediæ inter Eryſimum & Cuminum naturæ. De hoc ſuo loco in capite de Aſparago: Syluestris enim Aſparagus poſt inuentos altiles ſeu hortenſes aſparagos, Corruda appellari cœpit, Atticis uerò Orminon. 2. Gallitricũ ſyluestre.

TEMPERAMENTVM.

Vtrunq; calidum eſt & ſiccum. Reſoluunt, attenuant, & educunt.

VIRES, INTRINSECVS.

Vinum quod ſupra Orminum deferbuit, uentriculum frigidum calfacit: phlegma diſcutit & conſumit: Frigidis & ſterilibus mulierculis, ac B albo fluxu alui laborantibus eſt utile. Nimius uini Orminites uſus capiti eſt noxius. Puluis eius naribus exceptus, ſternutamenta prouocat, catarrhum pellit, cerebrum purgat. Vires penè cum Dictamno pares obtinet.

EXTRINSECVS.

Decoctum in aqua menſes & ſecundos mirè in deſeſsionibus ducit.

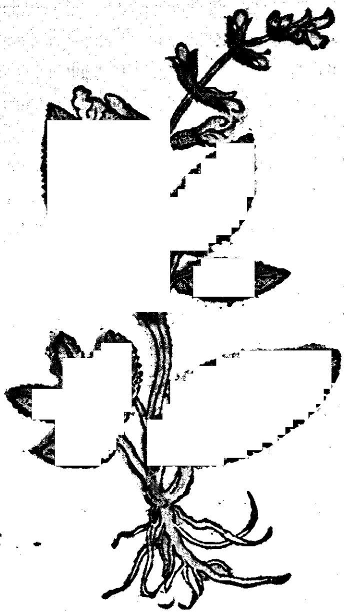
Cum melle argema & oculorum albugines purgat. Cum aqua illitũ œdemata diſcutit. Aculeos corpori infixos, per ſe ex aqua illitum, extrahit. Folia ex aceto impoſita, panos per ſe, uel cum melle diſcutiunt.

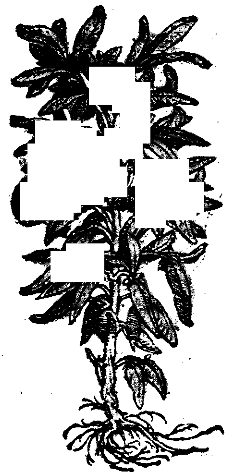
Syluestre domeſtico ad omnia eſt ualentius.

ELELISPHACVS.

Ελελίσφακος, Latinis Saluia, ab ἐλελίζειν, & σφάκος, ſeu σφάκελος, quod ſyderationem ſignificat, quia, ut Ruellius inquit, herba retorrida & exucca uidetur, quaſi in tabem ſit uerſa, aut in ſyderationem flacceſcat. Saluia dicta, quòd ſit ſalutaris eius uſus, preſertim ad fœcunditatem. Gallis, *Saulge*. Germanis **Salbey**.

Sunt autem duo Saluiæ genera: Alterum ſyluestre & minus: alterum hortenſe & maius. Hortenſe propriè eleliſphacos dicitur, German. **groß oder breyt Salbey**/folio ſqualidius & ſcabrius, multo latius quàm alterum, ut quod cultum aliquem ſenſerit. Syluestre aut minus, foliorum figura, quæ contractiora & læuiora ſunt, ab altero differt, unde Germanis, **kleyn oder ſpitz/oder edel Salbey** dicitur.

Frutex eſt oblongus, ramoſus, quadrangulas & candidas uirgas habens: folia Cotonei mali effigie, oblongiora tamen, aſperiora, calloſiora, extritarum quoq; ueſtium ſimilitudine hirſuta & candicantia, uehemēter odorata, ſed uiroſa, ſemine ſylueſtris hormini in ſummis caulibus. Locis naſcitur aſperis. Hodie uerò in hortis utrunq; genus inuenitur. Hac deſcriptione Dioſcorides paluſtrem, quam ſylueſtrem dicit, deſcripſit, ac utrunq; ſimul genus hac ipſa eſt complexus. Plinius inter lentis ſpecies, inter fruges elelíſphacon retulit, ab φακὸς, quod lentem ſignificat, deducto nomine, tanquam à Saluia diuerſam herbam. Deſcriptio tamen Plinij cum Dioſcoridis per omnia conuenit. Floret Iunio & Iulio, ac ſemine eſt prægnans, quo etiam tempore carpitur.

TEMPERAMENTVM.

Excalfacit & modicè etiam adſtringit, teſte Aëtio.

VIRES, INTRINSECVS.

Perſuaſum habet ſibi uulgus, ſi tria Saluiæ acuminatæ folia cum ſale manè manducet, à ueneno tutum eo ſe fore die.

Vinum Saluiæ, aut folia in uino decocta, uniuerſo corpori ſunt utiliſſima: uenena expellit: tuſsim emollit, iecur & matricem calfacit: urinam & menſes ducit. Dyſenteriæ decoctum eius prodeſt: inteſtina nanq; expurgat. Arida folia tuſa in cibis condimentorum uice ſunt gratiſsima, & corpori ſaluberrima.

EX.

EXTRINSECVS.

A Capillos capitis, ſi decocto eius caput abluatur, denigrat, furfures eiuſdem abigit: uulnera purgat, & morſus uenenatorũ ſanat. Scabiem ſimili ratione ſanat, tumores in locis occultis ſedat. Stranguriã in deſeſsionibus adiuuat, urinam prouocat: dolores dyſentericos alioſq; mitigat. Sylueſtris Saluiæ uires cum Ormino & Mentha ſylueſtri ſunt pares: ſubſtantia tamen eſt mitior & gratior.

LIBANOTIS.

Λιβανωτὶς, Libanotis dicta, quòd odorem thuris accenſa referat. Incẽſariam Ruellius in locis quibus cognita eſt, appellari ait, quòd radix eius Thus, quod incenſum uocant, redoleat. *Libanotis. Incenſaria.*

Duo ſunt eius genera, teſte Dioſc. Fœcundum & ſterile. Fœcundum rurſus duorum eſt generum: Alterum cuius ſemen Canchrys dicitur, fœniculi folio, craſsiore, orbiculato, in terram iacente, caule cubitali, aliquando etiam maiore, ſtolonibus multis, quorum à capitibus umbellæ geſtantur, ſeminis plenæ candidi, & ſpondylio ſimilis, rotundi, anguloſi: guſtu acuto & reſinaceo, accendente os cùm mãditur: radix alba, magnitudinis iuſtæ, thus redolens. Alterum ſimile ſuperiori per omnia, ſed lato ſemine & nigro, ſpondylion imitante, odorato, nec feruenti, radice foris atra, intus ſi frangatur alba. Atq; hoc genus Cordus eam dicit herbam, quam Germani Schwartz Hirtzwurtz uocant, quam Fuchſius tertiam facit Dauci ſpeciem. *a. 1. Fœcunda Libanotis Canchrys ſemen dicitur.* B

Sterilis cætera quidem prioribus eſt ſimilis, uerùm neq; caulem, neque florem, neq; ſemen fundit, in ſaxoſis & aſperis locis naſcens. Theophraſtus eaſdem Libanotidis ſpecies facit. Nobis Libanotidis hæ ſpecies hodie ſunt incognitæ, ac plurimum à noſtro uulgari Roſmarino differunt, de quo ſequenti mox capite. Plantæ enim ſunt diuerſiſsimæ: ſiquidẽ hæ iam deſcriptæ, umbelliferæ & fœniculo ſimiles ſunt: noſtra uerò Roſmarinus, neq; umbellam, neq; folia fœniculi habet. *2. Sterilis.*

TEMPERAMENTVM.

Canchrys uim habet calfaciendi, & uehementer exiccandi. Vnde abſtergentibus medicamentis miſcetur.

VIRES, INTRINSECVS.

Siccæ radices potæ cum uino torminibus medentur, ſerpentium morſibus medentur, menſes & urinas cient. Potum ſemen ad eadem eſt utile. Comitialibus, & ueteri pectoris uitio auxiliatur. Ictericis cum uino & pipere datur. Vtendum autem ſemine eius quod Canchryn non ferat: ſiquidem hoc acrimonia ſua arteriam exaſperat.

EXTRINSECVS.

Trita herba hæmorrhoidum profluuia ſiſtit: ſedis inflammationes & cõdylomata mitigat: Strumas & abſceſſus qui ad maturationem ægrè perducunturc, oncoquit. Siccæ radices cum melle hulcera purgant.

Digitized by Google

Veteres tumores illitu diſcutiunt. Tam radicis q̃ herbæ ſuccus melle ad- C
iecto illitos oculos exacuit. Semẽ cum oleo perunctum ſudores mouet: ruptis & conuulſis prodeſt. Cum loliacea farina & aceto tritum, podagricis illinitur: uitiligines aceto acerrimo addito purgat. Canchrys contra oculorum fluxiones capiti illinitur, ut tertio die ſoluatur.

LIBANOTIS CORONARIA.

Roſmarinus.

Libanotis coronaria dicitur, ad differentiam eius, quæ ſimpliciter Libanotis appellatur, quæ in præcedenti eſt capite explicata. Vnde Libanotis dicta ibidem indicatum eſt. Coronaria hæc dicitur, quòd coronis ſoleat inſeri. Latinis & Officinis Roſmarinus, Germa. **Roſmarin.** Hæc maſculæ cunilę altera eſt ſpecies, ut in capite de Thymbra eſt oſtenſum. Ramos habet, ut Dioſcor. deſcribit, tenues, circa quos folia ſimiliter tenuia crebra, oblonga & gracilia, intus candicantia, exteriore autẽ parte uiridia, & grauiter odorata.

Frutex in ſumma eſt topiarius & coronarius, folio pinnato, herbaceo, ſubter incano, ſtriato, thuris odore, flore cœruleo, ſemine atro, radice nigra, multis fibris capillata. Hac Narbonenſis prouin- D
ciæ tractus adeò ſcatet, ut lignum aliud haud urant. Hodie in hortis paſſim & fictilibus plantatur. Floret bis anno, uere & autumno. Carpitur Maio ad uſq; Septembrem. Seritur Martio. Nonnulli duo eius faciunt genera, ſed exiguum adeò differentia, ut diſcerni uix queant.

TEMPERAMENTVM.

Calfacit & exiccat, quod guſtus abundè oſtendit.

VIRES, INTRINSECVS.

Libanotis coronaria ſeu Roſmarinus, & in cibis & in potu miſcetur ſumma corporis cum utilitate. Vinum Roſmarini, aut ipſa herba in uino decocta, calida mane & ueſperi, ad tres uel quatuor horas ieiuno ſtomacho pota, album fœminarum fluxum, ac conſumpta muliebria mirabiliter ſanat. Eadem ratione diſcutit & pellit morbum Regium, dyſpnœam adiuuat, arteriam tracheam purgat, & aperit, excreationes multas facit, concoctionem adiuuat: Venenis eſt uice antidoti: tormina ſedat, ſanguinem purgat: ſudores prouocat, poſt potum eius contecto corpore.

EXTRINSECVS.

Cremata tutam à peſtilentia domum præſtat, nidore improbam aëris diluens perniciem. Illita uel pota Syncope laborantibus auxiliatur, uertigini medetur, faciem expurgat, dentes dealbat, halitum oris bonum efficit, uiſus claritatem efficit, pterygia oculorum ſanat.

Putrida

A Putrida hulcera, carcinomata, intertriginem, fiſtulas, aqua ſtillatitia aut decoctum Roſmarini aut Dictamni purgat, & ad ſanitatem perducit. Fomenta eius & deſeſsiones poſſunt eadem quæ Menta ſatiua, Dictamnum & Pulegium.

STICHAS.

STichas uel Stœchas, à Stœchadibus inſulis Galliæ, ut Dioſcor. teſtatur, nomen habet. Germanis Stichaskraut. Stichas.

Duum eſt generum: Gallicum ſeu Citrinũ, & Arabicum. Citrinum à concoloribus compactis floſculis imperitis hodie eſt dictũ, eſtq;, Dioſcor. referente, frutex tenuibus cirrulis, coma hyſſopi, ſed folijs longioribus, ſubamaro guſtu, & aliquantum acri, ſemine minuto, capitulis luteolis, ex concoloribus floſculis compactis. 1. Citrinum uel Gallicum.

Arabicum alterum, quod Arabes obſeruarunt, à quibus eſt cognominatum, caule ſeſquipedali, pallido, coma tenui, oblonga, ſpica ſterili. Eiuſdem effectus cum Citrino ſeu Gallico. 2. Arabicũ.

B Naſcitur in Inſulis Galliæ è regione Maſsiliæ, & in Arabia, unde nomen ſumpſit, alijsq; Germaniæ locis. Floret quo tempore Lauendula ſeu Spica Germanica, de qua paulò pòſt. Ruellius Arabicam Stichadem inter Origani genera, ſub Onitide nimirum Dioſcoridem cõprehendiſſe cenſet, cùm ei ſit cognata, uel certè eadem. Stichadis etiam ſunt ſpecies, Nardus noſtra Germanica, & Lauendula: de quibus paulò pòſt.

TEMPERAMENTVM.

Naturæ eſt nonnihil calidæ & ſiccæ, ſecundum Tragum. Qualitas quidem eſt amara & mediocriter ſubadſtringens. Temperamentum uerò compoſitum ex terrena eſſentia frigida exigua, unde adſtringit: & ex tenui altera terrena copioſiore, à qua eſt amara. Hæc Fuchſius.

VIRES.

Vires Stichadis ſunt, iuxta Galenum, obſtructione liberare, extenuare, extergere, roborareq; omnia uiſcera, tum totum corpus.

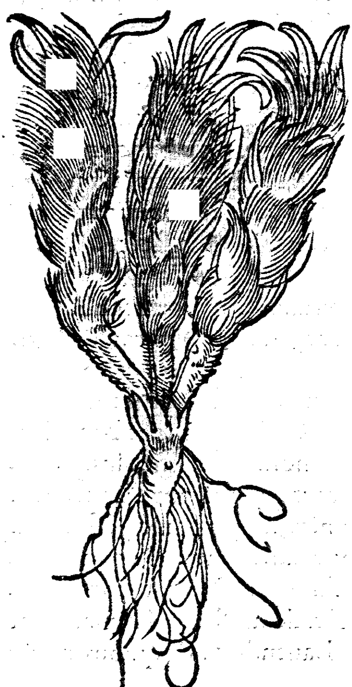
Puerperis à partu eius decoctum aut ſuffimentum eſt utile. Eſt item ad thoracis uitia decoctum eius efficax. Menſes cit potu. Antidotis miſcetur utiliter. Vertiginem olfactum adiuuat.

SIRVPVS DE STICHADE.

Sirupus de Stichade iuuat affectus omnes cerebri & neruorum frigidos, ut paralyſin, epilepſiam, ſpaſmum, ſpaſmum cynicum, tremorem, ac uentriculum firmat.

Confectionem utriuſq;, ſimplicis uidelicet & compoſiti, tradit Meſue.

NARDVM.

Nardus.

Nardus Indica.

Syriaca.

NArdi ſunt plura genera. Eſt enim Indica ſiue Syriaca, Celtica, Montana, Ruſtica ſiue Azaron. Cretica ſiue Phu. Poſtremò & Germanica Nardus ſiue Pſeudonardus, de quibus ſuo ordine ſingulis. Cùm autem ſimpliciter Nardum dicimus, intelligimus Indicam ſiue Syriacam, quæ reliquis præſtat.

Frutex eſt radice graui & craſſa, ſed breui & nigra, fragiliq;, quãuis pingui, ſitum redolente, ut cyperi radix, ſapore aſpero, folio paruo denſoq;. Cacumina in ariſtas ſe ſpargunt, unde gemina dote Nardi ſpicas & folia concelebrant.

Duo facit eius genera Dioſcor. Indicum & Syriacum. Indicum dictũ, quòd pars montis in quo naſcitur in Indiam ſpectet. Syriacum ſimiliter quòd ea mõtis pars in quo prouenit in Syriam uergat. Melius Syriacum, quò recentius eſt ac leuius, comoſum, colore rufo, odore uehementer iucundo, cyperumq; imitãte, ſpica breui, ſapore amaro, maximeq; os ſiccante. Eſt & alterum Indici genus apud Gangen fluuium naſcens, uiribus languidum, ut quod ſolo uliginoſo creſcat. Odoratius enim eſt quod locis emicat celſioribus. Latinis & Officinis Nardus & Spica nardi dicitur. Germa. **Edel/frembd wolriechend Spicken nardi.**

TEMPERAMENTVM.

Naturam habet excalfactoriam & exiccantem. Subſtantiæ, teſte Galeno, eſt mixtæ, & facultatis tũ digerentis, tum repellentis & roborantis.

VIRES, INTRINSECVS.

Vim habet non exiguam coquendi omnes frigidas diſpoſitiones. Vrinam mouet, aluum potu ſiſtit, Nauſeæ ex aqua frigida auxiliatur, & ſtomachi roſionibus, inflationi, iocinori, regio morbo & renum uitijs. Miſcetur & antidotis.

Digitized by Google

EXTRINSECVS.

A Vuluæ profluuia, ſaniemq; appoſita ſupprimit. In aqua cocta, fotu ac inſeſſu uuluæ inflammationibus medetur: ad glabras oculorum genas ualet, ad denſiorem ſiquidem pilum eas reducit. Perfuſis humore corporibus inſpergitur. In fictili non picato, trita in farinã, & cum uino in paſtillos coacta, ad collyria reconditur.

OLEVM NARDINVM.

Oleum Nardinum, cuius compoſitionem docet Meſue, calfacit, tenuat, digerit, modicè adſtringit, proinde affectus omnes frigidos & flatulentos cerebri, uentriculi, hepatis, lienis, renum, ueſicæ, uteri, magnoperè iuuat: naribus iniectum caput purgat. Corporis colorem & odorem commendat.

NARDVS GERMANICA, ſeu Pſeudonardus.

B

NArdus Germanica dicta, quòd hæc in Germaniæ paſsim hortis colatur. Pſeudonardus ideo, quòd non ſit uera Nardus.

Duo ſunt eius genera: Vnum procerius adoleſcit, & maiorem ſpirat odorem, quod Spicam appellamus, Germa. **Spicke nardi**: alterum minus & amplitudine et odore, quod Lauendulã ſeu Lauandulã uocamus,

Nardus Germanica. Pſeudonardus. Spica. Lauẽdula

quòd

quòd balneis & lauacris hominũ expetatur. Germa. **Lauendel/Lauander**. Fuchſius maiorem appellat marem, minorem uerò fœminã. Vtraq; autem Germanica Nardus Stichadis eſt ſpecies, ut pleriſq; hodie eruditis placet, & deſcriptio etiam abundè cõmonſtrat. Frutex eſt folio craſsiore, carnoſo, anguſto, colore languido, in candidum uergente, piloſo, frequentibus ſpicis in ariſtas ſparſis, floſculis in ſpica ferè cœruleis, in Lauẽdula uerò purpureis. Exitu ueris utraq; perpetua coma caneſcit. Spicatur Iunio & Iulio. Locis gaudet apricis & petroſis. C

TEMPERAMENTVM.

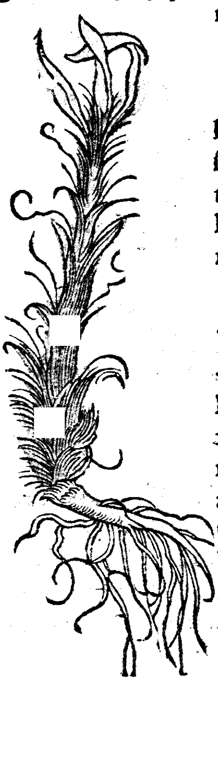
Calfacit & ſiccat ordine ſecundo, tenuiumq; eſt partium. Diſcutit & educit.

VIRES, INTRINSECVS.

Flores in uino cocti urinam cient, calidi diebus aliquot ieiuno ſtomacho poti. Menſes & ſecundinam ſimili ratione adiuuant: Cardiacam ſedant. Ventoſitates reprimunt, Morbum regium, ſicut & Libanotis coronaria, pellunt. Efficacius hæc præſtat cum Cinnamomo, Garyophyllis, flore nucis myriſticæ, Cardamomo, Cubebis, & roſarũ folijs decoctũ. Apoplexiæ idẽ decoctũ eſt auxilio: amiſſam uocẽ reſtituit: dentium dolorem ſedat: putrida oris hulcera ſanat. Ad eadem pollet aqua ſtillatitia.

EXTRINSECVS.

Aqua tam Spicæ quàm Lauendulæ, dolorem capitis ſedat, uertiginẽ pellit ex frigore natam. Præualet tamen Spica Lauendulæ. Membra frigefacta & paralytica recreat, ſi aqua illinatur, ac membra herba ipſa fomententur: eorundem tremorem hoc modo ſedat. D

Nardus Celtica.

Spica Romana. Saliunca.

OLEVM SPICAE.

Oleum Spicæ ad uertiginem, frigefacta & paralytica membra tremoreſq; prodeſt. Fit autẽ per deſtillationem ex maiore Lauendula, quæ Spica uocatur, ac maioribus apud nos ꝙ in Narbonenſi Gallia fit ſumptibus, ut præſtet illud à mercatoribus emere.

NARDVS CELTICA.

NArdus Celtica frutex eſt puſillus, qui cum radice uellitur & in manuales ſcopas aſſumitur, folijs longiuſculis, flaueſcentibus, flore luteo. Naſcitur in Norico, Iſtria & Pannonia. Gallicam alij cognominant, ſed nuſquam in tota Gallia naſcitur. Celtæ autem hiſtoricis quibuſdam non ſunt tam Galli, ꝙ Germani. Germanica igitur potius eſſet dicenda. Valerius Cordus Spicam dicit Romanam. Incolis Saliunca, teſte Dioſco. appellatur. Vnde Germanis **Selinng** dicitur. Item **Marien Magdalenen blůmen/**

A **blůmen/Spicanardes**. Saliuncæ Germanicam appellationem à conſeruando iuuenili animo, Valerius deducit. Nec conuenit cum Lauendula ſeu Spica noſtra, ut quorundam eſt ſententia. Saliuncę uerò deſcriptio Nardo Celticæ per omnia reſpondet, ut multis Ruellius oſtendit.

TEMPERAMENTVM.

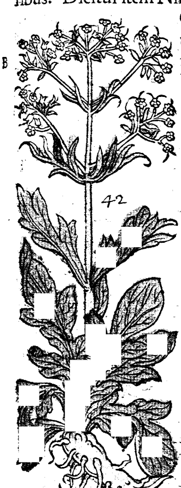
Calfacit in abſceſſu primo, & exiccat in altero.

VIRES.

Vires habet eaſdem quas Syriacum, de quo ſuprà. Sed urinam cit uehementius, ſtomacho eſt utilius. Inflammationibus iecoris, & felle ſuffuſis auxiliatur. Cum Abſinthij decocto aduerſus ſtomachi inflammationes bibitur. Ex uino, aduerſus lienem, renum & ueſicæ uitia, & uenenatos ictus. In malagmata, potiones & calfacientia unguenta additur.

NARDVS MONTANA.

MOntana Nardus hodie penitus in nullo uſu, non enim ad nos niſi caſu affertur. Naſcitur ſurculo & folijs eryngio ſimilibus, minoribus, minimè tamen ſpinoſis, aſperiſq;. Radices habet binas aut plures, nigras, odoratas uelut haſtulæ regiæ. Longè autem gracilioribus & minoribus. Dicitur item Niris, Thylacitis, quòd in coriaceis ſacculis, quos Græci θυλάκια uocãt, ad exteras nationes ferebatur. Pyritis, quòd igni propter iucundum inijceretur odorem. In Cilicia copioſiſsimè prouenit, Vnde Ciliſſam ſpicam appellat in faſtis Ouid. *Niris. Thylacitis. Pyritis. Spica Ciliſſa.*

B

Et ſonat accenſis Spica Ciliſſa focis.

VIRES.

Vires eaſdem habet cum Nardo Celtica.

NARDVS AGRESTIS, ſiue Phu.

Valeriana

NArdus agreſtis, ſiue Phu. Nardus agreſtis ab odore Nardi, quẽ habet, dicitur. Vocãt & Nardum ſeu Phu Creticum. Item Ponticum, à natali. Germa. **Baldrian/ Dennenmarck.** Valeriana uulgò. Valerius Cordus ſatiuam Saliuncam, **Garten Seliung** uocat. *Nardus agreſtis. Phu. Valeriana.*

Duo ſunt eius genera præcipua: Magnum & uulgare. Magnum folia habet elaphoboſci ſiue Oluſatri. Caulem cubitalem aut proceriorem, leuem, tenerum, purpuraſcentem, in medio concauũ, geniculis interſectum. Flores ad Narciſsi florem accedunt, minores & teneriores, in ſubalbido purpuraſcentes. Radices in ſuperiore parte minimi digiti craſsitudine. Adnaſcentes *1. Phu magnum.*

etiam

etiam radiculas obliquas ueluti iuncus odoratus, aut Veratrum nigrum, inuicem implicitas, ſubflauas, bene odoratas, nardum in guſtu referentes, cum quadam uiroſa grauitate. Hoc Phu dicitur magnum. Item Theriacaria, & Valeriana maior, uulgo & Officinis. Germanis **groß Baldrian**/ & **Triacks** appellatur.

Theriacaria. Valeriana maior.

2. *Phu uulgare.*

Vulgare Phu caule, folijs & floribus à magno parum differt: ſed folia nigriora & inciſa ſunt magis. Radix itidem minor, & capillamēto breuiore. Alio nomine Valeriana uulgaris dicitur. Germa. **gemeyn Baldrian**/ & **Katzenwurtzel/ Augēwurtzel** / quòd feles odore radicis eius, quo eorum oculi roborantur, mirè delectentur. Locis naſcuntur humidis et prope aquas. Florent tota æſtate.

3. *Phu minus, ſeu Valeriana minor.*

Tertium facit Tragus, radice, caule, folijs & flore, quàm uulgare minoribus. Locis prouenit montanis, & in dumetis, folijs cinereis flore in ſubalbido quoq; purpuraſcente. Odore grato. Valerianam minorem Ruellius appellat.

4. *Phu minimum.*

Quartum & minimum, prędictis forma reſpōdens, ſed longè minus, Caule tenuiſsimo, culmū non penitus craſsitie æquante, duos palmos alto, aut etiam minore, folijs acuminatis, ſicut in Naſturtio, dum floret, odore cum reliquo Phu codē. Floret Aprili menſe in locis humidis, & in pratis.

TEMPERAMENTVM.

Calfacit & exiccat in ſecundo ordine.

VIRES, INTRINSECVS.

Radix in puluerem trita, pota in uino, urinam ciet. Idem poteſt radix ipſa in uino cocta: dolorē laterum & dorſi ſedat. Menſes prouocat. Contra peſtilentem aërem, & potu & olfactu prodeſt.

Vrinæ frigidæ ſimili modo medetur.

EXTRINSECVS.

Folia & radix uiridia tuſa & impoſita, capitis dolorē mitigant, fluxus ſiſtunt, & eryſipelati proſunt. Decoctum cum uino oculis inſtillatum claritatem adfert: mariſcas aliaq; hulcera ſanat. Præcipuè uerò hebetudini uiſus medetur.

ASARVM.

Digitized by Google

A

ASARVM.

Ἄσαρον Græcis & Latinis. Vulgò Vulgago ſeu Vuluago, quòd fortaſſe uuluæ morbis decoctio eius ſubueniat, ut Macer his uerſibus teſtatur: Vulgago.

Eſt Aſaron Græcis, Vulgago dicta Latinè,
Et uuluæ morbis decoctio ſubuenit eius.

Ἄσαρον autem dictum, ut Plinius, quòd in coronas non ueniat, σειρὰς enim Græci πλέγματα ac δεσμοὺς, & catenulas exponunt, hoc eſt, nexus & faſciculos, ut in ἄσαρον uoce ει diphthongus in α tranſierit, ut oſtendit Ianus Cornarius in capite Macri ſuper Aſarum. Alij ἄσαρον, ut Heſychius, quaſi ἀσάρωτον accipiunt, id eſt, non purgatum, non ornatum. Cornar. Σαρακοῦν enim purgare & uerrere ſignificat, quòd fortaſſe in manuales ſcopas, quę odoris gratia geſtantur, non ſoleat inſeri. Gall. *Cabaret*. Germa. **Haſelwurtz**. A quibuſdã ſylueſtris Nardus, ut ſcribit Plinius, ob ſimiles cum eo uires. Sanguis itẽ

B Martis, & Perpenſa.

Herba eſt folijs hederæ, mollioribus tamen rotundioribusq́; (μαλακώτερα enim, non μικρότερα eſt legendum, ut Fuchſius ſatis oſtendit apud Dioſcoridem) floribus inter folia proximè radicem emicantibus, purpureis, odoratis, Hyoſcyami cytino ſimilibus, in quibus ſemen Acino ſimile. Radices habet multas, geniculatas, tenues, obliquas, gramini nõ diſsimiles, longè tamen graciliores, odoratas, calfacientes, & linguam uehementer erodentes. Vmbroſis, aſperis & ſiccis locis, ut montibus & ſyluis naſcitur. Plurimum tamen in Ponto, Phrygia, Illirico & Italiæ agro. Colligitur à die Auguſti decimoquinto ad octauum Septembris: bis anno, uere & autumno florens.

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſt & ſiccum ordine tertio, potiſsimũ tamen radices, quæ Acori radicibus, teſte Galeno, uiribus ſunt ſimiles. Folia uim habent adſtringendi.

VIRES, INTRINSECVS.

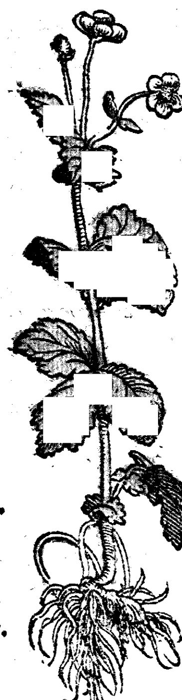
Radices ſenis drachmis ex aqua mulſa potę, menſes, Dioſco. teſte, trahunt, & ueratri albi modo purgant, urinã mouent, hydropicis & iſchiadicis diuturnis proſunt. Ruptis, conuulſis, tuſsi ueteri, dyſpnœicis & difficultati urinæ opem ferunt. Ierarum morſibus cum uino potæ ſunt ſalutares.

Digitized by Google

EXTRINSECVS.

Folia illita capitis doloribus, oculorum inflammationibus, ægilopis incipientibus, mammis à partu tumentibus, ignibusq; ſacris conferunt. Coma ſomnum conciliat. Lixiuio in quo Aſarum decoctum eſt, ſi eo caput lauetur, cerebrum roborat, & memoriam adiuuat. Succus eius cum Pompholyge caligantibus oculis confert. C

GARYOPHYLLATA.

Herba benedicta. Sanamunda.

1. Garyophyllatũ hortenſe.

2. Garyophyllatũ ſylueſtre.

Garyophyllata ab radicum odore, quem de ſe præbent, dicitur. Vulgò Herba benedicta, & Sanamũda appellatur. Gall. *Reſize ou Galliot.* Germanis **Benedicten wurtz.**

Duo ſunt eius genera: Hortenſis & ſylueſtris. Caulis utriq; ſeſquicubitalis, geniculatus, anguſtus, terna è pediculo longo folia articulatim exeuntia, per ambitũ inciſa, bina etiam prioribus minora, ſingula genicula cingunt. E medio alarum ſinu ramuli fundũtur tenues, in quorum ſummo flos luteus emicat, quo ſuccuſſo caput extuberat circinatis acinulis cumulatè ſtipatũ, quaſi rudimentum eluceat naturæ fragum inchoantis. Radix multis luteis capillamentis fibrata, Garyophyllon olet. D

Hortenſi autẽ flos eſt paulò minor, & pallidior, eſtq; ob culturam in floribus, folijs & paniculis tenerior. Germanis **Gartẽ oder heymiſch Benedictẽ wurtz/** ac naſcitur in hortis plantatum.

Sylueſtre uerò flores habet maiores & magis ad croci colorem accedentes: radix lõga fibris carens, reliqua priori ſimilis, adeò, ut uix diſcernere liceat. Ger. **Wild Benedicten wurtz.** Floret Maio & Iulio. Naſcitur ſylueſtre locis montanis, opacis & iuxta ſepes.

TEMPERAMENTVM.

Calida eſt & ſicca in ordine ſecundo. Folia & radix non mediocriter in guſtu adſtringunt.

VIRES, INTRINSECVS.

Radix in uere effoſſa, impoſita uino, præcipuam ei ſuauitatem & gratiam adfert: cor exhilatat: iecur aperit: phlegmaticos in uentriculo humores diſcutit.

Tormina & matricis dolores in uino radix hæc cocta ſedat.

EXTRINSECVS.

Decoctũ radicis cum uino omnia ſordida hulcera, carcinomata, fiſtulas, purgat, aliquot diebus illita, præſertim uerò primo puerperij tẽpore.

MALO.

MALOBATHRVM.

A

Las anotaciones al fin declaran. non conuienent

MAlobathrum Græcis, folium Malobathri, folium Indi, & ſimpliciter folium. Germa. **Neglin bletter**. Folium eſt ſui generis, Indicæ nardo odore, ſapore, & uiribus ſimilimum. Vnde quidam, ſed falſò, Indicæ nardi folium putauerunt. *Malobathrum. Foliũ Malobathri. Folium Indi. Folium.*

Folium itaq; eſt, teſte Dioſc. quod in paludibus Indiæ genitum aquis innatat paluſtris lenticulæ modo, nulla fultum radice: ſed lectum protinus pertunditur, linoq; tranſſutum, ubi fuerit reſiccatum reconditur. Veteribus inter coronarios fuit uſus. Vnde Horat. ad Pomp. Varum: Coronatus nitẽtes Malobathro Syrio capillos. Plinius Syriæ arborem dicit, conuoluta fronde, aridi coloris, ex qua oleum ad unguenta exprimitur. Laudatur potiſſimum Indicum, recens, fractu contumax, in nigritia candidum, ſolidum & integrum, odore Nardi, nullo ſalis ſapore uel guſtu.

Duæ itaq; Malobathri ſpecies: Altera Dioſcoridi paluſtris, lenticulę 1.
in modum aquis innatans. Altera Syriaca, ex arbore Syriaca lecta. Ho- 2.
B die utroq; caremus: Sed tertio utũtur Medici genere, Ruellio teſte, Mau 3.
ritanis Tembulum dicto, cuius ſurculi cum folio, quale arbuti uel lauri *Tembulũ.*
eſt, pollicares plerunq; ad nos feruntur, fructu laurinis baccis ſimili. O-
mnia folij appellatione ueniunt. Para entender esta planta vease Acosta cap.
19. pag. 239. =

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſt in altero, ſiccum in tertio abſceſſu, tenuiumq; eſt partium.

VIRES.

Eaſdem cum Nardo ſortitur uires, ſed efficacius omnia præſtat. Ciet urinas. Oculorum epiphoris ferueſactum in uino utiliſſimè imponitur. Naribus illitum ſomnos allicit. Oris halitus & ſuauitatem commendat, linguæ ſubditum folium: ſicut & ueſtium odorem interpoſitum, à tinearum eroſione eas conſeruans.

PEGANON, SEV RVTA.

ΠΗγανον Grecis, παρὰ τὸ πήγνυσθαι, id eſt, coagulare, quòd calore & ſiccitate ſua genituram coagularet. Vnde grauidis eſt inimica, coronis etiam inſerta. Latinis Ruta. Gall. *Rue de iardin.* German. **Rauten/& Weinrauten.** *Peganon. Ruta.*

Genera ſunt eius duo: Satiuum ſeu hortenſe, & ſylueſtre.

1. *Hortenſis Ruta.*

Satiuum frutex eſt odoris grauiſsimi, ſemper ferè uirens, folio exiguo, penè rotundo, cęſij coloris, denſo, ſurculoſis ramis, flore luteo, calycibus anguloſis, in quibus ſemen ineſt album. Prouenit in hortis, amat loca aprica & ſicca. Floret æſtate, ſemen matureſcit autumno, guſtu eſt acri & amaro. C

2. *Sylueſtris Ruta.*

Sylueſtris Rutæ quatuor numerat Tragus ſpecies. Prima eſt, quæ Græcis dicitũ πήγανον ἄγριον, quã deſcribit Dioſco. hunc in modũ: Frutex eſt qui ab una radice emittit cauliculos multos, folijs multo quàm alterius rutę longioribus tenuioribusq́;, odore graui, flore candido, capitulis in cacumine paulò maioribus quàm ſatiuæ rutæ, quæ tribus maximè partibus conſtant, in quibus triangulum ſemen, ſubrufum, guſtu amarum, recluditur, cuius eſt uſus. Semen autumno matureſcit. Viribus eſt ſatiuæ ſimilis. Germ. **Wild Rauten.** D

Hypericũ Secunda ſylueſtris ſpecies eſt Hypericum, de quo ſequenti mox capite. Germ. **S. Joannes kraut.**

Aſcyron. Tertia ſpecies eſt Aſcyrum, quæ Hyperico ob ſimilitudinem annumeratur. Germ. **Harthew**/de quo capite ab hinc ſecundo.

Androſæmon. Quarta eſt Androſemon. Ger. **Kunrath**/de qua cap. ab hinc tertio.

TEMPERAMENTVM.

Hortenſis Ruta calfacit ordine tertio, & ſtrenuè exiccat. Sylueſtris ſatiuæ ſimilis eſt. Reliquarum trium uires & facultates ſuis capitibus require.

VIRES, INTRINSECVS.

Ruta contra uenena expellenda & reprimenda maximè ualet.

Peſtis remedium. Theriaca utilis & efficax aduerſus ſumptum uenenum, & peſtilentē aërem conficitur ex folijs Rutæ, admixtis granis Iuniperi, nucibus iuglãdibus & ficubus, tuſis ſingulis, & cum aceto mixtis, colatisq́; per pannũ: cochleari quotidie uno matutinò ſumpto.

Decoctum

A Decoctum foliorum Rutæ & ſeminis calidum potum, hauſto ueneno reſiſtit, cordis item & lateris dolori medetur: purgat arteriam tracheam, tuſsim mitigat, dyſpnœam adiuuat, dolores coxendicum aliorumq́; membrorum ſedat: horrorem in febribus pellit. Cum anethi ſemine in uino cocta, colicæ, niſi obſtructio obſtet, medetur. Idem poteſt aqua ſtillatitia. Clyſteribus contra colicam paſsionem & tormina rutæ folia & oleum debent adijci. Vrinam ciet. Sed genitale ſemen continuus eius uſus extinguit. Cocta in aqua pluuia diarrhœam cohibet. Vermes uentris cum oleo coctum & potum eijcit. Viridia folia manſa & comeſta, fœtorem allij & cæparum in uentriculo reprimunt. Syluestris ruta in cibis eſt uitanda: in medicamentis uerò fortior eſt quàm ſatiua.

EXTRINSECVS.

Folia omnibus penè externis corporis uitijs, ut mariſcis, puſtulis, ſcabiei, ſerpigini, alijsq; id genus proſunt: tumores ſedant, cum ficuum decocto illita, uel ſi membra ijs terantur: quod idem præſtat decoctum foliorum rutæ cum ficubus potum: hydropicis eodem modo eſt ſalutaris. Oculorum dolorem ſanant, & caliginem diſcutiunt uiridia folia cum farina hordeacea illita. Tuſa folia cum aceto roſaceo fronti illita, phreneſin mitigant. Genitalium tumorem, & in uiris & in fœminis, cum lauri folijs tuſa & illita rutæ folia diſcutiunt. Succus aurium dolori ſubuenit. Idem cum alumine, nitro, & melle mixtus ſerpiginem, papulas, pſoram,
B & capitis fluidam ſcabiem ſanat.

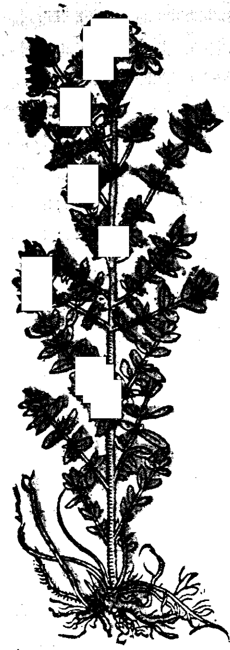
OLEVM RVTAE.

Oleum Rutæ eſt calidum, apertiuum, reſolutiuum, & mitigatiuū dolorum, calfacit renes, ueſicam, matricem, & ſedat dolores eorum, & maximè colicam, ſi uenter ungatur, & fiat ex eo ſolo clyſter. Opitulatur quoq; neruis, confert ſpaſmo, & frigidos humores expellit. Conficitur hunc in modum: *Meſus.* Recipe Rutæ recentis inciſæ & contuſæ, quantum libuerit, pone in uaſe uitreo, & olei ueteris clariſsimi ſufficientem menſuram infunde, atq; in ſole aut loco aliquo calido diebus quindecim macera, dein in duplici uaſe coquito, & abiecta ruta recentem inijce, atq; rurſus diebus quindecim macerato, iterumq́; dicto modo coquito & exprimito, idq́; tertiò quoq; facito. Atq; hunc in modum multa alia conficiuntur olea, ut Anethinum, Chamæmelinum, Lilinum, Narciſsinum, Liguſtrinum, Sambucinum, Iaſminum, Cheyrinum, Myrtillorum, Myrtinū, Menthæ, Abſinthij, Roſaceum, Violaceum, Nenupharis.

HYPERICVM.

HYpericum ſyluestris Rutę, ut antea eſt oſtenſum, eſt ſpecies. Alio nomine dicitur Perforata, quòd folia ſoli obiecta innumeris foraminibus ſcateant, & punctis pertundi uideantur. *Perforata* Item Chamæpitys, ab ſeminis odore reſinaceo, *Chamæpitys.* & Fuga dæmonum, quòd fugare poſſe Dæmones *Fuga dæmonum.*

Digitized by Google

ſit credita. Gallicè *Mille pertuis*. Germ. S. Joan- C
nes kraut.

Hyperici ſpecies.

Huius tres ſunt ſpecies. Prima quæ propriè Hypericum uocatur: Altera quæ priuatim Aſcyron & Aſcyroides: Tertia quæ peculiariter Androſæmi nomine uenit. Omnes tamen tres hæ ſpecies Androſæmi etiam appellatione appellantur.

Hypericum itaq; frutex eſt ſurculoſus, dodrantalis, rubeſcens, folijs Rutæ, flore luteo, qui digitis attritus ſanguineum emittit ſuccum, unde Androſæmon quidam dixerunt. Siliquas habet ſubhirſutas, in rotunditate oblongas, hordei magnitudine, in quibus ſemen nigrum, reſinam obolens. Locis naſcitur incultis & aſperis: floret Iulio potiſsimùm & Auguſto.

TEMPERAMENTVM.

Calfacit & exiccat, eſtq́; ſubſtantiæ tenuis.

VIRES, INTRINSECVS.

Aqua Hyperici ſtillatitia, epiplecticis datur, & comitialibus. Vino coctum & potum Hypericum uenena educit, urinam cit & menſes. Febres tertianas & quartanas eodem modo pellit. Prodeſt iſchiadicis, ſanguinis E
eiectionem cohibet: ſanat tam interna, quàm externa corporis uulnera & damna. Semen tritum & binis drachmis potum, choleram educit.

EXTRINSECVS.

Folia & ſemen trita ac impoſita, aduſtionibus medentur. Contra phãtaſmata & tempeſtates à nonnullis geſtantur, nec uana prorſus eſt ſuperſtitio. Reliquæ eius uires cum Ruta ſunt pares.

OLEVM HYPERICI.

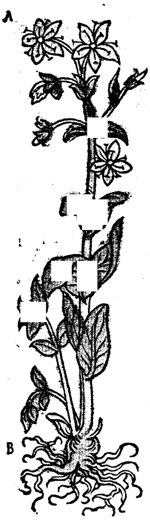
Oleum Hyperici calidum eſt & ſiccum, ſtipticum, ob id uulnera inciſorum neruorum & combuſtionem ignis conſolidat: ſedat dolores femoris & ueſicæ, urinam ciet. Confectio eius hæc eſt:

Recipe ſummitatum Hyperici iamiam matureſcentis ℥ iij. macerentur in uino odorifero diebus tribus, bulliant deinde in uaſe duplici, obturato orificio uaſis, hinc exprime & recentis Hyperici par pondus inijce, & iterum macera & coque & exprime, idq́; tertiò facito, ac ſi uinum minuatur, aliquid adde: Recipe deinde Terebinthinæ claræ ℥ iij. Olei ueteris clari ℥ vj. Croci ℈ j. Coquantur in uaſe duplici ad uini conſumptionem, poſtea exprime, & à ſedimento purgatum oleum repone.

ASCYRON.

Aſcyrum

A

B

ASCyrum per Antiphraſin dictum, ab α, priuatiua particula, & σκυρόν, id eſt, aſperũ. Vnde German. **Hartheẁ**/ è rutarũ eſt genere, & hyperico an numeratur. Aſcyrum itaq; ut Dioſco. deſcribit, Hyperici eſt ſpecies, magnitudine differens, fruticoſior, ramis maioribus & rubentibus: folia habet tenuia, florem luteum, ſemen Hyperico ſimile, odore reſinę, quod tritum digitos ferè cruentat: unde etiam Androſæmon à quibuſdam dictum, hoc eſt, hominis ſanguis: de quo in ſequenti capite. Prouenit locis incultis & aſperis. Floret Iulio & Auguſto præſertim. *Aſcyrum.* *Harthew.*

TEMPERAMENTVM.

Calfacit & deſiccat. Folia modicè extergent & deſiccant. Semen expurgatoriam uim habet.

VIRES, INTRINSECVS.

Iſchiadicis ſemẽ in hydromelitis heminis duabus potum prodeſt: biliosa enim excrementa multa ducit. Sed aſsiduè, donec æger conualeſcat, dari oportet.

EXTRINSECVS.

Semen illitum ad ambuſta conducit. In uino auſtero decocta folia, uinum ipſum magnorum uulnerũ, ut autor eſt Galenus, glutinatorium efficiunt. Podagris etiam imponitur.

ANDROSAEMVM.

ANdroſęmon, quaſi dicas ἀνδρὸς αἷμα, id eſt, uiri ſanguis, quòd attritum ſemen eius ſiue flores, hominis ſanguinem emittant & referant. Germa. **Kunrath**. E rutarum eſt genere, ſicut & Aſcyron & Hypericum, à quibus differt, ut Dioſc. deſcribit, quòd ramulis fruticet ſurculoſis, ac tenuibus, rubentibus uirgis, & folijs rutæ, triplo uel quadruplo maioribus, quæ trita ſanguinẽ humanum emittunt: Alas in cacumine habet complures, utrinq; expanſas, pinnataſq;, circa quas flores puſilli, lutei: in calyce ſemen eſt nigro Papaueri ſimile, ueluti pũctis diſtinctum depictũmue. Comæ tritæ reſinoſum odorem reddunt. *Androſæmum.* *Kunrath.*

Naſcitur quibus locis Aſcyron, eodemq; floret tempore.

Digitized by Google

VIRES.

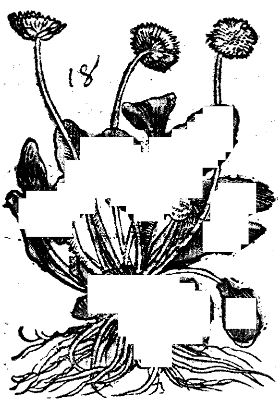
Vires cum Aſcyro habet eaſdem: Calfacit enim & exiccat. Purgat aluum: bilioſa excrementa educit, prodeſt iſchiadicis. Sed poſtera die, addit Plinius, capparis radicem reſinæ permixtā deuorare oportet, drachmæ pondere, iterumq; à quatridui interuallo idem facere: à purgatione autem robuſtiores uinum bibere, infirmiores aquam.

BELLIS MINOR.

Primula ueris. Solidago minima. Arthritica.

Maßlieben. Klein Zeitloſen.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

DE Græca huius nomenclatura adhuc ambigitur.

1. Bellis minor ſylueſtris.

Sunt autem duo Bellidis ſeu Bellij genera: Maius & minus. Minoris duæ ſunt ſpecies: altera ſylueſtris, ut Plinius deſcribit, flore cōſtat albo, aliquatenus rubente, quinquagenis ternis, aliquando etiam quinquagenis quinis barbulis circinato, folio pingui in terra iacente, in rotundum oblongo, leuiſsimè ſerrato. Vulgò Primula ueris, quòd uere inchoante mox procedat: quo nomine Betonica etiā alba, de qua in Verbaſcis, dicitur. Solidago item minima, & Artetica corruptè pro Arthritica. Gallicè *Conſyre*. Germa. Maßlieben oder Zeitloſen/Klein Zeitloſen.

Primula ueris.

Solidago minima. Artetica. Arthritica.

2. Bellis minor hortenſis. Conſolida minor.

Altera hortēſis ſeu domeſtica, ſylueſtri per omnia ſimilis, præter florē qui eſt rubicundus, ac interdum ſimplici, interdum multiplici foliorum contextu conſtat. Germ. Monatblům oder Rote blůmlin. Officinis utraq; Conſolida minor appellatur. Primo ſtatim uere in hortis & pratis conſpicitur, ac tota fermè æſtate durat.

De Bellide maiore, uide caput de Buphthalmo.

TEMPERAMENTVM.

Primula ueris frigidæ eſt & humidæ naturæ.

VIRES, INTRINSECVS.

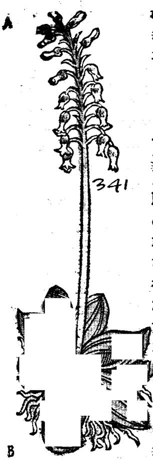
Succus Bellidis, uulneratis, potus, prodeſt. Stillatitia aqua pota iecur refrigerat, internum calorem reſtinguit, choleram mitigat, oris hulcera & linguæ inflammationem ſanat. Herba adhuc tenera cum ſale, aceto & oleo comeſta, aluum emollit.

EXTRINSECVS.

Recentia folia omnibus hulcerum inflammationibus impoſita medētur. Trita folia tumorem ſedant. Calorem cum doloris mitigatione pellunt. Herba eſt uulneraria, & ad capitis fracturas admota potiſsimūm

ualet.

Digitized by Google

A

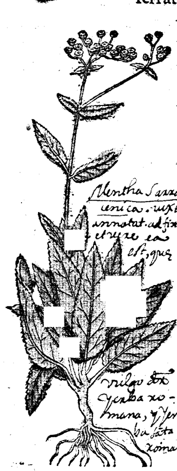
ualet. Paralyſi membrorum cum Ebulo & Agrimonia in deſudationibus prodeſt. Ad podagras item, iſchiada & ſtrumas ualet.

ALISMA.

Aliſma aut Damaſonium, non eſt Plantago aquatica, ſeu Barba ſyluana, quæ Germa. **Waſſerwegerich** / & **Froſchlöffel** appellatur: nec eſt Fiſtula paſtoris, Germa. **Hirtenpfeiff** / de qua ſuo loco, ſed eſt Plantago Italica, ut id deſcriptio & pictura ſatis cõmonſtrat. Herba eſt folio Arnogloſſi, ſed anguſtiore, & ſemper in terram demiſſo, caule unico, ſeſquipedali, capite thyrſi, flore albo, exili & aliquatenus pallido, radicibus crebris, ut Elleborũ nigrum, tenuibus, acribus, odoratis, pinguibus: flore tenui, in madidũ palleſcẽte. Naſcitur locis aquoſis. Hæc deſcriptio imagini Plantaginis Italicæ conuenit, **Jtaliſch Wegrich**. Hieronymus Tragus herbam eſſe ſcribit in ſepulchris mortuorũ paſsim creſcentem. German. **Frawenkraut**. Folium ea fert Plantaginis acuminatæ, niſi quòd per ambitum eſt ſerratum, radicem uilloſam & intricatam, odoratã, & nonnihil amaram, caules fert quatuor quinóſue, bicubitales, folijs ueſtitos paruis anguſtisq́;. Florem fert luteum, apertum, rotundũ: tota herba odorem ferè mentæ refert, guſtu tamen amaritudinem præ ſe fert.

Aliſma. Damaſonium. Plantago Italica. Jtaliſch Wegerich. Frawenkraut.

B

TEMPERAMENTVM.

Calidę eſt facultatis, ac uim habet abſtergendi.

VIRES, INTRINSECVS.

Radix unius aut alterius drachmæ pondere cum uino pota, his qui leporem marinum deuorauerunt prodeſt, & quos rubeta rana momorderit, quiq́; opium hauſerint. Torminibus & dyſenteriæ per ſe aut cum ſylueſtri Paſtinaca pari pondere pota confert. Calculos renum eius decoctum potum comminuit, teſte Galeno.

EXTRINSECVS.

Fomentis & inſeſsionibus menſes ducit. Oedemata illita herba diſcutit. Strumis, autore Plinio, imponitur, ex aqua cœleſti folium tritum,

tum, uel radix cum axungia tuſa, ut impoſita folio ſuo operiatur. C

CONYZA.

Conyza. Cunilago. Pulicaria. Cimicaria. CONyza Græcis, Latinis Cunilago dicitur. Vulgò Pulicaris, quòd pulices necet: Item Cimicaria, quòd folia eius cimicibus aut beſtiolis uolucribus, ut Ruellius affirmat, ijs proximis, frequenter inueniantur onuſta. Germa. **Dürrwurtz**/ & **Flöhkraut**/ ſecundũ Tragum. Valerius Cordus **Hundsaugen** appellari dicit.

1. Conyza maſcula ſeu minor. Dioſcorides & Plinius duo faciunt genera: Marem & fœminam. Maſcula Conyza quæ maior dicitur, caule aſſurgit bicubitali, toroſiore & ramoſiore, folijs maioribus, imbricatis, oleæ ſimilitudine, ſed hirſutis & pinguibus, flore ſplendidiore, luteo & ſubrufo, qui in pappum & lanuginem abit: radicibus ſuperuacuis, odore cũ grauitate quadam iucundo.

2. Conyza fœmina, ſeu minor Cunilago mollis. Fœmina ſeu minor, folijs eſt tenuioribus & compreſſioribus, colore mellis, quę trita digitis, contactu hærent, flore ſqualidiore, odore acriore: in reliquis priori ſimilis. Hippocrati dicitur Cunilago mollis. Vtrunq; genus eſt ſerotinum: poſt Arcturum enim germen & ſemen emittit. Locis utraq; naſcitur aridis & montanis. D

3. Conyza fœtida. Tertia Conyzę ſpecies caule eſt craſsiore & molliore, folijs mediæ inter priora duo genera altitudinis, ſed minimè pinguibus, odore multo fœdiore, uiribus etiã minor, locis prouenienſ humidis, quam Conyzam fœtidam appellare licebit.

4. Satiua. Quartum Plinius facit, ſatiuam, ſerpyllo ſimilem, è Cunilagine montana factam.

5. Præter has aliam quoq; Hippocrates ponit, apio criſpo ſimilem, odoris teterrimi, maximeq; faſtidiendi, quæ in maritimis & ſabuloſis locis prouenit, quæ cum melle & uino fœminarum locis, quæ fœtum non recipiunt, admouetur, ut idem eſt autor.

TEMPERAMENTVM.

Complexionis eſt calidæ & ſiccæ.

VIRES, INTRINSECVS.

Folia & flores Conyzæ in uino decocti, menſes & mortuos fœtus calidi poti educunt. Stillicidio urinæ & ſtranguriæ auxiliantur. Regium morbum efficaciter idem decoctũ diſcutit & expellit: qua de cauſa obſtructionibus iecoris herba eſt utiliſsima. Epilepticis cum aceto decocta utiliter infunditur.

EXTRINSECVS.

Venenata & impura animalia ſparſa humi fugat, pulices necat & pellit.

Digitized by Google

A lit. Suffitus eius ſerpẽtes & cochleas abigit. Spectra hac fugari poſſe uulgo perſuaſum eſt: à fulminis etiam ictu huius beneficio domum tutam. Viridis herba illita uenena ex ſerpentum morſibus extrahit: cuiuſcunq; generis uulnera purgat, & ſanat. Fronti alligata, præſertim altera minor ſpecies, phreneticis eſt auxilio.

PSYLLIVM. Zaragatonas

Psyllium Latinis Pulicaris, à ſeminis forma quod pulicibus ſimile eſt, dicitur, uel quòd uiridis in domum ſparſa, pulices generari prohibeat. Gall. *Herbe à puces*. Ger. **Pſilienkraut/ Welſcher Flöhſamẽ od kraut**. Folio eſt Coronopi, piloſiore, proceriore, ramulis palmi altitudine, fœni modo ſarmẽtoſum, coma eius à medio incipit caule, capitula bina aut terna cacuminibus cõpreſſa, ſemine pulicis nigro præduroq;. In aruis & incultis naſcitur. Appellat̃ itẽ Cynoides et Cynocephalon, ut autor eſt Plinius, quòd flores canino capiti non ſunt diſsimiles. Itẽ Cryſtallion, Sicelion, Cynomyia, eodem teſte.

Pulicaris. Pſyllion. Pſilienkraut. Welſch Flöhſamen. Cynoides. Cynocephalon.

B Præter hoc, duo adhuc inueniuntur Pſyllij genera: alterum calamo exili & longo, in cuius ſpica continetur ſemen pulicis colore & magnitudine. Alterum ſarmentoſum, floribus canino capiti ſimilibus, fabaceis capitulis, ſemine pulicis effigie, radice tenui & ſuperuacua. Profert autem flores æſtate, ſemen autumno.

TEMPERAMENTVM.

Semen eſt frigidum ſecundo ordine, ſiccitatem uerò habet temperatam.

VIRES, INTRINSECVS.

Seminis eſt præcipuè uſus. Tritum itaq; & in aqua mollitum potum,

Digitized by Google

inteſtinorum eroſionibus auxiliatur, omneſq; calidos ac cholericos uentris fluxus, ut dyſenteriam, idq; genus alios ex noxijs calidis pharmacis prouenientes, adiuuat.

EXTRINSECVS.

Cum roſaceo, aceto, & aqua illitum ſemen, articulorum doloribus, parotidibus, tuberculis, œdematis, luxatis, capitiſq; doloribus prodeſt. Enterocelis ſeu ramicibus inteſtinorum puerorum, & umbilicis prominentibus cum aceto illitum medetur. Acetabuli autem menſura tuſum in aquæ duabus heminis oportet madere, & ubi aqua concreuerit illinere. Deiectum in aquam feruentem calorem eius reprimit. Prodeſt eriſipelatis. Viridis ſi in domum importetur, pulices generari prohibet. Tuſa cũ adipe, ſordida & maligna hulcera expurgat. Succus eius cum melle infuſus, aurium fluxibus & uermiculis auxiliatur. Pinguedo ſupernatans aquæ, ſemine Pſyllij in roſacea aqua noctis ſpacio mollito, contra inflammationem linguæ illita eſt efficaciſsima.

HELENIVM. Ala. y Royz del ala.

Helenium

HElenium, Nicandro in theriacis referente, dictum, quòd ex Helenæ ſit lachrymis enatum. Latinis Elenium & Inula: Officinis Enula: Vulgo Campana, & Enula campana dicitur. Gallicè D Aulnee. Germa. Alant.

Elenium. Inula. Enula campana. Alant.

1. Duo ſunt eius genera: Alterum quod copioſè apud nos hodie prouenit, Germa. Alant dictum: 2. Alterum quod in Aegypto naſcitur, Serpyllo ſimile, quod in coronas inſeritur. Nobis hodie incognitum.

Helenium Aegyptium.

Caulem Helenium noſtrũ habet craſſum, hirſutum, cubitalem, & aliquando maiorem: iuſtam interdum hominis ſtaturam æquantem: anguloſum, cui ſupernè flores inſident lutei, in quibus ſemen Verbaſco ſimile ſuperuacuũ, tactu pruritum excitans. Folia habet Verbaſco anguſtifolio ſimilia, lanuginoſiora tantùm & oblonga. Radicem ſubruffam, odoratam, magnam, ſubacrem, ex qua ad cõſitionem, liliorũ, aut Ari inſtar, pingues propagines appendicéſue auferuntur. Montibus naſcitur opacis & ſiticuloſis. Radix æſtate effoditur & conciſa ſiccatur. Floret Iulio. Seritur Februario ex oculis, ſicut arundo, quos abſcindere & terra leniter conuenit

uenit

Digitized by Google

A uenit obruere, foſſa ſubacta, & excitatis ad lineam puluinis, quibus oculos eius oportet infodere, intercedente trium pedum ſpacio.

TEMPERAMENTVM.

Radix non exactè eſt calida & ſicca: ſed cum recrementitio humore: non enim primo ſtatim occurſu calefacit.

VIRES. INTRINSECVS.

Radix Helenij aſthmaticis & ex ſtomachi frigiditate laborantibus eſt præſtantiſsima. In muſtum iniecta, ut ſimul deferueat, contra dyſpnœam, tuſsim, hæmoptyſin, pleuritidem, calculum, uenena, & mẽſtrua ſummo auxilio bibitur. Contra eoſdem affectus aqua ſtillatitia prodeſt: præcipuè uerò dyſpepſiæ confert. Viridis radix ad uſum conditur ſicut Zingiber. Aridæ radicis puluis cum ſaccharo & melle dyſpnœicis, & tuſsi lenta laborantibus lingitur: Purulentam materiam diſcutit & eijcit: interna pulmonis, matricis & reliquorum membrorum uitia ſanat.

EXTRINSECVS.

Illita radix uiridis ſerpentum & uenenatorum morſibus auxiliatur: tumores genitalium corporis partium in utroq; ſexu ſedat.

Folia in uino decocta membrorum dolorem, & iſchiada impoſita cõpeſcunt.

B De conditura Helenij ex Columella, lib. 12. cap. 46.

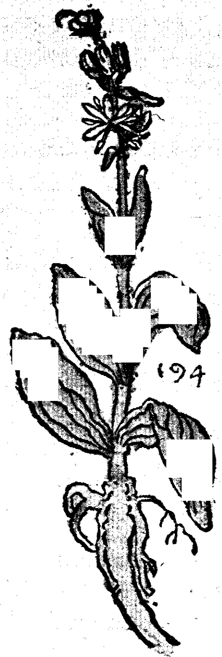
Condiendi Helenij plures traduntur modi. Vnum hic poſuiſſe ſatis erit. Menſe Octobri, quo maximè matura eſt, radix è terra eruetur, ac aſpero uel cilicio linteolo quidquid adhærebit arenæ detergetur: deinde acutiſsimo cultello ſummatim eraditur, ac plenior radicula pro craſsitudinis modo, in duas pluréſue partes digiti longitudine diffinditur: deinde ex aceto modicè in cacabo æneo coquitur, ita ne taleolę inuri poſsint: poſt hæc in umbra triduo ſiccentur, & ita in fideliam picatam recondantur, adiecto paſſo uel defruto quod ſupernatet, ſpiſſamentoq; cunilæ impoſito contectum uas pelliculetur.

GENTIANA.

GEntiana ab Gentio Illyriorum rege, qui primus eius uires inuenit, Dioſcor. teſtimonium perhibente, cognominata. Officinis & uulgò idem nomen retinet. Germanis **Entian**/ & **Bitterwurtz**. Naſcitur in Illyrico copioſiſsima: aliàs in montibus altiſsimis, aquoſis & umbroſis locis. Folijs circa caulem plantaginis aut nucis iuglandis ſimilitudine erumpit, aliquatenus rubentibus, acuminatim à caule medio cacuminibusq; prodeuntibus, quæ breuioribus crenis ſerrata uiſuntur, ſcapo inani, fiſtuloſo, binûm cubitorum altitudine, leni, geniculato, non iugi ſerie, ſed interuallis maioribus foliato. Semen fundit in calycibus latum, ſpon

Gentiana.

Entian. Bitterwurtz.

194

dylio ſimile, glutinoſum, ſine pondere, quod pi- C
lulis continetur lenibus, & quadantenus compreſsis. Radicem mittit prælongam, Ariſtolochiæ longæ non diſsimilem, uliginoſam, ſed amaro guſtu, craſſam, inodoráq;. Vſus eius in radice & ſucco radicis.

Tragus alias adhuc duas Gentianæ facit ſpecies: alteram in Heluetiorum naſcentem Alpibus, priori per omnia ſimilem, ſed minorem & flore cœruleo, ſapore magis amaro: alteram uerò hac minorem, oblonga, amara & flaua radice, ex qua caules enaſcuntur tenues & rotundi, binis ab imo ad ſummum, acuminatis, uiridibus & tenuibus folijs caulem circundantibus, florem in caulis ſummitate habet cœruleum, lucidum, tintinnabuli forma, folijs humi reptãtibus.

TEMPERAMENTVM.

Radix Gentianæ qualitatis eſt calidæ & ſiccæ.

VIRES, INTRINSECVS.

D

Vſus eius nõ eſt niſi in radice. Arida radix tuſa, & cribro purgata, drachmæ pondere, cum æquali myrrhæ, ac duplici pulueris oculorum fluuiatilium cancrorum, in uino ad quatriduum pota morſis à rabido cane medetur. Vulnus uerò apertum eſt ſeruãdum, & aceto uel aqua ſalſa abluendum, impoſitis cucurbitulis, quibus uenenum exugatur. Quidam tamen cauteria adhibent. Omnibus uenenatorum morſibus puluis radicis duarum drachmarum pondere, cum modico piperis & arida ruta in uino potus, eſt antidotum. Idem puluis Phthiſicis ex iecore aut uentriculo laborantibus cum uino auxiliatur. Viridis radicis expreſſus ſuccus potus, laterum doloribus & ruptis opitulatur. Sanguinis grumas ex lapſu, uel caſu ex alto, diſcutit & educit. Mortuos fœtus & ſecundinam in peſſo radix arida ſubdita expellit.

EXTRINSECVS.

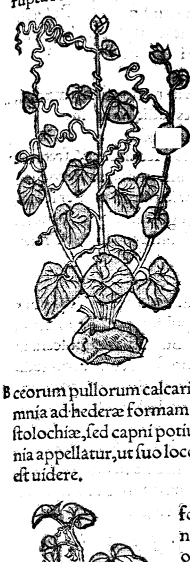
Succus Gentianæ profunda & lacera uulnera illitus ſanat. Cum linteolo oculorum inflammationes reſtinguit. Vitiligines & omnia cutis uitia ſanat. Succus Dioſcoridi hunc in modum colligitur: Radix uiridis tuſa quinq; dierum ſpacio in aqua maceratur, hinc cocta colatur, ac denuò quod expreſſum hoc modo fuerit, donec mellis craſsitiem aſſumat, eſt coquendum.

ARISTOLOCHIA.

Ariſtolochia

Digitized by Google

A ARiſtolochia, ὅτι ἀρίστη ταῖς λοχοῖς, hoc eſt, quòd puerperis ſit utiliſsima, ut ipſe Dioſcor. indicat. Gallicè, *Sarraſine*. Germa. **Oſterlucei**, corrupta fortaſſe Græca uoce, & **Holwurtz**.

Huius tria ſunt Dioſcoridi genera: Rotũda, à radice rotunda ſic dicta, quę fœmina dicitur: Longa à radice longa, quæ maſcula: et Clematitis. 1. Ariſtolochia rotunda, quæ fœmina appellatur, folia hederæ ſimilia habet, cũ acrimonia odorata, mollia, ſubrotũda, multis ab una radice germinibus, prælongiſq; palmitibus, floribus candidis, pilei ſimilitudine, in quibus quod rubet grauiter olet: radix rotunda, rapo ſimilis. Latinis Malum terræ, à radicis figura. Germ. **Runde Holwurtz**. Officinæ hac deſtituuntur. Menſe floret Iunio & Iulio. Nuſquam aut rara in Germania noſtra naſcitur. *Ariſtolochia rotũda.* *Malum terræ.*

Alteram quoq; faciũt alij Ariſtolochiam rotundam, cuius folia mediam inter Rutæ et Fumi terræ formam obtinent: cuius cauliculo, ubi è terra erumpit, ſimile aliquid gallina-B ceorum pullorum calcaribus adiacet. Verùm cùm Ariſtolochiæ folia omnia ad hederæ formam ſint rotunda, non poterit eſſe hæc ſpecies Ariſtolochiæ, ſed capni potius altera ſpecies, quæ Phragmitis ſeu Chelidonia appellatur, ut ſuo loco de Capno oſtẽditur, ubi picturam quoq; eius eſt uidere.

Ariſtolochia longa, quæ maſcula appellatur, folia habet longiora, quàm rotunda, ramulos tenues, dodrantales, florem purpureum, grauiter olentem, qui marceſcens in pyri ſimilitudinẽ turbinatur: radicem digiti craſsitudine, dodrantalem, aut etiam maiorem, colore intus buxeo, guſtu amaro & graui. Naſcitur paſsim in uineis & hortis. Græcis Ariſtolochia dactylitis, id eſt, digitalis, à digiti craſsitudine. Germa. **Lange Holwurtz**. Atq; hanc ſolam habent Officinæ. 2. *Ariſtolochia lõga.* *Ariſtolochia dactylitis.*

Tertium eſt genus Ariſtolochia Clematitis, itidem longa, ramulos habens tenues, folijs plenos ſubrotundis, Aſaro ſimilibus: pro Aizoo enim Aſarum legendum, Valerius Cordus oſtendit: flores rutę: radices longiores, tenues, corticem craſſum & odoratum habentes. Clematitis dicta quaſi Sarmentoſa. German. **Oſterlucey**. 3. *Ariſtolochia Clematitis.*

Huius fructus putatur quibuſdam κόκκος orientis. Germa. Fiſchkörner/ ſtupefaciendis piſcibus aptus.

Piſtolochia. Polyrrhizos.

Quartum facit genus Plinius Piſtolochiam, tenuiorem quàm tertia, denſis radicis capillamentis, iunci plenioris craſsitudine, quam Polyrrhizon, hoc eſt, multiradicem cognominant. Naſcitur in ſyluis & locis umbroſis. Floret Martio & Aprili, quo elapſo ſtatim perit.

TEMPERAMENTVM.

Calida eſt & ſicca in ſecundo ordine, & ferè in tertio, ſupramodum enim eſt amara, & ſubacris. Valent autem omnes radice tantùm.

VIRES, INTRINSECVS.

Cum Myrrha & Pipere in uino cocta, menſes, ſecundas & fœtus omnes in utero conſiſtentes, pota pellit. Saluberrimum eſt eius decoctum puerperis: facilius enim & melius huius beneficio purgãtur. Per ſe cum uino cocta & pota, cõuulſis, ruptis, aſthmati, ſingultui, rigori, lieni, laterisq; doloribus, idq; genus pulmonis & iecoris uitijs medetur. Omnes phlegmaticos humores educit.

EXTRINSECVS.

In peſſo ſubdita menſes & ſecundas ducit. In uino cocta hulceribus putridis & uulneribus illinitur, aridæ radicis puluere poſt ablutionem inſperſo uulneri. Cum uino & melle cocta, auribus inſtillata, hulcera in ijs purgat, ac dolorem mitigat. In puluerem contuſa, ac cum Iridis radice pari quantitate mixta, carnem in hulceribus regignit, ſi purgata primùm eius decocto ſeu aqua hulcera fuerint: gingiuas & dentes expurgat.

Recens adhuc radix tuſa, impoſita, ſpinas, aculeos & ſagittas extrahit, hulcera item ad cicatricẽ perducit. Omnibus in ſumma fluxibus tam hominum, quàm animantium medetur.

Aſclepias Vincetoxicum. Hirũdinaria.

ASCLEPIAS.

Aſclepias, uulgò Hirũdinaria, Officinis Vincetoxicum. Gallicè, *Domte ueini*. German. Schwalbenwurtz. Aſclepias ab autore. Hirundinaria à ſiliquarum forma, quæ effigiem hirundinis referunt. Vincetoxicum, quòd aduerſus toxica, hoc eſt, uenena plurimum ualeat. Ramos, ut Dioſc. deſcribit, emittit longos: folia hederæ, longa, radices numeroſas, tenues, odoratos: flores grauiter olentes: ſemen ſecuridacæ uel hedyſari. Locis naſcitur aſperis, altis & harenoſis. Floret Auguſto, ac mox in folliculis oblongis, formam hirundinis cùm dehiſcunt referentibus, ſemẽ producit, Securidacæ ſimile. Vnde Hirundinariæ nomen

A men eſt ſortita. Nonnulli herbam eam eſſe uolunt, quam **Gundelreb** uocant, de qua in Chamæciſſo. Verùm his & natale ſolum repugnat, quòd Aſclepias locis aſperis & altis, Chamæciſſus uerò, quam nos facimus **Gundelreb**/in cultis prouenit.

TEMPERAMENTVM.

Calida eſt & ſicca, tenuiſq; ſubſtantiæ.

VIRES, INTRINSECVS.

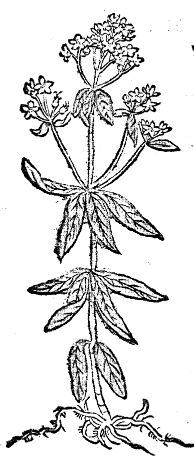
Radix in uino cocta tormina diſcutit, uenenis reſiſtit, ne cor occupẽt, ſi quis à rabido cane, aliiſue uenenatis ſit morſus. Semilibra huius radicis in albo uino noctis ſpacio imbuta, adq; tertiam partem decocta, ieiuno ſtomacho calida in lecto, ſubſequẽtibus ſudoribus, pota, hydropicis mirè confert, ac per plantas pedum hydropem, quod experientia conſtat, educit.

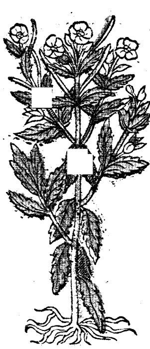
EXTRINSECVS.

Matricis dolores inſeſſu iuuat, menſes adiuuat & emollit. Pectoris tumorem, herba cum floribus tuſa, impoſita ſedat. Foliorum & radicis puluis putrida hulcera ſanat, ſicut & Ariſtolochia, cui, ſi deſit, ſubſtitui poteſt.

LYSIMACHIA, SALICARIA.

B

LYſimachia ab inuentore ſic dicta Lyſimacho: uel ab diſſoluenda pugna: quia tãta eſt eius uis, ut iumentis inter ſe diſcordantibus iugo impoſita, ad concordiam ea reducat. Vulgò à foliorum forma Salicaria. Gallicè, *Corneolle ou Chaßeboße*. German. **Weiderich** dicitur. *Lyſimachia.* *Salicaria.*

Duo ſunt huius genera, à florum differentia: alterũ flore purpureo. Germa. **braun Weiderich**. Purpurea Salicaria Latinis. Altera uerò flore rufo ſeu luteo, Germa. **Geel Weiderich**: Salicaria lutea.

Caules utraq; profert cubitales, aut etiam maiores, tenues, fruticoſos, à quorũ geniculis folia exeunt gracilia, ſalici ſimilia, guſtum adſtringentia: flores rufos, ad auri colorem accedentes, uel etiam purpu

Digitized by Google

Leonice-ni & Ruellij error. Corneola. Gilbekraut.

reos. Leonicenus Corneolam eſſe putat, qua tinctores uiridem colorem inficiunt, cui ſubſcribit Ruellius. Verùm repugnat horum ſententiæ Valerius Cordus. Quoniã Corneola herba eſt fruticoſa. Ger. **Gilbekraut** dicta. In æditis nec aquoſis locis naſcens, neq; guſtu magnoperè adſtringens. Lyſimachia autem uera in aquis naſcitur. Quod inſuper Ruellius eodem loco Lytrum à luteo putat factũ, & pro Lyſimachia à Victruuio poſitum, itidem errat: eſt enim Lytrum ſeu Lutea ſui generis herba, quæ aliàs Iſatis & Glaſtum, Germa. **Weydt** dicitur, de qua ſuo loco. Naſcitur Lyſimachia in aquoſis & paluſtribus, potiſsimùm ubi ſalices proueniunt. Floret Iunio & Iulio, ac purpurea ſubitò in oblongis ſiliquis ſemẽ producit: Lutea uerò decidentibus floribus, ſemen exiguum, Coriãdro non abſimile, guſtu adſtringens. C

Lytrum. Lutea. Iſatis. Glaſtum. Weydt.

TEMPERAMENTVM.

Facultatem habet Lyſimachia adſtringendi & exiccandi.

VIRES, INTRINSECVS.

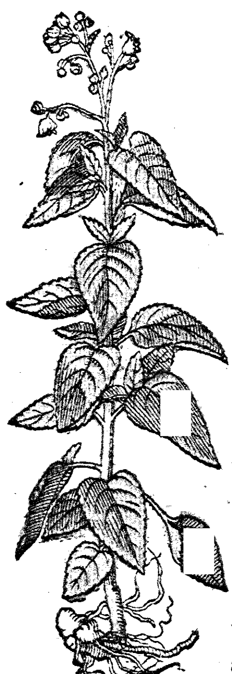
Decoctum foliorum hæmoptyſi medetur, & uentris dolorẽ mitigat.

EXTRINSECVS.

Folia tuſa in peſſo unà cum ſucco ſubdita, menſium profluuia cohibent. Narium ſanguinem inditus ſuccus ſiſtit. Vulneribus impoſita ſanguinis fluxum reprimit. Suffitus eius omnia uenenata, ſerpentes, uermes, & muſcas pellit.

SCROPHVLARIA MAIOR. D

Scrophularia maior.

SCrophularia maior à curandis ſtrumis, quas Scrophulas uocant, nomẽ habet. Maior ad differentiam minoris, quæ Chelidonij minoris appellatione uenit, de qua ſuo loco. Vulgò item Ficaria à curandis ficubus, Millemorbia & Caſtrangula. Gallicè, *Ortie puante*. Germ. **Sawwurtz / Braunwurtz / groß Feigwartzenkraut / Knollenkraut / Fiſchwurtz**. Alij eandem faciunt cum Galeopſi, ob ſimilitudinem quam cum ea habet.

Radice naſcitur alba, capitata, multis ramulis & nodis: caules anguloſi terni aut quaterni è radice enaſcuntur, uirides: Folia habet Ozimi, per ambitum inciſa, ſicut in Galiopſi. Flores in ſummitate proueniunt concharum forma, qui in capitula clauduntur acuminata, ſemine, ſicut in Hyoſcyamo, referta. Odor grauis & amarus. Floret Iunio & Iulio. Naſcitur locis aquoſis & riguis.

TEMPERAMENTVM.

Calida eſt & ſicca, eſtq; tenuium partium: Vnde extenuandi & diſcutiendi uim habet: uelut in guſtu amaritudo id oſtendit.

VIRES,

VIRES, INTRINSECVS.

A Semen cum uino aduerſus ſerpẽtum & uenenatorum morſus bibitur. Lumbricos drachmæ pondere tuſum expellit. Iſchiadicis cum Pipere & Myrrha in uino ſemen auxiliatur.

EXTRINSECVS.

Contra ſcabiem linimentum certiſsimum & probatiſsimum conficies hunc in modum: Folijs cum radice mundatis & tuſis menſe Maio in anguſto uitro ſuccum reconditum obſtrue. Hoc ſucco ad linimenta contra ſcabiem uteris, cera & oleo pari quãtitate admixtis, & inuicem apud ignem temperatis, ut unguenti formam aſſumant. *Scabies.*

Aqua ſtillatitia ruborem faciei extergit. Eadem, ſicut & puluis Scrophulariæ, mariſcas exiccat & ſanat.

Semen maioris quæ circa ripas aquarum naſcitur, cum melle tritum, & fronti illitum, oculorum lippitudines curat.

Succus cum ſulphure & nitro auribus inſtillatus, dolorem mitigat.

Vulgus pecori contra uermes hanc herbam alligat.

SION.

B

ΣΙον Græcis à σείειν, id eſt, concutiendo, quòd excutiendi uim habeat, ſiquidem calculos à renibus pellit, urinam & menſes ducit. Latinis Sium & Lauer à lauando fortè, quòd aquis adnatum ſemper ijs elui gaudeat. Anagallis item aquatica, quòd flore anagallidi fœminę ſit ſimilis. Gall. *Berle Aquaticque*. Germa. **Pungen/ Bachpungen/ Waſſerpungen.** Frutex eſt puſillus, pinguis, rectus, folijs latis oluſatro ſimilibus, ſed minoribus & odoratis. Gaudet riuulis, mẽſe florens Iunio. Valerius Cordus ex Apij dicit eſſe genere, German. **klein Waſſermerck/** quòd Paludapio ſit ſimile. *Sion. Lauer. Anagallis aquatica.*

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & exiccat, quod amaritudo eius immodica in guſtu oſtendit.

VIRES, INTRINSECVS.

Tenerum adhuc Sion, in acetaria utiliter, ſicut Naſturtium, miſcetur: Calculos enim, ſiue cruda ſiue cocta

Digitized by Google

comeſta folia, comminuunt & excernunt. Vrinas mouent. Fœtus & mẽ- C
ſes educunt. Dyſentericis proſunt.

EXTRINSECVS.

Aduerſus omnis generis tumores, & ſacrum ignem, folia in aceto & butyro igni toſta, & calida imponuntur. Lentigini & mulierum uitijs in facie noctu illitum, momento cutem emendat, & ramices lenit. Veterinarij ad tumores & ſcabiem equorum hac ipſa utuntur.

MERCVRIALIS.

Mercurialis. Linozoſtis.

MErcurialis quòd à Mercurio ſit inuenta, dicta, Ger. **Bingelkraut. Kůwurtz. Mercuriuskraut.** Græcis Linozoſtis, & Mercurij herba.

Tria ſunt Mercurialis genera: Mas, fœmina, & mas ſylueſtris.

1. Mercurialis mas

Mercurialis mas, folia habet Ozimo ſimilia, ad helxines foliorum figuram accedẽtia, minora tamen, ramulos geniculatos, alarum denſa & caua multa habẽtes: Semen iuxta folia exiguum, rotundum, geminorum teſticulorum modo connexum: totus frutex eſt dodrantalis, & nonnunquam maior. German. **Bingelkraut/das mäñlin.**

2. Mercurialis fœmina.

D

Mercurialis fœmina priori per oĩa ſimilis eſt, niſi quòd ſemen fert racemoſum & multũ. Ger. **Bingelkraut weible.** Vtraq; hæc ſpecies Græcis Linozoſtis dicitur. Naſcunt̃ in campeſtribus, cultis, uinetiſq;. Auguſto ſemine eſt prægnans. Valerius Cordus docet Phyllõ & Mercurialẽ Dioſcoridis, idem eſſe cum Theophraſti Arrhenogono & Thyligono, nec eſſe diuerſas herbas, in annotationibus ſuper caput 120. lib. 3. Dioſc.

Phyllon. Arrhenogonon. Thyligonon.

3. Cynocrãbe. Mercurialis ſylueſtris, mas.

Tertia ſpecies Cynocrambe Græcis, hoc eſt, Canina braſsica, & λινοζῶστις ἄγρια ἄῤῥην, hoc eſt, Mercurialis ſylueſtris maſcula appellatur. Item Apocynon. Germa. **wild Bingelkraut/das mäñlin/**

A mänlin/item Hundskōl. Caulem ex ſe mittit dodrantalem, tenerum & ſubalbidum. Folia Mercuriali ſimilia, albeſcentia ex certis interuallis, ſemen prope folia paruum, rotūdum. Naſcitur in ſyluis, unde ſylueſtris mas uocatur. Semen fert in Aprili, matureſcit Maio.

TEMPERAMENTVM.

Omnes Mercurialis ſpecies calidæ ſunt & ſiccæ, in primo ordine.

VIRES. INTRINSECVS.

Prima duo genera in aqua cocta & pota calida, corpus purgant, bilē & phlegma educunt: ſaccharum ad ſuauiorem licebit uſum admiſcere. Clyſteribus utiliter admiſcentur, eadem quæ folia Senæ in corpore efficiunt. Tertium genus, Cynocrambe Græcis, magis ad ſuperna quàm inferna extollit, & educit.

EXTRINSECVS.

Omnibus inflammationibus & tuberculis uiridia folia, uel per ſe, uel cum adipe illinuntur. Tradunt Mercurialem fœmellam, poſt purgationes matrici appoſitam, fœmellas: maſculam uerò mares generare, ſi à purgatione in potu quoq; ſumantur.

HELXINE.

HElxine ab ἕλκειν, id eſt, à trahendo dicta, quòd ſemē eius ueſtes aſperitate ſua attrahat. Aliàs Perdiciū, quòd Perdices ea præcipuè ueſcantur. Partheniū, quòd à Minerua Pericli Athenienſium principi, ſomno contra præcipitia lapſusq; monſtrata eſt. Latinis Vrceolaris, quòd detergendis urceolis uitreis conueniat. Vnde etiam uulgò Vitriolum dicunt. Vulgò Parietaria, Muralis herba, & Muralium, Item Vineago dicitur, quòd in muris, parietibus & uinetis proueniat. Quidam Sideritim uocant: ſed alia Sideritis eſt herba. — *Helxine. Parietaria. Perdiciū. Parthenium. Vrceolaris. Vitriolū. Parietaria. Herba muralis. Vineago.*

B

Helxine naſcitur in parietinis, ſepibus & uineis, cauliculis leniter rubentibus, folijs Mercurialis herbæ hirſutis (Plinius tribuit ei folia miſtæ ſimilitudinis Plantagini & Marrubio) ſemine obducto caulibus, aſperitate etiam ueſtium tenaci, quæ in lappaceis capitibus conſpiciuntur. Floret menſe Iulio. Gall. *Parietaire*. Germ. Tag vnd nacht/ S. Peters kraut/ & Glaſkraut.

Eſt & alia Helxine, quæ Cyſſampelos dicitur, German. Klein Winden/ Wedewinden/ & Zaunwinden/ de qua ſuo loco, cùm de Volubili agetur. — *Helxine, Cyſſampelos.*

Cordus Parietariam propriè dicit Trauffkraut appellari, ac in ſtillicidijs tantùm naſci. Quam uerò Tag vnd nacht appellant, eam eſſe Alſinen, in ſyluis prouenientem. Errorem Plinij de Helxine lib. 21. cap. 16. ubi — *Trauffkraut. Tag vñ nacht. Alſine.*

Carduum

Plinij error de helxine. Carduum eius appellatione deſcribit, idem corrigit, oſtendens ex Theophraſto iſta Plinium ad uerbũ deſumpſiſſe, ac pro Ixine, quę carduus eſt pinea, Helxinen errore quodam legiſſe. Verba Plinij ſunt: Helxine rara uiſu eſt, neq; in omnibus terris: radice folioſa, ex qua media uelut malum extuberat, contectum ſua fronde. Huius uertex ſummus lachrymam cõtinet iucundi ſaporis, Acanthicen maſtichen appellatam. Hæc ſunt uerba Plinij. C

Acanthice maſtix.

TEMPERAMENTVM.

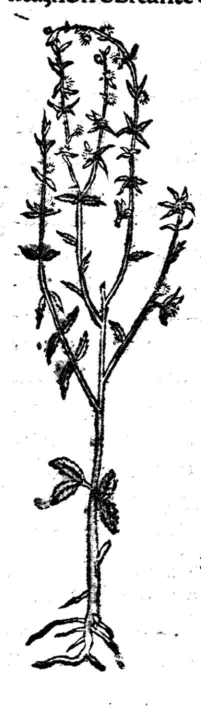
Vires ei ſunt adſtringendi & abſtergendi, cum humiditate frigida.

VIRES, INTRINSECVS.

Veterem aridam tuſsim decocta in uino uel aqua, cũ melle aut ſaccharo temperata curat. Herba in puluerem trita, pecori contra tuſsim & dyſpnœam datur. Decoctum eius iecoris, ſplenis & renum obſtructiones ſoluit, internos meatus, ac præſertim matricem, purgat. Tormina matricis ſedat, urinam & menſes ciet. Similes habet uires aqua ſtillatitia. Herba cum melle gargarizata, colli inflammationem & exulcerationem ſanat.

EXTRINSECVS.

Succus aurium doloribus medetur: eryſipelata, inflammationes, œdemata & aduſtiones, illitus idem, uel aqua ipſa ſtillatitia, reprimit & reſtinguit. Cum ceruſſa præſtat eadem: inſuper fluenti ſcabiei, papulis, ſerpigini illinitur. Infantium lauacris commodè immiſcetur. Cum Naſturtio aquatico in uino toſta ueſicæ impoſita, urinam ciet: tormina uentri impoſita, non obſtante obſtructione aliqua, ſedat. Cum farina fabacea, malua, & candido furfure, in oleo & uino toſta, tuſos lacertos, neruos, & muſculos illita ſanat. D

ELATINE.

Elatine. ELatine Græcis. Germa. **Klettenkraut / & Erdwinden.** Ex Helxines eſt ſpecie, præſertim eius quæ Cyſſampelos dicitur. Folia habet Helxine minora rotundioraq;, piloſa, tenuibus & ſemipedalibus ramulis, quinis ſeniſue ab radice ſtatim folioſis, guſtu adſtringentibus, naſcitur locis cultis & in ſegetibus. Atq; hæc eſt uera Elatine, cuius figurã hic exhibemus. Alij hanc Chamæcyſſum faciunt, quæ Germa. **Gundelreb** dicitur, ſed non ſatis commodè, foliorum & ramulorum deſcriptione reclamante. De Chamæcyſſo ſuo loco agitur.

Elatine non eſt Chamæcyſſus.

Chamæcyſſus.

TEMPERAMENTVM.

Temperamenti eſt frigidi & ſicci, quod acerbitas in guſtu demonſtrat.

VIRES, INTRINSECVS.

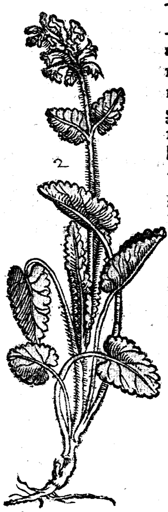
Cum uino rubro cocta, inteſtinorum ex dyſenteria

A ria affectionibus medetur: alui fluxus & dolores, ad dies aliquot pota, cohibet. Putridis oris hulceribus cum uino gargarizata prodeſt.

EXTRINSECVS.

Viridis herba tuſa fronti impoſita, æſtum & inflammationem, item fluxus oculorum ſiſtit.

BETONICA.

BEtonica ſeu Veronica, à Vetonibus, teſte Vetonica
Plinio, in Hiſpania, à quibus eſt inuēta, no-
men habet. Græcis Ceſtron à multiplici eius in
remedijs uſu dicitur. κέςρον enim Græcis teli ge- Ceſtron.
nus eſt. Itē ψυχότροφον, quòd in locis naſcatur fri
gidis. Offici. Betonica. Italis Serratula, à folio- Serratula
rum inciſuris. Gall. *Betoine*. Germ. **Betonien/
braun Betonien**. Herba eſt, teſte Dioſco. caule
tenui, cubitum uel eò amplius procero, quadrā
gulo, folijs longis & mollibus, frondis quer-
næ modo per ambitum ſerratis, ad radicē maiu
ſculis, odore iucundo. Summis in caulibus ſe-
men ſpicatum ineſt quaſi thymbræ: radices ſub-
ſunt exiles, ut Veratri. Naſcitur in pratis, mōto-
B ſis, frigidis & opacis locis: florem fert Maio et
Iunio. Alteram Betonicæ ſpeciem alij faciunt,
quæ uulgò Herba tunica, & Germa. **Graßblū Herba tu
men oder Neglin blūmē** dicitur, ab huius de- nica.
ſcriptione prorſus diuerſam, de qua ſuo loco Graß-
dicetur, capite de flore Garyophyllorum. Eſt blůmen.
etiam Betonica alba, de qua in Verbaſco, Ger- Betonica alba.
ma. **Schlüſſelblůmen**.

TEMPERAMENTVM.

Calida eſt & ſicca in ordine primo completo, aut in medio ſecundi.

VIRES, INTRINSECVS.

Betonica unà cum floribus in uino decocta, ſingultientibus, cruditate ſtomachi & ructu laborātibus acido, eſt utilis. Idē poteſt ſtillatitia aqua, aut cōfectio florum cū ſaccharo: ſiue puluis aridæ herbæ per ſe uel cum melle ſumptus. Matricis affectionibus plurimū cōfert. Omnibus in ſumma internis corporis paſsionibus, quocunq; modo ſumpta, eſt ſalutaris. Stomachi, iecoris, lienis, renū, ueſicæ, matricis obſtructionibus, humoribusq; noxijs educendis prodeſt. Iis qui uenenum ſe hauſiſſe uerent, puluis Betonicæ cū uino, drachmæ datus pōdere, noxium omne per urinā et ſedes educit. Ictericos non parum adiuuat Phreneticis, comitialibus, paralyticis, & iſchiadicis in aqua decocta utiliter bibitur.

Phthiſicis

Phthiſicis & peripneumoniacis, tuſsientibus, dyſpnœa laborantibus, C
hydropi uicinis, & febribus uentriculi putridis, folia & flores in aqua mulſa cocti, & calidi per dies aliquot poti, mirè auxiliantur.

EXTRINSECVS.

Capitis dolorem, cum linteolis Betonicæ aqua illita, ſedat: oculorum ſimili ratione dolores mitigat. Viridia folia tuſa uel cocta capitis impoſita uulneribus, ea conglutinant & ſanant, aculeos cranio infixos extrahunt. Aurium dolores, auribus immiſſus eius uapor compeſcit. Putredini & dolori dentium, in uino & aceto cocta folia, proſunt. Cum uino rubro optimo trita aut cocta folia, ſerpentum, uenenatorum, & canis rabidi morſui illita, uulnere prius decocto eius purgato, præcipuum adferũt remedium. Podagræ & articulorum doloribus, idem illitum fert opem.

VERBENA.

Periſtereon. Colũbaris. Colũbina. Hierobotane. Sanguinalis. Verbena.

VErbena Græcis Periſtereon, hoc eſt, Columbaris ſeu Columbina, quòd columbæ ea maximè gaudeant, dicta eſt. Hierobotane item, hoc eſt, herba ſacra, quòd hac Iouis menſa uerrebatur, domus purgabatur luſtrabaturq́;, fæciales ad fœdera coronabantur: uel quòd in expiationibus ſuſpenſa mirè ſit utilis. Eadem Sanguinalis, quòd præcipuum honorem haberet inter ſagmina, hoc eſt, gramina è ſacro loco, præſertim ex Capitolio cum terra ſua euulſa. Officinis Verbena & Verbenaca. Gallicè, *Veruaine*. German. **Eiſenkraut/Eiſenhart.**

1. Verbena recta ſeu mas.
2. Verbena ſupina ſeu fœmina.

Duo ſunt eius genera: Alterum quod Dioſcor. rectam, Plinius uerò marem appellat: recta à rectis dicta ramulis: Alterum uerò quod ſupinam Dioſ. à folijs humi ſupinè procumbentibus, Plinius uerò fœminam nominat.

Verbena recta ſeu mas, altitudinis eſt palmi, aliquando etiam maioris, folijs inciſis, ſubalbidis ex caule, quem unum ex magna parte, ſicut & radicẽ unam, habet, prodeuntibus: flore luteo. Hęc aliàs Criſta gallinacea, à foliorum inciſuris, in modum criſtę gallinaceæ, appellatur. Germ. **Eiſenkraut/ das mãnlin/** & **Hanenkamp.**

Criſta gallinacea.

Verbena ſupina ſeu fœmina ramos habet cubitales, aliquando maiores etiam, anguloſos, circa quos per interualla ſunt folia, quernis ſimilia, ſed anguſtiora & minora, per ambitum inciſa, colore ſubcæſio. Radix eſt oblõga & tenuis. Flos purpureus, ac tenuis. Ger. **Eiſenkraut/das weible.** Germanicam uerò appellationem à ferro traxit, quòd ad ferrum indurandum ſit eius uſus.

Naſcitur

A Naſcitur utraq; locis aquoſis. Colliguntur circa canis exortum, potiſſimum fœmina.

Tertiam Verbenæ ſpeciem Tragus addit, quam fœmellam ipſe propriè appellari dicit, reliquas ſupinam & rectam nominans, de qua inter Sinapis ſpecies eſt dictum. 3.

TEMPERAMENTVM.

Sapor Verbenæ eſt amarus & adſtringens. Vnde calidæ & ſiccæ eſt naturæ, adſtringentiſq;.

VIRES, INTRINSECVS.

In uino decoctam Verbenam omnibus penè internis corporis affectibus mederi ferunt: iecoris & renum pulmoniſq; obſtructiones ſoluere. Eaſdem ſtillatitiæ aquæ uires adſcribunt: uenenis reſiſtere, ictericis prodeſſe.

EXTRINSECVS.

Eryſipelati cum aceto tuſa illinitur. Cum melle uulnera glutinat.

Cum ueteri porcina axungia trita, dolores & tumores in genitalibus mulierum locis ſedat. Aquam ſtillatitiam temporibus & fronti illitam phreneſin ſanare affirmant. Eadem oris hulceribus eſt utilis. Mariſcas aliaq; cutis uitia purgat. Occultorum membrorum affectionibus commodat.

B Altera ſpecies, quam Criſtam gallinaceã uocant, ſerpentes & uenenata animalia, ſicut Conyza, fugat. Ad uetera quoq; exedentia uulnera adhiberi poteſt.

PERA PASTORIS.

Pera paſtoris, à folliculis peræ effigiem referentibus, nomen eſt ſortita. Vulgò Burſam paſtoris uocant. Quam apud Græcos uel Latinos nomenclaturam teneat incertum. German. Seckelkraut / Deſchelkraut / & Hirtenſeckel. Gall. *Bourſe à Paſteur*. Multis tamen alijs quoq; herbis nomen hoc attribui poteſt, ut Thlaſpidio. *Pera paſtoris. Burſa paſtoris.*

Duo ſunt huius genera: Maius & minus.

1. Herba eſt, ut eam deſcribit Ruellius, pede non facilè altior, ramoſa, paruis circa caulem erucæ folijs, flore albo, ſemine in uulgis minuto, radice numeroſa, tenui & alba. Prope uias & in parietinis paſsim naſcitur. Iunio floret & Iulio.

2. Minor priori folijs & uulgis eſt ſimilis; ſed

folia primũm in terra, ſtellæ forma ſe explicant: caulem habet nudũm: C uulgi quibus ſemen ineſt nucleis melonis ſunt ſimiles. Floret Maio, locis potiſsimũm aridis & harenoſis. Inodora & inſipida eſt utraq;.

TEMPERAMENTVM.

Vires habet refrigerandi & adſtringendi.

VIRES, INTRINSECVS.

Arida folia in uino rubro uel aqua pluuia, in qua chalybs eſt extinctus, cocta, alui fluxus ſedant, ſanguinem mingentibus proſunt: nimios menſium fluxus cohibent, omnibusq; internis corporis uitijs medentur.

Ad eadem ſalutaris eſt aqua ſtillatitia, per dies aliquot pota.

EXTRINSECVS.

Succus naribus inditus, ſanguinis earum fluxum ſiſtit: recentia uulnera purgat.

Tradunt manu detentam herbam, donec caleſcat, ſanguinem narium & uulnerum cohibere.

Verbaſcũ Phlomos. Candelaria. Tapſus barbatus. Candela regis. Lanaria.

1. Verbaſcũ candidum fœmina.

VERBASCVM.

VErbaſcum Græcis Phlomos, quòd D caulibus eius pro ellychnijs utantur, qua ratione Candelariam hodie uocant. Officinis Tapſus dicitur barbatus. Nonnullis etiam Cãdela regis, & Lanaria. Germanis Wullkraut / Kertzenkraut / Unholdẽkertz / Himelbrant / & Brẽnkraut / Königskertzen / Feldtkertzen. Gallis *Beillen.*

Species eius ſunt multæ: Præcipua tamen duo omnium teſtimonio habet genera: candidum & nigrum. Candidi duæ ſunt differentiæ: mas & fœmina. Verbaſcum candidum fœmina folia Braſsicæ habet ſimilia, hirſutiora tamen multò, latiora, & candida. Caulem habet cubitalem & ampliorem, candidum, ſubhirſutum: flores albos & ſubpallidos: ſemen nigrum: radicem longam, acerbam, digiti craſsitudine. German. Weiß Wullkraut/mãñlin.

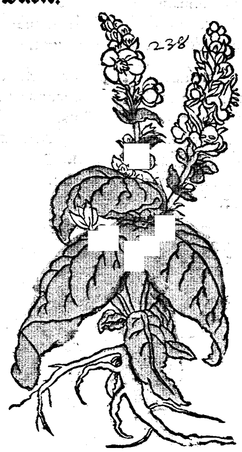
Candidum

A

Candidum mas folijs eſt oblongioribus & anguſtioribus, caule tenui, in reliquis fœminæ ſimile. Græcis à foliorum candore Leucophyllon dicitur. Germ. **weiß Wullkraut/weible.** 2. *Verbaſcū candidum mas.*

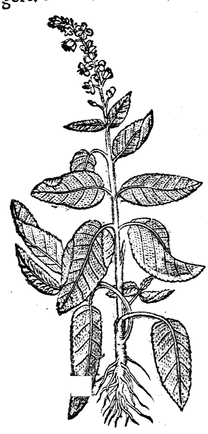

Verbaſcum nigrum candido eſt per omnia ſimile, niſi quòd folia habet nigriora & latiora. **Schwartz Wullkraut.** 3. *Verbaſcū nigrum.*

Præter hæc eſt etiam ſylueſtre, uirgas ferens altas arboreſcentes, folia Saluiæ ſimilia, ramulis circa uirgas, Marrubij modo, flore luteo, auri fulgore. Germa. **wild Wullkraut.** 4. *Verbaſcū ſylueſtre.*

B

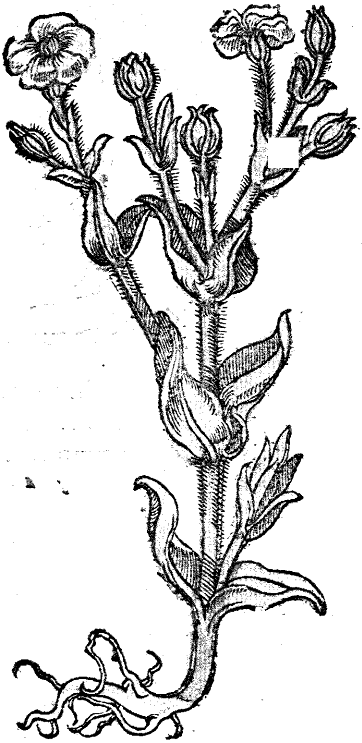
Sunt preterea & Verbaſcula duo, quaſi paruæ Verbaſci ſpecies, quæ hodie herbæ paralyſis, & arthetice uulgo dicuntur, pro Arthritice. Nōnullis Primulæ ueris dicuntur, de quibus ſuprà: itē Beronica alba. Ger. **Schlüſſelblūm.** Alterum odoratū, Germa. ſimpliciter **Schlüſſelblūm** / uel **geel Schlüſſelblūm/Himelſchlüſſel / od S. Peters** 5.

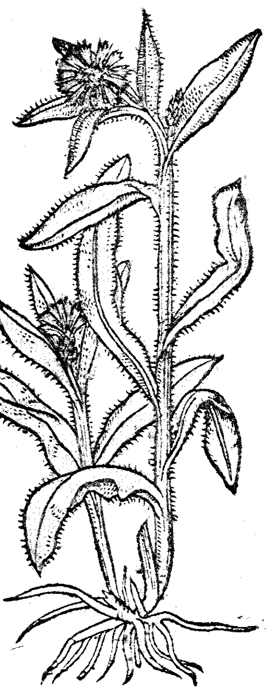

ſchlüſſel. Alterum non odoratum, German. wild Schlüſſelblůmen.

6. Hirſuta ſunt utraq;,terræ inhærentia,humiliáue,folijs rotundis & multò minoribus,rugoſis,è quibus medijs ſtylus exit tenuis, palmi altitudine,incanus,in cuius uertice terni,quaterni,aut plures etiam,dependēt flores lutei,ſummis labris denticulati,in altero odorati, in altero inodori, calyculo in album palleſcente.

7. *Verbaſculum. Lychnitis. Thryallis.* Tertium quoq; additur Verbaſculum,quod Lychnitin aut Thryallida uocant, & Lychnin coronariam, folijs ternis aut etiā quaternis, pluribúſue,craſsis,pinguibus,hirſutisq;,quibus pro ellychnijs utuntur,floribus purpureis. German. **Frawenröſlin/Marien röſlin/Mergenröſlin/Sammetroſen/Damaſten roſen/Campeloſen.** Geſnerus Iouis florem ſeu Dioſanthon facit. Cuius meminit Ruellius lib. 2. cap. 135.

8. *Verbaſculum montanum.* Enumeratis his Verbaſci ſpeciebus, duę adhuc adduntur. Altera in ſyluis & montoſis creſcens,folijs mollibus & canis, reliquis multò minoribus,è cuius medio flos erumpit Cyano ſeu flori frumētorum per omnia ſimilis,ſed maior & plenior,caule palmū uix alto. Latinis ob folia mollia Verbaſculum dici poteſt montanum. Germa. **Wald Kornblůmen.**

Altera

A

Altera uerò Verbaſco etiam ſimilis, quæ pro ea capta ſæpe fallit, quæ abiecta blattas in ſe contrahit, ideoq; Blattaria uocatur, folijs minus cãdidis, cauliculis pluribus, flore luteo. Germanis **Goldknöpfflin / Schabenkraut / Mottenkraut.** Florent & carpuntur Verbaſci ſpecies autumno. Verbaſcula autem duo florent uere, ſuntq; eius nũcia, Vnde quibuſdam Primulæ dicuntur Veris. Naſcuntur candidum & nigrum locis campeſtribus ſyluisq;. Syluestre aridis & aſperis, campeſtribusq; potiſsimũ. Verbaſcula in pratis paſsim hortisq;. Lychnitis in campeſtribus ſimiliter. 9. Blattaria.

TEMPERAMENTVM.

Omnibus idem eſt effectus, uiresq; pares: Vnde diſtingui ea generibus, ſuperuacuum ait Plinius. Vis ijs ineſt deſiccandi detergendiq;.

VIRES, INTRINSECVS.

Radix Verbaſci maioris in uino rubro, uel ſi febris adſit, in aqua cocta, diarrhœam ſiſtit.

Decoctum eiuſdem ruptis, conuulſis & antiquæ tuſsi auxiliatur: ueſicæ renumq; obſtructiones ſoluit. B

Radix, teſte Plinio, cum ruta ex aqua contra ſcorpiones, magna amaritudine, ſed pari effectu bibitur. Tonſillis priuatim in aqua potum medetur. Syluestre Verbaſcum tribus obolis bibitur cõtra omnia pectoris uitia, tuſsim, & purulenta excreantibus. Tanta eius uis, ut iumentis etiã non tuſsientibus modò, ſed ilia trahentibus auxilietur potus. Confectio ex Verbaſculo odorato mirificè prodeſt ijs, qui uiribus omnibus ſunt exhauſti, ac crebras patiuntur ſyncopes. Eadem cum Verbaſcis poſſunt Verbaſcula, quod uel temperamentum ipſorum ſatis oſtendit.

EXTRINSECVS.

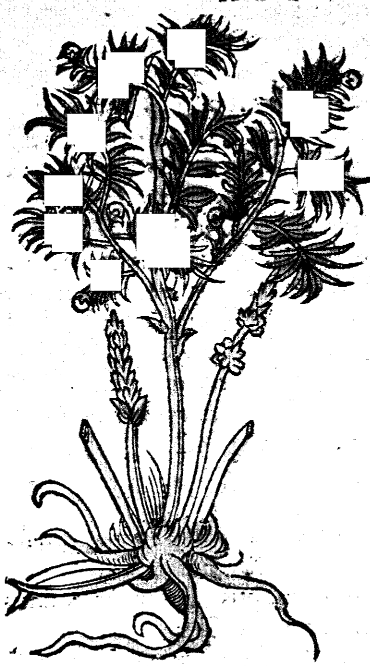
Verbaſcum in aqua decoctum, præcipuum contra inflãmationes oculorum, podicis, omniumq; corporis partium, & podagram æſtuantem eſt remedium, calidum illitum, uel inſeſſu. Aqua ſtillatitia uel oleum in ſole expreſſum ijſdem ſunt prædita uiribus. Oculorum fluxus inſtillata ſedat. Faciei ruborem extergit: eryſipelati auxiliatur. Fluentem & mordẽtem corporis ſcabiem aqua ſtillatitia cum linteolis illita ſanat.

Folia eius ficubus impoſita, incorruptas & à putrefactione immunes conſeruare tradit Dioſcorides. Verbaſcula eadem poſſunt. Trita imponuntur articulorum doloribus: decoctum eorum aduerſus rupta, luxata, & liuentia illinitur.

Succo Verbaſculi odorati ex floribus expreſſo, mulieres faciem illinunt, ut maculas rugaſq;, & alia eiuſdem uitia mirificè detergant.

Digitized by Google

ASPARAGVS. C

ASparagus ſeu ἀσφάραγος, quàſi dicas ἄσπυρ φάρυγγος, id eſt, gutturis faſtidium, quòd ſemen dentibus accommodatum faſtidium pariat, ut quorundam eſt ſententia. Dentium enim dolori medetur.

Duo genera facit Dioſcorides: Syluestre & ſatiuum. Syluestris Aſparagi deſcriptionem, ut notę herbæ, relinquit. Satiui ponit deſcriptionem. E radiculis menſe Maio, ut optimè depingit Tragus, thyrſus primùm, lupuli enaſcentis ſimilitudine, exilit, cacumine in torulos turbinato, quod tandem increſcens in ramos prægrandes explicatur, quibus inſunt folia, capillamenti modo, et ut fœniculi tenuia, quæ uetuſtate coaleſcunt in ſpinulas. Florem fundit paruulum, quo decuſſo baccæ dependēt primùm D uirides, quę tandem maturitate rubeſcunt, ſeminibus refertæ. Radices ſpongioſæ, longę & rotundæ. Thyrſi ſeu coliculi primùm emicantes gulæ apparantur. Officinæ Aſparagū nominant. Gall. *Eſperge*. Germa. Spargen.

Aſparagus. Coruda. Orminon. Syluestrem Aſparagum Corudam uocat Dioſcor. Attici Orminon. Eſt autem & aliud Orminon, de quo ſuprà, quod German. Scharlach dicitur. Naſcitur ſatus in hortis, & ſponte nonnunquam in locis aſperis.

TEMPERAMENTVM.

Abſtergit citra manifeſtam caliditatem aut frigiditatem.

VIRES, INTRINSECVS.

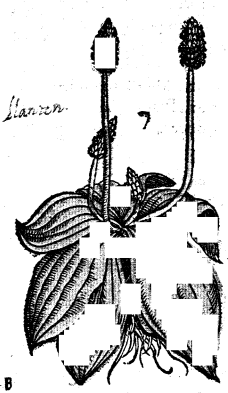
Decoctus in iure, aceto, ſale & oleo conſperſus, in ſummis eſt delitijs, quemadmodum & lupulus dum eſt tener. Aluum hoc pacto emollit, pectus purgat, urinam mouet, genitale ſemen auget.

Radix in uino cocta iecoris obſtructiones aperit, regium morbū pellit, prodeſt nephriticis, iſchiadicis, & doloribus ueſicæ: ſeminis aut foliorum decoctum eadem præſtat. Ictericis cum ficubus & cicere radix decocta ſubuenit. Arida radix in uino cocta, dyſenteriam ſedat, & urinam utiliſsimè ciet. Non autem ſemper ſtomacho utilis eſt, ſed garo & oleo conditus, cùm mediocriter coctus fuerit.

EX.

Digitized by Google

A Minutim ſciſſa & contuſa radix in uino decocta, luxatis impoſita auxiliatur. Nephriticis item dicto modo impoſita confert.

Decoctum dente retentum, eius dolorem mitigat.

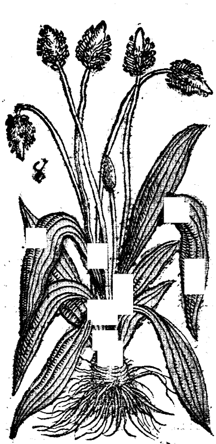
Aſparago trito cum oleo perunctum pungi ab apibus negant, ut tradit Plinius.

ARNOGLOSSVM.

ARnogloſſum, id eſt, Lingua agni, à forma. Latinis Plantago, à planta. Quibuſdam Polyneuros, à neruorũ multitudine. Gallicè, *Plantain*. Germa. **Wegerich/Schaffszung**. *Plantago.* *Polyneuros.*

Duo recenſet eius genera Dioſcorides. Maius, folijs craſsioribus, uegetioribus, latioribus, & betaceis: caule anguloſo, cubitali, ſubrubro: ſemine tenui à medio ad uerticem uſq; circundato flore in ſpica luteo, nonnunquam herbaceo: radice tenera, hirſuta, candida, digitali craſsitudine. Naſcitur circa ſepes, aggeres & prata, locis tamen potiſsimũm paluſtribus. Græcis ἑπτάπλευρον, id eſt, Septineruia, à ſeptenis neruis ſeu fibris, quæ in folijs apparent. Germ. **Groſz oder breyter Wegerich.** 1. *Septineruia.*

B

Minus, quod anguſtiora, minora, molliora, leuiora, et tenuiora folia habet, caule anguloſo, in terram inclinato, flore pallido, ſemine in ſummis caulibus. Iiſdem quibus primum genus locis naſcitur. Græcis Pentaneuron, id eſt, Quinq;neruia, à fibrarum numero. Officinis Lanceolata, à foliorum acumine. Germa. **Klein oder ſpitz Wegerich/Roſzripp**/ à coſtæ equinæ ſimilitudine. Vtruſq; herba & flores Maio & Iunio, ſemẽ uerò Auguſto colligitur. 2. *Quinqueneruia.* *Lanceolata.*

5. Eſt & tertium Plantaginis genus, quod refert Tragus, ſubſtantia tenuiore quàm primum, folio rotundiore, ſeſsili, in formam ſtellæ, & hirſuto, colore cinereo, fibris ſeptem diſtinctum, & uireſcens per hyemem, nomine cum primo eodem.

4. Plantago aquatica. Quartum etiam addit Plantaginem aquaticam, folijs minoris Plantaginis, caule procero & ramoſo, flore in ſummo exiguo, &

Barba ſyluana
Vide annotat. ad finem.

candido, ſicut in Limonio. Germa. **Waſſerwegrich / Froſchlöffelkraut.** Alij malè Aliſma uocant, ut capite de Aliſmate oſtenditur.

TEMPERAMENTVM.

Mediocriter ſiccum eſt & frigidum. Vnde maximus eius in medicamentis uſus. Refrigerat ſimul & deſiccat.

VIRES, INTRINSECVS.

Recentia folia cum aceto & ſale cocta, cœliacis & dyſentericis proſunt: idem præſtat ſemen eius & puluis ſumptus. Commodior eſt aqua ſtillatitia: excreantibus & mingentibus ſanguinem, phthiſicis item auxiliatur. Radices eius tres in uino coctæ, febri tertianæ, quatuor uerò quartanæ reſiſtere traduntur. Efficacius tamen hoc præſtat aqua ſtillatitia, cyatho eius ante febris inuaſionem ſumpto: menſes quoq; cohibet, omniaq; interna corporis uitia ſanat. Eadem præſtat ſuccus eius, aliquot diebus potus.

EXTRINSECVS.

Phreneſin ſuccus uel aqua eius illita compeſcit. Oculis inſtillatus ſuccus, inflammationes eorum ſedat, purgatq;. Auditum auribus infuſus reſtituit.

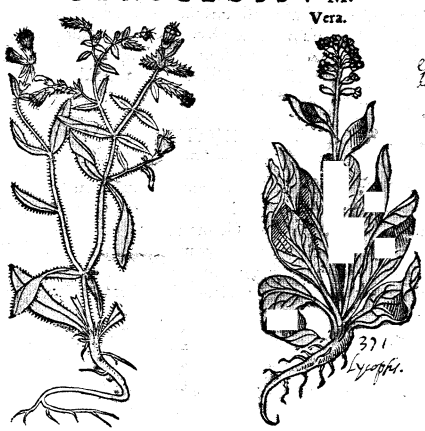
Digitized by Google

A ſtituit. Oris ac gutturis hulcera emendat, ſi os aqua eius colluatur. Lichenis malo trita medetur: fiſtulas, carcinomata, carbunculos, intertriginẽ, aliaq́; uitia purgat ac ſanat. Cum Aizoo temperatus ſuccus ſiue aqua, eryſipelata, aliasq́; inflammationes reſtinguit. Strumis pellendis collo à nonnullis ſuſpenditur. Plurimum præ alijs herbis in diſcutiendis tumoribus reſtinguendisq́; inflammationibus pollet Plantago aquatica.

CYNOGLOSSVM.

Vera.

B

CYnogloſſum, Latinis Lingua canina, Germa. Hundszung. Herba eſt, ut Dioſcor. deſcribit, Plantagini latifoliæ ſimilis, folijs anguſtioribus, minoribusq́; & lanuginoſis, ſine caule, humi ſtrata locis ſabuloſis. Et eſt uera Cynogloſſa, quam Officinæ habent, quod tamen Ruellius & alij negant, propterea quòd Dioſcorides ſine caule naſci ſcribit. Officinarũ uerò Cynogloſſum caulem habet. Sed his facile eſt reſpondere: Videmus enim paſsim ſine caule eandem, teſte etiam Cordo, naſci: rurſus tẽporibus quibuſdã, ut idem ſcribit, caulem, purpureos flores, & poſt hos minutas lappas producere, quas Plinius etiam eidem tribuit.

Cynogloſſum. *Lingua canis.* *Hundszung.*

Sunt autem duæ Cynogloſſæ ſpecies: Maior & minor, nõ alia ratione, niſi magnitudine tantùm differentes. Circa uineta paſsim Iunio & Iulio florent.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat & exiccat in ſecundo ordine.

VIRES.

Digitized by Google

VIRES, INTRINSECVS.

Decoctum radicis cum uino manè & uesperi potum, aluum emollit. Dyſenteriæ prodeſt. Gomorrhœę & deſtillationibus medetur. Vnde catapotijs, quorum nomēclatura eſt, aduerſus omnes catarrhi morbos, aut de Cynogloſſo, admiſcetur. Toſta in cinere radix, obducta farina, ſeu fermento, mariſcis intra corpus miro eſt auxilio.

EXTRINSECVS.

Omnibus uulneribus, hulceribus, ſcabiei Hiſpanicæ, & ſimilibus morbis medetur Cynogloſſum, ſiue ſuccus eius, aut aqua ſtillatitia.

Vnguentis ad eoſdem miſcetur effectus. Coquitur autem cum melle roſaceo, poſt coctionem reſina terebinthina admixta.

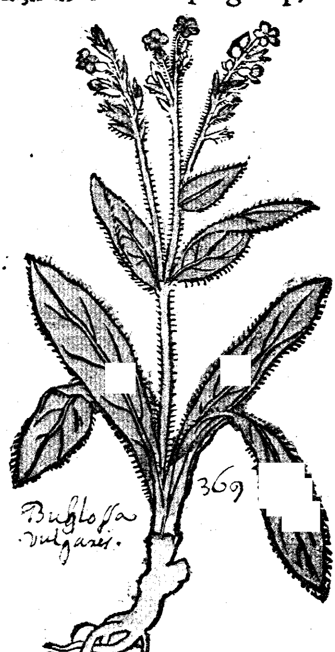
Cum adipe porcino toſtum, morſui rabidi canis medetur, & alopecias capiti illitum capillis explet.

ECHIVM, BVGLOSSVM Officinarum.

ECchion Græcis, quòd contra ferarum ictus ualeat: uel quòd capitulis uiperæ ſimilibus floreſcat. Latinis Alcibiacum. Vulgò Sylueſtre Bugloſſum. Gall. *Langue du bouc*. Germa. **Wild Ochſenzung.**

Tres habet ſpecies: Satiuum ſeu Germanicum, ſylueſtre & Italicum.

1. Folia habet, ut Dioſc. deſcribit, oblonga, aſpera ac tenuia, anchuſæ proxima, minora tamen pinguiaq́;, aculeos folijs habet adiacētes exiles, cau-

liculos

A ſiculos tenues, multos, ac utrinq; foliola tenuia, pennata, nigra, minora proportione ad cacumen caulis. Iuxta folia flores ſunt purpurei, in quibus ſemen uiperino capiti ſimile. Radix digito exilior, ſubnigra. Naſcitur ubiq; circa itinera & loca aſpera. Florem fert menſe Iunio. Eſt autem Echion omnino ſylueſtris illa Bugloſſa, quã ſimpliciter Pharmacopolæ Bugloſſam hodie appellant. Cordus oſtendit Leonicenum & poſt hũc Ruellium non ſatis commodè Cyrſion ſeu Cryſion eſſe Bugloſſam hanc, tradere. *Echion eſt Bugloſſũ Officinarum.* *Cyrſion non eſt Bugloſſũ.*

2. Alterum eſt etiam Echiõ priore minus, nigrioribus in purpura floribus, pinguibus naſcens aruis, aliàs prædicto ſimile.

B 3. Tertia ſpecies Italica, Germa. **Welſch Ochſenzung/** Germanico per omnia ſimilis, ſed maiora omnia & copioſiora habens: radicem quoq; grãdiorem, & caules plures.

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſt, ſed citra inſignem ſiccitatem: ſiquidem lac generat.

VIRES, INTRINSECVS.

Folia, radix uel ſemen Echij, per ſe ſingula, uel in uino cocta ſimul, uenenum à corde pellunt. Aqua ſtillatitia, & ſaccharum de floſculis Echij, cor confortant, melancholiam pellunt, ſanguinem purgant, febribus æſtuantibus proſunt. Tuſum ſemen in uino potum, lac mulieribus generat.

EXTRINSECVS.

Venenatorum morſibus & ictibus aqua ſtillatitia pota & uulneribus infuſa, impoſitis eiuſdem folijs, eſt adiumento. Oculorum inflammationes florum aqua reſtinguit. Lumborum doloribus, folia, radix uel ſemẽ, tuſa, & in uino cocta, calida impoſita, proſunt.

SIRVPVS

SIRVPVS DE SVCCO BVGLOSSAE Officinarum.

Sirupus de ſucco Bugloſſæ Officinarum, cor confortat lætitiamq́; generat. Conficitur hunc in modum:

Recipe ſucci Bugloſſæ depurati lib. viiij. ſacchari lib. iiij. Florum Bugloſſæ recentium lib. j. Flores tuſi coquantur in aqua, & colatura prioribus affuſa ſimul ad perfectionem coquatur. Sed quia ſuccus Bugloſſæ difficulter exprimitur: fit enim mucilago dum tunditur: ideo tuſa per noctem in frigido loco relinquenda eſt, & poſtridie exprimendus ſuccus, ac cum albuminibus ouorum clarificandus.

BVGLOSSVM, SEV BORAGO.

Bugloſsū. Borago.

BVgloſſum, Latinè Lingua bouis, ſeu Bubula, à foliorum forma. Vulgò Borago. Germa. Burretſch. Herba eſt, deſcribente Dioſco. Verbaſco ſimilis, folio in terram depreſſo, aſpero, nigriore, & bubulæ linguæ ſimili: flore cœruleo, & ſpecioſo, ſtellæ effigie. Multi putant Bugloſſum Dioſcoridis eſſe Echion. Verùm Echiō eſt ſylueſtre Bugloſſum. German. Wild Ochſenzung/ quæ hodie pro Bugloſſo Officinis accipitur. Verum autē Bugloſſum eſt cuius deſcriptio eſt poſita, quam Boraginem uocant. Dicitur & Corago. Quam uerò Officinæ & uulgò Bugloſſam uocāt, Germani autem Ochſenzung, eſt Echion, ut precedente capite eſt oſtenſum. Locis naſcitur planis & ſabuloſis, ac in hortis paſſim. Menſe carpitur Iulio.

Echion.

Bugloſsū uerum.

Corago. Bugloſsū Officinarum.

TEMPERAMENTVM.

Naturæ eſt Bugloſſum humidæ & calidæ. Vrinam cit: ſitim ſedat.

VIRES, INTRINSECVS.

Melancholicis ac languentibus, in cibo cum Spinachia Bugloſſum eſt ſaluberrimum, flore in potū etiā iniecto. Quod tres habet caules tertianæ, quod uerò quatuor, quartanæ conferre febri fertur, in cibo aut potu ſumptū. Aqua ſtillatitia & ſaccharum de floribus confectum, ad omnes febrium ægritudines ſunt utiliora ac commodiora. Vino iniectum hilaritatis ac lætitiæ cauſam præbere creditum, inquit Galenus. In melicrato coctum, ijs qui ob aſperitatem faucium tuſsiunt, prodeſt. Caules cocti, & crudi comeſti, iecoris affectibus ſunt ſalutares.

EXTRINSECVS.

Aduſti Bugloſsi cinis, mulſa temperatus, inflammationibus & hulceribus oris, colli, linguæ, & gingiuæ, plurimum confert, ſi os frequēter colluatur,

Digitized by Google

A colluatur. Reliquas eius uires in Echio require: Eaſdem enim uires poſſident, alterumq; in alterius defectu ſubſtitui poteſt.

SIRVPVS DE SVCCO BORAGINIS.

Sirupus de ſucco Boraginis corroborat, eiusq; tremorem & ſyncopē ſanat, manicos & melancholicos iuuat. Conficitur autem hunc in modum: Recipe ſucci Boraginis depurati lib. viij. ſacchari deſpumati lib. iiij. Coquantur aliquandiu. Deinde, Recipe florum Boraginis recentiū lib. j. Contundantur aliquantulum & coquantur in aquæ quantitate ſufficienti, & colaturam prædictis affunde, fiatq; ſirupus.

SYMPHYTVM.

Symphytum Græcis, ab inſigni conſtringendi ui & glutinandi. Latinis eadem ratione Conſolida, & Solidago. *Solidago.*

Duo facit Dioſcorides genera: alterum Petræum, alterum Symphytum magnum, quod Symphytum alterum Dioſ. appellat.

Symphytum magnum, Latinis Conſolida maior, & Vnctuoſa. Gal. *Conſyre.* Germa. **Beynwell/Wallwurtz/Schwartzwurtz/Schmerwurtz.** Naſcitur locis aquoſis paluſtribusq;, caule cubitorum binûm aut maiore, anguloſo, inani, ut Sonchus, & craſſo, qui per breuia interualla circundatur folijs lanuginoſis, oblongis, anguſtis, ſicut bubulæ linguæ: ab angulis pinnæ prominent, & in ſingulis alis folia quędam tenuia, ceu annexa cohæreſcūt, in quibus flores lutei, rutaceis ſimiles, exeruntur, & ſemina Verbaſci. Caulis uniuerſus & folia quandam lanuginem alunt aſperam modicè, quæ ipſo attactu pruriginem ciet. Radix extrà nigra, intus candida, glutinoſa, in qua medica uis ineſt. *Symphytum magnum. Conſolida maior. Vnctuoſa* B

Quod autem quis, ut monet Fuchſius, de flore obijcere poterit, quem Dioſcor. facit luteum, in noſtra uerò Conſolida eſt alius, nimirum ſubruber aut leniter purpuraſcens, huic cum Fuchſio reſpondemus, flores nihil obſtare, cùm multas herbas conſtet pro loci natura colorem ſæpe mutare, ut ipſe de Bugloſſo exemplum adducit. Sic etiam noſtra Conſolida in Germania florem fert ſubrubrum, aut etiam candidum. Nonnulli Inulam uocant ruſticam, alij Alum Gallicum. Floret per æſtatem integrā. Radix autumno uellitur. *Inula ruſtica. Alum Gallicum.*

2. Symphytum petræum in ſaxis naſcitur,unde cognominatum eſt. Plinius & Apul. Alum appellant. Latinis Conſolida petræa. Officinæ Germaniæ hoc carent. Germa. **Steyngunſel**. Naſcitur, Cordo teſte, Aſciburgi,duobus à Brunſuico miliaribus. Ramos habet tenues,paruos,origano ſimiles,florem cœruleum,exilem in capitulis thymi: totum eſt ſurculoſum,odoratum,guſtu dulce,ſaliuam ciens,radice longa, ſubrufa,digitum craſſa. Tragus dubitat de hac ſpecie,an Dioſcoridis Symphytum ſit Petræum,quandoquidem deſcriptio non per omnia cum Dioſco.cõueniat. Quid autem Symphytum petræum ipſe exiſtimet, dicetur infrà.

Symphytum petræum. Alum Plinij.

3. Eſt & Symphyton quoddam in ſaxis & montibus creſcẽs, quod Medici Polygonion,Macedones Oſteocollon,alij Talantion, uulgò Symphytum uocant. Oſteocollon quaſi dicas,Oſsium gluten,quòd oſſa fracta ferruminet,ac carnes diſſectas,ſi unà coquatur, coaleſcere faciat. Viret perpetuò,uidua folijs,ramulis penſilibus inſtar iunci,cirroſis,tenuiori proceriorìq; ſparto ſimilibus.

Oſteocollon. Polygonion. Talantiõ.

4. Præterea herba eſt,cuius plurimus in ſanandis uulneribus eſt uſus, quam uulgò Conſolidam mediam,Symphytum medium, ſeu Solidaginem mediam,Ger. **Guldengunſel** appellãt, in pratis paſſim naſcens,caule quadrãgulo,lanuginoſo, ex quo per interualla folia bina ex ſingulis geniculis, laciniata,menthæ ſimilia, emicãt: à medio caulis ad faſtigiũ uſq;,ex ſingulis foliorũ alis, flores ſex uel ſeptem,Maio potiſsimùm menſe,in purpureo cœrulei exeũt. Radix lignea,multis capillamẽtis fibrata.

Alijs quoq; plantis Conſolidæ nomẽ tribuitur. Vt Conſolida regalis,Germa. **Ritterſporn**. Conſolida minor,quæ Sanicula, & Cõſolida minima, uidelicet Bellis,ſeu Primula ueris. Conſolidã quoque mediam multi appellant eam,quæ Prunella aliàs appellatur.

TEMPERAMENTVM.

Calfacit,exiccat & contrahit modicè,in ordine ſecundo.

VIRES, INTRINSECVS.

Eędem,teſte Galeno,utriuſq; Symphyti ſunt facultates & uires. Radices tritæ & potæ in aqua mulſa,cruenta expuentibus, ruptiſq; proſunt, quæ in pulmone ſunt expurgãt. Renũ dolorib. cũ aqua dat. Ad dyſenteriam & rubra fœminarũ profluuia in uino decoctũ bibitur. Ad conuulſa & rupta ex aceto mulſo ſumitur. Manſum ſitim extinguit, & arteriæ aſperitatem ſanat.

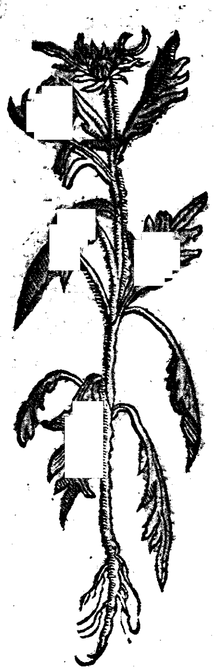
EXTRINSECVS.

Illita radix recẽtia uulnera glutinat. Inflãmationibus,ſedis potiſsimũ, cum Senecionis folijs utiliter illinitur. Inteſtinorum ramices illitum coërcet. Tanta uerò eius in glutinando uis eſt, ut carnes etiam ſi unà coquatur glutinet.

SCA.

SCABIOSA.

A

B

SCabioſa ab effectu dicta. Vnde & German. *Scabioſa.*
Apoſtemen/ & Peſtemenkraut appellatur.
Gall. *Scabieuſe.*

Quatuor Tragus numerat huius genera. Primum caule aſſurgit bicubitali, rotundo, folia habet carnoſa, erucæ modo laciniata & multifida, ſubhirſuta, aculeis tamen carentia: flores ſpecioſos, diuturnos, latos in pilei formam, multis foliolis compactos, in nonnullis purpureos, in aliquibus uerò prorſus rubicundos. Floret in pratis menſe Iunio. 1.

Alterum Scabioſæ genus, priori caule & radice ſimile, ſed minus, & multipliciter inciſis folijs, hirſutius, nigrius, & criſpius: è capitulis rotundis florem proferens, quo pereunte maturum ſemen auolat. 2.

Tertium in pratis inuenitur, folijs anguſtis, minus inciſis, cinerei coloris, tela plerunq; tenera obductum, Hippolapatho inferiori parte ſimile. Semen maturum, ſicut in reliquis, auolat. 3.

Quartum locis aridis cōſpicitur, primo non abſimile, florem ferens menſe Iunio in cauliculis iunceis, partim purpureum, in quibuſdam uerò candidum. Folia multis ſicut in Coriandro, diuiſa ſunt inciſuris, in terram ſparſa, nigricantia & mollia. 4.

Tragus putat Pſoram eſſe Aëtij, quòd pſoram, hoc eſt, ſcabiem curet. Sed cùm Pſoræ deſcriptionem Aëtius non ponat, ſed nominetenus tantùm eam proſequatur, poterit liberum relinqui, num quis Pſoram Aëtij, Scabioſam noſtram ſtatuere uelit. Aliqui Stœben faciūt Dioſcoridis, ſed his aduerſantur Ruellius, item Fuchſius. *Pſora.* *Stœbe.*

TEMPERAMENTVM.

Calida eſt & ſicca, quod in guſtu amaritudo indicat, eiuſdēq; cū Succiſa eſt temperamenti & uirium, de qua capite ſequenti.

VIRES, INTRINSECVS.

In uino decocta Scabioſa, pleuritidi medet. Aqua menſe Maio diſtillata, cōtra pectoris apoſtemata, pleuritidem, tuſsim, omniſq; generis dolores, bibitur. Cōtra apoſtema, eiuſmodi nonnulli ex hac decoctū, manè & ueſperi bibendū, conficiunt: Manipulo Scabioſæ adijciūt unciam unā, Glycyrrhizæ, ficus duodecim, ſeminis fœniculi unciam unā, ſeminū aniſi tantundem, Iridis ſemiunciam, cunctis in aquæ menſura noctis ſpacio mollitis, ad tertiam partem decoquunt, ac melle uel ſaccharo commiſcēt. Decoctum hoc apoſtemata mollire, & per tuſsim eijcere ferunt.

Digitized by Google

EXTRINSECVS.

Succus uel herba in aqua decocta, ad omnis generis ſcabiem confert, furfures capitis pellit, ſi decocto eius caput abluatur. C

SVCCISA, SEV PRAEMORSA.

Succiſa.

Iacea nigra.
Præmorſa.
Morſus diaboli.

SVccisam preſentē herbā cū Fuchſio appellare placuit, quòd hoc nominis ei cōueniat, ut cuius radix ſucciſa, ſeu circūroſa ſit. Iaceā alij nigrā uocāt, Vulgò præmorſa, & Morſus diaboli. Gal. *Mors de diable*. Ger. Abbiß/Teufelsbiß, ſuperſtitione quadā, quòd credāt cacodæmona, radicē tātæ efficaciȩ hoīb. inuidere, ac propterea cū ſuccreuerit undiq; circūrodere. Herba eſt ſcabioſæ penè ſimilis, niſi quòd folia non ſunt inciſuris diuiſa, folijs plātaginis ſimilia, ſed minora, & lōgiora, leniter laciniata, aliquantū hirſuta & nigricātia: florē fert pileatū, purpureū. Semē flore pereūte, ſicut in ſcabioſa euaneſcit. Radix eſt ſubnigra, ſucciſa & circunroſa. Inuenitur etiā rarū quoddā genus, flore prorſus cādido, ut teſtatur Tragus. D

Eſt & minor quædā ſucciſa ſeu præmorſa, ad lactarias herbas pertinēs, de qua ſuo agetur loco.

TEMPERAMENTVM.

Calida eſt & ſicca, ut ingens eius in guſtu amaritudo ſatis id oſtendit.

VIRES.

Vires cum ſcabioſa habet eaſdem. Cum chalcitide etiam mixtus ſuccus, papulas, & manantem ſcabiem ſanat. Idem præſtat aqua ſtillatitia.

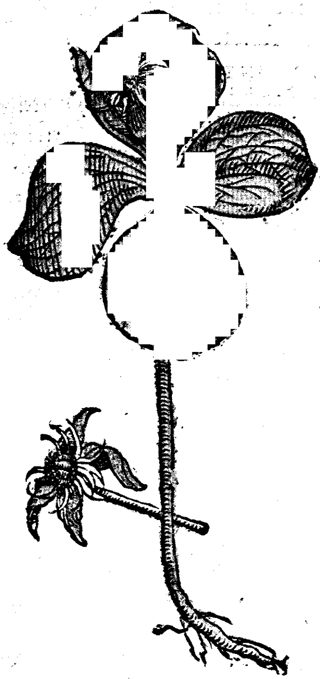
ACONITVM.

ACconitum à colle quodam Aconiti, qui eſt prope Heracleam Ponticā, ubi Hercules Cerberum ex inferis extraxit: è cuius ſpuma aconitum natum eſt, nomen traxit, ut ſcholia in Nicandri Alexipharmaca habent. Vel ἀπὸ ἀκονῶν, id eſt, à cautibus uel cotibus. Huius duo ſunt genera: Pardalianches, & Lycoctonum.

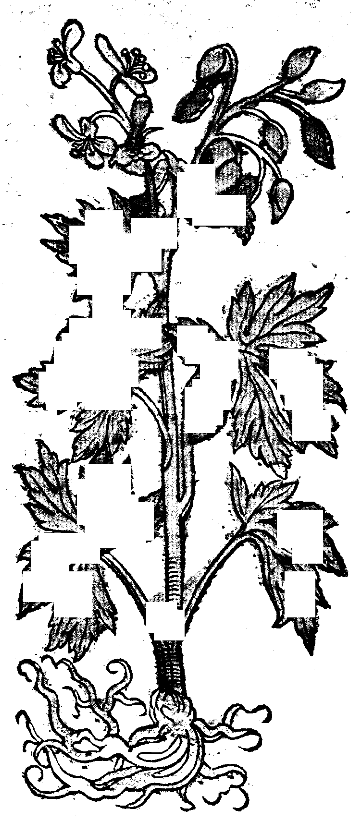
Pardalianches folia habet Cyclamini, aut Cucumeris, tria aut quatuor, minora & ſubhirſuta: caulem palmum altum: radicem ſcorpionis caudæ ſimilem, & alabaſtri inſtar ſplendentem. Sic dictum, quòd Pardos interimat ſeu enecet.

Scorpium

A Scorpium etiam dicitur à radicis forma, quę ſcorpioni eſt ſimilis. Vulgò Vua uerſa, & Vulpina. Gallicè, *Eſtrangle liepard*. German. **Wolffsbeer / Einbeer / & Dollwurtz** / ab effectu. Naſcitur in nemoribus & collibus, Maio potiſsimum menſe. *Scorpium* *Vua uerſa* *Vua uulpina.*

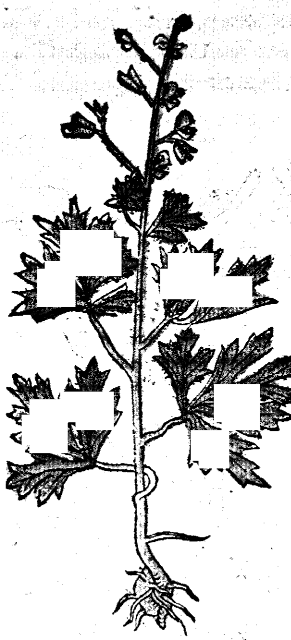

B

Lycoctonon ſeu Cynoctonon folia habet Platani, ſed magis inciſa et diuiſa, longiora & nigriora, caulem filicis, cubiti altitudine, aut maiorē, pediculum glabrum: radices cirris ſquillarum marinarū ſimiles, nigras, quibus ad uenationem luporum, ut tradit Dioſco. utuntur. Vnde & Lycoctonon & Cynoctonon dictum, quòd nimirum canes & lupos interimat. Itē Cyamos λόλικός, id eſt, Faba alba. Vulgò Luparia. Ger. **Wolffswurtz** / Item **Leußkraut** / quòd pediculos perimat: quod nomē Staphidi agriæ quoq; tribuitur. Naſcitur in montium uallibus altiſsimis, ac magna eius eſt copia circa montem Tubingæ Farrenberg. Floret Iunio & Iulio. Huius tres numerat Dioſcorides ſpecies: duas quę in uſu ſunt Medicis, unam uenatoribus uſitatam, cuius deſcriptio iam eſt poſita, Ponticum dicta.

Aconitū lycoctonō *Cynoctonon.* *Cyamus λόλιχός.* *Faba alba* *Luparia.* *Ponticum*

Duplex in Germaniæ hortis naſcitur, alterum flore luteo, folijs latioribus: alterũ ſubnigris, cœruleis folijs, quod à florum ſimilitudine, qui galeri formam referunt, **Eiſenhütlin** & **Münchskapffen**/appellatur.

TEMPERAMENTVM.

Eroſione & putrefactione enecant aconita, ut communi conſenſu autores ſcribũt: toto igitur genere ſunt letalia.

VIRES, INTRINSECVS.

Aconitum Pardalianches, Galeno teſte, putrefaciendi facultatem obtinet, & eſt letale, omniumq; uenenorum, ut Plinius ſcribit, eſt ocyſsimum. In cibo & potu prorſus fugiendum. Hominem occidit, niſi quod in homine occidat inuenerit, quo inuento duo uenena in homine colluctantur & commoriũtur, ut homo ſuperſit. Pardos peculiariter, ſicut alterum lupos interimit, nec non lupos & feras omnes. Alterius radice, ut autor eſt Dioſcor. utuntur ad uenationem. Carnibus etiam crudis inſerta, à lupis deuorata, eos enecat.

EXTRINSECVS.

Aconiti radix, Dioſcoridis teſtimonio, ſcorpioni admota, eum reſoluit. Et è diuerſo, elleboro admoto, exiccatur. Ocularibus medicamentis miſcetur. Vtilis etiam eſt ad putrefaciendum & colliquandum quædam extra corpus, aut circa ſedem.

Folia, ſemen & radix Aconiti lycoctoni uiridia uel arida trita & oleo temperata, pediculos necant, & capitis immunditiem purgant. Idem præſtat radix in aqua uel lixiuio decocta.

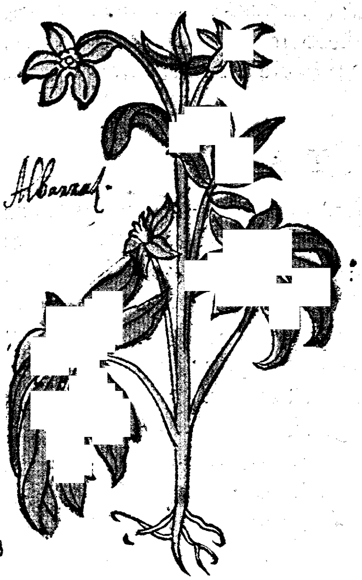
STAPHIS AGRIA.

Pedicularis. *Phthyrioctonon.* Staphis agria Græcis & Officinis dicitur, Latinis Pedicularis, & Græcis quoq; Phthyrioctonon, ab occidendis pediculis. Qua de cauſa Germa. **Leüſzwurtz oder kraut** appellatur. Gall. *Le herbe au poulx.* Quod nomẽ etiam Aconito lycoctono ob eandem rationem tribuitur. *Pituitaria.* Pituitaria quibuſdam, & German. **Speychelwurtz**/quod pituitam, inſtar pyrethri, commanducata trahit. Nonnulli **Bißmüntz** uocant. Semẽ eius Trago **Meüß** & **Rattenpfeffer** nominatur. Naſcitur locis opacis, & nunc in hortis paſsim, folijs labruſcæ, inciſuris ſenis plerunq; diuiſis, coliculo recto, molli, nigroq;: florem habet cœruleũ, uiolæ forma: ſemen in uaſculis uiridibus, ſimilibus Ciceri, triangulum, aſperum, in nigro

gro

Digitized by Google

A gro ſubrufum,intus candidum,guſtu acre. Dioſcorides uerò flores ei tribuit Iſatis,qui ſunt lutei & exigui,quo ſolo Dioſcoridis deſcriptio à noſtra planta abeſt: reliqua enim omnia reſpondent.

B

Eſt præterea herba quædam,ab hac tamen diuerſa,quam Germani itidem **Leuſzkraut/& Rodel/braun Leuſzkraut/braun Rodel** appellant,pecori maximè noxia: ſiquidem ſi fortè à pecore deuorata fuerit, pediculis magna copia infeſtantur, qui difficulter curari poſſunt: unde à gignendis pediculis nomen accepit: Pedicularem alteram hanc licebit nominare. Græcis Phthirion. Naſcitur pratis humidis,folijs inciſis, Geranij ſimilitudine,floribus puniceis,inſtar urticæ mortuæ,ſemine rotundo. Præter nomen cum Staphide nihil commune habet,propter quod ſolum placuit eius mentionem facere. Huius quoq; altera ſpecies eſt,luteis floribus,folijs minus inciſis,pecori innoxia. Germa. **Geel Rodel oder Leuſzkraut.** *Pedicularis altera.*

TEMPERAMENTVM.

Staphis agria in quarto eſt calfacientium & deſiccantium ordine. Pedicularis altera,calidæ & humidæ naturæ ſtatuitur.

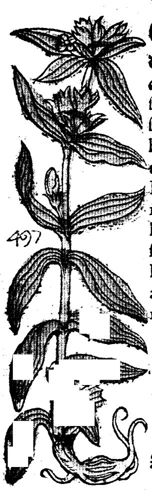
VIRES, INTRINSECVS.

Quindecim Staphidis agriæ grana trita in aqua mulſa, Dioſcoride teſte,craſſa per uomitum purgant: Periculoſa tamen eſt eiuſmodi purgatio. Pedicularis altera,ut in nomine dictum eſt,pediculos gignit. Extrinſecus tamen eius,ad arida,ſicca & calida damna uſus eſſe poterit.

EXTRINSECVS.

Grana eius tuſa & cum oleo illita, pediculos in hominibus & animantibus necant, & capitis immunditiem purgant: Papulas quoq; noxias et fluentes ſanant. Radix & ſemina ex aceto cocta, dentium dolorem collutione ſedant. Melle tamen temperari, ob acrem eius uim, conueniet. Scabiei omniq; cutis immunditiei purgandæ, & in hominibus & animantibus prodeſt. Radix uel ſemina in farina ſubacta et cocta, mures & glires necant. C

CRVCIATA.

CRuciata à radice quæ in crucis formam eſt conſoſſa, nomē habet. Germ. **Creutzwurtz/ Modelgeer** / & **Sperenſtich** appellatur, Item **Heyl allen ſchaden**/ ab effectu. Quo ueteribus nomine ſit appellata, & an fuerit ijs cognita, nonq; [illegible] conſtat eruditis. Proinde deſcriptionē uiresq; eius quæ hodie traduntur, adſcribemus. Errant etiam qui Iſatin, quæ Saponaria dicitur, hanc eſſe herbam putāt. Herba eſt caulem habens rotundum, dodrantalem, in ſummo rubentem, alas habentem multas, è quibus ſingulis folia bina, craſſa, anguſta & oblonga, floresq; orbiculatim purpurei è ſiliquis coloris herbacei prodeunt. Radix eſt longa, alba, crucis inſtar ab utroq; latere perforata. Menſe floret Iulio locis incultis. Geſnerus Gentianæ facit ſpeciem. D

TEMPERAMENTVM.

Calida eſt & ſicca, quod in guſtu amaritudo indicat.

VIRES, INTRINSECVS.

Foliorum & radicis aqua ſtillatitia pectus purgat, Venenum diſcutit, cōtra peſtilentem aërem eſt ſalubris. Puluis eaſdem uires obtinet.

Paſtoribus nota herba, qui ſuibus eam manducandam, tutas à contagio eas fore ſperantes, præbent. Menſes mouet. Comitialibus item ſubuenit.

EXTRINSECVS.

Chirurgi ad equorum uulnera & damna efficacem herbam tradunt: decocto foliorum & radicis uulneribus purgatis, & puluere eius inſperſo.

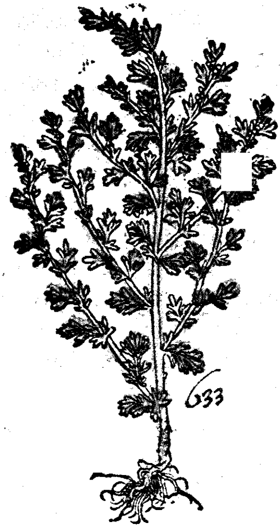
Vulneribus, in ſumma, glutinandis mirum in modum confert.

ISATIS.

Iſatis

Digitized by Google

ABSINTHIVM. C

Abſinthiũ — ABſinthium dictum per antiphraſin ab ἀ ψινθῶ, id eſt, tangendo, quod minimè tã-
Apinthiũ. — gatur aut guſtetur ab animalibus. Vel quaſi dicas ἀπίνθιον, ſecũdum ueteres Comicos, id eſt, impotabilem, ob nimiam eius amaritudinẽ.
Bathypicron. — Dicitur & Bathypicron, id eſt, immenſam habens amaritudinem. Gall. *Abſinſe*, *Aluyne*, *ou fort*. Germa. **Wermůt**/ quaſi dicas, hilaritatẽ prohibens.

Tria facit huius genera Dioſco. Ponticum
1. ſeu Romanum, Seriphium uel Marinum, & Santonicum. Ponticum herba eſt caule ramoſo, folijs canis, fiſsis multipliciter, flore aureo, ſemine rotundo, & racematim cohærente. Sic dictum à Ponto regione, in qua prouenit præſtantiſsimum. Locis naſcitur cultis, montoſis & ſaxoſis. Plurimum autem & præſtantiſsimum in Ponto, Cappadocia & Tauro, ut teſtis eſt Dioſcorides.

2. Seriphium à Seripho inſula, aliàs marinum, herba eſt prætenuibus cirris, abrotoni parui ſimilitudine, D
exiguis referta ſeminibus, ſubamara, ſtomacho inimica, & odore graui. Germ. **Wurmſamen**/ **Wellſamen**. Naſcitur circa uias, macerias uinearum & ſepes: præſtantiſsimum uerò in Tauro mõte iuxta Cappadociam.

Santonicum regionis cognomento dictum, Ab-
3. ſinthio eſt ſimile, ſubamarum, non adeò copioſo ſemine, **Wurmſamẽ** item Germanis. Naſcitur apud Santones plurimum in Gallia, à quibus nomen habet. Semen eius Officinis Sanctum dicitur.

Colligitur Abſinthium cùm ſemine eſt prægnãs, in fine nimirum Iulij, ac in umbra ſiccatur.

TEMPERAMENTVM.

Ponticum calidum eſt in gradu primo, et ſiccum in tertio, Galeno teſte: multum adſtringit, minuſq; reliquis generibus extenuat. Seriphium Pontico eſt nõnihil calidius, magiſq; extenuat. Santonicum minus extenuat, calfacit & deſiccat quàm Seriphium.

VIRES, INTRINSECVS.

Abſinthium Ponticum uentriculo in cibo & potu prodeſt, concoctionem adiuuat, corpus calfacit,

dolores

A dolores mitigat, uenena & noxia ex corpore expellit. Idem uinum Abſinthites, aut flores in uino decocti, praeſtant. Tormina & dolores uētris ſedant, in uino cum Cumino decocti flores, ſi calidum ſumatur. Lumbricos pellit, ictericis eſt ſalutare, menſes euocat. Ixiae, cicutae, muris aranei morſibus, & draconi marino aduerſatur. Strangulationibus fungorū, ex aceto potum ſubuenit: unde pecoribus datum à noxijs ea cuſtodit, & liberat. Stillatitia aqua ijſdem pollet uiribus: aliquantò tamen eſt debilior: Pueris quatuor aut quinq; eius cochlearia medicaminis uice cōmodè porriguntur. Santonici ſemen in cibo uel potu ſumptum, dyſenteriam aliuſq; fluxus compeſcit. Herba uino decocta lumbricos educit. Dioſcorides cum Oryza & melle decoquendam ſcribit. Stillatitius liquor melior eſt & commodior, ob grauem herbae ipſius odorem. Seminis Santonici praecipuè ad lumbricos necandos & è corpore pellendos eſt uſus, ac maximè corpori, niſi adulteretur, confert, ac cum melle, non ut quidam exiſtimant cum lacte, pueris eſt dandum. Seriphium poteſt eadem quae Santonicum.

EXTRINSECVS.

Abſinthij ſtillatitia aqua temporibus illita, dolorem capitis è frigore natum mitigat. Oculis inſtillata claritatem adfert. Auribus item ex quibus manat ſanies infunditur. Cum melle & nitro tuſum Abſinthium anginam diſcutit. Vapor decocti Abſinthij dentium dolori medetur, auribuſq; immiſſus eſt ſalutaris. Decoctum in uino, ſingultus & uētriculi
B dolores in cataplaſmate adiuuat, cum cerato praeſertim Cyprino. Ad eadē eſt utiliſsimum oleum Abſinthij. Veſtes à tineis conſeruat. Atramentum librarium ſucco eius temperatum, libros à murium eroſione tuetur. Succus eadem facit, in potionibus tamen improbatur. Stomacho namq; obeſt, & capitis dolores adfert. Aqua cum Abſinthio decocta lectis & parietibus aſperſa cimices abigit. In febribus ab eius uſu eſt abſtinendum. Santonici tam folia, quàm ſuccus, putridis uulneribus, & hominum & pecorum impoſita, uermiculos expellunt. Fracturas uulneribus alligata herba ſanat.

OLEVM ABSINTHINVM.

Oleum Abſinthinū calefacit ac roborat ea quae ſunt refrigerata, potiſsimùm uerò uentriculum: excitat appetentiam, obſtructiones aufert, lumbricos enecat. Fit autem ex Abſinthio Pōtico & oleo Omphacino, quemadmodum Rutaceum. Quia uerò noſtrum Abſinthium non eſt uerum Ponticum, nec adeò calidum, temperandum erit roſis, quae dimidiū eius pondus aequent.

SIRVPVS DE ABSINTHIO.

Sirupus de Abſinthio uentriculū roborat et iecur, aliaq; nutritionis inſtrumēta, appetentiāq; excitat. Cōtra regiū morbū prodeſt, flatus diſcutit, humores p urinā pellit. Cōficitur hūc in modū: Recipe Abſinthij Romani lib. s. Roſarū rubearū ℥. ij. Spicę Indicę ʒ. iij. uini clari ueteris & optimi,

Digitized by Google

Succi cytoniorum, ana lib. ij. s. Macerentur in uaſe marmoreo aut fictili denſo per noctem unam, deinde decoquantur, ac colaturæ adde ſacchari lib. ij. & ſecundum artem confice.

TROCHISCI DE ABSINTHIO.

Trochiſci de Abſinthio ualent ad obſtructiones uentriculi & hepatis, atq; his dolores ortos, & antiquas bilioſas febres tollendas, nutritionis inſtrumenta roborant, & appetentiam excitant. Confectio eorum eſt eiuſmodi: Recipe Roſarum, Abſinthij, Aniſi ana ℥. ij. Rhabarbari, ſucci Eupatorij, id eſt, Gratiolæ, Azari, ſeminis Apij, Amygdalarum amararum, Spicæ nardi Indicæ, folij ana ʒ. j. ſucci Endiuiæ quantum ſufficit, & formentur Trochiſci.

ABROTONVM.

ABrotonum Græcis & Latinis, διὰ τὸ, ut Nicandri ſcholia teſtantur, ἁβρὸν καὶ ἁπαλὸν φαίνεσθαι ἄλλως τε, καὶ διὰ τὸ δυσπνουν εἶναι, id eſt, quòd uſu tenerũ ſit ac molle, quodq́; difficiles meatus habeat.

1\. Duorum eſt communi ſcriptorum concordia generum: Mas & fœmina. Mas eſt ſarmentoſum, folijs minutis, minus album quàm fœmina, ſemine tenui & numeroſo, ut Abſinthium, quod ad Septembris menſis dũtaxat initium producit: Plinius campeſtre uocat Origanum. Naſcitur apud German. in hortis paſsim & campeſtribus. Gall. *Auronne, ou Garderobbe*. Germa. **Garthagen/Stabwurtz/Schoſſwurtz/Gertwurtz/Kuttelkraut/Affruſch.**

Originũ cãpeſtre.

2\. Fœmina quadam arboris ſpecie fruticat, candicantibus folijs Seriphij modo, minutim circa ramulos inciſis, floribus referta, comantibus in ſummo, auri fulgore, corymbis, ſuauiter olens, cum grauitate quadam.

Plinius Fœminam montanum Abrotonum appellat. Vulgò Cypariſſus ſylueſtris, à foliorum eiuſdem ſimilitudine & odore. German. **Weiß Garthagen/oder wilder Cypreß.** In collibus & montibus ſuaptenatura prouenit. Floret utrunq; menſe Auguſto. Colligitur Septembri potiſsimùm, quo tempore ſemine eſt prægnans.

Montanũ abrotonũ. Cypariſſus ſylueſtris.

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſt & ſiccum cum Abſinthio, in medio tertij gradus, Vnde altero pro altero, teſte Galeno in libro de ſuccedaneis, uti licebit.

VIRES, INTRINSECVS.

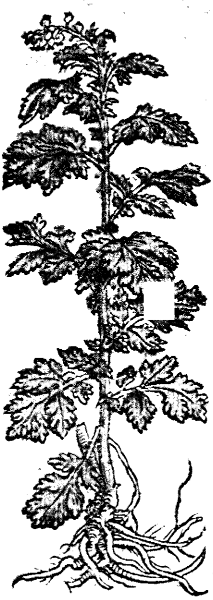
Ramuli Abrotoni cum ſemine in aqua uel uino, cum melle & ſaccharo decocti, terna aut quaterna uice in die poti, orthopnœicis, ruptis, conuulſis,

A uulſis, iſchiadicis, urinæ difficultatibus & ſuppurationibus, cunctiſq; internis doloribus præſentiſsimo ſunt remedio. Parium eſt uirium ſtillatitia aqua. Plures eius uires in Abſinthio require, cum quo eiuſdem eſt facultatis.

EXTRINSECVS.

Suffitus Abrotoni noxia & uenenata fugat. Aqua ſtillatitia araneorum & ſcorpionum ictibus medetur. Muliebria item loca, hac aqua lota, purgantur ſananturq;. Puluis cum melle illitus, capillos generat.

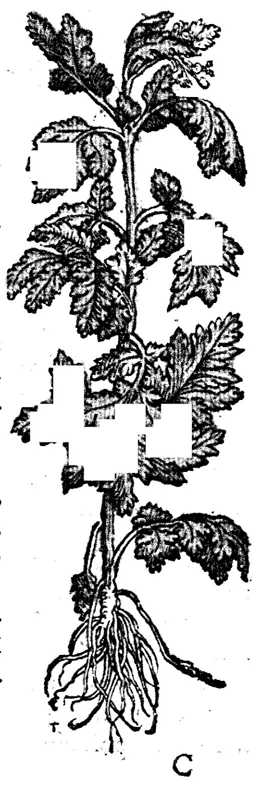
ARTEMISIA. MATRICARIA.
Tanacetum, & Tages Indica.

ARtemiſia Græcis & Latinis, ἀπὸ τῆς ἀρτέμιδος, id eſt, à Diana. Vel ab Artemiſia Mauſoli regis coniuge. Gall. *Armoyſe. Arſemiſe*. German. **Beifüß / Bucken / Sonnenwendgürtel / groſſer Reynfar / S. Joannes gürtel.**

Dioſcorides tria facit eius genera. Primum πλατύφυλλον Græcis, id eſt, Latifolium, herba eſt fruticoſa, Abſinthio ſimilis, folijs tamen maioribus & pinguioribus, quę supernè ex nigro uireſcunt, ſubter autem candicant, crebroq; reſecta ſunt, flore tenui & ſemine rotundo. Suntq; duę huius ſpecies, colore duntaxat diſcrepãtes: altera caule & floribus rubens. German. **Rot Bucken / oder rot Beifüß.** Altera caule candicans, floribus flaueſcens. Germa. **Weiß Bucken.** Locis naſcitur aquoſis, incultis & aſperis. 1.

B

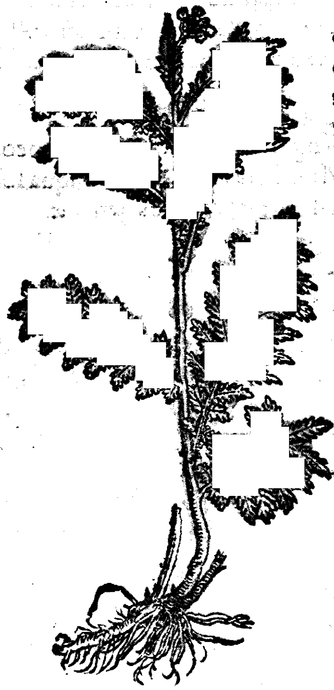

Secundum genus, Græcis λεπτόφυλλον, id eſt, Tenuifolium, folijs tenuioribus, flore exiguo, tenui, albo, & grauiter olente, cuius folia & flores confricati Sampſuchi odorem referunt. Naſcitur in hortis, locis ſiccis & lapidoſis. Vulgò Matricaria, German. **Mütterkraut / & Metram.** Parthenium, ut placet Valerio Cordo & Trago. 2.

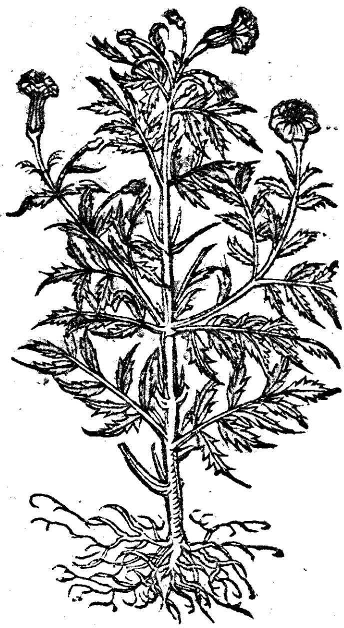
Matricaria. Parthenium.

C

3. Tanacetū.

Tertium genus μονόκλωνος, id eſt, Vni- C
caulis dicitur, herba tenuis, caule ſimpli-
ci, folijs minutim ſciſsis, floribus in ſum-
mo luteis abundante, iucundiore cæte-
ris odore. Tanacetum Latinis. German.
**Reynfaren/groß Reynfarẽ/Wurm-
kraut**/quòd lumbricos expellat. Naſci-
tur in aquarum ripis, & uinearum agge-
ribus.

D

4. Tages Indica.

Quartum genus Tageten Indicam facit Fuchſius, quæ nõ niſi ſata in Germania prouenit, caule rubeſcente, ramulis multis brachiato, folijs tenuibus, minutim ſciſsis, grauiter odoratis, floribus in ſummo caule luteis ſpecioſiſsimis. Tertio generi confine. German. **Indianiſch Neglin**/& **Sammetröſlin**. Artemiſiæ tamen aliàs neq; forma, neq; ſapore, aut odore eſt ſimile. Colliguntur æſtate cùm floribus abundant.

TEMPERAMENTVM.

Calida ſunt ſingula genera in gradu ſecũdo, ſicca in fine primi, aut initio ſecundi. Calefaciunt & deſiccant modicè.

VIRES, INTRINSECVS.

Artemiſia rubra, cum flore nucis myriſticæ, in uino decocta, bina aut terna uice in die pota, matricem calfacit, menſes diſcutit & educit, ſecundinam & mortuos fœtus, aliaq; quæcunq; alui uitia pellit. Idem præſtat ſtillatitius liquor. Decoctum eius cum melle & ſaccharo tuſsim mitigat, uteri præcluſionem & inflammationem iuuat, lapides frangit, pulmonem, renes & ueſicam, uiris & fœminis, dicto modo ſumpta, purgat: ieiuno tamen poſt uſum eius aliquandiu manente corpore.

Aridi

A Aridi flores cibis & medicamentis ſunt utiliſsimi. Vinum etiam gratiſsimum ex hoc in autumno conficitur. Viribus Pulegio penè par eſt. Tanaceti flores pueris ex uino & lacte dati, mirificè lumbricos eijciunt. Vnde lumbricorum herba dicitur.

EXTRINSECVS.

Inſeſsionibus & fomentis, eadem quæ potu præſtat: menſes enim, ſecundas & fœtus inſeſſu ducit. Cum folijs Chamomillæ & Agrimoniæ in uino cocta, neruorum doloribus & conuulſionibus, ſi membra eo fomẽtentur & fricentur, ſummoperè conducit. Defatigatis ex itinere lauacrum ex Artemiſia prodeſt. Sedi procidenti, in uino rubro cocta, inſeſſu prodeſt, ſi Thure & Colophonia ſedes primùm ſuffiatur, hinc calida ſupponatur Artemiſia.

SIRVPVS DE ARTEMISIA.

Sirupus de Artemiſia medetur paſsionibus matricis, & retinet eam in proprio loco, reſoluit frigiditatem, uentoſitatem & dolores, corroborat neruos, aperit poros, ſanguinem corrigit, menſtrua cohibet & prouocat. Compoſitionem eius docet D. Matthæus de gradibus, ſatis prolixam.

GERANION.

B GEranium, quaſi Gruina, Latinis Roſtrum ciconiæ, quòd gruino ca- *Geranium.*
piti ſeu Roſtro ciconiæ ſimilem habeat effigiem. Gall. *Aguille de* *Gruina.*
Berger. Pied de Pigeon. Germa. Storckenſchnabel. *Roſtrum ciconiæ.*
Dioſcorides duo tantùm facit genera: Alterum, folijs anemones, diui- 1.
ſuris longioribus, caule à radice rubente, lanuginoſo: flore purpureo, et
in cacumine caulium faſtigijs, quæ ciconiæ aut gruis roſtro ſunt ſimilia:
radice oblonga, ſubrotunda & dulci. Officinis hodie Acus paſtoris &
Muſcata dicitur. Germ. Storckenſchnabel. In campeſtribus paſsim & *Acus paſtoris.*
inter ſegetes nonnunquam naſcitur. Floret ab initio ueris. *Muſcata.*
Alterum caule itidem tenui, rubente à radice, lanuginoſoq́;, folijs mal-
uæ, candidioribus, floſculis ſubpurpureis, capitulis roſtratis, gruini capi- 2.
tis effigie: radice tenui & oblonga. Vulgò Pes columbinus. Ger. Dau- *Pes columbinus.*
benfůß/Schartenkraut. Cuius nullus in Medicinis, teſte Dioſco. eſt
uſus. Naſcitur plerunq; in colliculis. Floret menſe Maio.
Vltra hæc duo, adhuc quatuor hodie Geranij numerantur ſpecies, ob
capitulorum quam cum prædictis habent ſimilitudinem.
Primum inter hæc folijs eſt Artemiſiæ tenuifoliæ, ſeu Cherephyllo ſi- 3.
mile, caule cum prioribus ſimili, ſed geniculato, ſaporis & odoris iniucũ-
di, flore & capitulis prædictis reſpondens: radice intus uiridi & adſtrin- *Herba Roberti.*
gente. Hodie herba Roberti & Robertiana. Germa. Ruprechtskraut/
à ſuperſtitione forſan aliqua. Locis naſcitur umbroſis & in dumetis. Flo- *Robertiana.*
ret eodem tẽpore quo ſecundũ. Nõnulli hanc uolũt Syderitin eſſe alterã. *Syderitis altera.*

Herba Roberti, et Geranium Robertianum, et herba Robertiana. et herba cancri ex idiomate Gallico, ut habetr. apud Guenther. Riuin in Diosc. p. 262.

Blůtwurtz.

4. Quartum ordine, prioribus ſimile, folia habet laciniata admodum, in capitulis ſemina naſcuntur quinq;. Radix intus candida, extrà ſublutea. Germa. Kranchshalß. Naſcitur in agrorum limitibus & iuxta ſepes. Floret cum ſecundo & tertio.

5. Quintum reliquis omnibus maius, ranunculi habet folia, capitulis cũ quarto eſt ſimile: radix ei craſſa, oblonga, multis exiguis radiculis, uelut capillamentis fibrata. Vulgò Gratia Dei. Germa. Gotts gnad/ab effectu inſigni in ſanandis uulneribus. Tragus Chelidonium minus appellat. Naſcitur in pratis Floret Iunio & Iulio.

Gratia Dei. *Chelidonium minus*

6. Sextum quarto eſt ſimillimum, non niſi foliorum, floris & radicis magnitudine diſtat, quæ in hoc omnia maiora ſunt. Radix intus & extrà rufa. Germa. Blůtwurtz/à colore, uel à facultate in ſiſtendo ſanguine. Locis naſcitur montoſis ac ſaxoſis: eodem cum quinto tempore floret.

TEMPE.

Digitized by Google

TEMPERAMENTVM.

A Folia & radices omnium,dempto primo,cuius dulcis eſt radix, diſcu
tiunt,adſtringunt & deſiccant.

VIRES, INTRINSECVS.

Radix Geranij primi eſt eſculenta,quæ cum uino drachmæ unius pō
dere ſumpta,uteri & matricis inflationes diſſoluit. Vrinam ciet: calculo,
ſtranguriæ,& difficultati urinæ prodeſt.

Sextum Geranium ad ſanguinem undecunq; emanantem compeſcen
dum eſt præſtantiſsimum,unde & nomen à Germanis accepit.

EXTRINSECVS.

Ad glutinanda hulcera mirificè proſunt. Dioſcorides ſecundum in
nullo uſu eſſe ait,ſed experientia conſtat,eiuſdem mirum ſimiliter ad uul-
nera & fiſtulas ſanandas eſſe uſum.

Tertia ſpecies,præſertim ad oris,mammillarum & pudendorum hul-
cera ſananda conducit.

CANNABIS.

CAnnabis Græcis, Latinis, & Officinis.
Vulgò Canapus. Gall. *Chanure*. German.
Hanff.

Duo ſtatuit eius genera Dioſcor. Sylueſtrē
& ſatiuam. Satiua Cannabis folia habet Fraxi 1.
B ni,odore graui: caulem procerum,inanem: ſe
men rotundum, quod largiore cibo geniturā
extinguit: naſcitur locis cultis ſata.

Sylueſtris uirgas fert altheæ, minores,ni- 2.
griores & aſperiores, cubiti altitudine: folio
ſatiuæ, nigriore & aſperiore: flore lychnitis,
ſubrubro,ſemine & radice altheæ. Locis aſpe-
ris iuxta ſemitas & ſepes naſcitur. Recenſetur
inter legumina ſemen eius,ac cibis etiam accē-
ſetur. Seritur à Fauonio,& quò dēſior eò tene-
rior. Semen eius cùm eſt maturum ab æquino-
ctio autumni defringitur, & ſole aut uēto aut
fumo ſiccatur. Ipſa cannabis poſt uindemiam
uellitur,ac lucubrationibus decorticata purgatur, quod cortici proxi-
mum eſt aut medullæ. Optimam faciunt Alabandicam,cuius triplex eſt
differentia. Improbatur cortici aut medullæ proximum. Laudatiſsimū
è medio,quæ Meſa uocatur: ſecunda Mylaſea. Amat ſolum pingue,ſter
coratum,riguum,planum & humidum, alteq; ſubactum. Seruntur gra-
na eius ſex in quadratum pedem in fine Februarij. Malè ſeritur ſi pluuius
cœli ſit ſtatus.

TEMPERAMENTVM.

Calfacit & exiccat admodum. Tragus qualitatis facit frigidæ.

Digitized by Google

VIRES, INTRINSECVS.

Nonnulli ſemina Cannabis in cibis apparant, iiſq; inſtar leguminum ueſcuntur. Sed nimius eius uſus ſtomachum uitiat, ac naturale ſemen extinguit. Semen in lacte calidum potum, aridam calidamq; ſitim pellit. Difficilis eſt cõcoctionis, aduerſatur ſtomacho & capiti, maloſq; humores generat. Tanta eius uis, teſte Plinio, ut aquæ infuſa eam coagulare dicatur.

EXTRINSECVS.

Ex ſatiua Cannabi magni & robuſti ad uarios uſus funes texuntur. Viridia folia, ſiue ſtillatitius liquor, omnibus inflammationibus capitis, membrorumq;, præſertim podagræ, illitu proſunt. Succus auriũ uermiculos necat, aliaq; quæcunq; aures animalcula intrauerint. Syluestris cannabis tuſa folia eryſipelati medentur.

LINVM.

Linum Græcis, Latinis, & Officinis. Gal. *Lin.* German. **Lein/oder Flachs**/notiſsimum eſt uulgo, ut ſuperuacuum ſit deſcriptionem ipſius adiicere. Eſt uerò herba caule tenui, foliis anguſtis, oblongis, & in ſummo acuminatis, floribus cœruleis, ſpecioſis, quibus decidentibus capitulum enaſcitur rotundum, in acumen tendens, ſemina continens interſtitiis diſtincta. Seritur bis in anno, uere & circa ſolſtitium æſtiuum. Quod uere ſeritur, circa ſolſtitiũ uellitur: quod uerò circa ſolſtitium, id uellitur autumno. Pingui maximè gaudet ſolo: agris admodum noxium: ſiquidem omnem ex iis pinguedinẽ exugit, deterioreſq; eos reddit. Vnde Verg. in Georg. Vrit enim campos lini ſeges, urit auenæ. De lini ſatione, generibus, apparatu & tortura copioſè Plinius libro 19. in Procœmio, & capite primo.

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſt in primo ordine, ac humiditatis ſiccitatiſq; quodãmodo in medio. Eaſdem cum Fœnogræco facultates obtinet: diſcutit & emollit.

VIRES, INTRINSECVS.

Semen Lini tuſum, cum pipere & melle mixtum, nucis iuglandis quãtitate comeſtum, tuſsim mitigat, & ad Venerem pronos reddit. In aqua mulſa coctum lini ſemen potum, ac corpori extrinſecus idem illitum, internis inflammationibus medetur: omniſq; generis doloribus eſt utile.

EXTRINSECVS.

Oleum ſeminis Lini, aut coctum ſemen illitum, aut per clyſteres infuſum, matricis & inteſtinorum obſtructiones ex humore uiſcoſo factas, item

Digitized by Google

A item in colica paſsione, ſoluit. Aduſtionibus quoq; illitum ſemen uel oleum prodeſt. Eadem omnis generis in toto paſsim corpore tumores ſedant. In uino decoctum ſemen faciei maculas extergit.

Vnguium ſcabritiem cum naſturtio in melle mixtum ſanat. Plures eius uires ex prædictis eſt colligere.

PSEVDOLINVM. *Seſamum.*

NAſcitur in lino uitium quoddam peſtiſq;, ſicut in ſegetibus quoq;, adeò lino ſimile, ut uix etiã diſcerni poſsit, ſed nullius uſus ad telas, unde Pſeudolinum uocare licebit. Germa. **Leindotter** appellant. Officinis dicitur Seſamum. Nonnulli Seſamum Dioſcoridis eſſe exiſtimant. Seſami uerò deſcriptionem Dioſcorides non poſuit, tanquam notioris herbæ: ac quidã Seſamum putant uulgò **Schwaden** dictam, quę ſpecies eſt Oryzę,
B ſed falſò, ut oſtendit Valerius Cordus. Seſamũ enim ſemẽ ſuum in uaſculis lini modo cõtinet: **Schwaden** uerò in ſpica ſeu iuba miliacea: Vnde **Schwaden** nequaq̃ Seſamum eſſe poterit. Item Seſamũ uerum copioſè ad nos ex Aegypto unà cum oleo ex ſemine expreſſo affertur: **Schwaden** uerò ſua ſponte apud nos prouenit, cùm Seſamũ ſit nobis peregrinum.

Pſeudoli-num.
Seſamum

Naſcitur Pſeudolinum uero Lino non diſsimile, niſi capitulis quæ in ſummo ſunt latiora, in lino uerò turbinãtur. Semine intus flauo, quale eſt Naſturtij, quod auiculis eſt gratiſsimum, ad quorum uſum potiſsimũm colligitur. Naſcitur inter linũ ſponte.

TEMPERAMENTVM.

Semen emollit & calfacit mediocriter. Folia uerò uiridia refrigerant & dolorem ſedant.

VIRES, INTRINSECVS.

In panes piſtum ſemẽ, dulcem & ſuauem eidem ſaporem præbet: per ſe autem comeſtum ſtomacho aduerſatur.

Oleum ex ſemine exprimitur uſu dulciſsimum ac ſuauiſsimum. Semē ad corporis interna uitia & obſtructiones, ſicut Lini ſemen & Fœnugręcum, ualet. C

EXTRINSECVS.

Semē Pſeudolini, quod Seſamum dicitur, neruorum tubercula diſcutit, aurium inflammationi & dolori, aduſtionibus, omnibusq; inflammationibus medetur: quemadmodum de lino quoq; dictū eſt. In uino herba ipſa decocta, oculorum inflammationibus illinitur.

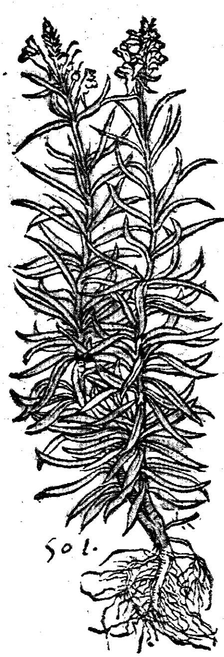
OLEVM SESAMINVM.

Oleum Seſaminum impinguat, ſemen auget, guttur, omnemq; aſperitatem & duritiem lenit, uocem clarificat. Exprimitur è Seſami ſemine, affertur autem ex Alexandria Aegypti Venetias, ubi emitur ſyncerum. Adulterantur enim oleo nucum & papaueris, ſed odore & ſapore dolus à peritis facilè deprehenditur.

OSYRIS, SIVE LINARIA.

Herba urinalis.

OSyris Græcis & Latinis. Officinæ Linariam uocant. Item Herbam urinalem Gal. *Lin iaulne ſauuage*. Germa. **Lynkraut/ Harnkraut/ Unſer frawen flachß/ Wildflachß/ Krottenflachß/ Nabelkraut.** Linaria à folijs lini dicta.

1\. Quatuor huius enumerat Tragus ſpecies: Prima, quam deſcribit Dioſcor. frutex eſt niger, uirgas habens tenues lentasq;, in quibus folia ſunt terna aut etiam ſena interdum, ceu lini, nigra initio, dein colore mutato ſubrubeſcentia. Hęc Officinis Linaria dicitur, Dioſcor. Oſyris. Germ. **Lynkraut/ Harnkraut/** à facultate. Item **Scheißkraut** Trago. D

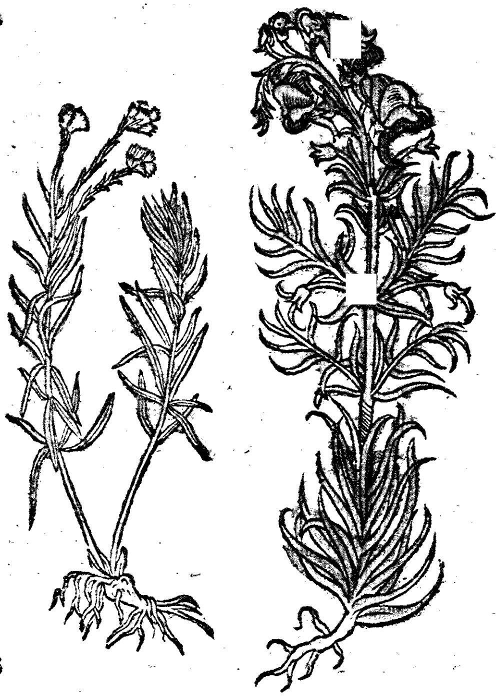
Hæc ipſa adeò eſt ſimilis herbæ Lactariæ ſeu Eſulæ minori, ut uix etiam diſcerni queat. Obſeruantibus tamen facile erit diſcrimen: Eſula enim lacteum liquorem fundit: hæc minimè. Item hæc eadem flauos fert flores, thalictro ſimiles, inſtar umbilici aut canini capitis acutos: in medio luteos, qui in capitula mutantur, in quibus ſemen Gentianæ ſimile. Diſcrimen harum uerſiculo uulgato Barbari oſtenderunt.

Eſula cum lacte, ſine lacte linaria creſcit:
Florem fert æſtate, totoq; inſuper autumno.

2\. Altera ſpecies priori ſimilis, præterquàm quòd flos eſt minor & ſubflauus. Nomen idem cum priore obtinet.

Tertiam

A

B

Tertiam ſpeciem facit Heliochryſon, à forma quam cum Amarãtho, quem Græci Heliochryſon uocant, habet. Folijs & caule prioribus ſimilis, ſed tenerioribus & iucũdioribus, floribus in caulis ſummitate copulatis, quales ſunt Heliochryſi, maioribus tamen rubicundioribusq́;. Naſcitur locis apricis, harenoſis & humidis. German. etiam **Lynkraut** dici poterit. Cõmodius tamen ad Heliochryſon, Ger. **Reinblůmen** uocatam, referri Trag. exiſtimat. 3. Heliochryſos.

Quarta naſcitur ſpecies in locis aridis, et iuniperos ferẽtibus, flore lini cœruleo, quod idẽ **Heydenflachs** nominat. 4.

TEMPERAMENTVM.

Oſyris ſeu linaria qualitatis eſt calidæ & humidæ. Vrinã ducit, unde Vrinalis herba, & **Harnkraut** eſt dicta, quod tamen nomen alijs quoq; herbis tribuitur.

VIRES, INTRINSECVS.

Oſyridis ſiue Linariæ aqua ſtillatitia, cum drachma pulueris corticis Ebuli pota, urinam fortiter ciet, nec niſi hydropicis eſt danda. Eadem aqua pota ſedes prouocat. Ictericos ſanat, præſertim ſi cũ uino herba fuerit decocta: iecoris item obſtructiones aperit. Heliochryſi flores & folia in uino decocta urinam cient: Philtra & uenena educunt: ruptis medentur, ſanguinis grumas diſcutiunt & expellũt, menſes & ſecundinam prouocant. Deſtillationes capitis, cum uino aridi flores ieiuno ſtomacho drachmæ poti pondere, cohibent.

EXTRINSECVS.

Oculorum inflammationes & ruborem ſuccus linariæ illitus ſanat. Herba ipſa, ſuccus & aqua, omnia damna, ut carcinomata & fiſtulas, curant. Faciei maculas & rugas, cum ſucco, mulieres formę ſtudioſæ, extergũt. Heliochryſum calculo, lumborum, matricis & ueſicæ doloribus, in defeſſionibus medetur. Aridi flores ueſtes à blattis conſeruant.

ANTIR-

Digitized by Google

ANTIRRHINVM. C

Antirrhinon.

ANtirrhinon Græcis & Latinis, Officinis incognita. German. **Orant / Brackenhaupt / Kalbsnaaß / Hundskopff.** Herba eſt anagallidi folijs & caule ſimilis, flore purpureo, ad effigiem uiolæ albæ, ſemine uituli naribus ſimili conſpectu: nam fructus excuſſo flore uitulinarum narium rudimenta quædam exprimit: nulla radice, uel admodum tenui. Dicitur & Anarrhinon, à ſeminis ſcilicet forma: Item Lychnis agria, à ſimilitudine eius herbæ. Cynocephalæa & Bucranion Galeno, quòd fructũ canino ſeu uitulino capiti ſimilem ferat. In hortis & agris ubiq; naſcitur.

Anarrhinon. Lychnis agria. Cynocephalæa. Bucraniõ.

TEMPERAMENTVM.

Facultates, teſte Paulo, cũ Bubonio pares obtinet, ſed inferiores aliquantum: ac extra corpus potiſsimũm uſurpatur.

VIRES, EXTRINSECVS.

Perunctos eo cum oleo lilino uenuſtiores fieri: nec ullo medicamento lædi poſſe, ſi quis appenſum geſtet, tradit Dioſcorides.

CATANANCE. D

CAtanance dicta παρὰ τὸ κατ' ἀνάγκην, id eſt, quòd cogat ad amorem: Siquidem ad amatoria eius eſt uſus.

Dioſcorides deſcribit duorum generum: Alteram folia Coronopi habentem, longa, radice iunci modo prætenui, capitulis ſenis ſeptenisue, in quibus ſemen erui ineſt. Areſcens in terram flectitur, & ſe contrahit, ad ſpeciem unguium milui exanimati. Hæc uidetur eſſe ea, quam Germani **Streichkraut** / quòd ea ad lectos illinendos mulieres utantur, nominant. Item **Sterckblům** / eadem de cauſa, cuius hic picturam oſtendimus, quam nonnulli tamen Antirrhinon quoq;, cuius præcedenti capite eſt facta mentio, eſſe uolunt. Naſcitur locis incultis & ſecus uiarum margines. Mulieres herba uiridi ſeu arida, in aqua & alumine decocta flauum lectis colorem inducunt.

Altera Catananceſ ſpecies, quam Dioſcorides deſcribit, eſt incognita. Deſcriptionem tamen eiuſdem ex autore non

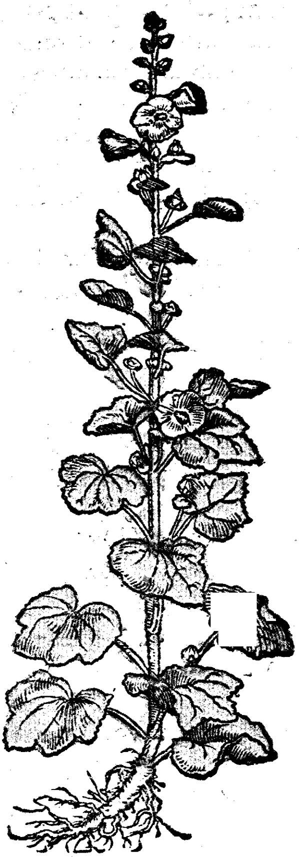
Digitized by Google

A non pigebit ſubijcere. Naſcitur ea mali parui magnitudine, radice exiguæ oliuæ magnitudine. folijs quoq; oliuæ, colore & figura, mollibus, diuiſis, humi inclinatis. Semen, ut Cicer, minutum in uirgulis dependet, punicei coloris, multis foraminibus pertuſum.

VIRES.

Vtraq; ad amatoria expetitur.

MALVA.

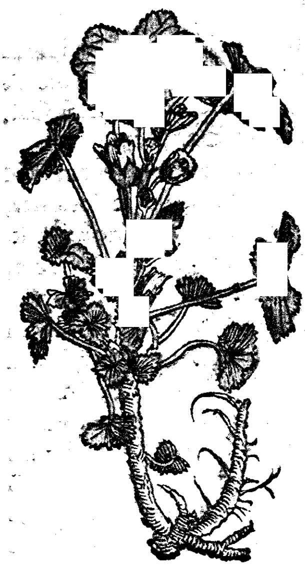
Malua, Græcis μαλάχη, quaſi μαλακὴ, quòd uentrem molliat. Sic Latinis Malua, quaſi mollíens aluū. Gal. *Maulue*. Germa. **Bappeln**.

Genera ſunt eius duo: Hortenſis & ſylueſtris. Dioſcorides deſcriptiones, tanquam notiores fortaſſe, non ponit. Hortenſis grādeſcit ſæpe in arborem, 1.
& baculi uſum præbet, folijs amplis, circinatæ rotunditatis, rarioribus in ambitu ſegmentis. Caudex ſimplex, luxurioſæ proceritatis attollit, à medio ferè ad uerticem pulcherrimis floribus
B decoratus, breui admodum pediculo dependentibus, qui uenuſtate roſis nō cedunt, & ſi ſuppeteret odor, de principatu certarent: cùm nec colore ſuperentur purpureo, uermiculatóue, nec etiam interdum candido, odore tātùm uinci cōnſtat. Viciſsim è maluaceo caule funduntur roſæ, quædam naſcentibus ſimiles iā primùm exeunt, aliæ con uolutis adhuc foliorum paniculis nōdum dehiſcunt. Capitula quædam breuibus innixa petiolis, & leniter in mucronem faſtigiata, primùm è caule proſiliunt, ijsq; paulatim intumeſcētibus, prægnantia florum inuolucra fathiſcunt: in quibus dehiſcentes roſæ ſeſe pandunt & explicantur in folia, ſtructili quadam ſerie numeroſa, calycibus apices paucos complexis, qui lutei medijs emicant, quibus decidentibus emicant purpurea ſtamina. His fœtus ſuccreſcit multipliciter tunicatus, atque in umbilici formam numeroſo ſemine coagmētatus, in quibus cùm decuſſa ſunt folia, reliquarum maluarum modo ſemina recluduntur. Seritur nuſquam nō in hortis menſe Octobri, ut

quæ

quæ hyemis occurſu ab incrementi longitudine reprimatur. Solū amat C pingue ac humidum, omneq; ſolum in quo ſerūtur pinguius efficiūt. Vulgò Roſam tranſmarinam appellant. Ger. **Rômiſche Pappel/ Herbſtroſen/ Ernroſen.** Satiua uarias rurſus differentias ex florum diſcrimine, qui interdum purpurei, interdum ſunt cādidi, ac uel ſimplici, uel multiplici florum textura conſtant, admittit. Sed in reliquis ſunt ſimiles. Floret Iulio & Auguſto.

Roſa trāſmarina.

Syluestris malua duplex eſt: Altera minor, quam Pumilam uocant. Ger. **Genſsbappel/ Keſsbappel/ Haſenbappel** dicitur. Locis naſcitur incultis, folio rotundo, pingui, paucis in ambitu ſegminibus intercepto, caule magno, floribus purpureis, radice candida: Altera maior, quæ folio magis laciniato naſcitur, & ferè arboreſcit. Germa. **Roſsbappel.** Floret Iunio & Iulio maximè.

Satiua etiam Malua, ut Columella tradit, cum ſole circumagitur, Vt hoc tradit uerſiculo:

Et moloche prono ſequitur quæ uertice ſolem. D

Eſtq; eadem eſui, ac aluo ſubducendæ cum lactuca conueniens. Vnde Martialis:

Vtere lactucis, & mollibus utere maluis.

Ac idem: *Exoneraturas uentrem, mihi uillica maluas,*
Attulit & uarias, quas habet hortus, opes.

TEMPERAMENTVM.

Omnium maluarum genera & ſpecies humidi ſunt temperamenti, ac medio ſe modo habent. Satiuæ ſylueſtribus præſtantiores ſunt.

VIRES, INTRINSECVS.

Maluæ ſatiuæ folia, radix, uel ſemen in lacte uel uino cocta, tuſsi calidæ & pulmonis uitio medentur. Phthiſicis in cibo & potu uſus eorum eſt utilis. Folia ac radix, cum ſemine fœniculi & aniſi, in uino cocta, lac nutricibus augent: dolorem inteſtinorum & ueſicæ mitigant: tenaſmū adiuuant. Aqua omnium maluæ generum ſtillatitia, omnibus internis uitijs ardentium febrium prodeſt: Pulmonem & hulcera laterum refrigerat & emollit. Peripneumoniæ & pleuritidi auxiliatur. Qui ſuccum maluæ biberit, cum die iſto ab omnibus morbis liberū fore, tradit Plinius. Succus comitialibus eſt ſalutaris. Aegilopas, maluæ folia in acetario cum ſale comeſta, ſanant: ipſa folia cum melle tuſa oculis illini debent. Quæ de ſatiua malua dicta ſunt, de reliquis ſimiliter eius ſpeciebus intelligenda ueniunt.

EX.

EXTRINSECVS.

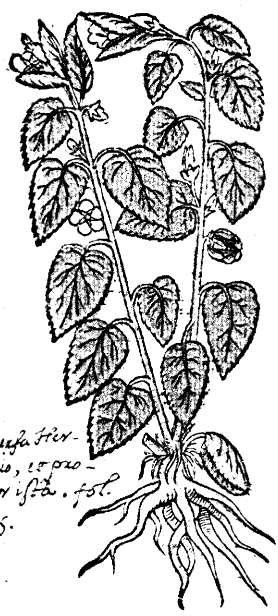
A Flores omnium maluarum in uino uel aqua cum melle & alumine decocti, putredini oris & colli, gargarizati medentur. Decoctum florum maluæ, aut aqua ſtillatitia, contra linguæ, omnesq; internas & externas inflammationes, ignem ſacrum, anginam, aliaq; œdemata, gargarizata & illita pollent. Apum & crabronum ictus aqua uel ſuccus illitus ſanat. Oleo florum maluæ peruncta cutis, ab earundem ictibus eſt tuta.

Porriginem & ſquamas capitis, in urina cocta folia & radix, ſi caput decocto abluatur, pellunt. Omnes uulnerum inflammationes maluæ aqua purgat, & ad ſanitatem perducit. Externa corporis hulcera, folia, radix, & ſemen, uel ſola uel cum adipe, reſoluunt & molliunt.

Tumores iecoris, lienis & matricis, eadem cum farina hordeacea in aqua cocta, oleo oliuarum uel roſaceo admixto, illita reſoluunt, diſcutiunt & molliunt. Eadem ratione eryſipelata & gangrænam reſtinguunt: aculeos quoq; corpori infixos extrahunt. Clyſteribus folia, ſemen & radix ob ſanandi efficaciam ſunt utiliſsima. Eadem in ſacculo in aqua cocta, calculoſis proſunt, ſi aquæ patiens inſideat: meatus enim ueſicæ laxant & aperiunt. Fluxus capitum, ſi pedes in ea foueantur, deprimit. Omnes in ſumma Maluarum ſpecies, Alcea quoq; & Althæa, cunctis totius corporis inflammationibus opem ferunt.

ALTHAEA.

B

Althæa ſiue Ebiſcus aut Ibiſcus, Græcis & Latinis, ab ἀλθεῖν, id eſt, medendo dicta, quaſi dicas, Medica: eſt enim maximus eius in Medicinis, Chirurgis maxime, uſus. In ſylueſtrium Maluarum eſt genere, folijs Cyclamini, rotundis, lanugine caneſcẽtibus, flore roſaceo, bicubitali caule, radice lenta, uiſcoſa, intus alba. Officinis Biſmalua, item Maluauiſcus, ex Malua & Euiſco facto uocabulo, dicitur. Germa. **Ibiſch/ groß oder wild Pappeln.** Locis gaudet humidis & pinguibus. Radix eius in fine Auguſti, & initio Septembris foditur. Floret Iulio & Auguſto. De hac: Mirum, inquit Plinius, aquam radice ea addita, addenſari ſub dio & elacteſcere.

Ebiſcus. Ibiſcus. Medica.

Biſmalua. Maluauiſcus.

TEMPERAMENTVM.

Folia & flores ſunt calida & ſicca in gradu primo. Radices in principio ſecundi: Miſcetur medicamentis, & ad internas & ad externas corporis partes.

D

Digitized by Google

VIRES, INTRINSECVS.

Vino aut aqua mulſa cocta radix, aut per ſe pota, omnibus pectoris & pulmonis uitijs maximè eſt ſalutaris, cunctisq; uentris malis præſentiſſimo eſt remedio.

Inteſtinorum corruptiones pari modo ſanat, nec non dyſenteriam, omnisq; generis cholerica uitia.

Earundem eſt uiriũ aqua ſtillatitia. Radicis ſtillatitius liquor aſthmaticis cum uino datur utiliter.

Plures eius uires in Malache ſeu Malua require.

EXTRINSECVS.

Quæ de Malua traduntur, dupliciter de Althæa ſunt accipienda: unde Biſmaluam hanc nonnulli appellant.

Minutim ſciſſa radix, cum lacte aut aqua cocta, & ſubacta, illita, hulcera diſcutit, mollit, maturat, & ad cicatricem perducit.

Eodem modo cocta, & cum adipe anſerino aut ſuillo, aut Terebinthina ſubacta, ad uteri inflammationes & præcluſiones utiliter admouetur. Ad eadem pollet aqua ſtillatitia.

Semen uiride ſiccumq;, tritum cum aceto, in ſole perunctum, alphos extergit. Cum aceto decocta radix, colluto inde ore, dentium dolorem mitigat.

ALCEA.

Alcea.

Herba Simeonis.

ALcea παρὰ τὴν ἀλκὴν, hoc eſt, à robore dicta, quòd fortiter dyſenteriæ & ruptis medeatur. Vulgò herba Simeonis. German. Sigmarswurtz/kraut/Sigmundswurtz: ab eo fortaſſe quòd Simeonis herba dicitur, ut cõijcit Cordus: Item Hochleuchten/quaſi altam lucernam. Gall. *Maulue, Sauuage*. Maluæ ſyluestris eſt ſpecies, ac ſimilis eidem, niſi quòd folia inciſuris diuiſa obtinet. Caules habet ternos aut quaternos, corticem cãnabo ſimilem: florem exiguum, roſæ effigie: radices albas, latas quinque aut ſex, cubitales.

Locis naſcitur pinguibus ac minimè ſiccis. Floret Iulio & Auguſto.

Eſt

A Eſt & altera Alceæ ſpecies, quam facit Tragus. Naſcitur ſicut Alcea, folijs primùm maluæ binis, rotundis prodeuntibus, quæ mox maiora & inciſa, ſicut in Alcea, folia ſubſequuntur: Caulem fert rotūdum, cubitalem, ramulis paucis, folijs diuiſis: circa radicem alij quoque ramuli prioribus ſimiles, quaſi æmuli priorum adnaſcuntur. Florem fert menſe Iulio ex candido purpureū, tintinabuli forma, apicibus in flore quaternis aut quinis purpureis, è quorum medio flauus quoq; apex ſurgit. Non facilè in flore conſpicitur: ſiquidē unica tantùm, cùm ſol eſt feruentiſsimus, circa meridiem, hora ſeſe pandit, ac uidendam præbet. Mox ſeſe cōtrahit, ac decidens ſacculum relinquit lanuginoſum, nigris pluribus ſubductum fibris,

B apicibus in ſummo quinque: in ſacculis ſemen lanugine ueſtitur, quod non collectum facilè excidit. Radicem habet maluæ odore & ſapore ſimilem. Hyemis eſt impatiens. Germa. **Wetterröſlin/ Venediger Bappel** appellatur.

TEMPERAMENTVM.

Vtraq; exiccat citra omnem inſignem cùm caliditatem, tum frigiditatem, ac emplaſtricorum planè facultatem obtinet.

VIRES, INTRINSECVS.

Radix ex uino aut aqua pota, dyſenteriæ, ruptis, aluo citæ, & conuulſis medetur.

EXTRINSECVS.

E collo ſuſpenſa radix, aciem oculorum ſupra modum augere & tueri creditur.

In ſumma, ad eadem pollet, ad quæ Malua & Althæa, eiuſq; uſus contra omnes corporis inflammationes eſſe poteſt.

CHAMAECYPARISSVS.

Cupreſſus humilis. **Garten Cipreſ.**

NOMINA ET DESCRIPTIO.

CHamæcypariſſus quaſi pumila Cypariſſus, Ruellio teſte, eſt dicta. Eſt enim Cypariſſus ſeu Cupreſſus arbor iuſtæ magnitudinis, cau-

Digitized by Google

dice oblongo & tereti, folio Pini, ſed C
carnoſiore, amaro, nec ita pungente
fronde indecidua, odore uehementi:
ſemine in conis exili, & quaſi laricis
fructui proximo, quod pilula ſua fa-
thiſcente labitur: rara, macilenta ma-
terie: radice per ſumma ceſpitum ua-
gante. Sed de hac inter arbores. Iam
de frutice Chamæcypariſſo. Herba
eſt coronaria, in hortis & fictilibus
paſsim naſcens, breuitatis coactæ, fo
lijs incanis & perennibus, Abrotoni
fœminæ modo ſciſsis: floribus in
ſummo, auri inſtar fulgentibus, to-
tusq; frutex eſt odoratus. Vulgò Cu-
Cupreſſus preſſus dicitur, quòd quaſi Cupreſsi
arboris ſit abortus, odore & folio-
rum forma eidem per omnia ſimilis,
Germa. Cipreſ. Tragus Chamæpi-
tyn uult eſſe ueram. Eſt & ſylueſtris
Cypariſſus, Abrotoni ſpecies altera,
fœmina uidelicet, de qua ſuprà. D

TEMPERAMENTVM.

Cupreſſus exiccatoriam uim ha-
bet, ſed abſq; inſigni caliditate. Acri-
monia enim in guſtu eſt leuis, amari-
tudò maior, ac multò plus acerbitatis in tota planta.

VIRES, INTRINSECVS.

Decoctum in uino ſeptenis diebus matutinò & ſub ueſperam potū, ictericis auxiliat: iecoris obſtructiones aperit: meatus urinæ ſoluit: dolores renum, ueſicæ & coxendicis ſedat: reſiſtit ueneno efficacisſimè.

EXTRINSECVS.

Cypariſſus eadem ferè quæ ruta eiusq; ſpecies, hypericon nimirū, poteſt. Plures ergo huius uires ibi require.

CHAMAEPITYS.

Abiga. Ibiga. Iua moſchata.

CHamæpitys, quaſi dicas terreſtris ſeu humilis pinus, quòd pini odorem aliquem habeat. Aiuga Plinio & Abiga. Item Ibiga. Officinis Iua moſchata. Tria facit huius Dioſcorides genera. Primum per terram ſerpens, ſubcuruum, folijs Aizoi minoris, multò tamen tenuioribus, & pinguioribus, circa ramos frequentibus, odore pinus, flore exiguo, luteo uel candido, radice Cichorij.

Errant

A

Errant qui hanc ſpeciem uolunt eſſe herbam, quę Germanis **Je lenger ie lieber** dicitur, diuerſam ab hac, & Latinis Amarã dulcem dictam, de qua ſuo loco. Tragus Chamæpityos oẽs ſpecies Chamæcypariſſos facit ſyluestres, ac appellat **Feldcypreſſen**. Gallicè, *Iue*.

Altera ramis cubitalibus anchorę modo incuruis, tenuibus, coma ſupradictæ ſimili, flore cãdido, ſemine nigro, pinus item odore. Tragus alteram ſpeciem deſcribit, raram inuentu, in aruis præſertim auena & zea conſitis, menſe potiſsimùm Iunio, Thymbræ inſtar fruticantem, odore & forma gratam, nigricantibus, teneris, & diuiſis Abſinthij inſtar folijs, minoribus tamen, aſpectuq; iniucundioribus, purpureis iuxta ramulos floſculis, uelut in hyſſopo, ſemine rotũdo, ſubnigro, radice ſimplici, qualis eſt thymbræ, guſtu amaro, odore ingrato. Germa. **Feldcypreſſen** appellant.

B

Tertia, mas dicta, paruula, folijs exilibus, candidis & hirſutis, caule aſpero, candido, floſculis luteis, ſemine iuxta alas, pinus ſimiliter odorem referens. Hæc eſt uera Iua moſchata, quam Pharmacopolæ oſtendunt: & eſt eadem herba Iua & Chamæpitys: quamuis Pharmacopolæ negent. Tragus **Feldcypreſſen** tertiam appellat. Habet enim ſimilitudinem aliquam cum Chamæcypariſſo. *Iua moſchata uera.*

TEMPERAMENTVM, ET VIRES.

Complexionis eſt calidæ & ſiccæ. Vires habet cum Chamæcypariſſo, & Rutæ ſpeciebus pares.

NASTVRTIVM.

NAſturtium à naribus torquendis dictũ, quòd ſternutamenta odore & ſeminis acrimonia prouocet. Græcis κάρδαμον ἀπὸ τῆς καρδίας, quòd cor foueat, ac in ſyncope, quam Cardiacam uocant, plurimum ualeat. *Naſturtiũ Κάρδαμον.*

C

D

Creßio. Alij alia etyma ſtatuunt. Barbari Creſsionem, German. **Kreſ** appellant. Galli, *Creßon*.

Tria Naſturtij præcipua numerantur genera: Hortenſe, Aquaticum & campeſtre.

1. Naſturtiũ hortenſe. Naſturtium hortenſe uulgaris eſt notitiæ. Caulibus aſſurgit ſeſquipedalibus, longè ſtatim à radice minutorum foliorum pediculo, floribus candidis, ſemine per ramorum latera copioſo, firmo, calyculis orbicularibus contento, ſapore acri. Floret potiſsimùm Iunio, mox ſemine prægnans. Germa. **Gartenkreſ.** Garten-kreß.

2. Naſturtiũ aquaticũ. Siſymbrium cardamine. Naſturtium aquaticum, eſt Græcis Siſymbrium cardamine dictum, altera Siſymbrij ſpecies. Germ. **Brunnkreſſen/ Waſſerkreſſen/** de quo ſuo loco.

Brunnē-kreß. 3. Naſturtiũ agreſte. Tertium eſt Naſturtium campeſtre, ſeu agreſte. Græcis ἰβηρις, Lepidion ſylueſtre. Item Καρδαμαντικὴ, uel ἀγριοκάρδαμον, quòd radix odorem habeat Naſturtij: Vel quòd folia eius partim Siſymbrio cardamine, hoc eſt, Naſturtio aquatico, ſint ſimilia, partim etiam Cardamo, hoc eſt, Naſturtio hortenſi. Siue quòd guſtu Naſturtium referat. Germanis **Gauchblům/** quòd pleroſq; quibus nondum eſt cognitum infatuet. Folia habet Na-

ſturtio

Digitized by Google

A ſturtio ſimilia, uerno tempore uirentia, cubiti altitudine, aut minora, flore lacteo, radicibus duabus, quamuis una etiam plerunq; conſpicitur, odore Naſturtij quàm acerrimo. Naſcitur in pratis & locis incultis. Tragus ex Naſturtio aquatico per inundationem fortè in prata delato prouenire dicit. Vel etiam ex eiuſdem ſemine in prata ſparſo. Floret Aprili potiſsimùm. Monendus hic lector, Lepidion & Hiberin, quarum alterã in fine primi, alteram in fine ferè tertij Dioſc. deſcribit, eandem eſſe herbam, doctiſsimorum hodie, qui de herbis ſcripſerũt, iudicio. Vnde Ruellius caput de hiberide in fine libri primi adulterinum exiſtimat, ac duas Lepidij facit ſpecies. Alterum maius, Germanis **Ingwerskraut**/ſeu **Pfefferkraut**/de quo ſuo loco, in capite de Lepidio. Alterum minus, Germa. **Gauchsblům.** *Lepidium & Hiberis eadem herba.*

TEMPERAMENTVM.

Hortenſis Naſturtij ſemen calidum eſt & ſiccum ordine quarto. Herba arida eiuſdem eſt temperamenti. Viridis uerò & recens multò eſt inferior, ut in acetabulis pro cibo ſumatur. Aquaticum aridum, eſt calidum & ſiccum ordine tertio. Viride autem in ſecundo. Agreſte eſt calidum & ſiccum in gradu quarto, ſicut hortenſe. Minus tamen deſiccat.

VIRES, INTRINSECVS.

Omnes Naſturtij ſpecies urinam cient, aluum purgant, renes & ueſi-
B cam: iecoris & ſplenis obſtructiones ſoluunt, interna corporis uulnera ſanant: Venenum, cum oleo ſumpta, educũt. Cum mulſo decoctum manè & ueſperi potum, uiſcoſos humores educit, tuſsim & dyſpnœam diſcutit. Cum lacte caprino coctum pectoris dolores tollit. Succus ore retentus, malos humores è dentibus dolentibus educit.

EXTRINSECVS.

Succus illitus & folia tuſa impoſita, omnibus corporis maculis, puſtulis & ſcabiei ſunt remedio: eodem modo coxendicum & lumborum dolori fert auxilium, tumores diſcutit: ſentes & infixos corpori aculeos extrahit: ſquamas capitis lotione aufert. Oĩa corporis exedẽtia mala ſuccus purgat & ſanat. Semen ore manſum, linguæ paralyſi auxiliatur. Sternutationes prouocat naribus inditum, ac lethargicos excitat. Strumas & tubercula circa aures cum aceto coctum ſemen illitum digerit. Semen eſt ad omnia folijs calidius ac fortius, ac propterea minus intra corpus adhibetur: niſi ad excitandam fortè frigidiorem naturam.

THLASPI.

THlaſpi, Ruellio teſte, dictum ab θλᾶν, id eſt, ab infringendo, quòd ſemen lenticulæ ſit effigie, niſi quòd infringitur. Alijs Thlaſpidium. Itẽ Sinapi ſylueſtre, Capſella, Scandulaceũ & Naſturtium tectorum. Item Burſa paſtoris, à ſimilitudine eius herbæ. *Thlaſpi. Thlaſpidium. Sinapi ſylueſtre.*

Digitized by Google

Duo ſunt eius genera: Alterum folijs latioribus, Germanis **Baurenſenff**/ quòd manſum eius ſemen, ſinapis modo linguam & os uellicet, **oder Kreſſ**. Gallicè, *Seneue*. Hoc Thlaſpi maius aut latifolium commodè appellabitur. C

Et eſt hoc Thlaſpi maius ſine dubio eruditorum hodie conſenſu, ea herba, quam alij Raphanum ſyluestrem, German. **Merretich** uocant. Radicibus grandibus & folijs magnis, ut deſcribit Dioſcorides, Arabibus Naſturtium album. Officinis Raphanus ſylueſtris. Aliàs Sinapi Perſicum Dioſcoridi.

imagen esta in en las anotaciones. sub * ac uel altera, quam ... mihi visa.

* Alterum folijs anguſtioribus, quod Thlaſpi minus aut tenuifolium non ineptè dicetur. Germanis **Beſemkraut** / quòd in ſcoparum uſum ueniat. Dioſc. hoc modo deſcribit: Herba eſt folijs anguſtis, digitali longitudine, in terram uerſis, ſubpinguibus, in cacumine diuiſis, binûm dodrantum cauliculo, tenui, adnaſcentibus ramulis multis: fructu per ambitum cõtento, ſumma ſui parte parum lato, ſemine incluſo Naſturtij, lenticulę effigie, niſi quod infringitur: flore eſt candido: ſemine acri. Naſcitur in ſcrobibus, ſemitis & ſepibus. Floret Maio & Iunio, ſemineq; eſt prægnans. D

Alliaria.

278

Alliaria.

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſt & ſiccum ordine quarto, ſicut & Naſturtium.

VIRES.

Vires eius ſunt in internis potiſsimùm corporis partibus. Acetabuli mẽſura potũ, bilem per ſuperna & inferna purgat. In clyſtere infuſum iſchiadicis prodeſt, ſanguinolenta euacuãs. Internos abſceſſus potum rumpit, ſanguinem ducit, mẽſes cit, & fœtus necat. Thlaſpi maius ad ſalſamentarios uſus tuſum aceto conditur. Succus eiuſdem potus peripneumoniacis auxiliatur. Cõtra calculum, & mẽſes ciendos ducendamq; urinã cum melle & aceto decoquit, & in eclegmate datur.

ALLIARIA.

ALliaris & Alliaria. Germa. **Knoblochkraut/Leuchel/Saſſkraut.** Gall.

A Gall. *Herbe de Aulx*. Alliaria dicta, quòd trita folia allij odorem referãt. Tragus dicit Thlaſpi cornutum eſſe, cuius antiquus mentionem facit Crateuas. De huius nomine apud ueteres & Latinos nemo adhuc quicquam habet cognitum. Proinde quæ hodie eius deſcriptio & facultas ponitur, eandem ſubijciemus. Alliaria Martio primùm emicat, folia habens ſubrotunda, uiolæ ſimilitudine, aliquantulum tamen maiora, quæ adulta in angulos exeunt: herba ipſa bicubitali proceritate conſurgit, caule tereti, folijs Vrticæ, niſi quòd leuiora ſunt, parcius fimbriata, & à pediculo latiora, allij odore cùm teruntur, flore lacteo albóue, exili in ſiliquis ſemine, colore atro, radice oblonga, eiuſdem cum folijs odoris. Naſcitur circa ſepes & agrorum paſsim margines. Florem æſtate ac deinceps ſemen profert. *Thlaſpi cornutum.*

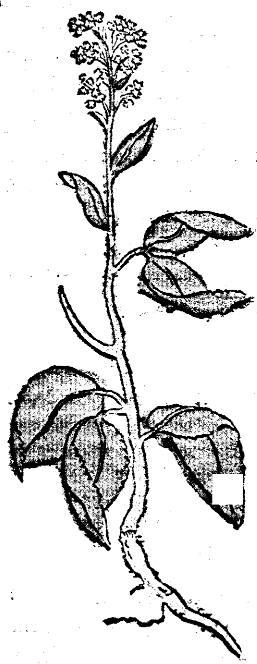
TEMPERAMENTVM.

Facultates cum Allio habet ſimiles: calfacit & deſiccat: non tamen perinde atq; Allium in exceſſu quarto.

VIRES.

Corpus calfacit. Craſſos humores in eo extenuat, glutinoſos incidit. Omnia tamen hæc minori quàm Allium efficacia. Semen eius cum aceto, emplaſtri modo mulieribus ſtrangulatione uteri laborãtibus impoſitum, & uuluæ admotũ prodeſt, ac eaſdem excitat. Omnia item quæ Naſturtij ſemen, ſed minore efficacia, præſtare ualet.

B

LEPIDION.

Lepidion, quòd λεπίδας, id eſt, ſquamas & maculas faciei abſtergat, dictum. Officinæ Raphanum appellant, à radicis & foliorum ſimilitudine cum ſylueſtri raphano. Vulgò Piperitin, à piperis acrimonia, quam in guſtu refert: diuerſa à Piperitide Plinij, quæ ſiliquaſtrum & German. **Jndianiſch Pfeffer** appellatur, de quo ſuo loco in cap. de Siliquaſtro. Germa. dicitur **Pfefferkraut** / & **Jngwerskraut.** Gall. *Paſſerage*. *Lepidion. Raphanus. Piperitis. Pfefferkraut.*

Duo ſunt Lepidij ſecundum Columellam genera: Satiuum & ſylueſtre.

Satiuum, quod apud nos naſcitur, fruticoſum eſt, folijs lauri, ſed maioribus multò, & mollioribus: cubitali, & interdum bicubitali altitudine, caule ſolido & rotundo: floribus candidis & admodum exiguis: ſemine paruo, radice longa. Folia acria ſunt, & piper guſtu referunt, linguamq; uellicant. Vnde Piperitin uulgò uocant.

In

In hortis paſsim naſcitur. Biennio potiſsimùm bene cultum durat. Quibuſdam etiam locis, teſte Ruellio, ad decennium uiuacitatem ſuam prorogat. Floret Iunio & Iulio, ac mox ſemine eſt prægnans. Culturam eius docet Ruellius cap. 105. lib. 2. Dioſcoridi intacta huius ſpeciei deſcriptio relinquitur. Vires tamen in lib. 2. explicat. C

Lepidium ſylueſtre. Lepidium ſylueſtre, eſt Naſturtij ſpecies, quæ Cardamantice, item Agriocardamon, Germa. Gauchblům dicitur. Paulo Hiberis cognominatur. De hoc paulò antè cap. de Naſturtio eſt dictum.

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſt ſicut Naſturtium, ordine quarto, minus autem exiccat. Folijs uis exulceratrix ineſt. Natura eius eſt craſſos & glutinoſos humores & cibos incidere & extenuare.

VIRES, INTRINSECVS.

Vſus Lepidij non eſt ſine lacte, ac Naſturtio ſimiles facultates obtinet. Salgamorum more, ſale cum lacte conditur.

Condiendi autem Lepidij rationem Columella explicuit. Sunt, inquit, qui ſatiui, uel etiam ſylueſtris Lepidij herbam cùm collegerũt, in umbra ſiccent: deinde folia eius adiecto caule, die ac nocte macerata muria, expreſſaq; lacti miſceant, ſine condimentis, & ſalis quantum ſatis arbitrẽtur adijciant. Alij in olla iuxta fundum terebrata, foramine ſurculo obturato, & lacte ouillo quàm recentiſsimo uas implent, adijciuntq; uiridium condimentorum faſciculos, Origani, Menthæ, Cepe, Coriandri: has herbas ita in lacte demittunt, ut earum ligamina extent: poſt quintũ diem laxato uaſis emiſſario, ſerum manè ſinunt: hoc identidem faciunt. D

Nonnulli recẽtia folia Lepidij cum dulci lacte in olla miſcent, & poſt diem tertium ſerum emittunt: deinde compertam Satureiam uiridem, tum etiam arida ſemina Coriandi atq; Anethi, Thymi & Apij in unũ bene trita adijciunt, ſalemq; bene coctum cribratumq; permiſcent.

Errant & non minimo cum damno, qui in deturbandis calculis renũ Lepidium pro Raphano ſoliti ſunt uſurpare: exulcerantem enim uim, teſte Dioſcor. poſsidet, ſæpeq; renes & ueſicam eroſionibus inteſtinis ulcerat.

EXTRINSECVS.

Iſchiadicis præſenti remedio illinitur, tritum cum radice Inulæ, & quarto unius horæ parte impoſitum: prodeſt & lienoſis.

Lepras, pſoram & cicatricum hulcera facilè tollit. Dolorem dentium brachio aut collo alligata radix, ſiſtere traditur.

HYDROPIPER.

Hydropiper, Latinè Piper aquaticum, quòd in aquis creſcat, piperis ſaporem imitans. German. eadem de ratione Waſſerpfeffer. Item Flöhkraut / & Muckenkraut / quòd pulices & muſcas pellat. Item Schmertzen/

Digitized by Google

A **Schmertzen/Raſſel/Pferſigkraut/ Pfawenkraut.** Gall. *Curage.*

Sunt & aliæ eius nomenclaturæ, Perſicaria, Zinziber caninum, Molybdæna, Plumbago, Maculata à maculis. Naſcitur, teſte Dioſcor. apud ſtagnantes, aut quæ pigro lapſu repunt, aquas: Caulem ædit geniculatum, robuſtum, multis alis concauum. Folia Menthæ maiora, candidiora, tenerioraq́;, guſtu piperis amaro, citra ullam odoris gratiam. Fructum gerit in ramulis ſecūdum folia, continenti acinorum ſerie congeſtum, uuæ modo, ipſum quoq; acrem. Auguſto floret, floribus albis ſpicatim cohærentibus, minuto ſubinde ſemine ſubſequente. Ruellius eam uult eſſe herbam, quam hodie Eupatorium uocant. Sed argumenta huius conuincit ſingula Valerius Cordus, oſtenditq; Hydropiper mordacem eſſe Perſicariā. Vide e- *Mordax perſicaria*
B ius argumenta ſuper Hydropiper Dioſcor. lib. 2.

Altera Hydropiperis ſpecies, quæ à Fuchſio ponitur, Hydropiper rubeum appellata, Dracunculus eſt paluſtris, ut ipſe tandem eodem capite teſtatur.

Tragus ſecundam Hydropiperis ſpeciem ſtatuit, minorem, quam fœminam appellat, ab Hippocrate Polycraton dictam. Priori folijs, maculis & caule ſimilem, niſi quòd minora ſunt, guſtu uerò non mordente, Acetoſæ propemodum ſapore.

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſt, ſed minus quàm Piper, & ſiccum.

VIRES.

Ad externas potius corporis, quàm internas partes eius eſt uſus.

Contuſæ herbæ ſucco ſordida hulcera hominum & animantium utiliter abluuntur.

Folia cum ſemine illita, œdemata, ueteresq; duritias diſcutiunt. Sugillata delent. Siccata & tuſa, pro pipere ſali & obſonijs miſcentur. Radicis nullus in Medicinis uſus.

BATRACHION.

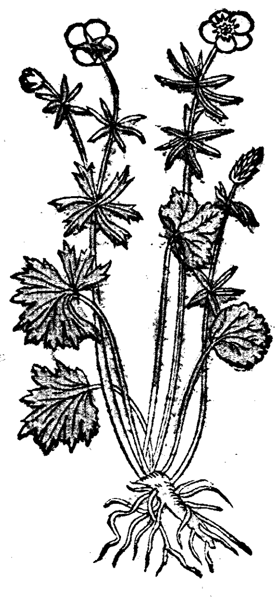
C

Batrachion. Pes coruinus. Flãmula.

BAtrachion, Latinè Ranunculus, quòd locis fortaſſe humidis & marginibus, ranarum inſtar gaudeat. Gallicè. *Baſſinet*. Germa. Hanenfüß/ à pedis Gallinacei ſimilitudine. Vnde etiam Pedem coruinum nonnulli appellãt, & Flammulam, ab urendi ui. Scelerata etiã eadem de cauſa, quòd ſcelerati mendicãtes, crura & lacertos hac ipſa dilanient, ut hac impoſtura ſtipem extorqueant.

Huius ſeptem in uniuerſum numerantur ſpecies: Duæ ſylueſtres: altera luteo, altera purpureo flore. Duæ hortenſes, altera ſimplici, altera multiplici flore intexto. Quinta exigua & minor iam dictis. Reliquæ duæ minimæ, altera lacteo, altera flore luteo. Poſſunt itaq; ad quatuor præcipua genera, ſicut à Dioſcor. recenſentur, referri.

duo ranunculi uiuunt in Her-o. Imus fol. 43. num. 131. Alij 47. sub num. 2.

D

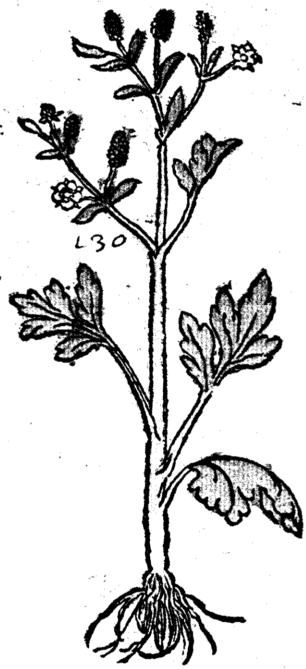
1. & 2. Prima duo genera, ſylueſtria nimirum, folia habent Coriandro ſimilia, latiora, ad Maluæ ſimilitudinem accedentia, ſubalbida & pinguia, flore luteo, interdum purpureo, caule non craſſo, pedali altitudine, radice parua, alba, amara, adnaſcentias ellebori modo habente. Qui luteum profert florem, Germa. Weiß Hanenfüß dicitur. Naſcitur circa fluenta & in limitibus, pratiſq; humidis & uliginoſis, abſq; cultura. Floret ſtatim initio Aprilis. Maio penitus euaneſcit.

3. & 4. Reliqua duo, hortenſia uidelicet, Ranunculi genera, ſunt lanuginoſiora ſeu folioſiora, ut Plinius ſcribit, altiore caule, pluribus foliorum inciſuris:

Digitized by Google

A

B

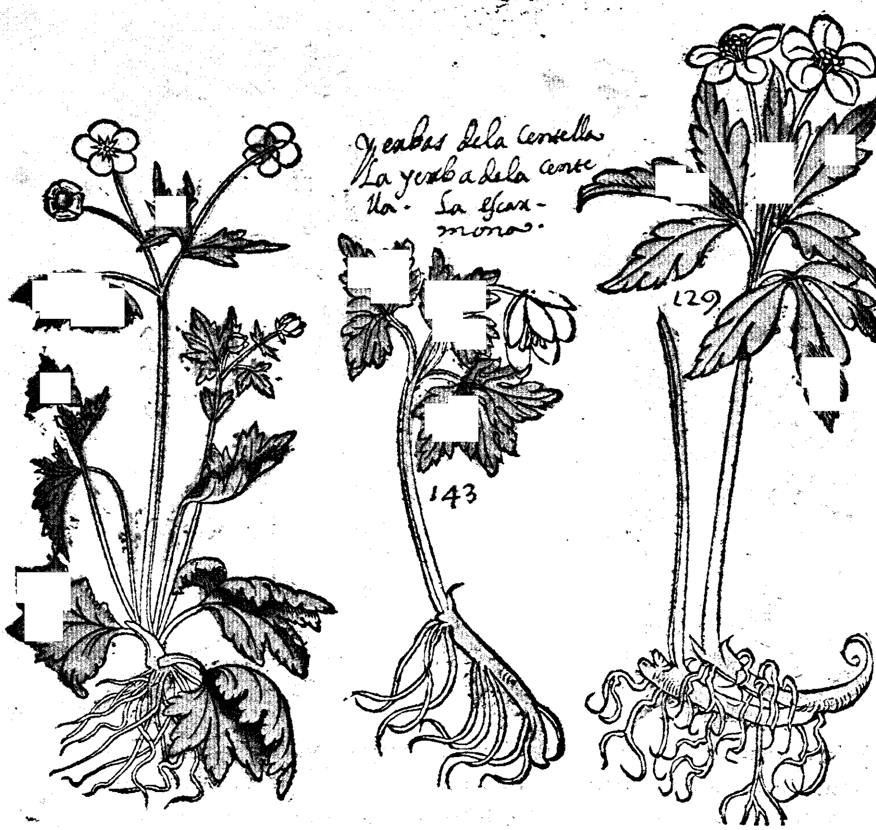
ſuris: quorum alterum ſimplici foliorum textura conſtat. Germa. Vn-
gefüllter garten Hanenfüß: Alterum multiplici foliorum textura eſt
compactum. German. gefüllter Hanenfüß. Hoc genus Apium ruſti- *Apium ru*
cum, à foliorum ſimilitudine, quam cum Apij folijs habet. Item Apium *ſticum.*
riſus, & Sardoniam herbam appellant. Naſcitur ſecus aquas & fontes, *Apium ri*
copioſiſsimum autem in Sardia. Hæc ſi comedatur ueſcentibus neruos *ſus.* *Sardonia*
contrahit, ac rictu ora diducit, ut qui mortem oppetunt, uelut ridentium *herba.*
facie pereant. Vnde prouerb. Sardonius riſus. Inuenitur tota æſtate. *Sardoni-*
Vtrunq; hoc genus Waſſer Hanenfüß dicitur. *us riſus.*

Quintum genus eſt exiguum, graui odore, flore aureo, in pratis & campeſtribus tota paſsim æſtate proueniens. Germa. Kleiner Hanenfüß. 5.

Poſtrema duo quinto ſunt ſimilia, radice longiore, & modo quodam nodoſa, guſtu acri: Alterum flore lacteo. German. weiß Waldhenle: Alterum flore luteo: German. gelbs Waldhenle. Syluis familiare. Aprili tantùm menſe apparet. Et ſic quatuor uel ſeptem erunt Ranunculorum ſpecies. 6. & 7.

Digitized by Google

C

D

TEMPERAMENTVM.

Calidi ſunt uehementer & ſicci omnes Ranunculi. Exurunt itaq;, puſtulasq; uelut ignis excitant. Intra corpus proinde ſumi non debent.

VIRES, EXTRINSECVS.

Folia & caules omnium Ranunculi generum, ſi teneri illinantur, exulcerandi, & cruſtas cum dolore generandi uim habent. Scabros igitur ungues & ſcabiem tollunt, ac ſtigmata delent.

Myrmecias, acrochordonas, & alopecias illita modico tempore ſanant: nam ſi diutius adhæreant, non excoriatur ſolùm cutis, ſed & in cruſtam uritur.

Perniones tepido eorum decocto fouentur.

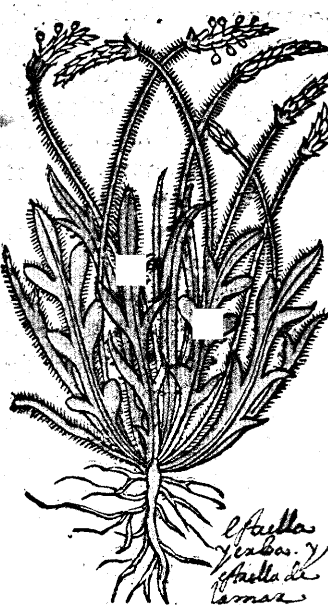
Radix ſicca & trita, ſternutamenta, naribus admota, ciet.

Dentium dolores admota lenit: dentes tamen atterit.

CORONOPVS.

Coronopus

Digitized by Google

A COronopus idē ualet quod Pes cor- *Pes corui*
uinus,ſeu Cornicis. Germanis eadē *nus.*
nomenclatura **Kappenfüß / Kräen-**
füß. Nonnullis Cornu ceruinum,à fo-
liorum forma nomēclaturis deſumptis. *Cornu ceruinum*
Italis herba Strella. Gallis, *Capriole*, *San* *Herba ſtrella.*
guinaire. Herba eſt acetaria, cuius loco *Herba acetaria.*
malè ranunculū nonnulli exhibēt, cùm
à Ranūculis ſit diuerſa. Naſcitur, ut bre-
uiter Dioſcorides deſcriptionem abſol-
uit, locis incultis, in aggerib. & circa ui-
as. Nō tamen facilè niſi ſatam in Germa
nia naſci conſtat. Herbula eſt oblonga,
per terram repens, folijs fiſsis, radice te-
nui & adſtringēte, quæ in cibo cœliacis
prodeſt: Coquit in oleribus. Hæc Dio-
ſcorides. Hæc deſcriptio herbæ uocatæ
Kappenfüß/ omnium teſtimonio cōue
nit. Sin quis pleniorem uelit, prouenit
hunc in modum: Folia habet longa, te-
nuia, acuminata, in coruini pedis, aut ceruini cornu modum diuiſa, aut
B lacertæ formam repræſentantia, nigricantia, per terram copioſè ſparſa.
Caules fert nudos, ſemen & florem plātaginis acuminatæ forma in ſum
mitate ferentes. Radix uilis, tenuis. Eſt autem diuerſa Coronopus ab acu
leata, ſeu gramine aculeato Plinij, ut ex deſcriptionum, aculeati graminis
Plinij, & Coronopi huius, collatione ſatis apparet. Sanguinariam non- *Sanguinaria.*
nulli, à ui ſiſtendi ſanguinis, & Herbam ſtellæ, qua ratione Græci ἄστριον *ἄστριον.*
uocant.

TEMPERAMENTVM.

Radix eſt adſtrictoria: Natura ei exiccandi.

VIRES.

Radix, Dioſcor. teſte, olerum modo eſtur, ac cœliacis, Galeno, Dio-
ſcor. & Plinio conſentientibus, prodeſt. In acetarijs hodie editur.

SINAPI.

SInapi, Athenæo teſte, ὅτι σίνεται τοὺς ὦπας ἐν τῇ ὀδμῇ, hoc eſt, quòd olfactū *Sinapi.*
luminibus officiat, dictum. Vndè Columella: Seq; laceſſenti fletum fa
ctura ſinapis. Græcis item Napy nominat: quaſi Naphy, ut idem inter-
pretatur, quoniam non ſine natura ſit, ſed acri, & proinde quaſi incom- *Napy.*
moda donetur. Vel quòd puſillo ſit corpore, ἀφυὴς enim dicunt, quod na
tura priuatum ſit. Alij Napy per priuationem, uidelicet, νήπιον dici uo-
lunt, quaſi immite, quòd acrimoniæ ſit uehementis. Gall. *Seneue*. Germa.
Senff.

Digitized by Google

1. *Hortenſe primum.*

2. *Hortenſe alterum.*

Eruca ſatiua.

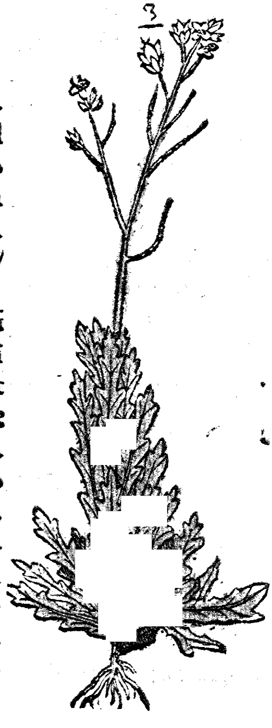
3. *Sylueſtre primum.*

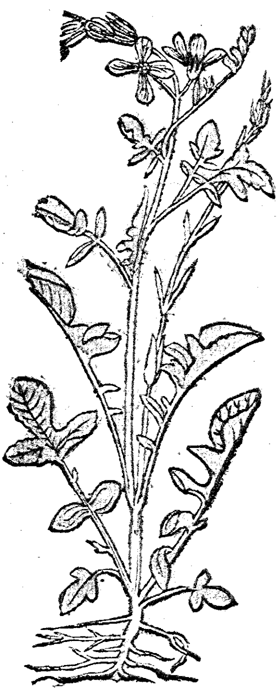
Sinapis plura ſunt genera: Eſt hortenſe, idq́; duplex. Eſt item ſylueſtre, ſimiliter duplex. Nec non & duplex aquaticum. Eſt & poſtremum, quod circa ſepes & loca inculta naſcitur. Germa. **Eiſenkraut.** C

Primum itaq; hortenſe Sinapi, caulem habet hirſutum, longum, ramoſum, folia rapi, minora tamen, & aſperiora, flores luteos, ſiliquas rotundas et hirſutas, plenas ſemine candicante. Germa. à flore luteo, **geeler Gartenſenff.**

Alterum hortenſe, hirſuto itidem eſt caule, minore tamen, folijs Erucæ, maioribus tamen ac latioribus, laciniatis, floribus albicantibus, crucisq́; effigiem referentibus, ſiliquis teretibus & oblongis, ſemine pullo ruſeſcentéue refertis. Germanis ab albicantibus floribus **Weiſſer Gartenſenff** dicitur. Latinis Eruca hortenſis, ſeu ſatiua. Grecis εὔζωμος, quòd iura commendet. Eruca uerò, quòd linguam erodat.

Sylueſtre primum in Auena & Rapis naſcitur, flore albo, uiolæ ſimilitudine: folia, caulem,

D

Eruca ſylueſtris.

& ſiliquas cum ſatiuo ſimiles habet, ſed minores, nec ita proceras. Latinis Eruca ſylueſtris. German. **Weiß wild ſenff/ oder Senffkrut.**

4. *Sylueſtre alterum.*

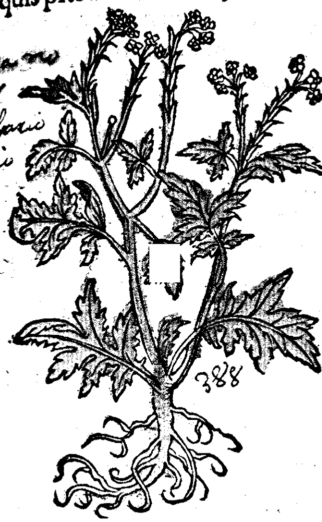
Sylueſtre alterũ priori eſt ſimile, niſi quòd florem habet luteum. Germa. **geeler wilder Senff.** Iumentis in pabulo potiſsimùm miſcet.

Erucæ duo genera.

Sic duę ſunt Erucæ ſpecies: altera ſatiua **weiſſer Gartenſenff**: altera ſylueſtris **weiß wilder Senff.**

Similiter

A Similiter iuxta aquas duo Erucæ genera creſcunt, caule, folijs & ſiliquis prædictis ſimilia, flore autem ſicut & priora diſcrepantia: alterum luteo, alterū uerò albo. Minus reliquis ſunt acria, guſtu tamen nonnihil amara, Germa. **Waſſerſenff/ groß & klein.** 5. & 6.

Poſtremum circa ſepes & loca inculta naſcitur folijs & caule & flore Eruca tenuioribus, & anguſtioribus: ſiliquis item breuioribus: ſemine flauo & minuto, ſinapin quadantenus guſtu referente: aſperum uerò eſt ſecundum reliqua, ac linguam ſicut ſinapi uellicat. Tragus Verbenam fœmellam. Germa. **Eiſenkraut / das weiblin** appellari dicit, quoniam ſimilitudinem quandam in guſtu & forma cum ſinapi habeat. Quod tamen alij Verbenæ faciunt ſpeciem, de qua ſuo loco. 7. *Eiſenkraut/ das weiblin. Verbena fœmella.*

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſt & ſiccum ſinapi in quarto ordine. Vim habet calfaciendi, extenuandi, & extrahendi. B

VIRES, INTRINSECVS.

Quomodo ſinapi ad Salgamorum & conuiuiorum uſus apparetur, uide Columellam lib. 12. cap. 55. Varronem Rei ruſticæ lib. 1. cap. 59. Palladium in menſe Iulio. Fortius eſt, quod eſt album: ad Venerem incitat, urinam ciet: torminibus medetur, & inteſtinorum dolori. In uino coctum & potum idem ſemen, morſui ſcorpionum & uenenatorū prodeſt. Syluestre uerò quod in amnium ripis naſcitur, eſt ualidius, & in cienda urina uehementius. Poſtremum genus, quod Verbena fœmella exiſtimatur, cum melle & uino apparatū, pectoris obſtructioni ſummoperè confert: tuſſim lenit: fluxus ex capite ad pulmonem retinet. Phthiſicis prodeſt: regium morbum pellit. Cum uino uenenis reſiſtit. Ex tuſo ſemine in lacte uel aceto macerato, paſtilli, qui ad ciborum uſus reponi ſolēt, conficiuntur. *Sinapis confectio.*

EXTRINSECVS.

Semen cum aceto illitum & impoſitum, puſtulas rubras excitat: feras impetigines & lepram, hoc modo ſanat: Contra tonſillarum tumores & arteriæ ſcabritiem ex aqua, & melle tuſa farina gargarizatur: ad coxendicum & lienis cruciatus, & tumores illinitur. Cum melle ſugillata tollit, & alopecias ſanat. Plures ſeminis uires Naſturtio ſunt pares. Radix Erucæ, ſeu albi Sinapi in uino cocta, confractis & tuſis oſſibus illinitur. Succus ad oculorum hebetudines prodeſt.

137

Verbenæ fœmellæ ſemen ex aqua, & melle illitum, tubercula circa aures diſcutit: mammillarum tumores ſedat, & locorum naturaliũ. Clyſteribus etiam utiliter admiſcetur. Reliquis generibus eædem ſunt uires. C

S. BARBARAE HERBA.

SAnctæ Barbaræ herba ſuperſtitione quadã eſt uocata. German. **S. Barbara kraut.** Ex Erucæ ſylueſtris aliqui faciunt genere, ob ſimilitudinem quam cũ illa habet. Naſcitur in cãpeſtribus, caule rotundo, ſolido, ſtriato, folijs Erucæ modo laciniatis. Florem Maio & Iunio fert luteum, ſemen in ſiliquis. Radix obliqua & longa.

TEMPERAMENTVM.

Qualitatis eſt calidæ, adeoq; ſiccæ.

VIRES.

Vulneribus potiſsimũm medetur, præſertim ijs quæ impura ſunt. Carnem uulnerum ſuper creſcentem minuit, & ſordes extergit. D

CHELIDONIVM MAIVS.

138

CHelidonium maius ab hirũdine, quæ Græcis χελιδὼν dicitur, nomen accepit, quòd nimirum, teſte Plinio, hirundo hanc primũm inuenit, & ea oculis pullorum in nido reſtituit uiſum. Vel quòd hirundinum aduentu floret, diſceſſu uerò marceſcit: quod de altero, minore uidelicet, uerè dicitur. Maius autem dictum ad differentiam minoris, de quo ſequente capite. German. **Schelwurtz / Schelkraut / groß Schwalbenwurtz.** Nonnullis etiam **Goldwurtz.** Gallis, *Chelidoine, ou Eſclere.*

Caule conſurgit cubitali, & amplius, gracili, adnatis folioſis compluribus: folijs Ranunculi, multis, tenerioribus, colore cœruleo nitidis. Flos iuxta ſingula folia uiolæ. Succus in eo croci, mordax, acer, non ſine quadam amaritudine & graueolẽtia. Radix ſupernè ſingularis, infernè autem multiplex in croci capillamenta fibratur. Siliqua cornuti papaueris, tenuis, longa, in metæ figuram, in qua ſemina ſunt minuta,

Papaueris

Digitized by Google

A Papaueris ſemine maiora. Locis naſcitur opacis & parietinis. Floret in hirundinum aduentu, ac deinceps tota æſtate.

Alteram etiam Chelidonij huius ſpeciem ſtatuit Tragus, Ger. **Gotsgnad**/ de quo ſuo loco, capite de Geranio.

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſt & ſiccum in tertio ordine abſoluto.

VIRES, INTRINSECVS.

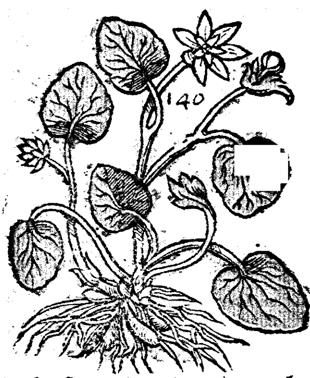
Radix Chelidonij maioris, cum uino albo & aniſo pota, regio morbo medetur. Idem pota per aliquot dies præſtat aqua ſtillatitia. Manipulus Chelidonij purgatus, in roſaceo iuſta quantitate decoctus, ac colatus, theriacæ ℥. j. s. addita, contra peſtem efficaciſsimum eſt remedium.

EXTRINSECVS.

Succus Chelidonij mixtus melli, & in æneo uaſe in carbonibus decoctus, oculorum caligini confert. Succus autem ex floribus, folijs & radice æſtate exprimitur, ſiccaturq́; in umbra, inq́; paſtillos formatur. Cum uino radix illita herpetas ſanat. Commanducata dentium dolores ſedat.

CHELIDONIVM MINVS.

B

140

CHelidoniū minus. Officinis Scrophularia minor, quòd ſcrofulas, hoc eſt, ſtrumas curet: Vel quòd ſtrumoſa radix multis frumentorum granis uideatur conaluiſſe. Scrophularia uerò minor, ad differentiam maioris, de qua ſuo loco eſt dictū. Germa. **Feigblatern eppich/ Feigwartzenkraut/ Meyenkraut / Feigblatern kraut/ Schorbocks/ Pfaffenhödlin/ klein Scheel oder Schwalbenwurtz.** *Chelidonium minus Scrophularia minor.*

Herba eſt parua, ſine caule, folijs hederæ, rotundioribus minoribusq́;, pediculis quibuſdam à radice dependentibus, item teneris & aliquatenus pinguibus. Radices habet puſillas, frequentes ex eodem callo prodeuntes, in tritici modum aceruatim congeſtas, quarum tres aut quatuor tantùm in longitudinem progrediuntur. In limitibus gignitur humidis & paluſtribus. Verno floret tempore, menſe Martio, ſub hirundinum aduentum. Florem habet ſplendoris aurei, & in folijs purpureas maculas, quas Dioſco. non deſcripſit. Vergilio quarto Georg. Amellus, ut Valerio Cordo placet, appellatur: his nimirum uerſibus. *Amellus.*

Eſt etiam flos in pratis, cui nomen Amello
Fecere agricolæ, facilis quærentibus herba.
Nanq; imo ingentem tollit de ceſpite ſyluam
Aureus ipſe, ſed in folijs, quæ plurima circum

pag. mihi. 96. = ... differentia de ... attico. pag. 451. ... di Bauhino pag.

Digitized by Google

Funduntur, uiolæ ſublucet purpura nigræ
Sæpe deûm nexis ornatæ torquibus aræ. C
Aſper in ore ſapor: tonſis in uallibus illum
Paſtores, & curua legunt prope flumina Mellæ.

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſt & ſiccum, teſte Galeno, ordine quarto. Noſtrum tamen hodie minus eſt acre & guſtu erodens, ut ſæpe etiam nullam commanducando acrimoniam præbeat: Potiſsimùm quod locis humidis eſt natū. Locis uerò natum ſiccis, guſtum acriorem & erodentem habet.

VIRES, EXTRINSECVS.

Chelidonium minus ad externas potius quàm internas corporis partes, ob inſignem acrimoniam & eroſionem, adhibetur. Herba cum radice in uino cum melle decocta, præſtantiſsimum præbet gargariſmum: fluxus capitis purgat: lentos humores educit. Idem præſtat ſuccus cum melle naribus inditus. Folia, radix, ſuccus, puluis & ſtillatitia aqua mariſcas, & ſtrumas efficaciter ſanant. Vnde Scrophulariæ minoris nomen accepit.

CAPNOS, SEV FVMARIA.

CApnos, Latinis Fumaria. Officinis Fumus terræ, quòd ſuccus eius oculis inditus, uelut fumus lachrymas moueat, & oculos mordeat. D Germa. **Erdrauch/ Daubenkropff/ Katzenkörbel.**

Herba eſt, Dioſc. teſte, fruticoſa, coriandro ſimilis, prætenera, folio albiore, cinerei coloris undiq; numeroſo, flore purpureo. Radicem habet albicantem, ſuccum acrem & amarum, qui oculorum caliginem diſcutit, lachrymaſq; in fumi modum elicit. Naſcitur in ſegetibus hordeaceis, hortis, uineis, ſepibus & macerijs, alijſq; locis incultis, & pinguibus. Carpitur in fine Maij & Septembris.

Eſt etiam alia Capni ſpecies, cuius meminerunt Plinius & Aëtius, quam pedes uocant Gallinaceos. Naſcitur hæc in dumoſis & ſepibus, unde Capnon phragmitida uocant. Item Capnos chelidonia, quòd hirundinum aduentu prodeat, folia eius inter Rutæ & Fumi terræ folia mediam ſimilitudinem obtinent: Cauliculo eius, ubi è terra erumpit, gallinaceorum calcaribus ſimile quiddam adiacet:

Capnos phragmitis, & Chelidonia.

cet:

Digitized by Google

A ret: Vnde Pes Gallinacei uulgò dicitur. Hęc Capni ſpecies eſt, quam uulgò Ariſtolochiam rotundam uocant. German. Holwurtz/ & Hanenſporn/ cùm nihil præter radicem rotundam habeat, quo cum Ariſtolochia conuenire poſsit, præterea & odore & ſapore differat. Vt etiam ſuprà capite de Ariſtolochia eſt dictum. *Pes Gallinacei. Ariſtolochia rotũda.*

TEMPERAMENTVM.

Calida eſt & ſicca in ſecundo ordine: Eſt enim acris & amara. Diſcutit, extenuat & penetrat.

VIRES, INTRINSECVS.

Capni ſtillatitia aqua morbo Gallico laborantibus eſt ſaluberrima, ante purgationem diebus aliquot cum theriaca pota, ad ſudorem concecto corpore. Vitiatum enim ſanguinem purgat.

Contra peſtis eadem & ſudoris Anglici periculum eſt ſalutaris.

Bibitur etiam ante balnearum deſudationes.

Succus Fumariæ drachmæ pondere cum pari quantitate radicis Eſulæ mixtus, & cum aqua calida potus, hydropem expellit: uomitus ciet.

Oris putredinem & dolorem ſuccus ore collutus ſanat.

Decoctum Capni & Fœniculi iecoris obſtructionem aperit, & ictericum morbum per urinam educit.

EXTRINSECVS.

B Oculorum hebetudini ſuccus illitus medetur, eorundemq́; ruborem & uitia ſanat.

Succus cum gummi illitus, ſupercilia regignit.

Succus Capni cum ſucco radicis Lapathi pari quantitate mixtus, cũ aceto & melle modico temperatus, omnis generis ſcabiem extergit.

SIRVPVS DE SVCCO FVMITERRAE.

Sirupus Fumariæ maioris, uentriculũ & hepar roborat, obſtructiones aperit, cutis morbos, præcipuè ab humore ſalſo uel uſto natos, ut pſoram, lepram, impetiginem & ſerpiginem curat. Compoſitionem docet Meſue.

PILVLAE FVMARIAE.

Pilulæ Fumarię educunt è corpore bilioſos humores, acres & ſalſos, ualentq́; aduerſus omnia cutis uitia. Confectio eſt eiuſmodi:

Recipe Myrobalanorum Citrinarum, Chebulorũ & nigrarum, hoc eſt, Indarum, ana ʒ.v. Aloës ʒ.vij. Scammoneæ ʒ.v. Succi Fumiterrę clarificati, quantum ſufficit, formeturq́; ter hæc maſſa: nam cùm primò fuerit ſiccata hæc maſſa, plus ſucci eſt addendum, & rurſus exiccetur, idq́; tertia uice.

ALSINE.

Digitized by Google

C

Auricula muris. Morſus Gallinæ. Paucrina.

ALſine, quòd ἄλση, hoc eſt, lucos nemoroſaq; & umbroſa loca amet, ut Dioſcor. eſt autor. Aliàs Auricula muris, quòd folia muſculorũ aures referant. Morſus Gallinæ uulgò. Italis Pauerina, id eſt, Anſerina, quòd pullis Gallinaceis & iunioribus anſeribus pabulum miniſtret. German **Hünerdärm / Hünerſerb / Vogelkraut / Hünerbiß.** Gallicè, *Mourron.* D

1. Quatuor huius eſt inuenire genera. Primum radice eſt uilloſa, caule rotundo, ſucculento & molli, folijs Portulacæ, ex utroq; caulis latere, è quibus folliculi exigui, milio paluſtri non maiores, enaſcuntur, quibus minutum flauens ſemen ineſt, Chelidonię ſemine minus. Quouis anni tẽpore in hortis & locis cultis inuenitur: ſapore herbarum, quæ inter olera numerantur.

2. Secundũ genus locis humidis & gramineis prouenit, reliquis maius, in cubiti altitudinem excreſcens, ramulis & folijs Portulacæ non diſsimile, floſculis ut in priore genere prouenientibus.

3. Tertium in hortis & uineis primo ſimile conſpicitur, folijs magis hirſutis & ſerratis, ſicut Chamædrys, floſculo inter ramulorum alas cœruleo, ſemine rotundo in geminis folliculis ſeu uulgis incluſo.

4. Quartum genus folijs admodum eſt minutulis, inſtar Thymi, floribus in cœruleo albicantibus, ſemine in uulgis flauo incluſo, hoc **Klein Vogelkraut** appellant propriè. Atq; hæc poſteriora genera Alſines & Portulacæ inſtar per terram ſerpunt ſparguntúrq;. Diſcriminis gratia primum poterit appellari **Hünerdärm** / ſecundum **Hüner ſerb** / tertiũ, **Hünerbiß** / quartum **Vogelkraut.**

Ippia media.

Primum genus nonnulli Ippiam mediam exiſtimant. Tragus priora tria genera Telephion Dioſcoridis autumat. Euricius Cordus duas facit

A cit Alſines ſpecies : Maiorem & minorem . Maiorem dicit Caprifolium & Matriſyluam : minorem uerò alteram Auriculam muris. Naſcitur hæc herba à media hyeme, muſculorum, cùm prorepit, aures imitans: areſcit æſtate media. *Caprifolium. Matriſylua. Auricula muris altera.*

TEMPERAMENTVM.

Naturæ eſt frigidæ & humidæ, ſicut Portulaca, ac citra adſtrictionẽ refrigerat.

VIRES, INTRINSECVS.

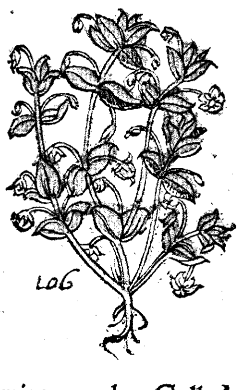
Aqua Alſines ſtillatitia uiribus cum Portulaca par eſt. Cum uino aut per ſe datur ijs utiliter qui ex ægritudine tabeſcunt. Pueris in nimio morbi calore commodè porrigitur : internum enim calorem extinguit, aliaq; ſymptomata, ut ſpaſmos & paralyſin, prohibet.

EXTRINSECVS.

Herba, ſuccus & aqua, omnibus inflammationibus & uulneribus utiliter illinuntur & imponuntur. Ex ſucco refrigeratoria cataplaſmata cõtra iecoris inflammationem, aliaſq;, conficiuntur.

ANAGALLIS.

B

ANagallidis duo ſunt tantùm genera : Mas & fœmina, quæ flore ſolũmodo diſtant, qui mari eſt puniceus, fœminæ cœruleus. Frutex eſt paruus, tã mas, quàm fœmina, non altè à terra conſurgens, ſed ſparſus, caule quadrangulo, folijs puſillis ſubrotundis, ad helxines folia accedentibus, ſemine rotundo, ſed in mari puniceo, in fœmina cœruleo. Gall. *Morgeline, uel Mourron.* Germ. **Gauchheyl/oder Colmarkraut**/quòd fortaſſe in ueſtibuli limine ſuſpẽſa, maleficiorum introitum pellere ſit credita. Paſſim in uineis & aruis creſcit. Vliginoſis tamen potiſſimùm gaudet locis. Floret à Maio uſq; in autumnum. De hac Plinius : Mirum quod fœminam pecora uitant : at ſi decepta ſimilitudine : flore enim tantùm diſtant : eam deguſtauere, ſtatim eam, quæ Aſyla uocatur, in remedio quærunt. Præcipiunt aliqui effoſſuris, ante Solis ortum, priuſquam quicquam aliud loquãtur, ter ſalutare eam, tum ſublatam eximere, ita præcipuas eſſe uires. *Superſtitio.*

Videtur etiam Anagallis Corchoros eſſe, cuius Theophraſtus lib. 7. cap. 7. meminit, in prouerbium ob amaritudinem abijſſe, dicẽs, κόρχορος ἐν λαχάνοις, id eſt, Corchorus inter olera. *Corchoros.*

Eſt

Digitized by Google

2. Sion. Eſt & aliud Anagallidis genus, Sion dictum, Germa. Bachpungen/ C
diuerſum ab hac Anagallide, ac à Dioſcoride etiam ſeparatum, de quo peculiariter in capite de Sio.

TEMPERAMENTVM.

Vtraq; calida eſt & ſicca: extergendiq; naturam habent.

VIRES, INTRINSECVS.

Vino cocta Anagallis, omnibus uenenatis uulneribus, pota & illita, prodeſt. Contra peſtem eſt ſalubris, ante ſomnum hauſtus eius ſumptus, contecto poſt & ſudante corpore: peſtilentes enim humores per ſudores educit. Succus ſeu ſtillatitia aqua morſis à rabidis canibus, ſi potetur & morſui illinatur, maximè confert. Vnde uenatores hac ad canes læſos ſeu morſos à feris plurimùm utuntur. Quo dictum eſt modo uſurpata, hydropicis auxiliatur, iecoris obſtructiones ſoluit, renes purgat, et calculum pellit.

EXTRINSECVS.

Vim habet leniendi, & extrahendi hæc herba. Omnis igitur generis uulnera huius aqua uel ſucco purgantur. Venena, clauos, ſentes, ſpinas, & aculeos, impoſita, extrahit: manantia item & mordentia hulcera ad ſanitatem, illita, perducit. Oculorum caliginem diſcutit, & argema rubens, cum melle puriſsimo inuncta. Succus naribus infuſus cerebrũ purgat, fluxusq́; dentium attrahit. Anagallis maſcula procidentia ſedis proritat: Cœrulea uerò ſeu fœmina retrò agit, ut tradit Plinius. Vnde colligere licet, marem in extrahendo fortiorem eſſe fœmina. D

POLYGONON.

POlygonum herba à multis geniculis nomen accepit. Maſculum Dioſcorides cognominat, ad differentiam fœmellæ, quam Hippurin uocant. Dicitur eadem Seminalis, à copioſo ſemine: & Sanguinaria ab effectu, quo in ſanguine ſiſtendo pollet. Corrigiola & Centumnodia Officinis, à forma ſeu geniculorum multitudine. Gall. *Corrigiole*. German. Weggraß/Denngraß/Wegdrit.

Seminalis. Sanguinaria. Corrigiola. Centumnodia.

Dioſco. duo facit genera: Marẽ & fœminam. Mas naſcitur in ſemitis paſsim, ramis tenuibus, teneris, copioſis, geniculis interſectis, in terra graminis modo repentibus: folijs rutæ ſimilibus, longioribus tamen: ſemine iuxta ſingula folia: flore albo puniceóue: floret æſtate. Aëtius Heliobotanen, hoc eſt, Solis herbam appellari dicit. Item Proſerpinaca, Apuleio & Dioſcoridi.

Heliobotane. Proſerpinaca.

Polygonũ mas alterum. Naſcitur in aruis humidis, præſertim inter rapa, herba quædam Polygono ſimilis, ramulis multis, crebris geniculis, ſicut dicti Polygoni, fo-

lijs

A

lijs teneris,acuminatis,coloris cinerei, qualia ferè Cypariſsi: flore & ſemine multiplici,ſtellato,ſeminis milij forma,odoris fortis: radice rotunda,alba,uilloſa,digiti longitudine. Germani **Knawel** appellant: uiribus Polygono ſimilis. Vnde Polygonon minus,ſeu Polycarpon, à ſeminis copia nominari poterit. Knawel Polygonō minus. Polycarpon.

Polygonum fœminã,quam deſcribit Dioſcorides, Hippurin faciunt alij minorem,quæ German. **klein Katzenwadel** / & **Kantenkraut** dicitur: caule fruticat uno,arundini teneræ ſimili,denſis geniculis, & in ſe tubarum modo farctis: articulos in orbem cingunt apices,foliolis piceæ ſimiles: radicem habet inutilem,locis naſcitur riguis. Vide caput de Hippuri. 2.

TEMPERAMENTVM.

Frigidum eſt Polygonum in ordine ſecundo, & quodammodo in initio tertij,ſimulq; exiccat. Spiſſandi ac refrigerandi uires obtinet.

VIRES, INTRINSECVS.

B Polygonum utrunq; in uino rubro coctum,omnes alui fluxus, uomitus,ſanguinis excreationes & menſes ſuperfluos cohibet: uenena & calculum expellit efficaciter. Ventriculi & choleræ æſtum reſtinguit: omnibusq; internis uitijs medetur. Aqua ſtillatitia cum trito ſemine pota, parium eſt effectuum. Pecoribus pabulum eſt gratiſsimum.

EXTRINSECVS.

Succus uel aqua Polygoni utriuſq; ſtillatitia, inflãmationibus corporis internis & externis reſtinguendis plurimum prodeſt: Aurium dolorem mitigat. Collutione gingiuarum putredinem curat. Vulnerum inflammatorum,ueterumq; damnorum ſymptomata,præſertim circa genitalia loca, prohibet.

CLEMATIS DAPHNOIDES.

Clematis daphnoides Græcis dicta,quòd κλήματα, hoc eſt,ſarmenta ſeu uiticulas per terrã ſpargat. Daphnoides à folijs daphnes,hoc eſt Lauri. Latinis Vinca peruinca. Officinis Peruinca dicitur. Germa. **Yngrün** / & **Singrün**. Gal. *Peruenche*. Locis naſcitur pinguibus,ſarmentis prælongis,iun Vinca peruinca. Peruinca;

ceæ craſsitudinis,folio lauri,figura & colore,multo minore. Solo gau- C
det pingui umbroſo,ſed inculto. Viret perpetuò. Vnde Germanis **Yn-grün** dicitur. Florem autem fert Martio potiſsimùm & Aprili.

Eſt & alia Clematis ſpecies, quam alteram uocant,Germa. **Waldre-ben**,de qua ſuo loco,cap.de Bryonia.

TEMPERAMENTVM.

Qualitatis eſt ſiccæ: adſtringit enim modicè, ſed fortiter eſt amara: Exiccat igitur,ſed citra mordicationem.

VIRES, INTRINSECVS.

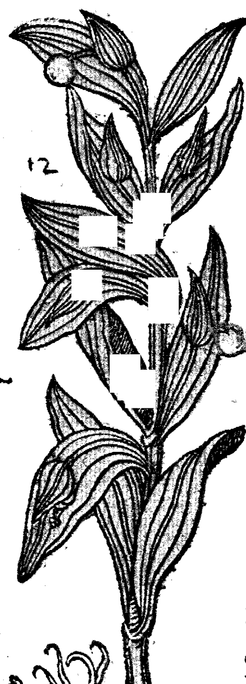
Vino cocta herba,tormina,& fluxus uentris,menſesq; ſedat.

EXTRINSECVS.

Tuſa herba uenenatorum ictibus & morſibus medetur. Expreſſus ſuccus aurium dolorem mitigat. Idem dentium dolorem,ore detentus, ſedat. In peſſo ſubditus,matricis dolores & fluxus compeſcit. Vinum turbulentum uel corruptum,iniecta hæc herba, uaſe ad dies aliquot occluſo,priſtino nitori & claritati reſtituit.

Vini corrupti cura.

LAVRVS ALEXANDRINA.

Laurus Alexandrina. Daphne Alexandrina. Victoriola. Idæa. Bonifacia Pagana lingua. Vvularia.

Laurus Alexandrina. Græcis Daphne Alexandrina,quòd Alexāder uictor hac ſit uſus: unde & Victorialam appellant: quòd uictores D pro Lauro ſint hac uſi. Idæa ab Ida monte. Italis Bonifacia & Pagana lingua. Officinis Vuularia.Germa. **Zäpfflinkraut/Hauckblat/Auffenblat/Beerblat/Zungenblat.** Folia Ruſco ſeu ſylueſtri Myrto, ſimilia habet,maiora tamē, molliora & candidiora: fructum in medijs folijs ferè rubentem, ciceris magnitudine: ramos ſpargit à terra dodrantales, & ampliores nonnunquam: radicem ruſco ſimilem, maiorem tamen,odoratam & molliorem.

Naſcitur in locis montanis,& in Ida monte potiſsimùm, unde Idæa nominatur. Fructum fert æſtate.

Hippoglottum.

Dioſcoridi eadem Hippogloſſon, ſiue Hippoglotton dicitur, utriuſque enim hiſtoria & uires conueniunt: nec obſtat quòd diuerſis locis Hippogloſſon & Laurum Alexandrinam, Dioſcorides deſcripſit,ſiquidē idē fecit in Phyllo & Mercuriali,ut Valerius oſtendit Cordus. Potuit enim eadem hæc herba ab alijs Laurus

Alexandrina,

Digitized by Google

A Alexandrina, ab alijs uerò Hippogloſſon uocari: unde Dioſcorides & poſt hunc alij decepti, crediderunt diuerſas eſſe herbas: cùm reuera una ſit & eadem, quod & deſcriptio & uires utriq; communes comprobant: eſtq; hæc ipſa quam Officinæ uocant Vuulariam. Ruellius ſimiliter ab Hippogloſſo diuerſam facit. Atq; eadem ratione Galenus & Aegineta diuerſis locis de Hippogloſſo & Alexandrina lauro, Dioſcoridem ſecuti, agunt. Ex Dioſcoride nanq; ſua Galenus, ex Galeno uerò Aegineta ſua tranſſumpſit. Quòd uerò in deſcriptione eius apud Dioſcor. minora legitur, factum eſt errore quodam ſcribentium, ut μέονα pro μείζονα, per incuriam ſit factum.

TEMPERAMENTVM.

Calidi eſt & ſicci temperamenti, eiusq; potu ad uuulæ potiſsimùm inflammationem, & hulcera colli Germani utuntur. Vnde uuulariæ nomē accepit. *Vuularia unde dicta.*

VIRES, INTRINSECVS.

Radix areſacta & trita, quatuor aut quinq; drachmarum pondere in uino dulci aut Maluatico pota, partus difficultatem adiuuat: Stranguriæ ſubuenit, & menſes ciet.

EXTRINSECVS.

Puluis foliorum & radicis omnia manantia uulnera ac hulcera exic-
B cat. Ad uuulæ lapſum herbæ potus prodeſt.

CERVICARIA.

Ceruicariæ nomē præſenti herbæ impoſuimus, quòd aliud, quo commodè ipſam appellaremus, non eſſet. A uiribus nimirum, quibus ad gulā colliq; exulcerationes ualet: ſicut Laurus Alexandrina, quam Officinæ uocant Vuulariam eadem de cauſa, de qua præcedenti capite eſt actum. Germani pari ratione Halſkraut / quaſi dicas Ceruicariam, appellāt. Fuchſius à florum forma Campanulam uocat. Val. Cordus Rapunculum ſylueſtrē.

Duæ ſunt huius ſpecies, admodum ſibi adfines. Naſcuntur circa ſepes, locaq; arida, caule utraq; quadrangulo, alto, folijs aſperis, nigricantibus, urticæ forma. Flores fert purpureos, rapunculi floribus maiores, tintinabuli ſpecie: quibus decidentibus, capitula ſubſequuntur rotunda, clauſa, in quibus ſemen canum. Radix breuis uilis.

Altera ſpecies flores fert uiolaceos, ſeu cœruleos prorſus, tintinabuli ſimiliter formam referētes. Inodoræ ſunt utræq;.

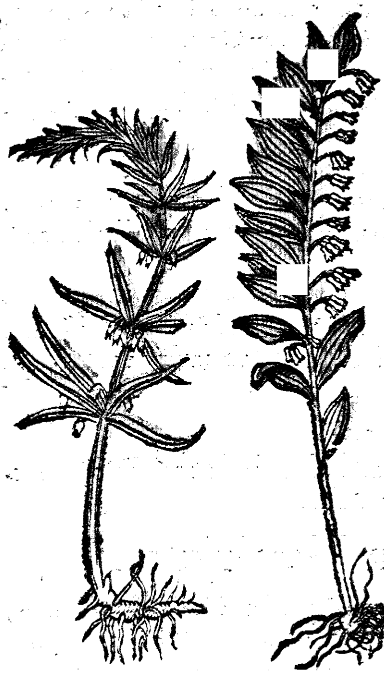
Digitized by Google

TEMPERAMENTVM, ET VIRES.

Temperamentum ipſis tribuitur calidum & ſiccum. Decocto eius ad gargariſmos contra gulæ inflammationem utuntur. C

POLYGONATVM.

Polygonatum.

POlygonatum nomen accepit, quod radix frequentibus geniculorũ nodis interuallata tumet: caulis enim nullis cingitur articulis, ſed enodis, nullis brachiatus ramis attollitur. Officinis, herbarijs, & uulgo Sigillum Salomonis appellatur: Gall. *Signet de Salomon*: omnes ſiquidem Salomonij ſigilli notæ cũ Polygonato conueniunt. Naſcitur in montibus, maiorem cubiti altitudine fruticem habens, folijs lauri, duntaxat latioribus læuioribusq́; ſapore mali cotonei, aut punici: guſtatum quandam reſipit adſtrictionem: Per ſingulas foliorũ eruptiones ſpectantur flores candidi, copioſi, numero maiore quàm folia, quæ ab radice ad cacumen exeunt: radicem habet candidam & oblongam, mollem, geniculis frequentẽ, graueolentem, digitali craſsitudine. Menſe floret Maio. Germani Weißwurtz/ à radicis forma appellant. D

Sigillum Salomonis.

Duo faciunt eius genera, à foliorum differentia: alterum folijs latioribus: alterum uerò anguſtioribus. Singulis annis radici nouum accreſcere tradunt geniculum.

Laureola. Eupetalũ. Chamædaphne. Daphnois.

Tragus Polygonatum ueram eſſe Dioſcoridis Laureolam, quam idẽ Eupetalon et Chamædaphnen, Peplion & Daphnoida nominat, credit, quoniam & deſcriptio & uires nihil habeant diuerſi. Quòd uerò Laureolæ radicem Dioſcor. inutilem, huius uerò utilem dicat, mendam potius uitio ſcribentium, quàm autoris exiſtimat, ut pro ἄχρηστον ſit εὔχρηστον legendum.

TEMPERAMENTVM.

Temperamenti eſt calidi, diſcutit & expellit.

VIRES, INTRINSECVS.

Sanguinis grumas, & calculum lumborum, per urinam ſtillatitia Polygonati aqua pellit, menſes ciet, & interna corporis hulcera ſanat.

Grana

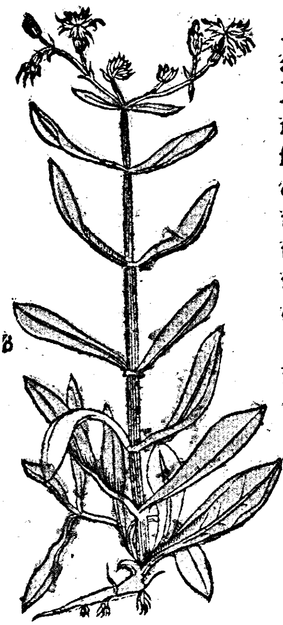
Digitized by Google

A Grana eius duodecim uel ſedecim comeſta, per inferna et ſuperna purgant. Folia in uino uiridia cocta, aut aridorum puluis ſemidrachmæ põdere ſumptus, pituitam & uiſcoſos humores educit.

EXTRINSECVS.

Folia uiridia manducata, fluxus ex capite extrahunt, & ſternutamenta prouocant. Radix tuſa ſugillata tollit. Idem poteſt aqua ſtillatitia, illita calida cum linteolo. Maculas & rugas faciei & cutis eadem purgat & extergit.

FLOS CVCVLI.

FLos in pratis naſcitur, auriculas muris folijs referens, quæ anguſtiora tamen ſunt & acuminatiora, cuiuſmodi Hyſſopi: caulem in Maio emittit rotũdum, folijs per interualla binis, flore purpureo, flori ferè Garyophyllorũ ſylueſtri ſimili, quem Germa. Mutwillen uocant. Germani hanc herbam Gauchblůmen uocant, quod alijs tamẽ herbis, ut Hiberidi, attribuit. Latinis itaq; Flos cuculi appellari poterit, quòd ſuper hanc herbam, ut quorũdam eſt opinio, cuculus expuat. *Flos cucu li.*

B Alterum eiuſdem eſt inuenire genus, locis montoſis, & pratis ſterilibus, priori ſimile, niſi quòd florem fert candidum.

TEMPERAMENTVM, ET VIRES.

Temperamenti utraq; eſt humidi & calidi. De uiribus eius nihil dum traditũ eſt, quod ſciam, certi.

VERATRVM NIGRVM.

VEratrum, quòd mentem auertat, quorundam ſententia. Grecis Elleborus, quòd cibum corporis eripiat. Melampodium appellari tradit Dioſcor. à Melampode paſtore, qui eo oues purgauerit & ſanauerit. *Veratrũ. Elleborus. Melampodium.*

Duum eſt generum: Nigrum & album. De nigro in præſenti capite agetur, mox de albo. a

Veratrum nigrum duo rurſus habet genera: Alterum adulterinum, quod Officinis Veratrum nigrum, Plinio Conſiligo. German. Chriſtwurtz appellatur. Alterum uerum, quod Schwartz Nieſwurtz uocant. *Veratrũ nigrum adulterinum. Chriſtwurtz.*

Primum itaq; genus, uidelicet Chriſtwurtz/ſic dictum eſt, quòd mẽſe Septembri, qui Germ. Chriſtmonat dicitur, floreat: Radicem habet b

multis fibris intricatam & contextam: flores circa finem Decembris o- C
ſtendit in uiridi flaueſcentes, colore mali cotonei, qui bini uel terni in pur-
pureo naſcuntur caule: flore pereunte ſemen in ſiliquis, uelut in aquile-
gia, innaſcitur, quod maturum fatiſcentibus ſiliquis excidit. Folia ſunt
inciſa, cuiuſmodi ferè in Pæonia, minora tamen & nigriora: radix eſt a-
Conſiligo Plinij. mara. Tragus Plinij Conſiliginem & Columellæ lib. 6. cap. 5. tradit.

Veratrum nigrum elleborus niger. Herbario C.

34

Germ. Rodet. deſcripta fol. 148. hic expunga est, secundum notam ultimi folij, et in huius loco, quam ibi depinxit describenda. ... In herbario sita num. 546. cui nomen Sesamoides assignat. 6

D

Eſt præterea quædam ſpecies, dicto iam Veratro nigro admodum ſi-
milis, ut non facilè ſit diſcernere, quæ nonnullis Schlangenwurtz/ &
wild Chriſtwurtzel appellatur: quidã ſunt qui Conſiliginem uelint eſ-
ſe Plinij: flores huius in capita, ſicut in Nigella abeunt, in quibus ſemen
eſt nigrum, herba ipſa odore fœtido, Locis ſaxoſis & aſperis naſcens.
Latinis Veratrum nigrum ſylueſtre. Huius tradunt radicem à collo ſu-
ſpenſam, ueneno reſiſtere, ne hauſtum uenenum obſit. Intra corpus uerò
ſumptam hominem occidere. Cuius rei experientiam refert Tragus, de
monacho quodam, qui in cane hoc ipſum ſit expertus. Huius potiſſi-
mùm ad luporum uenationem uulpiumq; eſt uſus. Noxia enim facultate
eſt præditum.

2. Veratrũ nigrum alterũ ſeu uerum. C. Alterum quod uerum eſt Veratrum nigrum, radice ſimiliter naſcitur
multis capillamentis intricata, duarum ſpitamarum altitudine, folijs in
caulibus ab imo ad ſummum teneris, leniter inciſis, ſicut in Abrotono
minore, uiridioribus tamen & copioſioribus, floribus in cacumine ſin-

gulis

Digitized by Google

A

gulis in uere flauis, cuiuſmodi ſunt propemodum anthemidis. Vulgò Chriſtwurtz etiam appellāt.

Eſt autem uerum Veratrum nigrum. German. Schwartz Nieſwurtz. Primum enim genus tutò intra corpus ſumi poteſt: hoc minimè. *Veratrū nigrum uerum.*

Plurimum præſtantiſsimumq; naſcitur in Anticyra, unde prouerb. Nauiget Anticyras.

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſt Veratrum nigrum, & ſiccum ordine tertio.

VIRES, INTRINSECVS
Veratri nigri adulterini.

Veratrum nigrum, quod Germ. Chriſtwurtz uocant, uerum Veratrum nigrum non eſſe, hinc conſtat, quòd Veratrum nigrum tutò intra corpus ſumi facilè nequit, hæc uerò abſq; damno ſumitur. Veratrum igitur nigrum adulterinum, Germa. Chriſtwurtz/in uino maceratum, ac mediocri quantitate potum, aluum emollit citra læſionem. Radix drachmæ pōdere trita & in uino aliōue liquore pota, fortius educit. Atq; hic potiſsimum huius eſt uſus.

B

EXTRINSECVS.

Conſiligo ſeu Veratrum nigrum adulterinum pecorū peſti medetur, ut docet Columella lib. 6. cap. 5. hunc in modum: Leua manu effoditur ante Solis ortum: ſic enim lecta maiorem uim creditur habere: uſus eius traditur talis: Aenea ſubula pars auriculæ bouis latiſsima circumſcribitur, ita ut manāte ſanguine tanq̃ o, literæ ductus appareat orbiculus. Hoc & intrinſecus & ſuperiore parte auriculæ cùm factū eſt, media pars deſcripti orbiculi eadem ſubula tranſuitur, & facto foramini prædicta radicula inſeritur, quam cùm recens plaga compræhendit, ita continet ut elabi non poſsit: In eam deinde auriculam omnis uis morbi peſtilēſq; uirus elicitur, donec pars quæ ſubula circumſcripta eſt, demortua excidat: & minimæ partis iactura caput conſeruatur. Hæc Columella.

VIRES VERATRI NIGRI VERI, INTRINSECVS.

Noxius eſt intra corpus Veratri nigri uſus: at ſi quis uti eo uolet, drachmæ pondus non excedet: Nimio tamen eius uſui lac caprinum potum confert.

Commodiſsimè itaq; in uino mediocriter ſumitur. Veteres deliros, inſanos & melancholicos, comitiales item, phthiſicos, febres quartanas, elephantiaſin, conuulſionibus & torminibus laborātes, Veratro nigro purgarunt.

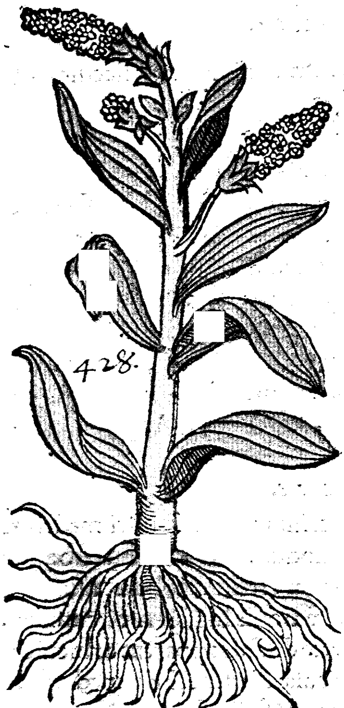
Digitized by Google

EXTRINSECVS.

In peſſo ſubditum,menſes fortiter ducit. Vetera damna & fiſtulas inſperſus eius puluis mirificè ſanat. C

Cum aceto omnis generis ſcabiei,pſoræ, ſerpigini & elephãtiaſi prodeſt.Putridam carnem erodit & conſumit.

VERATRVM ALBVM.

VEratrum album, ſeu Elleborus albus. German. weiß Nießwurtz/ à radice alba,qua differt à nigro. Folia habet Plantaginis,& Betę ſylueſtris,ſed breuiora & nigriora, & canalium dorſo rubentia,caule palmi,concauo, multis conuoluto tunicis,quas abdicat cùm incipit areſcere,radix capillamentis multis fibrata,ex oblongo capite, ceparum modo coëuntibus.Locis naſcitur montanis,macris,& frigidis. Vellitur meſſis tempore.Coturnicibus ſemen Ellebori gratiſsimum tradit Ariſtoteles.Vnde:

Præterea nobis ueratrum eſt acre uenenum, D
At capreis adipes,& coturnicibus auget.

Album optimum, quod celerrimè mouet ſternutamenta, ſed multo terribilius nigro. Vtriuſq; uires durare triginta annis putant.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & ſiccum eſt tertio ordine, ſicut & nigrum.

VIRES, INTRINSECVS.

Agyrtæ Veratro albo cũ Eſula & Lathyri aduerſus pleraq; corporis uitia maximo utentiũ damno utuntur. Radix uiginti quatuor horarum ſpacio in Oxymeli mollita,ac rurſus arefacta,ſemidrachmæ pondere cũ uino delirantibus datur.Sin pótionem ex radice cupias conficere,biduũ in uino maceranda,uel in iure coquenda erit,ac potus uel decocti iſtius, mediocris,pro patientis craſi,hauſtus dabitur. Valet autem contra eoſdem affectus ad quos nigrum,nempe delirantes, melancholicos, comitiales,phthiſicos,quartana febri laborantes,elephantiaſi,conuulſionibus & torminibus infeſtatos.

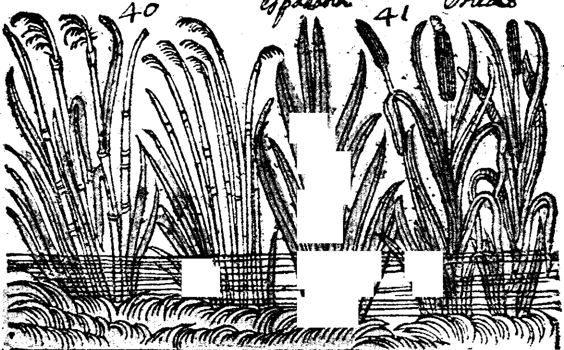
EXTRINSECVS.

Naribus inditum cum ſampſychi folijs,cerebrum per ſternutamenta purgat.

Digitized by Google

A purgat. Dentium dolorem, cum aceto cocta, collutione mitigat. Veteribus hulceribus, & damnis purgandis, & pſoræ confert. Cum lixiuio decoctum pediculos & lendes capitis necat. Idem unguentum eius præſtat. Cum melle & farina temperatum, mures & glires occidit. Efficacius autem ad hoc ipſum eſt nigrum. Muſcas in lacte decoctum, perimit.

ARVNDO.

ARundo, Græcis Calamus, Germanis Ror. Arundinum multæ, imò Calamus.
plurimæ naſcuntur ſpecies. Viginti enim nouem à ſe demonſtratas
B dicit Plinius.

Dioſcorides enumerat quinq;. Primam facit Sagittariam, quam Na- 1.
ſton uocat, id eſt, farctam, ex qua ſagittæ conficiuntur. Secundam, fœmi Naſtos.
nam, ex qua ligulæ librorum cæduntur. Tertiam, Syringiam, quòd fiſtu 2.
lis addicta ſit, craſsiore callo, denſioréq; geniculis, unde ſcriptorius confi- Fœmina. 3.
citur calamus. Quartam, aquaticam, quæ in amnibus & aquis naſcitur, Syringia.
quæ Donax uocatur, craſſa & caua, à quibuſdam Cypria dicta. Quin- 4.
tam uulgarem & omnibus notam, Phragmitida, hoc eſt, uallatoriã, gra- Aquatica Donax.
cilem & candidam, leui faſtigio in cacumen tenuatam. Naſcitur ſolo di- 5.
luto, eſtq; uiuaciſsima. Reliquis proceriores ſunt Indiæ, ut quæ haſtarũ Phragmitis.
uicem præbeant, arboreamq; habeant altitudinem. De uarijs Arundinum generibus lege Plin. lib. 16. cap. 36. Noſtra quoq; arundo haſtalem interdum ferè magnitudinem æquat. Naſcitur in piſcinis amniumq; ripis, digitali craſsitudine, uigenis ut plurimum geniculis, folio gramineo, longo, acuto utrinq;, per quod arundineus caulis, ſicut in frumentis, enaſcitur. Radix candida, caua, geniculata, quotannis nouas gemmas ex ſingulis geniculis, ueris tempore, protrudens. In ſummitate, menſe Iunio, ariſtas fert molles piloſaſq;, quæ in pappos tandem euaneſcunt.

TEMPERAMENTVM.

Temperamenti eſt frigidi & ſicci.

VIRES,

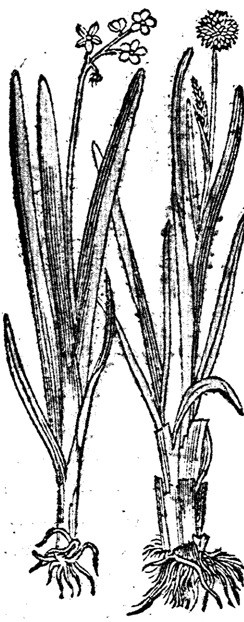
VIRES, EXTRINSECVS.

C

Gemmæ teneræ,quæ ex radicis geniculis enaſcuntur, tritæ & illitæ, aculeos & tela corpori infixa educunt. Lumborum dolorem,cum aceto mixtæ & impoſitæ,mitigant. Folia arundinis tuſa & illita, eryſipelata aliasq; inflammationes reſtinguunt: unde frigida ſiccaq; eorum qualitas deprehenditur.

GRAMEN.

Agroſtis.

Carex acuta. Gramen parnaßi.

Gramen aquaticũ.

GRamen, Græcis Agroſtis, παρὰ τὸν ἀγρόν, ἐν ἵστημι, quòd in agro conſiſtat. Latinis à gradiendo dictum. Germa. Graaß/ communi nomine appellatur, & Riedgraß. Geniculatis, ex Dioſcoridis deſcriptione, ſerpit ramulis, à quibus radices crebrò ſpargit, dulces, geniculatas: folia dura, &, ut arundinis paruæ, lata, acuminata, quæ iumenta & boues paſcunt. Graminis ſpecies magnitudine differunt, ſiquidem alia ſunt maiora, alia minora. Ex huius quoq; genere numeratur Carex acuta Vergilij. Quod uerò in Parnaſſo monte naſcitur, denſius fruticat, folijs hederaceis, flore candido, odorato, ſemine paruo, non inutili: radicibus quinis ſeniſue, digitali crasſitudine, candidis, mollibus, & admodũ dulcibus. Locis paſsim naſcitur umbroſis, & dumetis. Flores in fine Aprilis fert candidulos. D

Eſt præterea aquaticum gramen, quod Germani uocant Entengraß/ Gramen anatum, quòd anates, maximè ſylueſtres, hyemali tempore hoc uictitent. Naſcitur in aquis, potiſsimùm ſtagnantibus, longum, tenue, graminis forma, aquæ abſq; radice innatans. Sin fundum contingat, iunceos tenuesq; culmos, ariſtis harũdineis, mittit, fructu carentes. Hoc anates auesq; aquaticæ hyeme uictitant.

TEMPERAMENTVM.

Radix Graminis mediocriter eſt frigida & ſicca, tenuiumq; partium, cum mordicatione quadam. Herba eſt frigida in exceſſu primo, humiditate ſiccitateq; moderata. Semen alibi quidem imbecillum. In Parnaſſo uerò deſiccatorium. Tenuium partium & ſubacerbum, Galeno teſte.

VIRES, INTRINSECVS.

Decoctum radicis in potu tumoribus & urinæ difficultatibus medetur. Calculoſa quoq; ueſicæ excrementa comminuit. Semen uehementius urinam impellit: aluum, uomitionesq; ſiſtit.

EXTRINSECVS.

Radix graminis trita & illita, uulnera glutinat: quod idem decoctum

gramen,

A gramen, & herba tuſa præſtat: tueturq́; & ab inflammationibus, ut ſcribit Plinius, placat. Decocto uinum & mel adijcitur: ab aliquibus thuris, & piperis & myrrhę tertiæ portiones: rurſusq́; coquitur in uaſe æreo, ad dentium dolores & epiphoras. Semen draconum morſibus auxiliatur. Superſtitio eſt, quod Plinius de pellendis ſtrumis & panis tradit, ut apud autorem ipſum licet uidere.

Gramen aquaticum inflammationibus perinde ac Lens paluſtris adhibetur.

TYPHA.

Typha Græcis & Latinis, paluſtribus ſtagnantibusq́; aquis innaſcitur, ex arundinum genere. Germanis **Narrenkolben/ Kolben/ Lieſknoſpen/ Moſkolben/ Deitelkolben.** Folium, teſte Dioſcoride, fert Cyperidi ſimile, caulem leuem, enodem, cuius in ſummo capite flos obducitur lanuginoſus denſus, euadens in pappum. Radix geniculata, articulata intrinſecus, alba, ſpongioſa. Vtuntur huius caulibus ſeu calamis Vietores ad uaſorum iuncturas, item ad nauium rimas obſtruen-
B das. Ex lanugine eius nonnulli toros & puluinaria conficiunt.

TEMPERAMENTVM, ET VIRES.

In calfaciendo & refrigerando medium quodammodo, præſertim flos eius, obtinet, neq; enim euidenter calfacit, neq; refrigerat. Exiccat modicè & abſtergit.

Flos eius, teſte Dioſco. cum ſuillo adipe uetuſto eloto exceptus, ambuſtis medetur.

GNAPHALION.

Gnaphalion Dioſcorides Tomentum appellat, ex etymo, alij Centunculum & Centuncularem uocant, quòd centonibus cum hoc maxima ſit cognatio. Lanam pratenſem, ſeu Linum pratenſe non incommodè appellabimus, Sicut & Germani **Mattenflachs/ Wiſenwollē/** & **Rhůrkraut/** quòd dyſenteriæ medeatur. Pauperes olim culcitras hoc farciebant: ſiquidem mollis eſt & lanuginoſa herba.

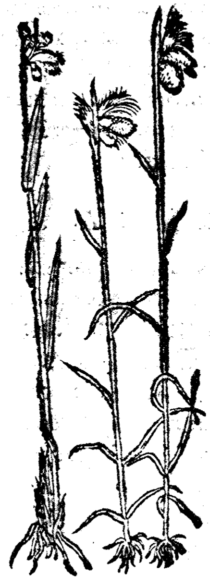
Tomentũ. Centunculus. Centuncularis. Lana pratenſis. Linum pratenſe.

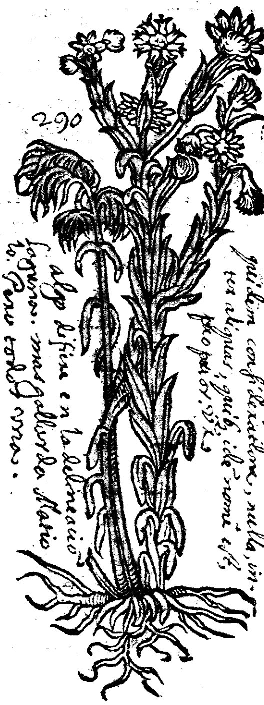
Conſtat duo eius eſſe genera: Alterum maius, alterum minus. Naſcitur in humidis & paluſtribus campis, gramine iunceo, abſq; geniculis, in ſummo circa cacumen tenuis & candida lanugo adnaſcitur, Goſsipio purior, tenuiorq́;: cuius ad telam ſimiliter uſus eſſe poterit.

Alterum

Digitized by Google

C

D

Iuncus.

a.

Schœnos.

b.

Alterum genus maius eſt, folijs copioſioribus candidis mollibusq́;, flore luteo, radice capillata & tenui. Florem fert menſe Iunio & Iulio.

TEMPERAMENTVM.

Adſtringendi & exiccandi uis eſt Gnaphalio.

VIRES, INTRINSECVS.

Folia eius in uino auſtero ad dyſenteriam efficaciter, teſte Dioſcoride, bibuntur. Ventris ſolutiones, & mulierum menſes ſiſtit.

EXTRINSECVS.

Putreſcentibus hulceribus illinitur.

IVNCVS.

IVncus, Græcis Schœnos. Germanis **Bintzē/ Schmelen.** Huius tria ſunt nobis genera: quæ etiam Dioſcoridi & Plinio numerantur.

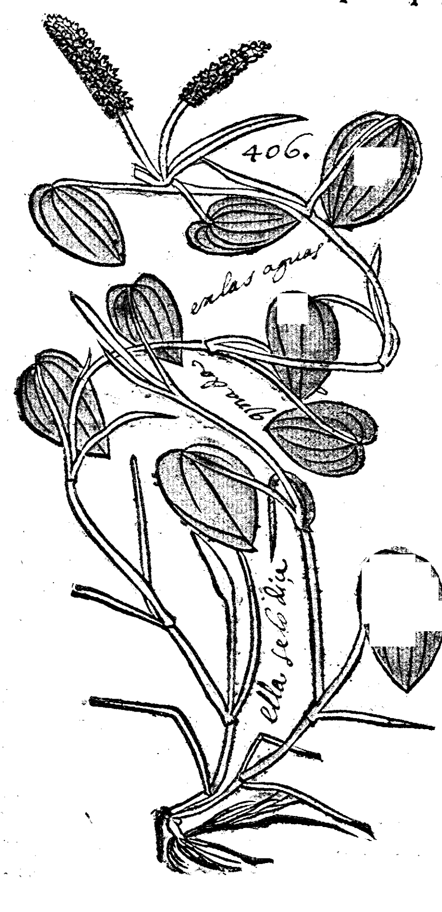
Primus in aquis naſcitur, craſsitudine & magnitudine reliquos ſuperans, ſtylo enodi & leui, in exile cacumē faſtigiato, medulla fungoſa, qua ad lucernarum utuntur ellychnia, Latinis Mariſcus,

A ſcus, Græcis Holoſchœnos, atq; hic ut molliſsimus, ita ad uitilia præfertur, hoc ad operiendas tegetes, contextusq; naſſarum, aliorumq; uitilium utuntur. Germanis groß Weiherbintzen. Hunc eundem cum ſcirpo faciunt. Vnde prouerb. Nodum in ſcirpo quæris. *Mariſcus. Holoſchœnos. Scirpus.*

Alter acutus dicitur, Græcis Oxyſchœnos, quem ſterilem & marem appellant: hic quotannis regenerat ſe ex cacumine in terram defixo, Germanis Bintzenhelmer/uel ſpitz Bintzen. Naſcitur plerunq; locis aſperis & humidis æditisq;, nec non inter Iuniperi frutices. *2. Acutus. Oxyſchœnos.*

Tertius Melancranis, quaſi dicas atriceps, uocatur, quem acutũ fœminam Dioſc. & Plinius faciunt. Vliginoſis frequẽter locis naſcitur, fructum fert uuarum cohærentium modo, in quibus cuſpidatum ſemẽ clauditur. Hæ in Germania naſcuntur iunci ſpecies. Reliquæ ceu peregrinæ ſunt, quas Plinius enumerat. Videlicet Cyperus, Iuncus odoratus, qui accipiendus eſt quoties ſimpliciter Iuncus ſcribitur, qui & Schœnanthos, ex Schœnos & Anthos cõpoſita dictione, nominatur, de quibus ſuo loco. Tropicus præterea ſeu Euripicus quinta Plinio numeratur ſpecies. Sexta Theucitis. *3. Melãcranis. Atriceps. Iuncus odoratus. Schœnanthos.*

B

TEMPERAMENTVM, ET VIRES.

De uſu Iunci in Medicinis nihil conſtat. Ad opera aliàs textoria, ſtoreas, caniſtra, idq; genus plurimus eius uſus. Iunci autẽ odorati, qui per excellentiam ſimpliciter Iuncus dicitur, plurima eſt utilitas. De quo ſpeciatim eſt actum.

POTAMOGEton.

NAſcitur in aquis & paluſtribus herba, quam Germa. uocãt Samkraut. Gall. *Eſpi d'eau*, cuius plures numerantur ſpecies: nos hic de una tãtùm, quam propriè Samkraut uocant, dicemus. Hãc Dioſcor. appellat Potamogetona, eruditorũ teſtimonio, quòd nimirũ aquis ſeu fluminibus ſit uicina. Folium Dioſcoridi habet Betæ, ſiue Plantaginis hirſutum, paulũ extra

aquam ſupereminens: florem ſimiliter menſe Iulio, ſicut Plantago, ſpica-
tum, ac ſubinde ſemen. Stachytes eadem dicitur, hoc eſt, ſpicata, propter
flores ac ſemen, quod fert, ſpicatum. Latini Fontalem appellant. Phycus
marinus, quem Fucum marinum, & Algam marinam Latini nominant,
ex hoc eſt quoq; genere, ſed nobis eſt incognitus, nec naſcitur noſtris re-
gionibus.

Stachytes Fontalis. Phycus marinus. Alga marina.

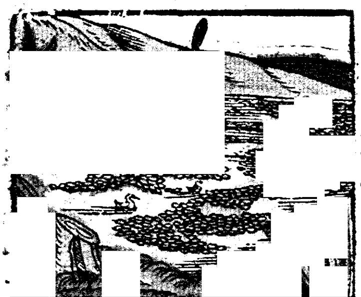
TEMPERAMENTVM.

Naturam habet refrigerandi & exiccandi.

VIRES, EXTRINSECVS.

Vires Potamogetonis eiuſq; ſpecierum ſunt ad externas tantùm cor-
poris partes. Folia in oleo & aceto toſta, & mediocriter cum lacte tepe-
facta, magnos podagræ dolores æſtusq;, illita ſedant & reſtinguunt.
Omnibus autem inflammationibus medentur.

LENS PALVSTRIS.

LEns paluſtris, Græcis φακὸς ὁ ἐπὶ τῶν τελμάτων. German. **Waſſerlinſen/ Meerlinſen/ Waſſermooß.** Naſcitur in lacuſtribus, ſtagnantibusq; aquis, nihil aliud niſi aquę muſcus, lentis forma, neq; radicem, neq; caulem habens.

TEMPERAMENTVM.

Naturam habet euidenter refrigera- I
toriam.

VIRES, INTRINSECVS.

Lentis paluſtris aqua ſtillatitia bis térue in die pota, prodeſt ijs quibus
corpus eſt incenſum, uelut peſtis tempore.

EXTRINSECVS.

Aqua eius ſtillatitia iecoris inflammationibus cum panniculis in ea
madefactis, calidisq; lateri appoſitis, eſt maximo auxilio. Pares cum Po-
tamogetone uires poſsidet. Ramici & rupturarum inflammationibus
utiliter illinitur.

HIPPVRIS.

Cauda equina. Equiſetũ. Ephedrõ. Anabaſis. Salix equina.

HIppuris, Latinè Cauda equina, Equiſetum aliàs, à forma nimirum,
quòd Equinæ caudæ ſit ſimilis. Ephedron alij ab inſidendi natura,
& Anabaſin, ab ſcandendi more: & Salix equina Latinis. Germ. **Roß-
ſchwantz/ Pferdsſchwantz/ Roßwadel/ Katzenwadel/ Katzenza-
gel/ Kantenkraut/ Schaffthew/ Taubenrock.**

1. Aſprella.

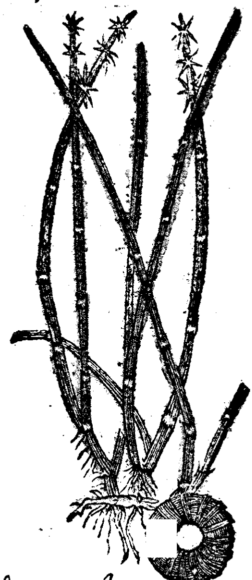
Duo facit Dioſcor. genera: Vnum longius, alterum breuius. Equiſe-
tum longum, Aſprella alijs dicitur, ab aſperitate, unde fabri materiarij li
gneam pectinum & aliorum minutorum operum ruditatem, huius her-
bæ ſcabritia in nitorem expoliũt. Hippuris maior, ſeu Equiſetum maius
Latinis dicitur. Germa. **groß Schaffthew**: atq; hoc ipſum duorũ etiã
eſt generum: alterum, nudo & iunceo caule, ſcabro & geniculato: alte-

Equiſetũ maius duplex.

rum

A

Maius.

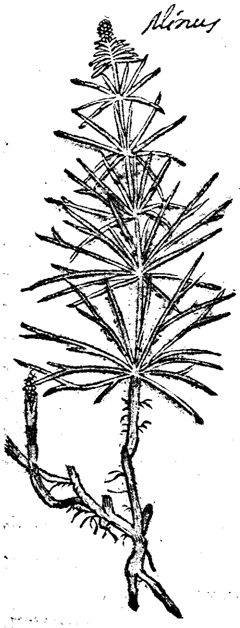
Maius alter.

De hoc circulo vide Vayzij Vademecu, et mi radicis.

rum folia habet circa cauliculũ iuncea,crebra & tenuia: caulem uerò in-
B anem,leuiter rubentem,ſubaſperum,geniculis diſſectum: comas dependentes habet multas nigras,ut equorum cauda: radicem lignoſam & duram.Hæc in altitudinem aſſurgit, ac ſcandendo proximis ſtipitibus comis ſuis circunfunditur. Naſcitur primum genus utrunq; in aquoſis locis & ſcrobibus circa aquas & umbroſa loca frequentiſsimè. Vnde etiam ἔφυδρον dicta eſt,quaſi iuxta aquas naſcens. **Ephydrō.**

Minus

Equiſetum minus, Ger. klein Schaffthew/ Naſcitur in pratis, nec alia ferè, teſte Plinio, frequentius occurrit,inuiſa fœniſecis:hoc Equition etiam uocãt,quo ad uaſa culinaria & cantharos extergendos potiſsimùm utũtur. Caule naſcitur recto,cubitali,maiuſculo,inani,comis per interualla propendẽtibus,breuiuſculis, mollioribus, & candidioribus. **Equiſetũ minus.** **Equition.**

Eſt etiam alterum minus,quod ſimiliter in harenoſis & macribus pratis,nec non agris frequentiſsimè naſcitur,quod Aſparagum primum emittit nudum,cauliculis in plantagine ſemen ferentibus ſimilem, mox uerò alios caules & folia ſicut Equiſetum minus profert, hoc itidem ad culinarias operas eſt uſitatiſsimũ, quod Charadranon **Charadranon.**

circa internodia caulis alios explicat cauliculos, iunceos, sicut princeps.

Digitized by Google

uocant,quoniam ex rimis terræ enaſcatur: equitium quoq; à caude equi- C
næ ſimilitudine.

TEMPERAMENTVM.

Vis ei eſt exiccandi citra mordacitatem: facultas ei eſt adſtringendi.

VIRES, INTRINSECVS.

Equiſeti utriuſq; ad ſanguinem ſiſtendum maximus eſt effectus. Foliorum Equiſeti maioris expreſſus ſuccus potus, ſanguinis fluxus tam in mulieribus, quàm in uiris ſiſtit, ſanguinemq; excreātibus & mingentibus prodeſt, bis, térue per diem trium cochlearium menſura potus. Cum uino potus ſuccus, tormina ſedat, confert ijs qui difficulter tuſsiūt, & ægrè ſpirant: inteſtinorum quoq; & ueſicæ rupturis eſt utilis. Ad idem ualent folia uel radix in uino cocta, & calida pota.

Equiſetum minus in aqua uel uino coctum, ad omnes ſimiliter ſanguinis fluxus conducit: inteſtinorum exulcerationes ſanat, renum hulcera & fluxus curat: ſtranguriæ dolorem mitigat. Aqua ſtillatitia ad eadem ualet.

EXTRINSECVS.

Expreſſus foliorum Equiſeti maioris ſuccus, naribus exceptus, & ceruici illitus, ſanguinis ex naribus profluuium compeſcit: quod etiam ſtillatitius liquor efficit. Tuſa & cum ſucco impoſita folia, uulnerum ſanguinem cohibent, eademq; glutinant, & intra paucos dies, Galeno teſte, ſanant. Linteolum in Equiſeti minoris ſtillatitio liquore tepido madefa- D
ctum, impoſitumq;, eryſipelati medetur, rubris item puſtulis, inflammationibus ſedis, aliorumq; locorum, & dyſenteriæ. Occultorum locorū tumores ſedat.

Reliquas cum maiore Equiſeto uires pares obtinet.

NYMPHAEA.

Nenuphar. Clauus Veneris. Digitus Veneris. Alga paluſtris. Papauer paluſtre.

NYmphæam Græci, quòd aquis gaudeat, appellauere, Latini & Officinæ Nenuphar nominant, nonnulli clauus Veneris, & digitus Veneris, Alga quoq; paluſtris, & Papauer paluſtre. German. **Seeblůmen/ Seekenneken/ Keulwurtz/ Waſſermähē/ Hőrwurtz/ Hőrſtrang.**

Duum ſimpliciter eſt generum: Candida & lutea. Nymphæa candida, folio naſcitur orbiculato, leui, herbaceo, amplo, in ſtagnantibus aquis ſupernatante, flore candido, lilio ſimili, in medio croceum habente apicem, & cūm defloruerit capite papaueris, in quo ſemen latum, amarum, pingue. Caulis gracilis & læuis: radix nigra & ampla, dulcis, no-
1. *Nymphæa candida.*
doſa, clauæ formam repræſentans. Vnde etiam quidam Rhopalon uocant, hoc eſt, clauam. Item Herculeam à Nympha, quæ zelotypia erga Herculem fuit mortua, ſecundum fabulas.

2. *Nymphæa lutea.*
Nymphæa lutea, folia fert priori ſimilia, radicem albam & aſperam, florem luteum, ſplendentem, roſæ ſimilem. German. **geel Seeblůmen.** Vtraq; locis paluſtribus & ſtagnantibus conſpicitur.

Luteam

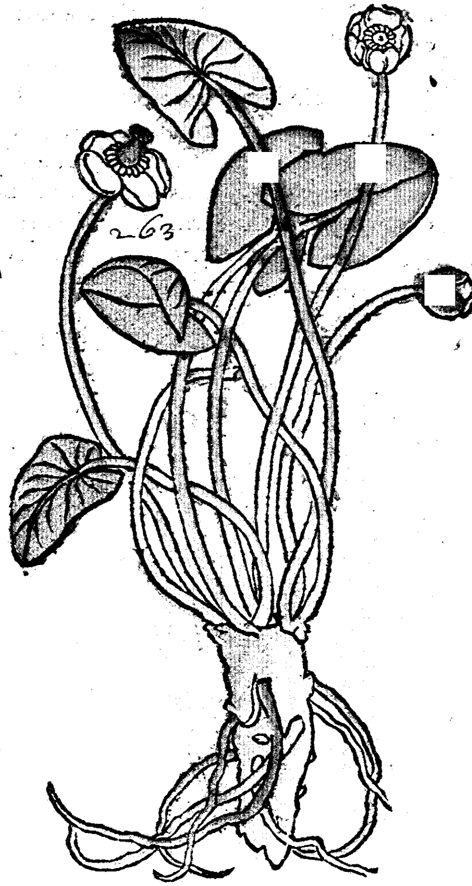
Digitized by Google

A

Lutea.

Candida.

B

Luteam nymphæam Theſſalam propriè uocant, ſicut Nymphæa candida Heraclea uenit appellatione. Theſſala.

TEMPERAMENTVM.

Vtriq; facultas eſt refrigerandi & exiccandi citra morſum.

VIRES, INTRINSECVS.

Liquor Nymphææ candidæ ſtillatitius, duarum uel trium unciarum pondere potus aduerſus ardentes febres, peſtis maximè tempore, præſtans eſt remedium: præſertim uerò ijs qui Ethicam in pleuriſi ſentiunt: Tuſsi quoq; aridæ, uehementi ſiti, iecoris & lienis inflammationi medetur, ac extrinſecus etiam linteola in liquore iſto madefacta, iecori & cordi tepida commodè imponuntur. Diuturno alui fluxui, idem liquor, aliquoties in die potus, fert auxilium. Ad eoſdem affectus conſeruas nonnulli & olea ex eius floribus conficiunt. Genitale ſemen prorſus extin-

Digitized by Google

guit, ob quod ijs tantùm conueniet, qui caſtitati ſe addixerunt. Radix & C
ſemen in nigro uino cocta & pota, menſes, nullo aliàs remedio adiuuante, ſiſtunt.

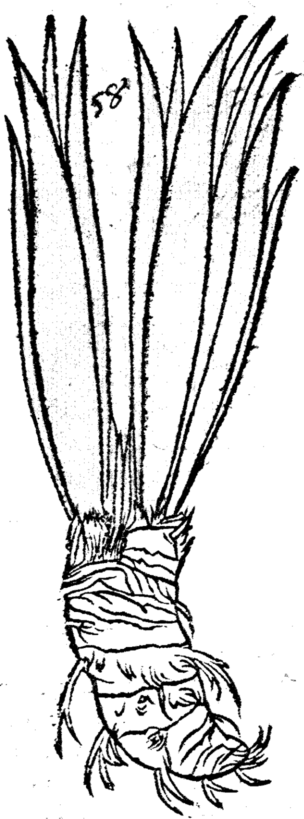
EXTRINSECVS.

Quæ de inflammationibus intra corpus dicta ſunt, eadem quoque de externis partium inflammationibus, utpote, capitis, iecoris, cordis, lienis, & ardentium puſtularum, ſunt intelligenda.

Aqua cum linteolo fronti illita, phreneſin ſedat: quod oleum quoque eiuſdem præſtat. Eadem ratione iecoris æſtũ refrigerat, maculasq; faciei ex calore natas exterit. Anthracas, & ex calore orta corporis hulcera, oleum eius lenit & reſtinguit.

ACORVS.

Acorus.

Acorus Officinarum.

D

Aphrodiſia. Venerea.

ACorus, quam & Aphrodiſiam Græci, Latini Acorum & Venereã appellant, Herba eſt, ut deſcribit Dioſco. folia habens Iridis, anguſtiora

A ſtiora tamen,radices non diſsimiles,complicatas,non in rectum,ſed obliquum actas,in ſuperficie exiſtẽtes,geniculis ſeu internodijs diſtinctas, albicantes,guſtu acres,odore non ingratas. Optimum eſt denſum, candidum,non carioſum, plenum, odoratum, cuiuſmodi eſt Colchidicum & Galaticum,quod Aſpletion dicitur. Noſtræ autem Officinæ uero Acoro carent,quo uerò ipſæ utuntur,eſt adulterinus.Germ. Geel Lilien/ Drachen oder Ackerwurtz. At uerus Acorus non eſt alius quàm qui Calamus aromaticus Officinis appellatur,quo Officinę pro uero etiam Calamo aromatico utuntur,manifeſto errore: Nemo enim non uidet Calamum & radicem conuenire non poſſe. Alijs Galangam maiorem uerum eſſe Acorum placet. Naſcitur uerus Acorus locis cultis, pratis ac hortis,rarusq; eſt inuentu,ut in Botanologico ſuo Cordus oſtendit: cũ inquit: Dictum hodie Calamum aromaticum ego pro Acoro ſcribo, & eundem etiam eſſe ſuſpicor, dubitoq; uehementer, num uerum Calamum aromaticum habeamus: res enim eſt exotica, & præcioſior quàm ut tot tantiq; eius colei proſtent. Noſtrum autem Acorum iuxta amnes & paſsim in aquoſis & paluſtribus locis prouenit. Foditur radix æſtatis initio, & in umbra ſiccatur. Aſpletion Galanga maior. Euricius Cordus.

TEMPERAMENTVM.

Acorus uerus,qui eſt Calamus Officinarũ aromaticus,calidus eſt & ſic cus gradu tertio,adhibeturq; internis & externis corporis partibus.

B VIRES INTRINSECVS, ACORI VERI.

Decoctum Acori potum urinam ciet, doloribus lateris,thoracis & iecoris,torminibus,ruptis & conuulſis medetur. Lienes minuit, urinæ ſtillicidio & ſerpentum ictibus auxiliatur,omniaq; ueſicæ uitia ſanat. Succus eius contra ſuffuſiones & oculorum caligines, contraq; ſerpentes bibitur. Pectoris doloribus confert,unde antidotis radix utiliter miſcetur. Cõtuſis & luxatis pota duobus obolis,in mulſi tribus cyathis,radix prodeſt. Internis quoq; fœminarum morbis Acorum conducit.

EXTRINSECVS.

Inſeſſu,quemadmodum Iris,muliebria adiuuat. Succus corneæ membranæ craſsitiem detergit & extenuat. Radix in uino decocta, trita & illita, teſtium tumores mirificè diſcutit. Duritias & collectiones omnes ſanat,decocto huius herbæ fouentibus.

VIRES ACORI ADVLTERINI, QVO OFFICINAE utuntur,ex Leonhardo Fuchſio.

Acorus Officinarum immenſam adſtringendi facultatem obtinet, diuerſamq; planè à ueri Acori radice facultatem habet: craſſarum eſt partium,facultate frigida,conſtringit,denſat,cogit,& contrahit. Quare urinam non cit, nec menſes euocat, ſed potius ſupprimit. Sanguinem undecunque manantem cohibet. Succus igne expreſſus, menſes nimium promanantes conſtringit. Quę uis uero Acoro nõ ineſt.

Digitized by Google

Vnde Pandectarum autor tradit, eum qui Acori radicem geſtet, nullo ſanguinis profluuio corripi. C

XIPHION.

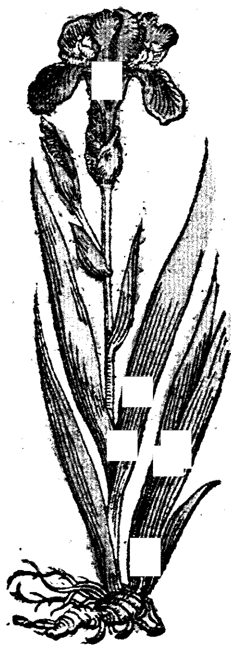
Phaſganũ Machæronium. Gladiolus. Segetalis.

XIphion Græcis, item Phaſganon & Machæroniũ. Latinis Gladiolus propriè, & eſt ſui generis herba, quæ etiam Segetalis dicitur, Germ. **klein bloe Schwertel**. Gladioli autem nomen multis herbis ueteres tribuerunt, ſicut hodieq;, uelut Acoro, Sparganio, Xyridi, Iridi. Verùm propriè Gladiolus de hac herba ſumitur, quę ſupradictis etiam, eadem de cauſa, nominibus appellat. Naſcitur locis pinguibus & humentibus, quæq; fluuiorum inundationes obtegere poſſunt, folijs & caule Iridis, ſed minoribus, anguſtioribus, & gladij modo mucronatis, flore penè cœruleo, tribus folijs conſtante, ſemine in triangulis longiſq; ſiliquis, rotundo, Acori ſimilitudine. Ruellius caulem dicit habere ſcabrum, cui experientia reclamat, Deinde etiam Theophraſti deſcriptio.

TEMPERAMENTVM, ET VIRES.

Temperamentum & facultatem cum Acoro parem obtinet. Radix uerò præcipuè extrahendi uim, tuſa, cum thure & uino impoſita, obtinet. D

IRIS. *Lirio cardeno.*

IRis ea herba omnibus appellatur, quam Germani uocant **blaw Lilgen / blaw Schwertel / Veielwurtz / Himelſchwertel**. Gall. *Glaieul*. Iris dicta, ab cœleſtis arcus ſimilitudine, quem flores eius referunt. **Veielwurtz** uerò, non quòd Violæ ſit radix, ſed quòd radix eius uiolæ odorem imitetur. Naſcitur in hortis paſsim, rarò niſi plantata, folia gladiolo fert ſimilia, maiora tamẽ, latiora & pinguiora: flores in caule æqualibus inuicem ſpacijs diſtantes, inflexos, uaria colorum commixtura, arcus inſtar cœleſtis: Radices ſubſunt geniculatæ, ſolidæ, ſupra terram eminentes, albæ, uiolæ purpureæ odore. Optima cenſetur Illyrica, cuius Dioſcorides meminit, à qua tamen noſtra Germanica non multum abeſt. Differt autem in hoc, quòd eſt horribilior quadantenus, & odore iniucundior, multò maiore acrimonia, fauces enim guſtanti grani gnidij modo exurit. Caliditate itaq; Illyricam ſuperat,

A ſuperat, ac uehementius etiam aluum purgat, Sed odore & ſapore eſt inferior. Porrò eadem eſt herba Iris & Ireos, quas quidam ineptè diſiungunt.

Iris & Ireos eadē eſt herba.

TEMPERAMENTVM.

Iris eſt ex ſecundo ordine calfacientium, & tertio exiccantium: reſoluit, abſtergit & maturat.

VIRES, INTRINSECVS.

Quæ de Acoro & Xiphio dicta ſunt, omnia plenius de Iride ſunt intelligenda. Radix trita & cum melle ſumpta, Vel cōciſa & in uino cocta potaq́;, pectus purgat, lentos & uiſcoſos humores diſcutit & attenuat, excreationes multas facit, tuſsim pellit, & pulmonis uitia corrigit.

Trita radix, ſeptem drachmarum pondere cum aqua mulſa pota, uentriculum purgat, uiſcoſam bilem, ex qua febres & ictericus morbus oriūtur, educit. In uino cocta radix calida pota, tormina ſedat, utiliterq́; ijs qui ſemen continere nequeunt, bibitur: horrorem febrium mitigat, tempore inuaſionis pota. Idem decoctum bonam quietem efficit, ſomnum conciliat, menſes ciet. Radix ex aceto cocta potaq́;, ſerpentum morſibus medetur, uenenum à corde pellendo.

EXTRINSECVS.

Radix trita in puluerem ad omnia externa corporis uitia utiliter inB ſpergitur: Vulnera purgat, carnem gignit, cum melle præſertim mixta. Carcinomati, fiſtulis, intertrigini, alijsq́; occultarū partium damnis medetur. Cocta radix dum molleſcat, & illita, omnis generis tubercula & ſtrumas diſcutit. Cum modico melle & Veratro mixta radix, faciei maculas illita extergit. Fomentis ad matricem mollieˉdam, clyſteribus item, unguentis & cataplaſmatis radix utiliſsimè additur.

In uinum eadem ſuſpenſa, ſaporem odoremq́; gratum efficit.

In cereuiſiam uerò ſuſpenſa, dulcem eam conſeruat.

Piſtoribus etiam eius, ad fermentum triticei panis, eſt uſus.

MVSCVS TERRESTRIS.

MVſcus terreſtris, Germanis dicitur **Beerlap / Haarſchar / Teufelsklaen / Seyl oder Gürtelkraut / Neunheyl / Neungleych.** Nonnulli Soldanellam uocant, diuerſam tamen à Braſsica marina, quæ Soldana uocatur.

Muſcus terreſtris, Soldanella.

Naſcitur in ſyluis abſq; caule & ſemine uiridi graminis muſco ſimilis, uillis quibuſdam albis, ceu radicibus, ex terra enaſcens, humi latè reptās, octo aut nouem cubitorum intricatus longitudine, longi ac lanuginoſi uermis ſimilitudine. Menſe Iulio articulares Iuli forma profert aſparagos, attactu leues & molles, ceu farina aut puluere conſperſos, mox decidentes, quos pro flore licebit ſumere.

Digitized by Google

Muſcus marinus Dioſc.

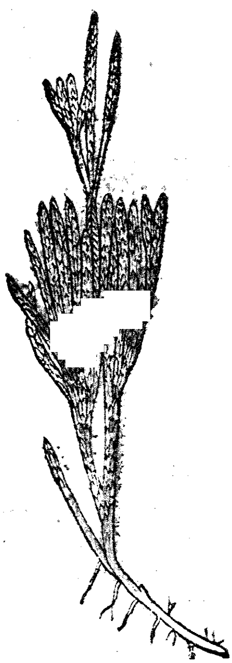
Corallina.

Dioſcori. lib. 4. cap. 84. Muſcum deſcribit marinum in ſcopulis teſtaceisq; non procul à mari naſcentem, gracilem, capillaceũ, caulis expertem, quem Officinę, quòd ijſdẽ cum Corallio locis naſcatur, Corallinã, errore loci decepti, appellant, Græcis Bryon θαλάττιον. Huius deſcriptio et uires cum terreſtri noſtro cõueniunt: nec locus multũ obſtare poterit, uterq; enim petroſis, ſed alter iuxta mare, alter in ſyluis naſcitur. Vna tamẽ herba diuerſis ſæpenumerò locis prouenit. Plinius Muſcum marinũ lactucæ deſcribit ſimilibus folijs, ijſq; rugoſis, & cõtractis, ſine caule ab ima radice exeuntibus. Verùm hæc deſcriptio Plinij ad Lichena herbam, nõ ad Muſcum marinum pertinet, cuius ſententiæ Valerius eſt Cordus. C

TEMPERAMENTVM. D

Temperamenti eſt ſicci & calidi. Vires ei ſunt ſpiſſandi & ſiccandi, calfaciendiq;.

Vinum corruptũ

Brathus. Sabina ſylueſtris.

VIRES, INTRINSECVS.

In uino decoctus lapidem ueſicæ frangere & educere, experimento certo conſtat. Idem pręſtat liquor eius ſtillatitius.

EXTRINSECVS.

Tuſa herba uel cum uino cocta, omnibus corporis inflammationibus, calidæ item podagræ eſt auxilio. Vinum corruptum lentumq;, in uas ſuſpenſa breui reſtituit.

BRATHVS SYLVESTRIS, ſiue Sabina ſylueſtris.

BRathus ſiue Sabina ſylueſtris, aut Herba Sabina nominis id habet, quòd folia ſeu ramuli eius Sabinæ arbori, de qua ſuo loco inter arbores, ſint ſimiles. Naſcitur in harenoſis altarum ſyluarum uallibus, ſpitamæ altitudine, perpetua uirens coma, folijs Sabinæ arboris, inodora, amara, Iulos ſicut Muſcus etiã terreſtris profert, qui mox

A mox abſq; fructu decidunt. Germa. Wald Sevenbaum. Ob Iulos autem quos cum Muſco terreſtri profert, hunc ipſi locum relinquere placuit, tum quòd temperamentum & uires eaſdem obtineat.

TEMPERAMENTVM, ET VIRES.

Temperamentum habet calidum & ſiccum, ut de Muſco terreſtri eſt dictum, cuius etiam uirium eſt particeps.

VIOLA PVRPVREA. Violetas.

Violam Græci Ion uocant. Violæ *Viola purpurea.* uerò nomen omnibus eius ſpeciebus Latini attribuunt, propriè ta- *Ion.* men intelligitur de Viola purpurea, quam Germani ſimpliciter Veiel / Violn / oder Mertzen violn appellant, Græcis ἴον πορφυρέον, hoc eſt, Viola purpurea. Item Muraria. Ion uerò *Muraria.* dicta, teſte Nicandro, quòd Nym- *Vnde dicta Viola.* phæ quædam Ioniæ florem illum Ioui primùm muneris loco obtulere. Vel ſecũdum alios, quòd florem hũc pabuli uice Ioi in uaccam mutatæ terra protulerit. Latinis uerò Viola, quaſi Vitula, eadem de cauſa.

B Duo ſunt huius genera: Satiua & ſylueſtris. Folium habet hedera minus & tenuius, nigriusq; abſq; ramulis, Cauliculus ex radice medius ſtatim proſilit, in quo floſculus ſuauiter olens, purpureus, in ſatiua tamen nigrior. Semen in folliculis uaſculiſue minutis extrema ferè æſtate profert.

Sylueſtris præterea eſt inodora, ac Violam caninam, Germa. Hunds violen eam nominant. Locis potiſsimùm prouenit opacis & aſperis, ut *Viola canina.* iuxta murorum radices, circa hortorum ſepes & margines. Flos eius uere & Martio præſertim menſe ad plurimos uſus colligitur.

TEMPERAMENTVM.

Violæ frigidæ ſunt in ordine primo, humidæ uerò in ſecundo.

VIRES, INTRINSECVS.

Violæ purpureæ plurimus ad medicamenta, uelut olea, acetum, Conſeruas, Zulapia, & Sirupos eſt uſus, ad omnis generis inflãmationes utilis, præſertim pueris comitialibus, quiq; febri ardente infeſtantur. In ſacchari inopia licebit ad eoſdem uſus in aqua uiolas decoquere. Sirupus Violarum trium quatuórue cochlearium quantitate ſumptus, febrium æſtus reſtinguit, aluum ſoluit, apoſtemata emollit, cor confortat, laterũ dolores mitigat, omnibusq; ex calore natis morbis medetur. Contra ſitim aliqui Sirupum Violarum cum aqua fontana temperatum ægris porrigunt. Flauus qui in medio uiolæ apex cõſpicitur, in aqua decoctus potusq;, anginæ præſentiſsimo eſt remedio, puerorumq; comitialibus medetur.

Digitized by Google

EXTRINSECVS.

Phreneticis, oleum, aqua, uel acetum uiolarum, capiti illitũ medetur: iecorisq́; æſtum componit.

SIRVPVS VIOLACEVS.

Violis menſe Martio collectis adhuc recentibus, in ſtanneum uas cõcluſis, aquam calidam ad octo horarum tempus ſuperinfunde, hinc expreſsis Violis eandem aquam calfacito, ac eadẽ ratione nouis uiolis infunde, idq́; tertio & quarto, hinc aquam iſtam cum ſacchari optimi quantitate ſufficiente paulatim ad ignem coquito, donec mellis depurati denſitatem acquirat, atq; in uitro occluſo obfirmatoq́; ad uſum conſerua. Prodeſt febribus acutis, iecoris & cordis caloribus, gutturis aſperitati, pleuritidi, tuſsi aridæ: Sitim reſtinguit, aluum emollit.

OLEVM VIOLACEVM.

Oleum Violaceum fit ex floribus Violarum, & oleo Omphacino, hoc eſt, immaturo, hunc in modum: Recipe Violarũ recentium contuſarum quantum libuerit, ijsq́; in uaſe uitreo affunde olei Omphacini ſufficientẽ menſurã, ac ad ſolem uel loco aliquo calido diebus quindecim macera, deinde in uaſe duplici coquito, & abiectis uiolis recentes inijce, & pari tẽpore macera, coque & exprime, idq́; tertiò. Oleum hoc refrigerat, incandeſcẽtibus inflammationum feruoribus eſt utile.

Viola matronalis. Liguſtria

VIOLA MATRONALIS.

Violæ matronales, quòd à matronis in hortis coli ſoleant, ſunt dictæ. Item Liguſtria. Germ. **Winter violen/** & **Welſch Violen** appellantur. Veteribus an fuerint cognitæ, non conſtat.

Tria numerantur eius genera, non niſi flore differentia, qui in quibuſdam candidus, in nonnullis puniceus, in aliquibus uerò eſt purpureus, aut prorſus etiam rubens.

Herba ipſa eſt fruticoſa, altitudine cubitali, ramoſa, caule folijsq́; lanuginoſis, oblongis, anguſtis, mollibus & caneſcentibus, floribus uel albis, uel puniceis, uel purpureis, folijs quaternis: ſemine in ſiliquis oblongis, lato ac tenui: radice longa lignoſa, ſubrufa & acri. Florem ferunt interdum etiam hyeme & ueris initio, Vnde Germanicum nomen **Winter violen** acceperunt.

TEMPERAMENTVM.

Temperamẽti ſunt admodum calidi, multumq́; humiditatis admixtum habent.

VIRES.

Digitized by Google

VIRES, INTRINSECVS.

A Radix aut folia in aqua decocta, conuulſis, & difficultate ſpirandi laborantibus, ueteri quoq; tuſsi medentur. Vrinam & menſes ducunt, ſudores cient. Vis ipſis in ſumma eſt incidendi, & digerendi per halitum.

Alely amarillo. es Keyri.

LEVCOION.

Leucoion

LEucoion Latinè idē ualet, quod Viola alba, à λευκὸν & ἴον, id eſt, Viola: omnibus tamen uiolis attribuitur, ſiue albę, ſiue luteę, ſiue purpureæ fuerint. Arabes Cheiri & Keiri uocant. Germ. **Gelb/ weiß/ oder rot/ braun Veiel.**

Huius tria numerat Dioſcoridi genera, ex floris differentia, album, luteum, & purpureum. Naſcuntur in hortis locisq; cultis, cubitali altitudine, ramoſa, caule Braſsicę, exiliore: folio molli, lōgo, caneſcente, aut ſubnigro, uerbaſci foliorum ſimilitudine, niſi quòd anguſtiora ſunt et minora, Violæ ſylueſtris odore: flore quadrifolio, uel candido, uel luteo, uel
B purpureo, quem ueris initio, uel Maio menſe potiſsimūm profert. Semen foliaceum tenuibus & longis ſiliquis continetur.

Atq; hæc uocant Leucoia Dioſcoridis, ad differentiam Leucoij cuius mentionem facit Theophraſtus. Is enim aliud facit Leucoion, ab hoc diuerſum, folijs porri, tenuioribus & mollioribus, ex radice bulboſa prodeuntibus: pediculo dodrantali, tenui ac ferè iunceo, in quo flos candidus, in medio croceus, uiolam purpuream odore referens, quo decidente capitula nucis auellanæ quantitate erumpūt, in quibus ſemē Sinapi haud diſsimile continetur. Germa. **Weiß**

Leucoion Dioſcor.
Leucoion Theophr.

H

Hornungs oder Mertzen blůmen. Latini Leucoium Theophraſti appellant. Eſtq́; Leucoion hoc Narciſsi ſpecies, candida uidelicet. Proinde cũ ſimpliciter dicitur Viola, uel Viola purpurea, intelligitur ea quæ Græcis ἴον, & Germa. **Mertz violn** dicitur. Cuius uerò in hoc capite fit mentio, quæ etiam Viola purpurea dici poterit, lõgè & forma & uiribus ab illa eſt diuerſa: unde Leucoion purpureum appellabitur. Duplex igitur erit Viola purpurea: altera Græcis ἴον, altera Leucoion. C

Leucoion purpureũ.

TEMPERAMENTVM.

Qualitatis eſt calidæ, abſtergit, tenuiumq́; eſt partium.

VIRES. INTRINSECVS.

Decoctum earum uel liquor ſtillatitius, iecoris & renum affectionibus medentur: laſſa membra, bis in die quatuor aut quinq; cochlearium menſura ſumpta, reficiunt. Semen & ſuccus, menſes, item ſecũdas & mortuos fœtus educunt: ſuntq; ad hunc tantùm uſum adhibenda. Recentes flores in uino decocti, matricis æſtum poti refrigerant. Liquor ſtillatitius omnia interna membra confortat, ſanguinem & mentem exhilarat, dolores ſedat, quietem generat.

EXTRINSECVS.

Succus oculos purgat, maculas & caliginem diſcutit. Liquor cũ melle mixtus, oris dolorem ſanat. Radix in aceto cocta, podagricis doloribus & ſpleni impoſita opitulatur. D

Pensies.

Iacea magna. Herba trinitatis. Dioſanthos. Iouis flos. Phlox. Phlogion. Flammea. Herba clauellata.

IACEA MAGNA.

IAcea magna, aliàs Herba trinitatis, & Viola flammea, à triplici colore nominatur. Aliqui Dioſanthon, hoc eſt, Iouis florem, & Phloga ſeu Phlogion, id eſt, Flammeam. Item herbam clauellatam appellant. Germ. **Dreifaltigkeyt blůmen/& Freyſſamkraut.** Græcis ueteribus quo ſit dicta nomine, non conſtat. Eſt autem uiolæ inodoræ aliqua ſpecies. Naſcitur in aruis & hortis paſsim ſponte, folio primùm rotundo, inciſo per ambitum, paulatim uerò longiore: cauliculo triangulo, intus cauo, per interualla geniculato, leuiter ſtriato: flores in pediculis oblongis, qui circa geniculatos alarum ſinus enaſcuntur, prodeunt, uiolis purpureis non diſsimiles: in ſummo purpurei, medio

Digitized by Google

A medio candidi, inferna autem parte lutei, nigris quibuſdam radijs diſtincti, quibus decidentibus ſemina ſequuntur. Radix uilloſa, breuis, capillamentis multis. Tota floret æſtate.

TEMPERAMENTVM.

Qualitatis eſt mediocris particeps in calfaciendo & exiccando, potiſſimumq́; intra corpus adhiberi debet.

VIRES, INTRINSECVS.

Pueris æſtu nimio & alui dolore laborantibus, aqua ſtillatitia datur utiliter: Aſthmaticis pulmonisq́; phlegmonibus prodeſt, collectum in thorace & pulmone pus expurgans. Comitialibus item puerorum medetur. Porcis angina infeſtatis eſt remedio.

EXTRINSECVS.

Scabiem & pruritum, omniaq́; cutis uitia emendat. Hulcera uiſcoſa etiam glutinat.

CYANVS.

CYanos à cœruleo floris colore nomen habet, Cyanos.
Baptiſeculam uocant Itali, quòd ſecantibus & Baptiſecula.
metentibus officiat: ſeculam enim ueteres falcem dixere: Melius Blaptiſecula à βλάπτειν, id eſt, nocendo
B appellaretur. Blaueolam Galli: Blaueum enim ipſis Blaueola.
eſt cœruleum. In agris & frumentis paſsim naſcitur, caule anguloſo, folijs anguſtis & oblongis, roſarum calycibus, ſed aſperis & horridis, quos multæ cœruleæ ſtipant barbulæ. Radice oblonga, lignoſa, fibris quibuſdam capillata. German. **Blaw Kornblůmen**. Menſe floret maximè Iunio.

TEMPERAMENTVM.

Temperamentum habet prorſus frigidum.

VIRES, INTRINSECVS.

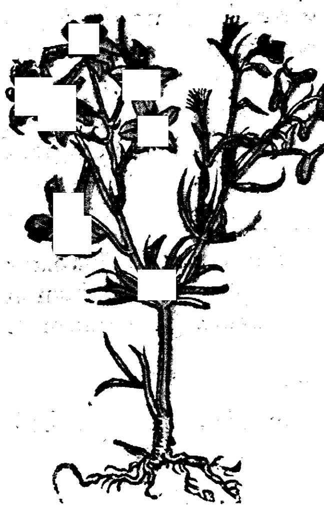
Flos uel ſemen in uino decoctum, ſcorpionum & araneorum morſibus potum medetur, uenenisq́; alijs reſiſtit. Ventriculum à bile, tuſum ſemidrachmæ pondere ſemen potum, purgat.

EXTRINSECVS.

Oculorum aliarumq́; partium inflammationibus illita cyani aqua ſtillatitia, fert opem.

Pueri barbulas Cyani ex calycibus erutas, ex candido oui liquore terunt, quò in pingendis literis grandioribus cœrulei nitorem imitentur.

CONSOLIDA REGALIS.

Conſolida regalis. COnſolidæ nomen pluribus tribuitur herbis, ut ſuprà in Symphyto dictum eſt. Sic & præſentem herbam pleriq; eruditi Conſolidam uocant regalem, quam *Calcatrippa.* Germani **Ritterſporn / Hornkümmel** appellant. Valerius Cordus Calcatrippā agreſtem. Gall. *Pied d'Alouette.* Hodie ſunt qui hāc herbam Vaccinium uocent, à purpureo floſculo. Nigrum enim appel*Vaccinū Hyacinthus.* lat Verg. cùm dicit: Et nigræ uiolæ ſunt, & uaccinia nigra. Vide caput de Hyacintho. Fuchſius hanc tertiam facit Anthemidis ſpeciem Dioſcoridi Eranthemon uocatam, ut in Anthemide eſt oſtenſum. Ruellius & Geſnerus pro ſecūda ſpecie Cumini ſylueſtris Dioſcoridis accipiūt, quorum ſentētia uidetur eſſe proxima: quod idem Valerius Cordus approbat. Gallis Cornuta à corniculis dicitur, *Cornuta.* & Germa. **Hornkümmel** eadem ratione. Ex ſylueſtris eſt Cumini ſpecie. Tragus potius Dioſcoridis credit eſſe Thalictron, Germa. **Krottendyll** altera Leucanthemi ſpecies. Thalictrum uerò Valerius Cordus dicit herbam, quam Germani **Heylblat** uocant, qua ruſtici in Saxonia maxima etiam abſq; Medici opera curāt uulnera. Errat autem Ruellius, qui *Thalictrō Argētina.* Thalictron exiſtimat eſſe Argentinam ſeu Argētillam uulgo herbam, ab argenteo nitore dictam. Proinde Conſolida regalis, Calcatrippa, Cornuta, eadem ſunt herba, Cumini ſylueſtris ſpecies.

Herba naſcitur in ſegetibus caule ſimplici, ſicut Cyanus, ramulis multis, tenuibus, folijs longiuſculis, laciniatis, nigellæ, flore uiolæ ferè purpureæ, niſi quòd ex altera parte in acutiem quandam, ad calcaris ueterum ſimilitudinem, tendit, unde Calcatrippæ nomenclaturam eſt ſortita. Semen ſiliquis exiguis includitur, rotundum, canum, minutum, Viciorum ſapore.

TEMPERAMENTVM.

Qualitatem refrigerandi, & extergendi ſanandiq; poſsidet.

VIRES, INTRINSECVS.

Flores & liquor ſtillatitius, oculorum aliarumq; corporis partium inflāmationibus, hauſta uel illita medentur. Semen in corniculis occluſum, ſerpentium morſibus eſt auxilio: Calculoſis item & urinæ ſtillicidio uexatis, uel concretum cum lotio ſanguinem reddentibus, prodeſt.

EXTRINSECVS.

Illita herba, uel liquor eius ſtillatitius oculorum hebetudinem ſanat, adeò ut illius etiam conſpectu multi ex oculis laborantes ſint ſanati. Ad uulnera etiam antiqua ſananda eius effectus traditur.

POLY-

A

POLYGALA.

CVm Latinum nomen non eſſet, nec alia Dioſcoridis herba, cui ita quadraret huius deſcriptio atq; Polygala, hoc ipſam nomine cum Trago appellauimus, donec melius ſe offerat, uel ab alio demonſtretur.

Polygala igitur à lactis copia, quam generat, dictum eſt. German. uocant **Creutzblům/ Ramſel/** quòd circa illud ipſum tempus, uidelicet quod uocant Crucis, pleniſsimus flos ille conſpiciatur. Naſcitur locis aridis, palmi altitudine, humi ſerpens, caliculis tenuibus, ligneis, folijs lenticulæ, ſed acutioribus & tenerioribus, uelut in hyſſopo florem in caule fert ordine ad ſummum uſq; diſpoſitum, fumi terræ floſculis non diſsimilem, in quibuſdam purpureum, in nonnullis cœruleum, in alijs candidum. Vnde triplex eius ſtatuitur differentia: flore decidente folliculi uulgorum forma, ſubſequũtur exigui, alis utrinq; minutis, in quibus ſemen minutum. Radix uilis & parua. Purpureum & cœruleũ genus Glaucion Dioſcoridis idem cenſet.

Polygala. *Glaucion.*

B

TEMPERAMENTVM.

Natura eſt præſentibus herbis lac generare.

VIRES, INTRINSECVS.

Cum uino cocta lac nutricibus extinctum regenerat. Alij cum polenta, ſale & oleo ad eoſdem effectus præbent.

EXTRINSECVS.

Inflammationibus & tumoribus utiliter tuſa imponitur. Aqua ſtillatitia earundem eſt uirium.

LILIVM CONVALLIVM.

LIlium conuallium, quòd in opacis locis & conuallibus naſcatur, dictũ eſt, Græcis Cacalia, & Latinis. Officinis Lilium dicitur conuallium. Germa. **Meyenblůmen.** Locis naſcitur opacis inq; conuallibus, unde nomenclaturam ſumpſit. Folia menſe Aprili emittit bina, aſparagi primum folijs non diſsimilia, è quorum medio mox caulis prodit triangularis, leuis, quinq; uel ſex bullis piſi magnitudine adhærentibus, candidis, caniſq;, cymbali in modum menſe Maio ſe aperientibus, leuiter in ambitu ſerratis, admodum odoratis, amaris, in quorũ

Lilium cõuallium. *Cacalia.*

Digitized by Google

medio macula purpurea conſpicitur: Decidente floſculo, fructus rubro corallio, uel Aſparagi fructui, ſimilis apparet. Radix eſt candida, inæqualis per terram latè ſerpens. C

Ephemeron.

Errant qui Ephemeron hanc eſſe putant, omnibus penè notis, radice, caule, folijs, odore, reclamantibus. Ephemerum uerò quod Irin ſylueſtrē etiam Dioſc. appellat, hodie eſt incognitum. Vide infrà de Ephemero utroq; in Colchico. Falluntur etiam qui Hemerocallin, hoc eſt, ſylueſtre Lilium eſſe ſcribunt, de quo infrà, cùm radix illi ſit bulboſa, huic uerò Lilio minimè.

TEMPERAMENTVM.

Qualitatis ſunt calidæ, quod guſtus ſatis oſtendit. Præcipuas habent uires cùm ad maturitatem plenam flores peruenerint, quod ex odore deprehenditur.

VIRES, INTRINSECVS.

Stillatitius liquor Lilij cõuallij ſemel atq; iterum diſtillatus, & in uino forti imbutus, uocem amiſſam reſtituit. Epilepticis & uertigine laborantibus, cochlearis menſura potus auxiliatur. Torminibus & uenenis aduerſatur, Cor ac cerebrum confortat, mentem bonam reddit.

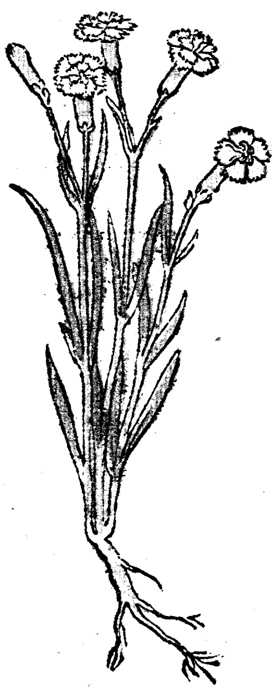
EXTRINSECVS.

Oculorū inflammationibus ſtillatitia aqua mirè prodeſt, omnibusq; externis ardoribus illita medetur. Capiti utiliſsimè, ad memoriam recuperandam, illinitur. D

Flos Garyophyllorum.

Betonica altilis.

Herba tunica.

FLOS GARYOPHYLlorum.

Flores hos nemini nō in Germania cognitos, Garyophyllorum nomine cū pleriſq; eruditis nominare placuit, ob odoris cū Garyophyllis ſimilitudinem & præſtãtiam, qua etiam ratione German. **Neglin blůmen** / & **Graßblůmen** / quòd herba gramini non ſit aſpectu diſsimilis, appellant. Hunc ipſum florem alteram Betonicæ ſpeciem, altilem uidelicet, nonnulli faciūt, ſed num ſatis commodè alij iudicauerint: cùm neq; inter folia, neq; flores ulla ſit ſimilitudo. Argumento ſibi ſumūt Officinarum nomenclaturam, qui Herbā tunicam hanc appellant, quaſi primis duabus literis à Betonica detractis. Sed quis Officinarum in herbarum nomenclaturis errores ſatis excuſſerit?

Plura ſunt huius ex florū, colore & forma genera: quidam enim ſimplici foliorū textu-

ra,

Digitized by Google

A ra,quidam multiplici conſtant: alijs flores ſunt cãdidi,alijs punicei, alijs nigri,alijs rubri: nonnullis rurſus colores ſunt diuiſi, rubro album uincente,& contrà albo rubrum: pluribus rubris uel etiam candidis folijs exiſtentibus. Inter candidos etiam maculis ſanguineis folia inueniuntur tincta: ſimiliter inter rubros maculis & fibris lacteis folia notata eſt uidere.

In eodem quoq; pediculo diuerſi coloris flores eſt inuenire, alterũ candidum,alterum rubrum. Hæc de differentia floris ſecundum coloris formam. Frutex ipſe folijs eſt porraceis,oblongis,per extremum mucronatis,concoloratu cæſijs,teretibus cauliculis, ſeſquicubitalibus, geniculatis,coëuntibus pyxidatim internodijs, floribus omnium ſpecioſiſsimis, Garyophyllorum odoratu,ſed longè ſuauiſsimo: cocco alius rutilat, ſaturata alius nitet purpura,alius candido,alius emaculato blanditur colore,alius uerſicolore uariatur commiſtu. Teres longiuſculusq; calyx ſpectatur omnibus,orbiculo ſuperiore denticulatus, à quo folia prodeunt in quibuſdam frequentiora & denſa uelut coma ſtipata, in quibuſdam uerò rariora,lentè quidem fimbriata,geminis utrinq; ſtamineis emicantibus apicibus. In fictilibus paſsim à uirginibus colitur, hyeme loca calidiora expetit,frigoris impatiens. Coronis nobilitatus uirginum,& manuarijs ſcopis frequentiſsimus. Hæc de domeſtico ſeu altili Garyophyllorum coronario flore, quem
B Betonicam alij altilem appellare malunt.

Eſt præterea ſylueſtris ſpecies,eaq; duplex: altera Germanis **Donderneglin / Feldneglin** / & **Blůtströpfflin** appellat̃, Latinis Garyophyllea ſylueſtris. Radice tota rubra, odorataq;, caule plerunq; ſimplici,folijs priori ſimilis,floribus ſimplicibus, qui quinis ſeniſue conſtant folijs, magna ex parte purpureis,interdum etiam niueis,lentè fimbriatis.

Garyophyllea ſylueſtris

Altera Germa. **Mütwillen / & Hohmůt** / Latinè Superba. Caule & folijs altili ſeu domeſtico eſt ſimilis, niſi quòd ſunt minora: flores fert ſimplices,puniceos potiſsimùm, inciſuris frequentibus,odoratos. Sponte in pratis et montibus naſcitur: hodie in hortis etiam coli eſt cœpta.

Superba.

TEMPERAMENTVM.

Qualitas ijs eſt mediocriter calida & ſicca.

VIRES INTRINSECVS. C

Ex floribus Garyophylleæ altilis medicamentum conficitur, quod Conſeruam uocant, cordi & febrium inflammationibus utiliſsimum. Acetum floribus hiſce imbutum capiti prodeſt potum, uel temporibus & capiti illitum. Contra ſerpentum & ſcorpionum ictus ex uino albo farina eius bibitur. Febrium horrores diſcutit. Sub acceſsionem propinata comitialibus medetur. Lumbricos comeſta expellit. Succus peſtis contagia arcet, et hauſtus, ſi iam morbus inuaſerit, liberat. Ieiuno ſumpta ſtomacho dentium dolorem ſedat, iure decocti ore colluto. Grauedines diſcutit: partum qui ſine febri ſit accelerat. Præſumpta ebrietatem arcet. Intertriginem in itinere faciundo non ſentient, qui ex uino biberint. Faſtidia cum aceto mulſo diſcutit. Iis qui ex morbis ſe recolligunt, aluum ex aqua calida deijcit. Vomitiones cohibet. Dolores podagræ & uentris inflationes ſedat. Succus ſyluestris Garyophylleæ ad atterendum & educendum calculum maximam uim habet. Comitialibus quoq; opitulatur.

EXTRINSECVS.

Farina per ſe carcinomatis inſpergitur, quæ tamen ſucco herbæ prius ablui præſtiterit. Ex flore fit oleum ad rabidi canis morſum, ad fiſtulas et parotidas, quibus illitu medetur. Neruorum uulneribus imponitur. Venena rabidi canis morſu impreſſa, plagæ diutius alligata, elicit.

PAEONIA. D

Pæonia. Glycyſida. Sidia. Herba caſta.

PAEonia à Pæone inuentore dicta, Græcis Glycyſida, quòd grana, mali punici granis ſimilia habere uideatur. Sidia enim Bœotæ mali punici grana uocant. Herba item Caſta Latinis. Officinis Pæoniæ nomen retinet. Germa. Pæonien roſen/ Königs roſen/ Gichtwurtz/ Beninien roſen/ Venediſch roſen/ Benedicten roſen/ Pfingſtroſen/ Freyſſam roſen. Regiam aliqui haſtã uocant, Sed nequaq̃ de Aſphodelo accipiendum erit, longè diuerſo ab hac herba, quem aliqui Hemerocallin malè appellant, ut ſuo oſtendetur loco.

Aſphodelus nõ eſt Hemerocallis.

Duum eſt generum: Mas & fœmina. Mas uulgò Ninivenwurtz. Naſcitur in montibus altiſsimis, caulem habet dodrantalem, ramoſum, folia nuci iuglandi ſimilia: Summo caule ſiliquas quaſdam amygdalis ſimiles profert, in quibus, cũ aperiuntur,

Pæonia maſcula.

Digitized by Google

A aperiuntur, grana rubra, multa, exigua, punici mali acinis ſimilia inueniuntur, quinq; uel ſex, in medio nigra, purpurea. Radix digiti craſsitudine, dodrantali uerò longitudine, guſtu adſtringens, alba. Hæc radix eſt ea quam pro Dictamni radice ſeplaſiarij hodie uendunt, ut in capite de Dictamno ſuprà commõſtratum eſt, & capite etiam de Pæonia Tragus ſatis oſtendit. Ridiculam uulgus de radice hac effodiẽda ſuperſtitionem habet, interdiu ob Pici cuſtodiam effodi non poſſe. Pæonia uerò hæc maſcula in Germania incognita: ſemina tamen eius aliunde miſſa terræ ſe mandaſſe, ſcribit Valerius Cordus, ſed nullum protuliſſe germen: uelut certum ſerendi tempus ſemine hoc expetente. *Pæoniæ maris radix eſt ea, quam ſeplaſiarij pro radice Dictã ni uendũt. Superſtitio.*

Pæonia fœmina in hortis paſsim prouenit, folia habet Smyrnij modo diuiſa, fructu & caule priori eſt ſimilis. Florem fert rubro papaueri ſimilem. Radix eius propagines ſoboléſue ceu glandes ſeptem aut octo, ut Aſphodelus habet. Hæc in Germa. paſsim cognita: nominibus ſuprapoſitis gaudens. De Pæoniæ huius ſatu nihil certi conſtat: cùm ex ſemine eius enaſci germen non ſit deprehenſum. Superſtitioſam igitur propemodum curam ei attribuunt, quòd ſemina manu contrectari non oporteat. Præterea locis ijs quibus magna Pæonia eſt copia, ſemine ſponte excidẽte, nulla noua enaſcentia germina eſt animaduertere. Quod magna à ſe diligentia obſeruatum, Valerius Cordus ſcribit. *Pæonia fœmina.*

TEMPERAMENTVM.

B Pæonia tenuium eſt partium, exiccat, & in caliditate ſymmetriã obtinet. Radix leuiter cum quadam dulcedinẽ adſtringit.

VIRES, INTRINSECVS.

Arida Pæoniæ radix tuſa, amygdali magnitudine cum uino ſumpta, mulieres à partu purgat: menſes ducit: calculum ueſicæ & renum pellit, ictericos adiuuat, uentris dolores ſedat: fluxus alui ſiſtit, per dies aliquot in uino decocta radix pota.

Grana eius duodecim tuſa & pota, ſanguineum mulierum fluxum cohibent: ructus & ſingultus componunt: lapidem in puerorum ueſica gẽnerari prohibent. Quindecim grana trita cum uino ſumpta, mulieres ex matricis dolore concidentes excitant.

Aqua radicis & floris ſtillatitia, cor confortat: puerorum comitialibus prodeſt, duorum triúmue cochlearium menſura nonnunquam pota.

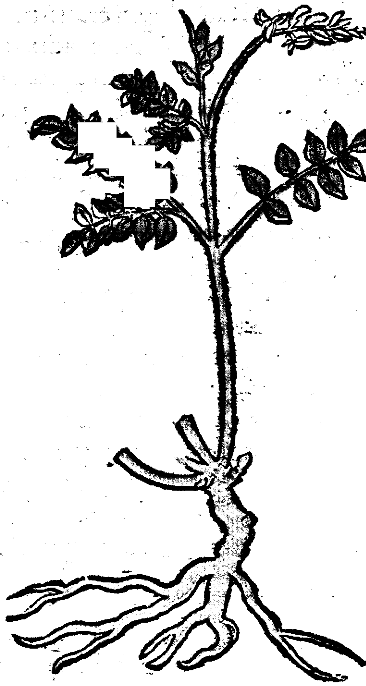
Alba Pæoniæ maſculæ radix, quam pro Dictamni radice ſeplaſiarij uendunt, eaſdem uires habet, ac plurimùm contra uenena ualet.

EXTRINSECVS.

Grana Pæoniæ contra phantaſmata & comitialem morbum ualere præcipuè, multorum experientia conſtat.

GLYCYR.

GLYCYRRHIZA.

Liquiritia. Scythica radix.

GLycyrrhiza, Latinis Dulcis radix, à guſtu id nominis impoſito. Officinis Liquiritia. Gall. *Erculiſſe*, *Regalice*. German. Süßholtz/ Kolſtock. Theophraſtus Scythicam à loco ubi copioſiſsimè prouenit, nominat. Nonnullis Adipſon, quòd ſitim ore retenta arceat. Frutex eſt breuis, ut Dioſcorides deſcribit, ramulis binûm cubitorũ altitudine, folijs denſis, lentiſco ſimilibus, pinguibus, tactuq; glutinoſis. Florem fert Hyacintho ſimilem: fructum pilularum Platani magnitudine, aſperiorem tamẽ, ſiliquas lentis modo rubeſcentes, breuesq;. Radices longę, colore buxi aut Gentianæ, ſubacerbæ & dulces, quę Licij modo in ſuccũ denſantur & coguntur. Plinius Glycyrrhizam inter aculeatas herbas refert, ac folia dicit echinata habere, proculdubio, ut monet Ruellius, ſimilitudine uocabulorũ deceptus, quòd legit ἐχῖνον pro σχῖνον, id eſt, echinum pro lentiſco. Vnde non uiſam ipſi Glycyrrhizam conſtat. Naſcitur hodie copioſè in Germania, in agro præſertim Pabergẽſi. Carpitur menſe Septembri, cùm ſemine eſt prægnans.

TEMPERAMENTVM.

Temperamentum habet mediocre, ſeu ſymmetron tepidæ caliditatis exiſtens: noſtræ temperaturę maximè familiaris.

VIRES, INTRINSECVS.

Succus Glycyrrhizæ omnibus propemodum affectibus eſt utilis.

Fabæ quantitate in ore diſſolutus, aſperitatem gutturis lenit, æſtui uẽtriculi confert, pectus lenit & purgat: nec non pulmonem & iecur. apoſtemata mollit: aſperam tuſsim lenit, ueſicæ & renum exulcerationibus medetur: ſitim reſtinguit efficaciter.

Radix ex uino uel aqua aſsiduè pota, difficulter & calidam urinam emittentibus eſt auxilio. Præcipuè tamen ad hoc ualet radix ex lacte caprino cocta.

EXTRINSECVS.

Arida radix in puluerem tuſa, manantibus oculorũ hulceribus inſperſa, fluxum ſiſtit, & hulcus ſanat.

LIMO-

Digitized by Google

LIMONIVM.

A

B

Limonion, Latinis Beta ſylueſtris, ea eſt herba, quam Germani appellant **Wiſen mangolt/ Biberklee.** Limonium pratenſe Latinis. Tintinabulum etiam à florum forma eſt dictum. Naſcitur pratis humidis. Folia, deſcribente Dioſcoride, habet Betæ, tenuiora & longiora, decem, ſæpe plura, caule tenui, recto, altitudine liliorum, pleno ſeminis rubri, quod guſtu linguam adſtringit. Hæc deſcriptio conuenit herbæ, quam **Wiſen Mangolt** appellãt. Hæc ſiquidem pediculos ex una radice emittit tres uel quatuor, dodrantali longitudine, & in ſingulis terna folia, quo fit ut decem aut pluribus à Dioſcoride folijs deſcribatur. Flores uerò, quorum nullam fecit mentionem Dioſcorides, habet candidos. Limoniũ pratenſe. Tintinabulum.

Eſt præterea & alia ſylueſtris Betæ ſpecies, quã Limonion ſylueſtre, ſeu Betam ſylueſtrem uocant. Vulgò Pyrolam, quod folia eius pyro arbori ſimilia ſint, German. **Wintergrün/ Wald mangolt/ Waldkôl/ Holtzmangolt/** huius folia à frigore non læduntur, ſed uiridia manent. Vnde appellatio ipſi **Wintergrün/** eſt impoſita. Hæc locis naſcitur umbroſis & ſylueſtribus. Pyrola.

TEMPERAMENTVM.

Folia & ſemen exiccant in ordine tertio: uim habet glutinandi & ſanandi.

VIRES, INTRINSECVS.

Limonij pratenſis ſemen in uino coctum, rubrum alui fluxum, menſesq́; muliebres ſiſtit.

Pyrola in albo uino cocta, uulneratis utiliter bibitur: nonnulli Leontopetalon, Saniculam, Agrimoniam, & Centummorbiam admiſcent. Commodioris tamen eſt uſus liquor Pyrolæ ſtillatitius. Omnibus rubris alui fluxibus, mẽſibus muliebribus, Limonium prodeſſe, præſertim tamen ſemen eius, ſcribunt Dioſcor. & Plinius.

EXTRINSECVS.

Limonium pratenſe omnibus inflammationibus impoſitũ, medetur.

Viridia Pyrolæ folia tuſa & impoſita, corporis damna ſanant.

Aliqui aridæ herbæ tritis folijs ad manantia hulcera & damna utuntur. Nonnulli cum oleo & uiridi æris unguentum ex ea conficiunt.

BETA.

BETA.

Teutlon. Seutlon.

BEta à literæ Græcæ β, ſimilitudine, quam dum ſemine eſt prægnans refert, id nominis accepit, Græcis τεῦτλον, uel σεῦτλον, ab impellẽdo, ut uolunt, quòd uelut impulſu quodam arboris quadantenus incrementum ſumat, ac omnia alia, quæ in hortis ſeruntur, foliorum latitudine ſuperet. Ger. **Mangolt/Römiſch Köl/Beyß köl/Romgraß.**

Duum omnibus eſt generum: Candida & nigra, à foliorum nimirum colore.

1. Candida quam Siculã nominant, & hinc corruptè ſiccam & Siclam, Germ. **Weiß Mangolt.** Gall. *Bette.* Solo gaudet putri, humido & læto, Caulem gerit ſtriatum, bicubitalem, folium ferè Atriplicis, flores exiguos, luteos, ſemẽ in caulibus copioſum, radicem unicam, in longum protenſam, è cuius lateribus alæ, modò ſingulæ, modò binę, nõnunquam ternæ funduntur, fibris multis refertæ.

2. Nigra huic ſimilis eſt, niſi quòd folia in purpura ſunt nigricantia, è radice rufa. Germa. **Roter Mangolt.** Huius radices condiuntur, & aſſatis carnibus apponuntur, Candidæ uerò Betæ radices in nullo ſunt uſu. Alĳ à ſationis temporibus diſtinguunt, facientes uernam & autumnalẽ: quanquam & alĳs ſeritur temporibus. Transfertur commodiſsimè quinq; foliorum: ac eadem maior & candidior fit, ſi radices recenti fimo bubulo linantur, & priuſquam in caulem exeant, lapillus latior, aut fictilis teſta ſuperponatur: pondere enim hoc compreſſa in latum ſe diſtendit, & candorem contrahit, ut autor eſt Sotion.

TEMPERAMENTVM.

Calidam eſſe & ſiccam in tertio ordine, tradit Simeon Sethi. Nigra adſtrictionis aliquid habet, præſertim in radice.

VIRES,

VIRES, INTRINSECVS.

A Betæ cibus concoctu eſt facilis, & uentriculo infirmo conducit. Candida Beta ſolui aluum, nigra uerò inhiberi tradunt. Teneri caules Betæ, & folia cum radicibus, modicè in aqua, quoad molleſcant, ſicut Braſsica quæ conditur, cocta & ex aceto ſumpta, appetitum edendi excitant: ſitim reſtinguunt: Choleram in uentriculo ſedant.

EXTRINSECVS.

Veteribus hulceribus & inflammationibus impoſita Beta, dolorem mitigat, tumorem reprimit, & calorem nimium reſtinguit.

Nigræ Betæ radicis ſuccus naribus inſtillatus, capitis frigidos fluxus mirificè purgat.

Radix in cinerem uſta, cum melle temperata, capillis capitis defluentibus & alopecijs medetur.

ATRAPHAXIS, SEV ATRIPLEX.

Ατράφαξις, παρὰ τὸ ἀδρῶς αὔξεσθαι, quòd celeriter augeatur: decimo enim ſtatim die, poſtquàm ſata fuerit, erumpit, & incrementum ſumit. Latinis Atriplex. Gall. *Arroche*. German. **Molten oder Milten Burchard.** Chryſolachanon item Græcis à floris forma dicitur, hoc eſt, Olus aureum. *Chryſolachanon. Olus aureum.*

B Duo ſunt eius genera: Satiua & ſylueſtris. Satiua uel hortenſis caulem habet quadratum, ramis brachiatum, quibus flores primùm lutei, exigui, dein foliatum ſemen & obductum cortice promitur. Radicem habet unam, in altum deſcendentem, nõ glabram, ſed fibris quibuſdam capillatam: nec niſi ſata naſcitur: aſsiduoq́; humore gaudet. Vnde non facilè aliud quicquam iuxta olus hoc prouenit: uicinum enim omne ad ſe alimentum rapit, ut nihil niſi languidum iuxta ipſam naſcatur. Iunio floret ac Iulio, moxq́; ſemen producit. Germa. ſimpliciter **Molten.** Vulgaris admodum notitiæ herba. 1.

Sylueſtris Germa. **Schißmolten/Acker/oder wild Molten.** Spõte ſua in hortis naſcitur, ac quaternos ſæpe proceritate ſua cubitos excedit, caule ſicut hortenſis, ramoſo, anguloſo & purpuraſcente. Folio hortenſi non adeò diſsimili, flore luteo, exiguo, ſemine racematim cõgeſto, radice ſimplici, in altum deſcendente, ex qua multæ ſe aliæ promunt. Floret eodem cum ſatiua tempore. 2.

TEMPERAMENTVM.

Humida eſt in ſecundo ordine, frigida in primo. Hortenſis tamen ſylueſtri eſt humidior & efficacior.

DE NATVRA ET

VIRES, INTRINSECVS.

Atriplex cocta olerum inſtar editur: aluum emollit, Dioſcoride teſte, quod de ſyluestri uidetur intelligendum, ac facilè ob lubricitatem, ut Galenus ait, aluum permeat. Semen eius abſtergentis eſt facultatis, unde potum cum aqua mulſa, morbum regium, ex iecoris obſtructione natum, ſanat. Quòd Hippocrates dicit aluum non ciere, de hortenſi uenit intelligendum, quæ difficillimè concoquitur, nec, niſi mutata ſæpius, aqua coquenda, ut refert ex Diocle Plinius: morbos gignit plurimos, ut lentigines, papulas. Stomacho eſt inimica.

EXTRINSECVS.

Cruda uel cocta, panos, furunculos incipientes, duritiasq; omnes, illita ſanat. Incipientibus autem, Galeno referente, & mollibus adhuc phlegmonis & panis, hortenſis eſt utilior. At declinantibus uel adhuc uigentibus ſyluestris eſt melior. Inflammationes cum malua illita ſanat. Ignem ſacrum cum melle, aceto & nitro reſtinguit. Podagricis item illinitur. Scabros ungues ſine hulcere detrahere dicitur. Syluestri capillos nonnunquam tingunt, eſtq; idem eius uſus cum altera.

BLITVM.

Beta inſipida.

βλίτοι qui.

Blitum Græcis & Latinis dicitur. Officinis cum Beta cõfunditur. Beta aliàs inſipida, folijs enim eſt betaceis, ſed abſq; ſapore fatuis & inſipidis. Vnde etiam Græci Blitum dixerunt, hoc eſt, inſipidum & ſtolidũ: Stolidos enim & fatuos βλίτους uocãt, quemadmodum etiam Latini inſulſos & bliteos. Naſcitur inter olera reſtibili fœcunditate, ut ſemel ſata per multa ſecula ex ſeminis deiectione renaſcatur. Erumpit ocyſsimè, folijs betaceis, ſine acrimonia, fatuis & inſipidis, ſemine ut Beta corticeo, copioſo, & ut Atriplex, racemoſo. Radice non una, nec in rectum tendente, ſed multiplici, obliqua & prolixa. Gal. *Blete*. Germ. **Meyer/** & **Miſt milten.**

2\. Alliam quoq; Bliti ſpeciem eſt inuenire, rubentem, quæ in cultis ſe attollit, cuius folia iuribus incocta, ſic ea rubore inficiunt, ut nigelli uini dilutum colorem repræſentet. Vnde olitores Rubrum olus uocant, Germa. **Blůtkraut.**

Blitum rubrum. Rubrum olus.

TEMPE.

TEMPERAMENTVM, ET VIRES.

Blitum faciunt humidum & frigidum in ſecundo ordine.

Rubro contra dyſenteriam fœminæ utuntur. Inflammationibus imponuntur.

Aluum, Dioſcoride teſte, nõnihil mouet. Menſtrua cibo eius ſiſti, tradit Hippocrates. E uino aduerſus ſcorpiones Galeno bibitur, & clauis pedum illinitur. Ventrem adeò turbat, ut choleram aliquibus faciat.

ATRIPLEX CANINA.

IVxta muros & macerias herba naſcitur aſpectu iucunda admodum, & exigua, odore uerò fœtidiſsima, folijs atriplicis minoris, multò tamẽ minoribus, mollibus & coloris cinerei, ſemine nigro & minuto, German. **Stoltz oder Güter heynrich** appellant, quòd nimirum herba ipſa appareat pulchra, & interim fœtore ſit plena, ſicut homines arrogantes multa fronte promittũt, in receſſu uerò nihil habent. Aliqui **Hundsmilten**/ob fœtorem nominant: ac uериſimile eſt eam ex urina canum enaſci. Locis enim fœtidis, ut muris uetuſtis, gaudet. Qui uolet pro Blito fœtido poterit ſumere, Vnde Bliteam meretricem, hoc eſt fœtidam, Plautus in Truculento uocat.

Eſt præterea & alia herba, quæ Bonus hendrichus uocatur, de qua ſuprà inter Lapathos ſeu Rumices eſt actum.

VIRES.

Herbam hanc conſtat, uetera & putrida hulcera animantium, in quibus uermes naſcuntur, tuſam & impoſitam purgare.

Alij tantam uim habere tradunt, ut alligata ſolummodò animanti, uermes ex hulceribus confeſtim expellat.

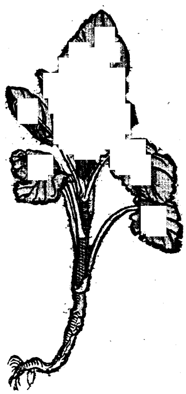
BRASSICA.

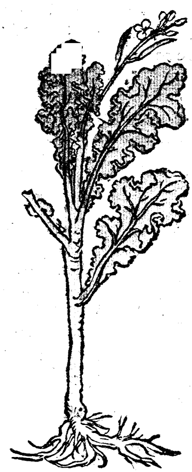
BRaſsicæ tria ſunt genera ſummaria: Satiua, ſylueſtris, & marina. Græcis Crambe quaſi Coramble, quòd pupillas oculorum, quas Græci κόρας uocant, obtundat & hebetet. Germa. **Kôl/Cappes**. Caulis & uulgò dicitur, quòd nulla herba caule ſit amplior, Vnde etiam factum eſt Germanicum **Kôl**. Crambe.

Satiua Braſsica quatuor habet ſpecies, Eſt enim leuis, criſpa, & quæ propriè Crambe dicta, & capitata.

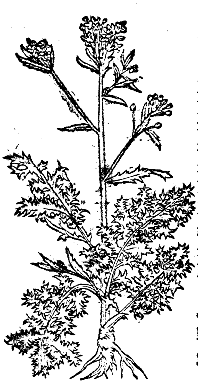
Digitized by Google

C

D

Omnibus eſt caulis leuiter rubens, craſſus, folium prægrande, craſſum, carnoſum, ex cæſio candicās, in latus utrinq; diffuſum, prominulis uenarum toris fruticans, Cyma patula (*Cymæ.* Sunt aūt Cymæ delicatiores & teneriores herbarum coliculi, quos à prima germinatione, & in ſumma ſtirpe proferūt, Verno enim appetente tempore, primo quoq; foliorum pullulatu, præcluſis adhuc florum calycibus, quoſdam quaſi turiones olus ſubminiſtrat, in quibus floris primùm, mox ſeminis fœtus, concluditur) flore tum luteo, tum albo, ſemine in ſiliquis.

Satiua 1. Prima autē Braſsicæ ſpecies, quæ λεία Grecis, Latinis Leuis dicitur, folijs eſt grādibus, latis, caule magno, German. **Breyt / oder groß Köl.** Gall. *Choux*.

Satiua 2. Altera criſpa, quę Græcis Selinoides, q. d. *Caulis criſpus.* Apiana, ab apij foliorū forma, Vulgò caulis criſpus. Ger. **krauſer Köl.**

Satiua 3. Crambe. Tertiam propriè Crambem uocant, caulibus minutioribus, & folijs tenuioribus, flore luteo, Germa. **klein Köl**/uel ſimpliciter **Köl.**

Quarta

A

Quarta ſeſsilis dicta ſeu capitata, quoniam in capitis formam folia eius extuberant, huius folia glomerantur in orbem, exterius calloſa, et per ambitum rugata, multis intus carinarum uoluminibus, externis ſemper interiora complectentibus, Ger. **Cappeſtraut.** Hanc à foliorum candore, Braſsicam albam, & caules albos uocant.

Satiua. 4. Capitata. Braßica alba. Caulis albus.

Plura Braſsicarum genera licebit à natalibus locis conſtituere.

Transfertur Braſsica tenera adhuc, cùm ſex foliorum fuerit. Frigidis & humidis gaudet locis. Sarrita & ſtercorata ſæpius, plenius incrementum facit. Maxima Braſsicæ & uiti eſt diſcordia, adeò etiam ut ſi iuxta uites proueniat, uel ipſa cõfeſtim emarceſcat, uel ſarmenta eius contabeſcentia elangueſcant. Neſtor in horto Alexidis Braſsicam Lycurgi tradit eſſe lachrymam, quam ſecundum fabulas, cùm à Libero patre uiti eſſet alligatus, profudit. Hinc etiam ſi quis ferueſcenti in olla Braſsicæ uini paululum inſtillauerit, nõ amplius excoquetur, ſed ſuis defuncta uiribus ad perniciem trahetur.

Præter ſatiuam Braſsicam ſunt adhuc duo Dioſcoridi, Galeno & Æginetæ genera: Syluestris nimirum, quæ ruſtica dicitur, in maritimis plerunq; & præruptis tractibus naſcens, ſatiuæ ſimilis, candidior, hirſutior, nec ſine amaritudine. Hanc Lampſanam Dioſcoridis eſſe ſunt qui

B putent, German. **Reinköl/** quo apud Dyrrhachium ſe uictitaſſe milites Ceſari in triumpho exprobrauerunt, Vt eſt apud Plin. & Suetoniũ. Lampſanam tamen alij uolunt eſſe herbam, quæ Germa. **Hederich/** & **Wilder Senff** dicitur, de qua in Raphano ſyluestri.

Sylue. ſeu ruſtica. Lampſana.

Marina Braſsica prorſus à ſatiua eſt diuerſa, eſtq; ea quæ Officinis Soldana & Soldanella dicitur, folijs Ariſtolochię rotundæ, tenuibus, prælongis, quæ ſingula à ramulis proſiliunt ſubrubentibus, uno nixa pediculo, hederaceorum modo: uulnerata liquorem emittit pauculum, candidum, non inſulſo guſtu amaricantem, pingui concretu. Soldanã etiam uocant Muſcum terreſtrem, diuerſum ab hac, de quo ſuprà eſt actum.

Marina.

TEMPERAMENTVM.

Calida eſt & ſicca primo ordine.

VIRES, INTRINSECVS.

Braſsica pręſumpta cibis temulẽtiam arcet, poſt cibos uerò ſumpta temulentiam diſcutit. Cuius rei rationem reddit Ariſtoteles, quòd nimirum dulcẽ diſcutientemq; ſuccum contineat: eaq; in plenum excocta, & expurga-

to caſſo refrigerata, Medici uehementes uentris deiectiones moliuntur: e quo fit ut ijs qui crapula uexantur, ſuccus humores in aluum eliciat.

Crudis etiam hominibus, temulentisq; in uentriculo ſuprà remanens, corpus refrigerat, fitq; ut humores per urinarios meatus euadentes ad ueſicam delabantur. Qui cùm utrinq; abigantur, refrigerato corpore, eos liberari crapula eſt conſpicuum, præſertim cùm ſequax uini uapor, humoribus deorſum conuerſis deuocetur, & preceps ad ima deuoluatur, qui ſeſe efferens in caput, mentis arcem obſidet, & temulentiam grauitatemq; creat: Faſtidienti ſtomacho eſus Braſsicæ commodat, concoctionem adiuuat, alui duritiam impedit, urinam ciet, Choleram & bilioſos humores, quibus uiſus acies hebetatur, paulatim educit.

Folia in uino cocta, calida pota, morſis à ſerpentibus auxiliãtur. Idem præſtat ſemen ex uino.

Aluum cyma deijcit ferueſacta, & noua iterum & tertiò adiecta, cùm cœperit feruere, indita ſalis mica & cymini momento, ut autor eſt Cato.

Verùm qui bibit cubet incœnatus, ſola contentus mulſa: itidem faciendum ubi nauſeæ libido ueniens quem apprehenderit.

Tormina diſcutit ſi cocta iterum decoquatur, addito cumino, ſale, oleo, & polline polentæ, præſertim ſi ſumatur ſine pane.

Idẽ facit ius decoctæ cum ueteri gallinaceo: iocinoroſis & lienoſis, quiq; calculo uexantur renum, prodeſt. Quem largior uini potus delectat, antecedens in cibis cruda ex aceto ebrietatem arcet, poſtea quinque D eius folia crapulam diſcutiunt, ne uinoſæ halitus reliquiæ uideantur ſupereſſe. Podagricis quoq; in cibis prodeſt, ruta præſertim & Coriano additis. Hippocrates bis decoquendam alui fluxu laborantibus & dyſentericis tradit.

Braſsica condita prodeſt ſtomachi æſtui, utilis præſertim ijs qui uehementioribus exercitijs ſunt adſueti, appetitum quoq; edendi excitat, & ſitim ſedat.

Plura Plinius & Cato. Marina Braſsica in totum ſtomacho eſt inimica & acris. Aluum uehementiſsimè ciet in cibo cocta. Cum pingui uerò carne propter acrimoniam coquitur.

EXTRINSECVS.

Folia omnis generis inflammationibus impoſita, calorem pellunt, dolorem mitigant, herpetas & ſcabiem, epinyctidas, ignem ſacrum & lepram ſanant. Podagricis illita folia cum Fœnigræci farina & aceto proſunt. Ad hoc utilis etiam eſt urina hominis, qui dies aliquot Braſsica uictitauit. Illitum, fiſtulas, carcinomata, gangrænas, nomas & papulas ſanat. Pueros puſillos ſi lotio hoc abluantur, nunquam debiles fieri, Cato eſt autor: mulier quoq; ſi lotio eo locos foueat, nunquam eos uiroſos fieri. Cinis ex caulibus Braſsicæ uſtus, cum axungia, manantia cutis uitia, teſte Galeno, ſanat. Lixiuium ex eodem cinere ſacrum ignem reſtinguere, mira experientia comprobatum eſt.

Syluestris

A Syluestris Braſsicæ cyma in lixiuio cocta, ori eſt grata. Folia eius illita uulnera glutinant, & inflammationes tumoresq; diſcutiunt.

RAPVNCVLVM.

RApunculum à rapo diminutiuum eſt, quaſi dicas Paruum rapum, Rapi genus eſt ſyluestre, Germa. **Rapuntzel**/ omnium ferè eruditorum ſententia. Cubitali, ut Dioſcor. deſcribit, aſſurgit altitudine, fruticoſum, in cacuminibus leue, folio glabro, longitudine digitali, aut interdum maiore, fructum fert in ſiliquis calyculatis, dumq; ſeminum inuolucra dehiſcunt, alia intus capitulata continetur ſiliqua, in qua ſemina concipiuntur paruula, foris nigra, trita uerò candicantia. Hæc deliniatio prorſus cum ea conuenit, quam uulgò Raponticum ſeu Rapunculum nominant. Nemini non cognita: ſiquidem uerno tempore, priuſquam in ſcapum attollatur, acetarijs inſeri ſolet, radicitus cum ſuis folijs, Vbi uerò adoleuerit pauci eam cognoſcunt, quòd faciem mutet: niſi qui ſingula deliniamenta, præſertim duplices ſiliquas diligẽter perſpexerit, quarum interna capitis ſpeciem repræſentat, eius itaq; incrementum cognitionem obliterat. Flos in purpureum uergit colorẽ,
B Radix digitalis ferè eſt, qua cruda ueſcuntur, ſed concoctu contumax, & ructus ciet.

TEMPERAMENTVM.

Raporum naturæ eſt particeps, Vim habet detergẽdi, ut tradit Dioſcor.

VIRES, INTRINSECVS.

Appetitum ciborum excitat, ſtomachum bonum efficit.

EXTRINSECVS.

Medicamentis, quæ ad detergendam faciem, reliquumq; corpus, ex lupinorum, uel tritici, uel erui farina, conficiuntur, miſcetur.

SISER.

SIſer, ut teſtatur Brunsfelſius, eſt ea radix, quam Germani **Rot rüblin**. Item **Gierlin** & **Gerlin**/ **Gritzel mören**/ & **Klingelrüben** appellant. Galli *Cheruys*. Omnium radicum ſaluberrima: quod Olus Cæſar Tiberius, ut ſcribit Plinius, quotannis à Germanis flagitabat: ſerebatũ enim olim in Germania, & optimè in hac frigida regione proueniebat. Huic ſententiæ ſubſcribunt Hieronymus Tragus & Valerius Cordus.

Siſer.

Ex Rapunculorum poteſt numerari genere, pro rapũculo ſatiuo, **zam garten Rapuntzel**. Caule naſcitur longo, folijs Pimpinellæ maiori, nonnihil ſimilibus, ſerratis, umbella candida, ſemine lato, Radix guſtu dulcis & amara. C

TEMPERAMENTVM.

Qualitatis eſt mediocriter ſiccæ & calidæ.

VIRES.

Radix in cibo uẽtriculo prodeſt, appetitum edendi excitat. Semen auget: urinam mediocriter ciet.

RAPVM SATIVVM.

Rapum ſylueſtre in ſecundo antecedente capite eſt deſcriptum, de ſatiuo in præſenti capite. Græcis Rapum dicitur γογγύλη, uel γογγυλίς, quia in rotunditatem ſeu orbem coactum eſt, hoc enim uult uocabulum. Gall. *Raue*. Germa. **Rüben**.

Sine caule Herbario. 335.

Eſ

A Eſt autem duplex: alterum quod Rapum dicitur ſimpliciter, ſeu Rapum ſatiuum, alterum quod Napus Dioſcoridi, nec non eruditis appellatur.

Rapum ſatiuum caule & folijs Raphano eſt ſimile, floribus uerò aut 1.
ſiliquis, in quibus ſemen profert, Napis aut Braſsicis: radix rapo cartila Rapum.
ginoſa, corticem carni adhęrentem habens. Locum amat pinguem & ſolutum. Seritur menſe Maio. Laudatur ſemen eius tenue: craſſum uerò eſt uitioſum.

Napi rapis ſunt affines, denſiores tamen, acriores & minores, Germa. 2.
Napen/Steckrüben/ Item **Borfeldiſch rüben**/ à Borfeldiano Brun- Napus.
ſuicenſis ducatus agro, uel ab oppido Saxoniæ Borfeldia, ubi naſcũtur, quibus laus & autoritas eſt præcipua. Item **Baumholder rüben**/ ſimiliter à loco ubi optimi proueniunt, Græcis Bunias dicitur, à figura nimi- Bunias.
rum tumente quam præ ſe fert: radix enim eius in amplitudinem excreſcit, & in rotundum extuberat. βουνὸς nanq; Græcis cliuos colles, uerrucoſaq́; loca ſignificat. Et huius duo faciunt genera: alterum ſatiuum, quod forma ad Braſsicam tertiæ ſpeciei proximè accedit, radice lõgiore. Germa. **trucken Steckrüben**.

Alterum ſylueſtre, Germa. **naß Steckrüben**/ quod folijs erucæ nõ eſt diſsimile, radice ampliore & rotundiore. Loca amat frigida.

TEMPERAMENTVM.

B Rapum & Bunias, ſeu Napus, utraq; eiuſdẽ ſunt facultatis, eaſdemq́; uires obtinent, teſte etiam Galeno. Calida ſunt in ordine ſecundo, & humida in primo.

VIRES, INTRINSECVS.

Rapum uentrem opplent & inflant, uentoſitates generant: per ſe autem cocta parum nutriunt, qua de cauſa cum lacte à nonnullis coquuntur. Condiuntur etiam ſicut Braſsica. Semen rapi genitale ſemen auget. Venerem aſsiduus & frequens raporum eſus ciet: craſſos humores parit. Tuſum & potum ſemen, Napi maximè, uenenis aduerſatur. Vnde Theriacis etiam admiſcetur.

EXTRINSECVS.

Cocta rapa calidæ podagræ impoſita, dolorem mitigant.

Aqua ſtillatitia ex putrefactis rapis, damnis pedum ex frigore contractis, calida ſæpius cum linteolo applicata, prodeſt.

RAPHANVS.

Raphanus Græcis & Latinis, ijſdem Radix & Radicula. Nominis Radix.
id habet παρὰ τὸ ῥᾳ φαίνειν, hoc eſt, quòd facilè appareat, ſiquidem ter- Radicula.
tio à ſatu die proſilit.

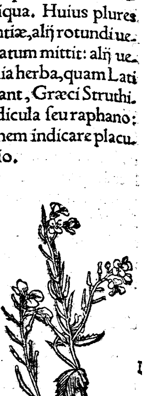
Radix, κατ᾽ ἐξοχὴν, hoc eſt, per excellentiam Raphanus dictus eſt: in magnitudinem enim humani excreſcit capitis.

Duo

Digitized by Google

Duo ſunt huius genera: Satiuus & ſylueſtris. Satiuus Germ. **Rettich**/ Caudice aſſurgit uno, nonnunquam arboreo, radice ad rapi ſimilitudinem, folijs laciniatis, angulisq; horrida: Floribus candidis, & ſemine in ſiliqua. Huius plures ſunt ex magnitudine differentiæ, alij rotundi uelut uulgares, quos Argentoratum mittit: alij uerò longiores. Eſt præterea alia herba, quam Latini Lanariam radiculam uocant, Græci Struthion, diuerſa tamen ab hac radicula ſeu raphano: quod ob nominis ſimilitudinem indicare placuit, de qua in capite de Struthio.

Raphanus ſylueſtris ſpõte in aruis naſcitur, Latinis Armoracia, Germa. **Heydẽrettich**, aliàs **Hederich**/ & **Wilder Senff**. Huius enim deſcriptio quàm proximè ad Raphanum ſylueſtrem accedit, quamuis alij ad Eryſimon, alij uerò ad Lampſanã uelint referre. De Lampſana in Braſſica eſt dictum. Folio eſt ſatiuo ſimilis, ſed magis Lampſana imitatur, radix ei tenera, gracilis & ſubacris.

Alij Raphani quoq; faciunt ſpeciem radicem, quam Germani **Merrettich** uocant, Raphanum maiorem & Armoraciam uocantes, ſed nulla ueterum autoritate & teſtimonio: Quo autem nomine ea uocetur radix, ſuprà in cap. de Thlaſpi eſt dictũ, ubi maius eſſe Thlaſpi eſt oſtenſum.

Thlaſpi maius eſt Merrettich.

TEMPERAMENTVM.

Satiuus Raphanus, excalfacit in ordine tertio, exiccat in ſecundo. Sylueſtris ſatiua eſt efficacior.

VIRES, INTRINSECVS.

Raphanus uentoſitates efficit. Ructus ſtomachi, ante uel poſt cibum ſumptus gignit, cerebrum, oculos & rationem turbat. Vrinã uerò ciet, aluum mollit: ſed difficulter concoquitur. Hydropicis & lienoſis commodè præberi poteſt, nec non mulieribus quibus menſes impediuntur. In aqua mulſa coctus ueteri tuſſi conducit: Viſcoſum pectoris phlegma diſcutit, excreationesq;, dies aliquot, hauſtum idem decoctum, facit. Membrana Raphani tuſa, & cum aceto & melle ſumpta, nauſeas & uomitiones

A mitiones generat. Hoc idem præſtat ſemen cum aqua potum calida.

Semini efficax in expellendo eſt facultas: utile ijs qui fungos ederunt, quos nequeant concoquere.

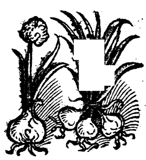
EXTRINSECVS.

Cum melle tuſus & illitus Raphanus, maculas aliaq; cutis & faciei uitia diſcutit & pellit: alopecijs medetur. Eadem ratione aduſtionibus, ſcorpionum, araneorum, & ſerpentum morſibus auxiliatur.

Raphani ſegmentum aut particulam umbilico impoſitam, tormina mulieribus ſedare, autor eſt Hippocrates.

CROMMYON.

B CRommyum, Ariſtotele teſte, eſt dictū, quòd oculi pupillam cōprimi cogat. Latinis Cepa, à capitis magnitudine, & Cepe in neutro indeclinabiliter. Gall. *Oignon*. German. **Zwibel.** Cepa notior eſt, quàm ut deſcriptione ſit opus.

Duo faciunt eius Latini genera: Capitata & Condimentaria, quā Gethyon uocant. Cepa capitata, folijs naſcitur ferè porraceis, intus concauis, caule tereti & rotundo, per cuius faſtigium flores primùm candidi, ac ſubinde ſemen, in orbem ſparguntur: radice capitata, pluribus cōpacta tunicis, quæ ſummatim prætenuibus rufisq; ueſtitur membranis: uertice nigricante, à quo fibræ capillitij modo fruticant. Hæc uulgaris eſt notitiæ. *1. Cepa capitata.*

Cepa condimentaria, quam Gethyon uocant, eſt penè ſine capite, ceruicis tantùm longæ, totaq; eſt in fronde, ſæpiusq; ut porrum reſecatur. Solum amant pingue, uehementer ſubactū, & irriguum, itaq; prius proſcindi ſolum iubent, ut hyemis frigoribus & gelicidijs putreſcat: deinde ſtercorari: mox bidentibus perfoſſum in areas diſponi, uulſis herbis, omnibusq; deletis radicibus: deinde menſe Februario, placido & ſereno die, Auſtro uel Euro flantibus, ſemina ſpargi. Intermiſcetur ſemen Satureiæ: nam uiridis eſui eſt iucunda, & arida non inutilis ad pulmentaria condimenta. Minuente luna ſi ſerātur, tenues & acriores prouenire tradunt: creſcente, robuſtas & ſaporis humecti. Capita quoq; maiora fieri, ſi cùm transferuntur, fibras omnemq; comam auferas: multò quoq; maiora, *2. Cepa condimentaria. Gethyon.*

iora, ſi detractis tunicis nudæ pangantur. Solo rubro proueniunt optimæ, ſicut allia candido. Quòd ſi Cepas non in ſemen, ſed in caput creſcere uoluerimus, folia radicetenus ſunt euellenda, ſic enim ſuccus ad inferiora feretur. Cùm ſemen caules protulerint, tum humilibus canteriolis ſtilorum rigos conſeruandus, ac ſcapi leuibus adminiculis harundinibusq; uelut iugatæ uites ſunt fulciendi, alioqui thalli ceparum uentis agitati proſternentur, ſemenq; deturbatis ſcaporum cacuminibus totum excutietur, quod non antè quàm nigrum præ ſe ferat colorem eſt legendum. Mouet Plutarchus quæſtionem, cur creſcente luna cepe marceſcat, decreſcente uerò reuireſcat & germinet? Item: cur cepe lachrymas ciet ſiue eſtur, ſiue oculis admoueatur, cùm nec Naſturtium, quod maiore morſu laceſsit, nec item allium, lachrymas eliciant?

TEMPERAMENTVM.

Calfacit in quarto ordine, eſtq; craſſarum partium.

VIRES, INTRINSECVS.

Operarij & laboribus aſſueti cepis manè cum ſale & pane aduerſus aërem infectum, non exiguo remedio, ut experientia idipſum oſtendit, ueſcuntur. Qui uerò laboribus & eſui ceparum non aſſueti ſunt, ab eiuſmodi ceparum uſu abſtinebunt: inſaniam enim ijs pariunt, caput infeſtant, oculos turbant, mentem grauant, & lethargum inducunt. Frequens ceparum in cibis uſus, aluum mollit, & urinam ciet. Crudæ cepæ conciſæ & in aqua pura per noctem relictæ, lumbricos efficaciter pellunt: ſi aqua illa in qua Cepæ ſunt maceratæ, pueris bibenda poſtero die præbeatur. Aſsiduo ceparum eſu uis genitalis augetur. Quod potentius tamen ſemen earum præſtat.

Lumbrici

EXTRINSECVS.

Oculorum caligini, ceparum ſuccus cum melle oculis infuſus, medetur. Auribus inditus, earum ſuſurrum ſedat. Naribus immiſſus cerebrum purgat. Alopecias illitus pilis explet.

Faciei maculas cum aceto ſuccus illitus extergit. Morſui rabidi canis ſummoperè auxiliantur, ſuccus ceparum, ruta, acetum & mel, temperata inuicem illitaq;.

Cepa cum ficubus tuſa, apoſtemata & hulcera, podicis præſertim, mollit, aperitq;. Balani ex cepis corpori inſerti, hæmorrhoides ſanant. Eadem ratione menſes ducunt.

Peſtis & hulcera malefica.

Contra peſtem uenenatosq; tumores præſtantiſsimum ex cepis cataplaſma hunc in modũ cõficitur: Cepã mediocris quãtitatis excauato, theriaca partem excauatam expleto, ac abſciſſum operculum rurſus admouento, hinc in calidum cinerem, ut paulatim aſſetur molleſcatq;, abſcondito, quo facto extremis membranis amotis reliqua contundantur, fiatq; cataplaſma, Hoc linimento hulcera malefica & peſtes molliuntur aperiunturq;.

BVLBVS.

Digitized by Google

A BVLBVS.

BVlbus generale eſt uocabulum eorum, quæ radices habent capitatas, ſeu pluribus capitulis compactas, uelut Ceparum, Allij, Porri, Aſphodeli, Lilij, aliarumq́; quarundam. Speciatim aũt Bulbi pro Ceparum ſumuntur generibus.

Dioſcorides duo facit Bulborum genera: Alterum eſculentum, hodie incognitum prorſus, ueteribus notum adeò, ut deſcriptionẽ Dioſcorides præterierit: alterum uomitorium, qui iridem hodie nõ admodum eſt notus, quẽ quarto libro Narciſſum etiam appellat.

Bulbum tamen Dioſcoridis eſculentum faciunt hodie, quem uocant **Feld oder Ackerzwibel.** Latinè Cepa ſylueſtris, uel Bulbus ſylueſtris: nihil tamẽ certi in hoc ſtatui poteſt, cùm uelut notiſsima ab autoribus non depingatur. Naſcitur autem Bulbus ſylueſtris iam dictus in locis umbroſis, et circa quorundam pratorum margines, caule dodrantali, cauo, folijs porraceis, floribus lilij ſinuatim emicantibus, ſpecioſis, ſex folijs è calatho ſtellatim radiatis, ex uiridi in luteum ten- *1. Bulbus eſculentus Cepa ſylueſtris.*
B dentibus, capillo intus croceo, capitulo floribus decidentibus triangulari, ſeminibus pleno, radice bulboſa, ceu allium, citra odorem glutinoſa.

Bulbum uerò uomitorium Tragus credit eſſe herbam, quę Germanis **Blae Hornungsblůmen** dicitur. Folijs naſcitur binis longis tenuibus, allij ferè ſimilitudine, è radice alba rotunda, bulboſa, nucis myriſticæ quantitate, caule inter folia tenui, paruo, iunceo, flore cœruleo, interdũ etiam albo, ſtellato, quo decidente capitulis rotundis, piſi magnitudine, luteum ſemen milij quantitate includitur. Dioſcorides paucis deſcriptionem, ut notæ herbæ abſoluit. Aliqui hanc herbam inter Narciſſos referunt.

TEMPERAMENTVM, ET VIRES.

Facultatem emolliendi & diſcutiendi duros tumores obtinet. Toſtus calido cinere, & cum melle tritus & admotus depaſcentibus hulceribus prodeſt. Venerem Bulbi mirè ſtimulant. Vnde Mart.

Cùm ſit anus coniunx, cùm ſint tibi mortua membra,
Nil aliud bulbis quàm ſatur eſſe potes.

Item Columella in hortulo:

Quæq́; uiros acuunt, armantq́; puellas,
Iam Megaris ueniant genitalia ſemina bulbi.

Ouidius hac de cauſa damnaſſe potiſsimùm uidetur, his uerſibus:

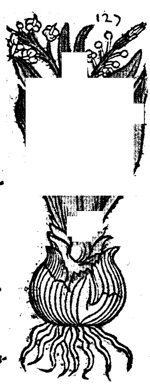
Digitized by Google

Dauntus an Libycis bulbus tibi miſſus ab oris,
An ueniat Megaris, noxius omnis erit.

Sed cùm quid ſit uerus bulbus nobis incognitum ſit, ſuperuacuum uires eius copioſius deſcribere, cùm ſatis à Dioſcoride explicentur. Bulbus uomitorius, teſte Dioſcoride, uomitiones efficit.

SCILLA.

Squilla.

SCilla cõmuni omnibus nomine dicitur & Squilla, Germanis **Meerzwibel.** Gal. *Stipoule*. Naſcitur undiq; ſicut & Allium ac Cepe, radice ut Cepa multipliciter tunicata, corticoſaq;, ex qua prius, ut in croco, caulis proſilit, tum ex eo flos in luteo candidus emergens inſidet, qui cùm ſenuerit, folia demum multis diebus pòſt emicant, lata, nullo nixa pediculo, ceparum quadam ſpecie, & pleraq; ex ijs in terram deflexa. Cepam eandem murinam uocant, Germa. **Meußzwibel**/ quòd mures eius eſu moriantur.

Cepa murina.

Duo faciunt eius genera: Maſculum & fœminam. Maſculam, folijs albis, fœminam uerò nigris. Dioſcorides alteram quoq; ponit ſpeciem, quam Pancration appellat. German. **klein Meuß oder Meerzwibel**: radice bulbi magni, colore rufo purpuraſcentéue, guſtu amaro, qui os accendat, folijs lilij, uerùm longioribus. Puſillam Scillam uocat Plinius. Vires, Dioſcoride teſte, & præparationem cum Scilla habet eandem, eodemq; pondere in morbis efficaciter aſſumitur. Theophraſtus autor eſt, Scillam ter florere, triaq; ſationum tempora oſtẽdere: Primum enim florum tempus, arandi primum tempus ſignificare, ſecundum medium, tertium nouiſsimum. Quot enim fuerint iſti, totidẽ & arari tempora fermè contingit. Scillæ quoq; flos, ut Berytius ſcribit, uirgata ſpecie proſiliens, modò non celeriter emarceſcat, largos frugum prouentus ſignificat.

Pangration.

Scilla puſilla.

TEMPERAMENTVM.

Ex ſecundo eſt ordine excalfacientium, facultatem habet maximè incidentem.

VIRES, INTRINSECVS.

Scilla cruda noxia maximè eſt corpori, præſertim interaneis, qua de cauſa non niſi toſta aut cocta, aliáue ratione præparata ſumitur. Quomodo coquatur aſſeturq;, docet Dioſcorides.

Nobiliſsima eius in medicaminibus uis eſt, aceto maximè exacuẽdo. Vnde acetum Scillite dictum. Cuius hæc præſcribitur Confectio:

Scyllæ

A Scyllæ quæ fuerit cãdidiſsima, amotis huiotenus aridis tunicis, quod reliquum eſt conciſum ſuſpenditur in locum apricum, conſutum filo, modicis interuallis, ad quadraginta dierum tempus.

Poſtea arida fruſta in cadum aceti acerrimi merguntur, ita ne ulla parte uas contingant. Oblitus deinde cadus, ne ulli uapores exhalare queãt, Soli exponitur. Poſt diem quadrageſimum ſeptimũ uas tollitur ac Scylla eximitur, habesq́; acetum acerrimum. Vinum alij ſcyllite conficiunt, conciſas eius partes in muſtum, ut ſimul deferueat, inijcientes. Hoc uino ſicut & aceto utuntur.

Scyllæ medicamina, ut Cõſtantinus in libello de gradibus refert, proſunt hydropicis, dyſpnœicis, lienis iecorisq́; uitijs ex uiſcoſis humoribus ortis.

Scyllæ tamen uſum fugient febricitantes, quiq́; exulcerati intra corpus fuerint: Acetum enim ſiue uinum ſcyllite craſſa phlegmata penetrat, & corrodit, ſedes & urinam ciet, uomitionesq́; efficit.

Scylla aſſatur Dioſcoridi hoc pacto: Paſta aut luto oblita conijcitur in clibanum, aut carbonibus obruitur, donec circumlita paſta ſufficienter toſta fuerit. Qua mota, ſi non emolleſcat, ſecunda uice oblinitur pariq́; ratione torretur. In olla quoq; torretur, indito operculo, & in clibanum coniecta. Hinc in aëre ſuſpenditur, in taleolos conciſa, & filo tranſmiſſo, ne tamen partes ſe contingant: eſtq́; eius ad oleum, acetum, ui-
B numq́; uſus.

Coctionem Scyllæ docet Dioſcorides eiuſmodi: Sumitur ex ea, remotis extimis partibus, quod maximè medium eſt, quod conciſum, effuſa priore aqua, coquitur, nouaq́; ſuperinfunditur, uſq; dum nec amaritudinem, nec acrimoniam habeat, aqua. Hinc in umbra, ut dictum eſt paulò antè, ſiccatur. Tritæ aridæ Scyllæ puluis ſemidrachmæ pondere cũ melle linctus, prodeſt ueteri dyſpnœæ & tuſsi, uentriculi & lienis affectionibus. Hydropicis & ictericis. Ad eadem ualet acetum Scyllite. Interaneorum quoq; uermes & ſordes pellit.

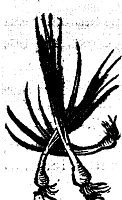
In ſumma, acetum, confectiones, aut oxymel ex Scylla, melancholiam pellit. Apoplexiam auertit, calculum frangit educitq́;. Matricis quoq; uiſcoſis humoribus, & iſchiadicis prodeſt.

EXTRINSECVS.

Acetum ſcyllite collutione dentes firmat, & fœtentem halitum emendat. Idem auribus infuſum humores lentos, quibus auditus impeditur, diſcutit: Oleum in quo Scylla fuit macerata, uerrucas illitum ſanat: rimas fiſſurasq́; pedum curat. Idem capiti illitum, manantem eius ſcabiem corrigit: furfuresq́; pellit, ſerpentum quoq; aliorumq́; uenenatorũ morſui utiliter illinitur.

PORRVM, SEV
Porrum capitatum.

Praſon.

Porrum Græcis Praſon,Germa.**Lauch**, Gal.Por-reau. C

Duas habet ſpecies: Capitatum & Sectiuum.De capitato in præſenti capite. Porrum capitatum, quod & ſimpliciter Porrum dicitur, German. **Eſchleuchel**/Eſt hoc quod uulgo eſtur. Naſcitur locis lætis,riguis inimicum,capite ſimplici ex albæ ceruicis anguſtijs extuberāte,fronde ſuper terram carinata, & in angulum oblonga.Radice cartilaginea,candicante,craſſa, multis fibris capillata,tunicis item quibuſdā ueſtita. Aricinum hoc idem dicitur: Gethyllida quoq; appellari teſtatur Diphilus. Martial.in Xenijs:

Porrum Aricinū.

Mittit præcipuos nemoralis Aritia porros,
In niueo uirides ſtipite cerne comas.

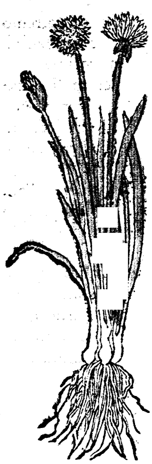
Aſsiduam ſarritionem,& ſtercore ſatiari deſiderat.

TEMPERAMENTVM.

Porrum calfacit & extenuat ſicut cepa, ut facultates eius ſatis declarant.Calidum eſt igitur & ſiccum in ſecundo ordine, ſecundum Simeonem Sethi.

VIRES.

Viribus cum cepa eſt ijſdē,ſapore tamen et odore infirmius,ac minus capiti noxium: altero proinde in alterius inopia licebit uti. Porrum nō olebunt qui cuminum præguſtarint,hoc enim eſu, ut Sotion Græcus autor teſtatur, grauis odor extinguitur. D

PORRVM SECTIVVM.

Porrum Tarentinum.

Porrum ſectiuum,quod & Tarentinum dicitur,Vt hoc diſticho Martialis oſtendit:

Fila Tarentini grauiter redolentia porri
Edisti quoties? oſcula clauſa dato.

Odor ſiquidem huius cibum confeſtim prodit. Germ.imitatione Latini nominis,**Bryſlauch**/& **Schnittlauch** uocatur: frondens enim coma, ſuper terrā eminens,aufertur amputaturue.Caulem habet longum,intus cauum,multis in uertice floribus aceruatim collectis,& in ſpeciem abſoluti orbis conglomeratis,id quod in bimo accidit: quod etiam ſementeſcit,ſparſo per eius cacumē ſemine, & emoritur.Radix eadem quæ capitato: ijſdemq; locis naſcitur.

TEMPERAMENTVM.

Temperamentum cum capitato, & cum cepis par obtinet.

VIRES,

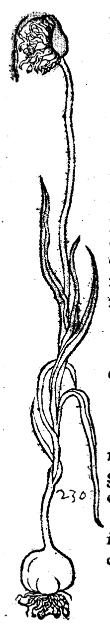
VIRES, INTRINSECVS.

A In cibis & acetarijs cum aceto eſt gratiſsimum. Nimius autem uſus capiti eſt noxius, caliginoſos oculos & ſomnum inquietum efficit. Ventriculo item, ueſicæ & renibus officit. Aluum uerò emollit, pulmonis uitia ſanat cum melle, pectus purgat & laſſos recreat. De hoc Baptiſta Fiera,

Tabida cui curæ pulmonis membra, & anhelum
Pectus, cum porri torrida cœna uocat
Cura mihi eſt ſtomachus, placidiſſima ſomnia, dentes,
Bis licet elixum, non tamen illud edam.
Hoc colat ingratè cui fœmina cura colendæ,
Quiq; nec adſtrictis renibus eſſe uelit.
Munera non tanti Veneris penſantur, ut aluo
Poſtpoſita irati tormina uentris amem.

EXTRINSECVS.

Hulceribus & apoſtematibus, ſicut cepa adhibetur.

AMPELOPRASON, ſeu Porrum ſylueſtre.

AMpeloprаſon, Galeno dicitur Sylueſtre porrum, Germani ab odore acri uocãt Hundsknoblauch/ odorem enim habet acrem, ſicut omnibus ſylueſtribus
B maior ineſt, quàm ſatiuis acrimonia. Latinè Allium caninum dici poterit. Caule proſilit bicubitali, folijs porraceis, ſed anguſtioribus, flore candido, radice bulboſa. *Allium caninum.* Naſcit̃ in uinetis, unde Ampeloprаſon etiam eſt dictũ, quaſi uitigineum porrum. Vulgò Porrum uineale. Galenus à porro non alia ratione diſsidere ſcribit, quàm qua ratione ſylueſtria à ſatiuis. *Porrum uineale.*

TEMPERAMENTVM.

Temperamentum cum Porro ſatiuo idem habet, ſed eſt acrius ſicciusq;.

VIRES, INTRINSECVS.

Tuſum cum uino interaneorum animalia pellit, uenenis aduerſatur, Vrinam ciet: Eruptiones ſanguinis per genitale inhibet, potum impoſitumq;. Stomacho eſt nocentius quàm porrum, ob naturam calidiorem.

Salgamarij ceparum modò in aceto condiunt, & uſq; in ſequentis anni uſum recondunt, ut ſic innocentius reddatur.

EXTRINSECVS.

Inſeſſu uel fomentis urinã & menſes efficaciter ducit.

Digitized by Google

ALLIVM.

120

ALlium Græcis Scorodon quaſi σκαιὸρ ῥόδον, id eſt, rudis roſa, ut quibuſdam placet, Allium uerò ab Græco ἅλλεσθαι, hoc eſt, exilire, dictum cenſent, quòd ſcilicet exiliendo creſcat. C

Tria faciunt & ſunt Allij genera: Primum hortenſe, alterum ſylueſtre, quod ophioſcorodon. Tertium ex ſylueſtris allij genere, quod Scorodopraſon dicitur, de quibus ſingulis ordine dicetur. Ac primùm de hortẽſi in preſente capite.

Allium hortenſe, quod ſimpliciter Allium, & Græcis Scorodon appellatur. Germa. **Knoblauch**. In hortis paſsim ſatum & plantatum prouenit, fronde uirens cepitia, caule tereti & inani: flores in cacumine in globum circumaguntur, in quo ſemen emicat. Radicis bulbus tenuibus uelatur membranis, mox pluribus coagmentatur nucleis, & ijs ſeparatim ueſtitis, in cuius uertice complures fibræ cirrorum exemplo criſpantur, habitu tædioſo, & ſapore aſpero. Veſcentibus odoris & halitus fœditatem adfert. Didymus autor eſt, ſi allium Luna ſub terra poſita ſeratur, & idem ſub terris Luna latente uellatur, odoris fœditate cariturum. Halitus quoq; tædium edentibus aboleri fertur, ſi crudam fabam poſt allij eſum manducarint. Betæ radicem in prunis toſtam fœditatem odoris allij amoliri, ſi allio ſumpto edatur, Menander affirmat. D
Apium alij uiride, & folia rutæ recentia idem præſtare dicunt.

Nec hoc tacendum, tantam allij cum magnete eſſe diſcordiam ſeu antipathiam, ut ferrum à ſe abigat, ſi fricetur lapis allio. Cuius rei cauſæ, ſicut in multis ſimilibus, naturæ myſterijs ſunt relinquendæ.

TEMPERAMENTVM.

Allium calfacit & exiccat in exceſſu quarto.

VIRES, INTRINSECVS.

Quomodo fœtor Allij corrigatur, in deſcriptione eſt explicatum.

Sumptum Allium omnibus uenenis aduerſatur: utile meſſoribus alijsq;, qui molles putridasq; ſæpe aquas in æſtatis feruore bibunt. Noxios latosq; uentris uermes, aliaq; intra corpus uenena, uelut hirudines potas, ui ſua expellit, ut Galenus teſtatur. Sumptum Allium, ac uino mox poto, rabidi canis ſerpentumq; morſui medetur, Allio ſimul uulneri illito. Vocem ſonoram efficit, diuturnæ tuſsi eſt auxilio, & hydropicis: urinam ciet, laxat, tormina ſedat, pediculos perimit, lendes capitis purgat, ſi cum hyſſopo bibatur. Nonnulli Allio pulmenti modo cocto aſſaturas feruecum farciunt. Serpentem per os hominis dormientis illapſum, non facilè niſi aſsiduo Allij eſu expelli, ſcribit Eraſmus: Vnde etiam ollæ uel uaſa Allio circumlita, à ſerpentibus alijsq; uenenatis ſunt ſecura.

EXTRINSECVS.

Succus Allij ſcabritiem cutis, quæ lepræ eſt ſimilis, illitus emendat. In

cineres

cineres uſtum Allium, cum melle, idem præſtat efficacius, cutiſq; uitia & maculas corrigit: alopecijs item medetur. Suffitus Allij uel foliorum eius, menſes adiuuat: Pecorum morbis maximè conducit.

In pabulo etiam pecori datum, teſte Columella lib. 6. cap. 4 eſt ſaluberrimum.

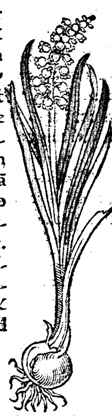
OPHIOSCORODON.

OPhioſcorodon, Latinis Allium colubrinum, ſeu anguinum, quod etiam urſinum, à foliorum magnitudine cognominant. Ger. **Ramſeren/Rampen/Germſel/Waldknoblauch.** Allium eſt ſylueſtre ſponte in nemoribus naſcens, folijs, ut Lilium conuallium, latis, odore molli, floribus in ſummo cãdidis, capite prætenui. Inuiſum hoc eſt paſtoribus, lac enim allij odorem acquirit, ſi eo iumenta ueſcantur. *Allium colubrinū, anguinū, urſinum.*

TEMPERAMENTVM, ET VIRES.

Temperamentum nec non uires allij colubrini cum allio ſunt pares: niſi quòd odor Ophioſcorodo eſt uehementior.

SCORODOPRASON.

SCorodopraſon, quaſi dicas Allioporrum, & guſtu enim & odore Allij & Porri naturam refert. Officinis Allium porrinum. Ger. **Feldknoblauch/Wilder Knoblauch/Ackerknoblauch.** Eſt ſylueſtris Allij genus. In pratis & campeſtribus hortiſq; etiam nonnunquam ſatum naſcitur, magnitudine porrum æquans, qualitatum Allij & Porri, teſte Dioſcor. particeps. Siquidem mediã inter Allium & Porrum figuram & temperamentum obtinet. Differentia eius à reliquis in folijs & ſemine obſeruatur. Folijs enim & caule latioribus eſt plenioribuſq;. Semen autem ceparum more fert in caule concauo nigrum. Pharmacopolæ non exiguo errore Scorodopraſo pro Scordio, ſimilitudine nominis decepti, ſunt uſi, & adhuc ferè utuntur. Sed quæ herba ſit Scordion, & quòd non ſit ſylueſtre Allium, ſequenti oſtendemus capite. *Alliũ porrinum.*

TEMPERAMENTVM, ET VIRES.

Scorodopraſon, teſte Dioſcoride, qualitatum Allij & Porri eſt parti-

ceps,promiſcuas ex utroq; ſibi uires uendicans: effectus Allij & Porri præbens;ſed inefficatius.Coctum,porri modo dulceſcit, & oleribus admiſcetur.

SCORDIVM.

SCordium Officinis falſò Scorodō ſylueſtre, ob nominis ſimilitudinem eſt appellatum, cū Scordium & Scorodon admodum ſint diuerſæ herbæ, ut deſcriptiones utrarumq; ſatis oſtendunt. Hactenus autem Scordium Officinis fuit incognitum,iam paſsim notum,hoc ipſum Valerio Cordo in Germania primùm,ut ipſe de ſe teſtatur,demonſtrante:cùm maximo antea precio ab Italis ſit emptum. Scordium uerò appellatum eſt,quòd Scorodi,hoc eſt,Allij odorem referat. Latini Trixaginem uocant paluſtrem, quòd Trixagini ſeu Chamædryi quadantenus ſit ſimilis, ad cuius differentiam paluſtris eſt dicta, quòd nimirum paluſtribus ſeu humentibus naſcatur locis.Dyſomon etiam,hoc eſt,graueolens,à graui allij odore eſt dictum.Germ.eadem ratione, qua Græci & Latini **Lachenknoblauch**/ & **Waſſer batenig** nominant.Chamædryi naſcitur ſimilis, locis paluſtribus, odore allij,folijs tamen Chamædry maioribus,minusq; in ambitu diuiſis,guſtu adſtringentibus & amaris: caule quadrangulo,flore ſubrufo, qui uno tātùm die uidetur durare Iunio uel Iulio menſe.Hæc Dioſcoridis deliniatio nulla reclamāte nota cum Trixagine paluſtri noſtra conuenit. Ac prorſus eadem eſt noſtri cum eo quod in Creta,Italia & Gallia naſcitur Scordio figura.

TEMPERAMENTVM.

Qualitas Scordio,ut guſtus & facultates eius demonſtrant,eſt calida. Theriacis etiam admiſcetur,eò quòd corpus commodiſsimè purgat. Pro quo tamen Officinæ hactenus Allium ſylueſtre admiſcuerunt.

VIRES, INTRINSECVS.

Scordium uenena ſerpētum expellit,omnia interna membra purgat, urinam menſesq; ciet,omnibusq; intra corpus malis ex frigida obſtructione natis medetur.In uino coctum & potum,quæ intra corpus contuſa fracta luxatáue ſunt,ſanat.Cum Naſturtiò ſumptum aduerſus tuſſim pollet.Contra pectoris exulcerationem & pus, tritum in puluerem ex melle lingitur.Expreſſus Scordij ſuccus ad omnia eſt efficacior.

EXTRINSECVS.

Viridis herba impoſita,putrida & impura damna,hulceraq;,abſq; ci-

catricibus

Digitized by Google

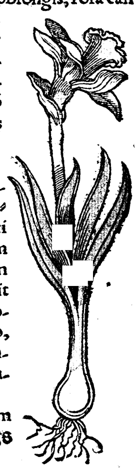
A catricibus potenter ſanat. Eſtq; ad uarios affectus tam intra, quàm extra corpus, & uiridis & arida herba utilis.

NARCISSVS.

NArciſſus paucis hodie cognita herba. Germa. **Narciſſen röſzlin.**

Duum præcipuè inuenitur generum: Candidus & luteus. Candidum deſcribit Dioſcorides, eumq; duplicem ex interna floris forma facit, ut ex deſcriptione eſt uidere. Porro folia habet ſimilia, tenuia, multò minora, & anguſtiora, caulem uacuum & ſine folijs, dodrante altiorem: florẽ album, intus croceum, in quibuſdã uerò purpureum. Radix rotunda, bulboſa, intus alba. Semẽ, uelut in tunica, nigrum, longum. Florem fert mẽſis Maij initio. Hæc deſcriptio adeò herbæ huic quam pictam, ab Hieronymo antè Trago oſtenſam, damus, reſpondet, ut nihil prorſus, quod diuerſum ſit, inueniri poſsit. Radicem ſiquidem habet bulboſam, ex qua rotundi, & caui, & leues caules enaſcuntur, folijs Allij, oblongis, roſa can-
B dida, ſenis folijs, in cuius medio terni lutei conſpiciuntur apices. Semen, decidente flore, in folliculis, uelut Lilium aquaticum profert. Candida hæc Narciſsi ſpecies Leucoio Theophraſti reſpõdet, pro quo à plerisq; ſumitur, ut capite de Leucoijs eſt dictum.

Alteram præterea Narciſsi faciunt ſpeciem, luteam. German. **Geel Hornungs blůmen/oder Merzenblůmen** Latinis Narciſſus luteus. Folijs hic naſcitur Allij, ſed minoribus & tenerioribus, radice itidem Allij, minore tamen, copioſa, adeò ut tricenas coniunctas ſit inuenire, uelut in Porro ſatiuo. Menſe prodit Februario, unde etiam nomenclaturam accepit, flore, ſicut Leucoium Theophraſti, ſeu candidum, luteo, rotundo, ſed maiore, duplicíq; foliorum contextu, inodoro. Menſe Maio abſq; ſemine folia & flores euaneſcunt.

Alij quoq; Narciſsi faciunt ſpeciem Bulbum, quem deſcripſimus Vomitorium, Germ. **Blae Hornungs blůmen**/de quo ſuprà.

TEMPE.

DE NATVRA ET
TEMPERAMENTVM.

Narciſſus, Galeno teſte, complexionis eſt calidæ & ſiccæ. Vis ei gluti- C
nandi.

VIRES, INTRINSECVS.

Narciſsi exiguus intra corpus, niſi ad uomitiones ciendas, eſt uſus. Radix enim cocta aut in potum ſumpta, uomitum facit.

EXTRINSECVS.

Radix cum folijs trita & illita, tumores mammarum in puerperis ſedat: eadem ratione aduſtionibus medetur. Virides cum ſucco tuſi narciſsi, uulnera & neruos etiam diſſectos glutinant ſanantq́. Cum melle luxatis illinitur: membrorum doloribus & podagræ eſt auxilio. Eodem modo inflammationes reſtinguit: maculas, papulas, omniaq́; cutis uitia corrigit, cum aceto & urticæ ſemine trita. Tubercula, hulcera, duritiesq́; cum uiciæ aut fabarum farina mollit. Aculeos aliaq́; corpori infixa, pari ratione extrahit.

COLCHICVM.

Ephemeron.

Bulbus agreſtis. Canineca. Hermodactylus.

Colchicum à Colchide regione, in qua copioſiſsi-
mè prouenit, dictum eſt. Aliàs Ephemeron, ſiue
Ephemeron letale, quòd quo die ſumptum fuerit ho-
minem interficiat. Letale autem, ad differentiam alte-
rius, quod Ephemerum non letale dicitur, & Iris ſyl- D
ueſtris, hodie nobis incognitum, ut ſuprà in Cacalia
eſt dictum. Latini Bulbum agreſtem uocant. Galliæ
rura Caninecam, quòd canes necet. Officinis Her-
modactylus. Verùm magno damno & incommodo
utentium. Hermodactylus enim & Ephemerum ſeu
Colchicum diuerſa eſſe conſtat: cùm & Paulus Ae-
gineta diuerſa de Colchico ſeu Ephemero, & Her-
modactylo capita conſtituerit. Præterea ex Hermo-
dactylo catapotia ad podagras maximè commendā-
tur, aluiq́; deiectione, præſertim in articularijs mor-
bis molitur. Quinq́;folium quoq́; Dioſcorides Her-
modactylon eſſe dicit, & coxendicis quoq́; dolori-
bus prodeſſe. Colchici uerò, ſeu Ephemeri letalis
uſus adeò eſt noxius, ut ſumptum intra diem homi-
nem perimat: exterius pruritum ciens, interius uerò
uellicans, cum graui ſtomachi exæſtuatione, mixtũ
cruorem ſtrigmentis in aluum depellens. German.
Wiſenzeitloſen/ Vchtblůmen. Flores ſub exitum
autumni fundit croceo ſimiles, ſubcandidos. Poſt florem uerò, menſe ni-
mirum Februario, & ſub initium ueris, folia fert bulbo ſimilia, pinguio-
ra: caulem palmum altum, ferentem ſemen ruffum: radicis cortex in ni-

gro

A gro colore ruffeſc it, cortice uerò detracto radix alba, tenera, ſucco plena & dulcis apparet. E medio bulbo rimula dehiſcit, unde flos erūpit. Nonnulli etiam **Nackethůren** appellant, quoniam flos nudus abſq; folijs ſub autumni finem erumpit. Sunt qui exiſtiment Narciſſum eſſe, cuius meminit Theophraſtus, & Vergilius, cùm ait: Nec ſera comantem Narciſſum: ſerò enim hic flos prodit. Quos hac ratione defendit Tragus, ut ſolus flos ad Narciſſum referatur: radix uerò ſeu bulbus relinquatur eſſe Colchicon, ſeu Ephemerum letale. *Narciſſus Theophraſti et Vergilij.*

TEMPERAMENTVM.

Colchicum calidum & ſiccum in ſecundo conſtituunt ordine, ſeu receſſu à medio.

VIRES, INTRINSECVS.

Radix Colchici, teſte Dioſcoride, intra corpus ſumpta, fungorū modo ſtrangulando enecat. Maximè itaq; cauendum eſt ne catapotijs contra articularem morbum admiſceatur, ut in deſcriptione etiam eſt indicatum: cùm magno errore Officinæ Colchicum Hermodactyli uocent nomine, cuius ad Catapotia contra podagram eſt uſus. Contra ſumptū uerò Colchicum proſunt eadem, quæcunq; aduerſus fungos opem ferunt. Bubulum præſertim lac potum, ut quoties hoc affuerit, nullū præterea ſit aliud quærendum. Plura docet remedia Paulus.

B

EXTRINSECVS.

Trita & illita radix maximos dolores mitigat. Tela & aculeos, aliaq; corpori infixa cum melle & furfuribus hordei illita, breui extrahit.

Cum Fabarum uel Viciæ farina & melle illita, duri ties & tumores contumaces mollit: luxata reſtituit: cū aceto & ſemine urticæ cutis uitia emendat.

CROCVS.

ET Crocus ex Bulborum eſt genere. Commune Græcis, Latinis & Officinis nomen habet. A Croco, ſecundum fabulas, iuuene, qui ex amore Smilacis uirginis in nominis ſui florem eſt conuerſus, ſic dictus. Vnde Ouidius lib. 4. Metamorph.

Et Crocum in paruos uerſum cum Smilace flores.

Arabes Sahaffran, ſicut & Germani **Saffran**/appellant.

Plura ſunt eius genera & nomina à natali ſolo: Vienenſis à Viennēſi agro, ubi optimus hodie naſcitur. Coryceus, à Coryco Ciliciæ oppido, ubi plurimus et optimus quoq; prouenit.

Cyrenaicus

Cyrenaicus à Cyrene. Olim Lycia, Sicilia, Cilicia, & Italia croco celebrabantur tantùm, hodie uerò in Germania copioſè etiam prouenit, in Viennenſi maximè agro. Porrò croci appellatione non tantùm tota cũ radice herba intelligitur, uerùm ipſa etiam floris tantùm ſtamina, per excellentiam, ſimpliciter Crocus appellantur. Florem primum in autumno fert purpureum, Colchici floribus non diſsimilem, in quo flammea Croci ſtamina, quæ non ultra menſis ſpacium durant: quæ cùm decidũt & colligũtur folia prodeunt oblonga & anguſta, ad capillamenti penè exilitatem, quæ tota uirent hyeme: radix bulboſa, copioſaq́; , & uiuax. Præſtantiſsimum & utiliſsimum in Medicina tradit Dioſcorides recentem, coloris boni, paulum candidi gerentem, in capreolo, oblongum, omnibus ſuis partibus conſtantem, non fragilem, plenum, à quo detractũ eſt nihil, qui madefactus manus inficit, nec ſitum redolet, aut cariem ſentit, ſubacrem. Quod ſi huius generis non ſit, aut uetus, aut humore perfuſus creditur. Et hoc miraculo naturæ aſſcribendum eſt, quòd Croci radix ſeu Bulbus extra terram repoſitus, nihilominus iuſto floris appetente tempore floret. Sed poſtea, uelut alimento priuatus marceſcit. Crocũ cum melle aut dulci alia re tritum nullũ colorem inducere, autor eſt Plinius.

TEMPERAMENTVM.

Facultas ei calida eſt in ſecundo, & ſicca in primo ordine.

VIRES, INTRINSECVS.

Crocus cor confortat, ſanguinem purgat, uenena à corde depellit.

Peſtis remedium. Contra internam peſtem nonnulli in oui occluſa teſta Crocum torrent, ac Theriaca & Sinapi, alijsq́; ſpeciebus admixtis electuarium, quo uenenum per ſudores expellatur, conficiunt. In cibo uel potu ſumptus Crocus urinam & menſes ciet. Ictericis etiam medetur: præſertim uerò ſi cum uino dulci aut Maluatico bibatur. Debili & exulcerato uentriculo, pectori, iecori, pulmoni, renibus, & ueſicæ in cibo prodeſt.

Duarum triũmue drachmarum põdere ſumptus, eſt letalis, teſte Dioſcoride: quod bulbo croci aliqui etiam attribuunt.

EXTRINSECVS.

Membra paralytica & durities neruorum mollit: qua de cauſa Oxycroceum dictum cataplaſma ad hos effectus utiliſsimum conficitur.

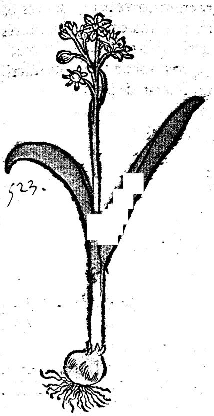
Collyrijs oculorum cum lacte muliebri utiliter miſcetur.

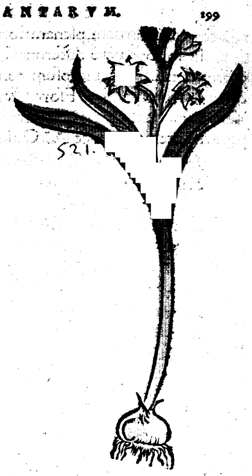
HYACINTHVS.

Vaccinii. Vaccinii quid, & aliorum de Vaccinio ſententiæ. HYacinthus Latinis Vaccinium. Officinis incognitus. Ger. **Mertzblůmen/blaw Mertzblůmen.** Porrò Vaccinia ſunt qui credant eſſe Mora uaticana ſeu Mora bati. Germa. **Bromberen/** per literarum commutationem. Alij fructus putant eſſe ſylueſtres, quos Myrtillos uocant. Germa. **Heydelbeern.** Rurſus nonnulli faciunt Thalictron ſeu Conſolidam regalem, Germa. **Ritterſporn.** Sed lõgè illos aberrare, qui uel

Digitized by Google

A

B

uel Mora bati, uel Myrtillos pro Vaccinio ſumunt, uel hoc ſolummodò argumento conſtat, quòd Vergilius eò loci, cùm ait: Alba liguſtra cadunt, Vaccinia nigra leguntur: non fructus, ſed florum mentionem facit. Verior autem eſt eorum opinio, qui Vaccinium faciunt hodie Conſolidam regalem, ob floſculum, quem habet, purpureum. At nos Vaccinium reuera eſſe Hyacinthum, de quo iam agemus, ſummorum teſtimonio & autoritate, certisq; rationibus firmati ſtatuimus. Nec, quod tamē leue eſt, obſtat, quòd Vergilius Vaccinia nigra uocat: & uiolas, cùm ſint purpureæ, ſimiliter nigras uocat, inquiens: Et nigræ uiolæ ſunt, & Vaccinia nigra.

Duplicem autem faciunt Hyacinthum: album & cœruleum. Albus dicitur reſpectu cœrulei, non quòd prorſus ſit albus, ſed quòd ad cœruleum collatus palleſcere uideatur. Germa. fœminam appellant. Alij tamen probabili ſententia, eundem uolunt eſſe Hyacinthum album, & cœruleum, ætati pallidiorem formam adſcribentes: ſiquidem cùm adoleſcunt palleſcere incipiunt. Quorum placet ſententiæ ſubſcribere. Cœruleus itaq; Hyacinthus, quem & marem uocant, triplex inuenitur ex florum differentia: maximus, maior & minor. Naſcitur in nemoribus, mēſe Martio & Februario crumpens, unde Germanicam etiam appellationem ſumpſit. Folia bulbo ſimilia, ut deſcribit Dioſcor. habens, caulem dodrantalem, leuem, minimo digito tenuiorem, uiridem, comam habet

adiacentem incuruam,plenam florum purpureorum , radicem bulbo- C
ſam. In floribus uerò differunt: In minore enim flores ſunt maiores & patentiores,ut figura idipſum commonſtrat. In maiore uerò minores & quaſi orbiculati ſunt. Florem fert in Martio,quo tempore & uiola. Verùm quod ad flores Hyacinthi attinet , quos poëtæ ſcribunt inſcriptos eſſe literis,ſeu uoce αἰαῖ. Ouid.enim 13. Metamorph. ait:

Ipſe ſuos gemitus folijs inſcribit, & αἰαῖ
Flos habet inſcriptum,funeſtaq; littera ducta eſt.
Et paulò pòſt:
Littera communis medijs pueroq; uiroq;,
Inſcripta eſt folijs,hæc nominis, illa querelæ.
Præterea Theocritus Idyll.19.
Nunc Hyacinthe ſonet tua littera, ſcilicet αι αι
Non tamen hoc ſatis eſt αι αι,plus ergo loquatur,
Litterulasq; uelis folijs inſcribere plures.

Hæc noſtro Hyacintho non conuenire haud negamus. Sed Hyacinthum cuius Poëtę meminerunt,ab hoc diuerſum facimus. Flos enim ille quem ex Aiace fabulantur extincto natum poëtæ,ex candido rubens , literis Hyacintho ſimilis uidetur,ut teſtis eſt Pauſanias,ob quod eundem Hyacinthum poëtæ nominarunt rubentem, Velut Verg. cùm inquit: Et ſuaue rubens Hyacinthus.

Hyacinthus duplex. Vnde conſtat duplicem eſſe Hyacinthum: alterum cœruleum,quem D Dioſcorides & alij deſcribunt: alterum uerò purpureum, ſeu rubentem à ſimilitudine alterius ſic dictum , cuius meminerunt poëtæ. De quo *1. Cæruleus.* Verg. Dic quibus,inquiens,in terris inſcripti regum naſcantur nomina *2. Purpureus ſeu rubens.* flores. Hyacinthum intelligens rubentem, in quo regis Aiacis primæ literæ, uidelicet αι,efformantur. Hieronymus Tragus hunc putat eſſe florem,quem Germa. **Goldtwurtz**/& **Heydniſch lilien** appellant,ut de Hemerocalli dicetur. Sic de Vaccinijs & Hyacintho controuerſiam ſatis eſſe ſublatam puto.

TEMPERAMENTVM.

Radix Hyacinthi exiccat in primo ordine,refrigerat autem in ſecundo completo, uel tertio incipiente.

VIRES. INTRINSECVS.

Radix ſumpta, ut ſcribit Dioſcorides , urinam ciet: Phalangiorum quoq; morſibus auxiliatur.

Semen cum uino potum ictericum morbum pellit.

EXTRINSECVS.

Cum albo uino trita radix & illita , pubertatem,referente Dioſcor. & Plinio,coërcet,nec patitur erumpere.

ARVM.

A

ARVM.

ARum & Ariſarum eodem cõmuni nomine. Folijs in Martio ſtatim naſcitur Dracunculi, ſed lõgioribus & paucioribus, minusq; diſtinctis maculis: caule dodrãtali ſubpurpureo, piſtilli ſpecie, è quo croceum ſemen exit: radice Dracũculi, alba, quæ quia minoris eſt acrimoniæ, decocta comeditur. Antequam ſemen emittat, erumpit inuolucrum & cucullum, quod mucronata in turbinem uaginula piſtillum complectitur, & ſuo fouet ſinu. Menſe uerò Iulio & Auguſto, ubi fructu prægnans fuerit, fathiſcit in hiatum, ac ſolida piſtilli facies dilutiore purpura rutilans emergit, & anfractu penitus tandem patente, primùm uiridia, dein crocea penitus ſpectantur ſemina, quæ in coronæ modum concinnè contexta, imam eius partem ambiũt. Naſcitur in ſyluis, locis umbroſis, humidis & frigidis. *Ariſarum*

B

Dracunculus aliàs minor, & Serpentaria minor, Cordo teſte, quibus forma & facultate per omnia conuenit: Pes item uituli, à foliorum figura appellatur. Vulgò, ob piſtilli formam, Sacerdotis uirile. Germ. **Pfaffenpint/Aron/Teutſcher Imber**/ob uehementem acrimoniam. *Dracũculus minor. Serpentaria minor. Pes uituli. Sacerdotis uirile.*

Duas prætrea Ari ſpecies Tragus ponit: alteram inuolucro & floribus flauis, quam in uineis Rheni copioſam deprehenderit, folijs & radice priori ſimilem.

Alteram folijs maculoſis, inſtar ſatyrionis, quòd rarò florem producat. Viribus cum prioribus ijſdem. Radix omnium, dum adhuc eſt tenera, lac emittit.

TEMPERAMENTVM.

Diuerſa Ari, pro regionis natura, eſt acrimonia. Cyrenis enim minimam, Galeno de alimentorum facultatibus teſte, acrimoniam obtinet: unde elixa in cibis manditur. In Aegypto uerò radice naturæ mollioris naſcitur, quæ etiam cruda, ut ſcribit Plinius, comeditur. In noſtra uerò Germania acrimoniam habet ſummam, ut uix guſtari, ob miras & diutinas quas in lingua excitat puncturas, poſsit. Itaq; quod minoris eſt acrimoniæ, calidum eſt & ſiccum, ſecundum Galenum, in gradu primo. Noſtrum uerò calfacit & exiccat in tertio. Diſcutit, extenuat & extergit.

VIRES, INTRINSECVS.

Dioſcorides eaſdem illi cum Dracunculo uires aſsignat, Vnde Dracontium minorem non malè appellabimus.

Digitized by Google

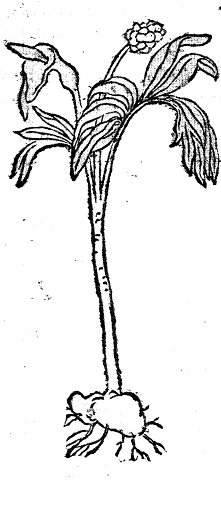
Radix tuſa, in medicamentis, drachmæ unius pondere ſumpta, præſentiſsimum contra uenena eſt antidotum. Aliqui theriacam æquali põdere addunt. Succus foliorum expreſſus cochlearis quantitate potus, idẽ præſtat, aceto mixto & addito, ne linguam erodat. Puluis Ari cum ſacchari duabus drachmis dyſpnoeicis ſummoperè confert: lentum enim & uiſcoſum phlegma diſcutit, excreationes multas facit: pulmonem & pectus purgat. Tuſsi maximè eſt utilis. Vẽtriculum, uiſcoſum phlegma, & melancholiam expurgat. Ad menſes trahendos ſeminis uel radicis drachmæ duæ, in uini cyathis duobus ſufficiunt. Eadem potio mulieribus, quæ à partu non purgantur, prodeſt, & ſecundas trahit. Animantibus radix ad eadẽ eſt utilis. Pares facultates aqua ſtillatitia & ſuccus obtinent. Trium uel quatuor drachmarum pondere pota, rupta ſanat. C

EXTRINSECVS.

Folia uiridia, ſi ullum aliud, ad hulcera peſtilentia ſananda ſunt efficaciſsima: ſimiliter pedum uitijs & putredini. Succus & ſtillatitius liquor hulcera putrida purgant, & ſanant. Folia cum radice in uino & oleo cocta mariſcas inſeſſu tollunt, & ſedem procidentem retrahunt.

Caſeis à mulierculis folia contra uermiculos inſternuntur.

Tumoribus aurium, ſtrumis, ficubus cirrhiſq; medetur: faciei deformitatem, cutiſq; emendat. Puluis radicis ſupercreſcentem in uulneribus carnem minuit. D

Dracunculus maior. Serpentaria maior Colubrina

Alterum, quod idem eſſe cum Aro deſcriptio ſatis oſtẽdit & uires, quę utriſq; pares tribuũtur, nomas ſiſtit, collyriaq; efficaciſsima contra fiſtulas ex eo fiunt.

Deniq; addit Dioſcorides, radicem, cuiuſcunq; animalis pudendo impoſitã, id corrumpere.

DRACONTIVM.

DRacontion magnum, ſeu Dracunculus maior, nõnullis Serpentaria maior, & Colubrina. Officinis hæc eſt incognita. Sed Officinæ peculiarem habent Serpentariam, de qua ſuprà proprio capite eſt dictum. Germa. Schlangenkraut/Drachenwurtz.

Nominis id accepit, & à caulis uerſicolore forma, & à uertice qui ſinuoſo oris hiatu, linguam exerens cruentam exprimit. Plinius uerò lib. 25. cap. 2. nominis id impoſitum eſt autor,

quòd

A quòd ad primas ſerpentium uernationes è terra prodeat, & cum ijſdem ſe recondat, nec omnino ea occultata ſerpens appareat.

Dioſcorides quidem duo exhibet Dracunculi genera folijs differentia: Alterum hederaceis, alterum uerò rumicis. Sed Ruellius unum tantùm cenſet eſſe Dracunculum, duplici repræſentatum hiſtoria, alterumq; caput adſcitium eſſe, ac præter Dioſcoridem ab aliquo adiectum. Naſcitur itaq; Dracontion maius locis opacis, uelut in ſepibus, caule glabro, leuiq;, recto, bicubitali, baculi craſsitudine, uerſicolore, ut angui uideatur ſimilis, purpureis abundante maculis: folijs rumicis inflexis, & plicatis, è foliato ſcapi faſtigio uagina quædam foris herbacea proſilit, in mucronem ſenſim turbinata, uelut erupturi partus inuolucrum, quæ cũ dehiſcens ſeſe pandit, purpureum cornu in acumen faſtigiatum demonſtrat. Ea ſeminis incremento diſtenta diſsilit in rimam, & tandem elangueſcens flaueſcit, ſubareſcensq; perit relicto cornu, cuius imam partem fructus ſubit racemoſus, coloris inter initia cinerei, poſteaquàm maturuit crocei & punicei. Radicem grandem, rotundam, candidam, tenui cortice ueſtitam. Semen iam maturum quodammodo nigreſcens, carpitur. Radix uerò in Iulio aut Auguſti initio foditur. Iſaron etiam Dioſcoridi appellatur. Biſtortam pleriq; uoluerunt hanc eſſe, ſed magno etiã errore. Nam Biſtorta naturæ eſt frigidæ, hæc uerò uehementer eſt calida. *Iſaron.*

B

TEMPERAMENTVM.

Facultas Dracontio adſcribitur calida & ſicca.

VIRES, INTRINSECVS.

Eaſdem ferè cum Aro uires habet, Venena eodem modo quo Arum ſumpta, à corde pellit, pectus purgat, collectiones diſcutit, internisq; mẽbrorum uitijs prodeſt: Languidos confortat.

EXTRINSECVS.

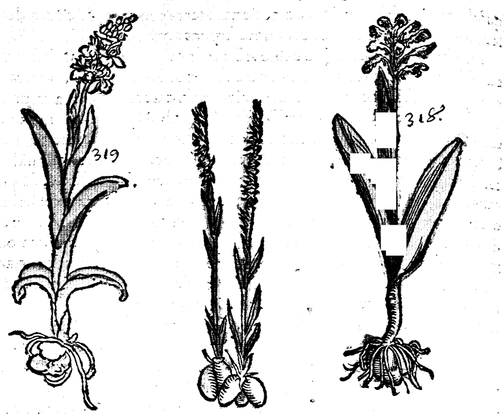
Ex Dracontij radice & folijs præſtantiſsima olea, unguenta & cataplaſmata ad omnia mala damna, fiſtulas, carcinomata, & exedentia hulcera conficiuntur. Folia cum melle illita faciei maculas extergunt. Succus aurium dolores infuſus ſedat.

Folia interpoſita morſibus uenenatorum animantium, uenena educunt & ſanant. Plures cum Aro facultates poſsidet.

ORCHIS.

TEſticulorum ſpecies etſi poſſent uno abſolui capite: ſicut etiã Theophraſtus omnes Orchios nomine comprehendit, melioris tamen & lucidioris cognitionis gratia in tres ſpecies, ac terna ordine capita diſtinguemus. Primum autem genus eſt, quod Orchin, hoc eſt, Teſticulum & Cynoſorchin, hoc eſt, Teſticulum caninum Dioſco. uocat, de quo in præſente capite. *Teſticulorũ genera*

C

Alterum genus eſt, quod Orchin Serapiada, & Triorchin uocat, de quo capite ſequente. D

Tertium teſticulaceum genus eſt Satyrion, de quo capite ab hinc tertio. Germa. omnes Teſticuli ſpecies **Mergentrăhern** appellant, quòd folia quorundam maculis ſint compuncta.

Orchis. Cynoſorchis. Teſticulus canis.

Primum igitur genus, quod Græci & Latini Orchin & Cynoſorchin appellant, Officinæ Teſticulum canis, Germa. **Knabenkraut**/ Duas habet ſpecies: Marem & fœminam, & utrunq; duplicem: maiorem & minorem, eruntq; ſic quatuor Orchios ſeu Cynoſorchios ſpecies, nimirũ Orchis mas maior, & Orchis mas minor. Orchis fœmina maior, & Orchis fœmina minor.

Naſcitur hodie in hortis & pratis, locisq; paſsim ſabuloſis: Dioſcoridi uerò in petroſis & arenoſis: folijs circa caulem & imam eius partẽ per terram ſtratis, oleæ molli ſimilibus, anguſtioribus tamen, leuioribus & longioribus: Caulem habet dodrantalem, in quo flores purpurei. Radix bulbo ſimilis, oblonga, duplex, in oliuę modum anguſta, altera ſuperior, altera inferior, teſticulorum forma, unde nomen etiam accepit. Orchis uerò mas maior, eſt folijs latioribus, & floribus ferè candicantibus: Minor autẽ Orchis mas folia habet anguſtiora, & maculoſa magis, floremq; purpureum. Fœmina folijs eſt quàm mas minoribus, eſtq; eadem ex foliorum magnitudine ſimiliter duplex: ut pictura hæc affabrè demõſtrat: flos utriq; fœminæ purpureus. Inueniuntur maximè Maio menſe, & Iunij initio.

TEMPE.

TEMPERAMENTVM.

A Radix maior eſt calida & humida, dulciſq;: Minor uerò eſt calida ſiccaq;.

VIRES, INTRINSECVS.

Vires omnibus teſticuli generibus eædem aſsignantur. Ad Venerem radix pronos facit, in cibo uel eclegmate ſumpta.

Maiorem radicem ſeu radicis Teſticulum alterum, qui maior eſt, ſi edant uiri, maſculos generare: minorem uerò ſi fœminæ, fœminas, autor eſt Dioſcorides.

Arida radix Venerem inhibere atq; diſsipare fertur: Contrà uerò uiridis cum caprino lacte pota, ad Venerem incitare.

Galenus minorem Orchin Venerem omnino cohibere & reprimere tradit, Maiorem uerò excitare in potu ſumptum.

EXTRINSECVS.

In uino decocta radix, & cum melle mixta, hulceribus oris maximo eſt remedio.

Eadem cum polēta illita, uel per ſe trita, tumores & uitia partium earum erumpentia ſedat.

ORCHIS SERAPIAS, ſeu Triorchis.

B SEcundum, ut diximus, teſticulorum genus eſt Orchis Serapias, ſic dictū, ut refert Dioſc. ab Andrea Medico, ob multos radicis uſus. Alij ab Serapi Alexandrinorum Deo, qui inſigni laſciuia celebratur, dictum putāt. Aliàs Triorchis, à trium Teſticulorum forma, quibus radix eſt cōpacta. Germa. **Ragwurtz**. *Triorchis*

Huius duæ deprehenduntur ſpecies, ſolo flore diſcrimen faciēte, qui in altero eſt purpureus, & ſubcandidus, quem marem uocant: in altero uaricolor, quem fœminam. *Triorchis mas.*

In pratis naſcitur & campeſtribus, folijs porro ſimilibus, oblongis, latioribus & pinguioribus, in alarum cauis inflexis, cauliculo dodrantali. Florem mas habet purpureum: fœmina uerò flores diuerſis coloribus diſtinctos profert, purpureo nimirum, candido, uiridi ac nigricante: inferioreq; parte fuci effigiem exhibent: radix tribus teſticulis eſt compacta, quorum tertius reliquis eſt ſuperior minorq;. Eodem quo Orchis inuenitur tempore.

TEMPERAMENTVM.

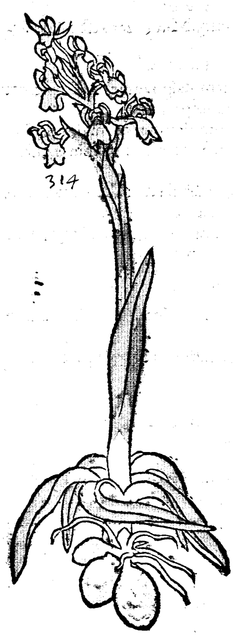
Triorchis in ſecundi ordinis initio fertur exiccare.

VIRES.

Vires cum Cynoſorche eaſdem, Dioſcoride teſte, obtinet, ad Venerē tamen, ut Galenus tradit, non ſimiliter eſt accommodus.

Digitized by Google

C

D

Illita radix tumores diſcutit, & ulcera expurgat, herpetas cohibet, fiſtulas ſanat, inflammationes compeſcit.

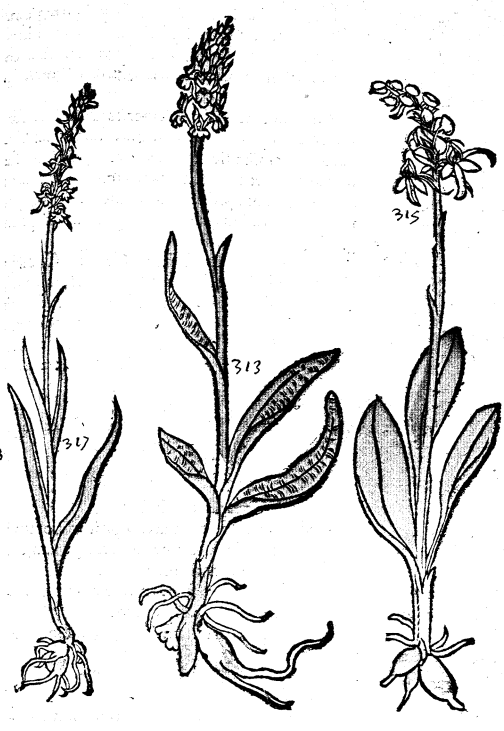
Siccatus exiccat uehementius, nomas compeſcens, hulceraq; putreſcentia contumaciaq;, & maligna oris, ſanans. Eadem cum uino pota, aluum ſiſtit.

SATYRION.

SEquitur tertium Teſticulorum genus, quod Satyrion uocant, à Satyris nimirum.

Huius duo ſunt genera: Alterum quod Satyrion trifolium uocant, Germa. **Stendelwurtz**: Alterum quod Satyrium baſilicum. German. **Creutzblůmen.**

A

B

Satyrion trifolium, Vulgò Teſticulus uulpis, & Teſticulus Sacerdotis appellatur: Trifolium uerò à tribus eſt folijs cognominatum, quæ ad terram uerſa habet. Germa. **Stendelwurtz.** Naſcitur locis maximè montoſis & apricis, folijs rumici aut lilio ſimilibus, minoribus tamen & rubentibus. Caule nudo, longo, cubitali: flore lilij, albo: radice bulbi ſimilitudine, mali modo extuberante, foris rufa, intus oui modo alba, guſtu dulci & ori grato. Iunio maximè menſe inuenitur. *Satyrion trifolium. Teſticulus uulpis. Teſticulus Sacerdotis.*

Satyrium

Satyrium baſilicum. Satyrium regium. Palma Chriſti. Bucheidē. Digti citrini. Satyrium baſilicum mas.

Satyrium baſilicum, Latinis Satyrium regium, Officinis Palma Chriſti, ob ſimilitudinem radicis cum manu humana, Arabibus Bucheiden, Auicennæ Digiti citrini. Germa. uerò **Creutzblůmen** appellatur.

Hocq; duas rurſus habet ſpecies: Marē & fœminam. Satyrium baſilicum mas folia habet Cynoſorcho ſimilia, florem purpureum, radicem flaueſcentem citra albedinē, manus inſtar ramoſum: modò enim ſex, modò quatuor, modò quinq; pluréſue radices ad humanorum digitorum effigiem prodeunt.

Satyrion baſilicum fœmina.

Satyrion baſilicum fœmina, German. **Creutzblům weible**/folijs eſt paulò latioribus, maculoſiſq;, floribus in purpureo albeſcentibus, radice cū albedine flaueſcente, ad digitorum manus humanę formam. Naſcitur locis ijſdem, quibus Satyriō trifolium. Màs Iunio potiſsimùm, fœmina uerò Maio conſpicitur.

TEMPERAMENTVM.

Satyrion trifolium calidum ſtatuunt & humidum, guſtu dulce. Satyrium uerò Baſilicum, calidum & ſiccum in ſecundo ordine. D

VIRES, INTRINSECVS.

Satyrion trifolium ad Venerem incitandi uim habet.

Radix ſeu Teſticulus maior, qui et inferior, mares gignit, minor uerò & ſuperior fœminas, Plinio referente. In uino nigro auſtero potum, opiſthotonum iuuat, Dioſcoride & Galeno conſentientibus.

Satyrij baſilici ſemen ex uino ſumptum, nouem diebus comitiales ſanat. In eundem effectum uinum diluitur herbæ decocto.

Radicis ſcobs in uino, ad arcēdam quartanam datur, quam uomitione curat, paulò ante acceſsionem pota.

EXTRINSECVS.

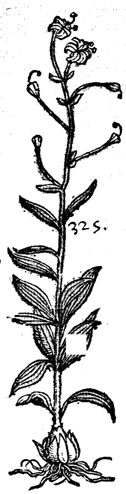
Radix geſtata fertur amuletum eſſe. Ad erugandam cutem, neruorū dolores, & noxia medicamenta prodeſt.

HEMEROCALLIS.

HEmerocallis, ſiue Lilium ſylueſtre. Germa. **Goldtwurtz/Goldtpoln/Heydniſch blůmen/Juncker lilien.** Officinæ Aſphodelon uocant, ſed falſò. Aſphodeli enim radix, Pæoniæ radici eſt ſimilis, multis uelut glandulis cohærentibus, Hemerocallis uerò radicem habet lilio ſimilem. Maximè itaq; errant qui ſylueſtre hoc Lilium ſeu Hemerocallin

pro

A

B

pro Aſphodelo ſumunt. Naſcitur folio & caule Lilij, porraceo colore: flores in caule per exortus ſingulos terni aut quaterni erumpunt, lilij ſciſſura dehiſcentes, uenulis quibuſdam diſtincti, colore in purpureo ſubpallido: radix magna & bulboſa. Semen in uaſculis longis, latum & flauum. Nominis id inditum tradũt, quòd flos eius fugax interdiu pulchritudinem ſuam tueatur, nocte uerò languidius efflaceſcat. Tragus Hemerocallis hanc deſcriptionem ꝗ maximè ad Hyacinthum rubentem poëtarum accedere credit, ut uerißimile ſit hunc florem Hyacinthũ rubentem eſſe cuius ſuprà meminimus. Menſe erũpit Maio, florem circa meſsis tempus producit. In ſyluis montibusq; naſcitur, ac in hortis etiam uoluptatis gratia plantatur.

TEMPERAMENTVM.

Qualitas Hemerocalli eſt refrigerandi et exiccandi, ſicut etiam Hyacintho.

VIRES, INTRINSECVS.

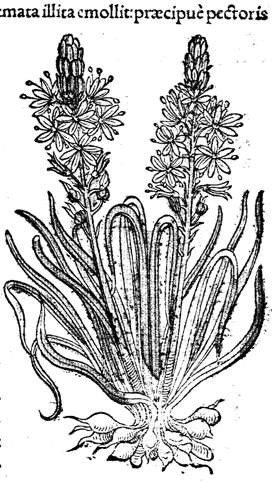
Hemerocallis in uino cocta potaq;, prodeſt difficulter meientibus, & menſibus impeditis.

EXTRINSECVS.

Calida œdemata illita emollit: præcipuè pectoris tumorem radix trita mollit ſanatq;. Aliqui cũ uini fæcibus decoquendam priustradunt. In cinerem redacta radix, alopecias cũ melle capillis explet. Reliquas cũ Lilij albi radice uires obtinet.

ASPHODELVS.

Aſphodelus, Latinis Haſtula regia, Affodilus corruptè Officinis. Aliàs Albucum. Folijs eſt porri maioris, caule leui & inſigni, ferente in cacumine florem, quem Anthericon uocant: radices ſubiacent longæ, rotundæ, glandibus ſimiles, guſtu acres. Hæc non niſi ſata & culta in Germaniæ hortis prouenit. Officinæ falſò pro Aſphodelo Lilium agreſte, ſeu Hemero-

Haſtula regia. Affodilus Albucum.

Anthericon flos Aſphodeli

merocallidis radicē exhibent, ut in præcedente capite oſtendimus, quod C etiam in Botanologico ſuo teſtatur Cordus, inquiens: Officinæ falſò pro Aſphodelo aliam, bulboſam ſimiliter, ſed longè ab Aſphodelo diuerſam, uendunt radicem, ex humili collectā herba: cum Aſphodelus omnium, quę bulbos habent, plantarum, maximum caulem proferat, Vt hinc etiam Haſtula regia uocetur. Veram Aſphodelum, ut & pleraq; alia, exhibuit nobis ſingularis induſtriæ & diligentiæ in ſimplicium indagatione, Ioannes Nezenus Francofordianus ciuis, & Pharmacopola integerrimus. Florem fert circa caulem candidum, ſtellatum: ſemen in uaſculis minutum, nigrum.

Haſtula regia unde. Ioannes Nezenus.

TEMPERAMENTVM.

Radix Aſphodeli calida eſt & ſicca: eſt enim amara & acris.

VIRES, INTRINSECVS.

Radix urinas & menſes pota mouet. Lateris doloribus, tuſsi, conuulſionibus, ruptis, drachmę pōdere ex uino pota medetur. A ſerpente morſis trium drachmarum pondere datur utiliter. Sed morſum illinere primùm folijs, radice, & floribus, cum uino oportet. Semen & flores cum uino, ſcolopendræ & ſcorpionum uenenis egregiè aduerſantur. Aluum quoq; dejciunt.

EXTRINSECVS.

Radix aſtragali mēſura commanducata, uomitiones adiuuat. Mammarum teſtiumq; inflammationes, tubercula & furunculos, decocta in E uini fæce, mitigat. Ad recentes uerò inflammationes cum polenta illinitur. Radicis ſuccus adiecto uetere uino dulci, myrrha & croco ſimul decoctis, oculis plurimum confert. Purulentis auribus per ſe, uel cum thure, melle, uino & myrrha tepefactus prodeſt. In contrariam aurem infuſus, per ſe dentium dolorem mitigat. Cinis è radice cremata illitus alopecias capillis explet. Oleum in excauatis radicibus igni decoctum, illitum, exulceratis pernionibus, & ambuſtis igni cōducit. Dolori aurium inſtillatum auxiliatur. Candidam uitiliginem, linteo antea perfrictam in ſole, illita radix emendat.

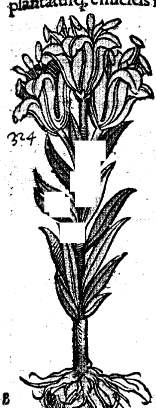
LILIVM.

Lilium, Græcis Crinon & Lirium. Iunoniā quoq; roſam ex fabula appellant. Germa. **Lilgen/Gilgen.** Eſtq; duorum generum: Candidum & croceū.

Candidum caule naſcitur ſimplici, tricubitali, comoſo, folijs longis, Satyrij effigie, ex herbaceo nitentibus, radice bulboſa, flore emaculati candoris, calathi forma, extrinſecus ſtriato, reſupinis per ambitum labris, luteis emicantibus ex fundo calycis apicibus, alterius

Crinon. Lirium. Roſa Iunonia. Liliū candidum.

aterius quàm flos odoris. Radix bulboſa, multis inter ſe nucleis cõpactis, & in unum coëuntibus. Naſcitur in hortis paſsim nemini non cognitũ, plantaturq; è nucleis radicis in terram impactis.

Lilium croceum, Germanis **Goldlilgen / oder Goldtgilgen** / à flore croceo ſic dictum: priori nimirum candido eſt ſimile, ſed folijs anguſtioribus, flore croceo.

Theophraſti 4. Liliorum ſpecies.

Theophraſtus quadruplex temporis ratione lilium ſtatuit: primum quod uere ſtatim cum Viola alba plerunq; floret, quod Crinon ipſe propriè adpellat. Alterum quod uere etiam floret, ſed ſerius 1.
quàm alterum, hoc lirion uocat: tertium quod æſta 2.
te, Cerinthium exiſtimatum: quartum quod autũ 3.
no, lirion itidem dictum. 4.

Lilia quoq; purpurea ingenio humano poſſe fieri tradunt, ſi deni uel duodeni eorum ſcapi in faſces colligati, dum floruerint fumo ſuſpendantur, qui radiculas bulbulóſue inibi iaciunt: quumq; pangẽdi tempus fuerit, in fęce uini nigri macerantur, donec purpureum colorem contraxerint, eoq; intinctu affatim ſaturentur: mox ſcrobiculis deponuntur effuſa largius fæce: & ſic flores naſcentur purpurei. Rubra quoq; fieri aiunt, ſi intra cortices cinnabari infundatur, ne tamen bulbi ulla ratione lædantur. Eademq; ratione alium quemcunq; colorem induere licebit.

Vt uiciſsim uarijsq; temporibus florem pariant lilia, bulbi ita ſerũtur, ut aliqui digitorum duodecim altitudine obruantur, alij octo tantùm, alij quatuor: ſic diuerſis diebus dabunt lilia. Idem quoq; in alijs obſeruatur floribus. Hæc Anatolius.

TEMPERAMENTVM.

Flos miſtæ eſt temperaturæ, partim tenuis, partim uerò terrenæ ſubſtantiæ. Radix & folia exiccant & abſtergunt in primo ordine. Radici tamen maior eſt abſtergendi uis, quàm folijs.

VIRES, INTRINSECVS.

Lilij ad externas maximè corporis partes eſt uſus: aqua tamen ſtillatitia ad amiſſam uocem, & ſyncopen plurimùm commendatur, duorum triũmue cochlearium menſura pota.

Eandem aquam iecoris inflammationi & hydropi conferre ferunt: fœtum quoq; abſq; damno & dolore pellere: qua de cauſa parturientibus eſt gratiſsima.

EXTRINSECVS.

Oleum de albis lilijs omnis generis aduſtionibus & inflãmationibus

illinitur, folijs eiuſdem ſuperimpoſitis: neruorum matricisq́; tumorem, & duritiem emollit: ad quos uſus obſtetricibus eſt utiliſsimum. C In cinerem uſta radix cum oleo roſaceo aduſtionibus præſtantiſsimo eſt auxilio. Cum melle radix illita præſectiones neruorum, & luxata membra ſanat: manantia capitis hulcera, alphos, pſoram, lepram aut achoras, idq́; genus cutis & faciei uitia, emendat. Ad uetera hulcera ualidius exiccanda, nonnulli acetum admeſcent. Cum hyoſcyami radice, & farina hordeacea tuſa & illita lilij radix, phagedænam teſticulorumq́; inflammationes mollit, reſtinguit, & ſanat.

Cum lacte caprino ad eoſdẽ effectus, & durities, tumoresq́; præcipuè pectoris molliendos, aperiendosq́;, nonnulli lilij radicem decoquũt.

Folia uiridia ignem ſacrum & atras puſtulas reſtinguunt: ſerpentum & ſcorpionum ictibus medentur. Albi lilij odor cerebrum, ut Simeon Sethi eſt autor, confortat.

CHAMAECISSVS.

Hedera terreſtris. Corona terræ.

CHamæciſſus, Latinis Hedera terreſtris, ſeu humilis, quòd nimirum humi repat, folijs hederæ ſimilibus. Aliàs Corona terræ, quòd per terram coronæ modo ſerpat. Germ. **Gundelreb/ Grũdreb/ Erdephew/ Erdkräntzlin.** Gall. D *Lierre terreſtre.* Locis naſcitur cultis, nec non circa ſepes & dumeta. Folijs Dioſcoridi deſcribitur hederæ, minoribus tamen (pro μακρότερα enim μικρότερα eſſe legẽdum, & Tragus & Fuchſius oſtendunt) & tenuioribus: ramulis dodrantalibus, multis, folijs plenis, à terra quinq; aut ſex prodeuntibus. Flores fert in Martio ſtatim Leucoijs ſimiles, ſed minores, guſtu admodum amaros, qui in magnam uſq; æſtatis partem durant. Radix tenuis, alba, & inutilis. Per Leucoij uerò flores ſunt accipienda leucoia cœrulea. Leucoij nanq; uocabulum cunctis uiolis, albis, luteis, purpureis, & cœruleis Dioſcorides attribuit.

Sunt autem qui uelint Hederam terreſtrem, eſſe Elatinen, ſed & ipſum nomen reclamat, cùm Chamæciſſus nihil aliud ſit, quàm humilis, ſeu terreſtris

Digitized by Google

A terreſtris Hedera, ſicut etiam Germa. propriè **Erdephew/** & **Grundreb** dicitur. Deinde etiam temperamentum, quod in Hedera terreſtri eſt calidum ob amaritudinem: in Elatine uerò frigidum & adſtringens. Quid uerò ſit Elatine, ſuprà eſt oſtenſum. Nonnulli hanc Aſclepiada eſſe uolunt, de qua ſuprà etiam eſt actum. Chamæciſſos quoq; appellatur tertia Hederæ ſpecies, uidelicet Helix, diuerſa tamen ab hac.

TEMPERAMENTVM.

Facultas Chamæciſſo eſt calida & ſicca, ut amaritudo in guſtu, & foliorum florumq; acrimonia oſtendit.

VIRES, INTRINSECVS.

Folia cum aqua, ut autor eſt Dioſcor. per quadraginta dies, pota, coxendicis dolori proſunt. Sex autem diebus pota ictericos liberant. Vtilius tamen cum uino coquitur. Idem ex aqua decoctum potum dyſenteriam iuuare ferunt. In uino cocta urinam cient, menſes ducunt, uenena expellunt: iecoris & lienis obſtructiones aperiunt: Eadem facultas eſt aquæ ſtillatitiæ.

EXTRINSECVS.

Ex aqua uel uino decocta folia, colli exulcerationem ex putredine factam collutione ſanant. Idem decoctum ſcabiem, aliaq; oris, & muliebrium locorum uitia curat. Succus Chamæciſsi fiſtulas aliaq; impura damna purgat.
B

HEDERA.

HEderam dictam uolũt, uel ab hærendo, quòd parietibus uetuſtis adhæreat, uel quòd edita petat, Vel quòd id cui adhæret, edat & corrumpat. Græcis Ciſſos, à Baccho, quem Athenienſes uocarunt Ciſſon. Fabulã apud alios licebit uidere. Cur item Bacchus hedera coronetur, quæ etiam natura hederę, & de errore, qui in Theophraſtum irrepſit per librarios, Ciſſon pro Ciſtho, hoc eſt, Ladano legentibus. Quæ omnia copioſè ſimul exequitur Ruellius lib. 1. cap. 87. German. **Eppich/ oder Ephew.** *Ciſſos.* *Ciſthos.*

Tria Dioſcorides & Theophraſtus lib. 3. faciunt Hederæ genera primaria: Candidam, nigram, & quæ Helix dicitur. Loca amat frigida, & aquis maximè gaudet. Calorem uitat, ac minimè locis calidis prouenit.

Hedera nigra circa muros paſſim creſcit, arboresq; ac parietes radicoſis amplectitur brachijs, in totum fruticoſa: folia, cumprimùm pubeſcit, ſunt anguloſa, complurimum in triangulam faciem exeuntia: Cùm *1. Hedera nigra.*

uerò uetuſtior ſit, ſunt pinguia, dura, immortali uirore: flore exili, uitigineo, non inodoro: baccis primùm herbaceis, mox atris, & nonnũquam croceis, longiori pediculo in uuæ modum dependentibus, ſparſioribus racemis, non in globum candidæ modo coëuntibus, ſed in acinos diſcretis. Radix numeroſa, denſa, flexuoſa, contorta, ac ſurculoſa, nec admodum profunda. German. Schwartz Ephew / & Maur Ephew / quòd muris & parietibus adhæreat, item Baumephew / quòd ſcilicet arbores complexu ſuo ſtrangulet. Arbores quas inuaſerit perdit, brachijs enim ſuis radicoſis omne ex arboribus nutrimentum exugit, & ſteriliſcere tandem eas facit. Cumq; perpetuò uireat, multo etiam nutrimẽto indiget, quod ex uicinis, quas comprehenderit, partibus quærit. Veteres etiam ſæpe macerias, uincientis glutini raptu, demolitur. Poëtæ ob ſempiternam eius comam hac uſi ſunt, Vnde Verg. Paſtores hedera creſcentem ornate poëtam.

2. Hedera candida.

Hedera candida, quæ fœmina dicitur, German. Weiſſer Ephew / brachia inter media folia emittit, quibus arbores complectitur, ramoſa & robuſta maximè: Corymbos ſeu racemos in orbem circumactos habet: folio albicat.

3. Helix. Clauicula Hederula Chamæciſſos.

Tertia Hederæ ſpecies peculiariter Helix, hoc eſt, Clauicula dicitur, aliàs Hederula, Chamæciſſos etiam, quòd reliquis minor, ſed alia ab Chamæciſſo, quæ Gundelreb uocat, de qua præcedente capite. In ſyluis naſcitur, humi ſerpens, folijs paruis, tenuibus, anguloſis & rubris: uiticulæ D huic tenues ſine corymbis. Viret perpetuò, ſicut reliquæ ſpecies. Germa. Klein Ephew / Erdephew. Cato in libello de re ruſtica, mirum de Hedera ad experiendas uini fraudes, documẽtum tradit. Si nimirum uas ex ligno eius fiat, uina transfluere, aquam uerò, ſi mixta ſit, remanere: nõ enim continere uinum uas hederaceum. Lachryma eius Pſilothrum dicitur. Racemos uerò Corymbos uocant. Verg. 3. ecl.

Pſilothrũ Corymbi.

Diffuſos hedera ueſtit pallente corymbos.

TEMPERAMENTVM.

Hederam tradunt ex cõtrarijs compoſitam eſſe facultatibus: Partim enim adſtringentem, terrenam frigidamq; ſubſtantiam, partim acrem, quæ calida eſt, partim etiam aqueam, tepidã nimirum, ſubſtantiam obtinet. Theophraſtus calidam & ſiccam eſſe ſcribit.

VIRES, INTRINSECVS.

Areſacti flores hederæ, & in puluerem triti, drachmæ pondere ex uino poti, rubrum alui fluxum ſiſtunt. Folia cum uino cocta, uel corymbi eius triti ſumptiq;, menſes reducunt.

Iidem corymbi drachmæ pondere triti, cum uino poti, calculum pellunt, ut experientia conſtat.

EXTRINSECVS.

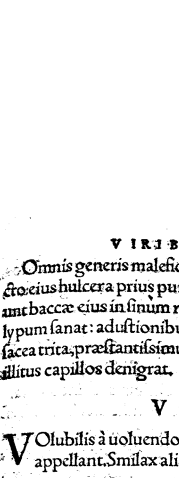
Cum aceto cocta folia, lieni applicata, dolorem eius mitigant.

Omnis

A Omnis generis malefica hulcera, ex uino cocta illitaq; ſanant, ſi decocto eius hulcera prius purgentur. Vapor decocti menſes ciet: idem faciunt baccæ eius in ſinum recondite. Succus foliorum naribus inditus polypum ſanat: aduſtionibus quoq; medetur. Folia cum aceto & aqua roſacea trita, præſtantiſsimum phrenitidi ſunt remedium. Succus hederæ illitus capillos denigrat.

VOLVBILIS.

Volubilis à uoluendo nomen accepit, ſicut etiam German. **Winden** appellant. Smilax aliàs ſeu Conuoluulus.

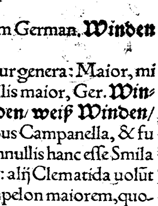
Huius tria inueniuntur genera: Maior, minor, & aſpera. Volubilis maior, Ger. **Windenkraut/glatt Winden/ weiß Winden/ Zaunglocken.** Aliquibus Campanella, & funis arborum. Placet nonnullis hanc eſſe Smilacem Dioſcoridis leuem: alij Clematida uolũt eſſe alteram. Alij Ciſſampelon maiorem, quorum potior uidetur ſententia. Ciſſampelos dicta eò quòd folijs hederæ in uineis potiſsimũ inueniatur. In frutetis paſsim naſcitur ſepibus ſe inuoluens, culta maximè loca amans: folia

1. Volubilis maior. Campanella, funis arborum. Ciſſampelos maior eſt Officinarũ maior uolubilis.

B habet hederæ, molliora tamen, leuiora & tenuiora, ramulos multos, tenues, leues, quibus arboribus & ſepibus ſe implicat: fructũ fert lupino ſimilem, nigrum, paruum, ſuper quem flores ſemper albi, copioſi, & orbiculati, campanulæ formam imitantes.

Valerius Cordus uult Smilacem Dioſcoridis leuem eandem eſſe cum ſatiua, quam Dolichon uocat, Phaſeli alteram ſpeciẽ, de quo uide in capite de Phaſelo. *Smilax leuis quid.*

Tragus Smilacem leuem pro amara dulci accipit. Aliàs Hedera Cilicia. *Hedera Cilicia.*

Volubilis minor, Germ. **Klein Winden oder Glocken/ Weingarten Winden/ Zaunwindẽ/ Wedewinden.** Officinis Volubilis media. Hæc eſt Dioſcoridis Helxine Ciſſampelos, ſeu Ciſſampelos minor: diuerſa tamen ab Helxine, quam Parietariam uocant, de qua ſuprà. Vulgo Vitealis, quòd uineas amet, & Conuoluulus à cõuoluendo, quod tamen generale nomen eſt. Folijs deſcribitur Dioſcoridi Hederæ, ſed minoribus: alternis uicibus utrinq; diſpoſitis, ramulis exilibus, quibus quodcũq;

2. Ciſſampelos minor. Volubilis media. Helxine Ciſſampelos. Vitealis. Conuoluulus.

otra Voluble de tenuissimos y longuissimos sarmientos visto en todo pas
a la menos. empero sin flores, porq solamte dio unos botoncillos del tamaño
no de pimienta, asidos de cortos hilicos, que tal vez se continuaban como racimo
largo 7. 8. y 9. o menos. y tal vez lo no todos uernas. estos botoncillos
caban y desabrian una simiente lisa, negrissima, dura, y dentro fumeollo

Digitized by Google

contigerit adminiculum complectitur. Flores habet primùm candidos, lilij forma, in punicèum mox uergentes: ſemen in folliculis anguloſum, acinorum ſpecie. Naſcitur hoc genus in uineis potiſsimùm, unde etiam appellationem accepit.

3. Volubilis aſpera.

Volubilis aſpera, Germa. **Stechendt oder ſcharpff Winde**/ ab aculeis ramulorum, Officinis eſt incognita. Smilacem Dioſcoridis pleriq; uolũt eſſe aſperam. Naſcitur locis aſperis paluſtribusq;, folijs Periclymeni, ſarmentis tenuibus & multis, rubi aut paliuri modo aculeatis, arboribus ſe implicat, ſũma earum ſcandens: flores fert candidos, racemos exiles, qui maturi rubeſcunt, guſtuq; leniter mordent.

Smilacem aſperam quidam pro lupulo accipiunt: Verùm an ſatis commodè, uideant ipſi. Smilax enim aſpera racemos ſeu acinos fert: Lupulus uerò minimè. Sin qui uelint Smilacem Dioſcoridis aſperam nobis incognitam, & noſtris regionibus peregrinam eſſe, cõcedendum tamen eſt hanc etiam Smilacem aſperam poſſe dici.

TEMPERAMENTVM.

Volubilis ſpecies calidas & ſiccas eſſe tradunt. Maior modicam in guſtu amaritudinem præ ſe fert. Aſperæ folia & fructus leniter mordicant.

VIRES, INTRINSECVS.

Seminis duodecim uel ſedecim grana tuſa, ex uino ſtranguriam adiuuant.

Aqua ſtillatitia ex albis floribus, aduerſus omnis generis internas & externas inflammationes bibitur, & cum linteolis applicatur.

EXTRINSECVS.

Oculis rubentibus & inflammatis aqua ſtillatitia illinitur. Folia in deſeſsionibus ſtranguriæ ſunt auxilio, & calculo medentur.

CENTVMMORBIA.

Centummorbiam appellant uulgo herbam, quam Ger. **Egelkraut/ Pfennigkraut/ klein Naterzung**. Hoc nominis impoſito à Chirurgis, quibus miras in uulneribus curandis uires præſtat. Nummulariam aliàs, ſicut etiam Germ. à forma foliorum, quę nummi ſpeciem referunt.

Nummularia.

Hirudi-

A

Hirudinariam quoq;, quòd hirudinis inſtar terræ ſit affixa. Serpentariã item minorem, quòd ſerpentes uulneratæ hac ſibi remedium quærant. An ueteribus cognita fuerit nec ne, eſt incertũ, proinde has nomenclaturas, donec melius & firmius quid ex ueteribus afferri poſsit, retinuimus. Locis humidis circa fluenta potiſsimũ naſcit̃ initio Maĳ, per terram ſerpens: caules habet latos, folia utrinq; rotũda et pinguia, nummi magnitudine: florem luteum, quem Iulio menſe producit: radicem exiguam.

Hirudinaria. Serpentaria minor

TEMPERAMENTVM.

Secundi aut tertĳ ordinis exiccantium eſſe tradit̃, ob radicem admodum adſtringentem.

VIRES, INTRINSECVS.

Centũmorbia in aqua mulſa pota, pectoris & pulmonis exulcerationes ſanat: tuſsiẽtibus & difficulter ſpirãtibus auxiliatur. Infantibus, qui alias Medicinas ſuſtinere nequeunt, contra aridam tuſsim utiliter bibitur. Ad eoſdem effectus cum aqua & ſaccharo coquitur. Dyſenteriæ &
B menſibus pari modo eſt ſalutaris.

EXTRINSECVS.

Vulneribus & dãnis corporis ſanandis eſt utilis: Herba ipſa cũ uino decoquit̃, ac uulnera decocto eo purgãtur. folia uerò uulneri imponunt̃. Liquor eius ſtillatitius ſimilibus facultatibus eſt præditus. Serpẽtes uulnerati huius herbæ beneficio, quod obſeruatum eſt, ſe curant.

CASSVTHA.

296.

CErtant autores de ſpuria illa, nec in terra, ſed aliena uiuente ſede, herba, quam Germa **Filtzkraut**/ & **Flachßſeiden**/ & **Dottern** uocãt. Gal. *Goutte de lin.* Tricæ ipſæ notæ ſunt, nõ è terra enaſcentes, ſed alĳs herboſis adnaſcentes fruticibus cõſpiciunt̃, complexu ſuo plantas implicãtes, tandẽq; ſtrangulantes, aut omni ĳs alimento extracto langueſcere tabidasq; fieri cogentes. Plurimorum ſententia eſt, hanc Caſſũtham eſſe, à Plinio Caſſytham dictam, & uulgò Cuſcutham ab Arabibus.

Naſcitur in plantis, non è terra, earum fulta adminiculo, Radice nulla, ſed uelut ab alarum ſinu prodeunte cirro capillamentóue longitudinis miræ, ab ortu ſtatim ramulis ſe inuoluente. Quæ iam uelut clauiculis nixa, ſenſim

Digitized by Google

proſerpendo herbarum faſtigia ſcandens, & crebris uolutionibus ope re topiario per uertices rotata, comas herbarum natura ſua uolubili cō plectitur. Folijs eſt uidua, florem fert album, ſemenq; tenue. Cirri dilu tiore rutilant purpura, nonnunquam ex rubro ruſeſcunt, fidibus lyrarū craſsitie pares. Androſacen quidem nonnulli putāt eſſe Dioſcoridis, ſed nihil certi de hac pronunciari poteſt: etiamſi enim notæ illæ Dioſcori dis, quas paucas ipſe ponit, huic ferè conueniant, nequaq; tamen deſcri ptioni ſufficiunt. Potius igitur uidetur illis adhærendum, qui Caſſuthā ſtatuunt. Podagram quoq; lini uocant, quòd quaſi compedibus id cui in ſidet illiget, nec uinctum eo facilè poſsit explicari uel extricari.

Androſa-ce. *Podagra lini.*

TEMPERAMENTVM.

Naturam habet abſtergendi, & cum adſtrictione quadam roboran di. Calidam proinde in primo, & ſiccam in ſecundo ſtatuunt ordine.

VIRES, INTRINSECVS.

Melancholicos corporis humores, ictericum morbum & hydropē herba hæc corrigit. In uino manipulus eius coctus, iecoris & lienis ob ſtructiones ſoluit, regiumq; morbum pellit. Stillatitius liquor quatuor aut quinq; cochlearium menſura, cum pari quantitate liquoris Rutę, ma nè per aliquot dies, ad ſudorem contecto corpore, potus, ad eadem eſt ef ficax. Aduerſus ſcabiem Gallicam præſtans eſt hæc aqua remedium: ſan guinem enim uitioſum manifeſtè corrigit: uenas quoq; à malis humori bus, è quibus tertianæ febres naſcuntur, purgat, in pueris maximè.

EXTRINSECVS.

Fomentis & deſeſsionibus, omnibus melancholicis affectionibus, & præcipuè nigris ictericis prodeſt.

BRYON.

Lupulus ſalictarius. Volubilis. Lupus reptitius. Volubilis magna. Habiola. Bruſcandula.

BRyon Græcis fortè quaſi Bryoniæ aliqua ſpecies. Latinis Lupus ſalictarius. Lupu lus. Vulgò Humulus. Volubilis à Meſue. Lu pus item reptitius, & Volubilis magna. Non nullis Habiola & Habilla. Bruſcandula, quaſi Bryonia ſcanſilis. Aliqui Smilacem uolunt eſſe Dioſcoridis aſperam, de qua ſuprà diximus. Germa. **Hopffen.** Gall. *Houblon.*

Duo ſunt Lupuli genera, loco ſolummodò & cura diſcreta: hortē ſe & ſylueſtre. Caules habet uterq; aculeatos ſeu aſperos potius, lō giſsimosq;, folia uitis albę, hiſpida & nigrio ra. Hortenſis quotānis

initio

A initio ſtatim ueris circa radices circunciditur, mox circa Martij finem aſparagos emittit rotundos, puniceos, abſq; folijs, quos folia inſequũtur, ternis fiſſuris, aut quædam etiam quinis, aſpera nigricantiaq;, uelut rubi folia: Creſcensq; perticis appoſitis longioribus ſe circumuoluit. Menſe floret Iulio, flore ſubflauo, & albicante penè, ſicut uitis, ex quo capitula enaſcuntur, uelut ſquamatim folliculis compactis, nucis iuglandis magnitudine, interdum etiam minora, pro terræ natura, quæ ad uſum potus quem Cereuiſiam uocant, colliguntur: ſub ſquamatis folliculis ſemina rotunda, ſubflaua, ac propemodum punicea, guſtu ſicut lupulus amara, conduntur. Gaudet locis cultis & ſolo fertili. Syluestris uerò ſpõte locis incultis & circa ſepes paſsim naſcitur: ſatiuo per omnia ſimilis.

TEMPERAMENTVM.

Calidus eſt & ſiccus in ſecundo ordine: ſoluit, maturat, & aperit hulcera. Cereuiſiæ coquendæ potiſsimùm eius eſt uſus. Vtuntur etiam eo piſtores ad inflandos panes, quod aliàs fæce cereuiſiæ efficiunt.

VIRES, INTRINSECVS.

Teneros lupuli aſparagos, gula in luxum uertit, & in ciborum delitijs eſſe fecit. In cibo itaq; tenella adhuc germina ſumpta, ſanguinem purgant, obſtructiones alui, iecoris & ſplenis ſoluunt. Eadem, uel in uino decocta capitula, aduerſus cuncta uenena, pota proſunt.

EXTRINSECVS.

B Suffitus lupuli matricis obſtructiones aperit, difficultatem urinę adiuuat, ac calculo ueſicæ laborantibus confert.

AMARA DVLCIS.

AMara dulcis, Græcis γλυκύπικρον, Germa. **Je lenger ie lieber**/ ob saporẽ nimirum corticis, qui quò magis manditur, hòc fit gratior. Alijs etiam **Hynſchkraut** appellatur. Chamæpityn alij uolunt eſſe, ſed falſò, omnibus notis reclamantibus. Vera autem Chamæpitys eſt herba illa, quæ Pharmacopolis Iua dicit: omnes enim notæ quas Dioſcoridis Chamæpityi tribuit, Iuæ conueniunt, ut ſuprà etiam peculiari capite eſt explicatum. Hieronymus Tragus Smilacem Dioſcoridis leuem ſeu Hederam Ciliciam uult eſſe: cui potius quàm reliquis uideretur ſubſcribendum. *Chamæpitys quid.*

Locis naſcitur humidis, ac ſcãdendo arbores circũuoluit, folijs uulgaris hederę, acuminatioribus tamẽ, auriculaſq; circa pediculũ habẽtib. incanis. Floribus uiolaceis,

multis,

multis, folijs quinis, in medio apicem habētibus luteum: flori baccæ ſuc C
cedunt primùm uirides, mox corallij forma rubræ, ſapore ingrato: ramulos longos ligneosq; habet: radicem uilloſam. Cortex ramorum primùm amarus, ſed quò plus dentibus teritur, hòc ſaporem gratiorem acquirit, unde nomen, Græcis, Latinis, & Germanis accepit.

TEMPERAMENTVM.

Glycypicron calido & ſicco temperamento eſſe fertur.

VIRES, INTRINSECVS.

Aduerſus emortuos ictericos potio ex ligno Glycypicri præſtantiſsima conficitur, hunc in modum:

Recipe libram ligni eius, ac minutim conciſum in menſura uini albi in uaſe teſtaceo nouo paulatim apud prunas ad tertiā partem decoquatur: operculum ollæ impoſitum probè oblinatur, exiguo in medio foramine tranſmiſſo. Potus hic manè mediocri quantitate ictericis in lecto quieſcentibus, & contectis: ſimiliter ſub ueſperā datus, per ſedes & urinam leniter purgat. Idem decoctum contra putridas uentriculi febres, è quibus regius morbus oritur, bibitur.

EXTRINSECVS.

Paſtoribus nota eſt herba, qui pecori à collo eam ſuſpendunt.

BRYONIA.

BRyoniæ duæ ſunt ſpecies: Alba, Græ. D
cis ἄμπελος λευκή, id eſt, Vitis alba: nigra, ἄμπελος μέλαινα, hoc eſt, Vitis nigra. Vtraſq; enim has Bryoniæ appellari nomine oſtendit Dioſcorides, & differunt ſolis baccis, quas altera ruffas, altera uerò nigras habet.

Vitis alba
Bryonia alba.

Vitis alba, quam Bryoniam cum Dioſcoride uocant albam, folijs, ſarmentis & capreolis ſatiuæ uiti eſt ſimilis, ſed hirſutiora ſunt omnia: propinquos frutices capreolis ſuis apprehendit, ijſq; ſe implicat: fructus rubens in uua dependet, quo coria depilant. Radix alba, craſſa & magna. In ſepibus & dumis paſsim prouenit, æſtate florens tota, in bonam uſq; autumni partem, in quo fructum, primùm uiridem, pòſt uerò rubentem, cùm ad maturitatem uenerit, producit. Græcis ἄμπελος λευκή, id eſt, Vitis alba. Item βρυωνία ἢ ψίλωθρον, id eſt, Bryonia, uel Pſilothrum, à ψιλόομαι, id eſt, nudo, quòd
Pſilothrū eius acinis coria nudentur ſeu depilentur. Vnde Pſilothrum idem quod unguentum

A unguentum depilatorium. Officinis Bryonia. Vulgò Viticella. German. **Hundskürbs/Stickwurtz/Schießwurtz/Raßwurtzel/Römiſch rüb/Wilder zitwan/Teufelskirß.** *Viticella.*

Vitis nigra folia habet ſimilitudi ne hederæ, magis tamen ad Smilacis folia accedentia: cui & caules ſimi les obtinet: maiora tamen eius folia quàm illius ſunt. Clauiculis, ſicut prior, arbores quoq; complectitur. Floribus candidis & odoratis, qui bus decidentibus ſemen ſubnaſcitur racemoſum, initiò herbaceum, plu mis quaſi ueſtitum, aut barbæ canæ effigiem præbens: cùm uerò matu ruerit, nigrum. *Vitis nigra.*

Naſcitur in frutetis dumetisq; paſ ſim. Floret Iulio. Semen in Auguſto producit. Græcis hæc à baccis ἄμπε- λος μέλαινα dicitur: atq; hanc propriè Bryoniam dici, inquit Galenus. La tinis Vitis nigra, & Vitis Chironia, *Vitis nigra.*
B à uirtute medica. Clematis altera Dioſcoridi. Item Bucranium, hoc *Vitis Chironia.* eſt, Bouis uel magnum cranium. Ta minia, à Taminię uuę ſimilitudine. *Taminia.* Germa. **Waldreben/Lynen/oder Lenen.**

TEMPERAMENTVM.

Prima germina uitis albę ſubamaram modicam adſtrictionē habent. Radix deſiccat & moderatè calfacit. Vitis nigra idem habet temperamē tum cum alba.

VIRES, INTRINSECVS.

Bryonię utriuſq; aſparagi in prima germinatione elixi manduntur: urinę, aluo & menſibus ducendis utiles. Comitialibus drachmę ponde re quotidie per annum bibitur. Prodeſt ſimiliter attonitis & uertigine la borantibus. Contra uiperarum ictus pota duabus drachmis auxiliatur: fœtus necat, mentem aliquando perturbat. Fit eclegma ex ea cum melle, quod præfocatione oppreſsis, tuſsientibus, pleuriticis & ruptis ſubue nit. Lyenem trium obolorum pondere ex aceto, diebus triginta pota, cō ſumit. Succus in uere ex radice eius expreſſus potus, uuluam purgat, & abortum facit, pituitam ducit.

Succus ex fructu, cum tritico decoctus ſi ſorbeatur, lactis abundan tiam efficit.

EX.

EXTRINSECVS.

Vtriuſq; folia, fructus & radix acri ui ſunt prædita. Vnde Chironijs, gangrænis, phagedænis, & hulceribus tibiarum putridis, cum ſale illita, auxiliãtur. Radix corpus abſtergit, & erugat. Cum eruo, terra Chia, & Fœnogræco, uitia faciei, uaros, lentigines, & cicatrices nigras corrigit. Decocta in oleo uſq; dum liqueſcat, poteſt eadem. Sugillata tollit, & digitorum pterygia compeſcit. Illita cum uino inflammationes diſcutit, & abſceſſus rumpit. Oſſa extrahit trita & illita. Medicamentis erodentibus commodè miſcetur. Appoſita uerò, fœtus & ſecundas trahit. Decoquitur ad inſeſſus: uuluas enim purgat, & abortum facit. Folia uitis, præſertim nigre, cum uino exulceratis iumentorum ceruicibus illinuntur. Luxatis eodem modo opitulantur.

PERICLYMENVM.

Volucrũ maius. Caprifolium. Matriſylua. Lilium inter ſpinas

PEriclymenos Græcis à conuoluendo dicta, Latinis Volucrum maius. Vulgò Caprifolium, & Matriſylua, & Lilium inter ſpinas, Germanis **Waldgilgen**/ & **Geyßblatt** dicitur. Item **Specklilie**/ **Zeunling**. Gall. V*incibosſe*. Frutex, Dioſcoride deſcribẽte, eſt ſimplex, in aruis & ſepibus naſcens uicinis ſe adminiculis conuoluens, folia habens per interualla, ſubcandida, hederacea: inter folia ſurculi exeunt, in quibus baccæ hederæ ſimiles: flos fabæ, candidus, ſubrotundus, & quaſi in folium procumbens. Semen durum, & quod difficilè euellitur: radix craſſa, rotũda. Galli Vinciboſcum nominant. Eſt & alia Matriſylua Officinis, Germa. **Hertzfreund**/ & **Waldmeyſter**/ de qua ſpeciatim eſt actum.

Vincibo-ſcum.

TEMPERAMENTVM.

Calida eſt & ſicca uehementer.

VIRES, INTRINSECVS.

Liquor Periclymeni ſtillatitius, trium quatuórue cochlearium menſura bina uice in die potus, dyſpnœicis, tuſsientibus, & interno uentriculi æſtu laborantibus prodeſt. Rubræ eius baccæ tritæ, drachmæ pondere ex uino manè quadraginta dies potæ, lienoſis, Dioſcoride teſte, auxiliantur. Baccis natura eſt expellendi, urinam igitur cruentam & craſſam cient & educunt: Partum quoq; maturant. Gratior ad uſus eſt aqua ſtillatitia.

EXTRINSECVS.

Omnibus inflammationibus oculorum, & iecoris quoque æſtui, liquor ſtillatitius Periclymeni utiliter illinitur, aut cum panniculis applicatur.

A

CVCVRBITA.

CVcurbitam à cõcuruatu dictam Ruellius tradit, quòd facilè, ſi qd obſtiterit, aut fuerit impedimẽto, quò minus incurueſcat, extendatur. Græci Colocynthen nominant, ex contrario nimirum, ut idẽ ſentit, nomine impoſito, quòd uidelicet parui ac pumiles ſint eius partus, quos paſsim enitiur, cùm corporis mole omnes herbarum arborúmue fructus ſuperare uideantur. Germani ad Latinum alludentes **Kürbs** appellant. Galli, *Courge*. Colocynthe.

Duo ſunt Cucurbitæ genera: Satiua & ſyluestris. Cucurbita ſatiua Græcis κολοκύνθη ἐδώδιμος, hoc eſt, Cucurbita eſculenta, tres habet ſpecies, Maiorem, quę Cameraria Plinio dicitur: minorẽ, quæ Plebeia: Tertiam quæ oblonga uocatur. In ſola magnitudine B ſeu forma eſt differentia: aut enim fructus in longum prorogatur, aut in orbem collectus intumeſcit, aut in breue craſſamentum cogitur. Cucurbita ſatiua.

Reptantibus in altum ſcandunt flagellis, in ramosq; uitis modo ſe diffundunt, qui ob caulis infirmitatem humi ſparguntur, niſi adſit cui innitantur: folium ferunt rotundum, Perſonatiæ aut Aſari folijs ſimile, florem candidum: fructum coloris primùm herbacei, mox flaui, pyri forma turbinatum, qui aut in longum prorogatur, aut in orbem, aut in aliam formam cogitur. Cortex recenti tener, inueterato durus, adeò ut poculi uinarij uicem præbeat. Maior porrò ſeu Cameraria facili & admodum flexibili ramorum curuitate, tecta, pergulas et teſtudines operit: Minor ſeu plebeia, ſuis flagellis humi repit.

Præterea tertia eſt ſpecies oblonga, Germa. **lang Kürbs**. Prædictis per omnia ſimilis, niſi quòd fructus eius in longum extenduntur.

Syluestris Cucurbita Græcis κολοκυνθὶς dicitur, hoc eſt, Cucurbitula, de qua capite ſequente. Eſt autem tanta inter Cucurbitas, Cucumeres, Pepones, & Melopepones, de quibus ordine ſingulis dicemus, naturæ cognatio, ut ſæpe & proprietates & nomina Græci & Latini confundant. Quomodo longa, craſſa, aut lata fiat cucurbita, his uerſibus docet Columella: Syluestris cucurbita

Prægnansq; cucurbita ſerpit,
Vna neq; eſt illis facies: nam ſi tibi cordi

Longior eſt, gracili capitis quæ uertice pendet, C
Et tenui collo ſemen lege: ſiue globoſi
Corporis, atq; utero nimium quæ uaſta tumeſcit,
Ventre leges medio, ſobolem dabit illa capacem
Naricię picis, aut Actæi mellis Hymetti,
Aut habilem lymphis hamulam, Bacchóue lagenam
Tum pueros eadem fluuijs innare docebit.

Tradunt etiam ſi florem, uel primum fructus rudimentum, ſicut in ſua uite eſt, in forma fictili clauſeris ac ligaueris, qualem uultum figura hominis uel animalis, talem Cucurbita, & Cucumis quoq; effigiem præbebunt. Multò grandiores tam Cucurbitas, quàm Cucumeres ſemina parere, quæ inuerſis capitibus obruuntur, ferunt. Riguis & aquoſis maximè locis gaudet: omniumq; maximè rigari deſiderat. Semina in uere menſe Aprili in terram panguntur, à nonnullis noctis prius ſpacio in lacte humectata. Fructus uerò ſub autumni plerunq; finem, ob frigiditatem cœli in Germania primùm matureſcit.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat Cucurbita & humectat in ſecundo ordine.

VIRES, INTRINSECVS.

Cucurbita ſtomacho quidem minus ob frigiditatem commoda: tenera tamen adhuc & mollis hunc in modum nonnullis coquitur: Exteri- D
or cortex amouetur: reliquam ſubſtantiam cum nucleis adhuc immaturis in aqua tepefaciunt, ac Braſsicæ inſtar capitatæ minutim conſcindũt, & cum cepis, butyro & ſale coquunt. Macilentis hominibus cibus is prodeſt. Alij orbiculatim ſciſſam Cucurbitam immaturam pomorum inſtar in butyro torrent. Vinum ex recenti excauata Cucurbita noctis ſpacio relictum, ieiuno potum ſtomacho, uentrem purgat. Aqua ſtillatitia ex immaturis cucurbitis, ardentibus febribus, quarum calor nullis alijs medicamentis reſtingui poteſt, prodeſt: extrinſecus etiam cum linteolis, ad calorem reprimendum, cordi applicatur.

EXTRINSECVS.

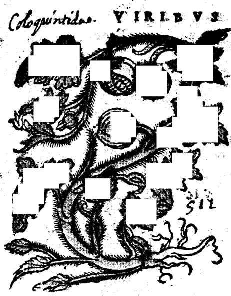
Ex immaturis cucurbitis aqua ſtillatitia certum eſt auxilium aduerſus capitis uehementem æſtum & ardorem. Succus in defectu aquæ, idẽ præſtat, ſimili ratione cum linteolo capiti admotus. Oculorum & auriũ inflammationibus ſuccus & aqua auxiliantur: Omnibus in ſumma corporis inflammationibus, & calidæ podagræ fert opem.

CVCVRBITA SYLVESTRIS.

Colocynthis.

CVcurbitam ſyluestrem Græci uocant Colocynthida, hoc eſt, Cucurbitulam, diminutiuo à Colocynthe facto: eſt enim ſatiua Cucurbita multò minor. Officinis & Vulgò Coloquintida. German. **Wilder Kürbs, Coloquint.** Latinis ſylueſtris Cucurbita.

Hæc

A

Hæc ob frigiditatem cœli in Germania difficulter, nec niſi ſata naſcit̃, ac etiamſi proueniat, rariſſimè tamen perfectionem conſequitur. Palmites foliaq́; eius per humum ſtrata repũt, Cucumeri ſatiuo, quem uidelicet Citrulum uocãt, ſimilia, diuiſurisq́; ſciſſa, fructu in orbem circumacto, & in mediocris globi ſpeciem glomerato, ingenti amaritudine: medulla intus fungoſa candidaq́;, flore in luteo palleſcente. Incorruptam ad quinquennium durare conſtat.

Hinc etiam Cucurbitulam nominarunt inſtrumentum illud, ſeu uaſculum rotundum, cuius baſis ampla, orificiũ uerò anguſtius, quod corporibus affixum, uel ſpiritu, uel leui ſcarificatione ſanguinem elicit, Germa. ein Schrepffhörnlin/quod Græci à Cucumere ſicyã, Latini uerò à cucurbita cucurbitulam uocant. Columella ſcribit globoſas cucurbitas cùm inaruiſſent, primùm in uſu medicorum fuiſſe, mox uerò ex ære, cornu, uel uitro factas. Extremo autumno cùm fructus palleſcunt, legitur. *Cucurbitula instrumentum.*

B

TEMPERAMENTVM.

Naturam habet calfaciendi & exiccandi in tertio ordine.

VIRES, INTRINSECVS.

Colocynthidis, quæ ex regionibus peregrinis aduehitur, noxius eſt uſus, eaq́; circulatores purgationes inſtituunt, acres adeò, ut ſæpius homines perimant: Colocynthiden in uino maceratam & coctam bibendam præbentes.

Confectioni quoq́;, quam Hieram picram uocant, admiſcetur, cuius tamen uſus non cuilibet eſt tutus.

Mitiores autem ſunt noſtrarum regionum Colocynthides, quæ hoc modo ad purgationes adhiberi poſſunt: Fructu eius excauato, medullam & nucleos ad trium quatuórue horarum ſpacium in uino macerato, hinc per linteolum exprimito, expreſſum liquorem cubitum iturus bibito. Hac ratione leniter omnes uiſcoſos, & uitioſos intra corpus humores, & uentriculi bilem purgat. Eadem potio colica laborantibus & putridis uentriculi febribus, nec non hydropicis eſt utilis. *Purgatio.*

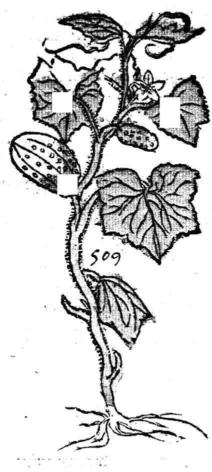
Semina tuſa ex aqua mulſa pota, morbo regio, ut Plinius lib. 20. cap. 3. ſcribit, medentur. Terna eius ſemina tertianæ, quatuor quartanæ ſuccurrere è collo ſuſpenſa, idem eſt autor.

CVCVMIS SATIVVS.

Pepo.

Cucumis ſatiuus.

Melopepo.

Cucumis marinus.

Citrullus.

Sicys. Sicyon. CVcumeres Varroni à curuitate ſunt dicti, quaſi Curuimeres. Germ. **Cucumern**. Græcis Sicys & Sicyon dicuntur, ἀπὸ τοῦ σεύειν, καὶ κύειν, id eſt, quòd Venerem cieant, ut Demetrio placet, ex contrario uidelicet no-

mine

A mine impoſito,ſiquidem Venerem cohibet & reſtinguit. Vnde prouer-
bialis uerſiculus,qui inter epigrammata recenſetur: *Prouerb.*
Τὸν σίκυον τρώγουσα γυνὴ τὴν χλαῖναν ὕφαινε. Hoc eſt: *Cucumere*
Cucumeres prandens mulier Chlænam faciebat. *uescens* *mulier*
Quo innui uidetur,rarum eſſe ut textrices pudicæ inueniãtur: uel quòd *Chlænam*
ſæpenumerò caſti & temperantes impudici & intemperantes fiant. Tex- *texit.*
trices enim plerunq;,Ariſtotele teſte,ſunt impudicæ, & ad Venerem pro
cliues. Cucumeris uerò natura eſt, ut Venerem reprimat. Hoc itaq; pro-
uerbiali uerſu licebit uti,cùm ſignificare uolumus aliquem à bonis mo-
ribus ad prauos deſciuiſſe. Vt ueſcens Cucumere mulier,pro pudica ſu-
matur,quæ Chlænam texuerit,hoc eſt,impudica ſit facta. Aliam tamen
iocoſam interpretationem licebit affingere ex natura ſimiliter Cucume-
ris,quæ eſt ciere aluum: ut ſuadeat hic uerſiculus,opus eſſe ut ueſcens Cu
cumere Chlænam texat,ut nimirum , propter alui ſolutionem , habeat
quo ſe purget. Athenæus tamen hunc in modum citat: Texens pallium
mulier Cucumerem deuoret,quod nimirum conſulat adagium textrici-
bus edendos eſſe Cucumeres,ut impetus infrenetur & elangueſcat: quę
interpretatio uidetur adagiorum naturæ repugnare: nec ſi hæc ſit expo
ſitio,adagij loco ueniet habendum. Sed hæc Parergos ob prouerbialem
uerſiculum libuit adijcere. Iam ad rem ipſam. Cucumer ſeu Cucumis *Cucume-*
cõmunis eſt appellatio ad Citrullos,Melonas,& Pepones: in hos enim *res.*
B Cucumeres degenerant. Pepones enim dicuntur, qui natiuam magnitu- *Pepones.*
dinem excedunt,uel in longitudinem procedunt. Melopepones uerò *Melope-*
qui effigiem mali referunt,humiq; rotundantur,facta ex malo & Pepo- *pones.*
ne appellatione. Sola igitur figura & quantitate differũt. Palladius com-
muni nomine Melones appellat,quaſi Pomeos: quæ potiſsimùm inua-
luit appellatio. Hinc tria Cucumerum ſatiuorum ſtatuuntur genera:
Primum ſimpliciter Cucumis dictum, hodie citrinum cognominatum.
Alterum Pepon. Tertium Melon.

Primum genus,quod ſimpliciter Cucumis appellatur,citrinum,à co- *1.*
lore flauo cognominatum. Sarmentis uiticuliſq; ſerpit prælongis, inq; *Cucumis*
ramos uitis modo ſe diffundit,fulcimento cui innitatur,ob infirmitatem *citrinus.*
indiget: folium habet oblongum,anguloſum, florem luteum, fructum
cartilagineum, & interdum maculoſum,coloris uel herbacei,uel citrini,
uel nigri. Plures habet ſpecies,ſola forma & quantitate differentes. Pri-
ma eſt Cucumer uulgaris,fructum ferens maculoſum & oblongum.
Aëtij uolunt hanc eſſe Anguriam, qui Sicya hoc nomine appellari ſcri- *Anguria.*
bit. Germa. **gemeyn Cucumern**/& **Gurchen**/facta alluſione ad nomẽ
Anguriæ.

Altera ſpecies eſt,quam Turcicam uocant,priore folijs, flore & fru- *Cucumis*
ctu maior & procerior,ſed abſq; maculis. Citrullum aliqui hanc Cucu- *Turcicus.*
meris ſpeciem nominant, & citreolum,à citrino ſeu flauo admodũ fru-
ctus colore. Germa. **Türckiſch Cucumern**. Incognitus Officinis.

Tertiã ſpeciẽ Cucumerẽ nominãt marinũ, Turcio per oĩa ſimilis eſt, niſi ꝙ minora ſunt oĩa, fructus uerò rotũdus. Vulgò Zucco marinũ. Ger. **Meercucumern. Indianiſch öpffel.** Offic. incognitus. Quarta ſpecies eſt quã Offic. Citrullũ uocãt. Ger. **Citrullẽ.** Vnde Cucumis citrullus dici poterit. Folijs naſcit̃ ferè Colocynthidis, diſſectis multifariàm et inciſis, fructu rotũdo, herbacei coloris, ſemine lato & in rufo nigricãte. Hæ ſunt præcipuę primi generis ſpecies. Præter quas plures quãtitate & forma differẽtes erit inuenire. Solo gaudẽt pingui lociſq; apricis. Matureſcũt Iulio potiſsimũ.

Cucumis marinus. Zucco marinus. Citrullus.

2\. *Pepo.* Secundũ Cucumerũ ſatiuorũ genus eſt Pepon, ab matureſcẽdo nomẽ habẽs: tener em̃ et mitis maturitate flacceſcit. Ger. **Pfeben.** Serpit hic uite prælõga, flagellis ultrò citroq; reptãtibus, frõdibus ferè uitigineis, ſcabris: flore luteo, fructu cartilagineo, orbiculatim ſtriato, prominulis puluinorũ toris, ſtrigilibus in uertice pomi & umbilico coëuntibus, ibidẽq; ſtellatim decuſſatis, cute aſpera, uelut lẽtiginibus occupata, carne intus ſuaui, ſeminib. in utero liratim digeſtis. Locis ſimiliter gaudẽt cultis & apricis: nubila & pluuias multas fugiũt: rigari tamẽ crebrò expetũt.

3\. *Melon.* Tertiũ genus Melones hodie noĩant, Ger. **Melaun.** Pepone eſt rotũdior, mali cotonei effigie, mitior item ac ſuauior: in reliquis cũ eo cõuenit. Ex hoc genere Melopepões uocãt eos, qui nõ pẽdẽt, ſed humi rotũdant̃, & ſeſsiles procũbũt. Vocabulũ, ut dictũ eſt, ex malo & Pepone facto.

Melopepon.

TEMPERAMENTVM.

Cucumeres humidi & frigidi in ſecundo ſtatuuntur ordine. Arida uerò ſemina in primo exiccantium, uel ſecundi initio locantur.

VIRES, INTRINSECVS.

Cucumeres, Melones, & Pepones pariter inflãmationibus proſunt. Oĩm nuclei ad ſtrãguriã, renũ ueſicæq; mala ſunt remedio. Vrinã ducũt: & ſi in aceto macerẽtur, in acutis præſertim febrib. calorẽ minuũt. Crebrior aũt uſus ſemẽ genitale minuit. Cucumerũ ſemẽ ſiccatũ caliditatem quandã poſsidet, cõtrariãq; his, Simeõe Sethi teſte, actionẽ efficit, urinãq; magis ciet. Gignũt Cucumeres pituitã glutinoſam in uẽtriculo, quę cruda ꝑ uenas diffundit̃. Propterea crebrius his utẽtes, febrib. lõgis corripiunt̃. Calidos aũt & ſiccos ſtomachos iuuãt. Deficiẽtes aĩo, propter excedẽtẽ calorẽ, reficiũt. Sin pituitã nanciſcant̃, nauſeas faciũt, et colicos affectus, & hypochondriacas paſsiones. Hæc Simeõ Sethi de Cucumere ſatiua.

Cucumeris uires.

Peponis uires.

De Pepone idẽ autor refert. Noxiũ Pepõ humorẽ in corpore gignit, pręſertim ſi nõ probè cõcoctus. Pituitoſi quidem ut uinũ ſuperpotẽt: ſed qui flaua bile tẽtant̃, acetoſum acreq; bibãt, ne bilẽ augeãt. Oẽs uerò poſt Peponẽ probi alimẽti ac ſucci cibos comedãt, hi em̃ malignitatẽ eius auertũt. Eſt aũt facilis mutationis Pepon: Nã ſi phlegma in corpore offendat, ſeu bilẽ flauã, in eas ſtatim mutat̃. Dulcis uerò bilioſis maximè eſt noxius, & maturus ualde pituitoſis: difficiliuſq; qui dulcis eſt digerit̃. Quicũq; aũt calidũ habẽt uentriculũ, & flaua bile infeſtant̃, lędunt̃, ſi uinũ ſuperpotẽt; cùm ſuaptè natura facilè reddat̃, & uinũ mox amplius eã au-

geat

Digitized by Google

A geat facilitatē, acrioreq́; efficiat humorē in eiuſcemodi corporib. & nau
ſeæ idoneū: extenuat quoq; craſſos & glutinoſos humores. Cōuenit ue-
rò ut pituitoſi de pepone id ſumāt, quod in eo ſubſtātia molle eſt & laxū,
hoc eſt, quod ſemini eſt proximū, hoc eñ nō facilè corrumpit̃. Qui uerò
hos ſumpſerint, nō ſtatim alia cibaria abſumāt, nā ea corrūperent̃ immu
tarēturq́;. Tradūt quoq; nō oportere calculoſos panē eſſe cōfeſtim, ne ui
delicet eius glutinoſitas in renes protrudat̃, niſi ſit optimè fermētatus. A-
iūt nōnulli Pepones lōgiores meliores eſſe rotūdis, ut qui magis urinā ci
eant, et magis abſtergāt. Oēs aūt uentrē ducūt. Quibus aūt uenter magis
ſubducit̃, ijs minus nocet̃. Veneris ſtimulos & genitale ſemē minuit. Pe-
pon uerò qui Sarracenicus dicit̃, frigidus eſt & humidus, utilisq́; ad æſtu
antes febres: iuuat & uentriculos calidos. Frigidis uerò ſuo tempera-
mento, & ſtomacho humidis, admodum ſunt noxij.

EXTRINSECVS.

Semina Melonū, cū eorūdē ſucco cocta & farina mixta, formata in pa
ſtillos, & in ſole exiccata, ad faciei maculas extergēdas cū uino proſunt.

CVCVMIS SYLVESTRIS.

CVcumis ſylueſtris, Græcis Σίκυς ἄγρι- Elaterium
ος, & Elateriū, alijs Cucumer angui Cucumis
nus, Vulgò aſininus Cucumer. Germa. anguinus. Cucumer
B Eſels cucumer. Fructu, Dioſc. deſcri- aſininus.
bēte, à ſatiuo tātùm diſtat, qui multò mi
nor, & glādibus eſt longiuſculis ſimilis,
ramis folijsq́; paribus: radice alba, gran
di, ruderibus ſabuloſisq́; naſcit̃, toto fru
tice amara. Aliqui Cucumin ſcorpio-
nū, à radice reflexa in caudæ ſcorpionū
formā, appellant. Medicamētum ex fru
ctu Cucumeris ſylueſtris, quod Elateri- Elateriū.
um uocāt, cōficiunt hūc in modum: Cu
cumeres elige, qui ſimulatq; tangunt̃ exi
liunt, & à pediculo recedūt, ſeruātur aūt
decerpti nocte una: inſequēte die cribrū
rarius, neq; crebra habens foramina cra
teri ſuperponito, ſupinoq́; cultro, ſurſū
uerſus aciē habente ſigillatim Cucumeres, utriſq; manibus comprehen-
dens diuidito, & per cribrum in ſubiectum craterem humorem exprimi
to, ſimulq́; carnoſum in eis, quod iā cribro adheret, exprimito, ut & illud
deſcēdat. Quę expreſſa ſunt in appoſitā peluim inijcito. Coaceruatis aūt
in cribro, quę antè diſſecta fuerūt, ea dulci aqua perfundito, cūq́; expreſ-
ſeris abijcito; humorem pelui agitatū et linteo opertū ſoli exponito, dūq́;
ſteterit, totā ſupernatātē aquā, cū humore cōcreto, percolato: idq́; ſepius,

donec ſupernatans aqua ſubſidat, facito, quam cum diligenter excolaue ris, in mortarium coniectum ſedimentum terito, inq; paſtillos formato. Optimum eſt quod leue, non ponderoſum, leniter humectũ, guſtu amariſsimum, quodq; lucernarum luminibus obiectum facillimè flagret. Porraceum uerò ſcabrum, turbidum, erui cinerisq; plenum, uitioſum eſſe ſolet. C

TEMPERAMENTVM.

Facultas Cucumeri ſylueſtri eſt calfactoria & exiccatoria.

VIRES, INTRINSECVS.

Radicis decoctum datur iſchiadicis, eodem quoq; dentium dolor colluitur. Succus radicis, ſeſquioboli pondere, & cortex acetabuli quarta parte, bilem ac pituitam deijciunt, in hydropicis præſertim. Purgationẽ ſine ſtomachi iniuria molitur hac ratione: radicis ſelibra in duobus uini libyci ſextarijs teritur, ex quo terni cyathi diebus tribus dantur, uſq; quo tumor alui abundè ſubſidat.

EXTRINSECVS.

Succus foliorum aurium dolori inſtillatus medetur. Radix ex polenta illita, omnia uetera œdemata diſcutit. Arida trita, alphos, lepram, & impetiginem abſtergit. Cicatrices nigras & in facie maculas expurgat.

ELATERII VIRES.

Elaterium, teſte Dioſcor. à bimatu ad decennium purgationibus utile. Integra quantitas eſt obolus, minima ſemiobolus, pueris chalci duo: nam copioſius potum periculum adfert. Pituitam & bilem per inferna & ſuperna trahit. Diſpnœicis optimam purgationem præbet. Ad purgationes igitur alui, adiecto ſalis duplo, & ſtibij quo colorari ſufficiat, ex aqua catapotia erui magnitudine dato, moxq; tepidæ aquæ ſorbeatur cyathus. Ad uomitiones ciendas, aqua diluens elaterium, ſubiectas linguæ partes penna penitiſsimè illinito. Sin difficilior ſit uomitus, oleo uel uino unguento diluito: à ſomno uerò qui ſumpſerint abſtinebunt. Si immodica fuerit purgatio, uinum cum oleo mixtum continuò dabitur, ut uomitio ceſſet. Quòd ſi uomitio non deſiſtat, danda erit aqua frigida, polenta, poſca, & quæcunq; ſtomachum denſare poſſunt. Menſes quoq; ciet. In peſſo ſubditum fœtus necat. Cum lacte naribus infuſum morbo regio medetur: Diuturnis prodeſt capitis doloribus. Angina laborantibus cum uetere oleo, melle aut taurino felle inungitur. D

FRAGARIA.

Fragaria. FRagaria, Germa. **Erdbeer.** Apuleius κόμαρον dici Græcis eſt autor. Sed diuerſa oportet ſit à Comaro Dioſcoridis lib. I. quę eſt arbutus, hæc uerò eſt planta. Ruellius Rubi Idæi facit ſpeciem, quod quidem non abſurdum uideretur, niſi Rubus Idæus frutex, Fragaria uerò exilis eſſet herba, neq; caules neq; ramulos habens, ſed ſolùm floribus, folijs & fru

ctu

Digitized by Google

ctu conſtans. Tria inueniuntur huius genera: duo ſapore grato, tertium uerò minus grato.

Primum quod uulgò **Erdbeer** uocant, humi ſine caule ſpargitur, multis à radice lanuginoſis pediculis, quorũ alij flore candido coronantur, alij trigemino comantur, folio per ambitũ ſerrato & uenoſo, alij fructum gerũt, exiguis quidem moris haud abſimilẽ, cæterùm ſui generis, ſolidũ, calloſum, tenerum, quum maturuit rubentem, tũ guſtu, tum odore ſuauiſsimum. Radice foris atra aut rubeſcente, intus candida, multo fibrata capillitio. Naſcitur in ſyluis, dumetis & opacis montibus, iuxta uias etiam ſponte. Florem fert uere ac tota deinceps æſtate, in maximã uſq; autumni partem. Fructus uerò æſtatis initio tantùm inuenitur. Tragus à ternis folijs trifolij facit ſpeciem. 1.

Alterum naſcitur genus folijs hirſutis, fructu albicante ſeu ſubrubro, cætera priori ſimile, hoc à foliorum forma **Hoꝛberen** appellant. 2.

B Tertium locis humidis & pratis riguis naſcitur, ſeptem in caule ueſtitum folijs, flore & fructu puniceo, ſed guſtu inſuaui: radice longa purpurea, geniculata, per terram ſerpente. Nonnulli Heptaphyllon eſſe ſtatuunt. Germa. **Sibenfingerkraut.** 3. Heptaphyllon.

TEMPERAMENTVM.

Folia & radix calida ſunt & ſicca. Fraga uerò ipſa ſunt humida & frigida. Omnia autem adſtringendi uim habent.

VIRES, INTRINSECVS.

Fraga ipſa uel per ſe, uel condita, uel ſtillatitia eorum aqua, præcipuè aduerſus pulmonis & iecoris inflammationem proſunt: ſitim ſedant: totiusq; corporis calori reſtinguendo conferunt.

Leproſis in die ter trium cochlearium menſura pota aqua ſtillatitia, ad tempus, prodeſt: cor confortat, pectus purgat, regium morbum diſcutit, ſanguinem recentem generat.

EXTRINSECVS.

Succus foliorum fragariæ, uulnera ardentia ſanat & glutinat: Hulceribus oris & colli gargarizata aqua medetur. Maculas & ruborem faciei frequenter illita extergit.

Nonnulli cum ſale ad oculorum maculas diſtillant: uel in uaſe æneo cum ſale octiduum occludunt.

HEPTA.

HEPTAPHYLLON.

C

Hepta-phyllon. Septifoliū.

Biſtorta.

Tormen-tilla. Ferula.

HEptaphyllon, Septifolium Latinè, à ſeptenario foliorum numero dictum uolūt, quamuis nō perpetuò ſit certum: plerunq; enim quinq; folijs conſpicitur. Officinæ Biſtortam, ſed malè, nominant. De Biſtorta uerò cap. de Serpentaria Officinarum actum eſt. Vulgò Tormentillam uocant. Chirurgis Ferula. Germanis **Tormentill/** item **Birckwurtz/** quòd inter Betulas potiſsimùm inueniatur. Item **Rot heylwurtz.**

Naſcitur in ſyluis inter betulas potiſsimùm, quinq; folio ſimillima, quæ interdum ſeptem, ſæpenumerò quinq; habet, utrinq; lanuginoſa, exigua, ſerrata, quæ certis interſtitijs caulem ambiūt: florem luteum: radicem puniceam ac modicè intortam. Apparet potiſsimùm cùm uites florere incipiunt.

Differt à Pentaphyllo, quòd Pentaphyllo radix eſt recta, huic uerò intorta: Deinde etiam loco, ut ſequenti capite oſtendetur. Non ergo aberrabit, qui Pentaphylli ſpeciem hanc ipſam fecerit.

TEMPERAMENTVM.

D

Temperamenti eſt ſicci in ordine tertio, Caliditatis uerò habet exiguum quid, minus tamen manifeſtum. Nonnulli faciunt frigidam in tertio gradu, ſed adſtrictio in guſtu his aduerſatur.

VIRES, INTRINSECVS.

Radicis uiridis & foliorum ſuccus potus, uenenis omnibus intra corpus medetur: contra peſtem quoq; prodeſt, noxios in corpore humores per ſudorem educendo. Quòd ſi uiridis radix haberi nequeat, aridæ puluis drachmæ pondere in uino ſumetur: uel radicis & foliorum manipulus in uino coctus calidus bibetur. Ad prædicta efficacißima eſt in uino pernoctem radix, & folia imbuta, & in Balneo Mariæ diſtillata. Omnibus membris, radix, folia, ſuccus uel puluis eius proſunt, iecoris & pulmonis obſtructiones ſoluunt: regium morbum, ſuccus præſertim, breui temporis interuallo ſanat. Venena ex corpore per ſudores educit: Vnde drachma pulueris Heptaphylli cum drachma theriacæ in liquore eiuſdem ſtillatitio, datur ijs quos horror inuaſerit, ac incerti fuerint, quod morbi genus immineat: corpore mox ad ſudorem contecto & reclinato. Cunctis uenenorum antidotis admiſcetur. Omnis item generis alui fluxus, ſiue per ſe radix, ſiue cū alijs, pro cuiuſq; arbitrio, mixta cōſtipat.

Ouibus laborantibus eſt perutilis. Cum uino rubro drachmæ pondere pota radix, omnes ſimiliter ſanguinis eruptiones compeſcit: ſin febris adſit, cum aqua in qua chalybs ſit extinctus, uel cum ſtillatitio hepta

phylli

Digitized by Google

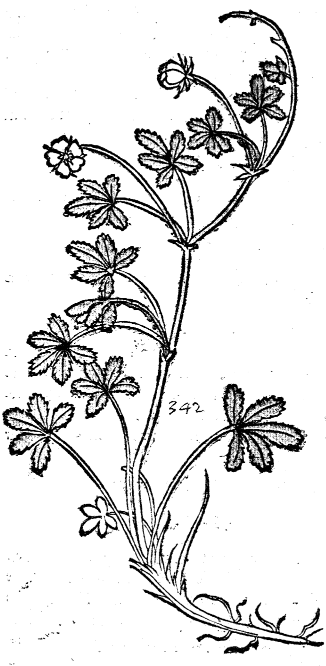
A phylli liquore eſt bibenda. Idem præſtat cum oui uitello, nuce myriſtica & farina ſubacta, & leniter toſta radix, per aliquot ſumpta dies. Cum albo oui ſubacta, & in figlino decocta, datur cholericis, qui uomitu aſsiduè infeſtantur.

EXTRINSECVS.

Vulnera glutinandi facultatem poſsidet. Vulnera reſperſu purgat, ſanat, & ad cicatricem perducit. Foliorum puluis deploratis fiſtulis inſtillatur: oculorum caliginem & fluxus diſcutit. Radix & folia omnis generis tubercula, parotidas, ſtrumas, herpetas, aneuriſmata, papulas, idq; genus, tuſa & illita ſanant.

PENTAPHYLLON.

B

Digitized by Google

Pentaphyllon. Quinq;folium. Pentapetes. Chamæzelon. 1. Pentaphyllon maius duplex.

PEntaphyllon Latinis et Officinis Quinq;folium, à quinis folijs. Germa. **Fünffingerkraut/Fünffblat**. Pentapetes Theophraſtro dicitur, & Chamæzelon. Naſcitur locis riguis, & iuxta aquæ ductus. C

Duo receſentur eius hodie genera primaria: Maius & minus. Maius eſt duplex: Alterum candido, alterum uerò flore luteo. Ramulos, ut Dioſcorides deſcribit, habet feſtucarum modo graciles, palmũ non excedentes, & in ijs ſemen, folia menthæ ſimilia, in ſingulis pediculis quina, rarò plura, per ambitum ſerræ modo crenata, florem in candido pallidum, uel auri æmulum: quod florem fert candidum, Pentaphyllon maius candidum licebit appellare: quod uerò auri æmulum, Pentaphyllon maius luteum. Germa. **Groß weiß oder rot Fünffingerkraut.** Floret menſe Maio & Iunio maximè.

2. Pentaphyllon minus.

Pentaphyllon minus priori non eſt diſsimile, niſi quòd non paſsim quinq; folijs conſpicitur. Eſt autem haud dubiè, ut præcedenti capite dictum eſt, Tormentilla quinq;folij ſpecies, ut ex foliorum, florum figura, totiusq; herbæ ſapore, temperamento & uiribus eſt iudicare.

Duo Pentaphylli genera innuit Hippocrates: Alterum nigrũ, quod humilius eſt: Alterum candidum, quod & herbaceum & procerius eſt à terra, quod Ruellius Heptaphyllon eſſe cenſet.

TEMPERAMENTVM.

Pentaphyllon, maximè uerò radix, eſt tertij ordinis calfacientium, minimum uerò habet manifeſtæ caliditatis. D

VIRES, INTRINSECVS.

Pentaphylli cum Heptaphyllo ſeu Tormentilla uires ad internas corporis partes prorſus eædem.

EXTRINSECVS.

Decoctum in aqua mulſa, putredinem oris, gingiuas & colli exulcerationem collutione aut gargariſmo ſanat. Idem præſtat liquor ſtillatitius. Cum aceto cocta radix illita, maligna hulcera, ut fiſtulas, carcinomata, gangrænas, aliaq; id genus fluentia uitia, curat.

Stillatitius maioris Penthaphylli liquor manuum tremorem fertur pellere, ſi eo manus lotæ per ſe exiccentur.

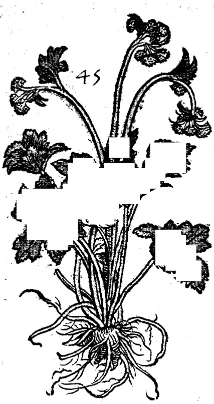
Reliquas cum Heptaphyllo facultates pares obtinet.

SANICVLA.

Sanicula. Sennicula Diapenſia Ferraria minor. Cõſolida minor.

SAnicula à ſanandis uulneribus dicta, Veteribus incognita. Vulgò etiam Sennicula. Quibuſdam Diapenſia & Ferraria minor. Tragus non malè Saniculam Conſolidam minorem cenſet, quam Dioſcorides Symphytum petræum uocat: quamuis Symphytum petræum ſuprà dictum ſit herba, quam Germani **Steingunſel** appellant: quam Tragus quòd

Digitized by Google

A

quòd non per omnia Dioſcoridis deſcri-
ptioni conueniat, non exiſtimat eiuſdem
eſſe Symphytum petræum, ſed Symphyti
tamen aliquam ſpeciem.

Genera faciunt duo: Alterum quod propriè Sanicula dicitur: Alterum uerò quod Oſtrutij eſt ſpecies. Sanicula uera naſcitur in ſyluis & umbroſis locis, folio uitis et apij, rubentibus in fine ſectionum maculis quibuſdam, ſurculis quoque rubris ad radicem, quæ multis ei capillamẽtis fibrata ſubeſt: capitulis in ſummo frutice puſillis ſubnigriſq;. German. **Sanickel.** Fuchſius marem uocat, ad differentiam alterius, quam dicit fœminam. Fœminam ſeu alteram Saniculam in Oſtrutio deſcripſimus, cuius deſcriptioni propius nonnihil accedit.

TEMPERAMENTVM.

Qualitatis eſt calidæ & ſiccæ in ſecundo ordine: adſtringit enim cum quadam amaritudine.

B

VIRES, INTRINSECVS.

Saniculæ uires cum Heptaphyllo propemodum conueniunt. Folia in aqua mulſa cocta & pota, pulmonis uitia ſanant, arteriam tracheam aperiunt, aliaq; in corpore damna ſanant: hemoptyſin & tormina ſedãt, iſchiadicis proſunt, omnis generis ſanguineos fluxus, tam in uiris, quàm fœminis ſanant: ac in ſumma, omnibus intra corpus uitijs folia & radix, ſicut Heptaphyllon, medentur.

EXTRINSECVS.

Sanicula recentia uulnera glutinat, unde nomen eſt ſortita: commodè igitur uulnerarijs potionibus additur. Ruptis & fractis inter alia utiliter, ſicut Symphyton maius, illinitur. Tanta eius in glutinando uis eſt, ut carnes, ollæ iniecta radix, coaleſcere faciat.

PES LEONIS.

Pes leonis, à leonini pedis lata & rotunda foliorum forma herba dicta eſt. Barbari Alchimillam uocant. Vulgò Planta leonis. German. **Synnaw/ Löwentap/ Löwenfůß/ Vnſer frawen mantel/** & **Omkraut.** Sunt qui Dioſcoridis Leontopodion exiſtiment, ſed non ſatis cõmodè, ut ex deſcriptione ſatis liquet. Naſcitur in pratis & locis altis, dodrantalis, folijs latis, criſpis & rotundis, octo ſerratis crenaturis diſtinctis, non tamen ad pediculos uſq;, qui ſtatim è radice exeunt, fiſsis. Flores menſe Maio & ſub Iunij profert initium, exiguos & luteos. Radix

Pes leonis. Alchimilla. Planta leonis.

Leontopodiō Dioſc. non eſt pes leonis herbariorum.

digito eſt craſsior, ſeſquipalmo longior, C
ſubrufeſcēs. Ex qua deſcriptione manife
ſtum eſt pedem leonis hunc, non eſſe Le-
ontopodion Dioſcoridis: cùm Leonto-
podion herba ſit digitorum binûm, folio
paruo, anguſto, digitorum quatuor, tri-
ūmue lōgitudine, hirſuto, lanoſioreq; ad
radicem, & ſubcādido, in cacumine cau-
lium capitula tanquam perforata, flori-
bus nigris erumpentibus, ſemen ut ocu-
lis poſsit uix deprehendi, propter circun
datam lanuginem, radix ſubeſt exigua.
Alia quoq; eſt Leontopetalon Dioſcori-
dis, quam Tragus ſylueſtrem herbæ be-
nedictæ credit ſpeciem, de qua ſuprà ca-
pite de Caryophyllata.

TEMPERAMENTVM.

Ex ſecundo eſt ordine adſtringentiū & exiccantium.

VIRES, INTRINSECVS.

Omnibus intra corpus uitijs meden-
do, Heptaphyllo & Sanicula non eſt infe D
rior, unde ad eoſdem uſus ſumi poterit.

EXTRINSECVS.

Omnis generis inflammationibus, ſiue apertis ſiue clauſis, folia impoſita proſunt: quod liquor etiam ſtillatitius præſtat. Foliorum & radicis cum reliquis uulnerarijs herbis ad potus, pulueres, emplaſtra & unguenta, perinde atq; Saniculæ, eſt uſus.

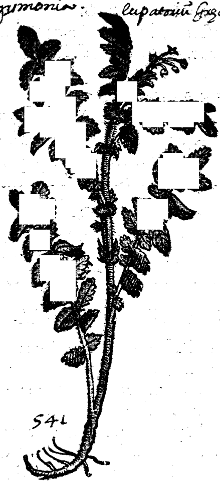
EVPATORIVM.

Eupatorium. Hepatorium. Hepatitis Agrimonia.

EVpatorium ab inuētore Eupatore rege dictum, Hepatorium & Hepatitis, quòd hepati præcipuè medeatur. Officinis Agrimonia. Germa. Odermeng/ Leberkletten/ & Bruchwurtz. Torſerunt ſe ueteres Eupatorij nomine: Apuleius cap. 45. Marrubium interpretatur: aliqui conyzam, alij nepetam montanam, in quo adhuc quidam ſunt errore. Verum autem Eupatorium eſt quam hodie uocant Agrimoniam, & Odermeng. Herba eſt ſurculoſa, ſimplicis ſcapi, interdum etiam duplicis, tenuis, lignoſi, ſubrecti, nigricantis, hirſuti, cubitalis, aliquando & amplioris, folio per interualla inciſo, & magna ex parte quinq; partito, interdum plurifariam, quinq; folij aut cannabis ſimilitudine, nigro & ipſo, extremitatibus ſerratis: ſemen leniter plumoſum è medio caule circumcirca proſilit, inclinatum in terram, ut cùm inaruerit inambulantiū

quoq;

A Agrimonia. Eupatoriũ Græcorũ

Eupatoriũ Mesue descriptio in annotationibus ad finē. Vide de Eupatorio adulterino in fol. 242

541

B

quoq; ueſtibus adhæreſcat. Quæ deſcriptio per omnia herbæ quam Officinę Agrimoniam uocant, conuenit. Locis naſcitur montoſis, campeſtribus, pratis & circa ſepes. Floret æſtate, quo tempore etiam carpitur. De Eupatorio adulterino peculiari capite eſt actum.

TEMPERAMENTVM.

Tenuium eſt partium: incidit & extergit citra caliditatem manifeſtã, cum modica adſtrictione.

VIRES, INTRINSECVS.

Eupatorium aduerſus iecoris obſtructiones ſoluendas in uino decoctum potiſsimùm bibitur. Stillatitius liquor eius tuſsim mitigat, pectus purgat, icterum morbum pellit, febricitantibus eſt ſalubris, colicæ paſſioni medetur.

EXTRINSECVS.

Folia Eupatorij tuſa cum axungia calida illita, ſugillata & cicatrices reſtituunt, præſertim ſi uulnus malè primùm ſit connexum. Cum furfure albo in uino impuro, ſeu quod ex uaſe effluxerit, coctum donec denſētur uiride uel aridũ Eupatorium, illitum, luxatis fert opem. Nonnulli in aceto & butyro eadem torrent, ac ſingulari contra luxata experimento utuntur. Liquor ſtillatitius oris hulcera, aliaq; damna ſanat & purgat.

Digitized by Google

PILVLAE DE EVPATORIO.

Pilulæ de Eupatorio mirificè proſunt in febribus intermittentibus, bilioſis, morbo regio, iecoriſq; obſtructionibus. Confectionem requi. re apud Meſuen. C

SIRVPVS DE EVPATORIO.

Sirupus de Eupatorio frigidis iecoris uitijs, ac eiuſdem obſtructionibus, aquę inter cutem, maloq; corporis habitui ſuccurrit, humores enim craſſos extenuat, roburq; iecori adijcit. Vrinas mouet, et hypochondriorum tenſionem prohibet pellitq;. Compoſitionis autor eſt Meſue.

TROCHISCI DE EVPATORIO.

Trochiſci de Eupatorio obſtructionem & tumorem hepatis & lienis præter naturam ſanant, ac inde natas febres antiquas, & harum rigorẽ iterum, ac incipientem hydropem. Formationem pete ex Meſue.

TRIFOLIVM AVREVM MAGNVM.

Trifolium magnum aureum.

TRifolij nomẽ pluribus tribuitur herbis: ſuntq; multę eius ſpecies, odoratum, pratenſe, acutum, minus, de quibus ſuo loco: ſimiliter fragariã herbam ex trifolij Tragus facit genere. Præſentem herbam, quam Germani **edel Leberkraut / & Guldẽ klee/** appellant, Trifolium aureum cũ Trago appellare placuit, cùm nõ ſit aliud nomen, quod commodè poſsit attribui. Nõ enim eſt Lichen Dioſcoridis, ex nonnullorum ſententiá, de quo capite ab hinc ſecũdo agetur. Caulibus naſcitur menſe Martio exilibus, lanuginoſis, palmum altis, folijs primùm Oxytriphylli, paulatim uerò Aſari, niſi quòd ternis inciſuris ſunt diſtincta, ut tria putentur eſſe folia: florem fert Martio ſubcœruleum, Oxytriphylli flore non maiorem, in ſingulis caulibus ſingulos: ſemen fert in capitulis erinacei formam habentibus, aquilegiæ ſimilitudine. Loca amat umbroſa, ac raró niſi ſatum in hortis conſpicitur. D

TEMPERAMENTVM.

Diureticum eſt & uim habet refrigerandi, ut ex uiribus eius conſtat. Nihil tamen certi de propria qualitate eſt traditum.

VIRES, INTRINSECVS.

Decoctum foliorum cum uino iecoris obſtructiones aperit, ac præſertim ijs qui nimis ad Venerem ſunt prõpti, & ex ea defatigati, eſt utile.

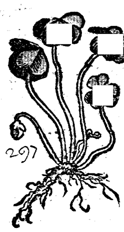
Vrinam

A Vrinam ciet: renes & ueſicam purgat: omnibus internis uitijs eſt ſalutaris. Pares liquor ſtillatitius habet uires.

EXTRINSECVS.

Folia & aqua ſtillatitia inflammationibus cunctis cum doloris mitigatione medentur.

OXYTRIPHYLLON.

297

OXytriphyllon ſiue Oxys, Trifoliũ acetoſum, & Alleluia Officinis. Vulgò Panis cuculi, quòd uel cuculus eo ueſcatur, uel quòd erumpente hoc cuculus primùm audiatur. Germa. Büchklee / Büchampffer / Büchbrot / Gauchklee / Guckgauchklee / Haſenklee / Saurklee. Locis petroſis & aqueis inuenitur. Menſe primùm Aprili, & interdum Maio, ſub Cuculi primùm auditã uocem prorepit, herba ipſa humilis, pediculis longis, in quorum ſummo tria, unde Trifolij nomẽ accepit, profert folia, exigua, laciniata in cacumine, ſapore acido: florem candidum, inter folia ſingulari in pediculo prouenientem: ſemen in ſiliquis lunatis rufum: radix in tranſuerſum longa, geniculata & rufa. Lotum B quidam ſatiuam appellant, ſed an ſatis bene, incertum: ſyluas enim & loca umbroſa Oxys amat. Herbæ huius copioſos flores frequentes anni illius pluuias, & inundationes, paucos uerò ſiccitatem portendere, eſt obſeruatum.

Oxytriphyllon. Oxys. Trifolium acetoſum. Alleluia. Panis cuculi.

TEMPERAMENTVM.

Oxys temperamenti eſt frigidi & ſicci, ſicut & oxalys, quod aciditas in guſtu ſatis oſtendit.

VIRES, INTRINSECVS.

Liquor ſtillatitius Oxytriphylli, aut foliorum eius decoctum, iecoris æſtum ſedat, cor confortat, ſitim ſedat. Omnibus calidis morbis eſt ſaluberrimum. Datur ad ſtomachum diſſolutum: edunt & qui enterocelen habent, teſte Plinio.

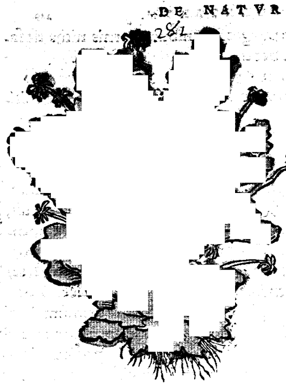
EXTRINSECVS.

Succus Oxytriphylli frigidis nonnullis unguentis, ob facilitatem quã in ſanãdo habet, miſcetur. Aqua eius cum alumine temperata, oris hulcera collutione ſanat. Reliquæ eius cum oxalide facultates ſunt eædem.

LICHEN.

LIchen Græcis & Latinis, herba hæc eſt dicta, quòd Lichenis, id eſt, impetiginis inſtar in humidis & petroſis locis ſerperet: Vel quòd cõtra Lichenas omnibus alijs remedijs anteponatur. Hepaticam Officinæ & Herbarij uocant, quòd iocinorum fibris ſimilis conſpiciatur. Multis

Lichen. Hepatica.

tamen aliȷs quoq; herbis Hepaticæ nomen tribuitur. Vt Trifolio aureo, Cordiali ſiue Matriſyluæ, Eupatorio, cui poſtremo propriè competit. Germa. **Steinleberkraut/ Brūnenleberkraut/ Steinflechten/ Moßflechten.** Naſcit locis humidis & umbroſis petris, nonnunquam etiam in gelidorum puteorum lapidib. ſerpit, folio ſucci pleno, oblōgo, craſſo, ſine caule, floribus, & ſemine: interdum tamen cauliculi adhærent breuiſsimi pediculorum forma, in quib. capitula ſtellata, ceu acetabula parua protrudit: Verùm hæc propriè, neq; caules, neq; flores, neq; ſemina dici merentur.

TEMPERAMENTVM.

Facultatem habet abſtergentem ac refrigerantem modicè, reſiccantē tamen utranq;. I

VIRES. INTRINSECVS.

Viridia folia in uino cocta, aut potui impoſita, iecoris & pulmonis uitiȷs medentur, inflammationes ſedant, capitis fluxus ad collum decidētes ſiſtunt. Pleriſq; ex calore ortis corporis malis ſunt ſalutaria.

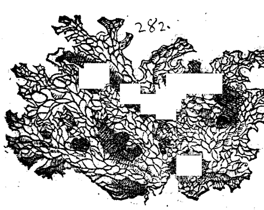
Puluis eius per ſe, aut arida folia cum ſaccharo aliȷsq; ſpeciebus condita, ad eadem pollent.

EXTRINSECVS.

Folia cum floribus, omnibus præter naturam inflammationibus impoſita, medentur: fluentibus quoq; inflammationibus auxiliantur.

PVLMONARIA.

Pulmonaria.

NAſcitur in quercu arbore, & locis ſaxoſis herba quædam, quam hodie Pulmonariam uocāt. Germa. **Lungenkraut**/ uel à pulmonis ſimilitudine, uel quòd pulmonum uitiȷs præ cæteris ſit remedio, quam ſub Lichene aliqui comprehendunt, ac ſpeciem eius faciunt, quòd & forma partim ſit ſimilis, & uiribus ferè iȷſdem. Græcis

&

A & ueteribus quo nomine ſit appellata, nõ ſatis adhuc liquet. Herba ipſa folia habet mollia, inuicem incumbentia, laciniata leuiter, cauis multis prædita, ſuperiore parte uiridia, inferiore in luteo albicantia, ac ueluti punctis aut puſtulis quibuſdam notata, atq; pulmonis humani formam aliquam referentia.

TEMPERAMENTVM.

Temperamento à Lichene parum diſcrepat: Vim habet deſiccatoriam, & calfacit modicè infra media: Vnde ex genere eorum, quæ tepida ſunt, cenſetur.

VIRES, INTRINSECVS.

Pulmonariæ puluis peripneumoniacis, dyſpnoeicis, aſthmaticis, & tuſsientibus prodeſt. Similiter ſtillatitius liquor. Puluerem in hunc modum cõficies: Recipe Pulmonariæ folia arida, aniſi ſemina, pulmonem uulpis in aëre arefactum, ſemina Fœniculi, Glycyrrhizam, radices Enulæ, & Zingiberis, pari quantitate: tuſis ſingulis & cribro purgatis ſacchari optimi pondus cunctis ſpeciebus æquale admiſceatur.

Paſtores & ueterinarij radicem uel folia cum ſale pecori contra tuſſim & dyſpnœam porrigunt.

EXTRINSECVS.

Idem cum Lichene poteſt.

B

SAXIFRAGA ALBA.

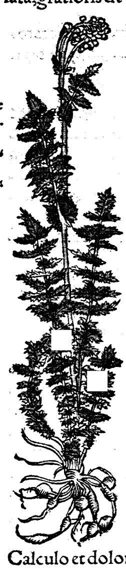
SAxifragæ nomen pluribus quidem herbis tribuitur: præſenti herbæ, Seſeli item Maſsilienſi, Oenanthe & Adianto, à uiribus nimirũ quibus contra calculum præcipuè ualet. Saxifragam albã hanc præſentem uocant, quam Germani **Hoher oder weiſſer Steinbrech** / à floribus nimirum quos albos profert. Inuenitur menſe Maio, locis ſaxoſis, aſperis et harenoſis, nec nõ in ſiccis pratis, folijs humi iacentibus, rotũdis, exiguis, in extremitatibus inciſis, ſicut Chamæciſsi, pinguiorib. tamẽ & molliorib. Caulẽ habet iunceũ, piloſum, cubitalẽ, in cuius ſummo flores ſunt candidi, albis uiolis penè ſimiles, qui mẽſe Iunio abſq; ſemine decidũt. Radix exilis, cui granula coriandri ſeminis quãtitatem referẽtia adhærent, partim alba, partim rubra, quibus Officinæ pro ſemine eius utũtur, guſtu amara admodum, quæ etiam ſata nouam plãtam ex ſe producunt. Facit Fuchſius & Saxifragã luteam, de qua in Loto ſylueſtri. *Saxifraga alba.* *Saxifraga lutea. Lotus ſylueſtris.*

TEMPERAMENTVM.

Tẽperamenti eſt calidi & ſicci in ordine tertio.

VIRES, INTRINSECVS.

C Folia cum radice in uino decocta urinam cient, renes purgãt, renum & ueſicæ calculos pellunt. Ad eadem prodeſt tritum ſemen cum alijs cõditum ſpeciebus. Aqua ſtillatitia ex floribus & radice, menſe Maio ſtillata, gratioris eſt uſus, trium quatuórue cochlearium menſura pota: ſi æger in balneo ſeu decocto maluæ ſimul ſedeat.

OENANTHE, Saxifraga rubea.

Oenanthe Vitis flos. *Filipendula.* *Saxifraga rubea.*

OEnanthe, Latinis Vitis flos, ſecundum Theodorũ Gazam, quòd uidelicet cum uite floreat. Officinæ Filipendulam, à numeroſis & rotundis in radice capitibus tuberibúſue, quæ quaſi ex filo quodam pẽdere uidentur. Item Saxifragam rubeam appellant. German. **Rot Steynbrech** / & **Erdeychel** / quaſi terreſtris glans, minimè tamen Chamædrys, quæ Germa. **Erdeyche**/hoc eſt, terreſtris Quercus uocatur.

Naſcitur locis ſaxoſis & aſperis, ut in montibus, folio Paſtinacæ ſylueſtris, flore menſe Iunio candido, caule craſſo, dodrantali, ſemine Atriplicis, radice magna, è qua multa rotunda capitula, ceu glandes dependẽt. Radix autumni ſub initium colligitur. D

TEMPERAMENTVM.

Calida eſt & ſicca in tertio ordine, quod amaritudo eius uehemens ſatis indicat.

VIRES, INTRINSECVS.

Semen, folia & caulis Oenãthes, in mulſo pota, ſecundas eijciunt, et partum adiuuant. Cũ uino pota radix ſtranguriã adiuuat, & morbo regio medet. Calculo et doloribus renum prodeſt. Stomachi inflationes diſcutit: conuenit ſuſpirioſis ac anhelantibus, omnibusq; morbis qui ex cauſa frigida ſunt orti. Farina eius cibis mixta, comitialibus eſt auxilio.

EMPETRON, Calcifraga.

Empetrõ. Calcifraga. Perforipetra.

EMpetron, quòd in petris naſcatur, dictum. Germa. **Steynbrech**/**Harnkraut**/ à facultate quam habet. Latinis Calcifraga, à frangendo calculo. Galli Perforipetram: Sanctones Rumpipetram:

A pipetram: nonnulli Criſtam marinam appellāt. Herba eſt ſeſquipedalis, geniculatis cauliculis, ſucculenta, folio marini roris, niſi quòd multo carnoſius & rarius, ſemine corymbis dependentibus, fœniculi effigie, floſculo luteolo, ſingulari radice, exili & breui, odore guſtuq; ſalſis. Viret perpetuò, floret Auguſto. Locis maritimis, & in nudis ſaxis: quoq; mari fuerit propior, minus eſt ſalſa: quò longior, magis terrena & amarior. Hæc Tragus & Ruellius. *Criſta marina.*

Porrò Dioſcorides duobus locis lib. 4. Empetri meminit. Primùm in ca. 14. ubi Saxifragam appellat, quod caput Ruellius non genuinum putat, ſed nullis rationibus, exiſtimatq; Saxifragam eam eſſe quam Saluiā uitam uocant, quę eſt eadem cum Adianto ſeu Capillo Veneris. Fuchſius quoq; Saluiam uitam ſeu Adiantum candidū pro hac Saxifraga Dioſcoridis ponit, unam ſolummodo Adianti relinquēs ſpeciem, nigrum uidelicet. Deinde etiam Empetrum deſcribit cap. 161. circa finem libri 4. de quo adhuc eſt controuerſia, num cum priore ſit idem uel diuerſum. Ruellius eo ipſo loco præterit: ſed in ſuis additionibus eius mentionem facit, ac eandem cum præſente noſtra herba facit, cuius ſententiæ placuit ſubſcribere. Dioſc. etiam Phacoides uocat.

TEMPERAMENTVM.

Temperamento eſt ſicco, ac præcipua eius contra calculum uis eſt.

VIRES.

B In mulſo decoctum calculum pellit: phlegma & choleram, lentoſq; et uiſcoſos uentriculi humores ducit: aqua intercute laborātibus auxiliat.

ADIANTVM, POLYTRICHON.

Nigrum.

Album.

ADiantum, ut ſcholia Nicandri teſtantur, eſt dictum, παρὰ τὸ μὴ διαίνεσθαι καὶ βρέχεσθαι ὑπὸ ὑετοῦ καὶ δρόσου, hoc eſt, quòd non humectetur, aut irrigetur à pluuia aut rore: folijs enim eius aſpergo non aſsidet. *Adiantum*

Duum

Polytrichum. Callitrichum. Ebenotrichon.

Duum eſt generum: Candidum & nigrum. Vtrunq; Polytrichon, C Callitrichon, & Capillus Veneris. Itẽ Circinnalis, Terræ capillus & Supercilium terræ appellatur. Polytrichon à multis capillis, Callitrichon à pulchris, quòd multos & pulchros capillos faciat, Ebenotrichon quoq;, quaſi Ebeni capillus. Ex filicum genere eſt ferè minima.

1\. *Adiantum nigrum.* *Capillus Veneris.*

Adiantum nigrum, quod Dioſcorides tantùm deſcribit, folijs naſcitur puſillis, coriandro iam primùm erumpenti, uel paulò antè enato, ſed nõdum cauleſcenti ſimilibus, in ſummo inciſuris diuiſis: coliculi ex quibus folia enaſcuntur, ſunt nigri, admodum tenues, dodrantales & nitentes, neq; florem, neq; fructum proferunt, radix ferè nulla. Germa. **Frawen haar/ Jungkfrawen haar.** Nigro hoc diu caruimus, ſed copioſiſsimè hodie à Pharmacopolis affertur, ac Capillus Veneris ijs appellatur. Naſcitur autem locis opacis, paluſtribus & humentibus, muris fontibusq;: Floret æſtate, & uiret per totam quoq; brumam: nec ulla aqua madeſcit.

2\. *Adiantum album. Saluia uita.*

Adiantum album ſeu candidum ſic dictum, quòd coliculi eius ſint reſpectu nigri cãdidiores, eſtq; ea quam Saluiam uitã appellant, ac à Fuchſio cap. 279. pro Saxifraga ſeu Empetro Dioſc. lib. 4. ca. 14. ponitur, ut præcedenti capite eſt oſtenſum. Germa. teſte Trago, **Maurrauten/ Steynrauten/** & **Eſelsfarlin** appellant, quòd nimirum onyſci iuxta illius ceſpites in humidis muris agant. Non multum, ut præcedenti capite eſt dictum, ab Dioſcor. Empetro circa initium lib. 4. diſcrepat. Naſcitur D in ſaxis & locis aſperis, circa uetuſta ædificia & muros. Frutex ipſe eſt ſurculoſus, ſaxis hærens, iuncis tenuibus, epithymi non diſsimilibus, nigris, breuibus, folijs Trichomanis, maioribus, interius leuibus, auerſa uerò parte annexa puncta habentibus, ſine flore, ſemine, radice nigra, ſuperuacua. Hæc deſcriptio optimè cum Adianto candido conuenit.

TEMPERAMENTVM.

Adiantum mediocriter eſt calidum & frigidum: æquam enim frigiditatis & caliditatis temperaturam habet. Exiccat, extenuat, & diſcutit.

VIRES, INTRINSECVS.

Adiantum in uino aut aqua mulſa decoctum, aliquot dies potum, iecoris obſtructiones aperit, ictericis prodeſt, nec nõ dyſpnœicis, aſthmaticis & felle ſuffuſis, pulmonem & pectoris hulcera purgat, ſplenis tumorẽ emollit, melancholiam per urinam expellit, calculum mouet, uenena & menſes educit. Contra idem, decoctum, puluis, confectio aut ſirupus eiuſdem ualet: omnes alui fluxus conſtipat: æſtum iecoris ſedat. Gallinaceorum & coturnicum cibis additum, pugnaciores, teſte Dioſcoride, eos facit.

EXTRINSECVS.

Cruda herba ad uenenatorum morſus illinitur. Cum lixiuio alopecias capillis explet. Strumas diſijcit, furfures & achores exterit.

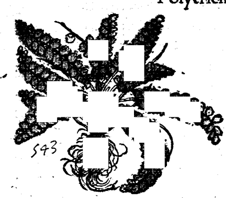
Cum ladano, myrrhino, & ſuſino, aut hyſſopo uel uino, capillos de-

fluentes

Digitized by Google

A fluentes continet. Decoctum eius cum lixiuio & uino, idem præſtat.

TRICHOMANES,
Polytrichum Officinarum.

543

TRichomanes, Latinis Capillaris, Adiantum rubrum. Germanis **Rot Steinbrech / & Abthon / Steinfarlin / Steinfeder**. Trichomanes dictũ, quòd raritatem capillorum expleat. Officinis Polytrichon, quod nomen omnibus Adianti ſpeciebus eſt commune: ſicut Adianti etiam ſpecies eſt Trichomanes. Vnde quibuſdam etiam Adiantum dicitur, & Capillus Veneris. Tragus caput Trichomanis in Dioſcoride ab Adianto non ſeparãdum cenſet, cùm deſcriptio & facultas eius cum eodem conueniat, ac Aegineta etiam uno capite Adiantũ & Trichomanes abſoluerit. Naſcitur iiſdem locis quibus Adiantum, filici ſimilis, propter quod Filiculam aliqui dicunt, parua admodum folia ex utraq; parte ex ordine quodam iuncta habet, tenuia, lentis figura, contraria inuicẽ, in ramulis tenuibus, ſplendeſcentibus, & ſubauſteris. Quę deſcriptio Polytricho Officinarum per omnia conuenit. Plinius etiam Saxifragum uocari, ꝙ calculum frangat, ſcribit. Quod uocabulum latè extenditur.

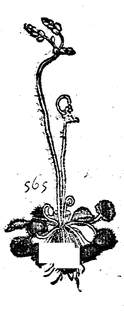
Trichomanes. Capillaris Adiantum rubrum. Polytrichon Officinarum. Filicula.

B

TEMPERAMENTVM, ET VIRES.

Temperamentum cum Adianto prorſus habet idem: eſt enim in medio caloris & frigoris: deſiccans, extenuans, & digerens. Vires quoq; cũ Adianto pares obtinet, in cuius inopia hoc uti maximè licebit. Aniculæ ad magicas quaſdã ſuperſtitiones ea utunt̃, nomen ei indentes **Abthon**.

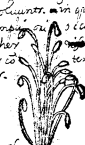
POLYTRICHON APVLEII.

565

563

564

Reperta mihi hæc herbula est, sed ...

Polytri-

Polytrichon Apuleij.

POlytrichum Apuleij cognominatur, ad differētiā Polytrichi, quod & deſcribit Dioſcorides, Adianti nimirum. Sic dictum à tenuibus & capillis ſimilibus ramulis. Germ. **Widerthon/guldiner Widerthon.**

Tria numerat eius genera Tragus: Maius, minus, & minimum, forma ſimilia ferè, nec niſi ſola magnitudine differentia. Naſcuntur in pratis humidis & uliginoſis, ramulis capillorum inſtar tenuibus, aureo colore fulgentibus, circa quos capillacea folia multa: in ſummo capitula lētis aquaticæ ſimilitudine ferè conſpiciuntur, eiuſdem cum ramulis coloris. Reperiuntur autē menſe Iulio locis muſcoſis ſeu uliginoſis: nec ſunt aliud niſi flos quidam uliginis.

Tragus in Dryopteri herbam quandam deſcribit, quæ cauliculis naſcitur copioſis ex radice uilloſa, tenuibus, abſq; folijs, digitali longitudine, adianti candidi modo: in ramulorum ſeu coliculorū ſummo capitula habet curua, cornu modo, ſetas porcinas referentia, maculis interdū purpureis conſperſa: odore filicis: Naſcitur in petris. Atq; hoc ipſum ex Polytrichi ſpeciebus eſſe cenſet. Et deſcriptio enim ad Polytrichō Apuleij accedit, & uires cum eo & adianthi ſpeciebus ſunt eædem.

Steynfarn eam appellat, quòd ex petris enaſcatur, ac inter filices eam deſcribit, capite nimirum 184. Polytricho Apuleij annumerādam putans.

TEMPERAMENTVM.

Temperamentum habet idem cum Adianto, & Trichomane, ac ijſdem quoque uiribus pollet.

VIRES.

Polytricho hoc, ſicut Trichomane, ad magicas potiſsimùm ſuperſtitiones & philtra, mulierculæ utunt̄: hoc **Widerthon/** illud uerò **Abthon** appellantes. In ſumma, eadem poteſt quæ Adiantum.

Decoctum in aqua uel lixiuio alopecias capillis explet.

Potum uiſcoſos & craſſos è thorace & pulmone humores eijcit.

Calculum frangit, Vrinas ciet. Ictericis & lienoſis auxiliatur: ſtrumas diſcutit. Miras & ridiculas alias ei uires agyrtæ adſcribunt.

LITHOSPERMVM.

Lithoſpermum. *Milium ſolis.*

LIthoſpermum, quaſi dicas, Lapideum ſemen, à ſeminis duritia. Vnde Germa. **Steinſamen/Meerhirſen.** Gall. *Gremil.* Officinis Milium ſolis, à ſeminis candore & ſplendore. Naſcitur locis aſperis & ſublimibus, ſolo macro, aliqui Aegonychon & Dioſpyron, ac Semen leoninum

A

num uocant. Folia habet oleæ ſimilia, ſed longiora, molliora & latiora, iuxta radicem humi iacentia, ramulis rectis, tenuibus, craſsitudine acuti iunci, ualidis, ſurculoſis, in quibus ſummis bifidi diuaricatiq; exortus cauliculorum ſpeciem exhibent, longa habentes folia, inter quæ ſemen lapideum, rotundum, paruum, rotunditate, & candore margaritas referens: radix extrinſecus rubra. Plinius nihil maiore miraculo & admiratione, atq; hanc herbã deſcribit. Floret autem ac ſemen profert Iunio & Iulio.

Lithoſpermon ſylueſtre. Lingua paſſerina

Præter hoc aliud ſylueſtre Lithoſpermon deſcribit Tragus, quod Linguam paſſerinam uulgo dicit uocari, cauliculo aſſurgit ſingulari, tenui, cubitali, folijs lini, inter quæ nigrum fulgens ſemen, Lithoſpermo forma prorſus ſimile. Differentiæ gratia Li-

Lithoſpermum nigrum.

B thoſpermum nigrum uocari poterit, prius uerò Lithoſpermum album. Germa. **Schwartʒ Meerhirſen.**

TEMPERAMENTVM.

Seminis maximè eſt uſus, eſtq; calidum & ſiccum, ſicut omnia diuretica.

VIRES, INTRINSECVS.

Tritum ſemen in uino potum, calculum ueſicæ frangit, & efficaciter pellit.

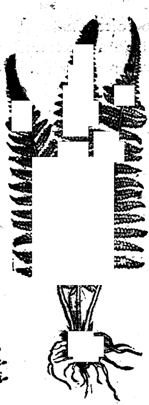
EXTRINSECVS.

Decoctum ſeu balneum ex folijs Lithoſpermi, calculi dolorem mitigat. Ac plurimum ad calculum pellendum ualet. Eſt enim expellendi facultate & natura præditum.

FILIX.

FIlix Græcis πτέρις uel πτέριον, à forma alarum auium, Germa. **Faren/ Farnkraut.** *Filix.*

Duorum eſt generum: Mas & fœmina. Mas Dioſcoridi ſimpliciter 1.
Pteris dicitur, Germa. **Farn/ Groß farn.** Gall. *Oſmunda regalis*, *Fougere.* *Filix maſcula.*

Naſcitur paſsim in montibus maximè, ſyluis, locisq; ſaxoſis, folijs ſine caule, ſine flore, ſine ſemine, ex uno pediculo cubitali exeuntibus, inciſis, alarũ auium modo explicitis, odore ſubgrauibus. Radix in terræ ſuperficie, foris nigra, craſſa, oblonga, adnaſcentias habens appendicéſue multos. German. **Groſſarn**. Etiamſi autem ueteres negent filici eſſe ſemina, Hieronymus tamen Tragus, ut ſingulari harum rerum ſtudio & diligentia tenetur, ſe aliquoties noctu in Vigilia Diui Ioannis, ſubſtratis filici linteolis aut Verbaſci folijs, ſemina collegiſſe exigua, papaueris inſtar, affirmat. De radice quoq; filicis, præſertim maſculæ, ſcribit eam diſſectam, utrinq; figuram geminæ aquilæ, fibris ſeu uenulis interiore parte, ſic à natura diſpoſitis, exhibere. C

2. *Filix fœmina prima.* Filix fœmina Dioſcoridi Thelypteris, hoc eſt, fœmella filix, Ger. **Waldfaren/Roſſaren**. Duo ſunt eius genera: Primum quod Dioſco. deſcribit. Naſcitur ijſdem locis quibus mas, eidem ſimilis, niſi quòd folia adnaſcentibus ramulis adhærent, non ſicut illa ex ſingulari tãtùm uno pediculo enaſcuntur: Radix longa, obliqua, in nigro ſubflaua, aliquando tamen rubeſcens. Aliqui hanc nymphæam pterin appellant. *Nymphæa pteris.* D Sues filice pingueſcunt. Fimo iniecto, quod mirum, marceſcit. Vnde facilè ſatu & ſtercoratione perimitur. Arundine ſectas filices nõ renaſci aiunt, aut exaratas, uomeri arundine impoſita: ſimiliter arundinem exaratam, filice uomeri impoſita. Effodi debent autumno, Vergilijs occidentibus: eſtq; radicis uſus in trimatu, neq; antè, neq; pòſt.

Filix fœmina altera. Fœmina altera, priori quadantenus ſimilis, ſed caulem habet longum uirentem, ex quo folia utrinq; alarum ſimilitudine enaſcuntur, inciſa & diſtincta, ſicut folia polypodij: Flos candidus, copioſus, ſicut in pycnocomo, qui circa cal. Iul. decidit. Radix denſa, nigra, uilloſa. Rarum eſt hoc alterum genus fœminæ, & paucis cognitum. Fœmina altera dici poterit. Naſcitur in montibus nonnullis.

TEMPERAMENTVM.

Natura eſt ijs calfaciendi & exiccandi, quod amaritudo in guſtu indicat.

VIRES, INTRINSECVS.

Maſculæ filicis radix drachmarum quatuor pondere cum aqua mulſa pota, latos lumbricos pellit. Melius autem ſi cum Scammoniæ aut ueratri nigri quatuor obolis detur. Allium tamen præſumpſiſſe oportet. Radix in uino cocta ſplenis dolori medetur.

Radicis fœmellæ puluis trium drachmarum pondere in uino potus, aut aqua mulſa, latos lumbricos pellit. Mulieribus data ſterilitatẽ facit.

Digitized by Google

A Prægnantes abortire facit. Radix linguæ prolapſi in morbum equi ſubiecta, reſurgere equum facit, & ſanitati eum reſtituit. Aluum tenera folia emolliunt.

EXTRINSECVS.

Trita maſculæ radix cum axungia illita, aculeos infixos extrahit, & uulnera ab ijs facta ſanat. Præſtantiſsimum ex eadem contra omnis gene
ris factas aduſtiones, uel igni, uel feruente aqua, uel oleo, unguentū, hunc
in modum conficitur: Radicem filicis maſculæ tundito, ac ſuccum ex ea Aduſtio-
exprimito, quod ſi ſiccior ſic fuerit, ſtillatitium roſarum, fimi uaccarum, nes.
aut florum tiliæ ſuccum admiſceto, uel fontanam ſimpliciter aquā. Hoc nihil aliud contra aduſtiones præſtātius. Radicis fœmellę puluis omnia uetera damna exiccat & ſanat. Iumentorum quoq; læſionibus eodē modo adhibetur.

POLYPODIVM.

POlypodion à radice quæ polypi modo cir- Polypodi
ros habet, nomen tenet. Latinis & Officinis um.
Filicula, à filicis ſimilitudine. Germa. Engelſüß/ Filicula.
Dropffwurtz. Cato Feliculam uocat. Naſcitur Felicula.
in muſcoſis petris, & uetuſtis roborum truncis, palmi altitudine, filici ſimilis, ſubhirſuta, minus te
B nuibus inciſuris, radix piloſa, cirros polyporum more habens, minimi digiti craſsitudine, quæ raſa intus uiridis eſt, acerba, guſtu ſubdulcis, parte auerſa folia fuluis maculis notata, ſine ſemine. Radicis tātùm eſt uſus, quæ in fine Auguſti carpitur. Eſt ex filicis genere, ac quibuſdam etiam Süßfaren/ & Steinfaren dicitur, diuerſum tamen à Trichomane, quod Steinfarlin nominatur.

TEMPERAMENTVM.

Qualitas Polypodio eſt admodum deſiccans, ſed abſq; morſu.

VIRES, INTRINSECVS.

Radix Polypodij in Gallinaceo iure cum Aniſi ſemine & Zingibere cocta, calida ieiuno pota ſtomacho, flauam & atram bilem unà cum uiſcoſis humoribus educit. Nonnulli ad hoc ipſum utuntur beta ſiue malua: Aliqui ſumunt Cuminum Romanum, Fœniculi & Aniſi ſemina, Polypodium & Zingiber conciſum, pari ſingula pōdere, & cum ueteri gallo coquunt. Vtiliſsimum eſt hoc decoctū colica paſsione & torminibus laborantibus. Eadem præſtat puluis drachmæ pondere ieiuno ad tres uel quatuor horas ſtomacho cum aqua mulſa potus. Liquor eius ſtillatitius quartana febri laborātibus, per aliquot potus dies, eſt utilis: ſimiliter & tuſsi, dyſpnœa & peripneumonia infeſtatis: ijs quoq; qui à melancholia & grauibus inſomnijs uexātur. Suibus radix in cibo data, à peſte & contagio eas conſeruat.

Digitized by Google

EXTRINSECVS.

Radix cum melle illita, rimas manuum & pedum ſanat.

DRYOPTERIS.

Dryopteris.

DRyopteris, Latinè Quercina filix. Germ. **Eych faren / Baumfaren / Wildfaren / Erdfaren.** Naſcitur in antiquis & umbroſis ſyluis, in quibus annoſæ fuerint quercus: minimè uerò in piceis & abiegnis ſyluis prouenit: in muſcoſis uidelicet antiquarū quercuum partibus, filici ſimilis, ſed minore multò foliorum inciſura, radicibus inuicem implicitis, hirſutis, guſtu adſtringẽte, ſubdulcibus. Galli *Oſmundulam* uocant.

Oſmundula.

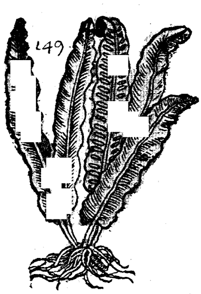
TEMPERAMENTVM.

Temperamentum cum reliquis filicibus eſt ſimile.

VIRES.

Folia cum radice tuſa & illita frequenter, capillos pellere & alopecias efficere, autor eſt Dioſcorides. Vſus eius idem cum reliquis filicum generibus, ob guſtus affinitatem eſſe poterit.

PHYLLITIS,
ſiue Lingua ceruina.

Phyllitis. Hemionitis. Lingua ceruina.

DE Lingua ceruina uariæ ſunt autorum ſententiæ. Nonnulli enim uolunt Dioſcoridis eſſe Scolopendrion, ſiue Aſplenon, ſed minus rectè: alij, quorū uerior eſt ſententia, Phyllitin ſiue Hemionitin Dioſcoridis ſtatuunt, ut nimirum phyllitis & hemionitis pro eadem herba ſumantur, quod deſcriptio & uires utriuſq; ſatis arguunt. Proinde Phyllitin & Hemionitin Dioſcoridis eãdem dicemus herbam, Linguam ceruinã uidelicet, quæ German. hodie appellatur **Hirſzung.** Quid uerò ſit Scolopendrion ſiue Aſplenon, pòſt dicetur. Dicitur eadem Splenion, hoc eſt, Splenetica, quòd ſpleni potiſsimùm medeatur: quæ appellatio communis eſt ad hanc & ad alteram, Scolopendrion uidelicet. Hemionitis dicta, quòd mulæ potiſsimùm ea delectentur. Phyllitis itaq;, Hemionitis, Splenion, & Lingua ceruina idem ſunt, Germ. **Hirſzung.** Officinæ uerò Scolopendrion uocant & Ceterach, Doratam, Spicantum, & Filicem petream.

Splenion.

Scolopendriō Officinarum.

Naſcitur

A Naſcitur locis umbroſis, montoſis, & petroſis. Folium habet Dracũculo uel Aro ſimile, inſtar lunæ corniculatæ creſcentis falcatum, rectum aſſurgens, à tergo penſiles quaſi teretes uermiculos oſtendens: neq; caulem, neq; florem, neq; ſemen habet. Radices ſubſunt multæ, tenues. Plinius Teucrion appellat, diuerſam natura herbam.

TEMPERAMENTVM.

Calfacit in ordine primo, exiccat uerò in ſecundò.

VIRES, INTRINSECVS.

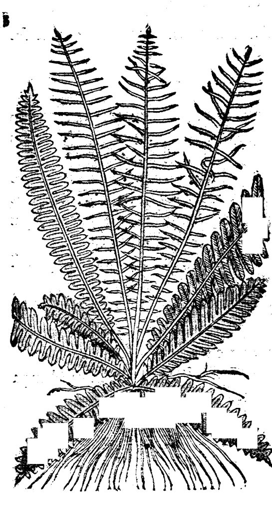
Folia in uino decocta, pota, morſis à ſerpentibus medentur, ac pecori uulnerato utiliter infunduntur. Alui dolorem ac Diarrhæam, calidum idem decoctum ſumptum ſedat. Cum aceto hauſta lienem liquant. Stillatitius eius liquor cor confortat, ſingultum reprimit.

EXTRINSECVS.

Contra uuulam decidentem aqua eius utiliter gargarizatur. Cũ cannabi eadem impoſita, æſtum ac calorem uentriculi & iecoris expellit. Omnia damna corporis, ſi ea abluantur, purgat & ſanat. Tradunt colligenda folia nullo apparente in cœlo lumine poſt uel ante ſolis exortũ; ſic enim efficaciora eſſe.

SCOLOPENDRION, ſiue Aſplenum.

B

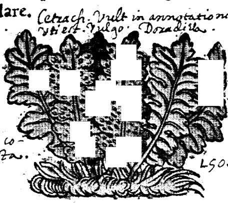

Dicendum iã de Scolopendrio, ſiue Aſpleno, quoniam non- *Scolopẽdrium.*
nulli uolunt hanc eſſe Linguam cer *Aſplenum.*
uinam, ut in præcedente capite eſt
dictum. Scolopendria dicta eſt à
Scolopendra inſecto, cui ſimilia fo
lia habet. Eſt autem Scolopendra *Scolopendra u... ctũ qua...*
uermis, Germ. Nöſſel / multis pedi
bus, quibus non aliter atq; nauis re
migio ſuo, uelut Nicander autor
eſt, progreditur. Vnde etiam Ger.
Nöſſelfahrn / hæc herba dicitur.
Splenion quoq;, Hemionium, & *Splenium.*
Aſplenon, quaſi dicas ſine ſplene, *Hemionium.*
quia ſplenem liquat.

Duo ſunt eius genera: Primum *1.*
quod maius appellãt, Ger. Wald- *Scolopendria uera ſeu maior.*
hirtzzungen. Naſcitur in ſyluis ac
mõtibus opacis & humidis, folijs,
ſicut phyllitis, lunatis, multis, ſed
anguſtioribus, utrinq; ad imũ uſq;
ad mediam eius fibram inciſis, quę

per terram ſparſa iacent: Menſe uerò Iunio alia è medio folia producit, C
erecta, prioribus arctiora & magis diuiſa, maculis, ſicut Polypodium, aſperſa flauis. Hæc autumni tempore pereunt, ac quæ prius enata fuerũt manent, perq; totam uirent brumam. Radix nigra, capillis multis ac frequentibus compacta uelut ceſpite quodam. Rarum eſt hoc genus inuentu: copioſè autem locis quibus inuenitur prouenit. Et hæc eſt uerum Scolopendrion ſiue Aſplenon Dioſcoridis, quod maius licebit appellare.

2. Scolopendrium minus ueterum Splenion.

Altera Scolopendrij ſpecies eſt minor, quam uerum Splenion, quo pro Scolopendrio ueteres ſunt uſi, Tragus dicit, Germanis Miltzkraut/ ſicut Græcis Splenion. Dictum eſt enim, Splenion eſſe commune huic & Phyllitidi uocabulum. Naſcitur in montibus, ſaxorum rimis, & locis aſperis, folijs digitali longitudine, ſcolopendræ animalculo ſimilibus, multis, inciſuris Polypodij, ſed breuioribus anguſtioribusq;, ſupernè uirentibus, circa terram uerò ſubflauis & aſperis, quaſi puluere obſitis. Radix nigra & uilloſa.

TEMPERAMENTVM.

Temperamentum cum phyllitì habet idem: calidum in primo, & ſiccum in ſecundo ordine. D

VIRES, INTRINSECVS.

Scolopendrium ſiue Aſplenon eaſdem contra lienem extirpandum cum phyllitide habet uires, ad dies quadraginta potum, & extrinſecus lieni impoſitum.

Decoctum in uino iecoris & ſplenis obſtructiones ſoluit, regiũ morbum pellit, calculo ueſicæ & renum medetur: Quartana febri laborantibus auxiliatur: Atram enim bilem eijcit. Sanguinis grumas, ex lapſu uel aliunde circa pectus collectas, diſcutit. Stranguriam adiuuat.

Hæ uires Scolopendrio potiſsimùm minori conueniunt: Phyllitidi tamen à nonnullis etiam adſcribuntur.

Liquor eorum ſtillatitius potus, ſicut etiam Phyllitidis, cor cõfortat, & ſingultus ſedat.

EXTRINSECVS.

Quæ de Phyllitide dicta ſunt eadem huc referenda ſunt: ſiquidem pares cum ipſo ad externas corporis partes uires obtinet.

PETASITES.

Petaſites,

Digitized by Google

A

PEtaſites, Ger. **Peſtilentʒwurtʒ.** Petaſites à forma, quòd petaſo, hoc eſt, pileo foliũ eius ſit ſimile. Germanicum à uiribus quibus contra peſtem, febresq́; peſtilentiales ualet, nomen accepit. Itẽ **Petaſiten heublm.** Petaſites, ut deſcribit Dioſc. eſt pediculus cubito maior, craſsitudine pollicis, à quo prægrande folium, galeri modo amplum, ceu fungus dependet. Primo uere ſpicam longam purpuraſcentibus floribus plenam producit, qui lappularum aliquam habent effigiem, ſed reuera lappæ non ſunt. Mediam tenet inter Perſonatiam & Bechion figuram, folia tamen huic quàm Perſonatiæ rotundiora. In pratis humidis & iuxta riuulos copioſiſsimè naſcitur. *Petaſites.*

TEMPERAMENTVM.

B Ex tertio eſt calfacientium ordine, ac mirificè uenenis reſiſtit.

VIRES. INTRINSECVS.

Radix, in puluerem redacta, ſumpta cum uino, peſtilentialibus febribus mirificè confert: ſudorem ciet: Mulieribus contra tormina & præfocationes uteri, utiliter bibitur. Lumbricos necat: dyſpnœicis prodeſt: Vrinam & menſes ducit.

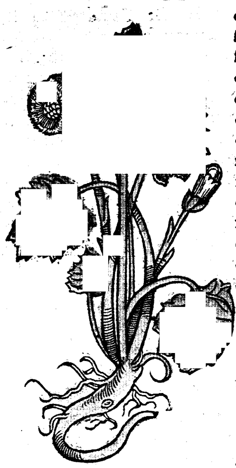
EXTRINSECVS.

Ad uulnera præhumida & reliquas cutis fœditates oleum ex radice illinitur: febricitantibus, ſi cutis ante paroxyſmum eo perungatur, eſt utilis: ſimiliter neruis & membris frigefactis.

BECHION.

BEchion Tuſsilago Latinis. Sic dicta, teſte Galeno, quòd credita ſit tuſſes & orthopnœas iuuare & curare: βὴξ enim βηχὸς tuſsim ſignificat. Vulgò Vngula caballina ab equinæ ungulæ ſimilitudine. Item Chamæleuce, id eſt, humilis ſeu alba populus. Chamægyris, hoc eſt, humilis uel terreſtris populus nigra, Farfarella, Farfarago, German. **Hüfflattich/Brandtlattich/Roßhüff/Eſelshüff.** *Tuſsilago. Vngula caballina. Chamæleuce. Chamægyris. Farfarella. Farfarago.*

Folia habet à radice prouenientia ſex aut ſeptem, maiora nonnihil folijs hederę, à terra ſubalbida, ſupnè aũt uiretia, in plures exeuntia angulos, Caulis palmũ altus, flos in uere luteus: confeſtim uerò flore & caule

exuitur, unde quidã ſine caule naſci exiſtimauerũt. Fugaciſsimi enim ſunt eius flores & caulis, ac longiſsima ferè eorũ duratio eſt biduum: unde non facilè à quibuſuis, niſi medio forte uere oblatos contingit conſpici. Quæ cauſa uidetur cur Plinius abſq; caule & flore ſcribat naſci: nec, ut quidam uolunt, aliter à Plinio quàm Dioſcoride eſt deſcripta. Locis naſcitur aquoſis & circa fontes. Flores colliguntur in Aprili, quo tempore conſpiciuntur, ac ſubitò euaneſcunt, radice & folijs manentibus toto reliquo æſtatis tempore. C

TEMPERAMENTVM.

Folia uiridia & recentia ſunt frigida & humida: arida uerò ſunt calida: tum enim ſunt acriora.

VIRES, INTRINSECVS.

Stillatitia aqua tuſſilaginis omnes internas iecoris inflãmationes ſedat, quatuor cochlearium menſura pota, & corpori extrinſecus cum panniculo adpoſita. Eodem modo uentriculi inflammationibus ſubuenit, ardenteſq; febres pellit. D

Maiores autem aquæ ſunt uires, ſi admiſceantur flores Sambuci, & folia Solani, ac ſimul cum tuſsilagine diſtillentur.

Folia arida incenſa, Dioſcor. teſte, ſi fumus hianti ore excipiatur, ſicca tuſsi & orthopnœa laborantibus ſunt auxilio.

Radix in aqua mulſa cocta, & pota, fœtus mortuos expellit.

EXTRINSECVS.

Tuſsilaginis folia, ſuccus, ſtillatitia aqua, præſertim floribus Sambuci & Solani folijs, ut dictum eſt, admixtis, cunctis inflammationibus & ardoribus hulcerum peſtilẽtialium, eryſipelati, mariſcis, aduſtionibuſq; igni factis impoſita medentur.

Capitis & ardentium febrium calori mirè quoque conferunt folia.

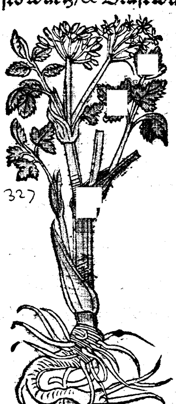
Illita ſtillatitia aqua idem præſtat: ac præſertim mulieribus ex locis occultis laborantibus eſt utiliſsima, ſi locum hac aqua primùm eluant et purgent, madefactum dein panniculum imponant.

ANGELICA.

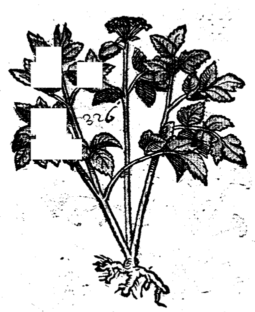
Angelicam

Digitized by Google

A ANgelicam Cordus cenſet Smyrnion eſſe Dioſcoridis, Sed cũ Smyrnij deſcriptio propius accedat ad eam quã Meyſterwurtz uocãt, dequa paulò pòſt, uidebitũ potius ad eam ipſam Smyrnij appellatio eſſe referẽda. Præſens aũt herba, quam cõmuni omnes nomine Angelicã uocãt, ad quam Dioſcoridis debeat aut poſsit cõmodiſsimè referri, non ſatis cõſtat. Proinde relinquemus eã iam tãquam peculiarẽ & ſui nominis herbã, donec certus aliquis ei locus in Dioſcoride, deſcriptioni eius conueniens, oſtendi poſsit. Tragus omnino exiſtimat Panax eſſe Heracleum Dioſcoridis, idq; ob formã, odorem & uires: ſiquidem Liguſtico colore nõ eſt diſsimilis, odore uerò optimo thuri: dein tã folia quàm ſemina & radices aduerſus uenena pollent. Latinis hodie Angelica & Sancti ſpiritus radix communi conſenſu appellatur. Germa. Angelic/ & Heyligẽ Geyſts wurtz/ & Bruſtwurtz. Panax Heracleũ

B

Duo ſunt eius genera: Mitior & ſylueſtris. Vtraq; caulem duorũ fert cubitorum, concauũ, folia oblonga, per ambitum ſerrata, flores in purpura candidos, ſemen latum, foliaceum: radicem craſſam & multam, foris nigricantem, intus candidam. Mitior autẽ radicem habet ualde odoratam, Germa. zam Angelic dicitur. Sylueſtris uerò ſuaui etiam, minus tamen quàm mitior, eſt odore. Germa. wild Angelic. In hortis & montoſis locis proueniunt. Florent Iulio & Auguſto.

TEMPERAMENTVM.

Calida eſt & ſicca in gradu tertio: aperit, extenuat & diſcutit.

VIRES, INTRINSECVS.

Præcipuas aduerſus uenena uires habet, ſanguinẽ diſcutit, & corpus calfacit.

Aqua

Digitized by Google

Aqua ex radice ſtillata, iiſdem uiribus eſt prędita. Mirè confert peſtis C
contagio, repentinis item febribus aut ſudoribus puluis eius ſemidra-
chmæ pondere cum drachma theriacæ in quatuor aquæ eiuſdem ſtillati
tiæ cyathis ſumptus, contecto & ad ſudorem reclinato corpore. In the-
riacæ inopia pulueris integra drachma ſumi poterit. Aduerſus peſtilen-
tem aërem in aceto radix imbuta naribus admota, aut quandoq; ieiuna
pota ualet plurimum. Tormina ex frigore nata aqua angelicæ aut radi-
cis puluis, ſi non adſit alui obſtructio, ſedat. In ſumma, aqua ſtillatitia &
puluis radicis omnibus internis corporis uitiis medetur. In pleuritide da
tur utiliter. Ruptis & pulmonis uitiis eſt utilis, tormina diſcutit, ſtrangu-
riam adiuuat, fœtum & menſes educit, omneſq; internos tumores diſcu-
tit. Ad eadem radix in uino aut mulſo decocta, ægrotantibus commodè
datur.

EXTRINSECVS.

Cauis dentibus infuſus ſuccus, fluxus eorum compeſcit. Auribus a-
qua indita eſt auxilio. Caliginem oculorum emendat. Rabidi canis mor
ſibus cum pice radix illinitur. Veteribus profundis uulneribus, aqua, ſuc
cus & puluis inſtillata, purgant, & carnem regignunt. Coxendicum do-
lori & podagricis aqua cum panniculo impoſita fert opem: lentos enim
& uiſcoſos collectos humores conſumit. Multæ aliæ huius uirtutes ex
prædictis colligi poſſunt. Semen pari-
um cum radice eſt facultatum. Sylue- D
ſtris in uirtute eſt debilior, ac in uino
potiſsimùm ad recentia & uetera hul-
cera extrinſecus ſananda decoquitur.

Liguſticũ

Leuiſticũ

Panacea.

LIGVSTICVM.

Liguſticum, Græcis λιγύστικον. Gale-
no mutatione unius literæ λιβύστι-
κον. Germa. Liebſtöckel. Gal. *Leueſſe*.
Officinis Leuiſticum. Liguſticũ à Li-
guria, ubi plurimùm naſcitur, dictũ.
Variant de hac herba autorum ſenten
tiæ. Fuchſius Dioſcoridis eſſe Smyrni
um ſtatuit: Quid uerò nos cenſeamus
Smyrnion, paulò pòſt dicetur. Nos cũ
Trago Liguſticum & Leuiſticum ap-
pellamus, cùm deſcriptio Liguſtici
apud Dioſcoridem proximè ad hanc
herbam accedat. Panaceam item &
Panacen appellari tradit Dioſc. quòd
radice & caule ſit heracleotico Panaci
ſimile. Naſcitur in hortis paſsim ho-
die,

Digitized by Google

A die, locisq́; humidis: Cauliculum, ut deſcribit Dioſcor. fert anethi, geniculatum, tenuem, folijs per ambitum Sertulæ campanę, odoratis tenuioribusq́;, prope uerticem gracilioribus & longè magis diuiſis: in cacumine muſcarium, in quo ſemen dependet nigrum, ſolidum & oblongum, fœniculo proximum, guſtanti acre & aroma olens: radix pallida intus, extrà nigra, acris, odorata, tenera, ſuccoſa, fauces mordens. Dioſcorides uerò radicem dicit candidam, quod de ſyluestri eſt intelligendum. Præterea quod ad folia attinet, quæ Meliloti ſeu Sertulæ campanæ facit Dioſcorides, noſtrum hodie Leuiſticum ab deſcriptione uariat, quod cauſæ eſt cur Liguſticum Dioſcoridis eſſe aliqui negent. Sed multos in Dioſcor. ſimiles errores eſt deprehendere, ut propterea non uideatur noſtrum Leuiſticum à Liguſtico ſeparandum, cùm reliquæ eius notæ uiresq́; reſpondeant.

Syluestre liguſticum ſunt qui uelint eſſe Hippomarathrum Dioſcoridis, de quo in Fœniculo.

TEMPERAMENTVM.

Qualitatis eſt ſiccæ & calidæ in ordine tertio.

VIRES, INTRINSECVS.

Radix arida tuſa ſtomachum calfacit, concoctionem adiuuat, ſuperfluos humores diſcutit: omnes internos dolores in uino ſemidrachmæ
B pondere pota, ſedat: uenena expellit: urinam & menſes ciet, ijſdemq́; cū Angelica pollet uiribus. Semini uis ineſt calidior ad omnia, & fortior. Aqua ſtillatitia anginæ & pleuritidi medetur. Radix Liguſtici ſale & aceto à nonnullis condiri ſolet.

EXTRINSECVS.

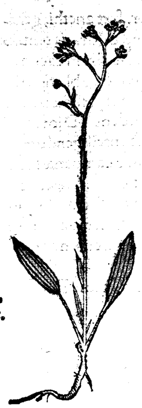
Balneis & inſeſsionibus urinam Liguſticum ciet, calculum & menſes adiuuat, omniaq́; interna membra calfacit. Radix tuſa omnium uenenatorum & rabidi canis morſibus impoſita eſt ſalutaris: dolorem enim mitigat ac uenenum expellit. Puerperis radix, ſemen & folia in cibo & in balneis proſunt, ac præſertim ad purgationes poſt puerperium. Capitis tumoribus aqua illita ſubuenit: gargarizatu gutturis exaſperationi commodat: potum per arundineum Liguſtici caulem ſumptum anginæ remedio eſſe ferunt. Cutis uitia & in facie & in corpore aqua ſtillatitia expurgat: ac in ſumma, omnibus oris, gutturis, & reliquarum partium exulcerationibus prodeſt.

PANAX CHIRONIVM.

HOc nomine præſentem herbam cum Trago appellamus, quæ Germa. **Wunderaut** dicitur, quoniam & ea ipſa hodie incognita, & hæc noſtra ad deſcriptionem eius proximè accedere uidetur.

Panaces

Panaces. Panaces uerò Dioſcorides plures appellat herbas, C
ut præſens Chironium, item Aſclepium heraclium, Centaurium, Liguſticum, Origanum heracleoticū, ab inuentoribus nimirum impoſito nomine. Panax uerò quaſi omnibus auxilium ferens. Naſcitur caule rotundo, nonnihil purpuraſcēte, folijs oxalidis, ſed longioribus, tenuioribus ac uiridioribus, umbella anethi, in qua florem fert Auguſto menſe Apij, ſiuc Anethi, ſemine Ameos: radice læui, tenui, alba: guſtu acri: In deſcriptione porro Chironij Panaces diſſentiunt etiā Dioſcorides & Theophraſtus. Dioſcorides enim Amaraci folia tribuit: Theophraſtus uerò Rumicis ſeu Oxalidis, quod cum noſtra deſcriptione quadrat. Latinis à uiribus, Vulnerariam licebit herbam uocare.

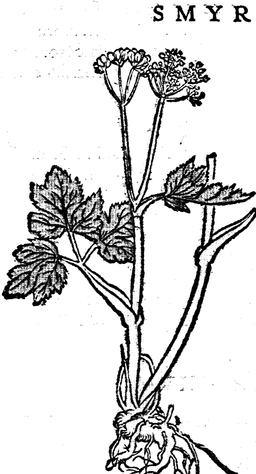
Vulneraria herba.

TEMPERAMENTVM, ET VIRES.

Temperamentum ac uires, ut teſtatur Tragus, cū Liguſtico & Angelica ſimiles obtinet: ut ſuperuacuum ſit eadem hic repetere.

SMYRNIVM.

D

SMyrnium, Latinis Imperatoria & Oſtrutium, Vulgò Aſtrentiū, Germa. **Meyſterwurtz**. Fuchſius tamen Smyrnium pro Liguſtico accipit, **Meyſterwurtz** uerò pro Silphio ſeu Laſerpitio. Sed deſcriptio Smyrnij nulli uidetur herbæ, quàm preſenti propius accedere, quod exactius contemplanti ſatis eſt perſpicere. Caulem, ut deſcribit Dioſc. habet apij, & ſtolones multos, folia latiora, ſubpinguia, ad terram conſtricta, robuſta, odore medicato, cum quadam acrimonia, rotunda, colore in luteum langueſcente: umbella ſupra caulem anethi: ſemen rotundum, nigrum, acre, myrrhæ ſapore, Vnde Smyrnium eſt dictum. Radix odorata, acris, fauces mordens, ſuccoſa, mollis, cortex foris niger, intus pallidus aut ſubalbidus. Naſcitur

A tur locis ſaxoſis, collibus, ſqualidis & terrenis. Hæc certè deſcriptio per omnia herbę uulgò **Meyſterwurtz** dictæ, ita reſpondet, ut nulla ſit ferè nota quæ non conueniat: habet enim pinguia & inflexa folia, ſicut apium, ſed multò maiora & latiora, guſtu acria, ut fauces etiam lædant, & exaſperent, umbellam anethi. Solus myrrhæ odor poterit obijci: ſed cùm uarijs locis & temporibus uariè & formam, & ſæpe qualitatē mutent herbæ, ut in multis eſt uidere, non ob hunc ſolum ſcrupulum Smyrnium eſſe negabimus: cùm reliquæ ad amuſsim ita notæ reſpondeant, ut ſimilior, & quę deſcriptioni propius accedat, inueniri nō queat. Propterea cum Trago Smyrnion hanc noſtram appellare placuit, alijs ſua relinquentes iuditia.

Altera Smyrnij ſpecies eſt priori folijs & caule ſimilis, in ſyluarum iugis creſcens, quam alij Saniculæ faciunt ſpeciem, ob ſimilitudinem quam cum ea habet. Sed cùm omnia magis accedant Smyrnio quàm Saniculæ, huc ſpeciem eam, Smyrnion ſeu Oſtrutium fœminam appellando, referre placuit. Germa. **Meyſterwurtz weiblin.**

TEMPERAMENTVM.

Naturæ eſt uehementer calidæ & acris: Maior tamen uis ineſt ſemini.

VIRES, INTRINSECVS.

Radix, ſemen, folia, & ſtillatitia aqua, omnibus corporis frigidis paſ- B ſionibus, febribus putridis, frigido ſtomacho & uenenis, pro perſonę et morbi qualitate ſumpta, & extrinſecus etiam impoſita, auxiliantur.

In uino decocta pulmonem calfaciūt, dyſpnœam & frigidam tuſsim adiuuant: calculum ueſicæ ac renum expellūt, mortuos fœtus & ſecundas educunt, frigidis iſchiadicis ſunt remedio, ſudores prouocāt, hydropem pellunt, omniaq; frigida membra reficiunt.

EXTRINSECVS.

Vulnera & uenenatorum morſus impoſitum Smyrnium, uel ſuccus uulneri infuſus ſanat: idem efficit ſtillatitia aqua, ſi uulnus ea purgetur. Omnis generis tubercula ſiue radix ſiue ſuccus eius illitus diſcutit & ſanat: gangrænis item medetur.

DAVCVS, SIVE Pimpinella Germanica.

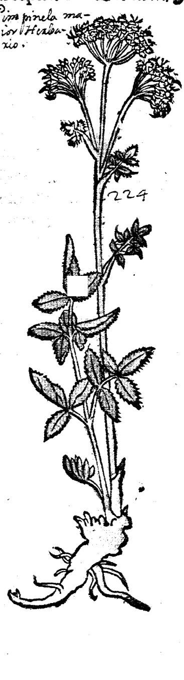
DE Dauco uariant autorum ſententiæ. Alij, inter quos Fuchſius & Tragus, Daucos faciunt eas herbas, quas Germani **Beerwurtz**/ Item **Weiß** & **ſchwartz Hirtzwurtz** appellāt: quarum priorem ad Seſeli, poſtremam uerò ad Libanotida nigrā retulimus: & Fuchſius quoq; concedit tandem herbam quam **Beerwurtz** uocant, Seſeli Cretico non incommodè reſpōdere. At Valerius Cordus Dauci nomine eas dicituenire herbas, quas Germani hodie Pimpinellas, Vulgò **Bibenellen** uocāt: cuius ſententia non uidetur cōtemnenda, Hieronymus Tragus uerò Daucus.

Q

Pimpinellas noſtras Apium ſeu Selinum exiſtimat eſſe Macedonicum. G
Quid uerò Apium Macedonicum exiſtimemus, ſuo mox dicet loco, de
Pimpinella Germanica. apijs nimirum. Proinde Daucum Dioſcoridis noſtras hodie Pimpinel-
las facimus.

1. Plura ſunt autem Pimpinellæ genera. Dioſcorides tria ſtatuit: Vnum quod Creticum appellat, omnium maximum, folijs fœniculo ſimile, minoribus & tenuioribus, caule dodrãtali, umbella coriandri, flore albo, ſemine acri, candido, hirſuto, ſuauiſsimi in mandendo odoris: radix digitali craſsitudine, & dodrantis longitudine adoleſcit. Locis naſcitur ſa-
Paſtinaca Gallica. xoſis & apricis. Plinius Paſtinacam uocat Gallicam. Vulgò Bibinella,
Bibinella. Pimpinella, Pampinella, Pampinula, Bipennula, Sanguiſorba, & Saxifra-
Pãpinella gia, quòd locis petroſis naſcatur. Item Petra findula. De Sanguiſorba in
Pãpinula. ſequẽti capite. Ger. **Bibenell/groß Bibenell/Vogelsneſter/Feldmōren**. Reliquæ Dauci ſeu Pimpinellæ noſtræ ſpecies priori ſunt ſimiles, ſed minores.

Bipennula. Sanguiſorba. Saxifraga.

2. Alterum genus ſylueſtri apio ſimile, acre, odoratum, guſtus feruentis: D

Locis

A Locis naſcitur maximè terrenis & pinguibus. Dioſcoridi Caucalis & Daucus ſylueſtris. Ger. **rauhe Bibenell.** Officinis Pimpinella hirſuta. *Caucalis.*

Tertium folijs Coriandri, floribus albis, capite & folijs anethi, ſemine ccu cumini oblongo, acri. Veteres tamen & Dioſcorides etiam aliquando, Paſtinacam ſylueſtrem Dauci nomine appellarunt. 3.

Alia uerò eſt ab hac Pimpinella Italica, de qua in ſequenti capite.

TEMPERAMENTVM.

Semen omnium, teſte Dioſcoride, calfacit, eſtq́; diureticum.

VIRES, INTRINSECVS.

Radix, folia, ſemen, pares cum Apio uires habent, in educendo tamen fortiora, & in dolore ſedando ſunt citiora. Radix quacunq; ratione ſumpta fuerit, contra uenena eſt efficax: inteſtinorum & renum dolori, calculo item renum medetur, menſes item adiuuat, & uitioſos humores per urinam educit. Eaſdē habet uires aqua ſtillatitia, tribus aut quatuor per aliquot dies pota cochlearibus. Caſtoreum in aqua Pimpinellæ coctum, Spaſmum curat.

EXTRINSECVS.

Radicis tuſæ ſuccum uulneribus illitū, ad ſanitatem confeſtim ea perducere, experientia eſt comprobatum. Maculas faciei aqua illita extergit, ac ſerenitatem cuti adfert.

B PIMPINELLA ITALICA,
Sanguiſorba.

PImpinella Italica diuerſa eſt à noſtra Germanica, eſtq́; ea herba quam Sanguiſorbam, à miris in ſiſtendo ſanguine uiribus, appellant. Germani **Blůtströpfflin/Hergots bärtlin Welſche Bibernelle**/Vt Antonius Muſa Italus teſtatur. *Pimpinella Italica. Sanguiſorba.*

Duæ ſunt huius ſpecies, flore tantùm, ſeu capitulis, quæ florū uice ferunt, diſtantes: altera enim purpureo, altera pallido floret menſe Iunio capitulo. Folia ſunt Dauco ſeu Pimpinellę noſtræ ſimilia, teneriora tamen & leuiora: Odore uerò differūt, qui magis uiridibus glandibus reſpondet. Caulem habet purpureum, rotundum, nōnihil lanuginoſum: minimè fert umbellas, ſicut prædicta Pimpinella, ſed florum loco capitula habet rotunda, foraminolenta, in altero purpurea, in altero pallida ſeu ſubpurpurea. Locis gaudet apricis & incultis. Alterū quod pallidis naſcitur capitulis, **Megelkraut** appellant.

TEMPERAMENTVM.

Qualitatis eſt ſiccæ, & cōtrario cum Pimpinella noſtra temperamēto.

Digitized by Google

VIRES. INTRINSECVS.

Alui fluxus & dyſenteriam ſanat decoctũ eius, mẽſes quoq; adiuuat. C

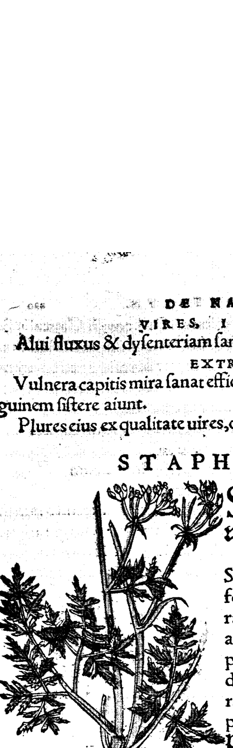
EXTRINSECVS.

Vulnera capitis mira ſanat efficacia. Manu detentam herbam ſanguinem ſiſtere aiunt.

Plures eius ex qualitate uires, qui uolet, colligere & experiri poterit.

STAPHYLINOS.

Paſtinaca

Staphylinos, Latinis Paſtinaca dicĩt. German. **Paſtiney/Paſtenachen/Mören.**

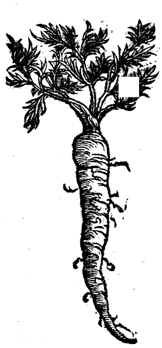
Duo Paſtinacæ Dioſc. facit genera: Syluestrem & ſatiuã. Syluestris Dioſc. folia habet Gingidij, latiora, ſubamara: caulem rectum, ſcabrum: umbellam anethi, in qua flores candidi, & in medio purpureum quiddam, fermè croceũ: radix digiti craſsitudine, dodrantalis, odorata, quæ cocta manditur. Hæc Græcis propriè Staphylinos dicitur. Ger. **Wild Paſtiney/wild Mören/Vogelneſt/** propter umbellæ figurã. Offici. Daucus dicĩt, ac huius ſemine pro Dauco utunt. D

Staphylinos.

Daucus Officinarum.

2. Paſtinacæ ſatiuæ tres ſpecies.

Satiuę, quam Germ. **Rot oder geel Rů-**

ben/

A den/ Rot oder geel Paſteney/ Mören/appellant, tres ſunt differentię ex radicis colore: quædam enim radicem habent albam, quædam flauã, quædam ruffam: in hortis ſicut reliqua holera plantantur ac ſeruntur ſolo harenoſo & pingui.

Syluestri non eſt diſsimilis, niſi quòd flores in medio purpureũ quiddam non habent. Florent menſe Iulio & Auguſto, ſemenq; producunt: ſemen fert hirſutum, pilis quaſi ſpinulis obductum. Daucos hodie non malè hortenſes has ſatiuas ſpecies uocant. *Daucus hortenſis.*

TEMPERAMENTVM.

Temperamenti ſunt calidi & humidi, culinæ magis quàm medicamẽtis deſtinati: abſtergendi uim habent, ſylueſtris maximè.

VIRES, INTRINSECVS.

Paſtinacæ ſylueſtris ſemen in uino potum, uenenatorũ morſibus medetur. Vtriuſq; ſemen, præſertim tamen ſylueſtris, uino potum, menſes prouocat, urinam ciet, hydropi reſiſtit. Puluis eius in uino ſumptus, pleuritidi auxiliatur: eadem ratione morſibus ſerpentum eſt ſalutaris. Præſumentes id nulla à ſerpentibus affici iniuria traduntur: Conceptus adiuuat. Radix in cibo urinam ciet, Venerem prouocat.

EXTRINSECVS.

Seminis, radicis & foliorum decoctum mortuos fœtus eijcit, menſes
B & ſecundinam pellit. Folia cum melle illita phagedænas ſanant. Omnia hæc efficacius præſtat ſylueſtris. Satiua uiribus eſt imbecillior.

SESELI.

SEſeli Græcis & Latinis dicitur, cuius plura facit genera Dioſcorides: Maſſilieſe, Aethiopicum, Peloponneſiacum, & poſtremò Creticũ. Solius Maſsilienſis ſemen Pharmacopolæ hodie habent, Sileris montani appellatione, quod nomen à Sile factum eſt, quod Herbarij hodie, quia è ſaxis in montibus erumpit, Saxifragam maiorem appellant. German. Seſel/ & Welſcher Steynbrech/ & quibuſdam Hirtzwurtz/ Silermontan/ & Waldkümmel. Folia gerit Fœniculi, ſed craſsiora, caulem uegetiorẽ, umbellam anetho ſimilem, in qua ſemen oblongum, anguloſum, & guſtanti confeſtim acre: radicem longam & odoratam. Hoc non niſi ſatum in Germaniæ hortis hodie naſcitur. *1. Siler montanum. Seſeli Maßilienſe. Saxifraga maior.*

2. & 3.

Aethiopicum et Peloponneſiacum ſunt hodie incognita. C

4. Tordylium. Seſeli Creticum. Daucus Cretenſis.

Creticum Græcis Tordylon & Tordylium dicitur, Paulo Gordylium. German. Berwurtz/ ut Valerio etiam Cordo placet. Tragus hoc putat Cretenſem eſſe Daucum. Herbula eſt fruticoſa, ſemen habens rotundum, geminatum, forma clypei, guſtu ſubaſpero, bene olente. Floret Iunio ac ſubinde ſemen producit. Naſcitur in Amano Ciliciæ monte: Hodie uerò paſsim in Germania noſtra.

TEMPERAMENTVM.

Temperamenti ſunt calidi & ſicci, eiuſdem ferè cum Angelica qualitatis.

VIRES. INTRINSECVS.

Feras grauidas montano Cumino, ſeu Seſeli Maſsilienſi ſe purgare, autor eſt Plinius: phlegmaticos enim humores expellit, è quibus febris diuturna, epialos dicta, oritur. Præſtant autem ſemen eius & radix, D omnibusq; internis mēbris, ſtomacho, iecori, pulmoni, & matrici proſunt. Vino albo potum ſemen concoctionem adiuuat, tormina & phlegma uiſcoſum diſcutit, ueterem tuſsim curat, iecoris obſtructiones ſoluit, prodeſt dyſpnœicis, ſtranguriam ex frigore ortam adiuuat.

Decoctum radicis ex uino matricis præfocationi eſt remedio.

Partum & ſecundinam pellit: Vnde capris cæterisq; pecudibus, quò facilius ſuos fœtus enitantur, in potu dari, autor eſt Dioſcorides.

Contra perfrictiones in itinere cum pipere & uino bibitur. Eadem poteſt Seſeli Creticum, ſeu Tordylium. Decoctum eius ex uino omnibus uenenis Cicutæ, Opij, Hyoſcyami, idq; genus, præſentiſsimo eſt remedio. Cum ficubus & fœniculo in uino potum, tuſsi ueteri, dyſpnœæ ac colicæ paſsioni maximo & probatiſsimo eſt auxilio: lentos humores, ex quibus hydrops naſcitur, educit.

Vim habent radix & ſemen diureticam, calculo renum proſunt, menſes cient, ac præſertim mulieribus frigidis alui fluxibus laborantibus commodant.

EXTRINSECVS.

Semen Seſeli Cretici calfactum in ſacculo capiti & ceruici impoſitū, frigidos fluxus diſcutit. Folia cum radice trita & calida impoſita, omnis generis tubercula reprimunt.

A

CVMINVM.

CVminum Latinis, Græcis Cyminum. Germanis **Kümmel.**

Duo habet genera: Satiuum & ſylueſtre. Satiuum Officinis Cuminum Romanũ dicitur. Germa. **Römiſch Kümmel/Gartenkümel/Krankümmel.** Naſcitur unicaule, frequẽtibus brachiatum ramulis, folio penè fœniculi, ſemine copioſo, & canaliculato, radice ſubrotunda, quaſi bulboſa. Semen ubi accreuit defluum & lubricum procidit. Naſcitur locis putribus & maximè calidis, in ſumma tellure uix hærens, & in ſublime tendens. Seritur uere medio inter olera. 1. Cuminum Romanũ.

Syluestre Cuminum, quod & Ruſticum, item Thebaceũ & pratenſe dicitur, Germa. **Wild Kümmel Roßkümmel/Haberkümmel.** Naſcitur in collibus ſponte, frutice modico, caule palmum alto, prætenui, quaternis quiniſue folijs, ueluti ſerratis, Gingidij diuiſura: capitula in cacuminibus quina ſenáue obtinet, rotunda, mollia, paleaceum ſemen complexa, quod guſtanti eſt acrius ſatiuo. 2. Cuminum ſylueſtre.

B

Eſt & altera ſylueſtris Cumini ſpecies, quæ Conſolida regalis, & German. **Ritterſpörlin** dicitur, de qua ſuprà eſt dictum.

TEMPERAMENTVM.

Vtriſq; qualitas eſt calfaciendi, exiccandi & contrahendi.

VIRES, INTRINSECVS.

Cumini ſatiui plurimus hodie in cibis eſt uſus: omnes corporis inflationes cohibet: Phlegmata uiſcoſa diſcutit & attenuat: ſtomachi nauſeam auertit.

A balneo cum uino albo potum, ictericis eſſe auxilio ferunt. Vertigini item, dyſuriæ & calidæ urinæ in uino dulci eſt ſalutare. C

EXTRINSECVS.

Tuſum naribus inditum Cuminum ſatiuum, ſanguinis narium profluuium ſiſtere aiunt. Aridum cum roſaceo melle & cera mixtum, tumores illitum ſedare affirmant. Reliquas cum Seſeli Maſsilienſi pares habet uires.

CARVM.

Carum. Carium. Careum. Carui. Careoſemen. Caroum.

CArum: Plinius Carium & Careum. Officinis Carui, quibuſdam Careoſemen, & Caroum. Germanis **Matkümmel/ Wiſenkümmel/ Wegkümmel.** Naſcitur caulibus ab una radice multis, quadrangulis, folia habet ſtaphylini, flores candidos, & in caulium ſummo ſemē anguloſum copioſum: radicem oblongam & luteam. Naſcitur in hortis paſsim: Culinis notiſſimum. Athenæus putat eſſe Paſtinacam maiorem.

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſt & ſiccum, ſicut & Aniſum, ordine tertio: ac mediocriter acre. D

VIRES, INTRINSECVS.

Radix cocta & apparata paſtinacę modo, in cibis eſt utiliſsima: ſtomachum calfacit, urinam ciet. Semen in panes nonnulli miſcent. Caſeis gratum quoq; ſaporem præbet.

EXTRINSECVS.

Ventoſitates, poſt purgationes in colica paſsione, calidum in ſacculis uentri ſemen impoſitum, diſcutit.

AMMI.

AMmi Græcis & Latinis. Officinis Ameos. Germa. **Amey.** Dicitur & Cuminum Alexandrinum & Aethyopicum. Cuminum regiū Hippocrati. Caulem habet rotundum & herbaceum, ſurculos multos & exiguos: folia oblōga, anguſta, & per inciſuras diuiſa: florem paruum, candidum: umbellam anethi: ſemē cumino multò exilius, guſtu ori-

Cuminum Alexādrinum, Aethiopicū.

ganum

A ganum præ ſe ferens, acre & ſubamarum: radicem candidam, & multis capillamentis fibratam. Naſcitur non niſi ſatum in Germania, ſeriturq; in fine Aprilis. Floret menſe Auguſto.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & ſiccum eſt in gradu tertio intenſo: tenuium eſt partium & digerit, excalfacit, & exiccat.

VIRES, INTRINSECVS.

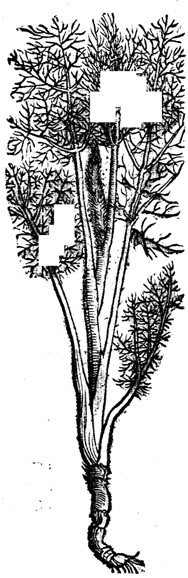
Semen ſemidrachmæ pondere in calido uino potum, ad tormina & inflationes prodeſt, ueneno reſiſtit, urinam & menſes mouet. Colorem bibentium in pallorem mutat.

EXTRINSECVS.

Sugillata & uibices cum melle ſemen illitum tollit. Suffitum cum uua paſſa aut reſina, matricem purgat. Tradunt, inquit Plinius, facilius concipere eas, quæ odorentur id per coitum.

MARATHRVM.

B

Marathrum

Marathrum. Fœniculũ.

MArathrum Græcis, à marceſcendo, quòd, ut autor eſt Ruellius, ad C
cõdienda plurima, cùm inaruerit, ſit aptiſsimum. Latinis Fœniculum, quòd ſatum cum magno fœnore ſemen reddat. Germa. **Fenchel.**

1. Duum eſt generum: Satiuum & ſylueſtre, ſeu erraticum. Satiuum nemini non eſt notum: caule aſſurgit geniculato, hominis plerunq; altitudine, medulla intus fungoſa: leui exterius & herbaceo cortice: folijs abrotoni, ſed longioribus, mollioribus, odore iucundo, umbella rotunda, ampla, lutea, in orbem radiatim circinata, in qua ſemen dependet luteũ: radice candida, longa & odorata. Floret Iunio & Iulio.

2. Hippomarathrum. Fœniculũ agreſte.

Sylueſtre fœniculum, ob magnitudinem Hippomarathrum: tantæ enim magnitudinis, ut in Mauritania caulis duodecim cubitis adſurgat. Officinis Agreſte fœniculum: Item Fœniculum erraticum, nonnullis Miſineum. Germa. **Wilder Fenchel/Roſfenchel.** Naſcitur in ſaxoſis, ſatiuo grandius, ſemen fert canchryi, radicem habet odoratam. Hippomarathrum hoc Tragus potius ſylueſtri liguſtico annumerandum cenſet.

TEMPERAMENTVM.

Fœniculum calfacit in ordine tertio, minus autem exiccat. Seminis præcipuè eſt uſus.

VIRES, INTRINSECVS.

In uino decocta Fœniculi ſemina, morſis à ſerpentibus pota ſunt auxilio: Venena expellunt, menſes adiuuant, calculo renum medentur, urinam cient, uiſcoſos humores educunt, lac nutricibus augent. D

Semen in aqua decoctum, nimium uentriculi æſtum ſedat: ſingultus & uomitus idem potus reprimit.

Calidæ & aridæ tuſsi idem decoctum eſt ſaluberrimum.

Confectio ſeminis phlegmaticos humores educit.

Vtiliſsimum quoque ſeminis uſus oculorum eſt hebetudini.

Iiſdem pollet uiribus aqua Fœniculi ſtillatitia.

EXTRINSECVS.

Oculorum caliginem illita oculis manè & ueſperi ſtillatitia aqua, ſanat: Vermes oculorum necat. Eadem poteſt ſuccus & gummi eius.

Cum melle radix omnibus uenenatorum morſibus & ictibus illinitur. Canis rabidi morſui, uulnere prius cum urina uel aceto purgato, auxiliatur.

Succus exprimendus eſt ex radice uel folijs (præſtat tamen ex ſemine immaturo uel flore hoc fieri) ac in ſole exiccatus ad uſum reponendus.

Præſtantiſsimum hic ad oculorum caliginem, in aqua Fœniculi diſſolutus, eſt remedium.

ANETHVM.

Digitized by Google

A

ANethum Græcis, Latinis & Officinis, German. Dyll. Folijs primùm duobus acuminatis prorepit, ſeſquicubitali aſſurgit proceritate, caulibus multis, rotundis: comoſum, exilitate folij in ſtaminis penè modum extenuata, floſculo luteolo, ſemine lato & quaſi foliato, radice lignoſa, nec adeò prolixa, umbella Fœniculi, cui propter ſimilitudinem, agnatum genus uideri poteſt. Naſcitur in hortis paſsim ſatum, ac ſponte etiam prouenit. Floret Iunio & Iulio. Radix excidente ſemine uniuerſa perit, ac quotannis à ſemine renouatur. Notum culinæ, præſertim ad Braſsicam condiendam.

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſt intenſè in ſecundo, & remiſsè in tertio gradu. Exiccandi uim habet in fine primi, aut initio ſecundi ordinis. Vſtum autem eſt calidum & ſiccum gradu tertio.

VIRES, INTRINSECVS.

B Comæ ſeminis decoctum ex uino potum lac euocat, tormina & inflationes ſedat, aluum leuesq; uomitiones ſedat. Vrinam cit, ſingultus lenit, oculorum aciem hebetat, & genituram aſsiduè potum reſtinguit.

Miſcetur & Theriacæ Antiochi regis, cuius hæc eſt confectio: Recipe Seminum anethi, Fœniculi, Aniſi, Ameos, Petroſelini, ana ʒ.vj. Triſolij acuti odorati ʒ.j. Milij, Serpilli, Farinæ uiciorum, ſucci Angelicæ uel Opopanacis, ana ʒ ij. his contuſis ac cribratis, cumq; uino ſubactis optimo, Trochiſcos conficito, quos arefactos ad uſum reſeruabis, ac drachma eius in uino ſumpta, corpus ad deſudationem cooperies. Euidentiſsimum hoc præ alijs contra uenenum eſt antidotum. *Theriacæ Antiochi confectio.*

EXTRINSECVS.

Decoctum eius mulieribus præfocatione uuluæ laborantibus ad inſidendum eſt utile. Semen uſtum & illitum condylomata tollit.

OLEVM ANETHINVM.

Anethinum oleum dolores ſedat, poros aperit, uapores & apoſtemata reſoluit, tumores & duritiës diſcutit, febrium dolores & rigores mitigat, ſomnum & ſudorem prouocat.

Fit autem ex floribus & folijs Anethi, & oleo ueteri claro, eodem modo quo Rutaceum fieri deſcripſimus.

ANISVM.

Digitized by Google

ANISVM. Anis.

Anis.

Fœniculũ Romanũ. Cyminum dulce.

ANiſum, quod & Fœniculum Romanum, & Cyminum dulce uocant, Germa. Enis. Fòlijs eſt cùm primùm enaſcitur, prorepenti Liguſtico ſimile, ſed rotundioribus, candidulis & olētibus. Caulem profert menſe Iulio, tenuiter ſtriatum, rotundum, multis ramulis brachiatum: florem candidum, odore mellis, quem ſemen album ſubſequitur, coriandro non diſsimile. Floret Iunio & Iulio. Naſcitur in Creta & Aegypto, hodie in hortis paſsim Germaniæ. C

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſt & ſiccum gradu tertio. Calfacit & exiccat.

VIRES, INTRINSECVS.

Fœtentem oris halitum ſemen eius aut confectio emendat. Hydropicis eſt utile.

Iecoris obſtructiones ſoluit, urinam cit, ſitim ſedat. Inflationes alui decoctum eius potum, & in ſacculo ſemen impoſitum ſedat. Prodeſt iecori, pulmoni, uentriculo & matrici. D

Confortat enim & calfacit, concoctionem adiuuat.

Singultus, tormina, dyſenteriam, alui fluxum, omniſq; generis inflationes, & tumores cõpeſcit. A Pythagora præcipuè, teſte Plinio, eſt laudatum. Aduerſus uenena prodeſt.

EXTRINSECVS.

Tuſum ſemẽ, tam uiride, quàm aridum, illitum oculis, puluiſculos aut feſtucas illapſas extrahit. Simili modo uenenatorum morſibus illitum, uenena educit ac ſanat. Suffitus eius cum Storace calamita naribus exceptus, dolori capitis auxiliatur: Semen tuſum, uel ſuccus, cum calido oleo roſaceo, aurium dolorem, infuſum, ſanat. Florum ſtillatitia aqua pollet ijſdem uiribus. Phreneticis recens cum polenta illinitur: ſic & infantibus comitiale uitium aut contractionem aliquam ſentientibus.

Veſtes à tineis defendit. Pythagoras, referente Plinio, non corripi comitiali uitio, in manu habentes tradidit, ideoq; quamplurimum domum ſerendum.

PYRETHRVM.

Saliuaris. PYrethrum Græcis ab urendi ui, quæ radici ineſt, dictum. Latinis Saliuaris, quòd radix ore detẽta ſaliuam generet, ac phlegmaticos humores educat: unde dentibus conueniens eſt remedium. Officinis Pyrethrum Græco uocabulo, Germa. Bertram/ Speychelwurtz/ Geyſſerwurtz/

Digitized by Google

A ferwartz/corrupta Græca appellatione nominatur. Radicem Galli Pedem Alexandrinũ uulgò appellant. Naſcitur in hortis plantatũ, ac in pratis etiam nonnullis ſpõte, caule & folijs, ut Dioſc. deſcribit, ſylueſtris Paſtinacæ & Fœniculi. Vmbellam fert orbiculatam Anetho ſimilem: radicem pollicis craſsitudine, guſtus ardentiſsimi, & ſaliuam cientis. Pes Alexãdrinus.

Hęc deſcriptio noſtro hodie Pyrethro quod noſtris Germaniæ hortis & locis ſponte naſcitur, non per omnia conuenit, ſiquidem non fert umbellam anethi, ſed potius maioris Bellidis aut Anthemidis. Cæterę uerò notę aliquatenus quadrant, poterit ergò Pyrethrũ uocari minus uel ſylueſtre, **Wilder Bertram**. Fuchſius hoc putat eſſe Ptarmicen Dioſcoridis, ſed an rectè, iudicent alij.

B

TEMPERAMENTVM.

Excalfacit & exiccat in tertio, & ut alij uolunt, in quarto abſceſſu.

VIRES, INTRINSECVS.

Radicis ſiue ſeminis Pyrethri decoctum potum, omnes frigidos & uiſcoſos humores educit, & per inferna ſedis & ueſicæ expellit.

EXTRINSECVS.

Radix aceto decocta dentium dolori medetur. Idem commanducata radix efficit, ac caput expurgat.

Radix tuſa & oleo mixta corpori inuncta, ſudores ciet, neruos ac mẽbra frigida calfacit, totiusq; corporis calorem prouocat, præſertim ijs qui diutina febri laborarunt, ſiue aliàs frigore membra corrupta habẽt.

Vnguentum ex Pyrethro & Chamæmelino oleo ſpinæ dorſi inunctum, contecto corpore, febrim arcet, & comitialibus medetur: idq; pręcipuè in pueris.

Omnibus in ſumma frigefactis corporis partibus eſt utiliſsimum.

Digitized by Google

APIVM, SIVE Selinon ſatiuum.

C

Apij ſpecies.

APium, Græcis Selinum multas habet ſpecies, κηπαῖον, hoc eſt, hortenſe uel ſatiuum, ἐλειοσέλινον, hoc eſt, paluſtre, quod Paludapiū dicitur, ὀρεοσέλινον, hoc eſt, montanum, πετροσέλινον, quod Petroſelinum etiam Latini appellāt, & ἱπποσέλινον, hoc eſt, Equapiū, ut Gaza ex Theophraſto uertit, aliàs Oluſatrum: De ſatiuo primùm, hinc de reliquis ſpeciebus.

1. Apium ſatiuum fœmina.

Apium ſatiuum, ſiue hortenſe, Græcis σέλινον κηπαῖον, duo habet genera: Alterum mas, alterū fœmina. Fœmina cubitalem ſæpe æquat altitudinem, caule rotūdo, leuiter ſtriato, multiſq; ramulis brachiato, folijs tripartito diſſectis, & leniter criſpis, in extremitatibus laciniatis, floſculis candidis, admodum minutis: ſemine exiguo: radice ſingulari, longa, capillata. Ger. **Eppe/ Eppich/ Merck**/ deducto ab Apio nomine. Naſcit in hortis ſatum pingui & humido ſolo: ac ſponte inter Lypſiam & Merſiburgum urbes, circa pagos prouenit. Tragus noſtrū hortēſe Apiū, quod uulgo **Peterlin/** & **Peterſilgen** dicunt, exiſtimat. D

2. Mas.

Mas fœminæ non multū eſt diſſimilis, niſi quòd folijs eſt nigrioribus, radice breuiore, & uermiculos gignēte: unde eos, q hoc ederint in utroq; ſexu ſterileſcere aiūt. Theophra. plures facit ſatiui ſpecies: aliud enim caule albo, aliud purpureo, aliud uerſicolore, et ſylueſtriore naſci dicit. Quinquageſimo à ſatu die, ut Pli. autor, eſt prouenit, quadrageſimo cùm celerrimè, duratq; biennio, perpetua uirēs frōde. Seritur aūt ab æquinoctio uerno ſemine paulū in pila pulſato, quia criſpius ſic fieri putāt. Maximus ipſi in Græcia fuit honos: Nemeæ em̄ certaminis uictores apud Græcos hoc coronabātur. Solebat antiquitus extremus hortorū ambitus apio conſeri, Vnde prouerb. factū eſt: Ne inter apia quidē ſunt, pro eo, quod eſt, ne ingreſſum quidē aut initia rei attigerūt, qua figura etiā prouerbiali in ueſpis uſus eſt Ariſtophanes, οὐδὲ μὲν γ' οὐδ' ἐν σελίνῳ 'στιν, οὐδὲ ἐν πηγάνῳ, hoc eſt, neq; in apio eſt, neq; in Ruta, hoc eſt, nec initium habet eorum, quæ futura ſunt, uel ne in primis quidem rudimentis. Hæc παρέργως libuit adijcere.

TEMPE-

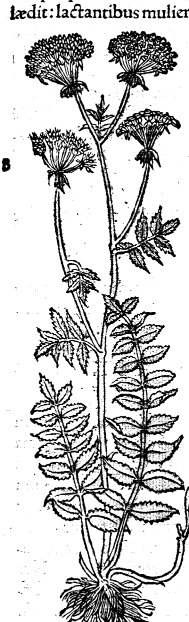
Digitized by Google

TEMPERAMENTVM.

A Calidum eſt in ordine ſecundo, & ſiccum in tertio, eſtq; [illegible].

VIRES, INTRINSECVS.

Rami apij, Plinio teſte, largis portionibus per iura innatant, & in condimentis peculiarem gratiã habent. Crudum aut coctum comeſtum urinam mouet. Decoctum eius & radicũ potum, letiferis medicamentis aduerſatur, uomitumq; ciet: aluum cohibet. Efficacius urinam ciet ſemen. Succurrit ferarum morſibus, & ijs qui lithargyrum hauſerunt: inflationes diſcutit: medicamentis dolorem leuantibus, theriacis, & tuſsi medentibus, utiliter miſcetur. Veteribus etiam, Plinio referente, in cibis eo ueſci fuit omnino nefas: nam id cibis defunctorum feralibus dicatum exiſtimãt: eosq; qui ederint ſterileſcere, mares & fœminas tradũt. Succus, maximè radicis, cum uino, lumborũ dolores mitigat. Difficilius concoquitur: propterea in medio ciborũ ſumendum docent. Comitiales maximè lædit: lactantibus mulieribus ab eo abſtinendum, ſiquidem lac minuit. Semen præſumptũ, ebrietatem arcet. Confert etiã ad bonum corporis odorem. Ad rem Venereã mulieres promptiores facit. Piſces quoq; ſi ægrotent in piſcinis, apio uiridi recreantur.

EXTRINSECVS.

B Cũ pane aut tenui polẽta illitum, prodeſt ad oculorum inflammationes: æſtum ſtomachi lenit: mammas grumis induratas diſcutit: idẽ impoſita præſtant mammis folia. Succus maximè radicis, inſtillatus cum uino, aurium dolori medetur. Decoctum ſeminis cum oui albo illitum, ſugillata colori reſtituit. Oris hulcera tritum in frigida ſanat. Semen ad omnia eſt efficacius q̃ folia, ſemine aũt radix ipſa.

ELEOSELINON, HOC EST, Apium ſylueſtre.

APium paluſtre, quod etiam Apium ruſticum dicunt, Græcis ἐλεοσέλινον, & ὑδροσέλινον. German. Waſſerepff / & Baurenepff / Waſſermerck. Paludapium Theodorus Gaza ex Theophraſto uertit. Naſcitur Dioſcoridi locis humidis, ſiue paluſtribus, ſatiuo per omnia ſimile, ſed multò maius, poteſtq; eadem quæ ſatiuum. Plinius diſtinguit, ac id quod ſponte locis humidis naſcitur, folio uno, nec hirſutum, Helioſelinum uocat: quod uerò in paludibus & ſecundum aquæ ductus proue-

Apium paluſtre. Apium ruſticum. Paludapium. Helioſelinum.

Eleoſeli non.

nit, folio raro nec hirſuto, ſimile apio ſatiuo ſapore, figura, odore. Eleoſelinon dicit. C

TEMPERAMENTVM, ET VIRES.

Temperamentum ac uires habet cum ſatiuo eaſdem: priuatim uerò contra araneorum morſus ualet.

OREOSELINON, hoc eſt, Apium montanum.

Oreoſeli non. Apium montanũ.

OReoſelinon, Latinis Apium montanum. Caulem Dioſcoridi habet unum, palmum altum, radicem prætenuem, ramulos per ambitum ſpargentem: capitulis cicutæ, multò tamen tenuioribus, in quibus ſemẽ longum & guſtu acrimoniam præ ſe ferens, odoratum, tenue, cucumino proximum: Locis naſcitur in petroſis montanis. Floret & ſemine eſt prægnans menſe Iunio ac Iulio. Nobis hodie incognitum: tametſi Fuchſius noſtrum Petroſelinum, quod Germa. **Peterlin/** & **Peterſilien** dicimus, uelit, ſed pictura ipſi reclamat. Notatur in hoc Dioſcoridis loco error Marcelli, qui capitula apij dixit papaueris capitulis ſimilia, cùm nulla penitus ſit ſimilitudo. Sed menda ipſi exemplaris impoſuit, pro κωνίω enim, hoc eſt, Cicutæ, ipſe legit μηκωνίω, id eſt, Papaueris. Rectè igitur Ruellius per cicutam uertit, Sicut etiam reliquis hodie placet, ac apertè oſtendunt Fuchſius, & maximè Valerius Cordus. D

TEMPERAMENTVM.

Temperamento nihil à reliquis apijs differt: eſt enim calidum in fine ſecundi, & ſiccum in medio tertij.

VIRES.

Neq; uiribus ab prædictis apijs differt. Semen & radix in uino pota urinam cient, menſes ducunt. Miſcetur antidotis & medicamentis urinam cientibus & excalfacientibus.

PETROSELINON, HOC EST, Apium ſaxatile.

Petroſeli num Macedonicũ.

PEtroſelinon, Latinis Petroſelinum, & Apium ſaxatile. Diuerſum eſt ab Apio montano, ut manifeſtè oſtendit Dioſcorides, Germa. **Peterlin/Peterſilien.** Naſcitur in Macedonia copioſiſsimum in ſaxis & locis præruptis, Vnde Petroſelinum Macedonicum eſt appellatũ: ſemen habet Ameos, odoratius tamen, acre & aroma olens. Hoc Tragus putat eſſe Pimpinellas, de quibus ſuprà eſt actum. Nos hodie uerò Petroſelino Macedonico caremus. Officinæ nomine Petroſelini oſtendunt ſemen quoddam grande & nigrũ, quod

A quod etiam Ruellius uerum dicit Petroſelinum Macedonicum: ſed nequaquam eſſe poteſt, cùm ſemen Petroſelini Macedonici, Ammio candido & minimo comparetur ſemini, quod uerò Officinæ oſtendunt ſit nigrum & grande. Error autem, ut oſtendit Valerius Cordus, eſt eorum, qui Petroſelinum Macedonicum & Oluſatrum, idem dicunt in ſuis luminaribus, ac ſemen Oluſatri appellant Petroſelinum Macedonicum. Quod uerò in hortis hodie apud nos ſeritur, **Peterſilien** appellatum, Petroſelini Macedonici eſt ſpecies, cultura manſuefacta. *Petroſelinum Germanicum.*

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſt & ſiccum Petroſelinum in tertio ordine.

VIRES, INTRINSECVS.

Petroſelini radix & folia in cibis ſunt utiliſsima: urinam cient, menſtrua ducunt, ſtomachi inflationes diſcutiunt: torminibus medentur. Laterum quoq;, renum & ueſicæ doloribus ſunt auxilio. Eadem præſtat efficaciter noſtrum Germanicum Petroſelinum. Aliqui decoctũ ex hoc faciunt contra ictrum, hydropem, & calculum renum, accipientes ſeminis Petroſelini, Fœniculi, Aniſi, Careos, ſingul. drach. ij. radicum Petroſelini, Dauci ſiue Pimpinellæ, Fœniculi & Cumini ſing. drachmas ij. aut iij. ſingulis in menſura uini albi nocte una maceratis, ad tertiam decoquunt partem. Huius decocti manè & ueſperi ad tres horas ieiuno ſtomacho potus ægrotis datur. Eadem poteſt aqua ſtillatitia.

B EXTRINSECVS.

Inflammationibus oculorum cum polenta aut recenti pane illitũ medetur. Eodem modo Eryſipelati prodeſt. Stomachi æſtum, impoſitum, reprimit. Lac coagulatum in mammis folia tuſa & impoſita diſcutiunt. Vtile hoc modo ijs qui infantes ab uberibus ſubducunt.

SISON, SIVE Pſeudopetroſelinum.

Siſon ſiue Sinon, Officinis Amomi uenit nomine. *Siſon. Sinon. Amomum*

Duo enim ſemina Amomi appellatione Officinæ oſtendunt: alterum rotundum & Papauere minus, neq; acre, neq; odoratum, quod Botryos eſt ſemen. Alterum uerò Apij ſiue Petroſelini ſemen figura & quantitate refert, colore nigrũ, cùm tũditur odoratum, & in guſtu odorata acrimonia linguam pungens: atque hoc poſterius eſt ſemen illud, quod Dioſcorides & alij ueteres Siſon & Sinon appellarunt. Barbaris uerò Petroſelinum Oluſatrum eſt dictum, ſed malè. Vitium

eſt Petroſelini noſtri Germanici, in quo naſcitur, eidem ſimile adeò ut niſi probè quis attendat, difficulter ab eo poſsit diſcerni, ſubnigrũ & molliter longum.

Pſeudopetroſelinũ Germanicum.

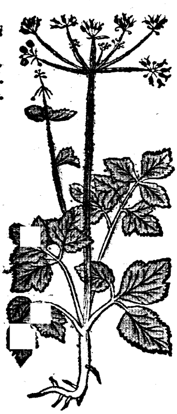
Pſeudopetroſelinum Germanicum appellare placuit, quòd tanquam uitium quoddam inter illud naſcatur. Germa. Gleyß nominant.

TEMPERAMENTVM, ET VIRES.

Temperamentum & uires cum Petroſelino pares habet, eſtq; ad eadem utile, adeoq; nullum in huius uel illius uſu eſt periculum.

HIPPOSELINON, HOC eſt, Equapium, ſeu Oluſatrum.

Hippoſelinum. Equapiũ. Oluſatrũ. Olyſatrũ.

HIppoſelinon Latinè Equapium uertit Theod. Gaza, ob magnitudinem quã cum reliquis habet apijs, ſic dictum. Romani Oluſatrum, & Olyſatrum uocant, à foliorum forma. Germa. Groß epff nominant.

Hortenſi Apio eſt maius, caule cauo, alto, tenero, ueluti lineas habente: folijs latioribus, ſubpuniceis, coma Libanotidis, plena flore, in corymbos antequam defloruerit congeſta, ſemine nigro, oblongo, ſolido, acri, odorato: radice odorata, intus candida, ori grata, pro caulis magnitudine non admodum denſa. Officinæ ſemine huius pro Petroſelino Macedonico hodie utuntur. Atq; hęc deſcriptio per omnia figuræ, nulla reclamante nota, reſpondet. Locis naſcitur umbroſis & iuxta paludes.

TEMPERAMENTVM.

Temperamento reliquis eſt apijs ſimile, calidum eſt in ſecundo ordine, ſiccum in medio tertij.

VIRES, INTRINSECVS.

Hippoſelinum ſiue Oluſatrum, olerum modo ceu apium eſtur.

Radix & cruda & cocta editur. Semen in mulſo potum menſes ducit. Torminibus medetur, & difficultatibus urinæ.

In uino cocta radix calculos pellit, lumborum & lateris dolores mitigat: Rabidi canis morſibus pota medetur.

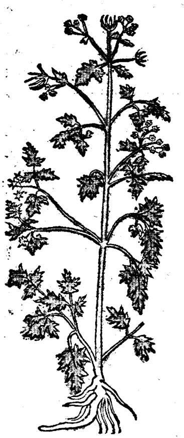
In ſumma, ſimilis ei cum Apio uis eſt, & ualidior.

Digitized by Google

EXTRINSECVS.

A Illitum canis rabidi morſibus medetur, quod etiam potum præſtat.

GINGIDIVM.

GIngidium Græcis & Latinis Syriaco nomine appellatur. Græcis pòſt Chærephyllon uocari cœptum eſt, quod folijs luxuriat, ac hinc Græca & Latina dictionibus in unam coëuntibus Chærefolium, diuerſum tamen à Chærefolio Plinij, apud quem Acanthi genus eſt, topiariæ & urbanæ herbæ, elato longoq́; folio, crepidines marginum adſurgentiumq́; puluinorum toros ueſtientis. Germa. Körffel dicitur, & Kerbelkraut. Gall. *Cerfueil.* Gingidiũ. Chærephyllon. Chærefolium. Chærefoliũ Plinij.

Naſcitur nuſquam non in hortis, ſolo lęto, humido, & ſtercorato, folijs ſylueſtri Paſtinacæ ſimilis, tenuioribus tantùm, den ſioribusq́;: radice parua, candicante, ſubamara.

B Eſt etiam ſylueſtre Gingidium, quod ſponte in pratis & gramine naſcitur, ſatiuo multò maius, odore & ſapore fortius. 2.

TEMPERAMENTVM.

Temperamẽto eſt, teſte Galeno, mixto, calido ſimul & frigido, ac ſiccandi naturæ ab utroq; particeps: adſtringit enim cum quadam amaritudine.

VIRES, INTRINSECVS.

In cibos uenit crudum coctúmue, magna cum ſtomachi uoluptate.

Succus, ſiue ſtillatitius eius liquor, ſanguinem coagulatum diſcutit. Calculo renum & menſtruis purgandis prodeſt. Efficacius ſanguinis grumas diſcutit, ſi aquæ ſtillatitiæ Gingidij oculi cancrorum tuſi, & triti tiliæ carbones inſpergantur, idemq; potus laterum dolori medetur.

Sylueſtre eſt fortius, ac in educendis mẽſibus ſatiuo plus pollet, in uino coctum & potum.

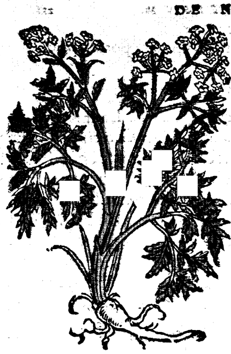
Idem decoctum contra peſtem & uenenum eſt ſalutare.

EXTRINSECVS.

Trita folia & illita omnes tumores & ſanguinem ſub cute, quacunq; ratione uel lapſu uel ictu uerberibúſue collectum, diſcutiunt.

MYRRHIS.

Digitized by Google

Cicutaria

MYrrhis, Gallis *Perſil d'Aſne*. German. **wilder Kerfel/Buſchmören/& Kelberkern**/ noſtris locis dicit: quod poſtremum nomen Cicutæ aquaticæ etiam tribuitur. Vnde ſimilitudine nominis deceptos, Cicutam aquaticam pro Myrrhide eruentes ſæpe famis tempore pueros, comedentesq́; mori contingit. Vulgò etiam Cicutaria dicitur, ob ſimilitudinem quam cum cicuta habet. C

Naſcitur in hortis paſsim inter gramina, Cicutæ, ut deſcribit Dioſcorides, ſimilima caule & folijs: Radicē habet oblongam, rotundam, mollem, cibo non inſuauem. Herba eſt umbellifera, ſemen, ſicut & cicuta, ferens album.

TEMPERAMENTVM.

Calfacit in ſecundo ordine, tenuiumq́; eſt partium.

VIRES, INTRINSECVS.

Radix cum uino pota, phalangiorū morſibus medetur. Menſes purgat, & ſecūdas educit. In ſorbitione cocta tabidis eſt utilis. Peſtis tempore, bis térue in die potam, tutos à peſte conſeruare, ſcribit Dioſcorides. D

Pulmonis & thoracis uitia, Galeno teſte, purgat.

Conion.

CICVTA.

CIcuta, Græcis Conion. Inter uenena maximè eſt noxia, German. **Wutzerling/Wundtſcherling/Schirling/Wüterich/Zygerkrut.** Gal. *Cigue, ou Cocue*. Herba eſt odoris fœdiſsimi, quo uirus eius ſatis cognoſcitur.

Dioſcorides unū ſimpliciter facit genus, caule geniculato, ut fœniculū, magno, folijs ferulæ, ſed anguſtioribus, graueolētibus, cacumine ramoſo, & umbellas ſuſtinēte, flo-

re

A re ſubcandido, ſemine intus albidiore aniſo, radice concaua nec profunda. Germinat primum apij ſimilitudine, unde ſæpius maximo & letali periculo eius ſimilitudine ſumitur. Pharmacopolæ aliam eius nomine herbam minimè uenenatam ſemine longo & gracili oſtendunt, quæ cauſa eſt cur non uenenata à nonnullis credatur: cũ maximè uenenata apud nos naſcatur, ac ſimilitudine ſeminis cum aniſo edentes ſæpe mori cõtingat. Hodie faciunt duo eius genera: aquaticam frigentis naturę, quę Germa. quoq; **Kelberkern** dicitur, admodum noxia, quod nomen Myrrhidi etiam noſtris locis potiſsimùm tribuitur: & terreſtrem naturæ calidæ. Naſcitur in pratis paſsim, locis incultis & umbroſis.

TEMPERAMENTVM.

Temperamentum habet ſummè frigidum, ideoq; Dioſcorides inter enecantia frigoris ui collocat. Celſus facit ei uim exedendi corpora, ut ſeminibus & folijs poteſtas ſit frigida: cauli feruida.

VIRES, EXTRINSECVS.

Intra corpus præſentiſsimum eſt uenenum, qua etiam Socrates hauſta perijt: Sed remedio eſt, ut Dioſc. refert, uinum meracũ. Proinde ad ſolas externas corporis partes uti ea conuenit. Vires itaq; tradũtur ei ſequentes: Succus ſiccatus ad plurimos uſus ſeruatur: miſcetur collyrijs, quæ ad leuandum dolorem adhibentur: Excipitur autem ſuccus ex cacuminibus, antequam coma uel ſemen obareſcat, è qua etiam tuſa expreſ-
B ſus concreſcit in ſole. Illitus, hulcera quæ ſerpunt & ſacros ignes extinguit, omnibusq; inflammationibus & tumoribus, qui alijs medicamentis non facilè curantur, eſt remedio. Idem præſtat ſtillatitius herbæ liquor. Herba uel coma per ſe illita, teſtibus contra libidines nocturnas eſt auxilio. Genitalibus fricatis torporem adfert. Lac, puerperarum mãmis appoſita, reſtinguit. Mammas, uirginibus illita, creſcere prohibet. Pueris teſtes ali non patitur. Omnibus in ſumma omnium partium inflammationibus, & herba, & ſuccus, & ſtillatitia aqua medentur.

STRATIOTES MILLEFOLIA.

STratiotes Græcis dicta herba, quaſi dicas Militaris, quòd milites in caſtris ad uulnera potiſsimùm ſunt hac uſi: Chiliophyllos, hoc eſt, Millefolia cognominatur à foliorum multitudine. Latinis & uulgo Millefolium hodie. Germ. **Garben/ Kelcke/ Schaaffripp/ Schaaffgarbe/ Tauſentblat/ Gerwell**, Gal. *Millefueille*. Frutex eſt exiguus, palmi altitudine, aut etiam amplius, folijs auicularum pennas imitãtibus, breui admodum diſſectoq; foliorũ exortu, ſyluestri Cumino ſimilibus, præſertim breuitate & ſcabritia, breuiore paulò,

Stratiotes millefolia. *Chiliophyllos.* *Millefoliũ*

paulo, umbella dẽſiore, & pleniore. Surculos in cacumine gerit exiguos, & capitula in modum anethi, flores paruos, candidos. Naſcitur in agris ſolo macriuſculo, & circa ſemitas maximè, tota florens æſtate. Nonnullis Cuminum ſyluaticum, Anethũ ſyluestre, & Daucus aſininus dicitur, ſed malè: eſt enim ea herba Paſtinaca pratenſis Theophraſto.

Cuminum ſyluaticũ. Anethum ſylueſtre. Daucus aſininus. Paſtinaca pratenſis. Stratiotes aquaticus.

Aliud autem eſt præſens Millefolium ab eo quod Millefolium etiam Latini, Græci μυριόφυλλον uocant, de quo ſequenti capite.

Stratioten uerò hunc terreſtrem uocant, ad differentiam aquatici, de quo ante hunc Dioſcorides agit, quem aquis innatare, & ſine radice uiuere ſcribit. Plinius uerò in ſola Aegypto & Nili inundatione: hodie nobis ea ſpecies incognita.

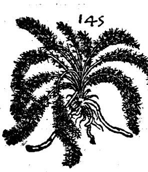
TEMPERAMENTVM.

Adſtringendi uim habet, & exiccat.

VIRES.

Præcipua eius ad uulnera ſananda uis eſt, unde nomen eſt ſortita: ſanguinem concretum diſſoluit. Viridis herba tuſa & impoſita uulnera cõglutinat. Eodem modo impoſita menſes cõſtringit. Eaſdem habet quod Milleſolium hodie uocant uires.

MILLEFOLIVM.

Millefoliũ Myriophyllum.

Millefolium Latinis, Græcis μυριόφυλλον, diuerſum à millefolio Stratiote, de quo modò diximus. Germa. **Waſſerfenchel/ Waſſertannẽ**: Caulis eſt tener, ſingularis, unica nixus radice, plurimis folijs, leuibus, fœniculo ſimilibus, unde nomẽ accepit. Locis naſcitur paluſtribus, totaq; herba nuper natam abietem imitatur. Diuerſa quoq; eſt ab Millefolio, quod Achilleam uocant. Græci etiam hanc μυριόφυλλον, prædictam uerò χιλιόφυλλον appellant.

TEMPERAMENTVM.

Vis ei ſicut & Stratioti glutinatoria, adſtringit enim.

VIRES, INTRINSECVS.

Cum aqua uel ſale præcipitatis ex potu datur.

Plinio uerò cum aceto bibitur ad difficultates urinæ, ueſicæ, & ſuſpiria, præcipitatiſq; ex alto.

EXTRINSECVS.

Vulnera recentia, ſiue uiridis, ſiue ſicca illita, ab inflammationibus liberat.

ACHILLEA.

Achillea

A

AChillea ab Achille inuẽtore cognominata, herba hodie incognita. Nõnulli, inter quos Ruellius, Millefolium eſſe uolunt, ſed quale ſit Millefolium, quod hodie ſic appellant, in præcedentibus de Stratiote eſt dictũ. Eſt autem terreſtri Millefolio, ſeu Stratiote terreſtri cognata plãta: Ex ſideritidis eſt ſpeciebus, ſcapos fert dodrantales, aut maiores, fuſorum effigie, quaſi minutulis folijs circundatos, crebris in latere foliorum ſectionibus, coriandri ſimilitudine, ſubfuluo colore, odore multo, non inſuaui, medicato, & glutinoſo, umbella in cacumine rotũda, floribus candidis, purpureis, & aurũ æmulantibus. Naſcitur aruis pinguibus, & quieſcentibus copioſiſsima. Vocant hanc Supercilium Veneris, & militarem aliqui. Nonnullis Veneris lumbus dicitur. Germ. **Feldgarben/groß Garben/groß Schaaffripp.** *Veneris ſupercilium.* *Veneris lumbus.*

TEMPERAMENTVM.

Qualitatem cum prædictis eandem obtinet: eſtq; uulneraria herba.

VIRES, INTRINSECVS.

B Succus decoctæ bibitur ad dyſenteriam. Ex aceto quoq; ad ſtranguriam & ſuſpiria bibitur. Aluum item ſiſtit.

EXTRINSECVS.

Sanguinis profluuium in quacunq; corporis parte ſiſtit. Menſes foris appoſita, aut inſeſſu cohibet: Vuluæ fluxus decoctum eiuſdem inſeſſu ſedat.

POTENTILLA.

POtentilla hodie dicta, quo ueteribus ſit appellata nomine non conſtat, *Potentilla.* Germ. **Genſerich** dicitur, quaſi dicas Anſerina, *Anſerina.* quòd anſeres pabulo eius gaudeant. Herba Agrimoniæ forma non diſsimilis, locis aquoſis, & circa ripas naſcẽs: caules ex radice enaſcuntur copioſi, per terram ſerpentes: folia Eupatorio ſimilia, teneriora tamẽ & minora, cinerei infernè coloris, caules ex ramis enaſcuntur nudi, flore luteo, quinquefolij, quinis in ſingulis floſculis foliolis: herba ipſa eſt *Agrimonia ſylueſtris.* inodora, & guſtu carens. Agrimoniam & Tanacetum ſylueſtre ſunt qui appellant, ob formam cum ijs ſimilem. Tragus Millefolium magnũ, ſiue *Tanacetũ ſylueſtre. Millefoliũ magnum.*

ſiue Myriophyllon Dioſcoridis eſſe credit. Aliqui faciunt alteram Arge C
mones ſpeciem, de qua Dioſcorides lib. 2. cap. 170.

TEMPERAMENTVM.

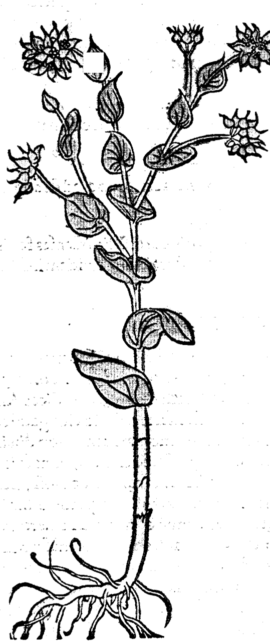
Naturæ eſt exiccantis in tertium uſq; ordinem, minus tamen calfacit,
unde tutò, tam intra, quàm extra corpus uſus eius eſſe poterit: Vim ad-
ſtringendi habet præcipuam.

VIRES, INTRINSECVS.

Vires cum quinquefolio pares obtinet, ad eadem omnia etiam utilis.
In uino decocta herba dyſentericis & alui profluuijs, coxendicis arti
culorumq; doloribus, ſubuenit. Album fœminarum fluxũ ſedat. Quòd
quidam lumbricos eam pellere addunt, Tanaceto potius, quam Artemi
ſiæ fecimus ſpeciem, quàm huic tribuitur, cum quo hanc miſcuerunt.

EXTRINSECVS.

Fluxionibus et pũcturis ocu
lorũ illita prodeſt, recentia uul
nera glutinat, exedentia ſanat,
artus & membra confirmat,
menſtrua compeſcit.

Perfoliata

PERFOLIATA.

PErfoliata à forma dicta eſt,
quòd caulis eius ſingula fo- D
lia penetret, qua etiam ratione
Germa. **Durchwachs**. Diuer
ſa à Perforata, quæ eſt Hyperi-
cum, ſic dicta, quòd folia eius
ſoli obiecta foraminibus plena
paruulis conſpiciãtur. Dicitur
etiam **Bruchwurtz**, quòd ru-
pta ſanet. Caule naſcitur rotun-
do, rubeſcente, folia penetrante
ſingula, quæ Piſorum folijs nõ
ſunt diſsimilia, tenuia et glabra.
In cauliculorum ſummo capitu
la naſcuntur, in quibus flores et
ſemina, Tithymali ferè forma,
quam uocant Eſulam. Radix cã
dida, fibris capillata. In agris
ſpeltaceis & triticeis plerũq; na
ſcitur. Hanc ſpeciem aliqui Co-
tyledonem Dioſc. primam ar-
bitrãtur, quamuis radix quam
Oliuæ dicit, forma rotundã, re
clamat.

TEM.

Digitized by Google

TEMPERAMENTVM.

A Calida eſt & ſicca, quod amaritudo eius adſtringens teſtatur.

VIRES, INTRINSECVS.

Semen utriuſq; in uino decoctum, ſiue tritum, interna corporis uitia & rupta, potum ſanat. Cum lacte pueris datum idem præſtat. Aqua ſtillatitia prodeſt ad eadem.

EXTRINSECVS.

Apud Chirurgos plurimus eſt huius uſus. Ramices tuſa & cum propoli impoſita herba ſanat: omnium membrorum extuberationibus prodeſt: ſtrumis diſcutiendis maximoperè cõfert. Herba ſiue ſtillatitia aqua, omnes inflammationes, eryſipelata & ſtomachi æſtum, compeſcit. Exulcerationibus & prominentijs umbilici auxiliatur.

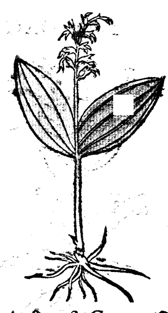
BIFOLIVM.

Einblat.

B

Zweyblat.

HErbam hanc Bifolium appellare placuit, ſicut & Germani **Zweyblat** appellant à duobus folijs, quòd de certo eius nomine ambigatur. Caulem à radice emittit unicum, rotundum, in cuius medio duo folia plantagini ſimilia, quæ penetrat, poſt quæ ad ſummum uſq; calyculi multi, in quibus floſculi nutantibus diſſectis linguis non diſsimiles, cuiuſmodi ſunt Satyrionis: radix tenuis, adnaſcentes radiculas habẽs multas, obliquas & odoratas. Ophrin exiſtimat Fuchſius, quã Ruellius duobus tantùm folijs naſci ſcribit. Cordus Euritius Dioſcoridis Aliſma eſſe credit. Quem ſecutus Valerius filius, Damaſonium Bifoliũ appellat. Brunſfelſio Perfoliata ſyluestris dicitur. Tragus Orcheos poſtremam facit etiam ſpeciem. *Ophris. Aliſma. Damaſonium Bifolium.*

Alteram ſpeciem ponit Tragus, Germa. **Einblatt**/ nomine ſimiliter *Perfoliata ſylueſtris*

S

à re ipſa indito. Vnico naſcitur hæc folio, caule iunceo, tenui, cubitali, ſupra quod alterum nonnunquam paruum prouenit: florem fert à medio ferè caulis albicantem, odoratum, ex quo baccæ rubræ fiunt: radice tenui & uilloſa: caulis folium quodantenus penetrat, unde ſyluestrem etiã aliqui Cotyledonem ſeu Perfoliatam uocant. Naſcitur utraq; in ſyluis: ac florem fert Maio menſe.

Cotyledõ ſylueſtris Perfoliata ſylueſtris

TEMPERAMENTVM.

Temperamenti eſt calidi & ſicci: uim habet glutinandi, unde uulneribus glutinandis eſt utilis.

VIRES. INTRINSECVS.

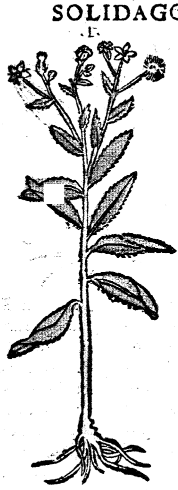
Radix alterius ſpeciei quæ uno conſtat folio, ſemidrachmæ pondere tuſa, & in aceto pota, contra peſtem eſſe efficaciſsima traditur, contecto ad ſudorem corpore.

EXTRINSECVS.

Vſus eius ad rupta & uulnera conglutinanda eſt hodie potiſsimum.

SOLIDAGO SARRACENICA.

1.

Herba fortis.

Herba fortis. Conſolida ſeu Solidago Sarracenica.

HErbam fortem appellant nonnulli eã, quæ Germanis **Heydniſch wundkraut** dicitur. Fortem à forti odore, Germanicam appellationem à uiribus accepit. Alij etiam Herbam fortis uocant. Cõſolida ſeu Solidago Sarracenica à quibuſdam, quòd à Sarracenis credatur reperta, unde & Germani **Heydniſch** cognominauere. Caulem fert rubeſcẽtem, cauum, duûm triumue cubitorum, è quo folia prodeunt oblonga, in extremitatibus ſerræ modo inciſa, ſalici ſimilia, flores luteos in pappos euaneſcentes: Radicem multifidam, foris rubentem: in montibus & ſyluis naſcitur, florens menſe Augusto.

2. Præter hanc duas ponit Tragus ſpecies: Alteram quæ circa aquarum margines naſcitur, folijs acutis, tenuibus, ſubuiridibus, flore purpureo Origani, bicubitali ferè altitudine, quam eodem cum priore nomine licebit appellare.

Alteram

Solidago sarracenica. 3a Lonicero. dicit Bahuinus pag. 673. nescio quæ ea sit. forsan. editio huius Lonicerj alia stat. nec scio qualis antiquior. nam in explicat. notant Bahuinus dicit Lonicerj editione postrema. tu in hoc curam adhibe. et hic et alibi te expedias.

Digitized by Google

A 3 Alteram quæ locis aſperis & aridis naſcitur, 3.
præſertim iuxta amnem dictum **Pfrimen**/& apud montem uulgò Durſtenberg. Menthæ acutæ, radice, caule & folijs ſimilis, coloris tamen cinerei: florem fert menſe Iulio & Auguſto, ſubflauum, multum, è capitulis rotundis, primo generi non diſsimilem, qui tandem, ſicut & primi generis flores, euaneſcunt: odorem habet fortem, guſtum amarum. Tragus **Wundkraut auff der Pfrymen** uocat.

TEMPERAMENTVM.

Temperamenti eſt calidi & ſicci, uiq; penetrandi eſt prædita. In uulneribus ſanandis hodie nobiliſsima.

VIRES, INTRINSECVS.

Aqua ſtillatitia herbæ, in uino præſertim imbutæ, ſtomachi, iecoris, matricis, ac totius corporis uitijs medetur: tormina & dolores uentris mitigat. Poteſt eadem quæ Sanicula ſeu Conſolida minor.

EXTRINSECVS.

B Decoctum huius plantæ recentibus uulneribus ſanandis eſt utiliſsimum: purgat enim uulnera, ſi hoc abluantur, ac panniculus in eo madefactus imponatur: præſertim in occultis, tam uirorum, quàm fœminarum locis. Oris & colli hulcera, & uitia collutione ſanat. Efficacius hæc præſtat arida herba in uino decocta. Alias cum reliquis uulnerarijs herbis uires communes habet.

EVPATORIVM ADVLterinum. Vide fol. 218.

EVpatorium adulterinum. Germa. **Hirtzklee**/& **Waſſerdoſt**. Altero nomine, quòd uulnerati ſibi cerui hac opem quærunt: altero uerò ab Origani ſimilitudine impoſito. Item **Künigundkraut**. Herba S. Kunigundi. Officinæ hoc pro uero utūtur Eupatorio, quare Eupatoriū adulterinum cum Fuchſio appellare placuit. Herba eſt uulneraria, & Philtri genere, ut ſcribit Tragus, eius nimirum, cuius Lucanus meminit: *Eupatorium adulterinum.* *Herba S. Kunigundi.*

Theſsala uendit
Philtra, quibus ualeat mentem uexare mariti.

Quidam **Albkraut** uocant. Caule naſcitur rotun-

Digitized by Google

do,purpureo,geniculato,ſolido & hirſuto, circa quem panduntur alæ, G
folia longa,canabis ferè ſimilitudine,amara. Floribus in ſummo coronatim paruis, coaceruatis,ſubpurpureis,qui tandem in pappos abeunt. Radicem multis habet fibris capillatam, & inutilem. Sunt qui hydropiper Dioſc. exiſtimant,quos conuincit Fuchſius. Naſcitur locis humidis, ut in fluminum ripis, iuxta ſtagna,maximè: florē fert Iulio & Auguſto.

TEMPERAMENTVM.

Calida eſt & ſicca in ordine ſecundo,aut medio tertij: eſt enim uehementer amara.

VIRES, INTRINSECVS.

Mēſes & urinas ciet: obſtructiones iecoris & lienis,aliarumq; partiū corporis ſoluit: cōtra omnia quoq; uenena,ut tradunt,eſt efficaciſsima.

EXTRINSECVS.

Vulneraria eſt,ut diximus,herba,abſtergendi,expurgandiq; ui prædita. Suffitus eius uenenatas feras fugat: ceruas uulneratas huius ope remedium ſibi quærere ſcribunt.

GALLION.

Gallion. Galerion. Galation.

1.

4.

5.

GAllion ſiue Galerium, aut Galatiō, à lacte ſic dictū,quòd flos eius ui ſpiſſandi,ut Dioſco. eſt autor,lac coagulet. Officinis incognita. Germa. **Vnſer frawen bettſtro/Wellſtro/Megerkraut.** D Folia habet & ramulos rectos aparine ſimillimos,florem in cacumine luteum, exilē, denſum,frequentem, odore grato,ſemine rotundo,nigro,paruo. Gallis Muſchetum minus dicitur,teſte Ruellio,quòd flos iucundo placeat odore. Naſcitur locis paluſtribus: florem fert menſibus Iunio & Iulio maximè.

Tragus tres enumerat Gallij ſpecies: Vnam iā deſcriptam: Alteram huic ſimilem,quæ locis naſcitur aridis,& circa uias, caule rotūdo,floribus maioribus, ſed paucioribus: Tertiam iam prædictæ ſimilem, ſed flore candido, caule quadrangulo , & folijs latioribus: locis gaudet humidis & paluſtribus: ſemen priori fert ſimile.

TEMPERAMENTVM.

Temperamenti eſt calidi & ſicci,& ſubacris.

VIRES, EXTRINSECVS.

Vſus Gallij ad externas magis eſt,quàm internas corporis partes. Flos eius lac ui ſua ſpiſſandi coagulat. Ambuſtis illitus medetur. Tritus naribus inditus ſanguinem ex ijs profluentem ſiſtit.

In

Digitized by Google

A In aqua coctum Gallium, laſsitudinem pedum & membrorum adiuuat. Nonnulli cum alba cera contra hoc ipſum membris illinunt. Infantibus ſcabie uexatis in balneum impoſitum, eſt utiliſsimum.

APARINE.

APARINE Græcis & Latinis. Officinis Aſpergula, rectius Aſperula, quòd aſperitate ſua ueſtibus attingentium pertinaciter adhæreat. Ramulos habet multos, quadrangulos, exiguos & aſperos, folia per ambitum rubiæ modo per interualla circumpoſita, flores albos, ſemen candidum, rotundum, concauum, umbilici figura. Vnde Græcis ὀμφαλόκαρπος, id eſt, Vmbilicaris appellatur. Item Philanthropos, id eſt, humana, quòd ueſtes prætereuntium apprehendens detinere ipſos amicorum inſtar cupiat, Germ. **Kleb krant** / ab hærendo. Gallicè, *Riebles, ou Gratteron.* Naſcitur in agris, hortis, circa ſepes & maceries. Colligitur æſtate cùm ſemine eſt prægnans. Manlius purpuream uocat Lappaginem. *Aparine. Aſpergula. Aſperula.* *Omphalocarpus. Vmbilicaris. Philanthropos.*

B

TEMPERAMENTVM.

Exiccat & extergit modicè, tenuiumq; eſt partium.

VIRES, INTRINSECVS.

Seminis, caulium & foliorum ſuccus cum uino drachmæ pondere potus, contra phalangiorum, ſcorpionum, & uiperarum morſus eſt efficax. Eadem præſtat aqua ſtillatitia. Eadem bina uel terna uice in die, ad trium cochlearium quantitatem pota, alui fluxum compeſcit, ac ictericis eſt maximo remedio.

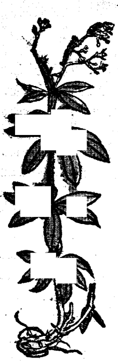
EXTRINSECVS.

Succus infuſus aurium doloribus medetur. Folia impoſita ſanguinis abundantium ex uulneribus cohibent.

Digitized by Google

Herba ipſa cum axungia trita & impoſita, ſtrumas diſcutit.

CORDIALIS.

Cordialis Matriſylua.

Aparinis ſpecies.

CORDIALEM quam Officinæ Matriſyluam, & Germa. **Hertzfreud/** & **Waldmeyſter** appellant, nominare placuit, cùm aliud nomen quod commodè tribui à Græcis uel Latinis poſſet, non eſſet.

Eſt autem Aparines ſylueſtris aliqua ſpecies, ſiue etiã Galatij, ut forma oſtẽdit. Pedali aſſurgit altitudine, caule quadrangulo, folijs per interualla ſtellæ modo diſpoſitis, flore candido, qualis albæ aparines, odorato: radice candida, tenui, uilloſa. In ſyluis menſe Maio potiſsimùm floret. Germa, etiam **Geyßblat/** hoc eſt, Caprifolium, dicitur.

Caprifoliũ

Diuerſa uerò eſt à Matriſylua, quæ à Dioſcoride li. 4. cap. 12. deſcribitur, Periclymenos dicta, de qua ſuprà.

Periclymenos.

TEMPERAMENTVM, ET VIRES.

Temperamentum & uires cum Galatio & Aparine habet ſimiles: nõ enim aliud quàm ſylueſtris earum eſt ſpecies. Potiſsimùm uerò cordi & iecori, in uino, menſe Maio pota, prodeſt: unde nomen etiam eſt ſortita.

Rubia Syluestris.

RVBIA.

Rubia. Rubia tinctorum. Vena tinctorum. Erythrodanon.

RVbia, quòd radice eius, quæ rubra eſt, lanæ tingantur, eſt dicta. Officinis Rubia tinctorum, Vena tinctorum. Græci Erythrodanon uocant. German. **Röte/ Ferberröte.** Gall. *Garance.*

Duo facit Dioſcor. genera: Satiuam & ſylueſtrem. Satiua caules habet quadrangulos, longos, aſperos, ſimiles aparinæ, maiores tamen & robuſtiores: folia in ſingulis geniculis per interualla, ad ſtellæ formam diſpoſita: fructus rotundus, uiridis primùm, mox uerò rubeſcens, ac in nigredinem tandem abiens. Radicem tenuem, longam, rubram, à qua Rubiæ nomen accepit, obtinet.

Sylueſtris eſt ſatiuæ folijs & caule & radice ſimilis, florem fert candidum. Naſcitur hodie in Germania paſsim, agro præſertim Argentoratenſi, & Spirenſi, quemadmodum Iſatin ager maximè producit Durenſis.

Aliter

A Aliter tamen Rubiam deſcribit Theophraſtus, hederæ folia tribuens, quod à deſcriptione Dioſcoridis, & forma eius hodie quoq; lōgè abeſt, niſi hæc eius mens ſit, quòd folia rubiæ ſicut hederæ adhæreant.

TEMPERAMENTVM.

Calfacit Rubia in ordine ſecundo, exiccat uerò in tertio.

VIRES, INTRINSECVS.

Radix in uino decocta, morſibus uenenatorum medetur. Idem ſuccus foliorum & radicis cum uino potus præſtat: Vrinam & menſes decoctum potum, uel puluis ſemidrachmæ ſumptus pōdere, fortiter ciet. Iecoris, ſplenis, renum & matricis obſtructiones in aqua mulſa decocta radix ſoluit: ictericis probatiſsimo eſt remedio. Cum oxymeli radix tuſa comeſta melancholiam minuit.

EXTRINSECVS.

Fomenta & inſeſsiones, ex folijs rubiæ, uel eadem in peſſo admota menſes cient, mortuos fœtus & ſecundinam expellunt. Omnia corporis uitia, maculas, ſcabiem, ſerpiginem & papulas, cum aceto folia & radix tuſa impoſita ſanant.

PISVM.

B

PIſum à loco, urbe uidelicet Piſa, ubi maximus eius fuit prouentus, id C
nominis eſt adeptum. Græcis λέκυθος. Germ. **Erbſen/Erweyſſen.** Gallicè, *Pors*. Notiſsimum hodie omnibus legumen. Loca amat aprica & tepida, Caules in terram ſpargit concauos, ramoſosq́;, ſurculo prætenui, folio frequenti, & longiuſculo, flore papilionis forma, circa umbilicum purpureo, ſiliqua oblonga cylindroides, granis rotundis, radice imbecilla.

Tria ſunt huius genera magnitudinis ratione. Primum reliquis minus Germani appellant **klein Felderbeyß.** Secundum **Klotzerweyß/** caulem habens nodoſum magis & denſum. Tertium quod reliquis maius eſt, German. **groß Gartenerbeyß.** Poſteriora duo adminiculo ſeu fulcimentis egent, primum uerò minimè. Tragus Piſum Dioſcoridis alterum arietinum Cicer eſſe credit.

TEMPERAMENTVM.

Piſum mediocritatem in refrigerando & exiccando obtinet.

VIRES, INTRINSECVS.

Piſa cum Petroſelini ſatiui radicibus cocta, puerperis ſunt ſalutaria.

Iuſculum eorundem ſuperfluitates puerperarum per urinam educit. Flore præſertim nucis myriſticæ & Roſmarino ſimul coctis.

Lac iiſdem generat. Vnde bonum piſorum nutrimẽtum facilè eſt colligere. Ictericum morbum ius eorum ciet, incipienti hydropi aduerſatur, D
dies aliquot ſumptum Nec, ut nõnullorum eſt iudicium, noxius eſt piſorum uſus, ſed in omnibus penè morbis ius decocti eorum præberi tutò poteſt.

EXTRINSECVS.

Scabies capitis. Decoctum piſorum ex aqua uel lixiuio manantem capitis ſcabiẽ certò purgat.

Idem decoctum maculas faciei abſtergit, cutemq́; glabram efficit.

Addito melle & farina hordeacea prſtantiſsimum aduerſus putrida & manantia, contumaciaq́; hulcera ſunt remedium.

Piſa cum Viciis in aqua cocta & illita tumores ſedant, doloremq́; leniunt. Idem præſtant fabæ. Verrucas aiunt pelli ſi ſingulæ ſingulis piſis, hora nouilunij, tanguntur, ac omnia in panniculum deinde ſimul colligata retrorſum proijciantur: ſic enim uerrucas decidere.

CICER.

CIcer, unde nobile illud Ciceronum nomen. Græcis Erebinthus. Germa. **Zyſererbſen.** Gall. *Pors rouges, ou Chiches*.

Ciceris ſpecies. Columbinum. Arietinũ. Orobiæũ. Triplex eius in flore differentia, aliud album, aliud nigrum, aliud rubrum. Quod albũ eſt, Columbinum, item Venereum appellant. Quod nigrum uocãt Arietinum, ab arietini capitis forma. Tertiũ Orobiæum.

A

B ab erui ſimilitudine, quod ruffum eſt. Amat ſolum craſſum pullumq;. Radice naſcitur ſurculoſa & alta, caule lignoſo, obliquo, folijs exiguis, multis, circinatis, flore albo uel purpureo, uel nigricante, ſiliquis rotundis. Piſis uerò ſunt ſiliquæ cylindroides. Reliquis leguminibus longæ, & ad ſeminis formam latæ.

TEMPERAMENTVM.

Calfacit & exiccat in primo ordine.

VIRES, INTRINSECVS.

Ciceris in medicamentis quàm in cibo potior eſt uſus.

Secunda Ciceris decoctio, prima uidelicet effuſa, ieiuno ſtomacho pota, urinam ciet & calculum pellit. Incipienti hydropi idem decoctum, per aliquot dies potum eſt ſalutare. Exulceratis uerò renibus & ueſicæ nimius Ciceris uſus, ob pellendi facultatem, obeſt.

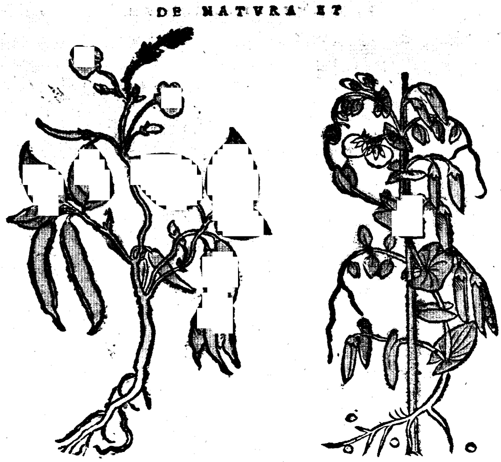
EXTRINSECVS.

Ciceris par cum piſis in externis corporis uitijs eſt effectus, in omnibus tamen uehementior.

PHASELVS.

Phaſelus,

C

PHaſelus, uel Phaſiolus, uel Phaſeolus. Germa. **Faſelen/Wild oder Welſch Bonen.** Dolichos apud Dioſcoridem, & Smilax aſpera, hortenſis ſiue leuis. Variant autem autores in his nomenclaturis, Phaſelũ & Phaſiolum diſcernentes, ut Phaſelus ſit legumen ſimpliciter ſic uocatũ ab Italis. Phaſiolus uerò idem ſit cum Dolicho ſeu Smilace leui. Pulcherrimè autem hoc ipſum diſcrimen explicat Valerius Cordus. Phaſelus itaq;, ſiue Phaſeolus, aut Phaſiolus, legumen eſt, abſq; adminiculo ſeu pedamento per ſe ſubſiſtens, folia habens in uno pediculo tria, hederacea, mollia, quorum ſpina ex interiore parte candicat. Flores profert candidos, & poſt hos in ſiliquis teretibus candida & oblonga ſemina, media inter fabas uulgares & piſa forma & magnitudine, quibus nigrũ quiddam eo loco, quibus ſiliquis annectuntur, ineſt. Atq; hunc Phaſelum deſcribit Dioſcorides lib. 2. cap. 100.

Altera uerò eius ſpecies eſt, quam Dolichon ipſe & Smilacem hortenſem ſiue leuem, eodem libro cap. 140. appellat. Hęc arbuſtis circumuoluitur & haſtis, fiuntq; ex ea coronæ æſtate, longiores hæc quàm prædictus. Phaſelus fert ſiliquas, Vnde à quibuſdam Dolichus appellatur, &
Lobi. fructus eius Lobi, quoniam inſignes ſunt ſiliquæ, in quibus figura Phaſeli ſemina naſcuntur, non tantùm candido colore, ſed etiam nigro, croceo, ruffoq;, & mixtis etiam pluribus coloribus ſimul. Quoniam uerò hæ duæ Phaſelorum ſpecies inuicem ſimiles ſunt, nomen etiam commune retinent. Cùm uerò propriè loqui uolumus, legumen illud prius deſcriptum,

Digitized by Google

A ſcriptum, Phaſelum ſiue Phaſiolum uocamus: Poſterius uerò deſcriptũ Dolichum, uel Smilacem leuem ſiue ſatiuam, & ſiliquas eius Lobas. Porrò utrunq; Germaniæ peregrinum fuit legumen, & Phaſelus ſiue Phaſeolus ſiue Phaſiolus, qui abſq; adminiculo erigitur, paucis in Germania Pharmacopolis & Herbarum ſtudioſis ſeritur. Dolichus uerò à pluribus, non tantùm ciuibus, uerùm etiam ruſticis, umbræ & oſtentationis cauſa.

TEMPERAMENTVM.

Calidi ſunt & humidi in primo ordine, ut Simeoni Sethi placet.

VIRES, INTRINSECVS.

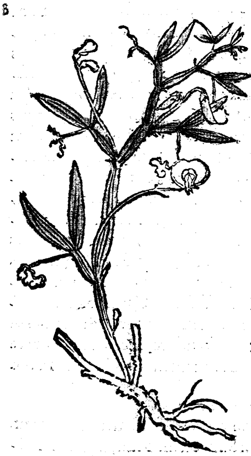
Phaſeli & fabæ aluum inflant, difficulter concoquuntur, ijs potiſsimùm qui laboribus ſunt aſſueti conuenientes: Ocioſis, & infirmum ſtomachum habentibus, noxij. Virides autem Phaſeli & Fabæ, aluum duram emolliunt: ad quem uſum commodè ſumi poterunt. Crudi Phaſeli uomitiones adiuuant & cient.

EXTRINSECVS.

Ad ſedandos tumores & dolores in occultis locis, par ferè eſt Phaſelis, Fabis, Vicijs & Piſis facultas: alterumq; alterius uicem ſupplere ualet.

CICERCVLA.

B

Cicercula, diminutiuo facto à Cicere, Græcis Lathyros, Latinis Cicercula & Piſum Græcorum. Germa. **Kichern**. Sunt qui dicant eſſe Cicer arietinum, item Columbinum. Reclamat autem Plinius, qui Cicerculam dicit eſſe inæqualem & angulis multis: quod manifeſtum eſt: ſiquidẽ omnia reliqua leguminum genera inæqualitate uincit. Caulem habet tenuem, anguloſum, ramulos per terram ſparſos, ſicut Piſum minus: folium uerò longè diuerſum, acutum & oblongum: florem Piſi, album, ſigillatim pediculo adhærentem: ſiliquas incuruas, binis terniſue angulis. Naſcitur paſsim per Germaniam, maximè circa Vuormatiam ac Spiram.

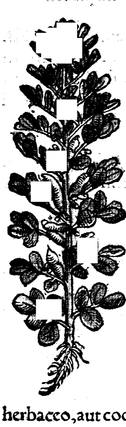
Eſt & ſylueſtre Cicerculæ genus, quod in carectis naſcitur, folijs acutis, longis, in quorum extremitatibus ſunt uillamenta tenuia, quibus leguminum

minum inſtar adhæret: flore ferè luteo & ſemine in ſiliquis incano ac pe- C
nè nigricante. Germa. appellant **Vogelswicken**/quod nomen tertię lo-
ci ſpeciei ſuprà eſt tributum.

TEMPERAMENTVM, ET VIRES.

Temperamenti eſt calidi & ſicci. Vires cum Piſis eaſdem obtinet, eſtq; ad eadem utilis. Vrinam uehementius piſis ciet: in cibis eſt gratior, Ciceri alioqui per omnia, quantum ad uſum, ſimilis.

CYAMVS, SEV FABA.

Cyamus Græcis, Latinis Faba. German. **Bonen.** Gall. *Feue*. Dicto Pythagoreũ nobilitata: A fabis abſtine, quaſi fabæ eſum interdixerit Pythagoras, quod pleriq; exiſtimant, quoniam ſenſus hebetent & inſomnia faciant, animiq; perturbationem afferant. Sed quorundam uult ſentẽtia, Pythagoram per κύαμον, hoc eſt, Fabam, teſticulos intellexiſſe, hoc eſt, rem Veneream, ἀπὸ τοῦ κύειν, id eſt, quòd pariendo ſint cauſa, uel quòd εἰς τὸ κύειν δεινοί, hoc eſt, quòd ferendo utero ualeant. Sed hæc ſunt πάρεργα.

Gaudet ſolo pinguiſsimo, & bene ſtercorato, ac nuſquam non in hortis ſata prouenit. Sola leguminũ ſine adminiculo nitens, folio carnoſo, portulacæ ſimi- D
li, flore criſtato, uerſicolore, hirto, partim albo, partim purpureo, atris quibuſdam maculis notato, quas M. Varro lugubres uocat literas, propter quas à fabis abſtinẽdum Pythagoram dixiſſe exiſtimat, ſiliqua plerunq; ſemipedali, fructu intus lato, humani unguis effigie, colore nõ ſimplici, ſed aut fuluo aut nigro, aut herbaceo, aut coccineo. Radice ſingulari, lignoſa & fibris capillata. Floret æſtate diebus quadraginta, non uniuerſim, ut frumentum, ſed particulatim. Caulis pars infera primum florem promit, quo excuſſo proxima, atq; ita ad ſuperna ſucceſſu continuo itur. Aquas concupiſcit in flore maximas: Cùm uerò defloruit, exiguas. Inhærent autem Fabæ ſuis uoluulis ueluti cellulis peculiaribus clauſæ. Nigrũ quod in ſummo eius uiſit, Hilum uocãt. Vermes qui in Fabis enaſcuntur, appellantur Latinis Mydæ. Repurgamenta fabarum dicuntur Fabalia. Quomodo à uermibus cuſtodiantur, docet Columella Rei ruſticæ ſcriptor. Plutarchus in ſympoſiacis autor eſt: ſemina, quæ inter iactandum inter boum cornua ceciderint, fructum rebellem & coctioni renitentem producere. Farina fabarum dicitur Lomentum.

Hilum. *Mydæ.* *Fabalia.* *Lomentũ.*

TEMPERAMENTVM.

Temperamento & uiribus à fabis Italicis, hoc eſt, Phaſelis nõ abſunt. Sunt autem frigidæ & ſiccæ, ſecundum Simeonem Sethi, in primo ordine.

A ne. Recentes uerò & uirides ſunt frigidæ & humidæ. Tragus facit calidas & humidas.

VIRES. INTRINSECVS.

Fabæ, ut Simeon Sethi eſt autor, carnem gignunt, nec adſtrictam nec denſam, ſed mollem & laxam: inflant, & corpus totum diſtendunt, præſertim cùm quis his non aſſuetus ueſcitur: decoctæ uerò ſeu freſſæ non parum de inflatione deponunt, & aliquatenus abſtergunt mundántue. Harum uerò lomentum ſeu farina ſordes corporis abſtergit & emundat, atq; ideò non multum in uentriculo moratur, uti faciunt ſucci cæteri craſsi glutinoſiq;. Recentes quidem fabæ ſi ſumantur, communem fructuum reliquorum rationem habent, quos poſt cibaria apponimus: humidius enim alimentum corpori inferunt, & non modò ad inteſtina, uerumetiam ad omnem habitudinem. Sanguinem itaq; nō malum gignūt, ut Galenus ait, nec ſuperiores partes uētriculi inflationibus, quemadmodum cætera legumina, uerùm inferiora caputq; grauant, & unà corpus delaſſant. Decoctum fabarum pectus lenit, ſed cum aceto ſumptum, uentrem ſiſtit.

Aliĳ ſuccum malum fabas habere arbitrantur, hac coniectura ducti, quòd beſtiolas quaſdam gignant, quæ omnino ex ſordibus quibuſdam humeſcentibus & putredine naſcantur. Qui autem hæc corroborant, fabas tradunt non ſolùm mentem perturbare, ſed & aciem ingenĳ hebetare eorum qui diutius in locis, ubi plurimæ proueniūt, uerſantur, ea uide-
B licet cauſa, quoniam mali uapores & ferè peſtilentes ex his reddūtur, qui quaq; uerſum aërem inficiunt & corrumpunt: qui continenter illatus cerebri temperaturam ſubuertit, qua ſubuerſa & infecta, rationalis uis ac facultas hebetatur. Succum quoq; turbulenta facere inſomnia ferunt. Decoctum calculos in ueſica & renibus ne gignantur prohibere ferunt, ac proprietate quadam deſtillationes à capite in pectus ne defluant auertere, quæ tuſſes uehementes ſuſcitarent.

EXTRINSECVS.

Farina fabacea in aceto uel uino cocta, tumoribus, præſertim ſi in occultis locis fuerint, imponitur. Coctæ fabæ pedibus impoſitæ, dolorem eorum ſedare traduntur.

LVPINVS. Altramuces, chochas.

Lvpinus, Græcis Thermos dicitur. Officinis Latinum nomen retinet, Germa. Feigbonen. Ex fabarum quoq; eſt genere. Triſtem appellat Verg. ob amaritudinem immenſam, nec eius uſus eſt, niſi diebus aliquot in aqua maceratus fuerit, ut amaritudinem exuat. Cibus quoq; fuit inferorum, & defunctorum, ut eſt apud Ouid uidere in Faſtis. Naſcit ſolo exili & arenoſo, in rubrica maximè Limoſum cultumq; ſolū reſpuit. Caulem habet unicum, folium quinq; fariàm aut ſeptifariàm diſſectum, florem candidum, ſiliquas crenatas, in quibus quina ſenáue intus Thermos

Digitized by Google

grana,ſeptis diſtincta,dura,lata, ruſaq; continentur. C
Radix lutea,capillamentis fibrata. Radice ferro ſuccisa,ſeu uulnerata,totus frutex emoritur. Sarritionem itaq; non patitur, nec ea opus habet, cùm ſola hæc adeò non infeſtetur alijs herbis, ut ipſa herbas perimat. De Cura eius uide Columellam. Plinius ter florere Lupinum ſcribit, quod ſic uenit accipiendū. Principio florem fert circa medium caulis,cuius ſiliquæ menſe Auguſto matureſcunt. Hinc prioribus matureſcentibus ſecundus flos in ramulis adnaſcentibus prodit,qui rarò ad maturitatem peruenit. Tertius flos mēſe prodit Auguſto in ſummitatibus, qui ob frigoris iniuriam nunquam matureſcit.

TEMPERAMENTVM.

Calidus eſt & ſiccus intenſè, quod ingens eius in guſtu amaritudo indicat.

VIRES, INTRINSECVS.

Lupinus in aqua,quoad amaritudinem deponat, maceratus,hinc areſactus tritusq;,cum aceto potus, nauſeam ſtomachi pellit, eiusq; appetitum excitat. Lupinus amarus tuſus,cū melle uel aceto ſumptus, uermes uentris efficaciter perimit: idem præſtat aqua,in qua Lupini ſunt cocti, uel macerati. Efficacius hæc præſtat,ſi ruta & piper ſimul decoquantur bibanturq;. Idem decoctum iecoris & lienis præcipuè obſtructiones aperit,urinam ciet,menſes ducit, & cum melle ac myrrha mortuos fœtus expellit. D

EXTRINSECVS.

Aqua,in qua Lupini fuerint decocti,omnis generis ſcabiem,pſoram, gangrænam,papulas,& manantem capitis ſcabiem purgat,ſanat, & cutem glabram efficit. Sugillata,in facie præcipuè,cum aqua pluuia decocti tollunt. Farina Lupini cum aceto cocta & illita,ſtrumos,tubercula, & durities diſcutit,membrorumq; inflammationes ſedat. Cum Chamæleontis radice in uino impuro uel aqua cocti, contra pecudum ſcabiem præſtantiſsimum ſunt remedium,ſi ſæpius eo ſcabies purgetur.

VICIA.

Vicia à uinciendo M. Varroni eſt dicta, uel quòd capreolos,ut uitis habeat,quibus ſurſum ſerpit, ac quidquid attigerit appræhendit. Gall. *Veſſe ſauuage*. Germa. **Wicken**/uel **zam Wicken**/ ad differentiam Aphaces,quæ eſt ſylueſtris Vicia. Item **Roſwicken**/ quòd pabulum ſit iumentis. Naſcitur locis maximè ſiccis,cubitali altitudine, folijs Aphaces,ſed amplioribus: flore piſi,minutis,nigricantibusq; in ſiliqua granis. De ſatione & cultu eius Columella, & M. Cato.

A Errant qui Viciam idem faciunt cum Orobo ſeu Eruo, de quo mox dicetur. Galeno uiciorum ſemen lenti eſt ſimile, & fabarum modo longiuſculum: à qua ſimilitudine Aphacen etiam appellant, quæ propriè tamen eſt Vicia ſylueſtris, de qua ſequenti mox capite. Qui curioſius obſeruare uolet, plures Viciorum ſpecies ex magnitudine facere poterit.

TEMPERAMENTVM.

Calfacit mediocriter, exiccat uerò in ſecũdo ordine.

VIRES, INTRINSECVS.

Farina Viciorum urinam ciet, aluumq; bonam efficit: nimius autem eius uſus ueſicæ & inteſtinis, ob expultricem uirtutem, officit.

Tabidis, iuglandis quantitate cum melle, ieiuno per aliquot dies ſtomacho ſumpta eius farina, eſt utilis.

EXTRINSECVS.

Cum uino mixta Viciorum farina, ſerpentum, canũ & hominum morſus, illita, purgatis prius ipſis locis, prodeſt. Eadem cum melle & uino pectoris tubercula, cum dolore nata, ſanat, manantia cutis uitia curat, maculasq;, ut de lupino eſt dictum, extergit.

B Fomentum ex uicijs & aceto ſtranguriam pellit & Tenaſmum.

APHACE.

Aφάκη, Aphace, ab ἀ ſimilitudinem ſignificante, & φάκος, id eſt, lens, quòd lenti ſit ſimilis. Vel ab α priuatiuo, & φάκος, quòd non ſit lens. Vulgò ſylueſtris Vicia. Nam ſponte in aruis naſcitur, & Os mundi. German. **Feldwicken/wild Wicken/S. Chriſtophels kraut.** In aruis altior lente naſcitur, folijs tenuibus: ſiliquas fert lenticula maiores, in quibus terna quaternáue ſemina, nigra, lente minora, continentur. Menſe floret Maio, & mox in ſiliquis ſemen producit. *Sylueſtris Vicia.*

Diuerſa eſt hæc ab Aphace Theophraſti. Siquidem Theophraſto Aphace non ſiliquatur: flos enim in pappos euaneſcit, in quibus magna ex parte ſemen occulitur: nec folium eius ad lenticulæ, ſed magis ad Cichorij formam accedit. *Aphace Theophraſti.*

Aphace uerò Theophraſti putatur eſſe primum Hieracij genus. C

TEMPERAMENTVM, ET VIRES.

Caloris eſt mediocris, & ualentius deſiccat. Folia adſtringendi uim poſsident. Vires cum lente pares habet, ſed natura ipſi ad ſpiſſandum efficacior eſt, quàm lenti. Toſta & trita, lentis inſtar decocta, uentriculi aluiq; fluxus, & ructum acidum ſiſtit. Editur ut lenticula, uerùm ægrius, teſte Galeno, concoquitur.

OROBVS, ſeu Eruum.

Eruum.

ORobos Græcis & Officinis dicitur. Latinis Eruum, Germa. **Eruen.** Ex leguminum ſimiliter eſt genere, Germanis peregrinum hactenus, nec diu cognitum legumen. Non enim ſine errore Orobũ appellarunt Vicia, quæ Germanis **Wicken** dicuntur. Gallis *Ers*. Hodie uerò à quibuſdam ſeritur, ſolo gaudens macro, nec humido.

Duo eius faciũt genera, ſolo flore differentia, qui in altero eſt candidus, in altero rufus: deinde etiam radice, quæ in altero eſt multis fibris capillata, in altero denſa & lignoſa. Folia habet prætenuia & anguſta, florem uel candidum, uel in candido cœruleum, aut puniceum: ſemina in ſiliquis ſine ſepto, ſicut piſa, continentur: ſiliquæ forma eſt cylindroides. Radix in candido capillata, in rufo craſſa, & minimè capillata. De ſatione & cultu eius Columella & Varro. D

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſt in ordine primo: ſiccum in ſecundo intenſo.

VIRES, INTRINSECVS.

Eruum frequentius comeſtum capitis grauitatem facit, uentrem turbat, ſanguinem per urinam ducit. Coctum uerò boues ſaginat. Farina erui bonam facit aluum, urinam cit, corporis colorem commendat. Farina autem conficitur in hunc modum: Vberrima & candidiſsima quæq; leguntur ſemina, & aqua tantiſper madent, dum ſatiata ſatis ebiberint: exempta poſtea friguntur, donec ab his cortex decedat, tum moluntur & arctiore cribro cernuntur, quod ita fuerit excuſſum, eruina farina appellatur, conditurq;.

Cum

Digitized by Google

Cum aceto ſumptum eruũ, tormina, difficultates urinæ & teneſmos lenit. Nucis magnitudine frixa & cum melle ſumpta, prodeſt ijs qui cibo non nutriuntur.

EXTRINSECVS.

Farina eius hulcera cum melle purgat, lentigines item & aſpredinem cutis in facie, eiuſdemq; maculas, & reliquum corpus: Nomas, gangrænas cohibet, mammarum duritias emollit. Fera hulcera, carbunculos fauosq; rumpit. In uino macerata, canum, hominum, uiperarumq; morſus illita ſanat. Decoctum eius perniones, & in corpore pruritus, fouendo ſanat.

LENS.

Lens ſeu Lenticula, Græcis Phacos, Germa. **Linſen**. Gall. *Lentille*. Lentis à natali ſolo poſſunt recenſeri genera: Indica, diuerſa à noſtrate. Aegyptia Vergilio maximè laudatur, & Ouidio, Pelusica ob id dicta. Phacos.

Duo eius in Aegypto faciunt genera. Alterum rotũdius nigriusq;: alterum ſua figura. Amat ſolũ magis tenue quàm pingue, cœlum utiq; ſiccum. Legumen eſt racemoſum, naſcitur folijs uiciæ, ſed minoribus. floribus exiguis, in candido purpuraſcentibus, ſiliquis paruis, molliter in latitudinem fuſis, in quibus tria aut quatuor grana: inter legumina minima ſunt.

Eſt porrò duplicis differentiæ Lens: altera legumen, de qua hic agitur: altera ſtagnantibus undis innatans, Lens paluſtris dicta. Germa. **Waſſerlinſen/ Meerlinſen**/ nihil aliud quàm muſcus lenticulæ ſimilis, de qua ſuprà. Lens paluſtris.

TEMPERAMENTVM.

Lens in caliditate & frigiditate medium obtinet: Exiccat in ordine ſecundo.

VIRES, INTRINSECVS.

Qui lente, inquit Simeon Sethi, crebrò ueſcuntur, elephãtem morbũ, & cancros, & ſcirrhos, & neruorum dolores, & atræ bilis adfectiones contrahunt. Aptus enim eſt craſſus & ſiccus ſanguis, melancholicus fieri ſuccus. In quibus igitur malus quidam habitus aquoſus eſt in corpore, his duntaxat utilis eſt hic cibus: uerùm aridis & ſqualentibus & ſitioſis eſt noxius. Et eodem pacto oculorum aciem nimio plus ſiccando he-

Digitized by Google

betat,ècontrario uerò ſanat. Nec utilis eſt ad purgationes menſtruas, quoniam craſſum ac difficulter profluentem ſanguinem gignit. C

Veneris appetentiam & ſemen genitale extinguit, ac propterea caſtè uiuere uolentibus maximè conuenit. Mala & difficilia facit inſomnia, propter melancholicos qui ex ea fiunt humores. Si uerò cum mentha coquatur, plurimum inflationis deponit: nonnulli & betam huius rei gratia iniiciunt, eo quo decoquuntur tempore. Si ex prima decoctione lentes edantur, aluum feruntur emollire: Prima uerò decoctione ſeu aqua effuſa, ſi ſecunda uice cum aqua fuerint coctæ, fluxus alui tradunt ſiſtere: ad quos uſus potiſsimùm in cibos ueniet: aliàs, ut dictum eſt, minus commoda.

EXTRINSECVS.

Fluentibus cutis uitijs, tumoribus, ſcirrhis, in collo, circa aures, & pectus impoſitæ lentes, perinde atq; uicia & fabæ, aliaq; pleraq; legumina, ea ſanãt, ſedant, & diſcutiunt. Podagricis cum polenta in aqua decocta ſubuenit. Probè decocta & trita, uulneribus quæ iaculo uel ſagitta facta ſunt, impoſita, ſanguinis fluxum ſiſtit.

DE FRVMENTIS.

ABSOLVTIS leguminibus, proximo ſe loco offerũt frumenta, quæ ordine quantum fieri poterit ſingula explicabimus. Primùm generalibus quibuſdam, quę ſingulis ferè communia ſunt, præmiſsis. D Frumentum igitur, Græcis σῖτος, quòd cibũ præſtet ſeu alat hominem, ſicut Latinis à fruendo. Frumenti appellatione uenit, quidquid ex ſe mittit ariſtas, & in herba eſt per hyemem. Suntq; alia hyberna, quę poſt Vergiliarum occaſum terræ mandantur: alia æſtiua, quæ ante Vergiliarum exortum ſeruntur.

Partes frumentorum ſunt: Granum, Gluma, Ariſta, Spica, Vagina, Stipula, Culmus, Frit, Vruncus.

Granum. Granum dicitur, quod intimum eſt & ſolidum, à gerendo Varroni dictum, id enim ſeritur ut frumentum gerat.

Gluma. Gluma eſt folliculus eius, à glubendo facto uocabulo, quòd eo folliculo deglubitur granum: eſt in ſumma theca ipſius grani. Gluma item dicitur folliculus fici eius quem edimus.

Ariſta. Ariſta dicitur, quæ ut acus tenuis longa eminet è gluma, dicta quòd prima areſcit: eſtq; apex glumæ, & uelut cornu ſpicæ.

Spica. Spica à ſpe eſt dicta: eam enim quod ſperant fore ſerunt: quæ cùm Mutica. non habet ariſtam, Mutica dicitur, quaſi mutila.

Vagina

A Vagina dicitur, in qua herba latet, ad ſimilitudinem uaginæ qua latet conditus gladius. Vagina.

Stipulæ ſunt folia culmum ambientia. Stipulæ.

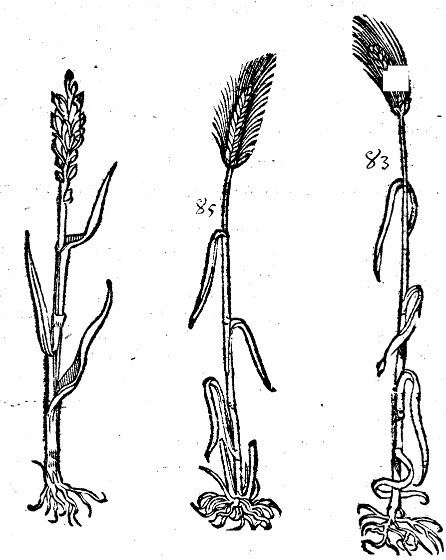
Culmus idem eſt quod calamus, cùm ſpicæ penitus iam oriuntur in ſummitate ſpicæ iam maturæ. Culmus.

Quod minus eſt quàm granum, Frit appellant. Frit.

Quod ad culmi cacumina infirma ſpica geritur, minus itē quàm granum, Vruncus appellatur. Vruncus.

TRITICVM.

B

TRiticum Græcis Pyros, Germanis **Weyſſen.** Sic dictum Latinis, ut M. Varroni placet, quòd tritum è ſpicis ſit, qua ratione ſingulis frumentorum ſpeciebus attribui poſſet. Tria huius numerantur genera. Pyros.

Primum culmo naſcitur quàm hordeum altiore, tribus geniculis conſtante, folio arundineo, ſpica à folijs remotiore, incondita, & in nullos 1.

Robus. uerſus diſpoſita. Latinis Robus à pôdere & nitore, quo reliquis prçſtat, appellatur. Germa. ſimplicitur Weyſſen. C

2. Secundum, culmo, geniculis, granisq; priori ſimile, nec ab eo differt, niſi quòd ſpicam multis ariſtis uallatam, & in duos uerſus diſpoſitã obtinet. Hoc Trimeſtre dicitur, quòd tertio à ſatu menſe metatur: In noſtris tamen regionibus quinto primùm menſe metitur, ob cœli & aëris diuerſitatem. Item Sitanion. Germa. Ammelkorn/ quòd fortaſſe optimum ex hoc Amylum conficiatur. Naſcuntur prima duo genera paſsim ſata. Columella quartam farris facit ſpeciem. Alio nomine Halicaſtrum.

Trimeſtre

Sitanium.

3. Tertium priori per omnia ſimile, niſi quòd genicula habet quaterna. Germa. Welſcher Weyſſen/ & Weyſſenkolb. Rarius hoc genus in noſtris regionibus. De ſatu & cultura Tritici, uide Rei ruſticæ ſcriptores. Columella ſiliginem facit ſecundam Tritici ſpeciem, de qua paulò pòſt in capite de Siligine agetur. In Tritico marceſcente naſcuntur inſecta, quæ Gurguliones uocant. Græci Cias. Pollen dicitur in Tritico, quod flos in ſiligine, et eſt tenuiſsimum puriſsimumq;, quod eſt in farina, quod molis pulueris inſtar adhærere ſolet.

Pollen.

Flos in ſiligine quid.

TEMPERAMENTVM.

Triticum calfacit in primo ordine: neq; manifeſtè ſiccat, neq; humectat.

VIRES, INTRINSECVS.

D

Tritici innumeros uſus nemo facilè expoſuerit, præterq̃ enim quòd panem præſtantiſsimum delicatiſsimumq; præbet, ad cibos quoq; maxima eius eſt utilitas, nec non in medicamentis. Colli aſperitatem in lacte uel aqua, tritici farina cum butyro cocta, lenit, tuſsim mitigat, ſanguinẽ excreantibus præſtanti eſt auxilio, ſimiliter pectoris exulcerationibus. Eadem farina in aqua mulſa cocta, omnis generis internas inflammationes ſedat. Vetus triticeus panis utilis eſt ijs qui alui fluxu ſedulò infeſtantur. Tritici ſemina cruda manſa, uentri ſunt noxia, uermesq; in corpore, ut Serapion eſt autor, gignunt.

EXTRINSECVS.

Podagra. Sextum Pompeium podagram tritico curaſſe, ad genua uſq; in tritico ſedendo, legimus. Furfures tritici in aqua mulſa cocti, colli exulcerationem gargarizatu & collutione ſanãt: tonſillas item diſcutiunt. Iidem furfures ex aceto cocti, luxatis membris neruisq; præſtantiſsimum ſunt fomentum. Cui rei Agrimoniam alij adhibent. Decoctum eius ſerpiginem, papulasq; ſanat, omnisq; generis inflãmationibus, tumoribus, præſertim pectoris & naturalium locorum, medetur. Eodem decocto ſerpẽtum uenenatorumq; morſus loti & purgati, ſanantur.

Fermentum tritici calidam cientemq; uim poſsidet: omnia tubercula, præſertim pedum clauos ad maturitatem perducit & aperit, cum ſale illitum.

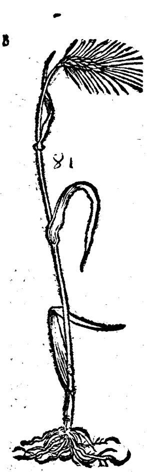
Digitized by Google

DE AMYLO.

A Amylum, Germa. **Krafftmeel/Sterckmeel/Amlung.** Aliàs etiã Amydum. Dictum, ut teſtatur Dioſcorides, quòd ſine mola conficiatur. Fit autem ex tritico, & nonnullis ex hordeo, hunc in modum: Tritici quantum uoles in frigidam recentem aquam inijcito, ſæpius in die agitando, ac indies recentem ſuperfundendo. Quinto die cùm emollitum fuerit, aquam ſenſim ſine agitatione, ne tritici mollita farina ſimul effluat, effundes. Aquam quæ poſtrema uice effunditur, uaſculo puro excipies, contuſumq; triticum per pannum colabis, aqua ea nonnihil admixta, ut facilius penetret. Materiem colatam in ſole ſiccabis, innatãtemq; omnem aquam effundes, & habebis Amylum confectum. Naturę eſt calidæ ac humidæ. Valet aduerſus oculorum fluxus, puſtulas & caua hulcera. In potu ſanguinis reiectiones cohibet. Cum farina hordei & ſaccharo tuſsim ſedat. Cum lacte Amygdalarum fluxam aluum ſiſtit, exaſperatisq; faucibus & ſanguinis ſcreationi prodeſt. In ore manſum, rabidi canis morſui impoſitum, medetur.

In aqua noctem unam imbutum, & cum oleo amygdalarum decoctum, ſaccharo admixto, apoſtematibus pectoris medetur.

HORDEVM.

B

HOrdeum, Græcis Crithe, German. **Gerſten.** *Crithe.*
Gall. *Orge.*
Duplicem faciunt eius in ſpica differentiam: Al *1.*
terum uocant Hexaſtichon ſeu Polyſtichon, quòd *Hexaſti-*
ſex aut multos uerſus habeat: quod nonnulli Can *chon. ſeu*
therinum uocant, propterea, quòd, ut Ruellius cẽ *Polyſti-*
ſet, folliculo caſtratum enaſcatur. Huius frumẽtis *chon.*
proximus eſt uſus. Seritur hoc ſoluto, ſicco, pin *Cantheri-*
guiq; maximè ſolo: ſiquidem eius ſegetibus arua *num.*
marceſcunt.
Alterum genus uocant Diſtichon, quòd duos *2.*
duntaxat uerſus habeat, German. **klein Gerſten**/ *Diſtichon*
ſicut prius **groß Gerſten**. Seritur quàm pinguiſsi
mis frigidisq; locis circa Martium menſem: quod
Galaticon etiam dicitur, ponderis & candoris exi *Galaticon.*
mij, ut tritico miſtum egregia cibaria familię pre
beat. Culmo naſcitur Tritici, fragiliore tamen, mi
noreq;, quinque, ſex, & interdum pluribus genicu
lato articulis, ſimplici in ſtipula folio, & eo qui
dem ſcabro ac lato. Grana ferè nuda, longiore
capillamento, mordaciq; ariſta. In uerſus ſpicatur:
radice frequenti, capillis fibrata.

Hordeum

Eriſybe. Hordeum magis quàm triticum rubigini, quam Eriſyben Græci uocant, eſt obnoxium. Vnum tamen genus, quod incurua ſpica naſcitur à rubigine ob id eſt tutum, Græcis Eteocrithon dictum. In lolium degenerare Hordeum infeſtis imbribus, aut uliginoſis locis, longioréue pluuia dilutis, aiunt. C

Eteocrithon.

Polenta. Torrefacti hordei farinam Polentam uocant, Græci Alphita.

Ptiſana. Ptiſana dicitur potus ex hordeo factus mundato, à πτίσσειν quòd hordeum tundendo degluberetur, ac ſuo cortice exutum ad uſum reconderetur. Officinis Hordeum mundatum. Germa. **Gerollt oder geſchelte Gerſten**. De Ptiſanæ coctione conſule alios. Et Hippocrates proprium de Ptiſanæ laudibus libellum ſcripſit. Ex Ptiſana & lupulo potus cōficitur nemini non notus, Latinis Cereuiſia, Zythum Græci, Ger. **Bier** uocant.

Hordeum mundatū.

Cereuiſia. Zythum.

TEMPERAMENTVM.

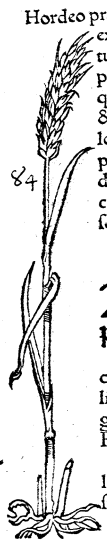
Refrigerat & exiccat Hordeum in primo gradu.

VIRES, INTRINSECVS.

Hordeum cum fœniculo coctum, lac amiſſum mulieribus regenerat. Farina eius in butyro toſta, citam aluum ſiſtit.

EXTRINSECVS.

Hordeo præcipuæ cum tritico ſunt uires. Farina eius, item furfures ex aceto & butyro toſta, luxatis membris illita auxiliantur: tumoribus pectoris occultorumq́; locorum, ramici, calide podagræ, ſtrumis, alijsq́; inflammationibus illinuntur. Aliqui mel, ficus, ſtercus columbinum, Reſinam terebinthinā, & oleum oliuarum ſimul decoquunt. Aduerſus laterum dolores: Recipe farinam hordeaceam, Melilotum, capita papaueris, Folia rute, Fœnogræcum, pari ſingula quantitate, decoquantur in aqua, & addito oleo fiat cataplaſma, quod calidum ſæpius lateri impoſitum dolorem mitigabit, uitioſorumq́; humorum collectionem diſcutiet. D

84

ZEA.

ZEa, Latinis Semen, à frugis præſtantia eſt dicta: Vulgò Spelta. German. **Speltz/ Dinckel/ Einkorn/ S. Peters korn**. Gall. *Peaulte*.

Duas eius ſpecies Dioſcorides, hodieq́; faciunt. Prima, culmo, geniculis & ſpica tritico eſt ſimilis, duobusq́; utriculis iunctis, duo grana ſimul fert. Vnde Græcis δίκοκκος cognominatur. German. propriè **Speltz**/ & **Dinckelkorn**. Far Eluſinum appellat Columella.

Far eluſinum. Altera culmo & ſpica eſt breuioribus, grana uerò ſingula in ſingulis tunicis, duplici ordine ſeu uerſu profert: ac in ſummitate ſua ariſtis hordeum planè refert. Hæc Zea ſimplex

Digitized by Google

A plex dici poterit. Germa. hæc Einkorn/& S. Peters korn dicitur.

Tertia præterea eſt ſpecies, quam Alicam, Chondrum, & Far adoreum uocant, Germani ſimpliciter Kern/uel Dinckelkern/ ariſtis nudis, granis non occluſis, ſicut in reliquis generibus frumentorū: reliqua priori ſimilis. Alica etiam dicitur potus ex Zea uel Alica frumento cōfectus, uel ipſa ex fruge Farina. Laudata maximè ueteribus fuit Zea, Homero præſertim, qui terrā laudat potiſsimum à Zeæ prouentu: ζείδωρον ἄρουραν uocans, hoc eſt, Zeam proferētem: Gaudet enim pingui maximè, lætoq; ſolo. Quod tamen alij ad uitam referunt, quaſi uitam donans terra. Alimonia eſt minore, quàm Triticum, maiore uerò, quàm Hordeum: tātum igitur in cibo tritico cedit, quantum hordeo præfertur in panificio.

TEMPERAMENTVM.

In calfaciendo & refrigerando, mediam inter triticum & hordeum qualitatem obtinet. Exiccat mediocriter.

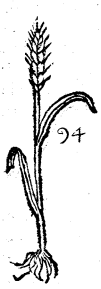
VIRES.

Zea pleraſq; cum Tritico, Sitanio, & hordeo uires obtinet: aliquantò tamen illis eſt inferior: Furfures eius clyſteribus utiliter admiſcentur: tumoribus item, præſertim uerò oculorum damnis, in uino & aceto decocta illinitur.

VIRES ALICAE.

B Alica, Dioſcoride teſte, plus alit, quàm oryza, aluum magis cohibet, ſtomacho longè utilior. Decocta in aceto, illitaq; lepras tollit. Vnguium ſcabritias extricat: incipientibus ægilopijs medetur, decoctum dyſentericis, quos excruciat dolor, infuſum, eſt idoneum.

FAR CANDIDVM.

94

Columella quatuor farris facit genera: Primum Verriculum rubrum, ſeu Alicam, de quo præcedenti capite. Secundum Far candidum, quod Verriculum album appellat. Tertium Zeam, quod Eluſinū uocat, de quo ſimiliter præcedenti capite. Quartum, ſemen ſeu Triticum trimeſtre, de quo in capite de Tritico. De ſecundo genere iam erit dicendum.

Far itaq; candidum, quod appellamus, ex genere apparet eſſe hordeaceo, culmo, ariſta, ſpica & granis hordeo ſimile, fortius tamen, & candidius. In molis ſicut hordeum deglubitur, & mundatur, reſeruaturq;. Germ. Teutſchen reyß appellāt, à ſimilitudine quadam, longè tamen ab Oryza diuerſum, de qua ſuo loco. Tragus cenſet eſſe frumēti illud genus, quod Tragum Cerealem Dioſc. lib. 2. cap. 85. appellat, Germa. Hamelkorn. Tragum frumentū.

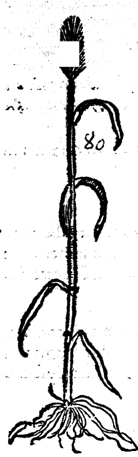
TEMPE-

DE NATVRA ET

TEMPERAMENTVM, ET VIRES.

Viribus & qualitate cum tritico & hordeo conuenit. In cibo ſumptũ C aluum emollit: Contrà uerò Oryza aluum obſtruit.

SILIGO, SECALE, & Olyra.

MAgna eſt doctorum hodie de frumento illo & uulgatiſsimo & nobiliſsimo, cuius præcipuus ad panem uſus, quod German. ſimpliciter **Korn**/& **Rocken** appellant, controuerſia: uolunt nonnulli id ipſum eſſe ſiliginem, quibus aduerſantur Plinij de ſiligine notæ, ſiquidem Siligo habet ſpicam erectam, nec rorem continet qui rubiginem faciat, grano cãdido, leui & multipliciter tunicato, ac ſine ariſtis, ex qua laudatiſsimus conficitur panis. Delitias inſuper tritici ſiliginem appellat. Alij faciunt Secalen Plinij lib. 18. ca. 16. quam etiam Farraginem appellat. Deſcribitur ea Plinio fœcunda, ſed gracili ſtipula, nigritia triſtis, põdere præcipua: guſtu amara & ingrata.

Secale. Farrago.

Porrò Dioſcorides lib. 2. cap. 83. genus frumenti deſcribit, quod Olyram uocat, ac Zeæ dicit ſpeciem, ex quo panes fiant, qui minus tamen quàm Zea nutri- D ant. Sunt qui hãc Olyram uelint eſſe ſiliginem, & ſunt rurſus, qui dicant eſſe Secalen. Videtur autem potior eorum ſententia, qui hoc noſtrum frumenti genus faciunt ſecundum triticum Columellæ, quod ipſe Siligineum dicit, ſiue id ſit Siligo Plinij, ſiue Olyra Dioſcoridis. Sunt enim hæc uerba Columellæ lib. 2. cap. 6.

Olyra.

Tritici genera complura cognouimus: Verùm ex his maximè ſerendum, quod robus dicitur, quoniam & pondere & nitore præſtet. Secunda conditio eſt habenda ſiliginis, cuius ſpecies in pane præcipua, pondere deficitur. Nos Tritici ſpecies hodie cognitas ſuprà in tritico recenſuimus. Liquet autem ex his uerbis, ſiliginem non præſtantiſsimum eſſe tritici ſpeciem: ut ueriſimile ſit ſiliginem hanc frumentaceam Columellæ eſſe noſtrum **Rocken**. Proinde ut ad deſcriptionem ueniamus, Naſcitur Siligo hæc frumentacea, ſtipula culmoq; triticeo, ſed graciliore & proceriore, geniculis utplurimum quatuor, ſpica innocentioribus, ariſtis horrente, propemodum procumbente, grano glumis explicito, & ob id caduco, nonnihil punicãte & ſtrigoſo. Grana eius in molis tundunt: quod craſsius eſt in farina, ac ſeparatur pro pecorum nutrimento, id furfures uocant, Germa. **Kleyen.** Quod uerò ſubtiliſsimum & puriſsimum eſt, appellatur flos farinæ.

Siligo Columellæ frumentacea.

TEMPE-

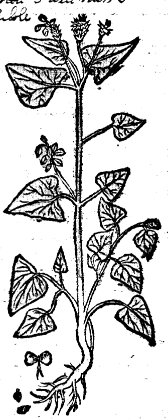
TEMPERAMENTVM.

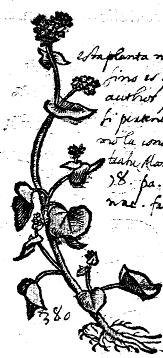
Excalfacit magis quàm triticum, minus refrigerat quàm hordeum. Exiccat quoq; magis quàm triticum, minus uerò quàm Hordeum uel Zea.

VIRES.

Panis ex ſiligine confectus niſi probè à furfuribus fuerit repurgatus, ſtomacho obeſt. Viribus alioqui ſiligo à tritico & hordeo nō diſcrepat. Ex gramine ſeu folijs ſiliquis aquam ſtillatitiam nonnulli eliciunt ad calculum renum & calorem. Reliquas uires ex Tritico & hordeo require.

OCYMVM.

OCymum ab ozimo diuerſum eſſe, ſuprà oſtendimus. Eſt enim Ozimum ex florū aromaticorum genere, ab ὄζω, id eſt, oleo dictum, ac maxima cura indiget. Ocymō uerò præſens pabuli eſt genus, cuius Dioſcor. lib. 2. cap. 135. meminit, ab ὠκὺ dictum, id eſt, à celeritate: ſiquidem tertio à ſatu die prodit. Germ. **Heydenkorn**/ & Turcicum frumentum, quòd hoc ipſo pecora quàm commodiſsimè ſaginēt, ac in annona in panes etiam addant. Item **Grütz**/ & **Bauchweytzen**. Naſcitur hodie multis Germaniæ locis, folijs primùm Betæ ſeu rapi, quæ mox à ſatu enaſcūtur, caule rotundo, tenero, leui, cauo, abſq; nodis, ramulis brachiatū, folijs hederæ, ſed tenerioribus, mollioribus acutioribusq;. Seritur menſe Maio, floret Iunio, flore Sambuci, ex quo grana enaſcuntur nigra, triangula, quæ tuſa & purgata farinam habent candidam.

Frumentū Turcicū.

TEMPERAMENTVM.

Temperamenti eſt calidi & humidi: uentrem inflat: oculorum aciem hebetat: rurſus uentoſitates diſcutit, & caliginem pellit. Pecori quàm hominibus commodius. C

VIRES, INTRINSECVS.

Ocymum, ſeu Turcicum frumentum, in cibo frequẽter ſumptum, ſiue etiam panis ex eo confectus, oculorum caliginem generat, aluũ emollit, uentoſitates & flatus efficit: amiſſum lac regenerat: concoctionis autem eſt difficilis, minusq́; conuenit ocioſis & delicatis. Tuſum ſemen cũ uino potum, inflationes & uentoſitates alui reprimit: atram bilem pellit, atrum ictericum morbum curat, & ſtrãguriam adiuuat. Ferunt ſcorpionis ictum non obeſſe ijs qui ocymum ederint. Diuerſum uerò ſcribit lib. 20. cap. 12. Plinius.

EXTRINSECVS.

Succus foliorum ocymi expreſſus, caliginem oculorum illitus efficaciſsimè diſcutit: fluxus quoq; oculorum eadem ratione per continuos aliquot dies ſanat. Idem ſi occluſis oculis nariũ odore excipiatur, cerebrum purgat, & ſternutamenta mouet. Farina ſeminis cũ roſaceo aceto calida illita pulmonis inflãmationẽ reſtinguit. Eadem ratione oculorũ doloribus, Scorpionũ & marini Draconis ictibus ferũt illini: ueneno enĩ reſiſtere, & dolorẽ ſedare. D

INDICVM frumentum.

INdicum ſeu Aſiaticum frumentum à loco dictum eſt, quod uulgò Turcicũ uocant, & Germa. **Türckiſch korn.** Turca enim Indiam, ſicut & alias Oriẽtales Aſiaticasq; partes occupat. Naſcitur in Aſia Indiaq; potiſsimum. Nunc uerò in Germaniæ etiam hortis ſeritur. Culmũ fert craſſum, rotũdum, altum, longũmue, infima eius parte purpureũ, geniculis interſectũ: folia oblonga

A longa, & harundinacea, quæ quò magis ſurſum uergunt, hòc maiora et lõgiora ſunt. In ſummitate fert paniculas, aut ſpicam muticam & granis uacuam, ſiliginis inſtar frumentaceæ florentem, nunc luteo, nunc candido, nunc purpureo colore, pro fructus forma coloréue. Fructum uerò & grana triangula, nunc lutea, nunc candida, nunc quoq; purpurea, in foliaceis rotũdis, craſsisq; uaginis & membranis, quæ è lateribus geniculorum ferè ſingulorum prodeunt, contenta, obtinent, coaceruata ac penitiſsimè iuncta, inq; octo aut decem uerſus ordine digeſta. E faſtigio uaginarum capilli tenues, pro grani colore dependẽt. Quatuor itaq; huius granorum florumq; forma ſunt genera: aliud rufum, aliud purpureum, aliud luteum, aliud ſubcandidum.

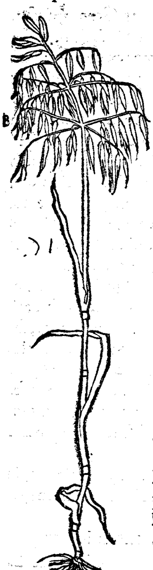
TEMPERAMENTVM.

A tritico non diuerſum habere temperamentum ſtatuunt.

VIRES.

Panis ex farina eius elegans conficitur, fiuntq; ex ea, ſicut ex tritico, cibi ſeu pulmenta. Succus uiridium foliorum inflammationibus medetur, ac eryſipelati præcipuè eſt utilis.

B

AVENA.

AVena, Græcis Βρῶμος, Germa. **Habern**. Gall. *Auoyne*.

Duo ſunt huius genera: Primum quod Græci Bromum uocant, Latini Auenam, ſemen continẽs. Germa. **Habbern**. Alterum quod Græcis Aegilops, Latinis Feſtuca, ſemine carens. Germ. **Taub Habbern**. Syluestre Auenæ genus, ſeu uitium. Seritur uere, eſt enim æſtiuum frumẽtum, ſolo nõ optimo, ſiquidem agros maximè urit, ſicut etiam linũ. Vnde Verg. in Georg. *Bromus. Aegilops. Feſtuca.*

Vrit enim Lini campum ſeges, urit auenæ,
Vrunt Letheo perfuſa papauera ſomno.

Folijs & culmo tritico eſt ſimilis, geniculis interſecto. In ſummo fructum habet ueluti locuſtas, duplici crure diuaricatas, in quo ſemen includitur. Radicem copioſam.

Syluestris auena, quę uelut uitiũ eſt, unde **Gauch habern** / & **Taub habern** appellatur, Plinio Auena Græca, & Feſtuca Latinis, Græcis Aegilops, in hordeo maximè naſci amat, ſemine carens, nec niſi poſt annum ex ſemine ſuo gignitur, folio piloſo ut lolium, minimè tamen pingui. Remedium huic traditur, ut arua biennium quieſcant, ac luxuriantem eam pecus immiſſum conſumat & obterat. Farina *Aegilops. Auena Græca.*

auenacea in cibis hodie notiſsima. Iumentorum aliàs magis quàm homi- C
num pabulum. In panes tamen non niſi ſumma urgente fame, uenit.

TEMPERAMENTVM.

Auena, teſte Galeno, ut medicamentum refrigerat, ut alimentum ue-
rò calfacit ſufficienter. Vtroq; uerò modo exiccat.

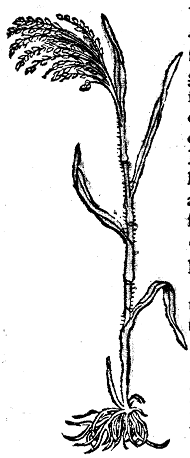
VIRES, INTRINSECVS.

Pulmentum auenaceum ſedes bonas & naturales efficit, aluum conſti
pat, ac mediocriter ob caliditatem ſuam nutrit. Farina toſta cum aqua
mulſa pota, confert ijs qui aſsiduè tuſsi infeſtantur.

EXTRINSECVS.

Farina auenæ inflammatis luxatisq; membris, ſicut & hordei, condu
cit: alterumq; alterius loco ſumi poterit.

MILIVM.

Cenchros

Milium, Græcis Cenchros, Germ. Hirſen. Gallis *Mil, ou Millet*. Sic dictum, ut Feſtus habet, à miliaria ſumma: ex uno ſiquidem grano terni ſextarij gignuntur, tanta eius eſt fertilitas. Solo frigido & aquoſo, prius ſeren-dum, poſtea uerò uliginoſo, præcipiunt. Gau- D
det autem maximè ſolo limoſo uliginoſoq;. Naſcitur ſtipula cubito altiore, geniculata, folio arundinaceo: Semine in iuba tereti (uocăt autem Iubam effuſos illos longos paniculos, ſeu effuſam harundinaceam comam) & pendulo, folliculo concluſo, radice numeroſa, capillata, ac multiplici fruticante culmo.

Iuba.

Non uidetur prætereundum hoc, frumenta alia hiſpidis munita ſunt aculeis ſeu ariſtis: uelut ſiligo frumentacea, triticum, far adoreum: alia folliculis ſeu tunicis, quas glumas uocant, concluduntur, ut Zea utraq;, dicoccos uidelicet, & ſimplex: alia libera ac ſoluta pendent ad uolucrum eſcam, tenui tantùm pellicula inuoluta, ut Milium, Ocymum, Auena.

Milium Indicum. Eſt præterea & aliud Milij genus, quod Indicum cognominant, in Italiam Neronis principatu conuectum, nigrum colore, amplum grano, culmo arundineum, hodie incognitum.

Apluda. Purgamenta Milij, ſicut & Panici & Seſamæ, uocant Apludam.

TEMPE-

TEMPERAMENTVM.

A Refrigerat in ordine primo: exiccat in tertio exoluto, aut ſecundo intenſo.

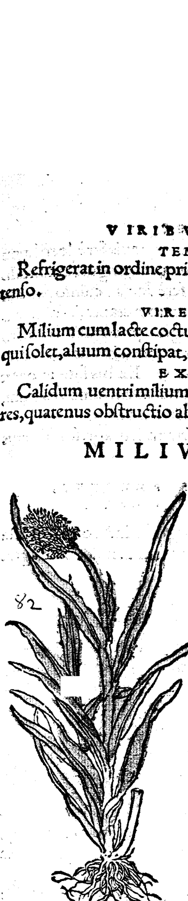
VIRES, INTRINSECVS.

Milium cum lacte coctum, qua ratione potiſsimũ m ab omnibus coqui ſolet, aluum conſtipat, & urinam, Dioſcoride teſte, ciet.

EXTRINSECVS.

Calidum uentri milium in ſacculo impoſitum, colicæ paſsionis dolores, quatenus obſtructio abſit, ſedat & mitigat.

MILIVM INDICVM.

AFfertur ad nos ex Italia peregrinũ frumẽti genus, Italis Sorgi dictum, & inde Germanis Sorgſamen & Milium Italicum, Welſchen Hirſen, quòd ex peregrinis adueniat regionibus, quod Milium Indicum eruditi nonnulli uocant. Naſcitur in hortis nec niſi plantatum, culmis quatuor aut quinq;, altis, craſsis, geniculatis, rubicũdis, folijs ueſtitis longis, latis, & in ſummitate acuminatis, harundini non diſsimilibus: Spicam Panico maiorem & denſiorem, rufam ac barbatam, in qua ſemen rufum, rotũdum, lentis magnitudine: florem luteum. Radicem fibris capillatam. Tragus cenſet Elymon eſſe Dioſcoridis, Latinè Panicum, nec multum à Panico niſi magnitudine differt: ac earundem etiam eſt uirium facultatiſq; particeps. Sed quæ de Panico ſit aliorũ ſententia, ſequenti dicetur capite. *Sorgi. Milium italicum.*

TEMPERAMENTVM, ET VIRES.

B Temperamentum uireſq; cum Panico prorſus habet eaſdem. Refrigerat autem & exiccat. Vtrunq;, & Milium hoc Indicum, ſeu Sorgi, & Panicum, pares cum milio uires obtinet, alteroq; in alterius inopia uti licebit. In uino potum, uel in lacte caprino, omnes alui fluxus ſiſtit.

PANICVM.

PAnicum, à paniculis quibus ſemen ineſt, nomen habet, Græcis Elymos, Germanis Pfenich oder Fench, item Fuchßſchwantz. Milio eſt ſimile, omnium autorum ſententia, Italis adhuc Panigo dicitur. *Elymos. Panigo.*

Naſcitur ſatum quouis ferè loco humi- C
do, tam macro quàm pingui, ſimilitudine milij, denis ferè folijs, culmo penè in ſurculum extenuato, nutante, rabido panicularum faſtigio, prædenſis aceruato granis, aliàs purpureis, aliàs rufis, aliàs nigris, aliàs candidis. Ex his ſatis apparet Panicum eſſe præſentem hunc fructum, & diuerſum forma à Sorgi.

Milium paruum. Milium paruum ſeu agreſte Tragus uocat.

TEMPERAMENTVM, ET VIRES.

Quæ de Sorgi, ſeu Indico milio dicta ſunt, de Panico etiam ueniunt intelligenda.

ORYZA.

Riſum. ORyza, Græcis & Latinis. Officinis & uulgò Riſum: German. **Reiß.** D
Naſcitur locis humidis, Nondum tamen in Germania naſci eſt deprehenſa. Frumenti genus eſt Lolij aſpectu, non ſpica, ſed iuba ueluti milium, grana continens Zeæ, uel ſemini dicto ſimilia. Folia habet carnoſa, porri ſimilitudine, ſed latiora, altitudine cubitali, florem purpureum, radicem gemmæ rotunditatis. Porrò Dioſcorides locis uliginoſis, ſeu paluſtribus eam naſci dicit.

Noſtra uerò Oryza ex India in alias terras translata eſt, & in multis Europæ locis ſeritur. Inuenitur aũt herba quædam ſeu frumentũ apud nos, paluſtribus locis naſcens, quod **Schwaden** uocant, culmine, ſpica, & ſemine ſaporeq; maiori ſimile, ſed minus habens ſemen, quod Oryzæ quoq; putatur eſſe ſpecies. Aliqui tamen malè Seſamum hoc ipſum appellant, maximo errore: Cùm Seſamum ſemen ſuum in uaſculis papaueris modo contineat, **Schwaden** uerò in ſpica miliacea, ſiue iuba ſemen ſuum ferat.

TEMPERAMENTVM.

Calida eſt in ordine primo, ut Simeon Sethi tradit, & ſicca in ſecundo.

VIRES.

Digitized by Google

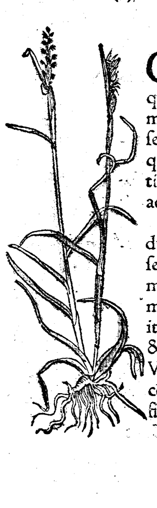
VIRES.

Oryza nutrimenti habet ſatis, ſed difficulter concoquitur. Aluum ſiſtit. Cum lacte apparata ſeu condita, bonum habitum bonumq; colorem affert, & genitale ſemen auget.

TRITICVM uaccinum.

NAſcitur inter fruges, præſertim in Tritico & Zea, herba potius quędam, quàm quòd ſit frumentis annumeranda, caule cubitali, ramulis adnaſcentibus, folijs nigricantibus, in longum acutis, uerbenę uulgaris forma, flore in ſummitate caulis purpureo, Prunellæ uel trifolij pratenſis ſimilitudine, luteis maculis diſtincto: ſemen in cellulis, ſeu grana bina ternáue, flore decidente cõtinet, Germa. uocat **Küweyß**. Latinè Triticum uaccinum uel bouinum uocari poterit. Eſt autem nihil aliud quàm frumentorum quoddam uitium. De uiribus nihil certi conſtat.

DE DAMNIS FRVGVM.

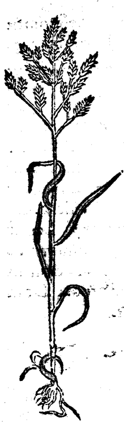
COmmune frugum, & præſertim tritici, damnũ eſt, quod Vſtilaginem uocãt, Ger. **der Brandt**, Vſtilago. quod accidit cùm ſpicantur primùm culmi, ſole nimirum ſegetem urente, ac repentinis imbribus ſubſequentibus, tum ariſtæ nigræ, & uelut uſtæ, ipſa quoq; grana atra fiunt. Emendatur damnum hoc lotione. Lotæ fruges in ſole rurſus exiccãtur, nitoreq; acquirunt. Formam eius figura appoſita monſtrat.

Sunt præterea alia, quæ incõmoda frugibus accidunt: Velut Robigo, Germa. **Daubſucht**/morbus Robigo. ſegetum, qui culmis frumentorum innaſcitur ex nimio humore, teſte Varrone: quo uitio ſpicæ fiunt marcidę, & in puluerem fœtidũ confriatiles. Inſecta item noxia, ut Cãtharides, qui grana tritici ſiliginis Cantharides. & hordei perforãt. Phalangium Piſis, Ciceri, Lenti, Phalangiũ Vicijs & Fabis eſt infeſtũ. Herbis quoq; tenellis nocẽt pulices terreſtres. Accidunt etiã ſcabies, ſalſugo, fiſtula, de quibus conſule Theophr. nec non Pliniũ.

DE VITIIS FRVmentorum. C

SVNT & frugibus ſua uitia & uelut abortus, ex quorum præcipuè genere ſunt Loliũ, Phœnix, Phalaris & Aegilops Plinij.

1. Lolium. Zizaniũ. Aera. Thyaros. Aegilops.

Lolium, Græcis ζιζάνιον, & Dioſcoridi Aera, & θύαρος, Galeno Aegilops. Germ. **Dorten/Durt**. Fit autẽ ex corruptis ſiliginis & ordei ſeminibus, Vnde Plinius inter frugum morbos potius, quàm terræ peſtes numerat. In hordeo Germani idipſum **Twalch** appellant, In ſiligine uerò noſtra **Dorten/**& **Lulch**. Culmo naſcitur oblongo, ariſtis pluribus diuiſisq;. Oculorum eſt peſtis ac præcipuum quoddam malum. Vnde prouerb. Lolio uictitant, in luſcioſos & caliginoſos. Et Ouidius: Et careant Lolijs oculos uitiantibus agri.

Fuchſius uult Lolium eſſe herbam eam, quæ in ſegetibus naſcitur, quinquefoliæ roſæ ſimilis, Germa. **Raden** dicta, Vulgò Pſeudomelanthium, de qua ſuprà.

2. Phœnix.

Phœnix ordei eſt uitium. Vnde Germ. **Meußkorn** & **Meußgerſten**/hoc eſt, ordeum murinum uocant. Phœnix à ſemine purpureo nomen accepit. Folia Dioſcoridi habet ordei, ſed breuiora & anguſtiora, ſpicam lolio ſimilem, calamos digitorum ſenũ, radici aduolutos, ſeptenas octonáſue ſpicas. In aruis tectisq; recenter illitis naſcitur. D

3. Phalaris.

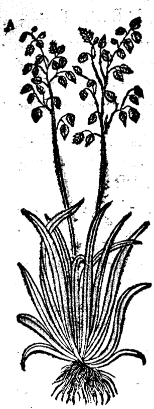
Phalaris Germanico deſtituta nomine, ex frumentorum quoq; uitijs numeratur. Galli Milium ſyluestre uocant. Cauliculos emittit, deſcribente Dioſcoride, Zeæ culmis ſimiles, multos, duorum palmorum, geniculis cinctos, graciliores tamen ac dulces: radicibus minutis & inutilibus: Semen candidum, oblongum, milij magnitudine.

4. Aegilops Plinij.

Aegilops Plinij putatur eſſe, quam German. **Haſenbrot/Zydern/**& **Haſenörlin** uocant.

Naſcitur pratis fœcundis, ſub finem Maij menſis, grana in culmis fert rotunda, lata, alata, punicea, lentis quãtitate, uillamentis tenuibus dependẽtia, uelut figura hoc ipſum oſtendit, Dioſcoridi itidem Aegilops.

A

Sunt & aliæ plures ſpecies, quas qui curioſius ſci re laborat, legat de his Varronem, Plinium, & inter Neotericos Dominum Hieronymum Tragum, qui decem à ſe cognitas ſpecies enumerat.

TEMPERAMENTVM.

Lolium deſiccat & calfacit efficaciter. Calfacit in principio tertij ordinis, exiccat uerò in fine ſecundi. Simeon Sethi autor eſt, pares cum Iride facultates poſsidere.

VIRES, INTRINSECVS.

Manipulus radicis Lolij in uino albo forti deco-ctus, & dies aliquot potus, uermes uentris certò pel-lit

Phœnix in uino decocta, omnis generis alui flu-xus ſiſtit, urinam ciet, & ueſicæ collectiones purgat.

Phalaridis ſuccus cum uino uel aqua potus, ueſi-cæ immenſos dolores ſedat. Eadem tuſum ſemen cum aqua potum præſtat. Quartæ ſpeciei, quam Aegilopa diximus Plinij, aqua ſtillatitia, prodeſt ſto machi, & inteſtinorum exulcerationibus.

B

EXTRINSECVS.

Lolium molitum, teſte Dioſcor. cum raphanis & ſale illitum, nomas, putredines, & gangrænas ſanat. Lepras & impetigines feras cum ſul-phure & aceto curat. Strumas, cum fimo columbino, & lini ſemine in ui no decoctum, diſcutit: quæ ægrè maturantur rumpit.

Decoctum ex aqua mulſa, illitum, iſchiadicis prodeſt.

Cum polenta, myrrha, croco, aut thure ſuffitum conceptiones adiu-uat. Podagris alijsq; doloribus cum Oxymelite ſubuenit.

Aceti autem ſextario, ut ſcribit Plinius, dilui mellis uncias duas iuſtũ eſt: ita temperatis ſextarijs tribus, decocta farina lolij ſextarijs duobus, uſq; ad craſsitudinem, calidum ipſum dolentibus membris imponi.

Eadem farina oſſa fracta extrahit. Magis etiam cæteris purgat hul-cera uetera & gangrænas. Capitis dolores, cum adipe anſerino fronti impoſita, mitigat.

Aegilops tuſa, & cum ſucco impoſita, ægilopis medetur.

Succus cum farina mixtus ſiccatur, & ad uſum reſeruatur.

CRITHMVS.

Crethmus, Crithamus, Batis,
Cretha marina, Bacula, Bacilla.

Bacillen/ Meerfenchel.

Crithmus

153

Perxil del mar

CRithmus Græcis, & Batis, Latinis Crethmus, & Crithamus. Officinis Cretha marina, & Bacula ſeu Bacillæ. Germa. **Bacillen.** Italis Bacile, quaſi Baticula. Nonnullis Germanorum **Meerfenchel** & **Meerdiſtel** C

1. *Batis marina.*

Duæ ſunt huius ſpecies: Altera Marina, quam Græci propriè Crethmon ſeu Crithamon uocãt. Herba eſt fruticoſa, cubitum unum alta, in maritimis & petroſis naſcens, folijs pinguibus, copioſis, albicantibus, uelut portulacæ, ſed craſsioribus, latiuſculis, & ſalſo guſtu, floribus candidis, ſemen ceu Libanotidis odoratum, molle, rotundum, quod ſiccatum rumpitur. Nucleum habet intus, tritici modo candidũ, radices digiti craſsitudine, tres aut quatuor, odorati ſaporis & iucundi. Officinis hæc Cretha marina cum uulgo dicit̃, hecq; ſale & aceto condita ad nos defertur.

Cretha marina.

2. *Batis hortenſis. Aſparagus Gallicus. Bacile.*

Altera Batis eſt hortenſiana, quam Plinius Aſparagum Gallicum quibuſdam appellari tradit. Italis Bacile, quaſi Baticula. D Naſcitur caule palmum erecto, folio pingui, albicante, ueluti portulacæ, guſtu non inſulſo, flore candido, ſemine feruẽti, odore ceu roſmarini, radicibus digiti craſsitudine, tribus quatuórue, ramis duobus ultrò citroq; actis, cætera marinæ ſimilis, ut ipſa cultu mitigata feritate uideatur in hortis commiteſcere. Semen quoq; tritici modo ſiccatur, ruptumq; intus candidum oſtentat nucleum. Columella Olus cordum, quaſi ſerotinum dici tradit, non aliter quàm fœnum autumnale, id eſt ſecundarium, & quod Auguſto menſe uellitur, Cordũ Plinius appellari ſcribit.

Olus cordum.

TEMPERAMENTVM.

Crithamus ſeu Batis in tertio calfacientium & exiccantium ordine reponitur.

VIRES, INTRINSECVS.

Radix, ſemen & folia in uino cocta, potu urinæ difficultati, & regio morbo medentur: menſes cient: Eſtur autem crudum coctúmue cũ olere. Seruatur in muria. Conditura eſt eiuſmodi: Satiua purgatur diligenter, & ſub umbra expanditur, deinde quarto die ſal in fideliarum fundis ſubſternitur. Separatim Batis componitur, acetoq; infuſo, ſal iterum ſuperponitur. Sic in alueos coacta, & ſale biduo conſperſa, dum conſudet reponitur: dein ſi tantum remiſerit humoris, ut ſuo iure ablui poſsit: ſi

Cõditura

minus,

Digitized by Google

A minus, ſuperfuſa dura muria lauatur, & pondere impoſito exprimitur, tum ſuo uaſe conditur, & ius, quod eſt miſtum duabus partibus aceti, & una muriæ, infunditur, fœniculiq; aridi, quod eſt per uindemiam proximo anno lectum, ſpiſſamentum imponitur, ita ut herbam deprimat, & ius uſq; in ſummum labrum fideliæ perueniat.

MEDICA HERBA,
Fœnum Burgundienſe. Burgundiſch Hew / oder Graß.

Medica herba, Græcis Μηδικὴ πόα, à regione, Media uidelicet, unde in Græciam eſt delata, Sicut Germa. Mediſch kraut / item Burgundiſch hew / & Burgundiſch graß / quòd nimirum è Burgundia ſemen aliò ſit perlatum. Seritur hec in Italia, ex qua à Georgio Agricola in Germaniam deportatam ſe uidiſſe ſcribit Valerius Cordus. Seritur ad iumentorum pabulum, decennium durans, ac quater B per annum, interdum etiam ſexies meſſoriam falcem ſentiens. Solum deſiderat purum & ſuccoſum, ſeriturq; Aprili, & tardius Maio. Galli Fœnum Burgundienſe uocant. Fœnum Burgundienſe.

Deſcribitur Dioſcoridi hunc in modum: Medica cùm receter prodijt, folijs & caule trifolio pratenſi eſt ſimilis, procedens uerò folia cōtrahit, caules ædens trifolij, & ſiliquas corniculorum modo intortas, in quibus ſemen lentis magnitudine dependet, quod ſiccatum iucundi ſaporis gratia conditaneo ſali admiſcetur. Secatur cùm florere incipit, antequam in ſemen matureſcat.

TEMPERAMENTVM.

Facultas herbæ, præſertim uiridi & recenti, eſt refrigeratoria.

VIRES.

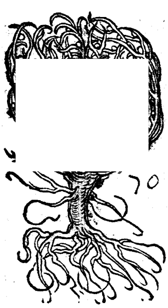
Pabulo hoc uillici armenta optimè ſaginant, ad quorum maciem nulla res tantum poteſt, quantum Medica.

Verùm

Verùm modicè eſt danda, ne nimio ſanguine ſtranguletur pecus. Ad maciem etiam equorum nulla res plus ualet, teſte Columella, atq; Medica. C

Oleum tradunt ex ea fieri, ad neruorum tremores efficax. Herba uiris, aſſerente Dioſcoride, quibus refrigeratione opus eſt, ſuffragatur.

AMOMVM.
Roſa S. Mariæ. Roſa de Hiericho.

AMomum, cuius etiam Vergilius meminit in Pollione, inquiens: Aſſyrium uulgò naſcetur Amomum, frutex eſt quem Monachi Roſam ſanctæ Mariæ, & Roſam de Hiericho, ſeu Hierichontis nominant, German. **Roſen von Hiericho.** Deſcribitur hac forma: Amomū frutex eſt labruſcæ ſimilis, ſed minor, uenoſus, odoratus, ramulis duriuſculis, colore ſubflauo, bacis inter ſe racematim cohærentibus, flore uiolæ candido. Hæc deſcriptio nulla repugnante nota cum ea quam uocant Hierichontis roſam, cõuenit: fruſtra Antonio Muſa id negante. Laudatur potiſsimùm Dioſcoridi Armenium, colore aurum imitans, ligno ſubrufo, perquàm odoratum. D Officinæ uerò Amomo carent, ſed eius loco duplex ſemen exhibent: alterum quod eſt Botryos herbæ: alterum quod eſt Siſonis, ut in ijſdem capitibus eſt indicatum. Plinius Amomi uuam in uſu eſſe dicit, Similiter & Actuarius Amomi uuam uocat, quòd racematim, uelut in uua cohæreat. Sincero Amomo qui uti uolet, fragmenta haſtulasq; deuitet, & ſolidos frutices petat, hoc eſt, qui ſurculos & ramos incolumes ex ima radice ſuſtineant, ita nobilius unguentis antidotiſq; peti debet.

Amomum Officinarum.

Amomum ſincerum.

TEMPERAMENTVM.

Amomum, excalfaciendi, ſiccandi & ſpiſſandi, uim obtinet. Galenus eaſdem ipſi cum Acoro uires aſsignat, niſi quòd Acorum plus exiccat, Amomum plus excoquit.

VIRES. INTRINSECVS.

Decoctum eius potum iocinoroſis auxiliatur.

EXTRINSECVS.

Fronti illitum ſomnum conciliat, & doloris noxam abigit: Meliceridas & collectiones maturat & diſcutit.

Ex Ozimo illitū ſcorpij ictibus medetur: podagricis ſubuenit. Oculorum, uiſcerumq; inflammationes cum uua paſſa demulcet. Inſeſſu, aut in peſſo admotum, muliebribus malis fert opem.

SECV-

Digitized by Google

A

SECVRIDACA.

Securidaca, quòd ſemen bipennis effigiem æmuletur, nomen accepit, qua ratione etiam Grecis Pelecinon appellatur, Item Hedyſarum. Incognita Officinis. Gallis Faba lupina, alijs Herbū. Vulgò Graua, quòd, ut exiſtimat Ruellius, tritico & ordeo, cum quibus naſcitur, ſuo complexu grauis ſit & moleſta: Ab una enim radice multis flagellis emicat, ciceris ſimilitudine, quod folijs etiam æmulatur: Siliquæ corniculorum modo aduncæ curuantur, in quibus flauum, pallidumq́;, & amarum ſemen concipitur, quod ancipitis ſecuris ſpeciem gerit, unde etiam nomen accepit. Hunc ad modum depingitur à Dioſcoride, Germani nominant **Vnkraut der Linſen**/hoc eſt, Lentis peſtem. Naſcitur in ſegetibus & Ordeo.

Securidaca. Pelecinū. Hedyſarum. Faba lupina. Herbum. Graua.

VIRES.

Stomacho in potu eſt utilis. In antidota etiam additur. Ante coitum cum melle appoſitum, concipiendi ſpem prohibet. Menſes ciet. Semen etiam ad laxandos inteſtinorum infarctus bibitur. Grauidis eſt fugienda, quia abortus facit.

ELAPHOBOSCVM.

B

348

Elaphoboſcum Latinis idem quod Pabulum cerui, Romanis Ocellus cerui, Officinis & Herbarijs Gratia Dei nominatur. Sueſsionenſi agro, Ruellio teſte, Copariam, quòd ea ad rupta & uulſa utantur, appellant. Ac ea ipſa putatur eſſe, quam Germani Albam ceruinam radicē, hoc eſt, **weiſʒ Hirʒwurtʒ** uocant. Ophioctonō itē, hoc eſt, occidens ſerpentem, quòd ea ſe cerui armen̄t aduerſus ſerpentes. Euricius Cordus herbā Germanis **Girſchke** dictam, non abeſſe ab Elaphoboſci deſcriptione indicat.

Pabulum cerui. Ocellus cerui. Gratia Dei. Coparia.

Caulis eſt ex Dioſcoridis deſcriptione, fœniculaceus, aut rorimarino ſimilis, geniculatus, folijs duūm digitorum latitudine, ut terebinthi, prȩlongis, aliquantum aſperis, circumfractis, adnata multa habens: umbellam anetho ſimilem, & ſemina eiuſdem ferens flore ſubluteo, radicem ternum digitorum longitudinis, & craſsitudinis unius, candida, dulci, eſui apta. Quæ Dioſcoridis deſcriptio ad amuſsim cum uulgò Gratia Dei dicta conuenit.

TEMPERAMENTVM.

Radix eius calfacit, mollit, & laxat.

VIRES.

Caulis tener, ut Dioſcorides refert, pro olere manditur.

X

Contra ſerpentium ictus datur in uino ſemen. Pabulo hoc ſerpenti- C
um morſibus ceruas reſiſtere aiunt.

CYCLAMINVS.
Vmbilicus terræ. Erdſcheib.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

Vmbilicus terræ. Ichthyotheron. Rapum terræ. Tuber terræ.

CYclaminus à circulari, ſeu rotunda radicis forma nomen accepit. Vmbilicus terræ à forma. Ichthyotheron, quòd piſces necet. Rapum terræ, & Tuber terræ. German. Erdapffel/ Erdſcheib/ Waldrüben. Gall. *Pain de pource, au Pain porcin.* Aliqui panem porcinum uocant, & Panem terræ, non tamē ſatis bene, cùm radix Cyclamini porcis ſit noxia. Panis uerò porcinus, de quo in Apio, minimè ſit noxius, eiuſdemq́; deſiderio ſues illectæ funditus radices eas euertant. Naſcitur Cyclaminus locis umbroſis, & uepribus, ſub arboribus maximè, folijs hederæ, purpureis, uarijs, maculis ſuprà infraq́; albicantibus: Caule D
lōgo, digitorum quatuor, nudo, folijsq́; carente, in quo flores roſarum effigie, purpurei. Radix nigra, rapo ſimilis, in latitudinem ſe pandens. Folia ſub Augusti finem amittit, ac noua ſubinde producit, inter quæ flores ſe proferūt, integro durantes autumno. Summum Braſsicæ cum Cyclamino diſsidium eſt, adeò ut præſente Cyclamino exareſcat.

Cyclaminos altera. Alteram quoq; Cyclaminon deſcribit Dioſcorides, folijs hederæ, ſed minoribus, geniculatis caulibus, craſsiſq́;, circa arbores clauiculatim ſe uoluentibus, flore candido, odorato, acinis hederæ, ſed mollibus, aliquātum acribus & guſtu lentis. Radice ſuperuacua. Locis naſcitur aridis. *Ciſſanthemos.* Plinius Ciſſanthemon uocat. Ruellius eam putat eſſe, quam Sigillum Mariæ uocant Officinæ.

TEMPERAMENTVM.

Calfacit & exiccat Cyclaminus in ordine tertio.

VIRES, INTRINSECVS.

Radix huius, ut conſtat, eſt noxia, minusq́; tutus eius uſus: lupis & uulpibus capiendis potiſsimùm conueniens.

Nonnulli tamen purgationes fortes hac moliuntur. Trium drachmarum pondere ex dulci uino uel aqua mulſa, ictericis fertur prodeſſe, per ſudores morbum educendo.

Ex-

A Experimentum uerò minimè uidetur eſſe tutum: ſiquidem drachmæ tantùm ſumpta pondere, admodum eſt fortis.

EXTRINSECVS.

Aperiendis ſtrumis, tuberculis, tumoribus, alijsq; collectionibus eſt utilis. Lepram quoq; & malam ſcabiem curat.

APIOS.

Chamæbalanus, Iſchas, Panis porcinus.

Erdnuß / Sewbrot.

NOMINA ET DESCRIPTIO.

APios Græcis dicta herba eſt, quam Germani **Erdnuß** / hoc eſt, Nucē terræ uocant, à radicis forma, quæ pyri in modum, quod Apium Græci uocāt, turbinatur. Gall. *Chiche ſauuage*. Iſchas itē, hoc eſt, Carica, & Chamæbalanos, hoc eſt, Glans terreſtris, eadem de cauſa, quòd nimirum in glandis aut ficus formam radix ſit formata. Raphanus nonnullis ſylueſtris, non tamen is qui Armoratia dicitur. Panis quoque Porcinus, ſicut & Germanis **Sewbrot** / quòd ſues maximè radice eius, B aut nucibus magis ex radice dependentibus, delectentur, adeò ut prorſus eam eruant.

Nux terræ. *Iſchas. Chamæbalanos.* *Raphanus ſylueſtris.* *Panis porcinus.*

Naſcitur agris præcipuè frumentaceis. Ramulis binis ternisue, ut Dioſcorides depingit, iunceis, quandoq; tamen pluribus, qui parum ſupra terram ſe attollunt: folijs ad ſimilitudinem rutæ, longioribus tamen & uirentibus: ſemine exiguo. Radix aſphodelo, ſeu, ut rectius alij legūt, Sphondylio ſimilis, ad pyri modum turbinata, rotundior tamē, ſucci fœcunda, intus candida, foris nigro tecta cortice: quod de nucibus à radice dependentibus eſt accipiendum.

Flores fert præterea piſo non diſsimiles, ſed longè minores. Ex hac deſcriptione nemo non uidet Apion optimè cōuenire cum herba, quam Panem porcinum, & Nucem terræ uocant. Aliquibus **Erdmandel** / & **Ackereychel** / & **Schwartz rettich** nominatur.

Nonnulli herbam Cyclamino aſsignatam ad Apion referunt, ſed malè, cùm Cyclamini radix noxia ſit, huius uerò radix minimè.

TEMPERAMENTVM.

Calida eſt & ſicca mediocriter: leniterq; purgandi facultatem poſsidet.

VIRES, INTRINSECVS.

Nuces ſeu glandes radicis ſumptæ, nauſeam & uomitionem faciunt: Corpori tamen non ſunt noxiæ. Superior radicis pars ſumpta, uomitione bilem pituitamq;, teſte Dioſcoride, purgat: Inferior uerò per aluum.

Tota autem utrinq; purgationes mouet. Succus eius ſeſquioboli pondere hauſtus, per ſuperna & inferna purgat. C

Liquorem ſi uelis colligere, tundito radices, coniectisq; in craterem aqua plenum miſceto, tum penna collectum qui ſupernatabit liquorem, ſiccato.

ASTRAGALVS.

Talus. Ἀστράγαλος Græcis, Latinis Talus, à radicis cum talis ſimilitudine. Ficus aliàs terræ Ruellio, & Glandula. German. Knollenkraut/ & Chriſtianwurtz. Naſcitur locis apricis, æditis, fruticoſisq;. Frutex, ex deſcriptione Dioſcoridis, eſt humilis, ramo & folio Ciceris, flore paruo, purpureo, rotundo, radice rotunda, raphani modo prelonga, nigris alijs adnaſcentibus, præduris, & implicitis uelut cornua, guſtu adſtringente. Plinius uerò aliter longè deſcribit folio nimirum longo, inciſuris multis, obliquis circa radicem, caulibus tenuibus, ternis quaternisue, foliorum plenis, flore hyacinthi, radice uilloſa, implicata, rubente, præduɾa, naſcentem locis petroſis, apricis & niualibus, ſicut in Pheneo Arcadiæ. Vnde conſtat Plinium alium Aſtragalum ab Dioſcoride intellexiſſe. Natalibus tamen conueniunt, quòd uterq; in niualibus, & circa Pheneum Arcadiæ naſci ſcribunt: quod Galenus & Paulus etiam teſtantur. In ruribus Galliæ copioſè naſci Dioſcoridis Aſtragalum, uocabulo Ciceris montani uel ruſtici, aſſerit Ruellius. D

TEMPERAMENTVM.

Vires Aſtragalo ſunt adſtringendi & ſpiſſandi.

Piper Germanicum.

VIRES, INTRINSECVS.

In uino pota radix aluum ſiſtit, & urinã mouet. Dyſentericos in uino rubro tuſa ſanat: tundiť aũt difficulter.

EXTRINSECVS.

Gingiuarũ ſuppurationibus fotu prodeſt radix. In nares indita ſanguinẽ ex ijs manantẽ ſiſtit. Arida eadẽ uetuſtis ulceribus, in puluerẽ trita, illiniť.

SILIQVASTRVM.

SVo quoq; Germania nobilis eſt Pipere, quod hodie in fictilibus ſeri cœptum eſt, ac Germanicum Piper appellatur, guſtu & uiribus Piperi non impar. Atq; idipſum Siliquaſtrũ eſſe, cuius meminit lib. 20. ca. 17. Plinius, ipſa forma & facultas manifeſtè oſtẽdunt, Auicenna Zinziber appellat caninum,

Aninum. Siliquaſtrum autem dictum eſt à magnis oblongisq́; ſiliquis. Zinziber caninum.
Alias à guſtu piperis piperitis nominatur, diuerſa tamen à Lepidio, quæ piperitidis nomine uenit. Alias Piper Hiſpanicum, & Indicum, & Piper è Calecuth. Germanis **Indianiſcher Pfeffer / Teutſcher Pfeffer.**

Duobus diſtinguitur generibus: maiore uidelicet & minore. Caule naſcitur rubro & longo, geniculis frequentibus, floribus candidis, ſemine in ſiliquis oblongis & magnis, albo uel potius flaueſcente, tenui, guſtu piperis acerrimi: Radice una, ſubalba, capillamentis fibrata. In maiore autem ſiliquæ ſunt maiores & ſubnigræ: in minore uerò minores & puniceæ, quæ æſtate poſt florem ſtatim prodeunt.

TEMPERAMENTVM, ET VIRES.

Naturæ eſt uehementer calidæ & ſiccæ, perinde atq; piper, cuius loco pleriq; huius ſemine utuntur. Ad eoſdem ergo cum pipere effectus ſumi poterit. Vires itaq; ex ſequenti capite, in quo de pipere agitur, require.

PIPER.

B

Piper, Græcis πέπερι. Germa. **Pfeffer.** Planta uariè ab autoribus deſcribitur. Semen autẽ ſeu fructus nemini nõ eſt notus, eſtq́; in triplici differentia. Aliud enim eſt album, Germa. **Weiß Pfeffer.** Aliud nigrum, Germ. **ſchwartz Pfeffer.** Aliud lõgũ, Germa. **Langer Pfeffer.** Eſtq́; fructus hęc diuerſitas collectionis ratione. Fructus enim initio ueluti ſiliqua, betularum groſſulis non diſsimilis dependet, quem Longum piper uocant. Habet hæc ſiliqua intus parua grana ceu milij, quę in perfectum tandem piper euadũt, quæ aucta & immatura adhuc collecta Piper album appellãtur. Sole tãdem aſſata & ſiccata piper appellantur nigrum. De ipſa planta inter ſcriptores non conſtat, quaſi uariæ diuerſis regionibus Piperiferæ arbores naſcantur. In India plurimæ proueniunt, lociſq́; calidis, crepidinibus potiſsimùm, lociſq́; hominibus inacceſsis, ubi ſimiæ cauernas montium & cuniculos incolunt. Plinius Iunipero ſimilem piperiferam deſcribit arborem, Philoſtratus uitici comparat cùm fructu, tum reliquo arboris habitu. De fructu uerò Dioſcorides, Theophraſtus & Plinius conſentiũt, ut initio deſcriptus eſt. De collectione Piperis hæc traduntur: Accedentes ad radicem montis Indi, factis ſub arboribus areis, decerpentes baccas arboribus interdiu adrepunt, & lectum inibi Piper congerunt in aceruos, quaſi rem neglectui datam, æſtimatamq́; minimi eò projciant: circumſtantes uerò ſimiæ, atq; in aujs abditæ uindemiam hanc eminus

Digitized by Google

intuentur: quum adueſperaſcit Indorum opus imitatæ, bacciferos arborum termites magno metendi ſtudio in areas aceruatim conferunt: ac ubi illuxit dies, piperis magnos cumulos aſportant, quos nullo labore, ſed noctu partos conquiſiuerunt. C Tradunt qui nouum orbem deſcripſerunt, fruticem piper producere, albæ uiti in ſepibus proreptanti ſimillimum uicinas arbores ſcandentem, qui racemoſum fructum oſtendat, primùm uiridem, nec aliter quàm in Liguſtro coaceruatum. Hunc antequam legitima maturitate nigreſcat, lectum, ſub ſole palmeis tegetibus expandunt: ſic baccas ſolis æſtu corrugari: uel paſſos nigreſcere. In eodem frutice longum aut album piper offendi negant, ſed alias eſſe arbores, quæ ſapore piperis nonnihil ferant oblongum, compactilibus callis racematim cohærentibus, ueluti Ponticæ nucis Iulum, quod inibi longũ Piper incolæ nominant. Radix eius Coſto ſimilis, guſtu magis acris quàm piper. Inanes Piperis fructus & caſsi, Braſma, Dioſcoride teſte, appellantur.

Forma. *Braſma.*

TEMPERAMENTVM.

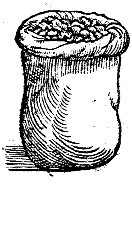
Excalfactoria omnibus eſt facultas. Longum tamẽ eſt humidius, qua de cauſa citò perforatur, & tardè, ſed diu linguam mordet, ut Arus. Nigrum quoq; albo eſt acrius, & ſuauius, adq; condimenta utilius. Exiccant item & digerunt. Eligitur grauiſsimum, plenum, nigrum, ſine multis rugis, recẽs, minimè furfuroſum. Radix in uiribus eſt fructu fortior.

VIRES, INTRINSECVS.

D Cum uino ante febris acceſsionem potum Piper uehementer febriũ concuſsiones prohibet. Prodeſt quoq; morſis à ſerpentibus, frigidis, itẽ iocinoroſis, pituitoſis, & crebrò tuſsientibus. Quinq; aut ſex eius grana ad horam unam duáſue ante cibum commanducata, aut integra ſtomacho ingeſta, eundem paulatim calfaciunt, concoctionemq; iuuãt, uentoſitates quoq; ex malis natas humoribus diſcutiunt. Cum recentibus lauri baccis potum tormina diſcutit. Vtile eſt præſertim ſenibus & frigidis hominibus.

EXTRINSECVS.

Cum uua paſſa manducatum pituitam è capite, ut autor eſt Dioſcorides, elicit. Decoctum piperis calidum ore detentum, idẽ efficit. Cũ melle tuſum anginæ inungitur. Cum nitro illitum uitiligines exterit, & ſcabiem malam ſanat. Cum pice ſtrumas diſcutit. Ad condituras item, electuaria triturasq́; additur.

GINGIBER.

Gingiber uel Zingiber, Græcis ζιγγίβερ. Germ. **Ingber.** Radix nemini hodie incognita. Naſcitur in Arabia, & Troglodytica: in India tamen copioſiſſimè,

Digitized by Google

A ſimè,mõtibus uallibusq́;,ſolo rubro. Forma huiuſmodi deſcribitur: Folia in anno bis terue profert,arundinacea,ſed quæ in breuiorem exilitatem faſtigiantur,graminis in totum forma: radix geniculatis ſerpit internodijs,crebroq́; ex ijs & ex acumine nouas radices ſpargit. Legitur cùm folia inaruerint,nam aliàs teredinibus eſt obnoxia, & carie infeſtatur. Effoſſa radice primum eius germẽ ſeu oculum decerptum terræ denuò infigi tradunt,atq; ex eodem nouam radicem proximo anno propagari. Volunt nonnulli Gingiber eſſe radicem piperis,ſed falluntur ijdem: radix enim Piperis Coſto eſt ſimilis. Et uero Coſto Officinæ quoque carent,alijs radicem Enulæ Comagenæ,alijs aliam demonſtrantibus. Coſtus Officinarum

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſt Gingiber in tertio ordine,humidum uerò in primo: quæ cauſa eſt cur cariei,niſi probè ſiccatum fuerit,ſit obnoxium.

VIRES, INTRINSECVS.

Arabiæ & Troglodyticæ regionis populi folijs gingiberis contra uenena aliaq́; noxia in cibo & potu utuntur. Radix ipſa uim habet aperiendi,& cibaria concoquendi. Venerem ſtimulat. Ventos diſcutit. Hebetudini uiſus, quæ ab humiditate prouenit,prodeſt: aciemq́; oculorum acuit. Ventriculi & iecoris humiditati eſt utile: glutinoſis item lentisq́; humoribus,ſi duarum drachmarum pondere,cum pari ſacchari quantitate in
B aqua calida bibatur,ut Conſtantinus eſt autor.

VIRES ZINGIBERIS CONDITI.

Conditur quoq; Zingiber cum melle & ſaccharo,ſicut Calamus Aromaticus. Superfluos hoc modo uentriculi ex piſcium uel fructuum eſu humores exiccat. Naturam plurimum confortat.

ZADVRA.

ZAdura uel Zuduara, Vulgò & Officinis Zedoaria. Germa. Zitwenwurtz. Radicem India nobis mittit,rotundam,Ariſtolochiæ rotundæ non abſimilem,ſapore & colore Gingiberis. Nec de ortu eius plura leguntur. In frequentiſsimo tamen hodie uſu.

TEMPERAMENTVM.

Calfacit & exiccat Zedoaria in ſecundo ordine.

VIRES.

Aduerſus uenena & graue uirus animæ,quod allium,cepa uel uinum excitauit, eſt auxilio. Ventriculo plurimum prodeſt. Ventoſitates diſcutit. Colicis opitulatur. Halitum oris bonum gignit. Appetitum edendi excitat. Singultus ſedat. Vomitiones cohibet.

Aduerſus peſtilentis cœli contagia maximus eius hodie eſt uſus.

Digitized by Google

CARDAMOMVM. C

CArdamomum Græcis, Latinis & Officinis communi nomine appellatur. Germ. **Cardomömlin.**

Cardamomũ maius

Huius duo ad nos aduehunt genera: Maius, & minus. Maius hodie rarius ad nos affertur, ac eius loco Grana uocata Paradiſi pleræq; Officinæ ſumunt & exhibent. Fructus autem eſt lignoſus, iuglãdis ferè magnitudine, aromaticis & anguloſis granis, punici mali inſtar, intus refertus, fractu contumax.

Cardamomũ minus

Minus autem Cardamomum, fructũ fert auellana nuce multò quoq; minorem, triquetrum, granisq; refertũ minoribus, eiuſdem cum primo ſaporis & odoris, linguam tamen uehementius penetrãs. Naſcitur, Dioſcoride autore, in Comagene, Armenia, & Boſphoro optimum. Nec nõ in India & Arabia. Eligendum eſt plenum, frangi contumax, occluſum, farctumq; (quod enim huiuſmodi non eſt, exoletum iudicatur) & guſtu acre, ſubamarum, & caput odore tentans. Porrò Cardamomi fructus hodie abiectis corticibus, qui lignoſi, & nullius neq; odoris, neq; ſaporis ſunt, ad nos afferuntur, non ſicut olim corticibus incluſi: Quæ cauſa eſt cur aliqui negent uerum nobis Amomum eſſe.

TEMPERAMENTVM. D

Calfaciunt & exiccant in primo ordine.

VIRES, INTRINSECVS.

Tuſa Cardamomi grana latas uentris tineas interimunt. Cum uino renum affectionibus, ſcorpionis morſui, uenenis, & urinæ difficultatibus medentur. Cum aqua pota, Dioſcoride referẽte, comitialibus, iſchiadicis, neruorum reſolutionibus, tuſsi, ruptis, uulſis, torminibus auxiliantur. Cum cortice radicis lauri drachmæ pondere pota, calculos comminuit.

EXTRINSECVS.

Aduerſus peſtilẽtem aërem grana manduntur. Cum aceto morſibus uenenatorum utiliter illinuntur. Scabiem eadem ratione ſanat, & ad unguenta additur.

GRANA PARADISI.

Malagreta. Melligreta.

GRana Paradiſi, Gallis Malagreta, & Melligreta Hiſpanis. Germa. **Parißkörner.** Officinæ, ut præcedenti capite eſt dictum, pro Amomo maiore hæc exhibent: Sed diuerſa eſſe ſapor & odor monſtrat. Fructus quidem ipſi & in eo incluſa grana Cardamomum referunt. Auellanæ enim magnitudine conſpicitur, granis intus anguloſis refertus: Verũm ſapore Piper referunt, quo à Cardamomo recedunt. Vulſam Granorum Paradiſi herbam ſe uidiſſe, teſtatur Ruellius, hac deſcribens forma:

A ma: Scapo naſcitur ſtriato,folijs longis, in cuius culmine caput emicat, papauerino longius,rugoſum,in formam pyri turbinatum, & ex umbilico ſummatim foliatum,in quo ſemina Ciceris obnigri ſimilia iacet, intus candidiſsima,tenuibus membranulis diſcreta, intercurſante per inanitatem,ſepto duriore,quadrifariam digeſto: Atq; hac etiam ratione grana,quæ ad nos adferuntur, conſpiciuntur.

TEMPERAMENTVM, ET VIRES.

Calfaciunt & exiccant ſicut Cardamomum,roborant,diſcutiunt,uẽtriculum firmant. Vires cum Cardamomo non diſsimiles obtinent.

Cum Serapio roſaceo bilem uomentibus ſunt ſaluberrima.

CARYOPHYLLON.

B

CAryophyllon, quaſi dicas Folium nucis, aut Nucifolium, Germanis Neglin hoc eſt,Claui,à forma,quòd nimirum claui figuram fructus referat. Frutex eſt Orientalis,ſabuci folio,ſemine grano piperis grãdiori fragilioriq;,ex atro rufeſcente,in claui modum capitato,exortis in aduerſum quatuor dẽticulis,ſeſe ſtellatim decuſſantibus,prominulo apice,quadrati alueoli ſinu medio umbilicatim prodeunte. Aliqui repræſentant caudice buxi,folio Lauri,ſed rotundiore. Naſcitur locis Orientalibus. Vnde ad nos hodie copioſè affertur. Ac mirum nullam neq; Dioſc. neq; Galeno in ſimplicibus huius mentionem fieri. Solo aiunt naſci puriſsimo & tenerrimo,quod arenæ ſimile,arena tamen non ſit.

TEMPERAMENTVM.

Tertij exiccantium & calfacientium ſunt ferè ordinis.

VIRES, INTRINSECVS.

In cibis ſumpta uel manſa Caryophylla, iocinori, ſtomacho & cordi proſunt,nauſeam ſedant,halitum oris commendant,animum exhilarãt.

Oculorum caligines tollunt,& uiſum acuunt. Sed frequens eorum in cibis uſus conſtipat aluum, Coctionem tamen adiuuant. Venerem quoq; excitant.

EX.

EXTRINSECVS.

Aërem peſtilentem & infectum purgant. Vnde Trochiſcis pro aëre purgando confectis admiſcentur. Suffitus eorum naribus exceptus catarrhum diſcutit, & cerebri obſtructiones aperit. C

NVX MYRISTICA.

Nux myrepſica. Nux unguentaria. Moſchocaryon. Moſchocarydion. Nux moſchata.

NVx myriſtica & Myrepſica, hoc eſt, Vnguentaria, dicta eſt à pingui & oleoſo, quo madet, ſucco, adeò ut in unguentum exteri poſsit. Moſchocaryon aliàs & Moſchocarydion, & uulgò Nux moſchata. Germ. **Moſcaten**. Ipſa nux nemini nō hodie cognita, arbor uerò in qua prouenit, non niſi ex aliorum relatione & deſcriptione cognoſcitur. Naſcitur in Indiæ partibus, in Inſula, ut aiunt, Bandan dicta. Arbos Perſico uulgari ſimilis fertur, flore roſeo & nuce, quæ membranoſo primùm ueſtitur calyce, foliato, fiſsili, per extrema fimbriato, flaueſcente: mox lignoſo tegitur putamine, fragili, cui compactilis ſubeſt globus, nuclei uice, ab umbilico læuibus quaſi ſtrijs extrorſum uirgatus, fungoſo corpore, cæterarum nucum modo minimè cauernoſo: ſed coalitu intus rariore, intercurſantibus uenis rubris, candicantibus interuenijs. Recens ſucco madet pingui & oleoſo, ita ut in unguentum exprimi poſsit, Vnde nomen etiam accepit: Odorē D ſpirat gratiſsimum. Probatur recens, quæ cariem non ſenſit, ponderoſa, præpinguis, quæ acu tacta oleaginum ſtatim humorem remittat, colore in rubrū inclinato. Reprobatur leuis, exucca, nigricans. Porrò duobus ueſtita corticibus ad nos defertur, quorum is qui nucem propius ambit, ut durus, lignoſus & inutilis abijcitur: alter uerò qui hunc circundat, Macis eſt ſeu Macer, hodieq; eo nomine Officinis dictus, Germa. **Moſcaten blůmen**. Sed non eſt hic extremus nucis cortex, ut multi putant, Nam præter hunc adhuc tertius eſt, ut ſe uidiſſe, Valerius Cordus teſtatur, qui hunc in modum nucem myriſticam depingit: Eſt Nux moſchata iuglandi adhuc in arbore cum omnibus corticibus hærenti, magnitudine & forma omnino ſimilis, corticem habens exteriorem carnoſum craſſumq;, quale eſt uiride & carnoſum illud in iuglande putamen: ſub hoc Macer eſt, quod deinde lignoſum corticem, nucleum ipſum, quem Nucem Moſchatam uocant, in ſe continentem, ambit. Quales fuerunt qui anno à Chriſto nato 1538. Francofordiā ex India ab Hiſpano quodam afferebantur. Notat idem errorem eorum, qui Cinnamomum credunt Caryophylos, & Nuces moſchatas ferre, cūm neutrum ferat. Fuit hæc nux eiuſq; cortex Dioſcoridis tempore res adhuc noua, unde uelut corticem alicuius arboris exiſtimatum, Macin inter arbores deſcribit.

Maces. Macer.

TEMPERAMENTVM.

Nux myriſtica, ſimiliter & Macis, temperamēto ſunt calido & ſicco.

VIRES,

VIRES, INTRINSECVS.

A Nux myriſtica ſtomacho, iecori frigido, & ſpleni prodeſt: in cibo uel per ſe ſumpta, halitum oris commendat, concoctionem adiuuat, uentoſitates diſcutit, lienem minuit, aluiq; fluxus conſtipat.

Eædem uires Maci tribuuntur: eſt tamē in operatione aliquātō ſubtilius. Dyſenteriæ & matricis adfectioni medetur. Sanguinem recentem gignit. Ventoſitates diſcutit. Suffitus aut puluis eius dolorem capitis ſedat, lentoſq; phlegmaticos humores educit.

CINNAMOMVM.

Cinnamomum Græci & Latini appellant, Officinæ Canellam. Germa. **Canel/ & Zimmetröꝛlin/Zimmetrinden**. Arbuſcula eſt ſui generis, cuius cortex eiuſdem nominis ad nos adfertur. Arbuſcula hæc deſcribitur breuis, repreſſa & humilis, ſurculoſa, duūm cubitūm altitudine, nec amplius, aſpectu arida, folio origani, quum uiret parum odorata, ſterileſcens imbre. Cortex detractus reponitur, ut areſcat, antè enim nulla ei uis nec gratia. Probatur cortex qui in planis gignitur, torridus, nigricans, uarius, læuibus internodijs, qui ruptus puluiſculū odoratum exhalet. Ac certiſsima eſt probatio & æſtimatio, ne ſit ſcaber, atq; B inuicem tritus contumaciter frietur & inhorreſcat, guſtu mordax, & cū ſalſedine feruens. Reprobatur mollis uel albus. Canella.

Sunt autem multæ eius ſpecies, ut Dioſcorides quoq; teſtatur: Præfertur Moſyleticum, quod Caſiæ, cui Moſyliti nomen eſt, ſimilitudine accedit, quod nos hodie habemus. Reliqua quinq; genera, uide apud Dioſcoridem. Eſt enim montanum, aſperius craſsiuſq;, colore ſubrufo. Tertium nigricans, odore uehementer iucundo, qui caſiam æmuletur: ſurculoſum, paucioribus geniculis interſtinctum. Quartum fungoſum, candicans, aſpectu tuberoſo uiliq;, protinus fragile, radice grandi, caſiam redolente. Quintum cortice rufum, caſiæ colore æmulum, ſolidum firmumq; tactu, neruoſum, odore caſiæ rubræ, ſtirpibus craſsis. Sextum in Syria naſcitur, quod Caryopon uocant, multum à ueri Cinnamomi ſurculo differens, gratia tamen uicinum. Species Cinnamomi.

Septem à locorum differentia numerat ſpecies Aëtius.

TEMPERAMENTVM.

Cinnamomum omne, ait Dioſcorides, excalfacit, emollit, cōcoquit, eſtq; diureticon. Optimum uerò Cinnamomum calidum eſt & ſiccum in gradu tertio, tenuiumq; partium.

VIRES, INTRINSECVS.

Cinnamomum, quocunq; modo ſumptum fuerit, capiti confert, deſtillationes eius exiccando. Ventriculum calfacit & confortat. Phlegmaticos humores diſcutit.

Hydro-

Digitized by Google

Hydropicis & iecoris obſtructioni eſt ſalutare. Vrinam & menſes, C potum uel ex myrrha impoſitum, pellit. Contra uenena & morſus uenenatorum ſumptum confert. Magni eſt ad omnia uſus. Aſſeruatur autẽ commodè hunc in modum, ut docet Dioſcorides: Tritum uino miſcetur, & in paſtillos digeritur, umbraq; ſiccatum reconditur.

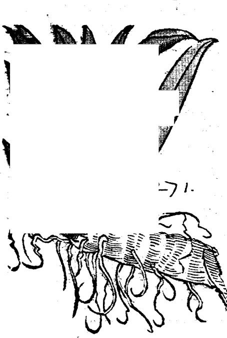
EXTRINSECVS.

Ad unguenta precioſa expetitur. Oleum ex eodem conficitur. Caliginem oculorum, & craſsitiem diſcutit. Lentigines & cutis uitia in facie extergit. Ad collyria utiliter additur. Cum aceto quoq; cutem purgat.

CONFECTIO DIACINNAMOMVM.

Ex eodem conficitur confectio, Diacinnamomum appellata, cuius compoſitionem docet Meſue. Confert ea ad abundantes uentriculi humores, & in eo putrefactionem. Phlegma digerit, & digeſtionem adiuuat.

GALANGA.

Galanga communi appellatur nomine. Germa. **Galgen**. Radix eſt ſurculoſa, geniculis ſcatens, ſubrubra, & in quoſdam nodos craſsiores ex interuallis intorta, ſapore acerrimo, linguã ad- D modum uellicante. Radix in Officinis hodie eſt nota. Aliqui Galangam, præſertim minorem, Cyperum ſtatuunt eſſe Babylonicum. Maiorem enim uolunt eſſe Acorum. Sed de Acoro ſuprà eſt dictum. Eligitur ponderoſa, rubente cortice, guſtu admodum acris. Quæ uerò candicat, & pondere cedit, aut odore uacat, uel crebris ſcatet foraminibus, ac in puluerem fatiſcit, improbatur. Nonnulli intortis iunci radicibus maceratis in aceto, Galangam mentiuntur. Sed facilè deprehenditur impoſtura, cortice, qui ſaporem imbiberat, deraſo: reliqua enim pars nullo eiuſmodi ſapore prædita inuenitur.

TEMPERAMENTVM.

Calfacit in gradu tertio.

VIRES, INTRINSECVS.

Commanducata fœtentem halitum oris corrigit. Concoctionem ſtomachi iuuat, & dolores eiuſdem ex frigida cauſa natos ſedat, ac uniuerſum deniq; corpus recreat & confortat. Ventoſitates diſcutit. Renum obſtructioni & frigiditati confert, Matricis item inflationibus. Singultus

&

A & ructus ſedat. Eadem præſtat in uino cocta, & calida pota. Ventriculum enim iuuat, & dolores ex frigida cauſa excitatos finit. Ex ſucco Plãtaginis datur ijs, quibus cor palpitans micat. Bonum ſanguinem, quocunq; modo ſumpta fuerit, generat.

EXTRINSECVS.

Naribus indita cerebrum corroborat. Ore detentam naturam alacrẽ reddere, autor eſt Serapion.

CONFECTIO DIAGALANGA.

Confectio hinc habetur Diagalanga, cuius deſcriptionem docet Meſue. Valet ea aduerſus craſsiores flatus, acidos ructus, prauamq; concoctionem: actiones item uentriculi & epatis, à frigiditate impeditas, robuſtiores reddit, eaſdemq; emendat.

CALAMVS AROMATICVS.

B

CAlamus aromaticus cognominis id accepit, ad differentiam calami uulgaris, ſeu non aromatici. Germanis **Calmus.** Calamum odoratũ in India naſci, ſcribit Dioſcorides, fuluum, denſe geniculatum, cùm frangitur ſciſsilem, intus arenoſum, Caſiæ guſtu, odore fragrantiſsimo, ut locũ omnem uicinum odore gratiſsimo impleat: in mandendo lentus & adſtringens, cum aliqua acrimonia amarus. Atq; hunc in modum deſcribitur ueterum Calamus aromaticus, quo nos penitus caremus: Quẽ enim Officinæ Calamum nominant, non eſt alius quàm uerus Acorus, ut in Acoro dictum eſt. Verum autem Calamum in Syria naſci per Dominicũ Sennonem uiſum ſcribit Valerius Cordus, & nihil à uulgari arundine differre, quod ad formam attinet, ſed ſolis uiribus, & odore & ſapore. Eſt ipſa arundo in calamo in uſu, non autem radix. De Acoro etiam & Calamo aromatico hunc in modum tradit Euritius Cordus, Valerij parens, in ſuo Botanologico: Ego, inquiens, dictum hodie Calamum aromaticum, pro Acoro ſcribo, & eundem etiam eſſe ſuſpicor, dubitoq; uehementer, num uerum Calamum odoratum habeamus: res enim eſt exotica, & precioſior, quàm ut tot tantiq; eius pleni colei ubiq; proſtent.

Calamus Officinarum.

Digitized by Google

DE NATVRA ET

TEMPERAMENTVM.

Secundi eſt ordinis calfacientium, ſed magis exiccantium. Calamus uerò Officinarum, qui eſt uerus Acorus, in tertio caliditatis & ſiccitatis ſtatuitur. C

VIRES VERI CALAMI ODORATI.

Calamus odoratus, Dioſcoridis teſtimonio, urinã potus ciet, ideoq; cum gramine aut apij ſemine decoctus aduerſus aquam ſubter cutem fuſam, urinæ ſtillicidium, renum uitia, & rupta bibitur. Menſes potu & appoſitu attrahit. Suffitus eius per ſe uel ex reſina terebinthina ore exceptus, tuſsi medetur. Mulieribus ad inſeſſus decoquitur.

Clyſteribus quoq; inditur. Suffimentis & malagmatis odoris gratia miſcetur.

VIRES CALAMI ODORATI,
quo utuntur Officinæ.

De Calami Officinarum uiribus, ſuprà in Acoro uero eſt dictum, quæ huc referri poterunt: ſuperuacaneum enim fuerit eadem repetere.

COSTVS.

NOn uidebatur prætereundus Coſtus, cùm ſit ex numero eorũ, quæ radices in terra agũt, ac hodie quoq;, ſed adulterinus, ſit in uſu. Frutex eſt ſola radice in precio. Suntq; tria eius Dioſcoridi genera: Arabicus, qui reliquis præcellit, candidus, leuis, eximia odoris ſuauitate. Secundus eſt Indicus, leuis, ut ferula, craſſus, niger. Tertius Syriacus, grauis, colore buxeus, & odore feriens. Optimus recens, albus, abundè plenus, denſus, aridus, teredinem non ſentiens, ſine graueolentia, calidus & mordens. Hæc de Coſto Dioſcorides. D

Quàm uerò longè ab hoc abſit Coſtus, quo Officinæ utuntur, quiuis uidet, nec enim guſtu feruet, nec uiribus tantis eſt prædita. Coſtus enim uerus odore adeò eſt ualidus, ut caput tentet, quod minimè facit Coſtus Officinarum. Sed eſt is Coſtus Radix Comagenæ Enulæ præparatæ, cuius etiam uſus Dioſcoridis tempore ſubrepſit, ut ipſe autor teſtatur, Comagena Enula præparata Coſtum adulterari ſcribens. Alij alias radices, & ſinguli penè peculiarem coſtum exhibent.

TEMPERAMENTVM.

Vires excalfaciendi habet, ut autor eſt Dioſcorides.

VIRES.

Coſtus urinam & menſes ciet: Vuluæ uitijs & fotu & ſuffitu prodeſt. Contra uiperarum morſus bibitur. Cum mulſo Venerem excitat. Ex aqua latas uentris tineas pellit. Ante febrium acceſsiones, & in neruorũ uitijs inungitur. Cum aqua uel melle, uitia cutis in facie extergit. Miſcetur antidotis & malagmatis.

CASIA.

Digitized by Google

A

CASIA.

CAſia communi nomine omnibus appellatur. Eſtq; duplex: Lignea, cuius meminit Dioſcorides: & Fiſtularis, cuius Arabes, quæ hodie eſt in uſu.

Caſia lignea deſcribitur Dioſcoridi craſsi corticis ſarmento, folijs Piperis. Eſt autem multiplex eius differentia: Optima tamen fuluescens, colore pulchro, coralli æmula, perq; anguſta, longa, craſſa, & fiſtuloſa, guſtu mordens, & cum aliquanto feruore adſtringens, odorata, uinum naribus obolens. Huic tanta cum Cinnamomo eſt cognatio, ut altera in alteram ſæpe degeneret. Atq; hæc ſi cum ipſo cortice ligno adhuc inhærente uendebatur, Xylocaſia appellabatur: ſi uerò ligno exempto, tum Caſia fiſtula, ſeu Syrinx ueteribus dicebatur, quòd nimirum ligno exempto, cortices fiſtulę ſimilitudinem referrent. Aduehitur hodie aliqua ſpecies, quam Officinę Caſiam uocant ligneam, quæ cortex potius apparet eſſe cuiuſdam radicis, ſaporis acerbi & minimè aromatici. Vera autem Caſia lignea raro aſportatur, & interdum inter Cinnamomi faſciculos, nigritia ſua ſe prodens, inuenitur.

Caſia uerò fiſtula ab Arabibus introducta, qua hodie omnes utuntur Officinę, Dioſcoridis, & Plinij Galeniq; ætatibus fuit ignota. Hęc nonnullis Calamus & Indica canna dicitur. Arbor eſt magna, iuglandis folio, fiſtulis prælongis ac teretibus, utrinq; faſtigiatis, colore rubro nigri-
B cantibus, duûm fermè pedum proceritate: nigra intus carne, guſtu prędulci, ligneis diſtinguentibus membranis: oſsibus ſiliquarum, intercurſantibus laminis intus carnoſis, quas parietinę diſcludunt. Naſcitur partim in India, partim in Aegypto, Aſiæ quoq; iam communis. Eligitur ponderoſa, collucens, perplena, quam ſi concuſſeris, incluſa intus grana non obſtrepant.

TEMPERAMENTVM.

Caſia lignea calfacit & exiccat in tertio ordine, Vrinam ciet, & leuiter adſtringit. Caſia uerò fiſtula calida & humida traditur, abſceſſu primo.

VIRES, INTRINSECVS.

Caſia lignea, Dioſcoridi aduerſus inteſtinas inflammationes, & uiperarum ictus bibitur: Menſes ciet: ac in ſumma, eadem poteſt quæ Cinnamomum, cuius loco ſubſtitui poteſt.

Caſia fiſtula ſufficienti modo data, incandeſcentem torridamq; bilem citra moleſtiam expurgat. Deniq; ijs qui ob teneram imperfectamq; ætatem, aut aliam quamuis cauſam, deijcientia aluum medicamenta reſpuunt, hæc audenter & intrepidè datur. Flauam uerò bilem, ſed magis torridam, & quæ iam in atram degenerauit, extrahit. Quinetiam pituitam mediocriter educit. Præbetur itaq; pueris, & fœminis uterum ferentibus, commoditate & necesſitate quadam urgente, quibus potentius aliud medicamentum ſumi denegatum eſt. Item ijs, quibus exuperans febris

reliquorum medicamẽtorum uſus aſpernatur. Datur autem unciæ uni- C
us pondere, plus minuſue, pro ſumentis habitu & uiribus: Siquidem tribus aut quatuor drachmis ſumpta, uix mouet aluum.

EXTRINSECVS.

Caſia lignea medicamentis oculorum, aduiſus claritatem concilian- dam compoſitis, additur. Cum melle lentigines tollit. Renum doloribus & uuluæ contractionibus inſeſſu uel ſuffitu auxiliatur.

SANTALVM.

SAntalum, & lignum Santalum recentibus Græcis, Germa. Sandelholtz. Lignum eſt quod India mittit.

Suntq; tria huius genera: Album, rubeum, & citrinum, quod reliquis præſtat. A triplici ligni huius commercio medicamentum Triſantalum dictum eſt.

TEMPERAMENTVM.

Album frigidum eſt & ſiccum in ſecundo gradu. Rubeum ac citrinũ frigida ſunt in gradu tertio, ſicca uerò in ſecundo.

VIRES.

Santalum citrinum fluxus ſiſtit, & uentriculum confortat. Tritum ex ſtillatitio roſarum liquore cordis calorem impoſita mitigat: Camphora admixta temporibus illitum, dolorem capitis ex calore natum cõpeſcit. Sitim cum ſaccharo compeſcit, ſanguinem bonum generat, cor con D fortat. Santalum rubeum cum ſolani ſucco mixtũ, podagram adiuuat. Cũ Lactucæ ſyluestris liquore ſtillatitio applicatũ iecoris æſtũ reprimit.

AGALLOCHVM.

AGallochum Officinis & uulgò hodie Xylaloës, hoc eſt, Lignũ aloës, & Lignum Paradiſi. Germ. Aloes holtz / Des heyligen creutz holtz. Lignum eſt, deſcribẽte Dioſcoride, quod ex India atq; Arabia deportatur, thyino ligno ſimile, maculoſum, guſtu adſtringens cum quadã amaritudine, quod cute corioq; uerius quàm cortice ueſtitur, aliquantũ uerſicolore.

Huius plures ſunt ſpecies, ſumma tamen quatuor numerantur genera: Videlicet, Indicum, quod notius, Sapphicum, Speon & Hygron, cuius quatuor aliæ ſpecies recenſentur. Ex harum quoq; ordine faciũt aliqui, quod Officinæ Lignum Rhodium uocant: ſed negat Ruellius, aſſerẽs illud eſſe Aſphalathum ſeu Aſpalathum, de quo mox dicetur. Officinæ ſæpe pro Agallocho Aſphalathum ſubſtituunt, ſed deprehenditur facilè error: Nam Agallochum maculis interſtinctum ac punctis quibuſdam eſt uariatum: Aſpalathus uerò ſubrubeſcit, ſubq; cortice atra quadam purpura rutilat, unico colore. Præterea Aſpalathus ſpinis ueſtitur. Agallochum uerò eſt glabrum. Vtrunq; iucundum ſpirat odorem, ſed Agallochum fragrantiorem.

TEMPE-

Digitized by Google

TEMPERAMENTVM.

A Omnia Agallochi genera, ut Aëtius autor eſt, calfaciendi uim habet, uentrem ſiſtunt, ſed maximè Hygron, proximo loco Indicum, reliqua lōgè minus.

VIRES, INTRINSECVS.

Radix Agallochi, Dioſcoridis teſtimonio, drachmæ unius pondere epota, humida ſtomachi uitia corrigit. Ventriculum corroborat, eiusq; æſtum mitigat. Interanea roborat. Iecoris uitijs prodeſt: inteſtinorū exulcerationibus & torminibus ex aqua medetur.

EXTRINSECVS.

Commanducatum aut ſuffitum commendat oris halitum. Suffimentis thuris uice additur. Corpori aſperſum ſudores arcet.

ASPALATHVS.

Aſpalathus uel Aſphalathus, aliàs Eryſiſceptrum Dioſcoridi. Officinis Lignum Rhodium, Germa. **Rhodiſholtz.** Frutex eſt ex deſcriptione Dioſcoridis, ſurculoſus, multis ſpinis horrēs, in Iſtro, Niſyra, Syria & Rhodo naſcens, quo unguentarij ad ſpiſſanda olea utuntur. Eligitur grauis, detracto cortice rubens, aut in purpuram inclinās, tactu prædurò, odore ſuaui, guſtu amaro. Atq; uidetur hic, cum Ruellio, eſſe id B quod Officinæ Lignum Rhodium uocant, quod alij uolūt eſſe Agallochum, ſeu Lignum aloës, ut in præcedentibus dictum eſt, proximo nimirum capite. Deſcriptionem fruticis ligni Rhodij à negociatoribus Rhodijs acceptam tradit Ruellius: Fruticem eſſe humilem, crebris ſpinis aculeatum, flore roſæ: Quæ ad deſcriptionem Dioſcoridis ſanè accedunt. Alterum quoq; genus facit Dioſcorides, candidum, lignoſum, ſine odore, quod deterius habetur. Aliud uerò longè & diuerſum eſt Aſphalton, quod libro quoq; primo cap. 83. Dioſcorides deſcribit, quod Bitumē dicitur, Germa. **Erdbech**/ quòd ſubſtantia & uiribus pici reſpondeat, & in terra naſcatur. Quod propter nominis ſimilitudinem indicare libuit.

Eryſiſceptrum. Lignum Rhodium.

Aſphaltō quid.

TEMPERAMENTVM.

Calfactoriam uim cum adſtrictione Dioſcorides attribuit. Diſsimilibus autem cōflatur partibus: acribus, quibus excalfacit: & auſteris, quibus refrigerat: ideoq; reſiccat. Vide Ruell.

VIRES, INTRINSECVS.

Decoctum eius aluum ſiſtit. Sanguinis reiectiones cohibet. Vrinę difficultatem & inflationes diſcutit.

EXTRINSECVS.

Decoctus cum uino, tetra oris hulcera collutione adiuuat. Ad genitalium nomas & ſordida hulcera infunditur. In peſſo ſubditus, partum extrahit.

FINIS.

Digitized by Google

DOMINO BONIFACIO NVHECMIO, IVRIS LEGVMQVE PERITO, ARCI ET NOBILITATI Fridbergenſi à Conſilijs, Domino & Fautori ſuo ſingulari, Adamus Lonicerus

εὖ πράττειν.

PVLCHRVM *eminere eſt inter illuſtres uiros, inquit Seneca in Octauia: quo exordio te compellare placet, plurimum de me merite, legum ſacratiſſimarum peritiſſime Domine Bonifaci. Quàm enim te nõ ſolùm omnes docti, ſed & uniuerſus Equeſtris ordo amet, & in quãta ueneratione habeat, ſatis eorum erga te ſtudium declarat. Quid dicam, quanto me gaudio affecerit, primùm delata ad me fama, quòd te ſibi affinem is ordo, equeſtris nimirum, uoluerit: mox tuæ uenientes literæ, quibus omnẽ rem mihi explanabas, meq; ad nobiles tuos honores inuitare non dedignabaris? Qua de cauſa & gratulor tibi, & mihi gaudeo: Tibi quidem, q, id honoris cõſecutus ſis, qui præſtantibus & eruditis uiris debetur, q, uidelicet affinitatis uinculo nobilitaris ſtatus te ſibi iunxerit: Mihi uerò, quòd amicum te tantum habeam, in omnibus paratum & promptum. Sæpenumerò Praumnorum nomen auditum mihi fuit, multisq; nominibus prædicatum, præſertim uerò hic ſocer tuus, uir ſtrenuus & clarus, Nicolaus à Praumenheym, cuius etiam coniugem Mariam Ketnerin, maiorum imaginibus claram, ſingulari pietatis nomine commendari audiui. Vnde non dubium eſt Aemyliam tuam liberaliter & honeſtè ab eiuſmodi parentibus educatam & inſtitutam eſſe.* D *Vt ergò grati animi ſymbolum aliquod, cùm ipſe certis de cauſsis negocijsq; coràm adeſſe nõ potuerim, exhibeam, mitto ad te, (etſi fortaſſe uilia uidebũtur) hæc quæ de Animantiũ natura & uiribus, ex optimis quibusq; autoribus, non exiguo labore & ſtudio, impellentibus ad hoc amicis nonnullis, exaraui. Atq; quod ad horum ordinem rationemq; attinet, in tres libros ſeu partes ea diſtinxi. In parte prima terreſtrium naturæ & uires, adiectis eorundem ex uarijs linguis nomenclaturis, explicantur: ubi hic ordo ſeruatus eſt, ut primùm domeſtica, hinc ſylueſtria, poſtremò reptilia exponerẽtur: præmiſſis etiam prius generalibus quibuſdam, quæ nonnullis animantibus communia ſunt, uelut de lacte, caſeo, pinguedine, felle, excrementis, ſanguine, melle, cera, idq; genus reliquis. In ſecunda de uolatilibus, eiusq; generis inſectis, pari ratione & ordine agitur. In tertia, de aquatilium, ſeu piſcium genere ſermo habetur.*

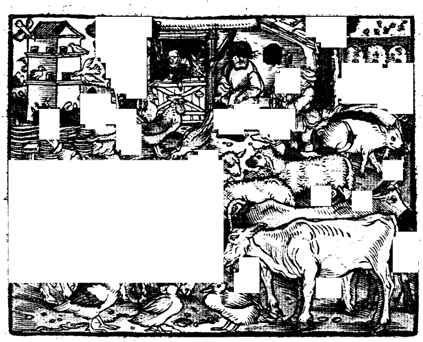
Autores ſecutus ſum fide digniſſimos quoſq;, Ariſtotelem, Theophraſtum, Plinium, Oppianum, Auſonium, inter quos poſtremos duos in Piſcibus adhibui: Aelianum item, nec non alios, quorum ſuis locis fit mentio. Hæc ergò tui nominis patrocinio prodire uolui, non exiguum ex nominis tui dignitate & auſpicio his ipſis ſplendorem acceſſurum, perſuaſum mihi habens. Ac proinde, ut hæc ipſa ab amico profecta, nomine tuo digno animo, hoc eſt, bono & candido ſuſcipias, teq; illis patronum & tutorem præbeas, rogo. Vale, & quod facis, me ſolito amore proſequere. Idibus Iulij, anno ſalutiferi partus 1551.

DE

Digitized by Google

A

DE ANIMANTIBVS TERRESTRIBVS, VOLATILIbus, & Aquatilibus.

B

ANTEQVAM animantia ipſa, eorumq; Medicinas percenſeamus, primùm generalia quædam, quæ pleriſq; ſunt communia, præmittemus. Hoc eſt, de Carnibus, Sanguine, Felle, Lacte, ijsq; quæ ex lacte fiunt, uidelicet caſeo, ſero, butyro: Item de coagulo, adipe, pinguedine, medulla, urina, & ſtercore. Hinc de melle, cera, & propoli. Ac primùm erit ſermo de carnibus quadrupedũ. De uolatilium uſu ante ipſas aues dicetur: Sicut etiam piſcibus in genere quædam de eorundem carnibus anteponentur.

DE CARNIBVS QVADRVPEDVM.

CArnes, ut Galenus lib. 11. de ſimp. med. fac. eſt autor, pro animaliũ proportione, qua in tẽperatura excedũt, differunt & exuperant. Non omnes autem omnium animalium nutriunt, ſed quorũdam etiam ſunt letales. Inter eas quoq; quæ hominem nutriũt, quædam tantùm ſunt nutrimentum, quædam etiam medicamentum. Exemplo id uiperarum copioſè idem autor confirmat. Raſis omnem carnem calidæ

naturæ tradit, aliam tamen plus, aliam uerò minus: eſt autem alia humidior, alia uerò ſiccior, pro ætatis & nutrimenti ratione. C

Quòd ergò ad nutriendum corpus humanum attinet, eiuſmodi animalium carnes exhibere oportet, cuiuſmodi corpus humanum reddere uolumus.

Animatium eorum, quæ ætatis ſunt teneræ, omnium caro natura eſt humida, & uere magis quàm autumno. Agnorum quàm Hœdorum eſt humidior: multum generat phlegmatis. Eadem tamen toſta eſt utilis. Iuuencorum, uitulorum, ueruecum, idq́; genus animantium mediocris ætatis, carnes ſunt boni nutrimenti, & facilè concoquuntur.

Omnium animantium, tam domeſticorum, quàm ſylueſtrium, quæ paſtum aguntur, caro melior & ſanior eſt, quàm eorum quæ in ſtabulis concluſa ſaginantur.

Suilla caro temperaturæ eſt optimæ, & bene nutrit, ob ſimilitudinem quam cum humana habet: atq; adeò porcelli dum adhuc ſugunt, ægrotis, tabidis, & macilentis ſunt conuenientiſsimi.

Non parua etiam, Galeno teſte, carnium eſt differentia, dum quaſdã ſale condimus. Nam interdum caro animalis humidiſsimi ſua temperie, ſalita longè exiccantior euadit ea quæ natura ſicca exiſtit.

Verùm inter eas quæ ſalitæ non ſunt, ſiccior eſt aſſa quàm quæ in aqua eſt elixa.

Leporum & Cuniculorum carnes ſunt melancholicæ, & melancholicum craſſumq; ſanguinem gignunt. D

Adhęc exterior omnis carnis pars melior eſt intrinſeca, quòd nimia intrinſecus ſit humiditas. Prę cęteris etiam partibus eligitur dorſum & latus dextrum, ut quę magis ſana ſint: quòd lien in ſiniſtra parte melancholicum ſuũ locum habeat. Capitis caro natura eſt humida, multumq; phlegmatis toti corpori generat: aluum uerò duram ſubducit. Corda calida ſunt & ſicca, concoctionis difficilis. Interanea omnia, ut pulmo, iecur, lien, inteſtina, renes, cerebrum, ſunt humida, & phlegmata pariunt. Glandulæ carnium ſunt dulces ſuaueſq́;, ſicut & oculi. Teſticuli, pręſertim pullorum gallinaceorum, ſemen augent. Vbera bene nutriũt, & lac nutricibus generant. Partes uerò neruoſę, uenoſę, & cute obductę, uelut pedes, aures, os, frigidos, & uiſcoſos humores procreant.

Peculiariter etiam quorundam animantium in Medicinis eſt uſus. Pedes nanq; porcini tertiana febri laborantibus proſunt: choleram enim reprimunt. Caput leporis, Galeno teſte, ad alopecias cum adipe urſino illinitur. Cerebrum leporis attritum & comeſtum pueris dentientibus eſt utile. Ad tremorem etiam idem editur. Contra calculum experimentũ eſſe certum tradunt, uſtum cinerem leporis ex utero matris exempti.

Aſthmaticis pulmo uulpis arefactus datur, & ex eodem nomen habens Electuarium de pulmone uulpis.

Pulmo agninus & porcinus intertrigines à calceamẽtis factas curat.

Iecur

A Iecur uulpis tritum iocinoroſis eſt auxilio. Sanies excepta ex aſſato caprino iecore nyctacopis medetur, ſi inter aſſandum uapor apertis oculis excipiatur. Caſtorio non exigua eſt in Medicina facultas, de quo in Caſtore.

Et hæc de carnibus quadrupedum: de auium carnibus ſuo locco.

SANGVIS.

SAnguis pro natura animalium uariat: huic enim animali eſt liquidior, illi ſiccior, alteri calidior. Nullus autem ſanguis eſt frigidus.

In cibis præcipuè uſus eſt ſanguinis leporini. Suillus ſanguis ad farcimina expetitur, ſicut etiam ueruecum & hircorum. Taurorum ſanguis prorſus eſt noxius. In ſumma tamen omnis ſanguis concoctioni aduerſatur, & præſertim ijs qui uentriculum habent debilem.

Hirci, caprarum, cerui, et leporis ſanguis in ſartagine aſſatus, dyſenterias & cœliacorum profluuia ſiſtit: in uino potus toxicis ſumptis reſiſtit.

Caninus aduerſus rabidi canis morſus bibitur.

Leporinus tepens adhuc illitus, uitia cutis in facie & lętigines exterit.

Teſtudinis terreſtris ſanguinem epotum comitialibus ferũt prodeſſe.

B Taurinus cum polenta illitus, duritias diſcutit, emollitq́;.

Sanguinis equorum admiſſariorum in medicamenta eroſiua additur.

Hœdorum ſanguinem feruefactum cum pari aceto hęmopticis prodeſſe, ſcribit Xenocrates.

Sanguis ſuillus, ut Galenus tradit, humidus eſt & minus calidus, temperie ſanguini humano perſimilis. Siquidem & carnes ſuum ſimiles humanis exiſtunt. Itaq; quiſquis humanum ſanguinem morbo alicui utilem eſſe ait, in ſuillo id primùm comprobet. Nam etſi aliquatenus inferior ſit humano, ſaltem aſsimilę quid efficiet, quo cognito pleniorem ab humano fore utilitatem ſperabimus. Similia enim ſimilia efficere poſſunt.

Sanguis columbæ ad hypoſphagmata in oculis exiſtentia quibuſdã, Galeno tradente, eſt in uſu, uenis ad alarum exortum inciſis, quò ſanguis calidus effluat. Alij pullorum tenerorum pennas, quæ humore redũdant, in ipſum oculum exprimunt.

Sanguine ueſpertilionis ſicubi axillas illeueris, poſtea Chalcanthō aut Cicutæ ſemen inſpergas, nullos ſub illis prorſus pilos prodituros, aut lanuginoſos prorſus, ait Xenocrates.

De uiridium ranarum ſanguine hunc in modũ lib. 10. de ſimpl. med. fac. ſcribit Galenus: Cùm aſſereret quidam, illitum hunc prohibiturum quò minus euulſi ſemel renaſcerẽtur palpebrarum pili, falſum eſſe id experimento didicimus.

FEL.

FEL.

C

FEl omnium eorum, quæ in homine ſunt, Galeno teſte, eſt calidiſſimum. Calor tamen eius pro uaria animalium temperatura uariatur. Taurorum bilis calidior & ſiccior eſt, quàm boum caſtratorum. Quòd uerò hic humor ſit acris, hinc patet, quòd hæmorrhoidas aperit, quodq; illos, qui eo utuntur, mordicat. Cauetur itaq; ne ad alium morbum, aut ſymptoma bilis uſurpetur ſola aut per ſe. Dum enim oculis admouetur, miſcetur illi mel, uel ſuccus fœniculi, uel opobalſamum. Domeſticarum ſuum bile (quæ imbecillima omnium, & maximè aquea eſt) utuntur quidam ad aurium hulcera ſatis commodè. Sed ſi ulcus diuturnum fuerit, & multam ſaniem ac pus contineat, ſicciore etiam bili uti poterimus, ut ouium, quæ paulò eſt acrior ſuilla. Hac etiã magis caprarum, cui adſimilis quodammodo eſt urſorum & boum.

Taurorum bilis omnibus his eſt ualentior, inferior tamen bile hyænarum.

Volatilium biles omnes tum acriores ſunt, tum ſicciores, quàm quadrupedum, & inter ipſas quoq; uolucres, gallinarum & perdicum biles ad Medicinarum uſum probatiores habentur.

Miluiorum uerò & aquilarum impendiò ſunt acres, erodẽteſq;, quãobrem colore æruginco conſpiciuntur, & nonnunquam atro.

L A C.

D

LAc, Græcis γάλα, optimum eſt candidum, æquali craſſitudine, quod ungui inſtillatum cogitur. Præcipuum eſt muliebre: caprinum proximum ſibi locum uendicat: hinc ouillum, non tamen uſq; adeò ſtomacho utile. Poſt hæc uaccinum, aſininum, & equinum quoq; laudantur.

Vaccarum lac pinguiſſimum eſt & denſiſſimum, aſinarum uerò tenue & clarum. Mediam naturam caprarum obtinet, unde etiam prefertur. Lac in quo chalybs uel ſilices fuerint extinctæ, nonnullis Schiſton dicitur: Sed Schiſton propriè eſt ſeroſæ ſubſtãtiæ, à lacte ſeparatio, à χίζω, id eſt, findo, ſeparo, diuido: de quo paulò pòſt. *Schiſton.*

Nigrum lac in Ponto poſt inundationem Aſtacis fluuij mulgeri, ſcribit Plinius: quod fluuij iſtius naturæ peculiari in irrigandis pratis eſt adſcribendum. *Lac nigrum.*

Porrò omne lac, ut ſcribit Simeon Sethi, conſtat ex tribus ſubſtantijs: Ex ea quæ ſeroſa eſt, quæ eſt tenuis & mundificat, uentremq; ſubducit, ſi quis decoquat, & excernat, uel percolet. Ex caſeoſa, quæ craſſior eſt, & uentrem ſiſtit: Et ex butyroſa, quæ medio eſt ordine, & temperatura inter ſeroſam & caſeoſam. Lac ergò omne, quod plus ſeri continet, melius eſt: quod uerò plus caſei habet, noxium eſt: nam iecur & renes obſtruit, calculoſq;

Digitized by Google

A calculoſq; gignit. Coſtum autem cum lapillis qui ſub aquis cõcreſcunt,
quos Græci κάχληκας uocant, optimum fit medicamentum ad dyſenterias
& uentris acres deſtillationes: tabeſcenteſq; , & hecticos, ſiccaſq; tuſſes
iuuat. Ad mordicationes etiam quæ ex uenenatis potionibus, & in uri-
næ meatibus fiunt, eſt auxilio.

Optimum uerò lac eſt ex ſano animali, non nimis pingui, nec nimis
macilento, quodq; recens mulctum ſit. Quod uerò diu poſtquàm mul-
ctum fuit ſumitur, quãtò diutius, tantò peius eſt. Oportet quoq; lac mo
dicè dulce eſſe, & reliquorum ſaporum expers, ad hæc etiam album.

Ad acres item oculorum deſtillationes facit. Corpus madefacit, ſi
probè concoquatur: bonumq; habitum ideò facit: pulmoniq; & pecto-
ri eſt utile.

LACTIS VTILITATES.

Lac recens, adhuc tepidum, ieiuno ſtomacho potum, optimè nutrit,
& Phthiſicis eſt ſaluberrimum. Idem ualet ad eroſiones uſtioneſq; ab exi
tialibus medicamentis factas. Aduerſus faucium exulcerationes, & ton
ſillas gargarizatur. Fluxibus à capite ad pulmonem decidentibus opitu-
latur. Prodeſt etiam ſenibus & macilentis: bonum enim nutrimentum
prebens, ſanguinem bonum quoq; generat, craſſaq; phlegmata diſcutit.
Pectoris & arteriæ tracheæ exulcerationes purgat & ſanat, præſertim ſi
B cum melle modico mixtum tepidum bibatur. Lac uerò caprinum ad o-
mnia hæc eſt præſtantiſsimum. Cum marinis lapillis aut ſilicibus deco-
ctum, alui fluxus ſiſtit. Alij candentem Chalybem pari efficacia in lacte
reſtinguunt. Oculorum fluxionibus confert: unde in collyria additur.

Potum tenaſmum reſoluit. Venena item fertur pellere. Aquam de pin
guedine matutini lactis ſtillatam menſe Majo, ter in die ſumptam, cœlia-
cis ferunt certiſsimo eſſe auxilio.

Lac humanum ſuffuſionibus oculorum, cum thuris polline inſtilla-
tur. Cum meconio & cerato podagricis idem illinitur. Lac aſininum ie-
iuno ſtomacho calidum dies aliquot potũ, uiſcoſas in matrice collectio-
nes purgat. Idem ſi tepidum colluatur, putredini gingiuarum auxilia-
tur, & dentes firmat: cùm alioqui lac dentibus ſit noxium. Lac canis pri
mos catulos parientis, inunctum, caluiciem facere tradunt. Idem potum
contra uenena eſt antidotum: mortuos abortus expellit. Lacte aſinino
Neronis concubinam quoties balneo exiret, corpus ſuum abluiſſe legi-
mus.

LAC QVIBVS OBSIT.

Lac uentriculum præſertim humidum lædit, & caput, ut Hipp. ait:
Lac caput dolentibus exhibere malum: facilè enim mutatur, & ſæpe in
uentriculo coagulatur. Offendit præterea dentes & gingiuas: atq; idcir
co qui dentium debilitate laborant, antequam lac hauriant, os ipſum me
licrato cum uino perluant.

Omne

Omne lac reſpuendũ ſpleneticis, hepaticis, comitialibus, uertigino- C
ſis, neruorum uitio laborantibus, febri correptis, & capite dolentibus:
niſi quis purgationis gratia ſchiſtum interdum præbeat.

Libet ſubnectere carmen Baptiſtæ Fieræ de lacte, quod eſt eiuſmodi:

Dulce ſapit. ſubitò cur lac putreſcit? aquoſum eſt.
Quod præſtat? Capræ. Pòſt? Ouis. Inde? Bouis.
Cui nocuum? Capiti, putridis & febribus, ora
Inficit & neruos. ſed bene pectus alit.
Quando bibam? primum cùm ſugis ab ubere. Somnus
Huic (moneo) & motus, mixtaq́ue menſa nocent.
Tot petis? Vnum oro, cur in contraria fertur,
Et modò lac reſerat, & modò fluxa tenet?

OXYGALA.

Oxygala, hoc eſt, Lac acidum, Germanis dicitur Sawrmilch. Cu-
ius confectionem docet Columella lib. 12 cap. 8. Oxygalam, inquit, ſic
facito: Ollam nouam ſumito, eamq́ue iuxta fundũ terebrato: Deinde ſur-
culo cauum obturato, & lacte ouillo quàm recentiſsimo uas repleto,
adijcitoq́ue uiridium condimentorum faſciculos, origani, menthæ, cepæ,
coriandri. Has herbas in lacte demittito, ut ligamenta eorũ extent. Poſt
diem quintum, quo cauum obturaueras, ſurculum eximito & ſerũ emit-
tito. Cùm deinde lac cœperit manare, eodem ſurculo cauum obturato: D
intermiſſoq́ue triduo, ita ut ſuprà dictum eſt, ſerum emittito, & faſciculos
cõdimentorum exemptos adijcito. Deinde exiguũ aridi thymi, & cunilæ
aridæ ſuper lac diſtringito, conciſiq́ue ſectiui porri quantũ ſatis uidebitur
adijcito & permiſceto. Mox intermiſſo biduo rurſus ſerum emittito, ca-
uumq́ue obturato: & ſalis triti quantum ſatis erit, adijcito & miſceto.
Operculo deinde impoſito & oblito, non antè aperueris quàm uſus ex-
egerit. Sunt qui ſatiui uel etiam ſylueſtris Lepidij herbam collectã in um-
bra ſiccent, deinde folia eius, abiecto caule, die & nocte in muria macera-
ta expreſſaq́ue lacti miſceant ſine condimentis: & ſalis quantum ſatis arbi-
trantur adijciant: Tunc cætera quæ ſuprà dicta ſunt, faciant. Nonnulli
recentia folia Lepidij cum dulci lacte in olla miſcent, & poſt diem tertiũ,
quemadmodum præcepimus, ſerum emittunt: deinde Satureiam uiri-
dem, tum etiam arida ſemina Coriandri, Anethi, Thymi, & Apij, in unũ
bene trita adijciunt, ſalemq́ue bene coctum cribratum permiſcent. Cætera
eadem quæ ſuprà faciunt.

VIRES.

Oxygala frigidioris ſicciorisq́ue, quàm lac dulce eſt facultatis: unde in
cholericis febribus non prorſus uſus eius interdicitur.

SERVM LACTIS.

Serum lactis, aliàs aqua lactis, dicitur aquoſa & tenuis lactis ſubſtan-

Digitized by Google

A tia, à qua caſeus, ſeu craſsior pars eſt ſeparata. Gręcis χισὸν uocatur, quaſi dicas ſeparatum, à χίζω, id eſt, findo, ſeparo. Germa. Molcken. Eſt autem ſerum ipſum tantò melius, quantò lac ipſum melius fuerit. Miſcetur autem ad uſum uarijs modis.

Nonnulli cum ouis ipſum coquũt: Aliqui, quia ſuapte natura in purgando lene eſt, admiſcent caſiam fiſtulam extractam: alij Mirobalanos Indos, Rhabarbarum, ſuccum Roſarum, Violarum, flores Fumi terræ, & ſemen eius: alij uerò alia pro placito & purgationis modo: Cum folijs quoq; Senæ ad purgandam ſcabiem coquitur.

VIRES.

Complexionis eſt calidæ & ſiccæ à primo gradu uſq; ad ſecundum.

Per ſe leues præſtat purgationes. Solutione igitur choleram & aduſtos humores leniter educit. Prodeſt melancholiæ, manię, omnibuſq; oppilationibus, morbiſq; ex oppilationibus natis, uelut hydropiſi, morbo arquato, duritiei ſplenis, febribus item cholericis & melancholicis. Confert inſuper infectionibus cutis ex cholera factis, uelut impetigini, ſerpigini ſiccæ, puſtulis, pruritui, ulceribus malignis ſiccis, leprę, & ſimilibus.

Bibitur ab ℥ vj. ad libram uſq; unam.

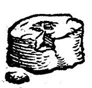
SERVM BVTYRI.

B Serum butyri eſt ſeparata tenuior à butyro ſubſtantia, dum uidelicet pinguedo lactis tuſione in maſſam cogitur, & craſsior pinguiorq; ſubſtãtia, quam propriè Butyrum uocant, à tenuiore ſeparatur. Germ. Stoßmolcken/quaſi dicas, ſerum quod ex tuſione fit.

VIRES.

Serum butyri aliquantò eſt frigidum & ſiccum, parium cum oxygala uirium: Poterit itaq; in cholericis febribus abſq; noxa eius eſſe uſus.

CASEVS.

Caſeus, Græcis τυρὸς. Eſt lactis dẽſior & craſsior ſubſtantia, tenui & aquea ſeparata. Conficitur is uarijs modis: Optimus tamen qui ex dulci, bono & pingui lacte conficitur, butyro non ſeparato. Caſeum itaq; ex lacte alij eliciũt, calefacto primùm lacte, & inde coagulo uituli impoſito. Alij lac corruptum ſeu coagulatum, quod acorem iã acquiſiuit, colant, à quo facilè ſerum, manente craſsiore ſubſtantia, caſeo uidelicet, ſeiungitur. Plinius ueteres ſucco ficus arboris uſos eſſe tradit. Plurimos & optimos hodie mittit Holandia. Heluetij ſuam quoq; laudẽ habent. Vueſtphalia in magnas moles ſuos cogit, ut uni ferendo robuſtiſsimus uix Vueſtphalus ſufficiat. Eadem Smaragdi colore eos donat.

Porrò bonus caſeus ex ſex rebus cognoſcetur: ſi nõ multis oculis luceat, ſi non nimium fuerit ſalſus, ſi non capillis intrinſecus ſordeat, ſi nõ

nimis uetuſtus, ſi non nimis durus, ſi non fœtidus. Quæ caſei dotes hoc G continentur Diſticho:

Non Argus, Largus, non Magdalena, Matuslem,
Non Abacuc, Lazarus, caſeus iſte bonus.

VIRES.

Recens caſeus frigidæ nonnihil eſt facultatis: qua de cauſa inflammationibus imponitur. Vetus uerò contrario conſtat temperamento.

Recens igitur caſeus ſine ſale ſumptus, teſte Dioſcoride, alit: Stomacho eſt utilis, & facilè in membra deriuatur. Corpus auget, aluum modicè emollit. Alius tamen alio præſtantior, pro natura lactis à quo conficitur. Decoctus uerò & expreſſus, & deinde inaſſatus, aluum ſiſtit. Oculorum inflammationibus & ſugillatis illinitur. Qui uerò recens ſalitus eſt, minus alit, corpus minuit, ſtomacho aduerſatur. Ventri & interaneis inimicus. Vetuſtiore ſiſtitur aluus. Caſei uires non exiguas hic Pentameter explicat:

Caſeus & panis ſunt medicina famis.

Scribit Galenus, podagrico cuidam tophos & podagricos dolores, uetuſto caſeo in iure aridæ ſuillæ carnis mollito, ac inde in mortario tuſo, impoſitoq; tophis membriſq; podagricis calido à ſe curatos eſſe: ut et tophi particulatim deciderent, doloreſq; podagrici finirentur.

DE CASEO, EX SIMEONE SETHI.

D

Caſei omnes mali, nam difficulter concoquuntur, & acidum ructum faciunt, uentriculumq; uento ac ſpiritu replent, maleq; penetrant.

Sunt & pituitoſi, & uentriculo feruidi, ſuſcipiunt enim à coagulo acrimoniam. Si uerò inueteretur, acrior & calidior fit, concoctuq; difficilior, ſucciq; peioris, & in renibus calculos gignit, eſtq; plurimum noxius: de craſſo nanq; eius humore calculo gignuntur.

Quare hic caſeus fugiatur, quia nihil omnino boni habet, quod ad concoctionem faciat, nec ad redditionem excretionémue, nec ad mictionem, nec ad bonum ſuccum ſiue nutrimentum.

Minus utiq; malus eſt, qui uetus non eſt, nec acris, melior uerò recens.

Medius nanq; eſt inter ueterem caſeum & lac ipſum, atq; ideo & melius concoquitur quàm uetus, & melioris eſt ſucci, & in primis ſi mollis eſt ac laxus, nec fortiorem habens qualitatem, adeò ut modicè ſit dulcis, ſaliſq; modici, modiceq; ſumptus.

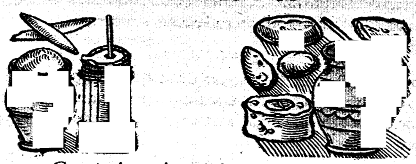
Conuenit uerò ut cum melle apponatur, quoniam ita citò redditur, præſertim ab his qui frigida ſunt temperatura præditi.

Caſeus autem uetuſtus, qui omnem dulcedinem amiſit, ac propterea friabilis & euanidus eſt factus, peſſimus eſt: qui uerò ſpongioſus eſt & rarus, & dulcis, melior cæteris eſt, præſertim ſi nõnihil recens eſt, quales ſunt qui ex Paphlagonia afferuntur, huiuſmodi enim uentrem ciunt, uetuſtus autem ſiſtit, præſertim ſi poſtquam aqua decoctus fuerit aſſetur.

BVTYRVM.

A

BVTYRVM.

BVtyrum, Græcis βούτυρον, à βοῦς, id eſt, Bos, & τυρὸς, id eſt, Caſeus. Germa. Buttern/Ancken.

Butyrum nihil aliud eſt quàm pinguedo lactis, quæ lacti dempta tunditur donec in maſſam coëat. Tenuis uerò ſubſtantia, quæ per tuſionẽ à butyro ſeparatur, dicitur Serum butyri, de quo poſt ſerum lactis eſt dictum. Optimum eſt quod ex lacte fit uaccarum menſe Maio. Lege Plinium lib. 11. cap. 41.

VIRES.

Modicè & temperatè eſt calidum, adſtringit, laxat, purgat, emollit. Editur crudum, & ad omnis generis cibos additur. Cutem ſi illinatur purgat. Vnde infantes primùm nati recente butyro unguntur. Dentitiones adiuuat, gingiuarum pruritui & oris hulceribus in infantibus illinitur.
B Foris illitum capaciora alimentorum facit corpora, & ab albis puſtulis in ſumma cute emergentibus liberat. Aduerſus inflammationes & uuluæ duritias illinitur. Prodeſt per infuſionem dyſentericis, & coli exulcerationibus. Additur in medicamenta, quę pus cient. Vulneribus neruorum, membranæ cerebri, ceruicis ueſicæ eſt utile. Purgat, replet, carnem creat.

DE BVTYRO EX SIMEONE SETHI.

Butyrum, modicè & temperatè calidum eſt, & nutrit, pectus & pulmonem iuuat, ſputumq; efficit, ut ex his facilè educatur: & ad frigidas, & aridas tuſſes confert. Si uerò abundè quis utatur, uentres lubricat, quantoq; uetuſtius eſt, tantò eſt calidius: & quocunq; oleo magis nutrit, facultatemq; digerendi & diſcutiendi habet, præſertim in tenellis mollibus corporibus, & propterea parotidas & bubonas, illitũ, ſanat, in puerisq; dentitionis dolores ſedat. Veruntamen quandoq;, cùm in uentriculo ſuperfluitat, nauſeam facit, & appetentiam tollit. In uentriculis item calidis in flauam bilem conuertitur.

FVLIGO BVTYRI.

Fuligo butyri, Germa. Butter rüſz. Huius confectionem docet Dioſcorides: Butyrum in lucernam nouam ingeſtum accenditur, & in fictili contecto, quod ſupernè in ſiphonis ſpeciem deſinat, & inferna parte foramina habeat, crematur, & ſubinde aliud in abſumpti locum ſubſtituitur, donec fuliginis ſufficientem quantitatem habueris: poſtea penna deraditur ad uſus.

Z 2

VIRES.

Valet ad oculorum medicamenta : exiccat, adſtringit : fluxiones ocu- C
lorum cohibet, & ulcera celeriter ad cicatricem perducit.

COAGVLVM.

Coagulum, Græcis Pitya, Germa. **Gerinzel / Lyppen** / eſt nihil aliud
quàm lactis in uentriculo quadrupedum, quæ adhuc ſugunt, concretio,
& condenſatio: uelut in uitulis, hœdis, agnis, leporibus, quorum coagu-
lum potiſsimum eſt in uſu.

VIRES.

Coagulũ omne, Galeno teſte, acris & digerentis eſt facultatis, adeoq;
exiccatoriæ. Leporis coagulum comitialem morbum, ſi cum aceto biba-
tur, præterea profluuium muliebre ſanare, Galenus teſtatur. Lac item co
actum in uentre diſſoluere: quod non ſolùm in leporino, ſed in aliorum
etiam omnium animantium coagulo ſe expertum, idem ſcribit. Sangui-
nem quoque in uentre concretum, ſimili modo epotum coagulum lepo
rinum, diſſoluit, ac efficacius quidem cæteris. Non tamen ſolum, cùm
hoc ſit commune omni coagulo.

Leporis coagulum tribus obolis ex uino uenenatorum morſibus, &
reiectionibus pectoris medetur. Poſt menſtruas purgationes cum buty
ro uuluæ appoſitum, præſtat mulieribus ut concipiant.

Idem præſtat cæterorum animantium coagulum. Partus potum ene-
cat, & à puerperio pariendi ſpem adimit, D

ADEPS ET PINGVEDO.

Adipem & pinguedinem lib. 11. de ſimp. med. fac. diſtinguit Galenus:
quòd uidelicet adeps craſsior ſit, ac propterea animantibus totam natu-
ram terroſiorem habentibus, ut bobus & capris, adeps prouenit: Humi
dioribus autem, ut ſuibus bene habitis, pinguedo. Pinguedo igitur cele-
riter, in ignem poſita, colliqueſcit : nec facilè, ubi ſemel liquata fuerit, rur
ſus cogitur & concreſcit : Germa. propriè **Schmaltz**.

Adeps uerò nec facilè funditur liqueſcitue, & fuſus celerrimè conge-
latur. Græcis στέαρ, & πιμελὴ. Germ. **Vnſchlit**. Adeps porcinus priuatim
axungia dicitur. Germa. **Schweinen ſchmaltz**.

VIRES.

Omnis pinguedo, Galeno teſte, facultatis eſt humectatoriæ, & excal-
factoria humanorum corporum. Suis autem pinguedo largius hume-
ctare poteſt, ſed non æquè calfacere, ſicut neq; oleum : talem ſiquidem ca
liditatem obtinet, qualis ſpectatur in nobis. Cataplaſmatis igitur phleg-
monum admiſcetur.

Taurorum adeps ſiccior eſt, & calidior multò ſuillo. Sic & adeps ui-
tulinus taurino minus tum calidus eſt, tum ſiccus : & hœdorum quàm
caprarum. Caprarum quoq; minus quàm hircorum.

Qui

Digitized by Google

A Qui ergò mordicationes perpetiuntur, aut in recto inteſtino, aut in colo, ijs potius caprarum quàm ſuillus adeps prodeſt. Inijcitur ergò dyſentericis & tineoſis, quando morſum eorum mitigare uolumus.

Leoninus adeps calidior & ſiccior eſt, quàm taurorum, potentius ergò omni adipe digerit. Vnde hulcera & phlegmonas nimis irritat. Inueteratis tamen tumoribus, & induratis ſcirrhis, neruorumq́; curuaturis eſt aptiſsimus: in quibus ſuillus minus uidetur efficax.

Taurinus autem adeps tanquam in medio conſiſtens, ad utrunq; medicamentorum genus ualet, & ad id quod ſcirrhoſis medetur, & ad id quod phlegmonas ad maturitatem perducit: Cuiuſmodi eſt tetrapharmacum ex cera, reſina, pice & adipe, conſtans. Verùm omnibus quibus caro eſt mollior, adeps ſuillus magis conuenit; quibus uerò eſt dura & ſicca, taurinus.

Vrſorum adeps alopecias curat.

Adeps anſerinus magis obtundit, quæ in alto corpore mordicant, & ſuillo eſt calidior.

Gallinaceorum uerò & Gallinarum in horum eſt medio.

Adeps uerò uetus ſeipſo & calidior eſt & acrior, & tenuior efficitur: ac proindeualentius digerit & ſiccat.

Præterea calidior ſemper eſt, & ſiccior maſculorum animaliũ adeps: & horum ipſorum exectorum minus tum calidus, tum ſiccus eſt. Siqui-
B dem mas caſtratus eiuſdem ſemper generis fœminæ aſsimulatur.

MEDVLLA.

Medulla Græcis μύελος. Germa. Marck. Pinguedo eſt oſsium cauis uelut nutrimentum inſita.

VIRES EX GALENO.

Medulla uim habet corpora indurata & ſcirrhoſa emolliendi. Optimam, inquit Galenus, ſemper ſum expertus ceruinam: dein uitulinam. At hircorum & taurorum tum acrior eſt, tum ſiccior: itaq; durities ſcirrhoſas mollire nequit. Ex ceruina igitur & uitulina peſsi conficiuntur ad molliendos uteros. Ex extrinſecus uteris medicamenta imponuntur, quæ ex medulla parantur, uim emolliendi habentia. Accipitur autem non ſolùm medulla ex oſsibus, quæ reuera eſt medulla: ſed ex ſpina etiã, quæ tum durior, tum ſiccior eſt altera. Vtranq; autem hyeme collectam, in ſicca æditaq; domo, cum folijs lauri ſiccis reponi conuenit, ne uidelicet computreſcat. At ſi quando ambiente exiſtente calido auſtrinoq;, medullas cubiculo, quàm maximè fieri poterit temperato, quodq; ad Aquilonem obuerſum, apertas habeat paruas feneſtras, ut perpetuò flatus inſpirantes excipiat. Repoſitio

VRINA.

Vrina eſt excrementum ſanguinis in caua uena per renes, et urinarios meatus in ueſicam delatum. Plurima eſt eius in animalibus diuerſitas.

Digitized by Google

atq; omnes quidem Galeno de ſimp. med. fac. lib. 10. teſte, ſunt facultate C calidæ, ſed plus tamen animalium calidiorum, minus autem frigidorum.

Vrina humana omnium aliarum eſt imbecillima, excepta illa quam porci reddũt domeſtici, quibus execti ſunt teſtes, quorum ut temperies, ita & urina ſimilis humanæ exiſtit. Montanorum uerò & aprorum ualida eſt, ut uel ex odore acerrimo conſtat. Sed & in animalibus cæteris uim eius conijcere ex odore licet. Nam deguſtare ipſorum urinas prorſus fuerit abominandum: Cùm ne pueri quidem urinam uir quidam honeſtus uita pariter & moribus ebibere ſuſtinuerit, etiamſi peſtiferè in Syria ægrotaret, ubi multi ab urinæ humanæ potione ſe liberatos profitebantur. De peculiaribus urinæ humanę uiribus dicetur in Medicinis, quæ ex Homine ſumuntur.

STERCVS.

Stercora etiam quorundam animantium non exiguas in Medicina uires poſsident, ut ſunt caninum, lupinum, caprillum, bubulum, ouillum, columbinum, gallinaceum, anſerinum, ciconiarum, ſturnorum, de quibus hic agere ſuperſedebimus, in ipſis animantibus eorum mentionem facturi.

Omne ſtercus eſt calidum & ſiccum.

Animalium uerò ſicciorum exiccantius ſtercus eſt: ſicuti & calidiorum magis excalfactorium. D Verùm nullum omnino ſtercus refrigerat, ſicut neq; ullum humectat. Pro natura etiam eorum, quæ eduntur, multa reperitur diuerſitas. Proinde in hominibus maior eſt, quàm in cæteris animalibus: quandoquidem hoc animal diuerſiſsimis maximeq; uarijs cibis utitur. Præterea ut omnia animalia, quæ exercitantur, ocioſis ſicciora ſunt: & quæ cibis utuntur calidioribus ſiccioribusq;, ijs quæ frigidis & humidis, ſic etiam eorum & excrementa & partes. Sic columbarum domeſticarum ſtercus multò imbecillius eſt quàm montanarum: Gallinarum præterea, quę concluſæ ſeruantur, & furfuribus aluntur, longè etiam infirmius ſtercus eſt quàm earum, quæ in agris paſcuntur.

DE MELLE.

MEl præcipuè laudatur Atticum, quod ex Hymetto adfertur. Hinc Siculum, Hybleum ab Hybla urbe dictum. Vnde etiam mel Hymettum

A tum cognominatur, & apes Hyblee paſsim apud poëtas. Probatur quod eſt dulce, acre, odoratum, ſubflauum, nec humectum, graue & minimè fluxum, quod ob ſequacem lentitiam non facilè abrumpitur, tractumq; reſilit in digitos.

De Mellis uiribus, ſic ſcribit Simeon Sethi:

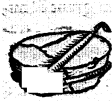
Mel calidum eſt & ſiccum ſecūdo gradu, tenuiumq; eſt partiū, & mūdificādi uim habet, & aliquid acrimoniæ, propter quod & uentrē ad excretionem ſuſcitat: magis uerò urinā cit. Mouet aūt uentrem, ſi cū aqua mixtū coquatur, & puriſsimè deſpumet. Senibus quidem mel, & quibus tēperamentum frigidū eſt, confert, nō utiq; ijs qui calidi, quoniam in bilē facilè uertit. Si aūt per ſe ſolū coquatur, fit acrius & magis nutrit, & confert ad ulcerū ſinuum cōglutinationem. Optimū uerò mel, quod ſuaue et acre & flauū, modicéq; pingue & tenue. Melius aūt uernum eſt mel, tum quod æſtiuum. Inutile uerò hybernum: quia facilè mutatur in flauam bilem: preſertim in calidis uentriculis. Tollit mel & corporis ſordes, & incorrupta conſeruat cuncta, quæ inijciuntur, & ideo antiqui mortuorū corpora melle condiebant in ſepulchris. Confert etiam calculo. Super uinum ſi edatur, caput impetere non ſinit: atq; ita etiam appetentiam ſuſcitat eorum, qui minus propter pituitoſam materiam appetunt. Craſsius ſputum incidit educitq;. Quæ uerò cum melle parantur edulia, difficilis concoctionis ſunt, & niſi probè concoquantur, iecoris & lienis obſtru-
B ctionem faciunt. Quod ſi ad ſatietatem & frequentius mel edatur, ſcabiem gignit.

Ora uenarum, Dioſcoride teſte, aperit, humores euocat: Vnde in ſordida hulcera fiſtulasq; commodiſsimè infunditur. Decoctum & impoſitum abſcedentem carnem glutinat, medeturq; impetigini coctum cum liquido alumine, & illitū. Aurium itē ſonitui & dolori, cum foſsili ſale trito inſtillatur. Lendes & pediculos illitū necat. Nudā glandem recutitis operit, præſertim quæ circūciſione aperta non eſt, ſi melle præputiū triginta diebus à balneo molliatur. Oculorū caliginem diſcutit. Faucibus, tōſillis, anginæ, collutum gargarizatúmue medetur. Vrinā ciet. Tuſsi auxiliatur, & percuſsis à ſerpēte. Cum roſaceo calidū contra hauſtū Meconiū bibitur. Aduerſus uenena fungorum, & rabidi canis morſum lingitur aut bibibur. Crudū tamen aluū inflat, tuſsim laceſsit: Vnde deſpumatū eſt commodius, tū enim minus acre & tergens redditur, magisq; nutriens. Cūm aūt deſpumatur, coquitur ſupra prunas aut arida ligna ſine fumo. Veteribus ad omnes confectiones mellis fuit uſus, ſicut hodie ſacchari, quod locum eius ſubijt, tanquam palato ægrotantium magis deſeruiens. Hinc mixturæ ſunt Melicraton, hoc eſt, Aqua mulſa, mel uidelicet aqua temperatū: Oxymeli, hoc eſt, acetum mulſum, aceto uidelicet mel temperatum. Prodeſt autem Melicraton phlegmaticis et ſenibus, frigidisq; hominibus: conficiturq; hunc in modum: Vni cyatho mellis miſcentur octo aquæ, coquunturq; & deſpumantur leniter.

Melicrati, hoc eſt, aquæ mulſæ confectio.

Digitized by Google

CERA. C

CEra Græcis Κηρὸς, ex apum aluearijs colligitur. Optima eſt ſubfulua, ſubpinguis, pura, odorata, et halitum quadantenus melleum referens. Proxima eſt candida, quæ potiſsimũm fit coctione, ut docet Dioſcorides. Reliqui omnes colores, ut uiridis, ruber, nigra, ſunt adſcitij. Fit enim uiridis ærugine æris admixto: ſic ab alijs admixtionibus alium colorem aſſumit. Ariſtoteles lib. de animal. 5. Ceram apes cõficere ex ſucco arborum ueris tempore uulneratarum ſcribit.

VIRES.

Cera, Galeno lib. 7. ſimplicium medicamẽtorum teſte, inter quatuor qualitates medium obtinet. Habet uerò quiddam craſſæ eſſentiæ, & emplaſticum. Quamobrem aliorum medicamentorum materia exiſtit. Ipſa autem per ſe ex genere fuerit debiliter concoquentium. Habet tamen quiddam digerentis calidæq; potentiæ, quæ plurima melli inerat.

Datur cera, Dioſcoride teſte, in ſorbitione dyſentericis, quod experimento ſe comprobaſſe aſſerit Hieronymus Tragus, Milij magnitudine decem grana ceræ hauſta lac in nutricibus non patiũtur coagulari. Fiũt hinc cerotæ dictæ compoſitiones, ut ſunt cerotum infrigidans Galeni, Cerotum ſtomachale eiuſdem, Cerotum Sandalinum Meſue. Præterea omnibus ferè emplaſtris & unguentis cera additur. D

Ceratum infrigidãs Galeni.

Galenus lib. 1. ſimpl. med. cerati frigidi docet confectionem: Cera in oleo liquatur, poſtea ipſum refrigeratũ largiore affuſione frigidę aquæ abluatur frequenter. Ceratum hoc ualenter eos qui febre uruntur refrigerat, ſi hypochondrijs ſupponatur, nec non omnem phlegmonem, herpetes, carbunculos, eryſipelata, & omnes calidos morbos. Sedat calorẽ hepatis, dolores capitis circum tempora, ſuper hepar & ſpinam dorſi illitum.

PROPOLIS.

Propolis quaſi præmunitio, à πρὸ, & πόλις, id eſt, ciuitas: Eſt M. Varrone lib. 3. de Re ruſtica teſte, quod apes faciunt ante foramen introitus porrectum in alueum, maximè æſtate, fauorum ſtabilimentum, quo omnes frigoris aut iniuriæ aditus obſtruuntur. Germa. Vorſtoß/Bett. Optima eſt flaua, odorata, ſtyracem referens.

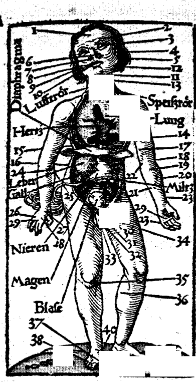
VIRES.

Calfacit, teſte Dioſcoride, & euocat.

Aculeos & omnia infixa corpori extrahit. Veteri tuſsi ſuffitus eius prodeſt. Impetigines illita tollit.

HOMO.

Nunc

A

NVnc igitur ad hominem ipſum, qui cũctis alijs creaturis dominatur, accedemus, & paucis quæ ex eo ſint Medicinæ, cõmemorabimus.

Saliua hominis ſumpto cibo, Galeno teſtimonium dicente, imbecilla eſt: eorum uerò qui ingenti aut ſiti aut inedia premuntur, eſt acris & ualida. In medio eſt eorum, qui probè concoxerunt quidem, nondum tamen cibum potúmue hauſerunt.

Hac ergo ſaliua nutrices pueris lichenas curant, paruum uidelicet digitum rigantes, ac deinde cutem affectam confricantes. Sed & triticum mandentes ruſtici non pauci furunculis imponunt: nam celeriter eos digerit concoquitq́;: cùm ſi macerarent aqua non æquè prodeſſet. Vnde liquet ſaliuam iuuandi robur adferre. Atq; corporibus mollibus aut puerorum, panem, non triticum manſum ore imponunt.

Omnia autem commanſa digerunt & ſugillata, & cætera ecchymo-
B mata omnia, maximè ubi panis ſimul cum pauco radiculæ fuerit commanſus. Vniuerſa uerò ſua ſubſtantia ſaliua humana aduerſatur beſtijs hominem perimentibus.

Sordes exercitatorum mixti ſudoribus, repercutiendi & digerendi uim habent: Vnde tumores præter naturam diſcutiunt, ad phlegmonasq́; uberum præſtantiſsimo ſunt remedio.

Quòd ſi ſicciores eſſe ſordes uideantur, ſuperungito cyprinum: aut eodem ipſas, ſi ualde ſint ſiccæ, ſubigito. Si uerò cyprinum ad manum non ſit, roſaceum bonum miſcuiſſe ſufficit. Hoc medicamentum eſt admodum utile ad reſtinguendum & diſcutiendum lac à partu in mammis concreſcens.

Sordes aurium paronychijs mederi tradunt. Quæ uerò in tota cute proueniunt, deſiccandi uim habent, cum nonnulla caliditate.

Vrina hominum, Galeno referente, ſi quid aliud, extergendi uim habet, id quod ſatis fullones indicant, qui ſordida ueſtium illius uſu expurgant & extergunt. Quod conſpicati nonnulli Medici, ea pſoras & lepras detergunt, perfunduntq́; ulcera præhumida & ſordida, multoq́; magis computreſcentia.

Sed & pudendis, ubi ſic afficiuntur, urinam infundunt, & auribus pure fluentibus.

Achores etiam & furfures ea curant, caput identidem perfundentes.

Digitized by Google

Sed nos hæc, inquit Galenus, facere odimus, cùm ad manū ſint alia, quæ C illis conducant medicamenta. Quanquam ulcera digitorum pedis, maximè quæ ex illiſione inflicta eſſent, ſæpenumerò ubi carerent phlegmone, & ipſe urina curaui, idq; in ſeruis & hominibus ruſticis. Cæterùm medicamentum quod ex urina pueri conficitur, quod quidam Chryſocollam uocant, ad hulcera difficilia ſanatu optimum eſt.

Chryſocollæ faciendæ ratio.

Fit autem id ubi in mortario æris rubei, piſtillo etiam ex rubeo ære confecto, puerilis urina tamdiu ſub calido cœlo tunditur, donec ob eliquationem attritionemq; piſtilli, & mortarij æris craſsitudinem aſſumat.

Stercus pueri ſiccum, ut autor eſt Galenus, & cum melle Attico ad læuorem tritum, illitumq;, ſanat gutturis phlegmonas.

LANIGERAE PECVDES.

Ouis. *Aries.* *Veruex.*

LAnigeræ pecudes ſunt: Ouis, Aries, Veruex, Agnus. Notæ omnibus. Eſt enim Ouis fœmineum genus, Græcis ὄϊς ἢ πρόβατον, Germa. ein Schaaff. Aries uerò eſt maſculus, Græcis κριός, Ductor idem gregis. Germa. ein Wider. Veruex dicit Aries caſtratus, hoc eſt, cui exempti ſunt teſticuli, habitioris acquirendi corporis gratia, German. ein D Hamel.

Agnus. Agni tenellæ adhuc ſunt lanigeri generis pecudes, Græcis ἀρνίον. Germa. ein Lamb. Reliquas earum differentias, ſecūdum ætates, & tempora, opilionibus relinquimus.

Vitam longiſsimam ijs eſſe tradunt annorum duodecim: Oues octē nium fœtus excludere: aridum nutrimentum maximè conuenire: potu quoq; corpora ipſarum largiore augeri. Tenellas oues ſi ante maturum tempus Venerem experiantur, futuræ peſtis eſſe præſagium affirmant. Elephantem, uiſo ariete, ſcribunt expaueſcere. Ferunt ſi dexter arieti teſticulus ligetur, aut eximatur, ſolas fœmellas eum procreare.

Quòd ſi peſte uexentur, quæ huic animanti admodum familiaris eſt, remedio eſſe dicitur, ſi uenter arietis uino & aqua coctus potui ipſarum miſceatur.

DE CARNIBVS AGNOrum & Ouium.

Agnorum carnes, inquit Simeon Sethi, modicè ſunt calidæ, humidaq; habent ſuperfluitatem, atq; ideo ab ijs læduntur, qui humidioris ſunt tēperaturæ: qui uerò ſicciores ſunt, iuuantur: quantoq; iunior agnus fuerit, tantò difficilius eius caro concoquitur, magiſq; humida eſt: quantò uerò maior, tantò melius concoquitur, & eò minus eſt humida. Sic in ceteris

Digitized by Google

A teris animalibus contingit, quò iuniora ſunt, eò humidior eſt quàm maiorum eorum caro.

Ouilla caro ſuperfluitatum eſt plena, maliq́; ſucci: melior eſt, quę unius anni, hoc eſt, annicula, quæ uerò annum exuperat, difficulter concoquitur, & mali eſt ſucci, nocens his qui ſtomacho ſunt humido, & pituitoſis.

VIRES EARVM IN MEDICINIS.

Cerebrum ouis oculis illitum alba pterygia curat, ſtercus ouillum, cum melle & aceto tritum & illitum, uerrucas pellit. Vnguentum ex eodem abſq; oleo cum cera confectum aduſtiones refrigerat.

Cum gallinarum ſiue anſerum adipe tritum, aurium paralyſin curat.

Calentes adhuc ouium pelles impoſitæ, coagulatum ſanguinem diſſoluunt, maculas purgant.

Vrina nigræ uel rubræ ouis cum melle ſumpta aquam intercutē abigit. Stercus ouillum in iuſculo cum petroſelino ad ℥ j. uel ℥ j.s. ſumptum auriginem ſanat. Idem in aceto dilutum ualet ad acrochordonas, myrmecias, thymos, & duros furunculos, & ſplenis tumorem.

Cum cerato roſaceo ulcera ad cicatricem ducit.

Fel ouis illitum carcinoma in homine exoriens ſanat.

Agnorum medulla igne liquefacta, oleo nucum & albo ſaccharo admixto, B diſtillata in ſambuco, calculum ueſicæ frangit, dolores item uirgæ genitalis & renum ſedat, nec parum ſanguinem meientibus prodeſt.

Fel agnorum illitum partibus corporis quas carcinoma inuaſit, præſentiſsimum eſt remedium.

Cornua arietis ad radices ficus defoſſa, ante tempus ficus maturas producere tradunt.

Vſta arietis caro, elephantiaſi faciei, & pſoræ remedium adfert.

Serpentum quoq; & ſcorpionum morſibus medetur.

Pulmo arietis calidus attritionibus calceamentorum impoſitus, eſt remedio. Humor à decocto arietis pulmone ſtillans tertianam febrim renumq́; dolores pellit.

Ius de carne arietis contra carcinoma ſumitur.

Adeps arietis eſt eiuſdem cum ſuilla naturæ. Aduſtiones curat.

Fel arietis cum lana infantum umbilico appoſitum, citam ipſis aluum facit.

Excrementa arietis cum aceto illita, liuentes maculas corrigunt, & clauum pellunt.

Cum oleo impoſita ſacrum ignem reſtinguunt: Cera addita, aduſtionibus medentur.

LANARVM MEDICINAE.

Lanarum,

Lanarum, præterquàm quòd maximus in uita humana eſt uſus, in Medicina quoq; non eſt exiguus. Succidæ lanæ molles, ut autor eſt Dioſcorides, è collo fœminibusq; laudatiſsimæ habentur. Subueniunt inter initia uulneribus, percuſsis, deſquamatis, liuidis, oſsibus fractis, aceto, oleo, aut uino imbutæ: Siquidem facilè ſuccos imbibunt, quibus immerguntur, & ob pe- C

Oeſypus. cudum ſordem, quam Oeſypum uocant, emolliunt. Capitis, ſtomachi, aliarumq; partium doloribus cum aceto & roſaceo efficaciter imponũtur. Cremata lana uim habet, teſte Galeno, acrem pariter & calidam, unà *Lana uſta* cum partium tenuitate. Vritur autem ſicut alia plurima: Impletur olla noua, quam tegat operculum multis foraminibus pertuſum. Molles præhumidasq; ulcerum carnes celerrimè eliquat: cruſtas obducit, & ulcera ad cicatricem ducit. Inditur & in medicamenta deſiccatoria.

Alios modos urendi lanam, uide apud Dioſcoridem. Lota lana ad *Lana quo modo lauetur.* oculorum medicamenta ualet. Lauatur hunc in modum: Cinerem in labellis, aqua addita, manibus confricant, & conſidere ſinunt, idq; ſæpius, mutantes aquam, donec linguam adſtringat uel mordeat.

Oeſypi uires. Oeſypus eſt ſordities, ſeu lanarum ſuccidarum pinguitudo. Variam rationem Oeſypum faciendi, docet Dioſcorides. Excalfacit, ulcera explet & emollit, ſedis præſertim & uuluæ, cum Meliloto & butyro. Mẽſes & partus in uellere appoſitus ciet. Vlcera aurium & genitalium cum D adipe anſerino ſanat. Contra eroſos oculorum angulos, ſcabioſosq;, genas item quæ occalluerunt, & ciliorum defluuia eſt efficax.

BOS. TAVRVS. VACCA.

TAurus, Græcis ταῦρος, German. **ein Farr / ein Ochs** / eſt qui ad conſeruãdum ſui generis indiuiduũ ſeruatur: Eſt itaq; maſculus ex boum genere.

Vacca Græcis ἡ βοῦς, Germa. **ein Kü** / Eſt ex boum genere fœmina.

Bos, Græcis ὁ καὶ ἡ βοῦς, utriq; ſexui generale eſt uocabulum. German. **ein Rind / Stier.** Propriè ſignificat cuiuis generandi eſt adempta, caſtrata ſcilicet genitali parte.

Recentes nati boues Vituli dicuntur, Græcis μόσχος, Germ. **ein Kalb.** Nota ſunt cuiuis animantia.

DE CARNE BOVINA.

Bouina caro, inquit Simeon Sethi, multùm nutrit, & qui ab ea gignitur ſanguis, ſupra modum craſſus eſt. Propterea his qui temperamento ſunt melancholico, diuerſos & melancholicos morbos infert. Difficulter etiam concoquitur & redditur: maximè ſiquidem ſiccæ eſt naturæ,

&

A & diu in uentriculo permanet. Sed ſi concoquatur abundè nutrit: Et ſi cum ouilla carne comparetur, frigida eſt, ſanguinemq́; melancholicum gignit. Veruntamen huius carnis ius fluxus uentris ex flaua bile compeſcit. Si quis uerò eam comedere expetat, uel cogatur, eius læſionem, quæ futura timetur, ſic moderetur: Cum aceto, allijs & ruta intingat.

Solis hæc calidos uentriculos habentibus confert, & his inſuper qui ualde & continenter exercentur. Qui autem multum hac ueſcuntur, ſplenis dolores ſentiunt, uel in quartanam febrim incidunt, uel hydrope, ſcabie, aut lepra inficiuntur.

VIRES IN MEDICINA.

Fel taurinum cum melle contra ſtrangulationem colli illinitur. Idem cum Xylino impoſitum aurium ſuſurro medetur. Fellis bouini aquam in Iunio ſiue Canicularibus diſtillatam, pterygia & oculorum maculas, ſub ueſperam inſtillatam, ferunt pellere: Phagedænæ item cum panniculo impoſitam auxiliari. Recentibus præterea aurium hulceribus medetur: ac podicis exulcerationibus ſubuenit. Cum hirci ſanguine mixtum anginæ fert opem, & uulnera curat. Ex eodem unguentum ad matricis dolores conficitur. Cum lacte muliebri aurium dolores mitigat.

Fel uaccæ omni aliorum quadrupedum felle præſtat.

Adeps tauri cum anſerino adipe & ſucco ozimi mixtus, hulcera & rimas labiorum ſanat. Idem cum reſina & cera mixtus, omnes obſtructio

B nes, & duritíes mollit.

Medulla tauri cum uino trementia membra reficit.

Splen tauri cum melle ſumptus, & pariter illitus, ſplenis doloribus ſubuenit.

Iecur tauri aduſtum in potu ſumptum, ſanguinis fluxui medetur.

Puluis oris taurini uacillantes dentes firmat.

Oſſa tauri incenſa dentibus uacillantibus ex dolore ſunt remedio.

Eorundem cinis cum myrrha dentes purgat.

Vaccæ oſſa uſta ſanguinem & diarrhœam ſiſtunt.

Caro tauri cocta morſui hominum opitulatur.

Cornu taurinum ſerpentes fugat.

Cutis de collo uaccæ, cum aceto illita, ſcabiei medetur.

Eadem dolori capitis, & dyſenteriæ prodeſt.

Sanguis taurinus recens illitus, canum ſcabiem ſanat, ſi cinere & lixiuio ſcabies poſtea lauetur.

Serpentes idem interimit, & faciei maculas extergit.

Aqua de ſanguine ſaginati bene tauri, coloris ſpadicei, in Maio diſtillata, podagricis illinitur. De nigri uituli ſanguine in Maio menſe diſtillata aqua, uenas & laſſa membra confortat, ſi bis térue in die membra hac terantur. Eadem cum pulmone uituli uſta, tabeſcentibus membris illita, & per ſe exiccata, ſiue in potu ſumpta, prodeſt.

Excrementa bubula, inquit Galenus, exiccatoriam & attractoriam

Digitized by Google

facultatem habent, ut oſtendunt, dum apum ueſparumq; morſibus auxi- C
liantur. Quidam autem medicus, ut idem refert, aqua intercutem labora̅tes bubulo ſtercore oblinens in ſolem exponebat. Idem partibus ruſticorum phlegmone obſeſsis humidum illud, uere collectum, dum herbam boues paſcuntur, admouit. Eſt enim id moderatius alio quod à paleis comeſtis excernitur, ac proinde accommodatius ad phlegmonas. Hæc Galenus. Apum & ueſparum ictibus medentur. Procidentes mulierum ſecundas ſuffitus excrementorum tauri maſculi reducit.

Craſſa apoſtemata diſcutiunt. Vſta & in puluerem trita, naribus inſpirata, ſanguinem ſiſtunt.

Hydropicorum uentri cum modico butyro utiliter illinuntur.

Tumoribus iuncturarum & membrorum cum aceto impoſita, dolorem ſedant. Malis puſtulis impoſita ſaniem in ijs contrahunt, & eadem ſanant. Inflammationes reſtinguunt.

Remedijs aſthmaticorum & dyſpnoicorum uaccæ excrementa adhibentur. Miſcentur item emplaſtris ad coxendicum dolores, & aurium hulcera.

Diſtillata menſe Maio excrementa uaccæ, quæ in pratis paſta eſt, antea tamen parum areſacta, manè & ſub meridiem pota, præſentiſsimo ſunt colicis remedio. Malus autem ſapor eius, amygdalis aut nucleis Perſicis iniectis, uel ſi altera uice per Alembicum ſtilletur, corrigitur. Eadem puſtulas, ulcera, & pedum rimas ſanat. Faciei & corporis macu- D
las, poſt balneum illita, extergit.

BVBALVS.

BVbalus, Græcis βούβαλις. German. ein Büffel. Animal eſt boui ſimile, ſed maius, ad iracundiam prouocatu̅ ferum & crudele, colore nigru̅, cruribus robuſtis, & breuibus, cornibus longis, pilis paruis, cauda exigua, uelociſſimum. De hoc Plin. lib. 13.

Vrina eius cum myrrha & oleo auribus inſtillata, dolorem ex frigore natum lenit. Excrementa paſcentis bubali tumores ſedant.

CAPRA, HIRCVS, HOEDVS.

CApra ſeu capella. Grecis αἴξ. Ger. ein Geyß/Zyg/ eſt generis huius fœmella. Caper ſeu Hircus eſt mas. Græcis τράγος. Germa. ein Bock. Hœdus, Græcis ἔριφος, eſt adhuc tenellus ex caprarum genere. Nemini eſt barbatum id animal incognitum, cornibus retortis, & acutis, ex fruticum folijs, & corticibus betularum potiſsimùm uictum quærere gaudens. Morſus eius arboribus noxius.

Laudantur quæ pleno fuerint corpore, pedibus robuſtis, collo breui, ceruice plena, auribus grauibus, & demiſsis, capite exiguo,

A exiguo,capillis nitidis longiſq;,uberibus denſis. Ex mellis eſu eas perire ferunt: uenenatis tamen herbis innocuè ueſci. Sal ante partum lambentes lacte abundant. Viuunt in annum decimum aut duodecimum.

DE CARNIBVS HOEDOrum & Hircorum.

Hœdorum carnes,inquit Simeon Sethi,facilè concoquuntur,& modicè nutriunt,ſanguinemq; tenuem & humidum gignunt. Calidas etiã & ſiccas habitudines,& temperaturas iuuãt. Sunt uerò meliores,ſucciq; melioris,qui nec nimis tenelli ſunt,nec nimis natu magni. Nam qui ſex menſes excedunt,non hœdi propriè,ſed capellæ,hoc eſt,αἶγες uocantur. Sunt autem πυῤῥοὶ,hoc eſt,ruffi & glauci, cæteris meliores, ſed colicis morbis nocẽt. Aiunt quoq; ſi pulmo eorum ante potum edatur,eius diei temulentiam auertere.

Hircorum caro mala eſt,& febres gignit.

VIRES IN MEDICINA.

Cerebrum capræ cũ melle phlegmonas reſtinguit. Adeps eius omnibus morſibus & læſionibus auxiliatur.Cum roſis puſtulas nocte erumpentes ſanat.Surdis auribus utiliter inſtillatur. Clyſteribus etiam cõtra dyſenteriam,ſiquidem reliquo adipe durior eſt,additur.Caſei caprarum doloribus & mordicationibus corporis imponuntur. Capilli caprarũ B uſti fluxus ſiſtunt. Vngulæ crematæ cum pice alopecijs illinuntur. Lac potum uermes interimit,& pruritum ſedat. Ad eadem ualet ſanguis,ac ueneno idem cum medulla coctus,reſiſtit.Dyſentericis præterea,& hydropicis ſanguis datur. Arefactus ſanguis medicamentis calculi miſcet. Puluis cornu caprini dentes mundat,gingiuas confortat,earumq; tumorem & dolores reprimit,ſerpentum quoq; morſui auxiliatur,& ſudorẽ cohibet. Fumus cornuum aut capillorum capræ ſerpentes fugat. Fel capræ in iure decoctum aſthmaticis medetur.Cum porro ad uulnerũ medicamenta miſcetur. Vrina capræ pota calculum pellit. Tepens adhuc aurium dolori inſtillatur. Præualet tamen urina hirci. Lac caprarum in Balneo Mariæ menſe Maio diſtillatur,ad ℥ ij.manè & ueſperi potum,à peſte præſeruare, & colicis mederi ferunt. Idem illitum & per ſe ſiccatum,maculas faciei & manuum purgare creditur. Dolorem oculorum ex calore natum mitigat.

De ſtercore caprarum,ſic ſcribit Galenus: Omnium creberrimè utimur caprillo ſtercore,digerẽtis & acris facultatis,adeò ut induratis ſcirrhorum in modum tumoribus congruat,nõ lienis modò, ſed etiam aliarum partium. Miſcere tamen illi ſolemus farinam fabaceam,nec nõ oxycratum. Quin & ad aquam intercutem, & ad ſpleneticos uariè caprillo ſtercore utimur. Sed & uſtum tenuioris quidẽ eſſentiæ,uerùm haud manifeſtò redditur acrius. Quamobrẽ ſanè ad alopecias cõgruit, & omnia uitia quæ extergentia medicamenta poſtulãt,ut pſoras,lepras,lichenas,

Digitized by Google

& hoc genus alia. Miſcetur & digerentibus cataplaſmatis, qualia ſunt C
quæ accommodantur ad parotidas, & diuturniores bubonas. Eſt enim uis eius, tum uſti tum non uſti, abſterſoria & digerens: Nec eam paruam habet digerendi potentiam. Nam eo etiam ex aceto quidam medicus utebatur in agris ad uiperarum morſus, ac multò magis aliarum beſtiarum: ac profectò ex ijs complures ſeruauit. Idem etiã ad auriginem ſphyratos ipſas propinauit ex uino, & ad profluuiũ muliebre cum thure appoſuit. Acrius tamen eſt medicamen, quàm ut mulieres urbanas, aut pueros, aut omnino qui tenera ſunt carne, ſanare poſsit.

Hœdorum pelles rabidi canis morſui impoſitæ medentur. Recens hœdorum ſanguis cum aceto calfactus, dyſentericis utiliter bibitur.

Pelles caprarum & hœdorum pectori, tam hyeme quàm æſtate proſunt.

Hirci ſanguis caliditate ſua ſolus Adamantem, qui nec igni, nec ferro domari poteſt, uincit & frangit. Eodem ferrum induratur, acuitur, purgaturq; acrius, quàm ſi lima teratur. Coagulatus hirci ſanguis inflammata hulcera ad maturitatem perducit. Idem potus calculos renum frangit. Coctus aut ex uino potus, uenenatorum telorum ictibus medetur. Calidus ſanguis illitus, maligna hulcera, melicerides, araneorumq; morſus ſanat.

SVS, MAIALIS, VERRES, APER. D

LVtulentus ille ſus, & immũdus porcus omnibus cognitus, & culinæ acceptiſſimus: indignus tamẽ quo ueſcatur magis immũda Iudæorum gens. Græcis ὗς, quod uocabulum utriq; generi commune eſt, ſicut Latinis Sus. Germa. ein Saw/Schwein. Verres huius generis eſt mas. Græcis χοῖρας. Aliàs Porcus. Germa. ein Eber. Maialis eſt porcus caſtratus. Germ. ein Barg. Aper eſt ſylueſtre genus, Græcis κάπρος. Germa. ein Wild ſchwein. Reſpondet hoc animal corporis diſpoſitione per omnia ferè homini, unde plurimum etiam corpus hominis nutrit.

DE PORCINA ET Aprugna carne.

Porcina uel ſuilla caro, inquit Simeon Sethi, boni ſucci eſt, & facilis concoctionis, cùm porcus anni unius eſt, propter ſimilitudinem, quam cum humano corpore habet. Quidam enim famis neceſsitate carnes humanas guſtauere, quas ſuillæ ſimiles guſtu prodiderunt. Alit uerò magis omnibus alijs cibarijs. Quærent fortaſsis aliqui, quonam pacto ſuilla magis alat, & præ alijs temperata uel mediocris ſit, cùm hoc ſemper animal in cœno & ſordibus uolutetur & nutriatur? quam dubitationẽ quidam ſoluentes, aiunt, Quòd niſi ualde bene temperatum foret ſuis corpus, nunquam malum nutrimentum in bonam carnem uerteret.

Quem-

A Quemadmodum enim in hominibus, qui corpore bene tẽperatò ſunt & ſano, rebus mali ſucci & alimentis non læduntur multum, quoniam natura cum tempore, quod noxium eſt in bonum ſuccum uertit, ſic & in brutis agit animalibus. Qui ergo humidi ſunt uentriculi, ſuillam non bene concoquunt, ſed obſepiuntur, ſuperuacaneamq; & ſuperfluam humiditatem, glutinoſumq; humorem actutum gignunt. At ſi probè concoquantur, bonum & boni ſucci alimentum facit, præſertim ſi porcus caricis alatur, ut enim aiunt, is apprimè ſuauis & boni ſucci fit. Huius uerò pulmo, ſi cataplaſmate ſuper ulcera ex attritu calceamentorum facta imponatur, mirificè prodeſt. Eiuſdem quoq; iecur cum uino ſumptum, uenenatorum morſibus medetur. Huius quoq; talus combuſtus diſcutit uentriculi uentoſitates, & diſſoluit capitis dolores. Sunt etiam pedes eius utiles, boniq; ſucci, bene enim concoquuntur: propterea ſe ex morbo reficientibus commodant. Fel etiam ſuis arefactum hæmorragijs medetur. Adeps eius cum aqua & cumino ſubacta, podagricis opitulatur. Aiunt etiam oſſa eius ſuſpenſa quartana laborantibus eſſe auxilio.

Porcelli, hoc eſt, nuper nati, ubera adhuc ſugentes, humidi ſunt & ſuperfluitatibus abundant: nec boni ſucci, propterea nõ bonum eſt ijs uti, quemadmodum nec uetuſtis porcis, quippe quibus malus inſit ſuccus.

Aprorum caro melior eſt, quàm ſuum domeſticorum, quòd tantas non habeant ſuperfluitates, nec glutinoſum gignant humorem. Qui ue-
B rò inter hos σκόταρια, hoc eſt, calli aprugni, ut nonnulli eruditi putant, dicuntur, difficulter concoquuntur & perficiuntur, propterea ab his abſtinendum.

VIRES IN MEDICINA.

Adeps porci hulceribus & aduſtionibus in unguenta additur.

Sanguinem excreantibus excrementa porci cum aqua & uino temperata prodeſſe aiunt. Eadem ratione laterum doloribus auxiliari.

Arefacta excrementa ex aceto ſumpta, dorſi doloribus mederi ferũt.

Verris iecur ebrietati tradunt reſiſtere. Apri cerebrum in uino ſumptũ contra ſerpentum uenena ualet.

Idem poteſt iecur eius, exectis prius tamen uenis, in uino & ruta quatuor obolorum pondere imbutum & potum.

Cerebrum apri, & genitalium eius ſanguis carbunculos ſanant.

Iecur lethargicos excitat.

Lapillos in iecori porci ſylueſtris fœminæ inuentos tritos ex uino calculum ueſicæ ferunt pellere.

Fel apri ſtrumas diſcutit, & ſplenis inflammationes ſedat.

Pulmo eius cum adipe impoſitus, frigore corruptis pedibus auxiliatur. Cum reſina & ceruſſa ſerpentia hulcera ſanat. Laridum coctum ad eadem imponitur. Vrina & ueſica apri in fumo arefacta, in cibo ſumpta, ueſicæ & calculi dolores ſedant. Apri quoq; urina ſeu ueſica in potu hydropicis prodeſt. Verris urina in uitro aſſeruata, aurium doloribus

medetur. Excrementorum apri cinis in uinum inſperſus, potusq́;, dyſenteriæ paralyſiq; membrorum auxiliatur. Adeps eius, mollit, calfacit & purgat: Vnde unguentis utiliter additur. C

EQVVS.

EQui quos Græci ἵππος uocant, Germa. **ein Pferdt/ Roß**/ noti ſunt omnibus. Sicut autem in omnibus laboribus aſſuetis animantibus, aures animi præbent inditium, ſic etiam in equis plus quàm in cæteris, ſiquidem horũ proprium, & peculiare eſt aures erigere. Sanguis equinus cauſticis medicamentis adhibetur. Lac aluum mollit, & hominem contriſtat. Cruda equi excrementa aduſta ſanguinem ſiſtunt.

Adeps eius menſibus muliebribus, & internis hulceribus medetur.

Si excrementis equi fœminæ ſuffiantur, ſecũdæ & mortui fœtus expelluntur. Lac eius potum matricis dolores ſedat, & comitialibus ſubuenit. Excrementa arida ſanguinem ſiſtunt, & auribus inſtillata dolorẽ pellunt. Adeps chronicis fluxibus, & hulceribus pectoris commodat.

Cutis equulei uſta & cum aqua hulceribus oris illita, refrigerat ea.

Lichenes qui ſunt in equorum genibus, triti, & in aceto poti comitialibus mederi traduntur.

Equi tepidus ſanguis mulieribus in potu datus, partum maturat. Excrementa in aceto trita & illita ſanguinem ſiſtunt. Lac equi, inſcienti D fœminæ ante congreſſum in potu datum fœcundam reddit.

Dentes equini noctu capiti ſuppoſiti, ſternutationi obſiſtere traduntur. Equulei dens infantibus appenſus dentes ipſorum maturat.

ASINVS.

SVmma rudes aſini rerum faſtigia ſcandunt, Inquit Euricius Cordus. Auribus tamen uociſq; ignauo ſonitu ſe produnt. Græcis ὄνος, Germ. **ein Eſel**. Regionibus maximè gaudet frigidis. Dorſi pars poſterior anteriore eſt robuſtior. Caput reliquis membris eſt infirmius. Parturiens aſina ob uiſus hebetudinem in ſobole, lucem formidat. Lauacrum ex decocto carnis aſininæ tremulis ex ebrietate membris confert.

Toſtum eius iecur ieiuno ſumptum ſtomacho comitialibus fert opẽ.

Ad eadem ualent tritæ & uſtæ ungulæ. Puluis carnis eius rimas ex frigore contractas curat.

Vſti iecoris cinis lapſam uuulam reſtituit. Pota urina lumborum, & renum dolores ſedat.

Vrina onagri, Galeno teſte, calculum ueſicæ frangit.

Sanguis aſini fluxus ſanguinis ſiſtit. Adeps eius maculas cutis extergit. Excrementa ad omnis generis ſanguinis fluxus adhibentur.

Paſcentis

A Paſcentis aſini excrementa uino mixta, ictui ſcorpionis ſunt remedio.

Lac eius ſubtilis & aqueæ eſt ſubſtantiæ, tuſsi, excreationi ſanguinis, & hydropi medetur, aluum mollit, phthiſi ſubuenit, gingiuas confortat, *Lac aſininum.* ac dentes purgat. Letalibus morbis, inteſtinorum exulcerationi, & alui conſtipationi plurimum commodat. Vertigine, dolore capitis, auriũq; ſuſurro laborantibus officit. Præſertim uerò ſomno dare operam poſt eius uſum eſt incommodum. Obeſt autem præcipuè ijs qui infirmioris naturæ habent capita. Neronis concubinam lacte aſinino corpus ſuum, quoties balneo exiret, abluiſſe legimus.

Tres quatuórue ſanguinis aſinini guttæ in uino ſumptæ, febrim quotidianam pellunt. Adeps eius ad Venerem incitat. Medulla podagram & membrorum tumores ſiſtit.

Splen in aqua contuſus mammis appoſitus lac generat. Aluum mollit, dentes ac gingiuam confortat, phtiſicis auxiliatur, maculas cutis extergit, dealbat, & teneram reddit. Vrina eius pota iſchiadicis fert opem. Pulmo & lingua infumigata trita in potu ſumpta tuſsi medentur. Iecur domeſtici aſini, toſtum ſumptum comitialibus auxiliatur. Idem præſtat ungularum eius cinis, per dies plures ad ℨ j. ſumptus. Emplaſtrum ex eodem cinere indurata apoſtemata diſcutit: rimis inſperſus eaſdem ſanat.

Excrementa uſta per emplaſtrum impoſita, ſiue etiam in uino cui Xy
B linon intinctum fuit trita, ſanguinem ſiſtunt.

Puluis iecoris aſinini urſi adipe, & oleo modico mixtus, alopecias ſanat. Excrementa ſiſtunt uenarum & arteriarum ſanguinem.

Vrina naribus inſtillata ſanguinis fluxum cohibet.

Plinius. Annulus ex ungulis, & oſsibus aſini confectus, haudquaquã tamen nigri coloris, à comitiali morbo præſeruat.

Suffitus ex pulmone aſini omnia impura animantia ex ædibus expellit.

MVLVS.

MVlus, Græcis ἡμίονος, & ὀρεύς. Germ. **ein Maulesel**/ ex aſino & equa naſcitur, animal infœcundum. (Vnde prouerb. Cùm mula pepererit) quarundam etiam aſini proprietatũ particeps. Cutis ac cinis mulæ aduſtionibus ignis imponuntur. Attritus item calceamentorum ac fiſtulas ſanat. Si domum ſiniſtra mulæ ungula ſuffias, mures & glires ex ea diſcedunt.

CANIS.

CAnis, Græcis Κύων, Germa. **ein Hund**. Horum genera ſunt uaria: alij quadrupedibus, alij auibus inſidiantur: alij pecorum, alij ædium cuſtodiam gerunt.

Sanguis eius potus tremulos liberat. Caput eius ſiue neruoſa caro aduſta, & in pulueres redacta, morſum rabidi canis ſanat. Dentium canis puluis dolores gingiuæ & dentium ſiſtit. Cor eius in potu ſumptum contra latratum canum (ut ferunt) cuſtodit. Fel in melle ſumptum oculos curat. Lac potum capillorum prouentui obſiſtit. C

In uino aut melle potum mortuos fœtus expellit. Adeps eius podagricis auriumq; dolori auxiliatur. Sanguis alopecias reſtituit. Vrina uerrucas abigit. Lac primogenituræ canis omnes capillorum deciſiones prohibet, & partum in utero maturat. Vrina cum nitro temperata lepram et pruritum ſanat. Sanguis canum contra ueneficarum uenenum præſentiſsimum eſt remedium. Fel canis cum melle lippitudines oculorum ſanat. Adipe canum lendes capitis purgantur.

Chirotheca ex corio canino confecta contra ſcabiem & tuſsim ualet. Vrina canis cum puluere capillorum eius illita, uerrucas pellit. Lingua eius maximam in ſe medicam uim habet, & ſua enim, & aliorũ uulnera hac ſanat: & quod maius eſt, pedem, ſi uulnus lingua pertingere nequeat, lambit, eumq; uulneri ſanando imponit, remedij à natura inditi certiſsimus.

Gallinarum excrementa in cibum canum immixta, à rabie eos præſeruant. Oleo cane inuncto omnes confeſtim pulices deſiliunt.

Nigri canis (ut aiunt) dens contra allatrationem canum cuſtodit.

Albi canis excrementa trita, in iure gallinæ ante ſolis exortum ſumpta, aluum ſiſtunt: ictericis proſunt. D

Stercus canis, ut Galenus ſcribit, qui ſolis fuerit oſsibus, integrum biduum nutritus, durum, candidum minimeq; fœtens ſtercus eſt: quod exiccatum redactumq; in pollinem, ad anginam, dyſenteriam, et ſummè inueterata ulcera optimè accommodatur: ad anginam quidem ijs miſtũ, quæ alicui huic affectui conueniunt: ad dyſenteriam uerò iniectum lacti decocto, aut quod ſilices candentes, aut cylindros ferreos extinxerit.

FELES.

FEles, aliàs Catus, ab aſtutia uidelicet, quaſi Cautus. Veteres enim catos dicebant cautos, & aſtutos. Græcis γαλεώτης, Germa. Katz/murium perpetuus hoſtis, dentibus & ungulis leoni eſt ſimilis, eosq; ſicut & Leo contrahit & expandit: animal moribus pudiciſsimis, & pulchritudinis amantiſſimum. Valeriana herba ſummoperè delectatur, cui ob id etiam nomen eſt inditum, quòd Katzenkraut eam uocant.

Caro Felium ſubſtantiæ eſt humidæ & mollis.

Morſus Felium uenenatæ eſt naturæ, obſiſtitur tamẽ ei facilè, emplaſtro ex cepis & ſyluestri Calamintha.

Cati ſyluestres ſuffitum rutarum, & amygdalorum formidant.

Syluestrium catorum caro calidæ & ſiccæ eſt naturæ, dolores aureæ

uenæ

A uenæ ſedat, calfacit renes, dolorem pruritus ſiſtit. Excrementa Felium mixta melle & aceto, alopecias ſanant.

LEO.

LEo, Græcis λέων. Germ. ein Lew. De leonibus eorumq; natura, & gratia erga benefactores, Plinius lib. 8. cap. 16.

Rex ipſe animantium: cordatum, magnanimum ac nobile animal, iubatam ceruicem habet, gaudetq; excelſis montibus. Leæna uerò iuba caret. Inſidias animaduertens uenatorum ueſtigia pedum cauda, ne à uenatoribus obſeruetur, tegit. Fœtus eius triduum poſt partum ſomno detinetur, poſteaq; rugitu leonis excitatur. Ad quercus attactum horrere, & trepidare leo fertur: Galli item cantum expaueſcere.

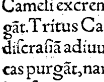
Adipe leonis perunctum, à luporum inſultu ſecurum tradunt. Adeps eius dura hulcera mollit & aperit. Cum oleo faciei maculas extergit, & aduſtionibus medetur.

CAMELVS.

CAmeli, Plinius lib. 28. ca. 9. meminit. Animal eſt informe, collo longo, pedibus nodoſis, greſſu tardo, dorſo
B gibboſo. Virgæ eius duræ & neruoſæ, unde etiã nerui arcubus conficiuntur. Caro eius urinam ciet. Adeps eius aureæ uenę utiliter illinitur. Cerebrum arefactum in potu ſumptũ comitialibus auxiliatur. Earũdem eſt uiriũ ſanguis, qui arefactus quoq; & coctus fluxus ſiſtit, atq; cum uino ictibus telorũ medetur. Potus uerò poſt menſtruas mulierum purgationes, cõceptionem adiuuat, & cõſtipatas matrices ſoluit. Vrina hydropicis cõmodat, fœtori narium prodeſt, inteſtinorumq; cõſtipationes fortiter diſcutit, furfures capitis decidere facit. Albi Cameli excremẽta melle trita tumores ſiſtũt, & inflammata uulnera purgãt. Tritus Cameli ſanguis dyſenteriæ obſiſtit. Lac potũ ueneno reſiſtit, diſcraſiã adiuuat & corrigit, corpus & uentrẽ nutrit. Excrementa uerrucas purgãt, nariũ fluxũ ſedãt. Cum alijs medicamentis ſumpta comitialibus ferunt opem, peſtifera itẽ hulcera, tumores & melicerides aperiunt.

CASTOR, FIBER.

CAſtor, κάμφιβιον eſt animal, terra & aqua uiuens, ac corpore ſuo naturam terreſtrium, cauda uerò aquatilium obtinens. De Fibro Plinius lib. 8. cap. 30. Marino cani eſt ſimilis, lõgus ac tenuis, dẽtibus acutis, cute precioſiſsima, quæ quò nigrior, hòc eſt præſtantior, colore Damæ nõ diſsimilis, capillo tamen ſubtiliore ac elegantiore. Cauda eius piſciũ eſt caudæ & ſapore & forma ſimilis, qua extra aquã exiſtente diu ſupereſſe nequit.

Poſteriores

Poſteriores pedes anſerinis,priores caninis reſpondent. Cateruatim ſyluam ingredientes ligna dentibus cædunt, eaq; mira arte ad cauernas apportant,aliquem enim ex numero ipſorum in dorſum cōijcientes pedibus ipſius tanquam plauſtro ligna interponunt, eumq; cauda,uelut equi currum temone, ad antrum attrahūt, corticeq; lignorum ueſcentes miras ex lignis habitationes extruunt. Piſcibus inſidias tendit. Adeps eius comitialibus medetur. Teſticulos habet duos,quibus humor melleus adhæret,hi caſtori excinduntur ac bene purgati in ſole exiccantur: ſiccati uerò in loco umbroſo & tenebricoſo ſuſpenduntur. C

Caſtorium in ſeptennium citra ullam corruptionem aſſeruatur. Interius quod eſt in teſticulis,medicamentis admiſcetur, cutis exterior abijcitur.

VIRES CASTORII.

Calidum eſt in gradu tertio,ſiccum uerò in ſecundo.

Vires eius ſunt calfacere,exiccare,purgare, unde conuulſionibus ex nimia repletione prouenientibus, & tremulis auxiliatur.

Ruta & aceto mixtum naribus inſtillatum,cerebrum confortat,capitis dolorem pellit.

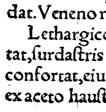
In uino potum comitialibus medetur. Omnibus in ſumma damnis ex frigore prouenientibus opem fert caſtorium. Tritum ſuppoſitum linguam impeditam reſtituit. Decoctum cum uino illitum,neruorū uitijs ſubuenit.Conuulſiones prohibet. Menſes ac partus cum pipere & hydromeli ſumptum ciet. D Idem potum uel illitum, tremulis,& neruorum uitijs prodeſt,febres pellit,refrigerata membra calfacit,Calidis affectionibus officit.Cum ſucco rutæ comitialibus datur. Contra apoplexiam linguæ puluis caſtorij,donec diſſoluatur ſupponitur.

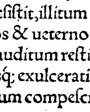
Vinum cum caſtoreo decoctum cum ruta & elelisphaco,contra totius corporis paralyſin bibitur. Lethargicis in ſternutamentum miſcetur.

Paſsiones pulmonis,& humores cerebri cum pulegio ſumptum emēdat. Veneno reſiſtit,illitum tremulis, paralyticis,& hydropicis ſubuenit.

Lethargicos & ueterno obdormiſcentes oleo & aceto mixtum excitat,ſurdaſtris auditum reſtituit. Fumus eius naribus attractus pulmonē confortat,eiuſq; exulcerationem reprimit, tormina & inflammationes ex aceto hauſtum compeſcit,partus,ſecundaſq; expellit.

CERVVS.

CEruus,Græcis ἔλαφος, Ger. ein Hirſ/ animal uelociſsimum, unde aërei pedes poëtis cognominantur, cornua in frōte ſpinoſa gerens. Clauorum numerus à ſecundo ad ſextum uſq; annum in cornibus augetur. Serpentem ſentiens aqua os replet eamq; in foramen,quo ſerpens latet, infundit,poſtea ſpiritu ſuo extractum ſerpentem pedibus proterit.

Amnem

A Amnem tranãtes ordine facto poſterior priori capite ſuo incumbit, prior autem defatigatus retrocedit, & ſimiliter poſtremo incumbit, idq; donec amnem tranarint. Tempore coitus hoſtiliter pro ceruarum genere depugnant.

DE CERVORVM CARNE.

Ceruorum carnes, inquit Simeon Sethi, mali ſucci ſunt, & difficilis cõcoctionis, & bilem atram gignunt, oportet autem eos qui uenantur æſtatis tempus obſeruare, quòd uidelicet eo tempore uiperis, & ſerpentibus cerui ueſcantur, atq; ideo ſiticuloſi fiunt: at hi ſuapte natura norũt, quòd ſi aquam ante illorum concoctionem hauſerint, intereunt: propterea ſitim tolerant, eaq; incenduntur. Ceruorum igitur carnes eo anni tempore ſumptæ uiroſæ ſunt & ualde noxiæ: & idcirco cauendum, ne ijs æſtate ueſcamur. Per hyemem uerò tutius ſumuntur, meliusq; concoquũtur, propter interiorem caliditatem. Sed ſi non probè digerantur, craſſum humorem gignunt, iecurq; & lienem obſtruunt, & ſepiunt. Ferunt etiam, ſi quis crebrius & ſine modo ijs ueſcatur, corpus tremulũ, & quod non conſiſtat, efficere. Medulla uerò & pingue ceruorum durities carcinomatum diſcutit, & mollefacit, ſi ſuperponatur.

Cornu autem ceruorum frigidum eſt & ſiccum, quo domos ſuffiunt quidam, ut ſerpentes pellant, & ad ſtrangurias, & obſtructiones utũtur,
B & ad pellendas è uentre tineas & uermes: ſed pulmonem tamen hoc lædit. Aiunt etiam ſi à difficulter pariente ſuperferatur, iuuamento eſſe. Sanguis uerò ceruinus deſiccatus, & tritus ſumptus, à uenenatis beſtijs morſos iuuare dicitur. Si autem cerui genitale ſimiliter deſiccatum, & lima in ſcobem redactum cum uino potetur, morſibus uiperæ ſuccurrit.

Ceruinus ſanguis oleo decoctus, coxẽdicis, lumborum, & lateris doloribus, inteſtinorum corruptioni, & ſanguinis fluxui medetur. Vino potus uenenata apoſtemata, & induratas uenas ſanat. In aceto feruefactum ceruinum cornu, ſi eo gingiuæ colluantur, dolorem adimit, & cõfortat. Infrictum dentes expurgat. Cinis eius elotus & epotus, dyſenterícis, fluxui uentris, & ueſicæ doloribus, prodeſt. Exiccat menſtrua, & regio morbo opitulatur. Melle mixtus cinis uermes ex inteſtinis expellit.

Cornu cerui ſplenis doloribus ſalutare eſt, ſingultus item reprimit.

Vrina cerui aurium exulcerationibus medetur.

Extrema caudæ ceruinæ pars uenenata eſt, nec ulli uſui apta.

Pulmo cum gutture infumigatus, & melle tritus, tuſsim pellit.

Adeps cum aceto ſanguinem ſiſtit. Adeps uerò ex ceruæ uulua ad maximos uſus aſſeruatur. Fumus aduſti ceruini cornu comitiales recreat, omniaq; uenenata abigit.

Idem cinis oleo roſaceo ſiue aceto illitus, capitis dolorem ſedat, dentes uacillantes hoc colluti firmantur, fluxui narium, capitis, & ſanguinis excreationi ſubuenit.

Cum

Digitized by Google

Cum uino puluis ſumptus regio morbo auxiliatur. Tradit Ariſtoteles, quòd ſiniſtrum cornu, quaſi in eo opis aliquid habeat, abſcondat. C

Aqua ceruini cornu bis térue in die ſumpta, menſtrua ſedat.

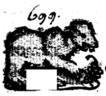
Sanguine aut adipe cerui inunctus, ſecurus eſt à morſu ſerpentum, & ueneni læſione. Maximam autem contra uenena labia eius uim habent.

ELEPHAS.

Elephas, Græcis ἐλέφας Germa. **Elephant**. De Elephātum natura, ſenſu, memoria, pugna, captura, manſuefactione, partu, cæteriſq́;, uide multa apud Plinium lib. 8. capitibus primis undecim. Animal eſt manſuetiſsimum, quod facillimè domari poteſt, tantæ fortitudinis, ut muros fronte ſua deſtruat, & arbores conuellat. Biennium in utero fœtum gerit, tertio tādem anno excludit unicam prolem, nec amplius parit. Trecentos poſſe annos uiuere ſcribunt. Lapſus ſurgere nequit, continuos enim oſſeos pedes habet. Dormiens robori firmiſsimo innititur, quod obſeruantes uenatores in imo, ne animaduertat animal, diſſecant, ut innitens elephas unà cum arbore prolabatur. Sanguis elephantis, præſertim maſculi, fluxum ſiſtit cerebri. Venter febricitantis ſi excremēto elephantis ſuffiatur, maximam opem ſentit.

VRSVS. D

Vrſus, Græcis ἄρκτος, crudele & informe eſt animal, capite imbecillo, pedibus et lumbis robuſtiſsimis, unde erecto interdum corpore dimicare ſolet.

Fertur hyberno tempore in antro ex ungularum ſuccu ſe ſuſtentare. De natura & fœtu Vrſorum Plinius lib. 8 cap. 36.

Caro urſi uiſcoſum humorem generat, concoctioniſq́; eſt difficilis, quare medicamentis potius quàm cibis admiſcetur.

Fel eius eſt calidum & ſiccum, comitialibus & paralyticis prodeſt.

Fel autem à iecore cum ueſica in qua conditur, abſcindetur, ſuſpēdeturq́; ut areſiat, ſicq́; ad biennium aſſeruari poterit. Oculi eius effoſsi ſiniſtro alligati humero, quartanā febrim pellūt. Adeps alopecijs illinitur.

Electuarium de felle urſi comitialibus medetur.

VVLPES.

Vulpeculæ aſtutia prouerbio locum fecit, Græcis ἀλώπηξ dicitur. Germa. **ein Fuchs**. Capillis eſt & denſis & oblongis, cauda magna & denſa. Sentiens melem ex antro abeſſe aluum ante ingreſſum ſpeluncæ exonerat, adueniens inde Meles, uiſo ſtercore, relicto antro diffugit, ſicq́; aſtu ſuo uulpecula cauerna, nullam propriam ſibi apparans, ſed alienam fraude occupans, potitur. Succu ex abiete manante confortatur.

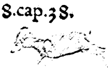
A tatur. Famem ſentiens inſtar canis latrat, nullamq; prædam inueniens dorſo ſe ex aëre recreationem capiens, non aliter atq; ſi mortua eſſet, imponit, quod uidentes aues cadauer eſſe credunt, aduolanteſq; à uulpecula apprehenduntur. Canum inſidias ſentiens caudam ſub pedibus, ne curſui ſit impedimento, recondit. Videns autem ſe obrui caudam permingit, ex cuius fœtore canes diffugiunt. Adeps eius illitus conuulſionibus eſt auxilio. Sanguis eius arefactus, & tritus calculo renum & ueſicæ medetur. Linguam dyſpnœicis ſalutarem ferunt. Pellis eius naturæ eſt calidiſsimę, unde humidę exiſtentes naturę ijs confortantur. Fit ex hoc Lohoch de pulmone uulpis dictum, quod abſtergit, & conſolidat ulcera pectoris & pulmonis, præferturq; alijs remedijs & phthiſi. Oleum itē uulpinum dictum, quòd ad podagras & reliquas arthritidis ſpecies, ac dorſi renumq; dolorem eſt efficaciſsimum.

SCIVRVS. Grecis Σκίουρος.

SCiurus ab umbra caudę ſuę nomen habet. Germa. **ein Eychhorn**. Notum animal, muſtela maius, ſed breuius, rubicundi coloris, preterquam in uentre, qui candet. Mirę in ſaliendo uelocitatis, ut arbores ſaltu tranſuolet. Amnem tranſiturum, lignum aliquod leue, cui inſidet, aquę imponit, caudaq; ueli uice, flante uento, utitur. Nucibus, quas æſtate in cauernas ſuas B comportat, ad futuram ſibi hyemem proſpicit, dulciq; cibo gaudet. Præuident tempeſtatē, obturatiſq; qua ſpiraturus eſt uentus cauernis, ex alia parte fores aperiunt: quod atteſtatur Plinius lib. 8. cap. 38.

CAPREA.

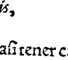
CAprea, Græcis Δορκάς. Ger. **ein Wild geyß/ Rechbock/ Gembs**/ cuius maſculinum capreus: ſylueſtre eſt caprarū genus, in rupibus & locis inacceſsis agens. Vnde facilè uenatorū inſidias euitat. Sin propinquas in colle inſidias animaduertat, ex ijſdem ſe pręcipitans, illæſa in cornua prolabitur. Meminit earum Martialis, cùm inquit:

Pendentem ſumma capream de rupe uidebis,
Caſuram ſperes, decipit illa canes.

Hinc diminutiuum eſt factū capreolus, quaſi tener capreus. Vt apud Verg. Præterea duo nec tuta mihi ualle reperti Capreoli.

Excremēta caprearū in uino ſumpta, ictericis proſunt. Cū Spicæ nardi folijs mēſes cient. Cū aceto impoſita fluxū ſanguinis ſiſtūt. Vſta & cū aceto mixta, alopecijs illinuntur. Adeps earum podagricis auxiliatur.

DAMA.

DAma Græcis Πρώξ. Germa. **ein Dāmlin**, ex ſylueſtrium caprarū eſt genere. Timidum & imbelle animal: unde Mart. Imbelles Damæ nil niſi præda ſumus. Et Ver. Cum canibus timidi uenient ad pocula Da

mæ. De his Plin. lib. 8. cap. 56. Damę, inquit, manſueſcunt rarò, cũm feręc dici iure non poſsint. Complura nanq; ſunt nec placida, nec fera, ſed mediæ inter utrunq; naturæ. C

MELIS.

MElis, Μελὶς, à melle nomẽ accepit, cuius eſt auidiſsimũ animal, aluearibus ob hoc maximè infeſtum. Alio nomine Taxus et Taxo dicitur. Ger. **ein Dachs**. Viuit in cauernis, dorſo lato, pedibus breuibus, magnitudine uulpis, colore felis, cute denſa, et pilis hiſpidis: mordax & aſperũ animal: dorſo & uertice nigricat, reliqua parte candet. De natura eius lib. 8. cap. 38. inquit Plinius: Melibus hęc eſt natura, & in metu ſolertia, ut ſufflata cute diſtenta, ictus hominum & morſus canum auertant. Adeps eius inter reliquas utilitates renum doloribus auxiliatur. Sanguis in canicularibus diſtillatus ad ℨ ij. uel ℥ ij. s. ſumptus peſti eſt auxilio.

ERINACEVS, ECHINVS.

ERinaceus, quẽ Echinũ uocant Gręci, Ger. **ein Igel**/animal ſpinis circũuallatum, quib. telorũ uice aduerſus inſidias utiť, ita eas expandẽs & acuẽs, ut attingi nequeat. Cibũ quęſiturus fructus inuentos aculeis ſuis infigit, infixos ad ſpeluncã ſuam defert. De Erinacei natura uide Plin. lib. 8. cap. 37. Caro enim uim habet exiccãdi & ſoluẽdi, uentriculũ confortat, uẽtrem ſoluit, D urinã ciet, eſtq; utiliſsima ĳs quorum natura ad leprã, & puſtulas peſtiferas uergit. Caro ſiue iecur eius in ſirupo cũ melle ſumptum, renũ uitĳs, aquę quę intercutẽ ſubĳt, conuulſionibus, elephãtiaſi, & uiſcerum fluxionibus eſt auxilio.

Hiſtrix. Eſt etiam aliud Echinorum genus, Hiſtrix à Latinis dictum, lõgis aculeis, quos in aduerſos torquet. Cuius meminit Plin. lib. 8. cap. 35. Vulgò Porcus ſpinoſus dicitur, **ein Stachelſaw**. De hoc Calphurnius:

Venit & hirſuta ſpinoſior hiſtrice barba.

ERINACEVS MARINVS.

EChinus marinus orbicularis eſt formę, aculeis circũuallatus, quibus pedũ uice utitur, orbiculari greſſu incedens. Vẽtriculo et utero prodeſt. Teſta eius cruda inaſſata medicamentis adhibetur, quę pſoras abſtergunt. Crematę uerò teſtę cinis putrida hulcera expurgat, & luxuriantem carnem reprimit.

LEPVS. CVNICVLVS.

LEpus, Gręcis λαγώς, Ger. **ein Haſ**. Cuniculus, Græcis δασύπους. German. **ein Künglin/Caneingen**. Oĩbus noti ſunt. Animalculũ eſt uelociſsimę ac timidiſsimę naturę, auritũ, poſteriores pedes anterioribus lõgiores ſunt, unde facilius collem aſcendit quàm deſcendit.

Apertis

A Apertis oculis ſomno indulget. Fœcundiſsimum natura genus Leporum & Cuniculorum, ſingulis menſibus ſobolem procreans.

Sanguis leporis uitia cutis in facie ſanat. Alopecijs cinis capitis eius cum aceto medetur. Cerebrum eius inaſſatum tremoribus ex ualetudine contractis iuuandis editur. Iure carnis eius abluti podagrici opem ſentiunt. Sanguis eius illitus uitiliginem lentiginesq; ſanat.

Comitialibus iecur areſactum ad ℥ j. datum prodeſt. Excrementa leporis aceto imbuta, inueterata, & luxuriantia damna illita adiuuant.

Fel leporis oculorum uitia melle commixtum reſtituit. Caro eius plus omni reliqua melancholici humoris generat. Teſticuli leporis ueneno reſiſtunt, in aceto ſumpti. In menſe Martio uiui aduſti leporis cinis calculo cum uino potus, fert opem. Genis infantum cerebrum leporis illitum facilem dentitionem parit.

Cuniculi eiuſdem propè naturæ ſunt cum leporibus, ſicut & lepores fœcundiſsimi.

LYNX.

Lynx, Germa. **ein Luchs**/ animal eſt Lupo ſimile, pelle autem maculoſa, uelut Pardi, unde maculoſam Vergilius nominat. Viſu adeò acuto, ut prouerbio locum fecerit: lingua ſerpentem refert, eamq; quàm longiſsimè exerit, collum habet flexile, ungulas grandes, unicum tãtùm B fœtum edit. Vrinam eius in lapidem Lyncurium indurari falſò creditur, ut in gemmis infrà latius dicetur.

Corpori aſperſa uel illita, pruritum ſedat.

LVPVS.

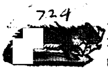

Lupus, Græcis λύκος. Germa. **ein Wolff**. Animal rapaciſsimum & fraudulentiſsimum. Vrina eius ſecundum Lunæ augmentum & decrementum augetur. Super huius tepidam adhuc urinam lotium reddentia animãtia nunquam concipere traduntur. Famem per aliquot dies ſufferre ualet lupus, unaq; poſtea uice tantum deuorat, ut ad triduum aut ultrà etiam ſufficiat. Cor eius areſactum & aſſeruatum optimum de ſe odorem præbet. Comitialibus quoq; aduſtum, & tritum in potu ſumptum, medetur. *Capiendus ut vulpes uide mox.*

Lupinum ſtercus candidum, ut refert Galenus, colicis quidam dandum, aut uino albo aut aqua diſtemperatum, putabat, nec tantùm in paroxyſmis, ſed etiam in interuallis, ſiquidem uacarent phlegmone, & feliciter illi ceſsit negocium. Verùm illud etiam in eo mirabar, quòd uel appenſum ilijs uinculo confecto ex lana ouis à lupo laniatæ, aut ex ceruina pelle, euidenter aliquoties iuuiſſet.

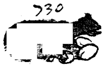
Digitized by Google

LVTRA.

724

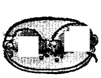
LVtra, Græcis ἐνυδρίς. Germa. **ein Otter**. Animalium callidiſsimum ex fibrorum genere, cuius mentionem facit Plin. lib. 8. cap. 30. Feli per omnia, præterquàm capite, ſimile, coloris nigricantis, piſcinis & aquis unde uictũ ſibi quærit, cohabitans. Spiritum ex aëre, quamuis etiam ſub aqua aliquandiu ſe ſuſtentare ualeat, ducit. Hinc fit, quòd aliquando in piſcatorum retia ex cupiditate prædæ delapſa, quoniam egredi commodè nequit, neq; donec nodos dilaceret ſub aqua ſpiritum ducere poteſt, ſuffocata inuenitur. Cibi eſt animal adeò auidum, ut maximos piſcium aceruos in ſpeluncam ſuam deferat, quorum putrefactione & fœtore aërem quoq; uicinum inficit. C

MVSTELA.

730

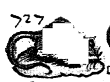
MVſtela, Græcis γαλῆ. Germa. **ein Wiſel**. Animalium eſt aſtutiſſimum, maximam fœtus ſui curam gerens, quos ſubinde ne inueniantur transfert, in cauernis petrarum degens, longumq́; ſomnum ducens. Hæc cum ſerpẽte dimicatura ruta ſe munit. Ex immaturis ficubus, earumq́; folijs, emplaſtra contra Muſtelæ morſum, qui ſubitum dolorem adfert, conficiũtur. Similiter ex cepis & allio. Rutarum odor muſtelas pellit. Sanguis eius cũ Arnogloſſa illitus, podagricos adiuuat. Cinis cum aqua potus phre- D
neticis fert auxilium, lepramq́; curat.

MVS.

MVs, Græcis μῦς. Germa. **ein Mauß**. Horum uaria ſunt genera. Chameleontis ſuccus aqua & oleotẽperatus mures allicit, poſteaq́;, niſi aqua confeſtim recreentur, perimit. Stercus murium alopecias cum albo ſinapi, naſturtio, cepis, & allio mixtum ſanat. Mures quoq; interimit pulmentum ex Arſenico citrino, & farina cõfectum: Similiter ſuffitus ligni arboris Taxi: Helleborum item farina ſubactum. Contra mures hortorum remedia ſunt initio huius operis expoſita.

GLIS.

727

GLis, Græcis ἰλειός. Germ. **ein Ratten**. Suſpicatur Valerius Cordus glirem eſſe μυγάλην, Murem araneũ Latini uocant, à μῦς, id eſt, Mus, & γαλῆ, id eſt, Muſtela, quòd mediam inter muſtelam, & murem formam habeat. Peſtiferum eſt glis animal, uenenum in cauda noxium condens. Vrina eius quamcunq; corporis partem contigerit, eandẽ ad oſſa uſq; putrefacit, uulnusq́; inſanabile efficit. Diffugere tradunt glires, ſi ſiniſtra mulæ ungula domus ſuffiat. Excrementa glirium cum aceto & Roremarino alopecias ſanant: pota uerò calculum diſcutiunt.

TALPA.

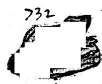
A
TALPA.

TAlpa, Græcis ἀσπάλαξ. German. **ein Muldtwurff.** Murium generis eſt, nigrum ac cæcum animal, ſub terra uiuens, cuius cuniculos perrepit, ac ſubinde terram egerit. Quomodo capiendę ſint talpæ ſuprà, eſt expoſitum.

Vſta in cinerem cum oui albumine lepris illinitur. Sanguis eius alopecias capillis explet. Cinis eiuſdem fiſtularum putredines conſumit. Qui iecur eius comederit, aut uiuam manu compreſſerit, eum à febri ſecurũ eodem anno fore credunt.

RANA.

RAna, Græcis βάτραχος, Germ. **ein Froſch.** In uſu ſunt uirides, ex quarum etiam genere ſunt quas Germani **Laubfröſch** appellant. Reliquæ ranæ, quæ non ſunt uirides, uenenum habent. Viuę in teſta aduſtæ alopecias curãt. Fel earum lumbricos pellit. Fel in cinerem uſtum febribus mederi ferũt. Succus ranarum ex oleo & ſale coctarum prodeſt collo diſtortis. Sanguinem cinis earundem ſiſtit. Hulceribus & membrorum iuncturis prodeſt. Dicto modo coctæ uenenatis uermibus, & lepræ obſiſtunt. Dentiũ dolorem ſedant, ſi aquatilium ranarum decocto os colluatur.

B
BVFO.

BVfo, Græcis μύοξος, Germa. **ein Krott.** Animal eſt teterrimum, & plurimum noxium, ranarum ſimilitudine, fœtens. Naturæ eſt frigidiſsimæ. Cor circa collum habet, unde niſi confixo collo non moritur. Bini plerunq; cum concentu prodeunt. Eleliſphaci eſu, à quo tamen interitum ſentit, plurimum delectatur. In capite eius lapis inuenitur, cui contra uenena uis adſcribitur.

CROCODILVS, & Scincus.

CRocodilus Aegypti eſt animal quadrupedes apud Nilum, terra & flumine, ut inquit Plinius, infeſtum. Magnitudine excedit plerunq; duodeuiginti cubitos. Oua magnitudine parit quanta anſerum, quibus eo loco incubat, quo ſummo actu eo anno egreſſurus eſt Nilus. Die in terra, noctu in aqua agit, ἀμφίβιον exiſtẽs. Multa de hoc Plin. lib. 8. ca. 25.

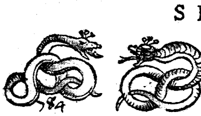
Sunt ex Crocodili genere Scinci Officinarum, quos Crocodilos ter-

reſtres uocant. Pro ueris tamen Scincis terreſtribúſue Crocodilibus ſæpe aquaticæ lacertæ uenduntur, quæ noxiæ ſunt. C

Vſus Scincorum, quibus utuntur Officinæ, fertur eſſe contra ſumptum uenenum, alioſq; defectus.

Crocodilorum terreſtriũ ſtercus, Galeno teſte, abſtergendi & deſiccandi uim poſsidet moderatam, quod mulierum luxus precioſum reddidit: à facie ſiquidem ephelim tollit, uitiliginem item & lichenas.

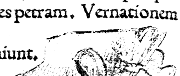
SERPENS.

SErpens ſeu coluber, Græcis ὄφις, eſt nomen generale ad ea quæ terra abſq; pedibus animantia ſerpunt. Ger. ein Schlang. Suntq; multæ earum ſpecies. Nicander uiginti duas in Theriacis ſuis enumerat, cuiuſmodi ſunt: Vipera, Aſpis, *Serpentũ ſpecies ex Nicãdro.* Ceraſtes, Hæmorrhois, Sepedon, Dipſas, Cherſydros, Amphisbæna, Scytale, Baſiliſcus, Dryinas, ſeu Chelydrus uel Hydrus. Draco, Cenchrynes, Aſcalabus, Elopes, Libyes, Myagri coronati, Acontiæ, Typhlopes, Moluri.

Exuuias quotannis deponunt, abſtinentia cibi, ut ferunt, corpus primũm attenuantes, poſtea anguſtam perrepentes petram. Vernationem *Vernatio Senecta anguium.* & ſenectam anguium id uocant.

Coctæ hæ in oleo mirè aurium dolorem leniunt. D

VIPERA.

VIpera, Græcis ἔχις dicitur, fœmina uerò ἔχιδνα, ſoboles uiperæ ἐχιδεῖς, ſicut Nicander in Theriacis diſtinguit. Germa. ein Nater / ut uult Ioachimus Camerarius in commentarijs ſuis de Theriacis. Autor eſt Nicander, fœminam in coitu mari caput mordicus abſcindere, rurſus eandem pœnam luere, maturo iam partu uterum perrodente: quod falſum eſſe Iaochimus Camerarius experientia aſſerit. Fœmina huius generis ad Theriacam à ueteribus eſt expetita.

ASPIS.

Ασπὶς ex ſerpentum genere, oĩm uenenatorum, Nicandro teſte, pernicioſiſsimus, ſinuoſo incedens greſſu, erecto capite: Longitudo eius eſt orgyiæ, color ſqualidus, aliàs uiridis & maculoſus, aliàs cinereus, ſæpe igneus: oculi rubentes, ceruix ſqualida & tumida: dentes quatuor. In fronte geminæ carunculæ iuxta ſupercilia, calli inſtar prominent. *Ichneumõ* Summa ei cum Ichneumone animali pugna, de qua ſcribit idem autor.

CERASTES.

Ceraſtes genus eſt ſerpentis, Latinis Cornutus, à cornibus capitis, Nicandro

A candro teſte. Viperæ corpore nō eſt diſsimilis, cornibus interdum quatuor, interdum duobus conſpicuus, colore ſqualidus, longitudine nauis prolixæ. Ab hoc ictos nouem dies ſuperuiuere, idem autor teſtatur.

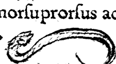
HAEMORRHOVS.

HAemorrhous ſerpens dictus eſt, quòd ab eo icti ſanguine fluant. Lōgitudine eſt pedali, colore partim fuluo, partim candido, cornibus in fronte duobus, de quo Nicander in Theriaca.

DIPSAS.

DIpſas, διψὰς nomē accepit, quòd qui ab ea icti ſunt, irreſtinguibili ſiti laborēt. Viperæ eſt ſimilitudine, ſed morſus eius nocentior. Cor enim humanum, ut Nicander ait, morſu prorſus accenditur, ac arentia præ nimia ſiccitate labia ſiccantur.

NATRIX.

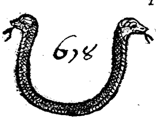
NAtrix eſt ſerpentis genus, Nicandro Cherſydros dictum, quòd uidelicet in terra & paludibus agat. Idem Hydrus dicitur. Germa. **ein Waſſernater/Waſſerſchlang.** Fœminam uerò huius generis Hydrā uocant. Eſt etiam nota Lernæ paludis Hydra, de qua fabulantur poëtæ, de qua prouerbium: Lerna malorum: cuius meminit Verg. Aen. 6. Cherſydros. Hydrus. Hydra.

Et centumgeminus Briareus & bellua Lernæ.

B De Natrice Lucanus inquit:

Et natrix uiolator aquæ.

AMPHISBAENA.

AMphisbæna, ἀμφισβαίνα dicta eſt, quòd geminum inceſſum habeat, uel utroq; uerſum greſſum dirigat, ab ἄμφις & βαίνω. Hanc bicipitē Nicander tradit, exiguum aliàs ſerpentem, uiſus hebetis, colore pullo, exiguis uariegatum maculis. Pellem eius ſtrictam arefactamq; ſecuris ſtilò circumligatam, torpedinem in labore ligniſecis auertere, manusq; frigore torpentes calfacere, idem tradit.

BASILISCVS.

BAſiliſcus, βασιλίσκος, hoc eſt, regulus, rex ſerpentum, triũm palmarum lōgitudine Nicandro deſcribitur, flauus, capite acuminato. Ferunt Gallum in extrema ſenectute ouū parere, ex quo Baſiliſcus excludatur. Adeò eſt uenenatus, ut aſpectu ſuo uirus homini & animātibus immittat. Nec ſatis eſt ab eo ictum mori, ſed qui cadauer læſum attigit, ab eodem inficit, ob teterrimum à cadauere interempto à Baſiliſco exhalantem odorem. Corpus aũt icti hominis accenditur, carnesq; defluunt. Vide Nicandrū.

DRACO. Græcis Δράκων. C

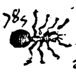
DE Draconibus & earum fabula eſt apud Nicandrum in Theriaca. Vigenûm cubitorum Dracones in India & Aethiopia naſci, ſcribit Plinius lib. 8. cap. 13. Dracones ob calorem orientalem in cauernis plerunq; latent, adeò uenenatæ naturæ, ut aërem quoq; in locis quibus degunt inficiant. Venenum autem nõ, ut quidam tradunt, in dentibus, uerùm in cauda geſtat. Colore eſt niger, ſed in uentre ſubuiridis, tres ordines habet dentium, pinguis, dependẽtibus etiam à mento palearibus, ut à Nicandro deſcribitur.

Ex cerebro Draconis lapis, Dracontias dictus, excinditur, idq; uiuo Dracone, mortuo enim lapis euaneſcit. Adeps Draconis omnia uenenata pellit.

Sanguis Draconum, quo Medici utũtur, gummi eſt arboris, ob ſimilitudinem ueri ſanguinis ſic dictus.

Reliquas Serpentum ſpecies, eſt uidere apud Nicandrum. Has ut cõmuniores tantùm recenſui.

ARANEVS. D

ARaneus ſiue Aranea. Græcis ἀράχνη. Eum uerò qui muſcis inſidias & retia tendit, priuatim ἀγρώστην, hoc eſt uenatorẽ appellant. Animal uenenatum ex ore filum ſeu telam ducens. Græci etiam φαλάγγια uocant. Germa. Spin. Vide Plin. lib. 11. cap. 24.

Nicander in Theriaca ſeptem Phalangiorum genera numerat. Tela aranei, præſertim candida & pura, conſtipandi uim habet, item refrigerandi. Recentibus uulneribus impoſita, à ſanie ea præſeruat: maculas adhuc recentes abſtergit.

Contra omne araneorum uenenum remedio eſt cerebrum capi cum pipere in uino dulci ſumptum. Idem facit adeps ouium coagulatus ex uino potus. Cerebrum item arietis cum melle. Muſcæ contuſæ morſui aranei impoſitæ, uenenum extrahunt, & dolorem leniunt.

LACERTA.

LAcerta & Lacertus, cuius meminit Vergil. uiridem appellans, ex uermium eſt genere, quatuor pedibus ſerpens. Germa. ein Heyder. Græcis Σαῦρος. Sibilo ſerpentem imitatur, cui cauda & lingua eſt ſimilis, adeò nullius, ut ferunt, memoriæ, ut loci in quo peperit, obliuiſcatur. Meminit eius Plin. lib. 8. cap. 39.

Sanguis

A Sanguis eius uiſum confortat. Excremēta maculas oculorum abſtergunt, pruritum ſedant, uiſum adiuuant, nitidam cutem faciunt. Caro eius eſt mortifera.

SALAMANDRA.

ANimal eſt ſtellatū, Lacerti figura, nunquam niſi magnis imbribus, ut Plinius lib. 10. cap. 67. ſcribit, proueniens, ſerenitate deficiens, cuius tantus rigor, ut ignem tactum non aliter quàm glacies extinguat, Germa. ein Molch/ Vlm/ Moll.

Medicamentis ſcabiei & pſoræ adhibetur. Caro eius in melle ad uarios uſus adſeruatur.

BOMBYX.

BOmbyx, Græcis βόμβυξ, & βομβύλιος Ariſtoteli. Vermiculus eſt paruus, ſericam ex ore telam educens & glomerans, ad ueſtem fœminarumq́; luxum, quæ Bombycina dicitur. Vnde Germa. ein Seidenwürmlin appellatur. Folijs nutritur mori. Poſt cœptum uerò laborem ab omni deinceps
B cibo abſtinet. Sericum huius animalculi uſtum putrida uulnera purgat. Cum melle uſtum dentium putredini auxiliatur. Vide Plin. lib. 11. ca. 22.

FORMICA.

FOrmica, Græcis μύρμηξ, inſectum laborioſiſsimum prouidentiſsimumq́;, de cuius natura ſcribit Plinius lib. undecimo, cap. 30.

Pelluntur Formicæ ſulphure cum origano trito, & cauernis earum inſperſo. Fugari etiam eas ferunt fumo ſtyracis & Aſæ fœtidæ. Fit ex formicis oleum, quod uocant Oleum formicarum, formicis in oleo ad dies 40. in ſole maceratis, & oleo poſtea colato: quod ad confortandum coitum ualet.

Vritur ex ijſdem aqua ſtillatitia, quam pterygia & maculas faciei purgare ferunt, ſi tres eius guttæ ſub ueſperam oculis inſtillentur. Ex ouis earundem aqua uritur, quam inſtillatam auribus ferunt auditum reſtituere, & tinnitum pellere.

LVMBRICI.

LVmbrici, Græcis ἕλμινθες. Vermes ſunt terreni. Ger. Regēwürm/ Erdwürm. Ex his fit oleū, quod ualet ad infrigidatos neruos cōfortādos, & ad dolores iuncturarum.

cturarum. Fit autem adiectis olei libris duabus ad libram ſemis uermiũ, & uini ʒ ij. Quæ ſimul bulliunt & colantur. C

Dicuntur etiam Lumbrici, uermes in inteſtinis nati, à lubricitate ſic dicti, uel à lumbis, quorum alij ſunt rotundi, alij longi, alij lati.

ONISCVS.

ONiſcus diminutiuum ab ὄνος, q.d. Aſellus, aliàs multipes, à pedum multitudine dictus. Germ. **ein Eſelgen.** Muris & locis humidis naſcitur, attactumq́; ſentiẽs, in ſphærulam, grano iuniperi ſimillimus, conuoluitur.

In uino potus regio morbo laborantibus, & cum difficultate mingẽtibus auxiliatur. Viuus digito impoſitus, phagedænam perimit.

LIMAX.

LImax, aliàs terreſtris Teſtudo, Græcis Κοχλιά. Germani **ein Schnegel** uocant: quidam uerò limaces ruffi, quidã uerò nigri conſpiciuntur. Quod ad uſum eorum in Medicina attinet, diſtillata ex ijs in Maio ſeu Octobri menſe aqua, clauum reſectum, ſi inſtilletur, ſanat. Manuum uerrucas purgat. Ferrum in aqua hac extinctum chalybis induere duritiem tradunt.

De Cochleis & Conchis, quia partim ſunt fluuiatiles, partim terreſtres, in piſcium numero agetur. D

ERVCA.

ERuca, Græcis κάμπη. Dictam putant ab erodẽdo, quòd olera & arborum etiã folia, quibus adnatæ fuerint, penitus erodãt. Germ. **Raupen.** Nemini non notum peſtiferum illud olerum malum, in quæ ſi ſiccum aridumq́; fuerit multum cœlum, ſæuit, atq; adeò depaſcitur, ut ſcoparum inſtar nuda olerum filamẽta ſeu nerui appareant. Vidimus hoc anno in Amaræ dulcis dicti fruticis ramis Moguntiæ plurimas ſpitamæ longitudine, & pollice craſsiores, uirides, pedibus quater geminis, quibus ramulis comprehenſis tenaciter adhærebant: cauda breui, crocea: maculis ſub collo nigris: quinis per latera lineis, minimè tamen diſcoloribus, ſed paulum aliquid à uiridi in flauum declinantibus, diſtinctas, corpore alioqui minimè hirſuto, ſed glabro molliq́;. Harum, quia multorum cum admiratione conſpexi, meminiſſe placuit. Quomodo olera ab erucis tuta eſſe poſsint, ſuprà expoſuimus.

Erucarũ nouum genus.

A DE ANIMANTIBVS VOLATILIBVS, HOC EST, DE AVIBVS.

DE VOLATILIVM carnibus in genere.

OMNIVM uolatilium carnes, utpotè quæ aëriæ ſint naturæ, minus nutriunt quàm quadrupedum: facilius tamen & citius concoquuntur: unde etiam ægrotis carnes eorum potiſsimùm conueniunt: nec tamen omnes, ſed Gallinæ potiſsimũ ſylueſtres, pulli Gallinacei, turdi, idq́; genus. Nam anatum, anſerum, gruum, cygnorum, pauonum, aquatiliumq́; auium carnes craſſę ſunt, ac difficulter concoquuntur: infirmis ergo ſunt inutiles.

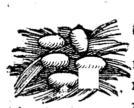
Quod ergò priuatim ad electionem uolatilium ad cibos attinet, primum locum tenent Gallinæ mediocres, quæ nondum oua excluſerunt: hæ ſiquidem temperatæ ſunt, neq; choleram, neq; phlegmata generãtes: bene autem nutriunt & confortant. Sunt itaq; ægrotantibus, & à morbo conualeſcentibus utiliſsimæ.

Qui teneriuſculi adhuc pulli fuerint, minus commodant: multũ enim phlegmatis generant. Sic etiã quæ ſeniores ſunt, ob ſiccitatem difficilius concoquuntur. Poterunt tamen adultiores Gallinæ uel Capi, uſu ægro-
B ti hoc poſtulante, alijsq́; nõ pręſentibus, coctę in mortario tundi, cumq́; decocto iure per pannum colari, ac deinde pro placito, & infirmi natura ſatis commodè apparari.

Galli adulti ab uſu ægrotantiũ prorſus abdicantur: ſimiliter anſeres, anates, grues, pauones: Difficilis nanq; ſunt cõcoctionis, uentriculũ premunt, ac febres, præſertim uerò anatũ caro, inducunt: Columbæ quoq;, palumbes, turtures ægrotantibus aduerſantur: ſed ex his turtures tamẽ annui aliquatenus aſſumi poterunt, adultiores minimè.

Hæc in genere de alituum carnibus: de quibus ſpeciatim, non tamen de omnibus, ſed de pleriſq; tantùm agetur.

DE OVIS.

OVa, inquit lib. II. ſimp. med. Gal. partes animaliũ non ſunt, ſed proportione reſpõdent ijs, quæ adnaſcuntur. Sunt autem facta ad propagationem generis, perpetuitatemq́;, ac ſunt utilia ceu nutrimenta. Pariunt oua omnia uolatilia, ea uidelicet quæ pennis plumisq́; ueſtiuntur. Nam ueſpertilio præter uolatum nihil admodum cum auibus commune habet, ac murium inſtar fœtum ædit. Inſecta ex ſtercore naſci conſtat. Ex reliquis etiam animantibus ſerpentes oua pariunt, è quibus fœtus excludũtur. Sed ouorum, quod ad animantia pertinet, diuerſitates percenſere non eſt præſentis inſtituti, uerùm generatim de ijs, &

& peculiariter de Gallinarum ouis agere. Sciendum itaq; quoties ouorum fit mentio, propriè Phaſianorū & Gallinarum, ut diſertè Galenus de alimentis lib. 3. tradit, intelligi. C

De ouorum differentia & uſu, hæc ſcribit Simeon Sethi.

Oua inter ſe differunt: tres uerò habent differentias: Primam quidē quæ iuxta propriam eorum eſt ſubſtantiam: alteram uerò, quæ eſt ſecūdum tempus, an recentia uidelicet, an uetera: nam recentia meliora ſunt, optimaq; eorum operatio: tertia eorum differentia eſt in ratione modoq; coquendi, quippe ſorbilia uix calida parantur. At quæ ad modicā ſunt conſiſtentiam, dicuntur τρομητὰ, hoc eſt, tremula uel mollia: quæ autem magis cocta, ἑφθὰ ſunt dicta, hoc eſt, cocta: ac in uniuerſum quidem αὐγοκόλικα. Quæ ergò ſorbilia ſunt, facilè pertranſeunt, & gutturis ſcabritiem leniunt, ſed minus nutriunt. Quæ uerò ἑφθὰ ſunt, difficilius concoquuntur, & tardius deſcendunt, & aſperum craſſiúmue nutrimentū corpori præbent. Peiora etiam ſunt quæ ſub calido cinere aſſantur. Quæ uerò in ſartagine cocta, ideoq; τηγανιτὰ uocata, peſsimum habent nutrimentum, & dum concoquuntur nidorem uellicationémue faciunt, craſſumq;, ſuperabundantem, & malum ſuccum gignunt. Laudantur quidē quæ πνικτὰ, id eſt, ſuffocata dicuntur, uelut etiam quæ ἐξεφθὰ, in calida aqua decocta. Quæ autem anſerum ſunt oua, malum ſuccum habent. Dicuntur oua proprietate quadam peculiari εὐφυΐαν, hoc eſt, bonum ingenium & naturam facere, ijs qui cum fonte filiarum tauri (hoc eſt, cum melle, ex bobus enim apes progenerantur, ut poëta teſtatur, inquiens: Progenerantur equis ueſpæ, ſed gignit apes bos) & cum butyro eſitauerint, Cum aceto uerò oua cocta deſiccant uentris fluxiones. De ouis Horatius ſic: D

Longa quibus ouis facies erit, illa memento
Vt ſicci melioris, & ut magis alba rotundis
Ponere, nanq; marem cohibent calloſa uitellum.

Quod etiam Arabes teſtantur ſcriptores, lōgiora, minora, tenuioraq; Gallinarum oua reliquis præſtare aſſerentes.

Primatum inter oua tenēt Gallinarum & perdicum, phaſianorumq;: proxima ſunt anatum & anſerum, quæ etſi peius nutrimentum habent, naturam tamen confortant, & ad Venerem incitant.

De ouorum facultatibus hunc in modum Galenus refert:

Ouum eſt ſymmetro temperie frigidius. Vnam autem prauitatem patiuntur, quam adfert uetuſtas, quam facilè effugies, ſi utaris recentibus. Album porrò & tenue illud ouorum, cuius uſus eſt ad ophthalmias, ex numero eſt medicamentorum minimè mordicantium.

Albumen oui.

Vtendum autem eſt oui albumine non tantū ad oculos, ſed & ad alia omnia, quæ medicamenta requirunt ſuauiſsima: Vt ſunt uniuerſa ſedis, & pudendorum ulcera contumacia. Miſcetur quoq; idoneè medicamētis profluuium ſanguinis ex cerebri inuolucris reprimentibus, quæ nimirum

Digitized by Google

A mirum citra morſum illinuntur,adſtringuntq́;. Cæterùm & ipſe Vitellus aſsimilis eſt naturę,ac proinde miſcetur ceratis morſus expertibus. Verùm quantò plus deſiccant, quæ ſunt aſſa oua,tantò minorem mitigandi uim obtinent. Iam uerò crudo toto ouo utimur admiſto roſaceo,ad palpebrarum,aurium,mammarum,aliarumq; omnium partium phlegmonas. *Vitellus.* *Ouum totum.*

Adhæc in aceto coctum ouum ſi edatur,uentris fluxiones deſiccat. Quòd ſi etiam eorum quippiam,quæ ad dyſenteriam aut cœliacum adfectum conueniunt,adiunxeris,atq; in igne modico, fumiq; experto frixeris,edendumq; ita præbeas,non parum ſanè ita laborantes adiuueris. *Dyſenteria.*

Ad ambuſta etiam eſt ouum protinus impoſitum utile: ſiue quis ſeorſum duntaxat albumen molli lana excipiat,ſiue cum uitello confundens applicet.Mediocriter enim refrigerat,& citra morſum deſiccat. Tale quū ſit,& ad Anacollemata uocata,quæ fronti imponuntur, eo utimur, & pilos palpebrarum agglutinamus: admiſto nimirum idoneo aliquo, quale eſt thus,potiſsimum pingue,ac non inueteratum,& ſiccum. *Ambuſta.* *Anacollemata.*

Ouum igitur medicamentis quæ humiditates deſiccant, aut elixum, aut aſſum, aut frictum, tanquam materia miſcetur: ijs uerò quæ lentorē humorum in pectore pulmoneq; incidunt, ſorbile: id quod in aqua eò uſq; elixari debet,donec incaleſcat. Simili modo ſumptum,gutturis ſtomachi,uentris,inteſtinorum atq; ueſicæ aſperitatibus medetur. *Ouū quomodo & quibus proſit.* *Sorbile.*

B De anſerum ouis tradunt, ſi cum oleo calida matrici inſtillentur, intra quatriduum menſes ciere.Extra Medicinam quoq; multus eſt albuminis oui ad colores aliaſq; res uſus. Vſtarum in fornace teſtarum ouorum candidus cinis corroſiua facultate eſt præditus.

AQVA OVORVM.

Albumē oui probè toſti in Balneo Mariæ diſtillabis,ita ne plus aquā caleſcat, quàm ut manus feruorem eius pati poſsit.

Foramen uerò alembici non penitus obturabis, ne malum ſaporem aqua acquirat. Valet hæc ad pterygia & dolores oculorum: faciei cutem ſerenat,cicatrices corrigit: manus teneras,ſi frequenter ea abluantur, ac per ſe exiccentur,efficit.

Aqua uitelli ouorum eadem ratione,qua de albumine dictum eſt,diſtillata,maculas faciei,à balneo illita,extergit.

OLEVM VITELLORVM OVORVM.

Oleum è uitellis ouorum longè præſtantiſsimum exprimitur hoc pacto: Recipe oua recentia numero quot uolueris,coquito donec penitus indurentur: poſtea uitellos eorum exime,& comminutos aſſa in ſartagine donec ruffeſcant,& pinguedinem quandam remittant: deinde offam ferurentem indito in ſacculum pilis contextum, & exprime, quodq́; expreſſum fuerit oleum repone. *Meſus.*

Cutem hoc oleum expurgat,impetiginem, ſerpiginem,& alia cutis

Digitized by Google

uitia perſanat, capillos regignit, & hulcera maligna, & fiſtulata curat. C

GALLVS, GALLINA, PVLLI Gallinacei, Capus.

NOtiora ſunt quàm ut repræſentari debeant. Gallus, Græcis ἀλεκτρυών, & ἀλέκτωρ, quaſi ἀπολέκτωρ, id eſt, à lecto reuocans. Gall. *Vng Cocq*. Germa. **ein Han**. Gallina, Græcis ἀλεκτορίς. Gall. *Vne poulle, ou Gelline*. German. **ein Hůn**. Caro gallorum craſsior eſt, quàm gallinarum uel Caporum. Optima autem eſt caro gallorum & gallinarum, qui nondum Venerem ſunt experti. Capi caro reliqua auium eſt carne præſtantior, meliusq; nutrimentum præbet. Tuſaq; in mortario gallorum & caporum caro optimum iuſculum, grauiore morbo correptis, præbet. De Capo Martialis in Xenijs hoc Diſticho ludit:

Ne nimis exhauſto macreſceret inguine Gallus,
Amiſit teſtes, nunc mihi Gallus erit.

Pullorum gallinaceorum caro, inquit Simeon Sethi, facilis eſt concoctionis, & boni ſucci, & inprimis gallinarū, quæ ouū ædere cœperunt.

Secundo autem loco ſunt, quæ ad bonum ſuccum, Attagenæ, ſed magis nutriunt, & præſertim ſi præpingues ſint. Nam hæ corpus madefaciunt, & ocioſos iuuant, coloremq; bonum comparant, & genitale ſemē & cerebrum quoq; augent: præſertim uerò horum cerebella. D

Cerebrum quippe abundè nutrit, & idcirco aiunt, quòd his qui leuiori ingenio ac mente ſunt, prodeſt. Qui uerò Gallinaceam carnem eſitauerint, non ſtatim lac acre bibant: quoniā obſeruatum eſt colicos morbos inde fieri. Gallinarum uerò pulli gallinacei facilis ſunt concoctionis, & temperatum bonumq; ſanguinem gignunt, nec ualde tenuem, nec ualde craſſum. Proſunt autem minus ſe exercentibus & ocioſis, & his ſimul quibus facilè obſtruuntur meatus: his inſuper qui ſtomachum calidum habent. Ventrem quoq; cient.

Gallinis oua ferunt ſupponenda imparia, & intra decem dies excluſa.

VIRES.

Iuſculum gallinaceum capiti eſt ſaluberrimum. Cerebrum gallinarum ſanguinis aiunt fluxum compeſcere.

Stercus Gallinaceum, autore Galeno, tritum propinatumq; cum tribus aut quatuor oxycrati, aut oxymelitis cyathis, eos celeriter iuuat qui à comeſtis fungis anguntur: nimirum per uomitum craſsiores humores eliciens.

Diſſectam tepidam gallinam morſui ſerpentum impoſitam mederi aiunt, iterato tamen aliquoties hoc medicamine. Nigra diſſecta gallina tepida capiti impoſita, phreneſin ſedat.

Cerebrum

Digitized by Google

A Cerebrum capi in uino ſumptum aluum citam ſiſtit. Ius capi aluum mollit, crudos humores & melancholiam diſcutit, febres adiuuat, ſingultum tremoremq; uentriculi compeſcit. Epilepticis remedium adfert.

Aqua ſtillatitia Gallinę maximo eſt auxilio ijs, qui morbo conſumpti ſunt, ęgris, & lipothymia laborantibus. Eligitur autem Gallina biennis uel triennis, nigra, pinguis, euulſis pennis, nulla feruente aqua adhibita, & omni pinguedine remota, fruſtulatim conciſa, & in uitro ſeu Balneo Mariæ diſtillata. Aqua Capi quadriennis uel quinquennis, nigri, pari ratione qua de Gallina dictum eſt, collecta, languidis ex nimia ægritudine ad ℥ j.s. uini nonnihil admixto, ſub meridiem & ueſperam utiliter bibitur. Eadem faciem ſerenat.

ANSER.

749

ANſer ueteribus Ganza, ſicut & Germanis: ut teſtatur Plinius. Græcis χὴν. Gall. *Vne oye*. Ger. **ein Ganß**. Anſeres ſunt alij altiles ſeu domeſtici, nemini non noti: alij ſyluestres, Germanis **Hagelgänß**. Flaui & aquei coloris, gruum more per aëra uolitantes, ac uolatum ſuum juxta uenti dirigentes flatum: ſiquidem flante Aquilone, quaſi futurę tēpeſtatis pręſcij, ad meridiem ſe conuertunt.

Caro anſerina craſſę eſt ſubſtantię, ſuperfluitates & excrementa mul-
B ta producit, ac difficulter concoquitur. Eſtq; omnibus domeſticis auibus craſsior, calidior, humidiorq;. Alę tamen à reliquo corpore ſunt diuerſę, & meliores.

Adeps anſerum alopecias capillis explet, rimis labiorum illinitur: hulcera dura mollit. Cum ceparum ſucco aurium ſordes expurgat, doloremq; earum lenit. Vim in ſumma habet molliendi & leniendi, ob dulcedinem. Teſtes anſerum genitale ſemen multum generant. Lingua eorum peculiari proprietate ad ſtranguriam facit.

Stercus anſerinum, teſtimonium dicente Galeno, prę nimia acrimonia eſt inutile, ſicut etiam accipitrum & aquilarum.

ANAS.

753

ANas, Gręcis ἡ νῆττα. Gall. *Vne cane, ou Canard*. Ger. **ein Ent**. Alię ſunt domeſticę, alię ſyluestres. Mas autem à fœmina diſtinguitur, quòd mas collo & capite conſpicitur uiridi, roſtro lato, alis albo uiridi & nigro permixtis, circulo collum ambiente albo, pedibus rubris latisq;. German. **ein Antuogel**. Fœmina uerò uarietate illa colorum caret, & ſimpliciter **ein Ent** dicitur. Gaudet non niſi locis paluſtribus. Caro earum craſſos & ſuperfluos humores gignit, & melancholicos efficit. Commendatur potiſsimùm pectore & ceruice. Vnde Martialis:

Digitized by Google

Tota quidem ponatur anas, ſed pectore tantùm,
Et ceruice ſapit: Cætera redde coquo. C

Quòd ad Medicinam exiguus earum eſt uſus. Ferunt aquam de ſylueſtribus anatibus menſe Octobri in Balneo Mariæ ſtillatam, ad 40. dies, manè & ueſperi unius unciæ pondere potam, calculum renum & ueſicæ pellere.

COLVMBA.

COlumbus uel Columba, Grecis περιστερός, uel περιστερά. Germa. ein Daube. Columbarum natura eſt calidiſsima. Pullorum Columbarum caro, ut ait Simeon Sethi, calida eſt & humida, ſuperfluitatiſq; multæ, & precipuè domeſticorum, ſanguinemq; craſſum & calidum præter modum gignit, atq; ideo febres nonnunquam facit: Frigiditate uerò dolentes renes iuuat, ſemenq; genitale & ſanguinem auget. Caput autem & oculos lædit. Aiunt etiam immodicum eius uſum lepram gignere.

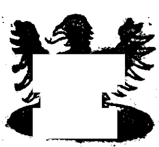
Veris autem & autumni tempore meliores ſunt Columbulæ, quàm quæ per æſtatem & hyemem naſcuntur.

Sanguis ſub dextra earum ala medicamentis adhibetur. Tepens oculis inſtillatus, dolorem eorum ſedat, & pterygia pellit. Tubercula, ſi incißa primùm fuerint, inſtillatus idem ſanguis ſanat. Recens interempta columba, omnibus morſibus utiliter imponitur. D

Stercus Columbinum ſiccum, ut ſcribit Galenus, tritum & cribratum, unà cum Naſturtij ſemine, Napy os uice ad ea quæ rubificari poſtulãt, ſumitur: nempe ad omnes inueteratos adfectus, cuiuſmodi ſunt: coxendix, hemicrania, ſcotomata, uertigines, cephalæa, & in lateribus, ſcapulis, ceruice & lumbis antiqui dolores: nec non nephritides, affectus cœliaci, & podagricæ arthritides, quando in articulis nondum concreti ſunt tophi.

Eſt autem hoc ſtercus minimè fœtidum, præſertim ſi ſit arefactum. Vim habet exiccãdi. Vrentibus quoq; hulceribus, ſiue cum aceto, ſiue cũ lino illinitur. Quòd uerò uulgò putatur Columbas felle carere, falſum eſt, nam inteſtino eius fel iunctum inuenitur.

AQVILA.

AQuila, Græcis ἀετός. German. ein Adler. Gall. *Aigle*. Armiger Iouis, & auiũ rex. Viſu, Plinio autore, adeò acuto, ut aduerſus ſolis radios intueatur. Pullos ſuos pedibus aduerſus Solis fulgorem ſuſpendit, quoſq; immotos tenere oculos uiderit, eos uelut genere ſuo dignos eligit, reliquos reijcit. Nunquam ſicut & cæteræ uolucres aduncæ bibit. De natura Aquilarum uide Aelianum lib. 14. de nat. animalium.

Genera

A Genera eius traduntur plura: quædam uenationibus adhibentur: aliæ ad delitias aluntur, quas anatarias, ab anatum uenatu nominant. Vide Plinium lib. 10. cap. 3. de Aquilarum generibus. Aetiten dictam gemmam, quæ nullius æſtus iniuria læditur, in nido dum oua excludit habere fertur: ne uidelicet naturali ſuo calore oua excludenda aquila corrumpat, & induret. Senio confecta ultra nubes euolat, hebetudinem uiſus à ſolis radijs emendans, quo adeò pollet, ut ex alto & à longe præſentem colubrum conſpiciat & animaduertat, quem impetu facto comprehẽdit, deglutitq́;.

Naturam ſcribunt eſſe aquilæ uelut febricitantibus, & frigidam & calidam. Fel eius cum melle oculis lippientibus illinitur. Cerebrum & fel eiuſdem cum melle uiſum acuit. Stercus aquilarum, Galeno teſte, uehementem habet acrimoniam, inutileq́; habetur.

ACCIPITER.

740

ACcipiter, Græcis ἱέραξ, Germa. ein Habich / ex rapacium auium eſt genere, ſicut & uultures, ab accipiendo, hoc eſt, rapiendo nomen habens. Magno eſt corpore, roſtro adunco, manſueſiens facilè, oculis lucidis, aſpectu hilari, pedibus craſsis, ungulis longis, nullam auem formidans. Poteſt tamen eſſe communis etiam appellatio ad omnes prædatorias aues. De generibus accipitrum ſcripſit diligentiſsimè Petrus Gillius.

B In roſarum oleo coctus accipiter, omnibus cutis uitijs illitus medetur. Excrementa eius idem cum melle præſtant. Acrimoniæ ſunt immenſæ, Galeno teſte, ideoq́; inutilia.

MILVVS. Milano

741

MIluus, Græcis ἰκτῖνος. Germ. ein Weihe. Gall. *Milan*, auis rapaciſsima, pullis Gallinaceis maximè inſidians. Aeſtiuo apparet tempore: hyeme in nido conditur. In paruis audax, in magnis timidus: à Niſo enim, quũ triplo ſit maior, uincitur. Iecur eius oculorum medicamentis adhibetur. Ferunt ramulum ex nido miluij, collo circumligatum, conuulſioni eius mederi.

VVLTVR.

VVltur, Græcis γύψ. Ger. ein Geyr. Gall. V*aultour*. Carniuora auis. In hominum cadauera eſt infeſtiſsima, hominemq́; morti uicinũ certis indicijs deprehendit, obſeruatq́;. Expeditos etiam in bellum exercitus preſenſione quadam conſequitur, præſcia quòd ad bellum proficiſcuntur, quodq́; ſtrages ſit futura. Locum futuro bello ſeptem dies antequã pugna committatur, preuidet, in eamq́; partem in qua alterutra pars ſuccumbet, reſpectat. Quamobrem reges olim ſpeculatores ſolebant præ-

mittere, qui renunciarent ad quamnam partem uultures proſpicerent. C

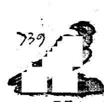
Pennæ uulturis combuſtæ ſerpentes ædibus expellunt. Iecur eius tritum unà cum ſanguine, comitialibus ad decem dies utiliter bibitur. Fel eius aqua elotum, oculorum maculas exterit.

FALCO.

Falco, Græcis φάλκων, Germ. ein Falck/ex accipitrum eſt genere, id nominis habens, quòd ungues falcis modo introrſum reflexos habeat: uel quòd roſtro, & alis in rapinam ſit falcata. Impetuoſi eſt uolatus, maximas etiam ſuo impetu aues, ad quorum capturam ab hominibus manſuefit, proſternens. Præda ei à longè, ſi quando ad capturam educitur, commonſtratur, ut maiore in eam uehementia irruat. Pectore eſt robuſtiſsimo, renibus imbecillibus: caput immobili corpore circũuertit. Fel galli albasq; cochleas coctas impetum eius adiuuare aiunt: ſuccum uerò ſeminis hyoſcyami, aut cibum in eo madefactum, eundem infrenare.

NISVS.

Niſus, Germa. ein Sperwer. Gall. *Eſpreuier*. Quomodo in hanc auem Niſus mutatus ſit, Vide apud Seruium ſuper lib. 1. Georg. Ex prædatorijs eſt auibus, ſtatura quidem reliquis minor, ſed fortitudine nulli alij D
impar. Miluum multò tamen maiorem in pugna ab hac uinci tradunt.

GRYPHVS.

Gryphus, uel Gryps, & Gryphes. Germa. ein Greiff. Animal eſt quadrupes, alatum, corporis forma leoni ſimile, alis uerò & facie aquilæ. De his Solinus. In Aſia, inquit, Scythiæ, Gryphes ſunt aues ferociſsimæ, aurum argentumq; poſsidentes, ob quarum ſæuitiam rarò exteris terram iſtam ingredi datur: Siquidem homines aduenire conſpicientes, uelut ad auaritiam puniendam natæ, dilaniant. Bellum cum ipſis gerunt Arimaſpi, ut lapides inde auferre queant. Mentionem quoq; facit earum Plin. lib. 33. cap. 4.

Hominibus equisq; ſunt infenſiſsimi, eosq; armatos uincunt, uictos quò libuerit ungulis ſuis pleno uolatu aſportant. Ex ungulis eius pocula precioſa fiunt. Ex pennis uerò arcus & ſagittæ conficiuntur.

STRVTIO.

Strutio Plinio Strutiocamelus, lib. 10. cap. 1. Germ. ein Strauß. Gall. *Autruche*. De quo Ariſtoteles: Strutio ob mirabilem formam ex auium genere non reputatur: Partim enim quadrupedibus, partim uolatilibus eſt ſimilis.

Digitized by Google

A lis. Non alas, ſed formam quandam alarum, uolatui incõuenientem habet: ſupercilia quoq; cum annexis habet pilis: inferiore corporis parte pennæ ſunt frequentiores: Pedum ungulæ quadrupedum more ſunt fiſſæ: Ternas pedibus ſingulis ob corporis molem habet ungulas. Alas eum do concutit nonnihilq́; attollit, ut celeritate curſus equos etiam præuertat. De hoc Plinius citato antea loco: Strutiocameli Africi uel Aethiopici altitudinem equitis inſidentis equo excedunt, celeritate uincunt. Ad hoc demum datis pennis, ut currentem adiuuent, cætero non ſunt uolucres, nec à terra tolluntur. Vngulæ ijs ceruinis ſimiles, quibus dimicant, biſulcæ, comprehendendis lapidibus utiles, quos in fuga contra ſequentes ingerunt pedibus. Concoquendi ſine delectu deuorata, mira natura: adeo ut ferratas etiam calces clauoſq; deuorent. Tantæ uerò eſt ſtoliditatis, ut cùm collum frutice occultauerit, totum ſe latere exiſtimet.

Oua eius tantæ ſunt magnitudinis, ut ex diſſectis ijs pocula fiant: quæ etiam in arena poſita, ſolo uiſu ut excludantur recreat. Pennas eum quotannis omnes ferunt exuere, à frigore tamen ob natiuum calorem minimè lædi.

PAVO.

735

PAuo, Græcis ὁ ταώς, ἀπὸ τῆς τάσεως, id eſt, ab expandendis alis, ut Athenæus eſt autor. German. **ein Pfaw**. Nemini non auis hæc regia, & Iunoni ſacra B eſt nota, corporis forma omnes alias uincens. Pennas quas in cauda gerit, ſplendente ſole expandit: maximè uerò id facit laudatus Pauo, ut cap. 20. lib. decimo Plinius ait. Mas tertio anno coloris uarietatem induit: Fœmina uerò radiata cauda, & colorum illa uarietate caret. De hoc Martialis:

Miraris quoties gemmantes explicat alas,
Et potes hanc ſæuo tradere, dure, coquo?

Parit à trimatu, ut citato iam libro cap. 59. Plinius refert: Primo anno unum, aut alterum ouũ, ſequenti quaterna quinaue: cæteris duodena, non amplius. Intermittens binos dies ternóſue, parit, & ter anno, ſi gallinis incubanda ſubijciantur. Mares ea deſyderio incubantium frangunt: quapropter noctu aut in latebris pariunt, aut in excelſo cubantes: & niſi molli ſtrato excepta, franguntur. Mares ſinguli quinis ſufficiunt coniugibus. Cùm ſingulæ aut binæ fuere, corrumpitur ſalacitate fœcunditas. Partus excluditur diebus ter nouenis, aut tardius triceſimo. Alexandrum legimus Pauone ſic delectatum, ut eius interfectori magnam mulctam irrogaret.

Caro Pauonum, inquit Simeon Sethi, fibroſa eſt & neruoſa, & ſuperuacanea, concoctionis difficilis, & ſucci mali. Ius pauonis ferunt peculiari proprietate pleuriticos ſanare, præſertim ſi ſit pingue.

Digitized by Google

Adeps pauonis cum ſucco rutæ, & melle, colicos affectus ex humore C
natos frigido optimè ſanat. Eius uerò oſſa aduſta, & in aceto trita & illita, lepras & uitiligines emendant. Fel eius oculorum fluxionibus & hebetudini, aſperis item ſupercilijs medetur. Excrementa podagram mitigant.

OLOR.

OLor, Græcis κύκνος, hoc eſt, Cygnus. German. **ein Schwan**. Gall. *Cygne*. Ob canoram eius uocē, aliasq; eius dotes, & naturam, à poëtis plurimū celebratur, qui olores etiam inde dicti ſunt. Et prouerbium eſt notū: Anſer inter olores. De hoc Martialis:

Dulcia defecta modulatur carmina lingua
Cantator Cygnus funeris ipſe ſui.

Ferunt eum iam moriturum dulcem & ſuauem cantum emittere, uelut epitaphion ſibi canentem. Apud Athenæum tamen Alexander Myndius morientes ſe cygnos aſſecutum eſſe dicit, eorum tamen cantum non audiuiſſe. Auis eſt naturę, ut tradunt, cholericę.

GRVS.

GRus, Græcis γέρανος. German. **ein Kranch**. Gall. *Vne Grue*. De harum natura Plinius lib. 10. ca. 23. Grues, D
inquit, auolaturæ, ducem quem ſequantur eligunt, in extremo agmine per uices, qui acclament diſpoſitos habent, & qui gregem uoce contineant. Excubias habent nocturnis temporibus, lapillum pede ſuſtinentes, qui laſſatis ſomno decidēs indiligentiam ſono coarguat. Cæteræ dormiunt, capite ſubter alam condito, alternis pedibus inſiſtentes: Dux erecto collo prouidet ac prædicit. Nonnunquam etiam inuicem dimicant, eoq; tempore facillimè capiuntur. Hyberno tempore ad ſeptentrionalem plagam ultra Aegyptum auolāt, ubi cum Pygmeis ipſis eſt pugna. Tempeſtatem animaduertentes, ducē ut feſtinet acclamant. Cicero ſcribit, Grues cùm loca calidiora petentes mare tranſmittunt, trianguli formam efficere.

Carnes gruum calidæ ſunt & ſiccæ, neruoſæq;, ut tradit Simeon Sethi: & ideo poſt dies tres quàm iugulatę fuerint oportet eas eſſe: Sanguinem nanq; gignunt non modicè craſſum & melancholicum. Harum uerò ius uocem clarificat, & genitale ſperma auget. Sunt qui dicant ſi medulla, & fel earum cum oleo miſceatur, memorię lapſę prodeſſe. Nonnulli quoq; felle earum ad oculorum morbos utuntur. Pinguedo earum quæ inter coquendum ſupernatat, auribus inſtillata, ſurditati mederi fertur. Eadem cum aceto ſcyllitico ſubacta, lienis duritiē, ſi in balneo perungatur, ſoluit. Fel eius cum aqua ſambuci naribus inſtillatum, apoplexię ſubuenire ferunt.

CICONIA.

CICONIA.

A 746

CIconia, Græcis πέλαργος. German. ein Storck. Gall. Cygoigne. πέλαργος dicta putatur, quòd alarum pennę partim ſint nigræ, partim albę, à πελὸν, quod nigrum, & ἀργὸν, quod album ſignificat. In Theſſalia Ciconiam occidere capitale fuit. Conſtructos ſemel nidos quotannis reuiſunt, unumq́; ex pullorum numero domino ædium pro penſione deÿciunt. Gratitudinis præbent exemplum: quantum enim curæ in ſobolis curam & educationem conferunt, tantum ſenio confectis rependitur. Vnde πελαργικὸς νόμος lex ab Ariſtophane dicitur, qua liberi parentes alere iubentur, & ἀντιπελαργεῖν uerbum inde factum, quod mutuum beneficium & gratitudinem parentibus exhibere ſignificat. Auolaturæ, teſte Solino, in loco quodam Aſiæ omnes, ne una relinquatur, congregantur, quæq́; poſtrema aduenerit, eam tanquam ignauam dilaniant, ſicq́; aliò ſe conferunt. Plin. cap. 23. lib. 10. inquit: Ciconię quo è loco ueniant, aut quò ſe referant, incompertum adhuc eſt: è longinquo uenire non dubium eſt, eodem quo grues modo. Nemo uidet agmen diſcedentium, cùm diſceſſurum appareat: nec uenire, ſed ueniſſe cernimus. Vtrunq; nocturnis fit temporibus. Lęſa Ciconia origano ſibi quęrit opem. Caro eius lippientibus oculis prodeſt. Veneno aduerſatur.

Excrementa eius in aqua ſumpta, comitialibus prodeſſe credunt. Sed

B quidam credulus, ut Galenus refert, eo epoto nihil eſt adiutus.

PELECAN, ONOCROTALVS.

PElecan uidetur eſſe auis, quam Gręci Onocrotalon, ab aſini uidelicet crepitu uel ſonitu, quòd nimirum aquis ſe immergens aſini uocem emittat, uocant: Gall. *Butor*. Siquidem Plinÿ de Onocrotalo, & Ariſtotelis de Pelecane uerba non diſſentiunt. Verba Plinÿ ſunt lib. 10. nat. hiſt. cap. 47. ubi de Aegypti agit auibus: Olorum, inquit ſimilitudinem Onocrotali habent: nec diſtare omnino uiderentur, niſi faucibus ineſſet aliud quoddam uteri genus: huc omnia inexplebile animal congerit, mira ut ſit capacitas: mox perfecta rapina ſenſim inde in os reddita ruminantis modo defert. Eadem de Pelecane refert Ariſtoteles, de animalium natura. Addunt alÿ quòd ſummo pullorum amore teneatur: ſiquidem ſuccreſcentes pulli parentum faciem unguibus fœdè dilacerant, unde parentes excandefacti pullos interimunt, mox pœnitentia ducti triduum eos deflent: tertio die mater pectus ſuum roſtro, & unguibus lacerans pullis incubat, ac ſanguine ſuo uitam ÿs reddit, adeò debilitata ut euolare amplius nequeat, ſed à pullis alimentum reliquo tempore recipiat.

PHOENIX.

Phœnix

Digitized by Google

PHœnix auis eſt Arabiæ. De hoc Plin. lib. decimo ca. 2. C
Aquilæ, inquit, eſt magnitudine, auri fulgore circa colla, cætera purpureus, cœruleis roſeam caudam pennis diſtinguentibus, criſtis faciem caputq; plumeo apice honeſtantibus. Annis uiuere ſexcentis ſexaginta ferunt: Seneſcentem uerò caſia thurisq; ſurculis conſtruere nidum: replere odoribus, & ſuperemori. Ex oſsibus deinde & medullis naſci primò ceu uermiculum: inde fieri pullum: Principioq; iuſta priori funeri reddere, & totum deferre nidum prope Pancaiam in Solis urbem, & in ara ibi deponere. Sola hæc ſui generis unica tantùm uiuit, quæ ex altera mortua uitam accipit.

PHASIANVS.

PHaſianus, Græcis φασιανός. Vulgò **ein Phaſant**. A Phaſi fluuio nomen habet, unde ab Argonautis in Græciam ſunt deportati. Vnde Martialis:

Argoa primùm ſum tranſportata carina,
Antè mihi notum nil niſi Phaſis erat.

Caro eius Gallinarum eſt carni nutrimento ſimilis, ſed dulcior. De hoc Simeon Sethi: Phaſiani probè concoquuntur, & facilè, boniq; ſucci ſunt, & bonum ſanguinem gignunt, & quantum ad nutrimentum, & cõctionem, horum caro ſimilis eſt gallinæ: eſt enim ijs ualde ſimilis.

BVBO. D

BVbo, Græcis ὁ βύας. Germa. **ein Vhu**. Gall. *Hibou*. Auis eſt feralis, & cantu ſuo infelix omen plerunq; præſagiens. Vnde Verg.

Solaq; carminibus ferali carmine Bubo &c.

Auis eſt noctuæ ſimilis, ſed non minor aquila. Vt Ariſtoteles refert. In templis & deſertis ædibus ſe continet. Sanguis eius prodeſt obſtructionibus pectoris, & dyſpnœicis. Aiunt cor eius ſiniſtro dormientis mulieris lateri ſuppoſitum, omnia eam arcana facere pandere.

NOCTVA.

745

NOctua, Græcis γλαύξ. Germa. **ein Eul/oder Kautz**. Gall. *Hibou, Chathuant*. Nominis id habet, quòd noctu uolet: unde etiam νυκτικόραξ, hoc eſt, nocturnus coruus appellatur. Nota auis, facie ſima, humana ferè, roſtro & unguibus aduncis acutisq;, oculis cæſijs, Vnde Pallas etiam γλαυκῶπις apud poëtas, hoc eſt, Cæſia uocatur. Carnem eius membris paralyticis ferunt prodeſſe. Cerebrum in uino coctum, ſiue in cibo ſumptum, capitis dolorem mitigat. Sed hæc remedia magis ſunt ſuperſtitioſa & curioſa, quàm uſitata, & quæ haberi poſsint.

758

CORVVS.

COruus, Græcis Κόραξ. Germ. **ein Rabe**. Gal. *Corbeau*.

Notum

A Notum eſt animal, occiſorum cadauera, & animantia mortua inſequẽs. De huius intelligentia multa ſunt apud Plinium lib. 10. cap. 43. Nidificat arboribus altiſsimis, acerrimè pro pullis, quos non ſine periculo eſt adimere, dimicans. Pullos eius ferunt ſeptem diebus abſq; cibo uiuere, deinde primùm à parentibus ali.

CORNIX.

Cornix, Græcis Κορώνη. German. ein Croo. Gall. *Corneille*. Nota eſt auis uulgo. Diminutiuũ eius eſt Cornicula. Ariſt. lib. 5. de hiſt. animalium, auem ait eſſe caſtiſſimam, & coniugalis amoris ſeruantiſsimam, ad uitæ extremum uiduam permanentem. Vnde in nuptijs olim ueteres poſt Hymenæum Cornicem inuocabant. Cornices etiam accipi ſolent pro ijs qui ſe ſapientiores, & aliorum duces eſſe uolunt: Vnde prouerbium: Cornicis oculos configere, quo pro Murena uſus eſt Cicero: quod perinde ualet, quaſi dicas, nouo quodam inuento ueterum eruditionem obſcurare, efficereq; ut ſuperiores nihil ſciſſe, nihil uidiſſe uideantur.

Cornicula — *Cornicis oculos figere.*

GRACVLVS, ET MONEDVLA.

Graculus, Græcis Κορακίας. Gall. *Vng Gay*. Et Monedula. Græcis Κολοιός, ſunt eiuſdem generis aues. Germa. ein Dole/ Tule. Gall. *Choucette*. Graculum dictum putant quaſi garrulum, eſt enim garrula auis: nonnulli à gracilitate deducunt, quòd parua ſit auis. Monedula uerò dicta quaſi Monetula: mira enim eſt huic furandi, & monetam auferendi natura: Vnde Cicero in oratione pro Flacco: Non plus aurum tibi quàm monedulæ committebant. Plin. lib. 10. cap. 29. Immenſa, inquit, finitimo Inſubrum tractu examina graculorum monedularum, cui ſoli aui furacitas auri argentiq; præcipuè mira eſt. Humanam uocem ſumma dicacitate imitatur. Faſtidium annuum, autore Plin. lib. 8. ca. 20. folijs lauri purgant.

PICA.

Pica, Græcis Κίττα. Ger. ein Atzel/ Egerſt/ Hetze. Auis eſt loquaciſsima, partim albo, partim nigro cõſpicua colore: linguam reliquis animãtibus latiorem habet, qua humanæ uocis eſt æmula. Quam tamen facilius æmulari putant eas, quæ glandibus ueſcũtur, & quarũ pedibus, ut hominis, quini digiti numerãtur. Cuſtos & excubitor locorum eſt, quibus nidos ſuos collocat, clamore ſuo omnia prodens. De hac Martialis:

Pica loquax certa dominum te uoce ſaluto,
Si me non uideas, eſſe negabis auem.

Carnem eius difficulter, niſi detracta cute, coqui tradunt: pullorum carnem comeſtam, uiſum ferunt acuere.

Digitized by Google

CVCVLVS.

C

759

CVculus, Græcis Κόκκυξ, Germa. **ein Guckguck/ Gutzgauch/ Gauch**. Gall. *Cocou*. Auis eſt nota, colore cinereo, in ſalicibus plerunq; nidificans, uere primùm conſpicitur, ſub Caniculæ ortum occultatur. Hyeme in nido nudum abſcondi tradunt. Sapientem uocat Aelianus auem, quippe cui excludendi facultas non ſit, propter frigidam naturam, in Alaudæ & luteolæ nido parit, quòd non ignoret ab his oua ſuis ſimilia pari ſolere. Si autem earum auiũ nidos uacuos repererit, in alios diuertit, ubi oua ſunt, hiſq; ſua immiſcet: quæ ſi plura fuerint, ex his quædam perdit, & in eorum locum ſua ſupponit, quæ non ab earum ouis ob ſimilitudinem internoſci poſsint, quæ poſtea ab Alauda & luteola excluduntur. Addit Plin. lib. 10. cap. 9. Educat ergo ſubditum adulterato fœta nido. Ille auidus ex natura præripit cibos reliquis pullis, itaq; pingueſcit, & nitidus in ſe nutricem cõuertit: illa gaudet eius ſpecie, miraturq; ſe ipſam quòd talem pepererit. Suos comparatione eius damnat, ut alienos, abſumiq; etiam ſe inſpectante patitur, donec corripit ipſam quoq;, iam uolandi potens. Et lib. 30. cap. 10. de Cuculo ſic ſcribit: Aliud eſt Cuculo miraculum, quo quiſq; loco primùm audiat alitem illam, ſi dexter pes circunſcribatur, ac ueſtigium id defodiatur, non gigni pulices ubicũq; ſpargatur.

ARDEA.

D

761

ARdea uel Ardeola, Græcis ἐρωδιός. Germ. **ein Reyer**. Gall. *Heron*. Auis eſt alta grauiſq;, uehementis uolatus, qui ſi altior fuerit ſerenitatem denunciat. Victum ex piſcibus quærit: nidum in ſyluis ſuper excelſiſsimas arbores conſtruit. Bellum eſt ipſi cum accipitre, cui podicem obuertens pennas eius concacat: quæ infectæ hoc fœtore computreſcunt.

PALVMBVS.

PAlumbus, Palumba, & Palumbes. Græcis φάττα. Ger. **ein Holtztaub/ Plochtaub**. Gall. *Ramier*. Ex Columbarum eſt genere, ſylueſtris uerò. Sunt enim apud Ariſtotelem lib. 8. quinq; Columbarum ſpecies, uidelicet φὰψ, φάττα, quas Theodorus una uoce Palumbi, Latini ſermonis inopia conuertit. περιστερὰ, id eſt, Columba. οἰνὰς, id eſt, Vinago, ſic dicta, quòd uindemiæ tẽpore potiſsimùm appareat: Et τρυγὼν, id eſt, Turtur, de quo mox dicemus. Auis eſt pudicitię, & caſtitatis obſeruantiſsima, adeò ut ſi coniugem ſuam amittat, alteri ſe amplius non coniungat. Pariunt bis in anno. Fœminam à matutino ad meridiem uſq;, marem uerò reliqua diei parte ouis incubare ferunt.

Columbarũ ſpecies — *Vinago.*

Sanguis palumborum rubentibus oculis prodeſt. Caro eorum cum

aceto

A aceto cocta dyſentericis, & cœliacis auxiliatur. Stercus eorũ calculum, & ueſicæ paſsiones adiuuat.

TVRTVR.

Tvrtur, Græcis τρυγὼν. Germa. **ein Turteltaub.** Gall. *Turterelle.* Ex columbarum eſt genere, ut in Palumbo dictum eſt. Locis gaudet amœniſsimis, tutiſsimiſq;. Hyeme in cauernis arborum agit: Nido ſuo folia allij ſyluestris alligat, quod lupum nouit fugere, ne pulli eius ab eodem deuorentur. Occultantur uere, ut teſtis eſt Plinius, pennaſq; amittut.

Calidus turturis ſanguis tumentibus, dolẽtibuſq; auribus inſtillatur.

Dextræ alæ ſanguis oculis inſtillatus prodeſt. Stercus eorum maculas faciei exterit.

PERDIX.

764

Perdix, Græcis, Latinis, & Gallis. Germa. **ein Rephůn.** Vocant etiam Cacabas, à ſono, quem habet, de quo in Philomela apud Ouidium: Cacabat hinc Perdix. Circa terram uolitat, ut currere magis, quàm uolare uideatur. Ferunt noctu poſteriobus partibus corporis inuicem coniunctis, auerſa facie dormire. De his Plin. lib. 10. cap. 33. Capiuntur, inquit, Perdices pugnacitate libidinis, contra aucupem exeunte in prælium duce totius gregis. B Capto eo procedit alter, & ſubinde ſinguli. Rurſus circa conceptum fœminæ capiuntur, contra aucupem fœmina exeunte, ut rixando abigat eum. Nec in animali alio par opus libidinis. Si contrà mares ſteterint fœminæ, aura ab ijs flante prægnantes fiunt. Hiantes autem exerta lingua per id tempus æſtuant, concipiuntq; ſuperuolantium afflatu, ſæpe uoce tantum audita maſculi. Adeòq; uincit libido etiam fœtus caritatem, ut illa furtim, & in occulto incubans, cùm ſit fœmina, aucupe accedente marem recanat, reuocetq;, & ultrò præbeat ſe libidini. Rabie quidem tanta feruntur, ut in capite aucupantium ſæpe cæcæ metu ſedeant. Si ad nidum cœperit is accurrere, procurrit ad pedes eius fœta, prægrauem, aut delumbem ſe ſimulans, ſubitòq; in procurſu, aut breui aliquo uolatu cadit, fracta aut ala, aut pedibus: aut procurrit iterum, iamiam apprehenſurum effugiens, ſpe fruſtrans, donec in diuerſum abducat à nidis. Eadẽ iam pauore libera, et materna reuocante cura, in ſulco reſupina gleba ſe, terra pedibus appræhenſa, operit. Vita eorum ad 16. annos durare exiſtimatur.

Perdicum caro, ut autor eſt Simeon Sethi, bene concoquit, boniq; ſucci eſt, præſertim ſi non ſtatim poſt interitum, ſed poſt unum, aut alterum diem comedatur: ſic enim abijcit, quod eſt durũ. Siſtit quidem uentrem, & ſanguinẽ tenuem gignit. Et ſi ſanguinem craſſum inueniat, extenuat, & præſertim axillæ, quæ reliquo huius uolucris corpore facilioris ſunt cõcoctionis. Proſunt uerò ocioſis, inexercitatiſq;, ac ijs, qui imbecillio-

Digitized by Google

res ſunt, ac inualidi, & qui tenuioris diætæ eſſe dicuntur, quiq; humido ſunt ſtomacho. Huius autem medulla, ſi cum uino bibatur, ictericos ſanat. Iecur uerò comitiali morbo laborantibus confert. Fel quoq; ſuffuſionibus oculorum à principio ualde prodeſt: facit & ad ipſorum hebetudinem. Memoriam adiuuat, ſi ſingulis menſibus cum eodem felle tempora perunguntur. C

ATTAGEN.

Attagen ab Attagena, Græcis ὁ ἀτταγὴν, uel ἀτταγᾶς Ariſtophani. Ab Alexandro Myndio apud Athen. lib. 9. Dipnoſ. deſcribitur hunc in modum: Auis eſt Perdice paulò maior, cuius dorſum uerſicoloribus maculis eſt diſtinctum, teſtæq; figulinæ coloris ſpeciem gerit, niſi quòd magis rufum eſt. Graui eſt corpore, & breuibus alis, ut à canibus facilè capiatur. Pulueratione gaudet, & ſicuti gallinacei grano utitur. Caro eius ad coquendũ facilis. Valla in Raudenſem Italis Francolinum appellari ſcribit. Frequentiſsimus in Catalonia, à cuius incolis Franconil uocatur. Ariſtophanis interpres ſeruos quibus frequẽtia ſtigmata faciẽ deformarẽt, à poëtis Attagas, dorſi huius auis ſimilitudine, appellatos fuiſſe ſcribit.

Francolinus. Franconil.

COTVRNIX.

Coturnix, Græcis ὄρτυξ. Ger. **ein Wachtel**. Gal. *Caille*. Coturnix à uoce, ut Feſtus ait, nomen accepit. Plurima eius copia ad Delum inſulam ex mari uolat, Vnde Delum Ortygiam dictam Athenæus refert. Auis eſt notiſsima. Hyemis aduentu agminatim, ut uix unam amplius ſit uidere, diffugiunt. Veratro uictitat & pingueſcit. Vnde Lucretius lib. 4. D

Præterea nobis ueratrum eſt acre uenenum,
At capreis adipes, & coturnicibus auget.

MERVLA.

Merula, Græcis κόσσυφος. Ger. **ein Amſel**. Gal. *Merle*. Merulæ dictę ſunt, ut M. Varro habet, quòd merę, id eſt, ſolitariæ uolitant. Auis eſt nigra ad rubedinem quadantenus accedẽs. Circa Cyllenen Arcadiæ cãdidas naſci, nec uſq; alibi, autor eſt lib. 10. cap. 30. Plin. In uicina tantùm, ut idem lib. 10. cap. 24. teſtatur, abeunt. Aeſtate cantu ſe demulcent, hominumq; uocem æmulari ſtudent: hyeme balbutiunt: circa ſolſtitium ſunt mutæ. Lauacris frequẽter gaudẽt. Roſtrũ quotãnis in albedinem cõmutatur. Excrementa merularum, quæ oryza ueſcuntur, contuſa, & cum aceto temperata, lepram nigram impoſita purgant, cutiſq; maculas extergent.

TVRDVS.

Turdus, Græcis κίχλη. Ger. **ein Krametuogel**. Galli *Vne Griue*. Inter lautas epulas niuali hyemis frigore potiſsimũ uiſitur & capitur, cũ uictus gratia ad loca iuniperis cõſita tendit. De hoc Mart.

Inter

Digitized by Google

A *Inter aues turdus, ſi quis me iudice certet,*
Inter quadrupedes gloria prima lepus.
Et Horatius:
Nil melius turdo, uulua nil dulcius ampla.

Ventriculum baccis iuniperi refertum habet, qui non, ut in cæteris auibus, euacuatur, ſed nobiliores in menſa partes uendicat.

Duplicem huius faciunt differentiam: Marem & fœminam: alterum genus **Zymmern** appellant. Caro eius, ut Galenus aſſerit, quàm Perdicis & Attagenis eſt durior.

MERGVS.

Mergus, Græcis αἴθυια. Gall. V*ng Plongeo*t. German. **ein Taucher.** Mergus à mergendo, autore Varrone, eſt dictus, quòd cibum captãs, ſubinde in aquas ſe immergat. Vnde etiam Germanicum nomen accepit. In aquis enim piſcibus inſidians ex eorum captura uictitat.

PICVS.

757

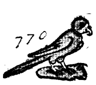

Picus, qui Martius cognominatur, nomen habet à Pico filio Saturni, qui in auſpicijs ſuis hac aue utebatur. Martius cognominatus, quòd Marti ſacer eſſet. Vnde Ouid. in Faſtis: Martia picus auis &c. B

Græcis δρυοκολάπτης, hoc eſt, Quercus percuſſor, quòd robora roſtro ſuo excauet. German. **ein Specht/ Rotſpecht.** Gall. V*ng Piuert*. V*ng Pic*. Auis eſt corpore non adeò magno, collo rubro, roſtro longo, & præduro adeò, ut etiam quercus excauet.

PSITTACVS.

770

Psittacus, Græcis ψιττάκη. Germ. **ein Sittich/ Papengey.** Gall. V*ng Petroquet*. In Indiæ ripis eſt frequentiſsima, ubi tamen eam comedere religio eſt. Sacra enim eſſe putatur, quòd humanam uerborum appellationem explanata oris expreſsione imitando conſequatur. Colore eſt uiridi, circulo in collo rubro, lingua lata, roſtro adunco, eoq; duriſsimo, in quod, ſi quando è petra prolabitur, ſe excipit, ut Plin. lib. 10. cap. 42. teſtatur. In uino præcipuè laſciua. De hoc Martialis:

Pſittacus à uobis aliorum nomina diſcam:
Hæc didici per me dicere, Cæſar AVE.

Ad Venerem eſt promptiſsima. A pluuia ferunt aqua eam perimi, cũ omnium alioqui ſit aquarum patiens. Summa ei cura caudæ, quam roſtro aſsiduè purgat & expolit.

VPVPA.

Digitized by Google

755

VPupa, Græcis ἔποψ. Germ. **Widhopff.** Gall. *Hup-pe & Putput*, à fœtore. Capite eſt criſtato. Nidum ſuum hominis ſtercore, luti loco, illinit, ne homines ad pullos ſuos accedant. Pulli conſenuiſſe parentem uidentes, nec amplius prouolare poſſe, pennas ei ſeniores extrahũt, oculosq; & alas herba quadam peculiari, ut reiuueneſcat, illinunt. Pennæ eius phreneſin ſedare, capiti impoſitæ, feruntur. Quomodo Tereus rex Athenienſium ſit mutatus in Vpupam, Vide apud Ouid. lib. 6. Metamorph.

STVRNVS.

STurnus, Græcis ψάρος. Germa. **ein Staar.** Gall. *Eſtourneau*, auis uulgo nota. Stercus eius, Galeno teſte, moderatam deſiccandi, & abſtergendi facultatem obtinet: Vnde ephelim à facie, uitiliginemq; & lichenas tollit. Quod Crocodilorum quoq; terreſtrium ſtercus præſtat: ſed moderatius eſt ſturnorum.

PASSER.

PAſſer, Græcis στρουθός. German. **ein Spatz.** Gall. *Vng Moineau.* Auis eſt parua, ad parietum foramina nidos faciens, cui propter ſalacitatem uita eſt breuiſsima, ut etiam prouerbio ſalacitas eius locum fecerit, quo dicitur: Paſſere ſalacior. Plinius li. 10. cap. 36. Mares annum tantũm uiuere, fœminas uerò diutius, aſſerit: Comitialem morbum nonnullis locis creduntur ſentire, idq; ſecundum Ariſtotelem, quia hyoſcyami ſemine ueſcuntur. Caro eorum eſt calida, & ad Venerem incitans. Excrementa eius ad erugandam faciei cutem ualent.

HIRVNDO.

765

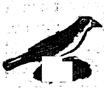

HIrundo, Græcis χελιδών. Germa. **ein Schwalbe.** Gall. *Harondelle.* Notiſsima eſt auis, ueris nuncia, ad tecta ædium templorumq; nidos conſtruens. Fabulantur poëtæ, Prognen Terei regis uxorem in hanc auẽ mutatam, ut eſt apud Ouid. lib. 6. Metamorph.

In hirundinis uentre lapis inuenitur, Chelidonius dictus. In pullis quoq; earum decreſcente luna duos inueniri lapillos ferunt, alterum nigrum, alterum rubeum. Ruffum uitulino aut ceruino corio illigatum, brachioq; ſuppoſitum, comitialibus prodeſſe tradunt. Vide plura ſuo loco inter lapides. Cinis hirundinum cum adipe & melle hebetudinem oculorum illitu ſanat: anginæ item medetur. Nidus hirundinum tritus cribratusq;, & cum melle & adipe temperatus, earundem eſt uirium, ut experientia eſt comprobatum.

PHILO-

Digitized by Google

PHILOMELA.

A

PHilomela, aliàs Luſcinia. Philomela poëtis dicta, à fabula de Philomela ſorore Prognes, quam eſt uidere apud Ouid. lib. 6. Metam. Græcis ἀηδών, ab ἀεὶ & ἄδω, quaſi perpetuò canens. Alijs Acredula, Græcis ὀλολυγών, quam tamen alij aliam faciunt auem. Ex earum auium eſt genere, ex quibus futura tempeſtas prædici poteſt, ut Aratus ſcribit: ἢ τρίζει ὀρθρινὸν ἐρημαίη ὀλολυγὼν, quod ſic Cicero uertit: Et matutinis Acredula uocibus inſtat. lib. 1. de Diuinatione. Luſcinia. Acredula.

Philomela uerò dicta, quòd cantum amet. German. **ein Nachtgall.** Gal. *Roßignol*. Plin. lib. 10. cap. 29. Luſcinijs, inquit, diebus ac noctibus continuis quindecim garrulus ſine intermiſſu cantus, denſante ſe frondium germine non in nouiſſimum digna miratu aue. Primùm tanta uox in tam paruo corpuſculo: tam pertinax ſpiritus. Deinde in una perfecta muſicæ ſcientia modulatus editur ſonus: & nunc continuo ſpiritu trahitur in longum: nunc uariatur inflexo: nunc diſtinguitur conciſo: copulatur intorto: promittitur: reuocatur: infuſcatur ex inopinato, interdū & ſecum ipſa murmurat: plenus, grauis, acutus, creber, extentus, ubi uiſum eſt uibrans, ſummus, medius, imus: breuiterq; omnia tam paruulis in faucibus, quæ tot exquiſitis tibiarum tormentis ars hominum excogitauit. Singulis ſunt cantus, & non idem omnibus, ſed ſuus cuiq;. Certant
B inter ſe, palamq; animoſa contentio eſt. Victa morte finit ſæpe uitam, ſpiritu prius deficiente quàm cantu. Meditātur aliæ iuniores, uerſusq; quos imitentur, accipiunt. Audit diſcipula intentione magna, & reddit, uicibusq; reticent. Intelligitur emendatæ correctio, & in docente quædam reprehenſio. Plura uide loco iam citato.

CARDVELIS.

768.

CArduelis à carduis nomē habet, quos maximè expetit, ut Ariſtoteles lib. 8. de hiſt. animal. teſtatur: qua etiam ratione Græcis dicitur ἀκανθὶς & θραυπίς. Germa. **ein Diſtel vogel/Diſtelfinck.** Gal. *Chardon neret*. Statura eſt exigua, pectore flauo, capite rufo. Vulgò nota & amata. Caſtil. Carlina.

ALAVDA.

773

ALauda, Græcis ἀκόρυς, κόρυδος, & κορύδαλος, à galea quā in capite gerit: Vnde Latinis etiam Galerita & Caſsita dicitur. Germa. **ein Lerch.** Gall. *Alouette*. Vere ſtatim prodeunte in agris conſpicitur, cantu & uolatu lætitiam præ ſe ferente. Nec niſi ſurſum euolans cantillat. Ac tardius quidem euolat, uelocius uerò deuolat. Caro eius aluum contrahit. Ius uerò aluū ciet. Galerita. Caßita.

Rupica. CHaradrius auis eſt, cuius meminit Ariſtoteles lib. 8. de hiſt. animali- C
cum, ac Theodorus Gaza Rupicam uertit. Eſt etiam eius mentio in ſacris Biblijs, Leuit. 11. & Deut. 14. Heliodorus in hiſtoriæ Aethiopicæ lib. 3. eiuſdem mentionem facit, ὁ χαραδριὸς, inquiens, τοὺς ἰκτεριῶντας ἰᾶται, id eſt, Charadrius ictericos ſanat. Plato etiam in Gorgia eundem adducit. Et prouerbium eſt de hoc: Charadrium imitans. Hanc ei uirtutem aſſcribunt, quòd icterici in eum reſpicientes morbo liberentur. Vnde aucupes auem hanc uendentes occultant, ne gratis alicui commodet.

CINCLVS.

Cinclus. Iynx. Motacilla. CInclus Græcis auis dicitur & Iynx, quæ Latinis Motacilla dicitur, quòd ſemper caudam moueat: Vnde etiam Græci σεισοπυγίδα, ut Suidas ſcribit, appellarunt. German. **ein Waſſerſteltz**. Gall. *Battemate*. Hiſpanis Engana paſſor. Auis eſt infirma, & quæ per ſe nidum conſtruere non poſsit. Vnde pauperes ruſticorum prouerbialiter Cincli uocantur. Accipitur etiam pro incitamento metaphoricè. Vt apud Theocr.

ἴυγξ ἕλκε τὺ τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸν ἄνδρα.

MEROPS.

Apiaſter. MErops Grecis, Latinis Apiaſter, quòd apibus noceat, ut ſcribit Ariſtoteles lib. 9. hiſt. animal. Gall. *Meſange* Germa. **ein Grünſpecht**, ut quibuſdam placet. Hæc auis, ut Aelianus refert, ſimul atq; uolare didicit, parentes alit, ob idq; omnibus alijs auibus pietate præſtat. Deſcribi- D
tur à Plin. lib. 10. cap. 33. pallido intus pennarũ colore, ſupernè cyaneo, priori ſubrutilo. Nidificat in ſpecu, ſex pedum defoſſa altitudine.

VESPERTILIO.

VEſpertilio, Græcis νυκτερὶς Germa. **ein Federmauß** quaſi Mus alatus. Gall. *Chauueſoris*. Veſpertilio nominis id accepit, quòd ueſperi circũuolitet. Murium naturam & uocem habet: alarum uice membranã magis quàm pennas poſsidet. In caminis fornacum, & ubi carnes ſuſpẽduntur ſuillæ ſe continet. Solus hic uolucrium animal parit, & lacte nutrit, ubera admouens, ut Plin. ait, lib. 10. cap. 61.

AEGITHVS.

AEgithus & Græcis αἴγιθος, apud Ariſtot. lib. 9. animal. auis eſt minima, diſsidens cum aſino: hic enim ſe ſpinis eius affricans, nidos eius diſsipat: quod adeò pauet, ut uoce rudentis audita oua deijciat.

CAPRIMVLGVS.

CAprimulgus, auis eſt mõtana, paulò maior quàm Merula, minor uerò quàm Cuculus, in caprarum ſtabula aduolans, earumq; ubera ſugens, unde nomen accepit, qua iniuria uber extinguitur, & capræ cæcitas oboritur Græcis αἰγοθήλας, eodem etymo. Germ. **ein Geyßmelcker**. De his Plinius lib. 10. cap. 40.

APODES.

APODES.

A Podes, quòd uſu pedum careant, quaſi ſine pedibus, ut ait Plin. cap. 39. lib. 10. Aliàs Cypſelli. Germa. **Rheinſchwalben/ Spiren.** Hirundini uſq; adeò ſunt ſimiles, ut uix diſcerni ab eadem poſsint, pedes habent exiguos adeò, ut his carere uideãtur. Nulla his quies niſi in nido: aut enim pendent aut iacent. Cùm reſederint fortè, manu facilè capiuntur, ob pedum nanq; breuitatem difficulter à terra attolluntur.

CVRVCA.

772

C Vruca Græcis ἡ ἐπιλαὶς, uel ὑπολαὶς. Germ. **ein Graſzmuck.** Gall. *Verdon.* Auicula quæ Cuculi oua fouet & excludit.

FICEDVLA.

F Icedula à ficuum eſu nomen habet, ſicut & Grecis συκαλὶς, quòd à ficu, ut Varro ait, pingueſcat, uel quòd ficuum tempore capiatur. Germa. **ein Schnepff.** De huius natura refert Ariſtoteles lib. 9. de hiſt. animalium.

FVLICA.

F Vlica uel Fulix, Græcis κέπφος, Gepphus, & quibuſdam Diabolus, quòd furua ſit. Viuit in mari uel ſtagnis, frequentiſsima ad ripas maris mediterranei ad montem Peſſulum. Nonnulli interpretantur **ein Hagelganſz/ oder Belhinen/ ein Dauchent/ Schwartztaucher.**

FRIGILLA. 763

F Rigilla, Græcis σπίζα sic dicta, quòd frigore cantet & uigeat. Germ. **ein Büchfinck.** Gal. *Beree.* Auis notiſsima.

GALLINAGO.

G Allinago, Græcis σκολόπαξ, uel σκαλώπαξ. Auis eſt Attageni ſimilis pẽnis, magnitudine Gallinulæ, roſtro longo, curſu celeri. Hanc Nemeſianus poëta his depingit uerſibus:

Cùm nemus omne ſuo uiridi ſpoliatur honore,
Fultus equi niueis ſyluas pete protinus altas
Exuuijs, præda eſt facilis & amœna Scolopax,
Corpore non Paphijs auibus maiore uidebis.
Illa ſub aggeribus primis qui proluit humor
Paſcitur, exiguos ſectans obſonia uermes.
At non illa oculis, quibus eſt obtuſior, etſi
Sint nimium grandes, ſed acutis naribus inſtat,
Impreſſo in terram roſtri mucrone, ſequaces
Vermiculos trahit, & uili dat præmia linguæ.

TArda, Græcis ὠτὶς, uel ὦτις. Tarda à tardo uolatu eſt dicta. Nam, ut Xenophon apud Athenæum ait, uolatu adeò breui utitur, ut ſi quis inſtet, eam capere poſsit. Græcis uerò ὠτὶς dicitur à plumis circa aurẽ demiſsis, ita ut auriculas referant. Atheneus eandem imitatricem uocat eorum quæ homo facit, atq; hoc modo ab aucupibus capi. Hi enim pharmaco aliquo κολλυρίῳ oculos inungunt, quod dum hæc auis imitari ſtudet, cæca fit, & facilè capitur. Caro eius inter grues & anſeres eſt media. C

REGVLVS.

Trochilus.

REgulus & Regaliolus. Grecis τρόχιλος, et πρεσβὺς. Gall. *Vngroytelet*. Germ. **ein Künglin/ Zaunkünglinn/ Zaunſchlupfferlin.** Auicula eſt paruula, & clamoſa, pullos ſimul excludens multos.

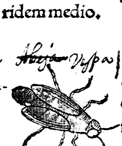
QVERQVEDVLA.

QVerquedulæ meminit Varro lib. de re Ruſt. 3. inter eas aues numerans, quæ non contentæ ſolũm terra ſunt, ſed aquam requirũt, uelut Anſeres & Anates.

ORTYGOMETRA.

ORtygometra, Græcis ὀρτυγομήτρα. Auis deſcribitur apud Atheneum turturis magnitudine, cruribus longis, colore inter croceum & uiridem medio. D

APIS.

APis & quibuſdam apes. Græcis Μέλισσα. Vnde Meliſſophyllon herba dicta eſt, cuius flore gaudent. Germ. **ein Byne.** De harum genere, cura, ſolertia, induſtria, diligẽtia, cæteriſq;, uide lib. 11. nat. hiſt. Plin. à cap. 5. ad caput 21. Vergilium item in Georgicis, ubi de reparatione apum agens:

Progenerantur (inquit) *equis ueſpæ, ſed gignit apes bos.*

Regem ſibi quem uelut ducem ſequuntur eligũt, quem operi ſuo præfectum habent.

Mel ex floribus colligẽtes, illud pedibus anterioribus ad medios, poſteaq; ad iuncturas recondunt, ad domicilia ſua hoc pacto apportantes.

De Melle & Cera ſuprà peculiari capite eſt actum.

FVCI.

FVcus, Græcis Κηφὴν. Germa. **ein Hammel.** Ex apum ſunt genere, ſed ſine aculeo, & uelut apes imperfectæ. Suntq; ab emeritis apibus inchoati fœtus, reliquarũ quaſi ſeruitia. Hos cùm mella cœperint matureſcere, apes abigunt. Meminit eorum Virg.

Ignauum,

A *Ignauum*, (dicens) *fucos pecus à præſepibus arcent.*
Vide de fucis plura apud Plin. lib. 11. cap. 11.

VESPA, ET CRABRO.

Apis 779. 775 Tabani Fuci

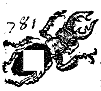

VEſpa, Græcis σφὴξ. Germ. ein Weſpe. Crabro Græcis ἀνθρήνη, & ἀνθρηνός. German. Hurnuſſen. Forma ſimiles ſunt, magnitudine uerò differunt: ſiquidem crabrones minimi digiti plerunq; longitudinem æquant. Vtriſq; aculei aſperi & noxij, quorum ictus tumorem excitat. Veſpæ autem in ſublimi potiſsimùm nidos faciunt, crabrones uerò in cauernis plerunq;, & ſub terra. De his Plin. lib. 11. cap. 21.

Ictui ueſparum terra quæuis recens, præſertim Cimolia, aut quæ ſub uaſis aqueis effoſſa fuerit, medetur. Polium item illitum. Sal præterea cũ aceto & melle. Caprinum etiam lac ueſparum uenenum extrahit.

SCARABEI.

781

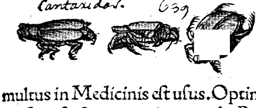
SCarabeorum plura ſunt genera: Sunt enim quos ceruos uolantes & Lucanos uocant, Germa. Schrőter/ quorum alter mas eſt, cornua habẽs oblonga, & ceruorũ modo ſecta: alter fœmina, breuibus & rotundis cornuibus. Sub ueſperam potiſsimùm circunuolitant. Amputatum huic caput in nonum ſæpe diem trunco corpore uiuit. Sunt item Scarabei equini, Ger. Roßkefer/ ex ſtercore equino naſcentes, circa quod præſertim conſpiciuntur. Tertium genus eſt, quod ueris initio copioſum plerunq; cernitur alis ferè puniceis, Germa. ſimpliciter Kefer/ quorũ eſu gallinæ delectantur. Omnibus alæ ſunt duplices, exteriores duriores, & corticĩ ſimiles, ſub his latentes molles & teneras.

Ceruus uolans. Lucanus. Cornutus.

Scarabei equini. hi qui uere et ęstate per itinera ſ[illegible] [illegible] quadrupedum [illegible] incedendo uolitant ſuſ[illegible]ulatim confracta, quam [illegible] ſibi ducentes in domunculas. vulgo Escarabajos [illegible].

CANTHARIDES.

Cantaridas. 639

CAntharides ex Scarabeorũ ſunt genere, inſecta oblõga, parua, & uiridia, ſiue aurei coloris, Germ. Goldkefer/ Goldwűrmlin. Harũ multus in Medicinis eſt uſus. Optimę ſunt quę in pratis colligũtur. Calidæ ſunt & ſiccæ in primo gradu. Perimũtur aũt aceti uapore ſolo corpore, alis & capite reſectis, ſumpto. Tuberculis corporũ in leproſis impoſitę ferũt opem. Naturæ ſunt calidiſsimæ, unde ad hulcera maturãda aperiendaq; adhibent. In pulueres tritæ, ſanguineq; hircino uel maſtiche mixtę, in uino ſumptę, intumẽti corpori ſunt utiliſsimæ. Tritæ cũ aceto lepre utiliter illinũtur. Eodẽ modo capillos capitis producũt. Cũ oleo coctæ hulcera emolliũt & aperiũt. Cũ cerato ungues digitorũ demũt. Verrucas pellũt. Albas faciei puſtulas, cũ aceto illita ſanãt. Cũ oleo ad mellis ſpiſsitudinẽ coctę, ſcabiẽ, pſoras & nomas diſcutiũt, ſanantq;. Sũptę fortè Cãtharides extrema corpori hominis mala inducũt, ueſicãq; exulcerãt.

Alij domeſtici ſunt, loca ſub terranea frequẽtantes. hic ſimplici voce communiter vulgo dicuntur Escarabajos

Refierese entre los cantaridas, porque casi es de su naturaleza y efectos, el gusano, que llamã Cubilla, Alcubillo, y Fraile, los Vulgares, el qual se cria en los sembrados, en los prados, y en las viñas por los dos meses de Mayo, y Junio, ase de coger quando esta en su perfecion ~~[illegible]~~ al tiempo que sube el sol por el signo de Cancro desde 22 de Junio en adelante. es del tamaño del dedo pequeño en lo gordo, y en lo largo asta la segunda coiun[tu]ra, puntiaguodo de cola, que va ensanchando asta do de empieça la cabeça, con su poco de pesueço, ella redonda y formada con vn pelo a cada lado largillo como cornezuelos de caracol. es todo [illegible] Contra

Alij ſunt, quos in tertio genere numerat hic ſcriptor, qui dicuntur Abejores, Abejorros. [illegible] quando volitant, ac [illegible] [illegible]

to das son negras. Ande elegirse los machos por mas utiles para usos de medicina delos quales en otra parte diremos. Veanse en la Polyanthea de Alfonso Gomez de la Torre 1. parte. theorema 36. f. 67.

Contra quarum potionem remedia eſt uidere apud Dioſc. li. 6. ca. 1. G
Quomodo uites à Cantharidibus ſint defendendę, eſt initio huius operis expoſitum, ubi de hortorum cura eſt dictum.

BVPRESTIS.

Βούπρηστις, Bupreſtis à re nomē habet, quòd boues rumpat inter herbas fortè ſumptus. Germa. **ein Qualſter.** Scarabeis ſimile eſt animal, altis ingrediens pedibus, fœtore peſsimo, adeò ut cimices etiam ſuperet, ac frondes fructusq́; per quos repſerit, inficiat. Arefacti ad eoſdem uſus cum Cantharidibus aſſeruantur. Calfaciunt, aperiunt, ſcabiem, pſoram, uitiliginem, & carcinomata ſanant. In potu fortè ſumptæ ſunt letales. Remedia uerò ſunt ijs eadem, quæ ad hauſtas Cantharides proſunt. Vt eſt cernere cap. 3. lib. 6. apud Dioſc.

CICINDELA.

Cicindula & Cicindela, Gręcis λαμπυρίς, & πυγολαμπὶς Ariſtoteli, quòd ignis aut ſcintillæ inſtar noctu fulgeat, Vnde nonnulli noctilucam & nitedulam appellant. German. **S. Joannes fliegen/ S. Joannes Kefer.** Sub crepuſculum ueſpertinum, nec ante, nec etiam poſt meſſem, ſed ipſo meſsis tempore, maturo pabulo, circa tempus nimirum Diuo Ioāni Baptiſtæ ſacrum, à quo Germanica appellatio eſt ipſi indita, haud aliter atq; ignea ſcintilla noctu lucens, ut hinc noctilucam aliqui uocent, D
circunuolitat. Elegantibus hanc uerſiculis Antonius Thyleſius Coſentinus depinxit, quos non pigebit ſubnectere, habentq́; ſe in hunc modum:

Non volitat apud nos, sed terrestris vermiculus est. Vulgo.

Tantula nocte uolans uolucris micat aëre tantum,
Ardenti ſimilis ſcintillæ, quam puer olim
Aequales inter metuebam tangere, ne me
Vereret, infirma eſt ætas cùm neſcia rerum.
Quæ quoniam noctu lucet, cognomen adepta eſt,
Aut incenſa nitet quoniam uelut ignea lampas:
Cauſa ſit una licet, nomen non eſt tamen unum.
Hæc modò ſumma petens commotis emicat alis,
Rurſus & adductis fuluum decus aurea condit,
Ardentiq́; procul fugiens leuis igne coruſcat.
Et quocunq́; uolat, ſecum ſua lumina geſtat,
Lumina, quæ tenebras arcent, quæ flamina temnunt.
Nunc, uelut obſequioſa uidentibus, aduolat, atq́;
Fit magis atq́; propinqua magis, ſcintillat & ante
Ora, minuta uelut candentis fruſtula ferri.
Verbere quæ aſsiduo fornacibus excutiuntur.
Ex quo rapta Ioui Stygio Proſerpina, nanq́;
Vna fuit comitum: Veterem mutata figuram
Quærit adhuc dominæ ueſtigia, & omnia luſtrat.

MVSCA.

Digitized by Google

MVSCA.

A

MVſca, Græcis Μυῖα, Germa. ein Muck/ Fliege. Ex putredine ſordibusq; æſtiuo tempore naſcuntur muſcæ. Perimũtur autem Pipere uel Arſenico cum lacte trito. Thuris item ſuffitu, & ſambuci aqua. Vſtæ cum melle alopecias reſtituũt. Ex muſcis uulgaribus aqua ſtillata, maculas, & oculorum pterygia, ad quatuor hebdoarum tempus oculis ſub ueſperam inſtillata, pellit. Capilli, ſi ſæpius hac madefiant, longitudinis incremẽtum maximum acquirunt. Diſtillantur autem ſimpliciter per pannum in olla fictili: ſiquidem per alembicum diſtillatæ galeam odore ſuo inficiunt.

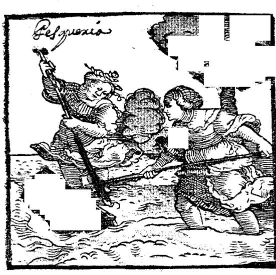
CVLEX.

CVlex, Græcis κώνωψ. Germa. Erdfliegen/ Erdflöhe. Generatim tamen ſignificat omnes uermiculos paruos, alatos. Contra culices & cimices ſuffitus fit ex nigella, myrrha, ſulphure, bdellio, fœtidis carduis, & uaccæ excrementis. Contra hortorum ſatorumq; culices fuligo camini, aqua galbani, ſiue ſulphure mixta ſpargitur.

DE ANIMANTIBVS
AQVATILIBVS, HOC EST, DE PISCIBVS.

B

DE PISCIVM NATVRA.

PISCIVM omnium natura eſt frigida et humida. Alij tamen alijs ſunt meliores, pro aquarum & locorum, quibus degunt, ratione. Qui enim in petris & ſaxis, fluminibus itẽ puris & limpidis agunt, cæteris ſunt meliores, ac ſucci etiam boni, concoctionisq;: Ac cũ omnium piſcium eſus in cunctis morbis ſit damnatus, horum tamen uſus aliquando conceditur, uelut fundulorum, qui ſaxeis & puris aquis gaudent: ſimiliter Auratarum, Luciorum minorum, barbatulorum, percarum. Proximi bonitate ſunt marini. Sed qui in paludibus, & cœno nutriuntur, omnes ſunt mali. Velut tencha.

Boni.

Mali.

Porrò in electione bonorum, ſeu boni ſucci piſcium, certa quædã ſpectantur inditia, Vt uidelicet mollem teneramq; carnem habeant, ut ſint ſquamoſi, non glutinoſi, non olidi, non nimis pingues: ſiquidem omnis

Signa bonorum piſcium.

pinguedo mala, ut dicitur, piſcium autem peſsima: ut in aëre non ſtatim alterentur, aut corrumpātur, guſtu ſint ſuaues, cute tenui. Atq; huiuſmodi piſces probè concoquuntur, & bonum gignūt ſanguinem, proſuntq; non exercitatis, ocioſis, imbecillibus, & de morbo ſe reficientibus. C

Piſces etiam, qui in locis degunt uentoſis, non ſunt boni, & ſi marini, his plus.

Marini autem piſces melius quidem concoquūtur, ut ſcribit Simeon Sethi, ſed difficilius redduntur: contrà fluuiatiles difficilius concoquuntur, ſed melius redduntur.

Omnis autem ſanguis, qui ex piſcibus gignitur, eſt tenuior, quàm qui ex terreſtrium animantium carnibus generatur.

Quibus proſint piſces, quibusq; obſint.

Piſces conferunt his, qui flaua bile abundant, ſcribit Simeon Sethi. pituitoſos uerò lædunt, & qui molliores, laxioréſue habent neruos, & precipuè hyeme, & qui in frigidis uiuunt regionibus: obſunt item ijs, qui piſcium nutrimento non ſunt adſueti, ſiti enim laborant, præſertim, ſi frigidi ſint, & humidi, magisq;, ſi uentre ſint bilioſo.

Preterea parui piſces, qui in aqua pura, & fluente per terram rubram, arenoſamq; uerſantur, ſunt boni: maiores uerò, & cetoſi ſunt craſsiores, & difficulter concoquuntur, humorem craſſum generantes. Ius, quod ex ſaxatilibus fit piſcibus, uentrem ciet.

Cœnę deſtinati piſces his uulgò continentur uerſibus: D

Lucius, & perca, & ſaxaulis, & albica, tencha,
Sornus, plagitia, & cum carpa, Galbio, truta.

Lucius. Perca. Lucius, quid, infra dicetur. Perca, Germa. **ein Berſig.** De quo Auſonius:

Nec te delitias menſarum perca ſilebo.

Saxaulis. Albica. Tencha. Sornus. Plagitia. Pecten. Galbio. Truta. Aurata. Saxaulis, piſcis marinus. Germa. **ein Zunge.** Gall. *Sola.* Albica, itidem marinus. German. **Fitting.** Tencha, German. **ein Tinch/ oder Schleihe.** Sornus eſt marinus, minimus, Germa. **ein Garnart.** Plagitia, aliàs Pecten, Germ. **Schollen/Plateiſe.** Carpa uel Carpio, **ein Karpff.** Galbio, **ein Rodtbart.** Truta, aliàs Aurata, ut putatur, **ein Forel** & Variola.

Sed præter hos plurimi adhuc alij, & diuerſis locis uarij inueniuntur, quorum aliquot explicabimus poſtea.

De electione etiam piſcium traditur Diſtichon:

Si piſces molles, ſunt magno corpore, tolles,
Si piſces duri, parui, ſunt plus ualituri.

DE SALITIS ET ARIDIS PISCIBVS.

Omnes ſaliti & aridi piſces mali ſunt, ac facilè in corpore corrumpūtur: ac totum corpus, ſi frequenter edantur, alterant. Vnde à Phlebotomia à ſalitis piſcibus abſtinendum aiunt, quòd alphos, & ſcabiem generent.

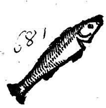
Digitized by Google

A rent. Simeon Sethi ſalitos piſces calidos & ſiccos refert, craſſosq; humores incidere & extenuare, idq; magis ſi boni ſint ſucci. At qui dura ſunt carne, cùm ſaliti ſunt, maiore ſunt pręditi malitia.

PECVLIARES PISCIVM PARTES.

Pręferuntur etiam in piſcibus alię partes alijs, ut Lupi reliquis partibus pręualet cauda: Dignitas primaria debetur eiuſdem iecori. Carpo expetitur capite & lingua: Barbatuli laudatur os. Fundulus tota ualet ſubſtantia. In cancris peculiarem dignitatem habent, quibus ſub cauda oua latent.

HALEC. SALPA.
Pectines.

HAlec, Gręcis Μαινίς. Germ. **Hering**/ in neutro & fœminino genere,
B ut apud Martialem:

Cui portat gaudens ancilla paropſide rubra
Halecem, ſed quam protinus ipſa uoret.

Salpa, σάλπη. Germanis **Stockfiſch**/ cuius meminit libro 5. de hiſtoria animalium Ariſtoteles, & Athenęus libro Dipnoſophiſtarum ſeptimo. Piſcis obſcœnus, & qui coqui non poſsit, niſi fuſte aut ferula percuſſus, ut Plinius lib. 9. cap. 18. ſcribit. Germanico fecit prouerbio locũ, quo dicitur: Salpa petulantior, aut laſciuior, **Er fantaſiert wie ein Stockfiſch**. De hoc piſce Laurentius Lippius, Oppiani interpres, hoc luſit Diſticho:

Salpa obſcœnus ego dicor, nec decoquor unquam,
Ni ferula cædens uerbera multa dabis.

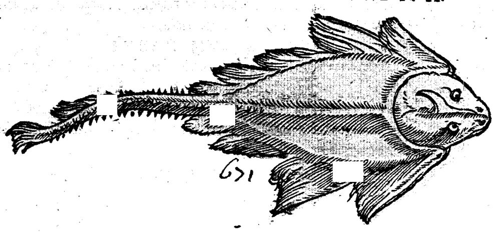
Pectinem uocant piſcem, qui Germa. **Plateſſa** dicitur, & **Scholle**. Gall. *Petoncles*. Pecten dictus eſt à ſimilitudine inſtrumenti, quo capilli pectuntur, quòd uidelicet ſpinę per corpus eius diſpoſitę eiuſmodi formam referant. Plagitiam alij uocant.

Noti ſunt omnibus hi piſces: ſiquidem Halec ſalę cõditum ad nos copioſiſsimè adfertur: reliqui aridi maxima pariter aduehuntur copia.

Sicut autem omnes piſces ſale conditi & aridi ſunt peſsimi nutrimenti, ita etiam hi pręſentes.

Pinguedo Halecis exulceratam cutem pectoris ſanat, & morſis à ſerpente medetur. Plurimũ autem ea utuntur ad corium Sutores.

PASTINACA MARINA. C

PAſtinaca marina, Græcis τρυγὼν, Liguribus Ferraſa, Gallis ad montem Peſſuli, *De la glorieuſe*. Germani Rochum uocãt, qui in mari noſtro gignitur, & aridus adfertur. Piſcis eſt totus cartilagineus & mollis, latitudine ferè duorum cubitorum, os propemodum circa pectus habens, cauda longa & aculeata. Concoctionis eſt difficilis, alijs eſui iucundus, alijs minimè. In mari uerò uenenatus fertur: quod de uulgari Rocho non poteſt intelligi.

SALMO.

D

SAlmo piſcis, quo Rhenus & Rhodanus clarent, ſatis magnus & pinguis, carne rubra, guſtu ſuauis, & ſtatim ſaturans, Germa. eadem appellatione **ein Salmen** dicitur. Gall. *Saulmon*. Idem muria conditus aſſeruatur mutato nomine: tum enim **ein Lachs** dicitur, quibuſdã Ezox. Meminit huius Plinius lib. 9. cap. 18. cum omnibus marinis piſcibus in Aquitania, cùm ſit fluuiatilis, præferri. Salmonem porrò ex Farione ſeu Forella fieri, quum in mare ingreſſa ex eodem regreſſa fuerit, exiſtimant, citãtes uerſus Auſonij, quos de Farione ſcripſit, eum medium inter Salarem & Salmonem deſcribens, de quo latius in Forella dicemus. De Salmone hunc in modum Auſonius refert:

Nec te puniceo rutilantem uiſcere Salmo
Tranſierim, latæ cuius uaga uerbera caudæ
Gurgite de medio ſummas referuntur in undas
Occultus placido cùm proditur æquore pulſus,
Tu loricato ſquamoſus pectore, frontem
Lubricus, & dubiæ facturus fercula cœnæ,
Tempora longarum fers incorrupte morarum
Præſignis maculis capitis, cui prodiga nutat
Aluus, opimato\[q\]; fluens abdomine uenter.

FORELLA.

Forella

Digitized by Google

A FOrella nobilis eſt hodie præ alijs piſcis, magnatibus quoq; rarus, Latini ab auri colore Auratam & Oratam uocant. Græcis χρυσόφρυς, *Aurata.* *Orata.* quòd caput eius auri colorem æmuletur. Ac eadem ratione Germanis **Goldforn.** Gall. *Truitte.* Aliàs Variola, & Fario Auſonio. De hoc Martialis: *Variola.* *Fario.*

Non omnis laudem preciumq; Aurata meretur.

Alij Truttam uocant, cuius meminit Aelianus, pugnã ei cum Delphino eſſe tradens, quæ Oppiano Amia dicitur. Auſonius Farionis mentionem facit in ſua Moſella, his uerſibus: *Trutta.*

Teq; inter geminas ſpecies neutrumq; & utrunq;,
Qui nec dum Salmo, nec iam Salar, ambiguusq;
Amborum medio Fario intercepte ſub æuo.

Ex quibus uerſibus colligit autor Dialogi de piſcibus, Carolus Figulus, Farionem ſeu Forellã, & Salarem, & Salmonem eundem eſſe piſcẽ, *Salar.* ac Salarem dici Forellam adhuc tenerã: Farionem uerò iam mediæ ætatis: Salmonem autem iam grandem Forellam, & quæ mare ingreſſa, alterata forma inde ſit regreſſa. De quo alijs ſuum iudicium eſto. Præterea Thedonem quoq; eundem facit piſcem, ſed quo argumento, non uideo: *Thedo.* ſiquidem ſigillatim Auſonius Thedonis, ſpeciatim quoq; Salaris, & dein de Farionis meminit. De Thedone ſic ait:

Et nullo ſpinæ nociturus acumine Thedo.

De Salare uerò:

B *Purpureisq; Salar ſtellatus tergora guttis.*

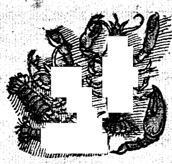
ANGVILLA.

ANguillæ, Gall. *Anguille.* Germ. **ein Aal**/ ab anguiũ ſimilitudine dictæ, octonis, Plinio teſte, uiuunt annis, ſenis quoq; ſine aqua ſpirãte Aquilone, diebus uiuentes. Aquas amant puras, & profundas, Vnde circa Vergilias, quo tempore aquæ maximè ſunt turbidæ, potiſsimũ capiuntur. Noctibus paſcuntur, & ſole exanimes piſcium non fluitant. Per uniuerſam eius ſpinam filum tranſit nigrum, ueluti uenula, in quo uenenum abſconditur, quod antequam coquatur extrahere conuenit. Et cùm omnis cibus non ſatis coctus noxius ſit, hic tamẽ prę alijs omnibus: unde plus quàm reliquorum piſcium coctio eius temporis requirit. Toſta uerò quàm cocta nutrimento eſt commodior, uitioſis ſcilicet humoribus per ignem ſublatis. Porrò cùm omni aliàs tempore anguillæ à medicis rejiciantur, tum maximè circa ſolſtitium. Siquidem ſtomacho, & renibus ſunt inimicæ, præſertimq; ijs qui arenulas mingere conſueuerunt. Podagricis item obſunt, nec ullis morbis medentur. Pinguedinem uerò eius dolori aurium eſſe remedio ferunt.

CANCRI.

Digitized by Google

CAncri, Græcis καρκῖνοι. Germ. **Krebs**. Gall. G
Crabes. Plinius cancrum pro cõmuni uoca
bulo ad omnia ὀστρακόδερμα, hoc eſt, teſtaceũ tegu
mentum habentia, ſumit. Aliàs pro peculiari te
ſtaceorum genere accipitur Germ. **ein Krebs**.
Sunt autem alij fluuiatiles, non ignoti: ex quo-
Paguri. rum genere quoq; ſunt Paguri, qui dorſo ſunt
aliquanto læuiore, quàm cæteri cancri, forpici
bus ita magnis, ut quidquid comprehenderint, uehementer conſtringãt:
Porri. hi dum coquuntur partim rufeſcunt, partim nigreſcunt: Veneti eos Per
ros uocant. Eſt etiam cancris aliquid ueneni in filo per medium caudæ
tranſeunte latens, quo ante coctionem extracto ſunt innoxij.

Alij ſunt Cancri marini, qui deſcribuntur lõgi, ſeſquicubitales inter-
dum, nonnulli etiam rotundi.

De uſu cancrorũ, hæc Simeon Sethi prodidit: Cancri, inquit, ſalſum
quendam ſuccum habent, minus tamen quàm ὀστρακόδερμα, hoc eſt, quæ te
ſta conteguntur: Ventrem nihilominus ſiſtunt, cùm in aqua ſalſum ſuc-
cum in coctione dimittant. Fluuiatiles uerò paguri utiles ſunt exulcera-
tioni pulmonis, ſed ueſicæ nocent. At doctiſsimus Conſtans, qui uoca-
tus eſt Romanus, ait, quòd ſi fluuiatiles cancri in oleo coquantur, oleum
inde confici ualde ſalutiferum, quod aurium dolores ex calore natos ſa-
nat, ſi inſtilletur. Succurrit etiam hauſtum ijs qui difficulter ferunt uene- D
natam potionem, uel uenenatorum morſum: Proditum quoq; eſt, quòd
ſi exiccati, tritiq; abſceſsibus induratis imponantur, eos mollire: Tela itẽ
corpori infixa extrahunt.

Fluuiatiles cancros ægrotis, qui calidioris ſunt naturæ, prodeſſe fe-
runt. Oculi in puluerem triti, & aceto & ſalſa aqua mixti, cutem dealbãt,
eiuſq; uitia exiccant curantq;. Tuſi ijdem aduerſus laterum puncturas bi
buntur: addunt tamen nonnulli lupi piſcis mandibulam tuſam.

Ius coctorum cancrorum prodeſt aſthmaticis, & phthiſicis.

Aduſtorum cancrorum cinis cum melle deſpumato rimis pedum, ac
ſedis illinitur.

Stillatitius etiam liquor ex cancris uiuis in Balneo Mariæ plenilunij
tempore uritur. Aquam hanc tabeſcentibus membris manè & ueſperi il-
litam eſſe auxilio referunt: eandem apoplexiæ bis in die potam ſuccur-
rere.

Cancrorum elegans eſt deſcriptio apud Homerum in βατραχομυομαχίᾳ.
Sunt autem uerſus eiuſmodi:

ὣς ἄρα τότε βατράχοισιν ἀρωγὸς ἦλθυς ἔπεμψεν.
ἦλθον δ' ἐξαίφνης νωτάκμονες, ἀγκυλοχῆλαι,
λοξοβάται, στρεβλοὶ, ψαλιδόστομοι, ὀστρακόδερμοι
ὀστοφυεῖς, πλατύνωτοι, ἀποστίλβοντες ἐν ὤμοις.
βλαισοὶ, χειροτένοντες, ἀπὸ στέρνων ἐσορῶντες.
ὀκτάποδες, δικάρηνοι, ἀχειρέες, οἱ δὲ καλοῦνται
κάρκινοι.

Quos

A Quos ſic conuertit Chriſtophorus Aulæus
Laureatus Poëta.

Aduentum nullo, procul acceſſere, notante,
Duritie ferrum terga ipſa imitantia habentes,
Vnguibus innixi, ducentes agmina greſſu
Obliquo, inflexi, muniti cortice, quorum
Ora oſtrum referunt: ſed natura oſſibus ipſis
Sunt ſimiles, latiq́; humeros, ſplendore nitentes,
Blæſi, neruoſi digitos: in pectoris imo
Lumina condentes: pedibus bis quattuor hærent.
Vtraq́; nempe biceps manus eſt: hos prendere captos
Eſt labor: atq; ipſo dicuntur nomine CANCRI.

SEPIA, ET LOLIGO.

SEpia noſtris locis incognita, ſpina tamen eius ſatis eſt nota, qua aurifabri ad annulorum fuſuram, Medici item ad dentifricia utuntur, Fiſchbeyn uocantes.

Dicta eſt ſepia à putredine, quæ Græcis σηπεδὼν dicitur: quòd atro ſanguine uelut putrido cruore abundet, qui Atramentum ſepiæ dicitur, quod ubi ſentit inſidias effundit, & turbata aqua ſe abſcondit. Germani uocant ein Blackfiſch. Gall. *Seche*.

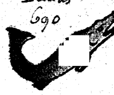
B Dorſo eius ineſt longum, latum, & candidũ os, quo aurifabri & Medici, ut dictum eſt, utuntur. Plinius huius meminit lib. 9. ca. 29. in marẽ & fœminam diſtinguẽs. Mentionem quoq; facit huius Oppianus libro Halieuticon 3. ſic ſcribens:

Quin & natiua fœcunda eſt Sepia fraude,
Eſt liquor in tumida concretus turbidus aluo,
Qui fiſcus piceam ſuperat caligine maſſam.
Conditus hic humor nutritur corpore, præſens
Auxilium miſeræ: ſubita formidine capta
Atras emittit guttas, & polluit æquor,
Obſcuratq́; uias ponti, tenebroſa cruore
Permixto ſanies piſcantis lumina turbans,
Auertit uiſum, & proſpectum ſurripit omnem.
Hæc facili uiſu per tinctas æquoris undas
Effugit horrendos piſces, hominemq́; ſagacem.
Loligo atq; alij, qui findunt aëra piſces,
Tales inueniunt artes: Non eſt liquor ater.
Illi purpureos potius de corpore fundunt
Humores, ſed fraude pares aſtuq́; putantur.

Loligo ſimilis eſt Sepiæ, niſi quòd aliquantò longior eſt quàm Sepia, Loligo.
& quòd illa nigrum, hæc rubrum in timore cruorem fundat. Calamari- Calamarium.
um quidam uocant hodie, uel quòd ſcriptorij calami ſimilitudinem ha-

beat,uel quòd atramentum fundat.Huius eodem loco cum Sepia Plini- C
us meminit.

LVPVS.

LVpus piſcis à natura Lupi terreſtris nomē accepit, quòd in piſces non ſecus atq; lupus in oues graſſetur. Grecis λάβραξ, ἀπὸ τῆ λαβρότητος, id eſt, ab impetu & uoracitate dicitur. Hamo ſiquidem captus uulnera contempto dolore fortiſsimè laxat, & excuſſo hamo protinus refūgit: incluſus uerò retibus, imis in uadis ſulcum crebro motu caudæ reiectis arenis facit, atq; ita ſubterlabitur. Germa. **ein Hecht.** Ore lato, dentibus acutis. Piſcis eſt ſanus, & carnis bonæ, unde eſus eius puerperis, cùm reliquorum ſit interdictus, conceditur. Galenus carnes eius plurimum laudat, quòd ſubtiliorem gignant ſanguinem, & perdicis carnibus æquiparentur.

LVCIVS.

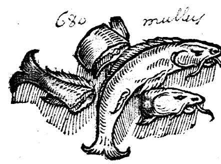
LVcium diuerſūm eſſe à Lupo, quem modò deſcripſimus, autoritas oſtendit Auſonij, qui ignobilem & uliginoſis locis degentem deſcribit, ſic inquiens:

Lucius obſcuras ulua cœnoq; lacunas
Obſidet, hic nullos menſarum lectus ad uſus D
Feruet fumoſis olido nidore popinis.

Quę uerba ſatis declarant, Lucium non poſſe eundem eſſe cum Lupo piſce, qui maximè inter omnes eſt nobilis.

Lucium ergò putamus eſſe Macrellam uulgò dictam, Ger. **ein Macrell**/per antiphraſin uidelicet, quòd lucem fugiat. Cōfirmat etiam hoc, quòd ferunt Macrellam in aquarum fundis, tanq̃ fugientem lucem, delitescere, unde noctu cūm face piſcatores adnauigant, quam conſpiciens Macrella, uelut attonita ſtupet & capitur. Editur hic piſcis toſtus potiſſimūm igni, Vnde Germani etiam **Bratfiſch** eum uocitant. *Macrella*

BARBATVS.

BArbatus piſcis & Barbo dictus eſt, quòd ex utraq; oris parte pinnas uelut barbam habeat. Germa. eodem nomine **ein Barb.** Græcis τρίγλα dicitur, quod nomen etiamnum retinet in Græcia. Sic dictus, quòd, ut Oppianus ſcribit:

Τριγόνοισι ἐπώνυμοι εἰσὶ γονεῦσι.

Trigla. Hoc eſt: Accipiūt Triglæ trino cognomina partu. Nam Ariſtoteles lib. 5. de natura animalium, ter eas in anno parere affirmat. Alij uerò Triglas dictas

A dictas uolunt, quòd triformi Dianæ ſint dicatæ. De hoc Auſonius quoq; ſcribit:

Tuq; per obliqui fauces uexate Sarauí,
Qua bis terna fremunt ſcopuloſis oſtia pilis,
Cùm defluxiſti famæ maioris in amnem
Liberior, laxos exerces Barbe natatus,
Tu melior peiore æuo: tibi contigit omni
Spirantum ex numero non illaudata ſenectus.

Cicero & Plin. Mullum uocãt hunc ipſum piſcẽ: In paradoxis ſiquidẽ Cicero Mullũ Barbatũ appellat. Plin. itidẽ piſcem eſſe Mullũ ait, qui inferius labrũ gemina barba inſignitũ habeat. Auſonius uerò Mullũ ſeorſim à Barbo receſet, eius cum Perca collationẽ faciens, cùm ſic inquit:

Nec te delitias menſarum Perca ſilebo,
Amnigenos inter piſces dignande marinis
Solus puniceis facilis contendere Mullis:
Nanq; & guſtus iners, ſolidoq; in corpore partes
Segmentis coëunt, ſed diſſociantur ariſtis.

Vnde uidetͣ Plinij & Ciceronis Mullũ eundẽ eſſe cum Auſonij & noſtro Barbato. Auſonij uerò Mullus fortaſſe is erit piſcis, quẽ Ger. **Mõtne** uocamus. Aſsiduo Mulli eſu aciẽ oculorũ hebetari ſcribunt. Crudus & diſſectus impoſitus, araneorum & ſcorpionum ictibus medetur.

B

PERCA.

Perca, πέρκη, Ger. **ein Berſig.** Gall. *Perche.* Dictum putant piſcem per antiphraſin, quòd nemini parcat, ſiquidẽ iratus piſces alios pinnis ſuis uulnerat. Sunt duo eius genera: Mas & fœmina. Diſcrimen eſt in pinnis, quas mas habet rubras, fœmina minimè. Cute ueſtitur aſpera, & dura, quæ deſquamari nequeat. Huic naturalem cum Lucio ferũt amicitiã: Luciũ enim læſum ab alio piſce difficulter ſanari, proinde quærere Percã, qui uidens eum læſum tangit, lenitq; uulnus eius, & ſic ſanatur. Piſcis eſt carnis duræ. Meminit eius Auſonius in Moſella, inquiens:

Nec te delitias menſarum Perca ſilebo. Vide reliquos uerſus in Barbato.

TENCHA.

Tencham & Tincam uocãt piſcem illum lutoſum, in luto & cœno uiuentẽ, quem Germa. **ein Schleien** nominant, qui niſi diligẽter à ſordibus & immunditie purgatus fuerit, eſt noxius. Auſonio dicitur Vulgi ſolatium, quòd pauperioribus tantùm apponatur, Cùm inquit: Tencha.

Quis non & uirides uulgi ſolatia, Tincas Norit?

Totus excrementitius & lutoſus.

CARPO.

Carpo notus piſcis, ſquamoſus totus, magnitudinis mediocris, decẽ interdũ librarum: Carne molli & phlegmatica. Germ. **ein Karpff.** Carpam uocat Eraſmus: aliqui Carpionem.

MVRENA.

MVrena, Græcis μύραινα, uel σμύραινα. Germa. **ein Bricken**: alia colore ſubnigro luteis maculis eſt diſtincto, alia albo, nigris maculis uario, oris rictu non aliter quàm anſeres largiſsimo: foraminibusq́; his caret quibus Lampetra eſt prædita: nullasq́; habet nec branchias, neq; pinnas. C

Integra flexuoſo corporis impulſu natat: in arido etiam ſimiliter atq; ſerpentes ſerpit. Dentibus malefica eſt, atq; carniuora. Vnde Vedius Pollio eques Romanus, ut ſcribit Plinius lib. 9. ca. 23. inuenit in hoc animali documenta ſæuitiæ, uiuarijs earum immergens damnata mancipia.

Flutæ. πλωταί. Optimæ ex hoc genere ſunt: quæ Flutæ, Græcis πλωταί, quaſi nauigabiles dicuntur, quòd in ſumma aqua fluitantes mergi non poſsint. Antoniam Druſi ſic in delitijs Murenam habuiſſe legimus, ut gemmatas inaures ei addiderit. Craſſus cognomento Diues, Murenam altilē adeo adamauit, ut fato functam aliquando luxerit, & tumulo indiderit. Atq; cùm à L. Domitio admodum ob id rideretur, reſpondit: Mirum quidem eſſe, quòd extinctum piſcem lachrymis proſequeretur, ſed multò quidem admirabilius, quòd ipſe tres à ſe elatas uxores non lugeret. Tres enim uxores extulerat Domitius, quas ueneno, ut dotibus potiretur, ſuſtuliſſe dicebatur.

Murena fluuiatilis Murena fluuiatilis omnino Lampetræ eſt ſimilis. Aceto in rabiem agi, ſcribit Plinius. Rarius ad noſtra loca, nec niſi ad magnatum palatū D adferuntur, muria ex aceto conditæ.

Carnes earum non minus quàm anguillarum nutriunt, ſed difficillimè concoquuntur, propter duritiem innatam, & tenacem humorem. Lactes earum multum commendantur, quibus Heliogabalum aulam omnem, & ruſticos aliquandiu pauiſſe, refert Aelius Lampridius. Meminit etiam Murenæ Cicero lib. 7. epiſt. fam.

LAMPETRA.

LAmpetra & Lambipetra, quaſi lambens petras. Germa. **ein Lampꝛette**. Gall. *Lamproyie*. Græci Galeon uocant, hoc eſt, Muſtellam: quòd uidelicet ſicut Muſtela animal ſerpentes perſequitur, ita hic piſcis uenenatum piſcem, quem Paſtinacam marinam uocant. Eſt autem piſcis longus, tenuis & lubricus, ſine pinnis, murenæ ſimilis, colore nigricans, branchijs detectis inſtar foraminum, quæ ſeptem utrinq; habet. Verſus Auſonij ſunt eiuſmodi:

Quæq; per Illyricum, per ſtagna binominis Hiſtri,
Spumarum indicijs caperis Muſtella natantum,
In noſtrum ſubuecta fretum, ne lata Moſellæ
Flumina tam celebri defraudarentur alumno.
Quis te naturæ pinxit color? atra ſupernè
Puncta notant tergum, quà lutea circuit Iris.

Lubrica

A *Lubrica cœruleus perducit tergora fucus,*
Corporis ad medium fartim pingueſcit: at illinc
Vſq; ſub extremam ſqualet cutis arida caudam.

HVSO.

HVſo piſcis eſt Danubij, Germa. **Hauſen**: cuius membrana ex aluo ſumpta utuntur ad gelanda iura piſcium, quam Græci Ichthyocollam, Latini Gluten piſcium, Germa. **Hauſenblaſen** uocant: ex ijſdem etiam excoquitur translucidum & flauum glutinum, quod **Fiſchleim**/ & **Mundtleim**/ quòd eo in ore madefacto chartæ glutinentur, appellant.

DELPHIN.

DElphines piſces ſunt marini ingentis magnitudinis, ſicut & Balenę, & Ceti. Lingua ipſis eſt hominis, contra naturam aquatilium mobilis, breuis, lata, haud differens ſuillæ. Pro uoce eſt ipſis gemitus humano ſimilis, dorſum repandum, roſtrum ſimum.

Qua de cauſa Simonis nomen omnes miro modo agnoſcunt, maluntq; ita appellari. Hominum & cantus amantiſsimum animal. De quo uide multa apud Plinium lib. 9. cap. 8. Latini Porcum marinum uocant, Germa. **ein Meerſchwein**. Simo. Porcus marinus.

B

CETVS.

689

CEtus & Cete neutro genere pluraliter eſt communis appellatio ad omnes piſces maiores uiuiparos, hoc eſt, qui non ouum ſicut reliqui, ſed animal gignunt. Monſtroſæ prorſus magnitudinis piſces, ut inſulas & montes æquare uideantur. Germa. communi nomine **Wallfiſch** dicuntur.

Et ſpeciatim accipitur pro piſce marino maximo in mari Atlantico, quem in coitu ſemen aiunt effundere, quod aquæ ſupernatet, unde alba & pinguis colligatur materia, quæ Pharmacopolis Sperma ceti dicitur. Sperma Ceti.

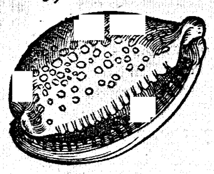
BALENA. ORCA.

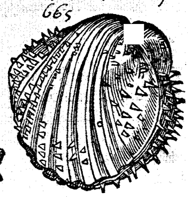
BAlena, Gall. *Balene*. Belua eſt marina, cuius meminit Plinius libro 9. cap. 6. quam alij Cetum faciunt, alij Priſticem, ἀπὸ τοῦ πρίζειν, hoc eſt, à ſecando, quòd fluctus natatu ſuo ſecet. Ora habent Balenæ in frontibus: ideoq; ſumma aqua natantes in ſublime nimbos efflant. Priſtis.

Infeſtiſsima eſt Balenis Orca belua, nulla alia forma conſpicua, ut ibidem Plinius tradit, quàm quòd ſit carnis immenſæ, dentibus truculentis. Orca.

DE

DE TESTACEORVM generibus. C

TEſtaceorum genera plurima ſunt, & requirunt aliquem in locis multum uerſatum maritimis: nemo enim aliàs eorum diſcrimina ſatis explicare poterit. Proinde cùm non ſit meum de his ſingulis exactè ſcribere, generatim & obiter, quæ de his conſtant leguntur q;, depromam.

Sunt autem Teſtaceorum generis: Cancri, de quibus antea eſt dictũ: Cochleæ, Teſtudines, Cõchæ, Purpuræ, Buccinæ, Mituli, Tellinæ Hiatuli, de quibus ſingulis, ut diſcrimen aliquod inter ea habeatur, paucis dicemus.

COCHLEAE. D

COchleæ, Græcis, κοχλίαι. Germa. **Schnecken**. Gal. *Limaſ*. Aliæ ſunt marinæ, aliæ fluuiatiles, aliæ terreſtres. Continua teguntur teſta una, ex qua ſe exerunt, binaq; ceu cornua, ut inquit Plinius lib. 9. ca. 32. protendunt contrahuntq;, carentes oculis: ideoq; cornibus prætentant iter. Domiportam uocant poëtæ Cochleam & Teſtudinem. Ferunt eiuſmodi Fabulam: Cùm Iupiter omnia animantia ad conuiuium uocaſſet, ſola hæc animantia non apparuerunt: quæſiuit ergò quid cauſæ eſſet cur & ipſæ nõ præſtò fuiſſent: quæ, domus cara, inquiũt, domus optima. Iratus ergò Iupiter eas in domum damnauit, ut quocunq; progrederentur domum ſecũ ferrent. Cochleæ marinæ & terreſtres coctæ & cõdimentis apparatæ, qui-

buſdam

A buſdam locis eduntur. Fluuiatiles ὠμύδας Ariſtoteles uocat, & hæ uirus habent, ideoq; non eduntur. Alias στρόμβον Græci appellant, Latini Turbinem, quòd turbinata earum ſit forma. Gall. *Limaſ de mer*. Plinius ſcribit Hirpinum inſtituiſſe uiuaria cochlearum, cochleaſq; altiles ad eam magnitudinem perductas, ut ſingularum calices octoginta quadrantes caperent.

Sunt autem omnium harum uariæ differentię. Carne ſunt, Galeno teſte, dura, & concoctu difficili.

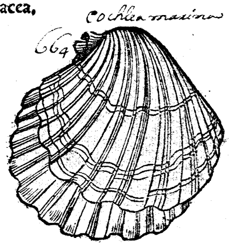
TESTVDO.

Teſtudo, Græcis χελώνη, Ger. ein Schildtkrott. Gall. *Tortoue*, quòd uidelicet umbonem ſeu ſcutum ferat, quo eſt munita. Sunt huius quoq; generis aliæ terreſtres, aliæ fluuiatiles, aliæ marinæ. Plinius lib. 9. cap. 10. autor eſt, mare Indicum teſtudines tantæ magnitudinis mittere, ut ſingularum ſuperficies habitabiles caſas integant: atq; inter inſulas rubri maris præcipuè his nauigent cymbis. Quomodo eædem capiantur, loco citato iam eſt uidere.

CONCHAE, ET RELIQUA TESTACEA.

B

Conchæ Germanis communi nomine Muſcheln appellantur: & ſunt diuerſæ à Cochleis: ſiquidem Conchæ duas leniter concauas teſtas habent, quibus conduntur, quas aperire & claudere poſſunt: quanquam interdum etiam inueniuntur, quæ unica tegantur teſta.

Ad Concharum præterea genera referũtur μύακες, hoc eſt, Mytuli, ſeu Muſculi, τέλλιναι, Tellinæ, & χῆμαι, hoc eſt, Hiatuli, quorum mentionem facit Dioſcorides. Itẽ Vnguis odoratus, quem Officinæ Blattam Bizantiam uocant, Græcis ὄνυξ dicitur, ut Galeno lib. 11. ſimpl. med. *Mytuli. Muſculi. Tellinæ. Hiatuli. Vnguis odoratus. Blatta Bizantia.*

Sunt ex teſtaceorũ quoq; genere purpuræ, Græcis πορφύραι, quibus purpura olim tingebatur: quorum plures itidem ſunt ſpecies: Oſtreæ uidelicet, Ger. Oſtern. Vnde apud poëtas Oſtrum paſsim pro purpura accipitur. *Purpuræ. Oſtreæ.*

Nec

Buccinæ. Nec non Buccinæ Conchis annumerantur, quæ purpuris aliquo mo C
do ſunt ſimiles, quarum tamen plures quoq; ſunt ſpecies, ex quibus etiam
Mater Perlarũ. eſt quam Officinæ Matrem Perlarum nominant. Germa. **Perlen müt-ter.**

Notæ ſunt conchæ, quas Iacobitę ex Hiſpanijs ferunt, Ger. **S. Jacobs Muſcheln** dictæ.

Oſtendunt etiam Officinæ Teſtæ ſpeciem, quam Vmbilicum uocant marinum, quam putant eſſe Cochlon Ariſtotelis, quod deſcribitur ipſi Teſtaceum animal, à Limace diuerſum, Theophraſtus Vmbilicum uertit.

Sed ne in re difficili & nodoſa diutius immorer, alijs quibus plenior horum eſt notitia, ſcribendi occaſionem relinquam.

VIRES QVORVNDAM TESTACEORVM.

Cochleæ marinæ aluum cient: fluuiatiles ſunt uenenatæ: quæ uepribus adherent, uentrem turbant, uomitum cient.

Crematæ omnis generis teſtaceorum teſtæ, urendi ui ſunt prædite, lepram, uitiliginem & dentes purgant.

Cochlearum carnes cum teſtis crematæ, & trite cum melle, cicatrices, & faciei uitia, albugines & caliginem emendant.

Crude cum tegumentis impoſitæ, aquam intercutem feruntur exugere, podagre dolores lenire, ſentes & aculeos corpori impactos extrahere. Neruorum leſionibus carnes earum cum thure & myrrha imponun- D
tur. Cum aceto trite ſanguinem è naribus manantem ſiſtunt. Cum uino & myrrha ſumpte, coli & ueſicę cruciatus ſedant.

Purpura uſta exiccat, dentes expurgat gingiuę, exulcerationes cohibet, excreſcentias in carne cohibet, ulcera ad cicatricem perducit.

Buccinę earundem cum purpura ſunt uirium, preterquàm quòd calidioris ſunt nature. Sale opplete in crudo fictili aduſtę, ad dentifricia ualent. Vſtionibus illinuntur.

Vnguis odoratus ſuffimenti precioſiſsimum genus preſtat, quo mulieres ad deuitandos uuluę ſtrangulatus & morbum comitialem ſuffiuntur.

In potu ſumptus laxat. Puluis eius in aceto ſumptus, ſplenem mollit, uitioſosq; humores diſcutit.

DE ALIIS PLVRIBVS piſcibus.

PIſcium innumera ſunt genera, & uarijs locis uaria & diuerſa, ut non facilè ſit ſigillatim cũctos deſcribere. Plurimos preter iam deſcriptos eſt uidere apud Plinium, Ariſtotelem, Theophraſtum, Oppianum, qui uenuſtiſsimo carmine de his ſcripſit. Satis nobis eſt præcipuos tantùm & communiores, quorum appellationes ſunt in uſu, explicuiſſe. Eſt notus uulgò piſciculus, qui inter omnes ferè primatum tenet, limpidis & ſa

xatilibus

Digitized by Google

A xatilibus locis gaudens, quem Fudulum uocāt, & Grundulum, Germani **ein Grundel.** *Fundulus. Grūdulus.*

Soleam quidam Saxaulem uocant, Varro Lingulacam. German. **ein Zung**. Gall. *Sole*. Piſcis planus, carne molli, & concoctu facillima. *Solea. Saxaulis. Lingulaca.*

Torpedo, Græcis νάρκη, quòd torporem tangentibus inducat. Gall. *Gramplus, & Torpin*. Ex cartilagineorum eſt genere, carne molli & iucunda, & concoctu, ut Galenus ait, non difficili. Comeditur Venetijs & Ianuæ. *Torpedo.*

Vrtica etiam à Plinio numeratur inter ζωόφυτα, hoc eſt, quæ nec animalium, nec fruticum naturam, ſed ex utroq; temperatam habent. Totus eſt carneus, nullaq; teſta clauditur. Tactus eius ut terrenæ urticæ dolorem immittit. Liguribus & Maſsilienſibus adhuc Vrtica dicitur. *Vrtica.*

Oculatum nominant piſcem, quem Germa. **ein Neunaug**/ quaſi Nonophthalmum. *Oculata. Nonophthalmos.*

Capito piſciculus eſt, qui inter fundulos capitur, interq; eoſdem uenditur. Germa. **ein Keuling**. Gall. *Teſtart*. *Capito.*

Alburnum credimus eſſe piſciculum minutum & abiectum, quē Germa. **Alblen**/ & **Zwibelfiſchlin**/ item **Weiſſfiſchlin** nominant, à candore nomen habentem. Gall. *Able*. Meminit eius Auſonius, cùm inquit: *Alburnus.*

Et Alburnos prædam puerilibus hamis.

Praſmus, uulgò Rubiculus. Germa. **Preſem**/ & **Rodtänglin**. Græ-
B cis ἐρυθρόφθαλμος dicitur, à colore oculorum rubro id nominis habens. *Praſmus. Rubiculus.*

Alauſa & Aloſa, aliàs Alſa & Alſo, Germa. **Alſen**/ **Elſen**. Gal. *Aloſe*. Piſcis, qui, ut cōfeſtim ex aqua extractus fuerit, moritur: adparet ſub aduentum ueris: In menſe autem Maio, auditis tonitruis, in mare ſe recipiunt, adeoq; tonitruis terrentur, ut exanimati ſæpe multi in ripis Rheni & Moſellæ inueniantur. Auſonius de hac ſcribit in hunc modum: *Alauſæ. Alſæ.*

Stridentesq; focis obſonia plebis Alauſas.

Frequentiſsimus eſt in Aquitania.

Sturio, uel Sturius, Germa. **ein Stör.** *Sturius.*

Gobius, Græcis κωβιός Germa. **ein Gōb**. Gall. *ung Gouuion*. Deſcribitur Auſonio duorum nūquam excedens palmorum altitudinem, teres, ouipara, barba circa labra conſpicuus: Verſus Auſonij ſic ſe habent: *Gobius.*

Tu quoq; flumineas inter memorande cohortes
Gobio, non maior geminis ſine pollice palmis,
Præpinguis, teres, ouipara congeſtior aluo,
Propexiq; iubas imitatus Gobio Barbi.

Aliqui Creſsionem uocant, Germa. **ein Creſſ.**

Peculiare præterea, nec illaudatum genus piſcium eſt, in amnibus & aquis Lani degens, carnoſum, molle, & rotundum ferè, Barbatulorum penè guſtu, duorum triūmue palmorum magnitudine, quod Germani **Naſen**/ quaſi naſutum nominant. *Naſuti.*

Digitized by Google

Minutuli item cum fundulis piſciculi,ſpinis in dorſo acutiſsimis, & C
Aculeati. in uentre rubentes,capiuntur,quos Germa. Stachelfiſch/quaſi aculea
tos,& Ohrlitzen appellant.

REMORA. ECHINEIS.

NEqueo ſilentio præterire ſtupendum naturæ miraculum, de quo
autores tradunt,in piſciculo minimo, quem ἐχενηΐδα Græci, Latini
Remoram eodem uocant etymo: in quo natura non minus atq; in Ma-
gnete alijsq; ſuum quoque myſterium, & miraculum exhibere uoluit.
Piſciculus hic eſt minutiſsimus,ſed qui portenta etiam maris & terræ
ſua natura ſuperet.

Nauem enim quantumnis magnam,remis uelisq; concitatam non a-
lio modo quàm adhærendo tantùm ſiſtit,& remoratur. De hoc Plinius
lib.9.cap.25.Echineis eſt paruus admodum piſcis adſuetus petris: hoc
carinis adhærente naues tardius ire creduntur,inde nomine impoſito.
Quam ob cauſam amatorijs quoque ueneficijs infamis eſt, ac iudicio-
rum, ac litium mora. Quæ crimina una laude penſat: fluxus grauida-
rum utero ſiſtens, partusq; continens ad puerperium: in cibos tamen
non admittitur.

Pedes eum habere arbitratur Ariſtoteles,ita poſita pennarum ſimili-
tudine. Mutianus muricem eſſe,latiorem purpura,neque aſpero,ne-
que rotundo ore,neque in angulos prodeunte roſtro, ſed ſimplice con- D
cha utroq; latere ſeſe colligente. Quibus inhærentibus plenam uentis
ſtetiſſe nauem portantem nuncios à Periandro, ut caſtrarentur nobiles
pueri. Præterea hanc eſſe uim eius aſſeruati in ſale,ut aurum quod deci-
derit in altiſsimos puteos,admotus extrahat.

Libro quoque 32.nat.hiſt.cap.1. Echeneis,inquit, piſciculus, ruant
uenti licet,ſæuiant procellæ,imperat furori, uiresq; tantas compeſcit,
& cogit ſtare nauigia, quod non uincula ulla, non anchoræ pondere
irreuocabili iactæ. Infrenat impetus,& domat mundi rabiem, nullo
ſuo labore,non retinendo,aut alio modo quàm adhærendo. Hæc tan-
tilla eſt ſatis contra tot impetus,ut uetet ire nauigia. Sed armatæ claſſes
imponunt ſibi turrium propugnacula, ut è mari quoque pugnetur ue-
lut è muris. Heu uanitas,inquit, humana, cùm roſtro illa ære ferroq;
adictus armata ſemipedalis inhibere poſsit, ac tenere deuincta piſcicu-
lus. Fertur Actiaco marte tenuiſſe imperatoriam nauem Antonij
properantis circuire & exhortari ſuos donec tranſiret in aliam, ideoq;
Cæſariana claſsis impetu maiore protinus uenit. Tenuit & noſtra me-
moria Caij principis ab Aſtura Antium nauigantis: Vt res eſt etiam au
ſpicalis piſciculus: ſiquidem nouiſsimè cùm in urbem reuerſus ille Im-
perator,ſuis telis eſt confoſſus.

Nec longa fuit illius moræ admiratio: ſtatim intellecta cauſa, cùm è
tota

A tota claſſe quinq;remis non proficeret, & exilientibus protinus, qui id quærerent, circa nauim inuenerunt adhærentem gubernaculo, oſtenderuntq; Caio indignanti hoc fuiſſe, quod ſe reuocaret, quadringentorũq; remigum obſequio contra ſe intercederet. Conſtabat peculiariter miratum, quomodo adhærens tenuiſſet: nec idem polleret in nauigium receptus. Qui tunc poſteaq́ uidere, limaci eum magnæ ſimilem eſſe dicunt. De hoc Laurentius Lippius, Oppiani interpres, his luſit uerſibus:

Pellebant uelis, pellebant remige nauem
Ventus erat, cœptum ſum remoratus iter.
Solus ego Actiacam potui retinere carinam,
Et potui Cai roſtra tenere ducis.
Semipedalis ego: quis hæc corpuſcula credat
In curſu tantas detinuiſſe rates?

Non immeritò tantas in tantillo piſciculo uires aliquis miretur. Magneti quidem ſua in ferrum eſt facultas. Adamantem coram toxico ferunt madere: Turchoin appetente periculo aut findi, aut omnino ruinã aut maculam aliquam concipere. Sed longè alia naturæ uenit admiratio in noſtra Echeneide. Lapidibus ſiquidem & metallis naturalis, pro materiei uaria conflatione, cœleſtiumq; corporum in ea elaboratione, quadantenus cauſa aſsignari poteſt: partim etiam naturæ ſecretis eſt relinquenda. Baſiliſcum ſerpentem adeò uenenatum eſſe ſcribunt, ut uiſu etiam in hominem uirus transfundat. Torpedo piſcis non tangenti piſcatori per hamum & uirgam torporem, unde nomen etiam accepit, ſicut et Græcis νάρκη dicitur, immittit, ac totum deinde corpus occupat. In quibus ueneno ea uis tribuitur. Sed quid de hoc piſciculo adferemus in medium? quam eius uiribus, & potentiæ adſcribemus rationem? Hic, ſicut & reliqui piſces, in aquis agit: Non alibi niſi in aquis uires ſuas exercet. Nulla adeſt magnitudinis in eo uiolentia, minutulus ipſe naui ſe adiungit. Nulla uis contra ipſum ſatis eſt: nullus impetus loco mouere nauem poteſt. Niſi piſciculus hic naui adhærere inuentus eſſet, naturæ fortaſſe loci peculiari, qui uel limoſus, uel alio modo difficilis eſſet, adſcribi illud poſſet. Verùm cur non aliæ ſimiliter naues fixæ manent? Cur hæc tantùm cui piſciculus is ſe adiunxit? Cur inuento hoc & amoto, plenis mox uelis nauis procedit, nec impedimentum amplius ſentit? Fatendum eſt rationem hic naturalem adferri nullam poſſe.

B (margin letter, at "etiam in hominem")

Et quis non uidet in eodem fatale quoddam inditium & præſagium: quaſi futuri mali præſcium periculum imminens cupientem auertere? Tenuit Legatos Periandri de caſtrandis pueris nobilibus: tanquam indignum iudicante natura, homini id quod conſeruationi ipſius donatum eſſet, auferri: ac idcirco nauem inhibuit, & à curſu reuocauit. Sed ſecurum & improuidum hominum genus uelut rem nihili flocci pendit.

Tenuit nauem Caij Cæſaris, non multò pòſt Romæ interfecti: Con-

dolens miſero Cæſaris exitio ipſa natura, cupijt ab ipſo malum auertere, atq; à curſu infauſto & infelici reuocare. C

Formam & naturam eiuſdem uerſibus elegantiſsimis Oppianus poëta Græcus ἁλιευτικῶν libro primo deſcripſit, quos quia & elegantes ſunt, & pulcherrimè piſciculum hunc depingunt, non pigebit proferre:

Καὶ μὴν δὴ πελάγεσσιν ὁμῶς ἐχενηῒς ἑταίρη
οὐ δήν τοι, τανάη μὲν ἰδεῖν, μῆκος δ' ἰσόπηχυς
Χροιῇ δ' αἰθαλόεσσα, φυὴ δέ οἱ ἐγχελύεσσιν
Εἴδεται. ὀξὺ δέ οἱ κεφαλῆς στόμα νέρθε νένευκε
Καμπύλον ἀγκίστρου περιηγέος εἴκελον αἰχμῇ.
Θαῦμα δ' ὁ λισθηρῆς ἐχενηΐδος ἐφράσσαντο
Ναυτίλοι. οὐ μὲν δή τις ἐνὶ φρεσὶ πιστώσαιτο
Εἰσαΐων. αἰεὶ μὲν ἀπειρήτων νόος ἀνδρῶν
Δύσμαχος, οὐδὲ θέλουσι καὶ ἀτρεκέεσσι πίθεσθαι.
Νῆα ἰταινομένην ἀνέμου ζαχρηέος ὁρμῇ
Λαίφεσι πεπταμένοισιν ἅλος διὰ μέτρα θέουσαν
ἰχθὺς ἀμφιχανὼν, ὀλίγον στόμα νέρθεν ἐρύκει.
Πᾶσαν ὑπὸ τρόπιος βεβιημένος, οὐδ' ἔτι τέμνει
Κῦμα, καὶ ἱεμένη, μίμνει δ' ἔμπεδος ἐστήρικται.
ἠΰτ' ἐν ἀκλύστοισιν ἐεργομένη λιμένεσσι.
Καὶ ῥα μὲν λίνα πάντα περὶ προτόνοισι μέμυκε
ῥωχθεῦσι δὲ κάλωες, ἐπημύει δὲ κραταιῇ
ῥιπῇ ἐπειγομένη. πρυμνὴν δ' ἐπὶ πάντα χαλινὰ
ἰθυντὴρ ἀνίησιν, ἐπισπέρχων ὁδὸν ἅλμης.
οὔτ' οἰήκων ἐμπάζεται, οὔτ' ἀνέμοισι
Πείθεται, οὐ ῥοθίοισιν ἐλαύνεται, ἀλλὰ παγεῖσα
Μίμνει τ' οὐκ ἐθέλουσα, καὶ ἐσσυμένη πεπέδηται,
ἰχθύος οὐτιδανοῖο μετὰ στόμα ῥιζωθεῖσα.
Ναῦται δὲ τρομέουσιν ἀείδελα θέσμα θαλάσσης
Δερκόμενοι, καὶ θάμβος ἴδον λεύσσοντες ὀνείρων,
ὡς δ' ὅτ' ἐνὶ ξυλόχοισιν ἀνὴρ λαιψηρὰ θέουσαν
Θηρητὴρ ἔλαφον δεδοκημένος ἄκρον ὀϊστῷ
Κῶλον ὑπὸ πτερόεντι βαλὼν ἐπέδησεν ἐρωῆς,
ἡ δὲ καὶ ἐσσυμένη περ ἀναγκαίῃς ὀδύνῃσιν
ἀμφιπαγεῖσ' ἀέκουσα μένει θρασὺν ἀγρευτῆρα.
Τοίην νηὶ πέδην περιβάλλεται αἰόλος ἰχθύς. D

Quos Laurentius Lippius, Oppiani interpres, hunc in modum conuertit:

Eſt etiam ſalſis undis Echeneis amica,
Quæ latis membris, & nigro fuſca colore
Non cubitum excedit, totos porrecta per artus,
Aſpectu anguillæ ſimilis: ſub uortice ſummo
Stat rictus, curuum circum deductus in orbem.
Cui non diſsimilem forma mucrone coruſco
Eſſe hamum credas, ſic os portendit acutum.
Attoniti nautæ parui miracula piſcis
Spectarunt maiora fide: quis crederet unquam
Mortalis? proprias ſi fama attingeret aures.
Ignaræ gentes rerum caligine merſæ
Indomitam ſeruant mentem ſub pectore duro.

Non

A *Non uerum admittunt, nec dictis iurè quieſcunt,*
Expanſis uelis compulſam in flamine uenti
Sulcantem fluctus & cærula uada profundi
Apprenſam magno nauem non ſiſtit hiatu,
Viribus adnitens pendet de naue ſupinus.
Non fluctus ſcindit nauis, ſed firma tenetur,
Non aliter quàm ſi portu deuincta quieſcat.
Et ſtridunt ſpiris uela exagitata rudentum.
Concuſſi reboant funes, antennaq; nutat,
Et ſtrepitu properata fremit de puppe, Magiſter
Compellit nauem, cunctasq; relaxat habenas.
Nec detenta ratis laxo temone mouetur:
Nec paret uentis, nec mota impellitur unda.
Sed compulſa manet, motum curſumq; reuincta
Siſtit, & abiecti piſcis retinetur ab ore.
Non aliter radix terra defixa ſub alta eſt.
Nautæ formidant turbati uincula Ponti.
Rem miram, & ſomno ſimilem de puppe uidentes.
Ac ueluti in ſylua ceruam de rupe fugacem
Spectat uenator cautus, celeremq; ſagittam
Dirigit in pectus, quæ cruri infixa moratur
B *Curſum, tunc multo plagæ confecta dolore*
Cerua inuita manet, uenantis uulnera diri
Oſtendens: nauem tali ſub compede ſiſtit,
Conſona miraclo ſortitus nomina piſcis.

Cùm tanta igitur de Echeneide extent teſtimonia, uiſa eſt mihi digna, quæ ſua laude non fraudaretur, quæ etſi exigua per me illi tribui poteſt, quantulumcunq; tamen illud eſt, dare ei uolui, non meam propriam, ſed ab alijs acceptam donans. Colant mirenturq; alij pro ſuo quicquid libitum ipſis fuerit arbitrio, mihi in hoc noſtro piſciculo Deum cōditorem ſuſpicere, & admirari placet, & in hoc peculiare Dei myſterium contemplari. Sed ne in Remore natura et laudibus explicādis, ego diutius quàm argumentum poſtulat, immorer, cùm diu ſcribentem remorata ſit, detenta ab ea naui uela cōtraham, alijsq; altius naturam in hoc piſciculo demirandi occaſionem relinquam.

FINIS PISCIVM.

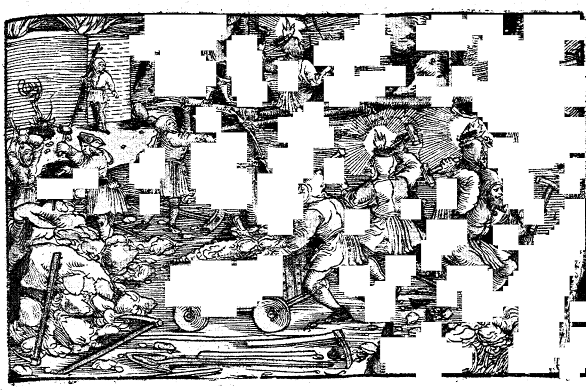
Digitized by Google

PRVDENTIA ET. VIRTVTI- C
BVS CONSPICVO VIRO, DOMINO IOANNI CROAVIO,
Nobilium Vueyſſenſium præfecto, Adamus Lonicerus
εὖ πράττειν.

FELICES Dominos, & felices Reſpub. ad quorum gubernacula uiri prudentia, & literis clari ſedent. Felices ergò non immeritò uidentur genere, & maiorum imaginibus conſpicui, equeſtris ordinis Vueyſſenſes, qui te præ cæteris in ſua ditione ſibi præfectum, ut ex tuo nutu & præſcripto ſubditi ipſorum regerentur, elegerunt, conſtitueruntq́;. Nam cui non eſt tuus erga literas, earumq́; cultores animus, & reuerentia ſingularis perſpecta? Cui tua in iudicando prudentia non eſt cognita? ob quam nobili & ſtrenuo eius ordinis, & generis Dn. Hendricho Vueyſſenſi, non exiguo honore & dignitate haberis, qui tuis conſilijs in obedientia, tranquillitate, & beneuolentia ſubditos ſuos regit. Quæ dum mihi, qui ſæpenumerò tuam beneuolentiã, & animum erga me ſingularem expertus ſum, occurrerẽt, diu multumq́; quo pacto aliquod grati animi ſymbolũ tuæ prudentiæ relinquerẽ: maximè cùm iam abeſſe, ut rarius literæ te meæ adire poſſent: cogitaui. Sed quid tua perſona dignũ à me offerri poteſt? Candore itaq; tuo potiſſimùm fretus, quantumuis aliquid uile à me tuam ueniret ad prudentiam, gratum fore idipſum mihi perſuaſi. Cùm igitur multi alij & eruditione & fama præſtantiſſimi, de Metallis, Lapidibus, Gemmis, ſuccisq́; concretis ſcripſerint, ac in ijſdem uerſari, D
mei quoq; eſſet ſtudij, ego ut hac in parte mihi inſeruirem, paucis quæ uidebantur de horum deſcriptionibus, ſpeciebus, & uirtutibus eſſe præcipua, quanto potui ſtudio & labore, excerpſi: nec in id, ut lucem aliquando uiderent, uerùm ut inter priuatas meas Muſas laterent. Sed cùm importuno ferè quorundam impulſu factum ſit, ut hæc ipſa ſint diuulgata, patronus mihi aliquis, in cuius tutela eſſent, fuit eligendus. Tua ergò in me beneficia te mihi obtulerunt. Próinde hæc qualiacunq; tuo patrocinio offero, ut te tutore & defenſore liberè per hominum ora uerſari queant. Hoc itaq; munuſculum, qualecunq; eſt, boni fac conſulas, meq́; tibi tuisq́; promptum & deuinctum pariter habeto. Vale. Cal. Aug. Anno incarnationis 1551.

DE

DE MIXTIS PERFE-CTIS: HOC EST, DE METALLIS ET LAPI-dibus, aliisq; his cognatis Foſsilibus.

HACTENVS de arboribus, plantis, animantibusq; terreſtribus, aquatilibus, & uolatilibus, eorumq; cõmodis, & Medicinis eſt dictum: In ſequentibus iam terræ ſubeundo penetralia, quæ in eadem abſcondita lateant, quibusq; ſint facultatibus prædita, depromẽtur. Ac poſtremo etiam loco ſeorſim de ſuccis uocatis concretis, hoc eſt, gummi, reſinis, pice, bitumine, agetur. Vt hac ratione omnia quæ ad hominis uſum, uel ad corpus alendum, uel ad conſeruandum ſuſtentandumq; condita ſunt, uelut uno faſce contineantur. Principiò igitur mixta perfecta, hoc eſt, metalla & lapides enumerabimus, quæq; de iiſdem apud ſcriptores memoriæ produntur: ſed paucis. Non enim eſt noſtri inſtituti perfectam & abſolutam de rebus metallicis diſputationem texere: cùm de his multi eruditi, earumq; rerum gnari uiri, abundè ſcripſerint. Nec contemnendum de iiſdem libellum: ut reliquos qui abſolutè ea tractarunt, iam ſilentio prætercam: ædidit Albertus Magnus. Et nota ſunt quæ præclarè & abſolutè de iiſdem conſcripſit Georgius Agricola, plurimùm de bonis literis meritus. Iam uerò ſummatim tantùm, & breuiter eorum cauſas, generationem, formam, & uires commemorabimus, De lapidibus uerò & gemmis, plurima ſunt apud Plin. lib. 37. qui

prioribus etiam libris metallica deſcribit. Quem ſecutus Macer, ex eodẽ pleraq; carmine excerpſit: Macri nanq; titulo liber is circumfertur. Nec Dioſcoridem præterimus, qui peculiari libro, quinto uidelicet, Metallica, & lapides abſoluit. Qui autores cùm ſatisfacere harum rerum auido poſsint: non tamen propterea hic prætereunda & relinquenda eſſe eadẽ uidentur. Proinde quæ de his apud eoſdem comperta habemus, hic etiã uelut complementi uice ſubnectemus, & primùm in genere quid ſint mixta perfecta, quæ eorum cauſa, quid metalla, lapides, quæ eorum generatio, quæ uirtutum in iiſdem cauſæ, quæ item uariorum de uirtutibus eorundem ſententiæ, & opiniones fuerint, dicemus. C

QVID MIXTVM PERFECTVM, ET quæ eius diuiſio.

Mixta perfecta uocant Philoſophi, ut Ariſtoteles lib. 3. Metheorologicorum, quæcunq; intra terram è concluſa accenſaq; exhalatione uaporoſa fumoſaq; gignuntur. Vt ſunt Metalla, & omnes lapides, & quęcũq; intra terram fodiuntur. Sunt itaq; hæc duplicia: Alia uidelicet μεταλλευτὰ ſeu metallica: Alia uerò ὀρυκτὰ hoc eſt, foſsilia.

QVAE DICANTVR METALLICA, VNDE dicta, quot ſint, quæ eorum cauſæ, & quæ Metallicis annumerentur.

Metallica quæ. Metallica dicuntur quæcunq; intra terræ uiſcera, & uenas inquiruntur. Vulgò dicta Mineralia. Dicta autẽ ſunt, uel à μεταλλᾶν, id eſt, à diſquirendo, quòd uidelicet intra uenas terræ metalla diſquirãtur. Vel à μετὰ, & ἄλλο, quòd nimirum aliud poſt aliud inueniatur. Numerantur autem Metallorum genera ſeptem, quæ ſingulis etiam planetis, tanquam peculiaribus dominis, à quibus naturam habeant, aſſcribuntur. Suntq; hæc: Aurum, quod Soli tribuunt: Argentum, quod Lunæ: Argentum uiuum, quod Mercurio: Alij tamen Electrum ponunt. Aes, quod Veneri: Stannum, quod Ioui: Plumbum, quod Saturno: Ferrum, quod Marti. Cuius rei non difficilè eſt rationem reddere, quam compoſito iam ſilentio prætermitto. D

Vnde dicta.

Quot ſint

Cauſa materialis. Materia metallorum eſt humidum unctuoſum, ſubtile, commixtum firmiter terreſtri ſubtili. Quod hinc manifeſtum eſt: Omne enim liquabile aqueæ eſt naturæ, eadem itaq; erit etiam in metallis, quæ liquari poſſunt. Hoc autem humidum non ſimpliciter eſſe aqueum conſtat: quia ſic à calore conſumeretur, & exiccaretur: ſicut in lignis humidis, aliiſq; rebus, item aqua, quæ calore exiccantur, fieri uidemus. Secus uerò fit in Metallis.

Eſt itaq; humidum in metallis unctuoſum. Præterea idipſum humidũ unctuoſum perfectè, ut ſit cum terreſtri ſubtili mixtum oportet. Quod hinc patet: quia metalla liquefacta, ea ipſa quibus infunduntur non humectant, nec ita diffunduntur, ſicut alia humida unctuoſa ſimpliciter, ut Oleum,

Digitized by Google

A Oleum, Vinum, &c. Metalla uerò liquefacta ſecundum aliquid conſtãt, & ſecundum aliquid defluunt.

Atq; ex his manifeſtum eſt cur lapis non liquetur, ſed potius comminuatur. Quia lapis eſt terreæ magis ſubſtantiæ, ut mox dicetur, nec humidum eiuſmodi unctuoſum habet, ſicut metalla: Qua de cauſa humidũ quod in lapide eſt, ab igne ſtatim conſumitur, quo conſumpto lapis comminuitur, & in calcem redigitur. Ac eadem eſt ratio, cur lapis non perinde atq; Metalla ſit ductilis. *Lapis cur non liquetur.*

Nec repugnat materiæ metallorum aliorum philoſophorum ſententia, qui omnium metallorum materiam eſſe dicunt Sulphur & argentum uiuum. Horum ſiquidem materia eſt eiuſmodi, qualem modò diximus. Sulphuris enim eſt ſubſtantia terrea, & aëria, ſiue unctuoſa: Argenti uerò uiui eſt aquea, ſubtilis, terrea admixta, ſubſtantia. Proinde pro diuerſa eorum commixtione uariantur Metalla. *Sulphur & argentum uiuũ quomodo ſint materia metallorum.*

Ex ſulphure nanq; rubeo, puro, mundo, & argento uiuo puro, & mũdo fit aurum. *Metallorum generatio.*

Sic argentum fit è Sulphure albo, mundo, & non adurente, & Mercurio albo mundo.

Electrum fit ex materia auri & argenti commixtis.

Cuprum è ſulphure rubro, & Mercurio non prorſus immundo.

Stannum ex argẽto uiuo puro, claro, & ſulphure craſſo & immũdo.

B Plumbum ex argento uiuo impuro, craſſo, lutulento, & ſulphure impuro.

Ferrum è ſulphure ſpiſſo, impuro, & adurente, & ex argẽto uiuo modico, ponderoſo, immundo, & lutulento.

Cauſa efficiens eſt calidum digerens & conuertens terreum & aqueum, & permiſcens ea. *Cauſa efficiens.*

De uarijs opinionibus de forma metallorum, item de eorum transmutatione, congelatione, liquefactione, coloribus, ſaporibus, cremabilitate, & uaria eorum generatione, lege Albertum Magnum in libro ſecundo & tertio de rebus Metallicis, & Georgium Agricolam, qui elegantiſſimè de ijſdem ſcripſit.

Metallis ea quoq; annumerare placuit, quę neq; metalla omnino, neq; lapides prorſus ſunt, ſed mediam quandam inter hæc naturam habent, quæ ex terra fodiuntur, Vt ſunt Sal, Nitrum, Alumen, Arſenicum, Gypſum, Atramentum, idq; genus alia, quæ poſt metalla ſpeciatim ſuo ordine, ante lapides enumerabimus.

Præterea ſub Metallis etiam comprehendimus, quæ ex ijſdem fiunt, ut ſunt: Cadmia, Spodium, Pompholyx.

DE FOSSILIBVS, HOC EST, OMNIS GENEris lapidibus & Gemmis: & primũm de cauſis lapidum.

Cauſa omnium foſsilium, uelut lapidum, inquit Ariſtot. eſt exhalatio

ſicca

ſicca & uaporoſa: propter ſiccitatem enim in unum conſtringitur coagmẽtaturq; exhalatio. Exhalatio autem illa aut eſt terrea, aut eſt aquea. In omni uerò lapide terrea eſt materia admixta. Adueniens deinde frigus materiam condenſat & congelat. At humidum quod eſt in lapide minimè eſt unctuoſum, ac propterea etiam non liquatur lapis, ſicut accidit Metallis, ſed in ignem poſitus fit friabilis. Humidum nãq; quod eſt in lapide, quia unctuoſum non eſt, facilè exiccatur: quo exiccato terrea lapidis materia, cùm nullo amplius humido glutinetur, friatur, inq; calcẽ comminuitur. Quòd uerò omni, ut diximus, lapidi terreum quid inſit, manifeſtum eſt: Siquidem lapides perſpicui, uelut Criſtallus & Berillus, iniecti in aquam, non mergerentur, ſed perinde atq; glacies ſupernatarent. Sed omnia uidemus lapidum genera, tã obſcura quàm lucida aquis mergi, niſi ſit ſpongioſum aliquod, ueluti pumex, aut per aduſtionẽ ſpongioſum, aut poroſum factum. C

QVID LAPIS ET METALLVM DIFFERANT, quæ obſcurorum, quæ item perſpicuorum lapidum cauſa.

Ex quibus manifeſtum eſt, quid inter metallum & lapidem ſit diſcriminis: Quòd nimirum Metalla humidum habeant unctuoſum, fortiter cum terreſtri ſubtili mixtum. Lapis uerò minimè, ſed humidum magis aqueum. Deinde quòd Metalla liquantur: lapides uerò non, ſed friantur comminuunturq;. D

Lapidum obſcurorũ cauſa. Lapides porrò obſcuriores ſeu minus perſpicui, ex terrea craſsioreq; quadam, humido tenaci perfuſa ſubſtantia conſtant.

Lapidum perſpicuorũ cauſa. Perſpicui uerò ex aqua, cui ſubtilis quædam terrea, nec obſcura materies eſt mixta. Velut Berillus & Criſtallus.

QVAE CAVSA DVRITIEI MAIORIS & minoris in lapidibus.

Cauſa duritiei lapidum eſt ſiccitas: quę duplici fit ratione: Aut enim fit ea ſiccitas ratione caloris, qui humidum ex materia terrea abſumpſit, terrea materia ſic indurata. Aut fit ratione frigoris, quod humidum perſpicuum ad ſui naturam conuertendo, & materiam comprimendo, in lapidem indurauit & compegit: Velut eſt in lapidibus perſpicuis, qua de cauſa etiam ſunt duriſsimi, & ignem, etiam inter ſe colliſi, emittunt. In cæteris uerò lapidibus de terrę materia factis cauſa duritiei maioris non eſt alia, quàm ariditas, ex calido magis minùsue forti nata, & ex humido facilè uel difficulter à materia ſeparabili. Atq; hac ratione Creta, aliĳq; molliores lapides, humidum ualde habent euaporabile, & calore excellenti ultra coagulationis menſuram ſunt combuſti, iamq; in calcem redigi inceperunt: Vnde etiam albi ſunt, & tincturam relinquunt albam.

Creta.

Silices. Silices uerò ſunt duriſsimi, eò quòd ipſorum humidum non eſt facilè ſeparabile & euaporabile, ſed ariditate terreſtri, ſiue frigore in ipſis induratum, ac pori ipſorum conſtricti ſunt. Simili ratione eſt de aliĳs omnis generis

A generis lapidibus, plus minúsue duris iudicandum. Calor enim humidũ exiccat, & molles friabilesq; lapides efficit: Cõtrà frigus indurat & obſtruit, grauioresq; & deſiores facit. Sic etiam arte lapides fieri uidemus, uelut lateres, qui in fornacibus ex luto tenaci calore ignis aduruntur, & duritiem induunt.

DE VARIA LAPIDVM IN VARIIS locis generatione.

Conſtat peculiariter locis quibuſdam lapides gigni, uelut amnibus etiam quibuſdam, & ripis peculiaris eſt natura, ut quæ in ipſa incidunt conuertantur in lapidum naturam. Cuius aliquod exempla ex Alberto Magno cõmemorabimus. Fontem tradit eſſe in Gothia, qui omnia quę in ipſum demiſſa fuerint, in lapidẽ cõuertat. Pro cuius rei ueritate inquirẽda, Fridericum Imperatorem chirothecã annulo ſuo ſignatã immerſiſſe, quæ cũ dimidia ſui parte per dies aliquot fonti immerſa fuiſſet, extracta poſtea, inferiore parte qua aquæ indita fuit, in lapidẽ conuerſa, ſuperiore naturã & formam corÿ retinẽte, eſt uiſa. Ferũt guttas quæ ex eiuſdẽ fontis impetu ad marginẽ eius ſpargunt, in lapides itidem guttarum quãtitate cõuerti. Præterea in mõtibus altiſsimis, qui perpetuis ſunt tecti niuibus, Criſtallos generari uidemus. Sũt etiã quædã aquæ, ex quibus lapides generãtur, ſi in ripas ſuas ſpargant: ſin in alium fundantur locum, minimè. In montibus Pirenæis loca quædã ſunt, in quibus aquæ pluuiales in lapides cõuertuntur. Simili ratione ligna in nonnullis aquis iacentia lapidũ naturæ adeò ſunt uicina, ut parũ quiddam in aëre exiccata lapidum formam aſſumant. Cuius rei ſignum eſt lapis qui Corallium dicitur, qui haud dubiè de lignis & plãtis generatur, ac extractus ex mari in lapidem mox indureſcit. Ripæ nonnullorum fluminum lapides gignũt, aliæ tamen breuiori, aliæ longiori tempore. Montes autem frequenter lapidei inueniuntur. Proinde quod ad locum attinet, non poteſt certis ÿs locus definiri, ſiquidem non uno, nec certo aliquo loco, ſed nullo non ferè lapides ſit inuenire. De his igitur ſatis ſit dictum.

B

QVAE CAVSAE VIRTVTVM IN LAPIDIBVS precioſis, ſeu gemmis, item metallis.

Virtutum porrò uariarũ in lapidibus precioſis ſeu gemmis, prima, ſicut & aliarum rerũ, cauſa eſt Deus opt. max. Hinc medias adhibere cauſas nihil uetat, uelut cœlum, quod pro uariorum aſpectuum ratione, materiæq; uaria præparatione, diuerſas in ſubiecta corpora uires transfundit, easq; aut utiles, ut quæ uires conſeruant, uegetant, roborãt, aut uenenũ pellunt: Aut inutiles, ut quibus contrariæ ſunt uires. Ad hæc aliç toti corpori, aliç parti eius proſunt. Vt Hyacinthus, Granatus, Margaritę, Aurũ, confortant cor, & ſedes uirtutũ. Corallium & Achates ſtomacho, & uentri opitulantur, & à noxÿs cauſis prohibent: Aliç noxium ad ſe attrahũt, poſtea cõmutãt. Vt Amethiſtus umbilico admotus, uini uaporẽ cũ primis allicit. Quę in alÿs quoq; rebus ſpecialis uirtus depręhendit:

Velut

Velut Scammonium bilem refellit, aliud medicamentū alĳ humori purgando deſeruit: Aliæ quod noxium eſt deturbant, ac tandem propellūt, Veluti Smaragdus, Cyaneus, idq́; genus alĳ: Aliæ præſentem eſſe cauſam aduerſam certo inditio commonſtrant. Vt electro & Adamanti coram toxico madere contingit. Sic Turchois aut findi, aut omnino ruinā, aut maculam aliquam appetente periculo afferre dicitur. C

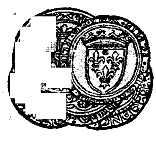
VARIAE OPINIONES DE GEMMARVM uirtutibus.

De his autem gemmarum uirtutibus uariẹ uariorum fuerunt opiniones. Alĳ enim gemmis uitam adeoq́; animam eſſe crediderunt. Alĳ, ut Alexander ille Græcus, proprietates earum elementis, ex quibus conſtituuntur, adſcribunt. Hermes uerò Triſmegiſtus cœlum gemmis occultas facultates & uires indere tradit, idq́; hoc argumento confirmat: quòd negatum ſit elementis, ut parua mole maxima ſubitò præſtare queant. Sic oculis Gratiarum præditas ferunt Topazium, Carbunculum, Adamantem, eò quòd geſtantibus ſolùm cœlicas uirtutes, & potentias tribuant. Corallium, Carchedonium, Chryſolithumq́; à Ioue & Venere uirtutes accepiſſe tradunt, quòd aduerſus atram bilem, & melancholiā uim habeant maximam. Mercurio ob facundiam & uires contra uenena Achaten ſacram perhibent.

Hoc etiam addendum, Gemmas non æquali ratione corpora quæuis afficere: Vel efficacius enim, uel ſegnius, pro corporum cœleſtium orbiumq́;, à quibus uim mutuantur, afflatu & temperamento gemmas operari contingit. D

His itaq; generalibus de metallis & lapidibus præmiſsis, iam ad ſpecialem eorum enarrationem accingemur, ac ab Auro ordiemur.

AVRVM.

OMne metallum generatur ex Mercurio & Sulphure, ut dictum eſt. Aurum itaq;, Græcis χρυσός, fit ex ſulphure rubeo, puro, mundo, & argento uiuo puro, & mundo. Et quia puriſsima eſt auri ſubſtātia, incorruptibilius eſt omnibus alĳs metallis, nec ullo etiam igni conſumitur, ſed magis purgatur. Nec ſolùm è montium & terræ uenis eruitur, ſed etiam in fontibus & littoribus quibuſdā inuenitur. Sunt enim quidam fontes auriferi, & amnium quorundā arenas aurum in ſe continere cōſtat. In Aſia Scythiæ, ut Solinus refert, Gryphes aurum & argentum poſsident, ac homines aduenīetes, uelut ad auaritiam puniendam natæ, dilaniant.

VIRES.

Naturẹ eſt calidæ & humidæ. Cōfert tremori cordis, Viſum recreat.

Tritum

A Tritum aduerſus lepram ſumitur. Cũ Hieraglodio bina uice in hebdoa-da metuentibus lepræ infectionem datur. In cibo comitialibus exhibe-tur. Vinum, in quo candẽs aurum eſt reſtinctum, ſplenis doloribus me-detur. Cum aqua boraginis, aut puluere oſsis de corde cerui, & ſaccha-ro prodeſt lipothymia laborantibus. Melancholicis plurimum cõfert, præſertim ijs, qui ſecum ſoli loquuntur. Omnem in corpore putredinẽ prohibet. Patefactæ item auro corporis partes abſq; periculo omni & putrefactione ſanantur. Hæc paucis de auro, eiusq; uiribus, dicta ſint. Plenam eius tractationẽ & purgationem, qui noſſe uolet, legat ſcripto-res eius rei Metallicos, qui ex profeſſo hæc tractarunt. Hic enim ſimpli-ces tantùm deſcriptiones, & Medicinas enumeramus.

ARGENTVM.

Argentum, Græcis ἄργυρος, fit ex argento uiuo albo, & mundo, à quo etiam coloratur: & ex ſulphure albo, mundo, & nõ adurente. Et hinc neceſſariò eſt albũ & fulgens: Calor ſiquidem ſulphuris bene mũdati dealbat, & ſubti-
B le reddit, adeoq; exiccat: qua de cauſa etiam maximè ſonorũ eſt, & tinniens, ac durum ſiccumq; inuenitur. Sub uenis argenti inuenitur mollis quædam materia uelut denſum aliquod pulmentum, quod inditium eſt, argenti uiui maximam in ijs locis, ubi argentum generatur, eſſe abundantiam, ac in generatione argenti ſorditiem omnem, quæ deinde uelut fæx quædam remanet, expurgari. Inuenitur etiam interdum argẽtum tenax, & flexile ſiccumq;, cuius rei non alia eſt cauſa, quàm quòd aliquid adhuc humidi phlegmatici extrinſecus adhæreat.

VIRES.

Argento natura eſt frigida: humiditatem habet temperatam. Valet itaq; membris ſpiritualibus, & præcipuè ad cordis tremorem. Cor confortat, ſanguinem bonum gignit. Putridã uulnerum carnem conſumit. Vulnera item glutinat. Cum oleo tartari ſcabiem malam curat.

Recrementum argenti, quod Græci ἕλκυσμα uocãt, item ἔγκαυμα, Germa. Silberſchlacken/uim habet adſtringendi, & extrahẽdi. Valet itaq; ad emplaſtra, quæ Phæas uocant: Medicamentis item cicatricem inducentibus additur. ἕλκυσμα.

SPVMA ARGENTI.

Lithargyrium. SPuma argenti, Græcis λιθάργυρος. Officin. Lithargyrium. Ger. Silberſchaum / & Gledt. Eſt nihil aliud quàm plumbum nigrũ, quod purgationis gratia argẽto additur, cum ſordibus argenti in ſpumã concretum. Eſtq; duplex: Alterum colore aureo, quod Græcis χρυσῖτις dicitur, Offic. Lithargyrium auri: Germa. Goldglet. Alterum colore argẽti, quod ἀργυρῖτις Græcis, Offic. Lithargyrium argenti, Germa. Silbergledt appellatur. De eius lotione & purgatione, uide Dioſcoridẽ lib. 5. C

VIRES.

Vis ei adſtringendi, molliendi, explendi caua, excreſcentias in carne reprimendi, ad cicatricem ducendi, refrigerandi, & conſtipandi. Elota ad oculorum collyria, & cicatricum fœditates tollendas, faciemq; erugãdam, & maculas cutis purgandas prodeſt. Puluis eius cum oleo nucum ſcabiem ex malis humoribus prouenientem ſanat. Cum ſale & aceto cicatrices, & cutis aſperitatem emendat. Cum oleo nucum, aceto, bolo armeno, & aqua roſacea, ad clyſteres puluis eius addĩt. Exulcerationibus occultarum partiũ inſpergitur. Cum anſerina adipe, ceruſſa & aqua roſacea ſerenitatem faciei inducit. Fœtorem & ſudorem alarum reprimit. In potu uentrem conſtipat, & urinam cohibet. Scabiei quæ ex cholericis humoribus ortum habet, medetur. Cum oleo roſaceo contra tumorem uirgæ maſculæ illinitur. Omnium optima, teſte Dioſcoride, flaua, quæ Chryſitis. Chryſitis appelletur, quæ ſi deſit, altera lauabitur, ut candorem accipiat.

ELECTRVM. D

ELectrum, Græcis ἤλεκτρον. Duplex eſt electrum: Alterum artificiale, alterum naturale. Artificiale fit ex argento & nitro commixtis. Ger. Conterfey. Naturale uerò eſt, quod ex auri & argenti commixtione cõſtat, & hoc inter metalla numeratur: quod tribus partibus auri, & una argenti conſtat. Item quod quintam partem argenti habet. Veteres idipſum omni metallo dixerunt eſſe melius. Ferunt uinũ ueneno mixtum, in uas ex eiuſmodi electro factum infuſum, ſtridorem emittere, non aliter atq; nitrum infuſo aceto.

Præterea Electri etiam nomine Succinum Græci appellant, ut infrà de Succino dicetur.

VIRES.

Facultatum auri & argenti, cùm ex utriſq; ſit compoſitum, eſſe particeps, eſt uerisſimile.

AE S.

Orichalcum. Aurichalcum. Cuprum. AEs, Græcis χαλκός, & ὀρείχαλκος, quod & Latini Orichalcum, & Aurichalcum exprimunt, ab ὄρος, id eſt, mons, quòd in montibus fodiatur. Cuprum item hodie Latinis dicitur. Germ. Kupffer. Impropriè uerò nonnulli æris uocabulo omnis metalli rudem adhuc materiã uocant. Imitari in hoc uolentes Germanicam appellationem, qua Germani rudẽ

metallo.

A metallorum materiam Ertz nominant. Multò etiam magis incõuenien
ter æris uocabulum generale ad omnia metalla quidam faciunt. Offici-
næ uocant Aes uſtum, Germa. Kupfferſteyn/Gebrañt Ertz. Fit autẽ *Aes uſtũ.*
æs ſiue cuprum è ſulphure rubro, & Mercurio non prorſus immundo.
Eſt tamẽ hoc diſcriminis inter æs, ſeu orichalcum & cuprum, quòd cu-
prum dicitur rudis adhuc, & non perfectè elaborata materia, ad rubedi
nẽ plurimum accedens, quod Germa. peculiariter Kupffer uocãt. Aes
uerò ſeu orichalcum eſt cuprum perfectè elaboratum, & aurei coloris
prorſus æmulum. Ger. Meſſing/quæ alteratio fit per puluerem lapidis
Calaminaris dicti, item admixtione ſtanni, quod maiorem ipſi candorẽ
indit. Argento uerò purgationi eius impoſito, auri prorſus fit æmulũ, ut
facilè ignaros decipiat. In uirorem uerò conuertitur, ſi ſale aſperſum lo
tio pueri aut aceto ſuperponatur.

VIRES.

Aes uſtum, ſiue Cuprum, Dioſc. teſte, adſtringit, exiccat, reprimit, ex- *Aes uſtũ.*
tenuat, attrahit. Vlcera purgat, & ad cicatricẽ perducit. Vitia oculorũ
emendat. Excreſcẽtias carnis cum oxycroceo, aut emplaſtro apoſtolico,
conſumit: nomas cohibet: uomitus ciet cum hydromelite aut melle ſum
ptum uel illitum. Cum melle & ſmegmate fiſtulas ſanat. Melancholiam
purgat: unde emplaſtris ſplenis melancholiã educentibus admiſcetur.

Aeris recrementum ſeu repurgatio, quam Scoriam uocant, eandem *Aeris re-*
B cum ære uim poſsidet, ſed imbecilliorem. Lauatur autem æs, & etiam re *crementũ*
crementũ eius, ſicut Cadmia, quater in die aqua mutata, donec nullæ am
plius ſordes appareant.

Flos æris eſt ueluti ſpuma eius, & tenuiſsima liquefacti æris ſubſtãtia, *Flos æris.*
quæ in repentina frigidæ aquæ infuſione expuitur, ſeu exilit, milij grani
magnitudine, colore purpureo. Græcis dicitur χαλκοῦ ἄνθος, hoc eſt, æris
flos, qua uoce multi decepti, perperam idem eſſe exiſtimarunt cum com-
poſita eiuſdem nominis dictione, quam Chalcanthum appellant Greci,
Latini uerò Aeris æruginem. Vis ei adſtringendi, & excreſcentias carnis
cohibendi: Caliginantibus item oculis prodeſt, uehementer tamen mor
det. Hodie nullus eius eſt in Medicinis uſus.

Squama æris, German. Kupfferſchlag. Eſt æris illud recrementum, *Squama*
quod ictu malleorũ deſilit: eſtq; alia craſsior, quæ Ger. Kupfferſchlag *æris.*
dicitur: Altera uerò farinæ in modũ tenuis, quam Plinius Stomoma uo- *Stomoma*
cat, Germa. Keſſelbraun/Kupfferbraun. Stomoma tamen aliàs ſigni-
ficat optimum ferri genus, quod Chalybs aliàs nominatur, cuius ſquamę
Stomomatis ſquamæ appellantur. Vim habet ſquama æris adſtrictoriã,
extenuantem, reprimentem, & erodentem: Nomas compeſcit, & ulcera
ad cicatricem perducit. De ærugine æris ſigillatim poſt metalla dicetur.

STANNVM.

STannum quod aliqui plumbum uocant candidũ, Gręcis Κασσίτερος, ex
argento uiuo fit puro, claro, & ſulphure craſſo, & immundo. Balbu-

Digitized by Google

tiente, dicit Albertus Magnus, habere cõpoſitionem, cuius cauſa ſit mortificatio argẽti uiui ex aliquo uapore diſſoluto, uel alia lotura aquæ acutæ, quæ diſiungit partẽ eius. Et conuenit cum plũbo, quia neutrum rubiginem cõtrahit, ſed potius ſqualorem & ſorditiem quãdam, plus tamen plumbum, q̃ ſtannum: cuius rei cauſa eſt, quòd nõ humorem aliquẽ habent calidũ, aqueum, uel acutum paucũ, qui terreum, qui in ipſis eſt corrũpat, inq; rubiginẽ conuertat. Præterea in hoc quoq; cõuenit cũ plumbo, quòd neutrũ eſt ſonorum, multum per ſe ipſum: Cuius rei cauſa eſt mollities, & humor. Stannũ tamen plumbo magis eſt ſonorũ. Adhæc etiam ſtannum fuſum citò putreſcit: plumbum uerò ſub dio & in terra creſcit: quod hac ratione accidit, quia malè eſt ſtannũ mixtum, ac proinde cũ ab igne debilitatur, aq; generationis ſuæ loco remouetur, citius etiam alijs metallis putreſcit & corrũpitur: Plumbũ uerò, quia craſſæ eſt ſubſtãtiæ, multumq; terreſtris humoris habet, facilè humores craſſos ad ſe attrahit, & in ſuam ſubſtantiam conuertit, ſicq; incrementum ſumit. C

PLVMBVM.

Plumbum, Græcis μόλυβδος. Fit ex argento uiuo impuro, craſſo, lutulento, & ſulphure modico, impuro. Quæ cauſa ſit hebetudinis eius, & cur ſub dio & in terra creſcat, in ſtanno diximus. Plumbo autem reliqua metalla, uelut aurum & argentum purgantur: non tamen per ſe, ſed per accidens: ſiquidem calor ignis per ſe purificat, purum cum puro cõgregando, & impurum ſegregando. Cùm itaq; argentum ſit humidum, ignis uerò ſiccus, calor ignis, niſi aliquo eidem uniretur, ab argento recederet: plumbum itaq;, quaſi elixando argentum digerit, & depurat. Grauitas autem plumbi eſt ex lutoſa, & humida eius ſubſtantia. D

VIRES.

Plumbum naturæ eſt frigidę, & conſtrictiuæ, unde contra libidinem Venereorum, & nocturnas pollutiones ualet, laminis eius lumbis circa renes ſuppoſitis. Ne tamen frigiditate ſua nimia renes lędat, lamina perforanda eſt, ut ſpiritus exitum habeant.

Elotum plumbum

Lauatur plumbum hunc in modum, ut docet Dioſcorides. In mortarium plumbeum aquam inijcito, & piſtillo plumbeo, donec aqua nigreſcat, & limi modo craſſeſcat, tundito. Linteolo deinde colato, aquam, ut facilius, quod eſt reſolutũ, incerni poſsit, ſuperinfundẽs. Hocq; iterũ dũ ſufficere tibi uidebitur facito: ubi cõſederit, priore aqua effuſa nouã addito, & ſicut Cadmiam, donec nulla appareat amplius nigritia, lauato: poſtea in paſtillos redigito. Plures lauandi modos, docet Dioſcorides.

Vim habet elotum plumbum refrigerandi, adſtringendi, inducendi, molliendi, caua explendi. Oculorum fluxiones ſiſtit. Vlcerum excreſcentias cohibet. Sanguinem ſiſtit. Prodeſt ad ulcera ſedis, condylomata & hæmorrhoidas ex roſaceo. Cicatricem difficulter admittentibus eſt utile. In totum effectus præbet ſpodij, niſi quòd non obducit cruſtas.

Vritur

Digitized by Google

A Vritur etiam plumbum,quod fit hoc pacto: Tenuiſsimas plumbi laminas nouo fictili,interſperſo ſulphure,imponito, idq; donec totum fictile expleueris: igni poſtea ſuccendito: & flagrãte iam plumbo, ferrea rude,donec in cinerem perfectè redigatur,nihilq; è plumbo non uſtũ hæſerit,uerſato: hinc obſtructis naribus, ne noxius plumbi halitus ſentiatur,eximito.Hunc modum ut optimum probat Dioſcorides,apud quẽ plures eſt uidere. Vſtum ſic plumbum lauatur ut Cadmia,& ad uſus reponitur. Vires habet cum eloto plumbo pares,ſed efficaciores. *Vſtum plumbum.*

Scoria plumbi,hoc eſt, recrementum, Germa. **Bleyſchlacken.** *Scoria plumbi.*
Eſt autem Scoria,ut ſemel dicamus,generale uocabulũ ad omnis metalli recrementum. Vt Scoria argenti eſt **Silberſchlacken**/ Scoria ferri, **Eiſenſchlacken.** Valet ad eadem ad quæ plumbum uſtum,efficacius tamen adſtringit.Optimum eſt denſum,fractu contumax,ceruſſam planè repræſentans,nihil plumboſi habens,ad luteum colorem uergens, ſplendorem uitri præ ſe ferens. *Scoria quid.*

Ceruſſa,Græcis ψιμμύθιον,German. **Bleyweiſ**. Fit ex plumbo,hunc in modum: Lamina plumbea ſuper uaſis aut fictilis aceto acerrimo repleti ſpiraculum ponitur,uapore itaq; aceti lamina corrumpitur,& ſubſtantia plumbi in puluerem conuertitur, qui colore albo cõſpicitur. Eſt itaq; ceruſſa nihil aliud,quàm plumbum aceti acerrimi uaporibus in pollinem album reſolutum. *Ceruſſa.*

B Frigida eſt & ſicca in ſecundo gradu.

Vires ei ſunt refrigerandi,occludendi,emolliendi, explendi,& extenuandi.Excreſcentias in carne leniter reprimit, & ad cicatricem perducit. Miſcetur ceratis & emplaſtris,quæ liparæ uocantur. In potu uerò eſt letalis.

Vritur eadem pari efficacia,donec rufeſcat,& Sandyx dicitur, quam intellexiſſe uolunt Vergilium in eclogis, dicentem: *Sandyx paſcentes ueſtiet agnos*: quod tamen de herba pleriq; accipiunt. Lauatur præterea Cadmiæ modo. *Sandyx.*

F E R R V M.

FErrum,Græcis σίδηρος. Fit ex argento uiuo modico,ponderoſo,immundo,& lutulento: & ſulphure ſpiſſo, impuro,& adurente. Ac proinde etiam nõ liquatur ſicut reliqua metalla, ſed mollificatur tantùm.Craſſa enim & terreſtris ſubſtantia in eo multa partim eius defluxionem prohibet. Omnium itaq; metallorum eſt duriſsimum, & inſtrumentis fabrilibus aptum.

Ex ferri ſpecie eſt etiam Chalybs,quod Germani **Stahel** uocant,ueteribus Stomoma dictum,quòd ex hoc cultellorum & gladiorum acies, quas στόματα,hoc eſt,ora uocant,fiant. Eſt autem Chalybs ſubtilior & *Chalybs. Stomoma.*

aquoſior ferri pars, per diſtillationem extracta: ideoq; durior eſt, & cõpactior, propter ignis uidelicet & partium ſubtilitatem, quæ per uſtionem duriores fiunt. Propter maiorem etiam ſiccitatem, & terreſtris humoris ſeparationem eſt candidius, & facilè etiam diſsilit. C

VIRES.

Quod ad uires attinet, ſpleni, et ſtomachi imbecillitati cõfert, aqua uidelicet, in qua cãdens ferrũ aut chalybs extinctus fuerit, hauſta. Vinũ uel aqua in qua candens ferrum ſit reſtinctum, cœliacis, dyſentericis, lienoſis, cholera affectis, & ſtomacho diſſolutis potu auxiliatur.

Rubigo ferri. Ferrugo.

Rubigo ferri ſeu ferrugo, Græcis ἰὸς σιδήρου. Germa. **Eiſenroſt**/nemini non eſt incognita. Vim habet reſtringendi. Siſtit fœminarum profluuia, admota. Potu cõceptũ prohibet. Ex aceto illita ignibus ſacris, & papularum eruptionibus prodeſt. Ad ſcabritias itẽ genarum, reduuias, pterygia & condylomata ualet. Gingiuas firmat. Alopecias capillis explet.

Scoria ferri.

Scoria ferri, ſeu recrementum eius, Germa. **Eiſenſchlacken**/ſunt ſordes ferri, quæ inter cudendum repurgãtur. Viribus cum rubigine eſt iiſdem, minus tamen efficacibus. Ex aceto mulſo pota prodeſt iis, qui aconitum ſumpſerunt.

CADMIA.

EX dictis iam Metallis colliguntur Cadmia, Spodium & Pompholyx, quare de his etiam aliquid dicemus.

Cadmia corruptè Chnia, & Cniaca, duorum eſt generum: Altera foſſilis ſeu natiua: altera factitia. D

Thutia.

Cadmia factitia Officinis dicitur Thutia, quo nomine Serapion Spodiũ metallicum, et Pompholyga appellat. Gignĩt ea ex ære in fornacibus candẽte, fuligine flatu egeſta, & lateribus cameriſq; fornacum inhærẽte. Huius fermè ſunt ſex ſpecies: Vna Botryitis nomine, quam reliquis Dioſcorides præfert, denſa, modicè grauis, in leuitatẽ magis declinans, racemoſa facie, colore ſpodij, quæ fracta cinerulẽta & æruginoſa eſt. Proxima foris cœrulea, intus cãdida, internatis uenarum diſcurſibus, onychite lapidi ſimilis. Tertia Placodes dicĩt, hoc eſt, cruſtoſa, ſegmentis quibuſdã quaſi zonis cincta, unde etiã Zonites appellaĩ. Quarta Oſtracites, gracilis & nigra magna ex parte, fãcie teſtacea terrenaq;, in ima naſcẽs fornace. Quinta eſt puluerulẽta leuiſsimaq;, colore plerũq; ex candido in æreum aut cœruleũ modicè degenerans. Sexta ſubfuſca, minus efficax, quæ Capnitis dicitur, ꝙ uidelicet fumi aut fuliginis inſtar ſit leuis, quæ in ore fornacis ubi flãmæ eluctantur, gignitur. Priores uerò ſpecies in ipſa fornace gignuntur. Fit etiam Cadmia factitia in argenti fornacibus, candidior, & minus ponderoſa, ſed quàm æraria longè uiribus inferior.

Calaminaris lapis.

Cadmia natiua, ſeu foſsilis itidem eſt duplex: Altera Officinis Lapis calaminaris dicitur, Germa. **Galmey**. Ponderoſa, ſcabra, & uerſicolor: Altera aſpectu racemoſa, mixtis ueluti cubis cõſtans, foris colore ſpadiceo, intus uerò argenteo, cuius meminit Galenus, reliquis Cadmiæ ſpeciebus eandem præferens.

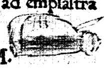
Lauatur

Digitized by Google

A Lauatur Cadmia in mortario trita, effuſa ſubinde aqua, dum ſordi- dum nil emergat, dein cocta in paſtillos reponitur. *Lotura Cadmiæ.*

VIRES.

Vires Cadmiæ ſunt adſtringere, caua explere, ſordes expurgare, exic- care, corporis meatus infercire, excreſcentia in carne coërcere, cruſtas inducere, ulcera cacoëthe ad cicatricem perducere: Botryitis & Onychi tis priuatim oculorum medicamentis ſunt utiles: reliquæ ad emplaſtra & farinas quæ cicatricibus inducendis inſperguntur.

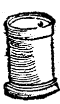
POMPHOLYX. ET SPODIVM.

POmpholyx, quaſi dicas bulla. Officinis, Nihili album. Germ. **Weiß nicht**. Eſt eiuſdem generis cum Spodio, à quo non niſi ſola ſpecie, ut *Nihili album.* Dioſcorides ait, differt: genere enim ſunt idẽ. Spodium uerò eſt illud i- pſum, quod Officinæ Nihili nominãt griſium, Germ. **Graw nicht**. Ac errãt Officinę, quę ex Arabum traditione Spodium putãt eſſe ebur uſtũ, *Nihili griſium.* ſeu cannam, hoc eſt, arundinem uſtam, quæ ipſi pro Spodio exhibent, & uſurpant, Spodium & Nihili griſium diuerſa faciẽtes exhibentesq́;. Cùm ſatis apertè Dioſcorides & Galenus doceãt, genere Spodium & Pom- pholyga eſſe idem, ſpecie uerò tantùm differre. Ebur uerò uſtum cũ m- tallorum genere, ex quo ſunt Spodium & Pompholyx, nihil cõmune ha- bere poteſt. Quis enim non uidet diuerſa genere eſſe os, ſeu ebur uſtum, & ærariam fauillam? Diſtinguuntur ergò Spodium & Pompholyx
B hoc modo: Spodium Latinè idem quod cinis eſt, extincta metallorum fauilla nigricans, quæ propter pondus ſuum decidit, & circa fornacem, & eius pauimentum colligitur. Pompholyx uerò ſimiliter eſt extincta metallorum fauilla, ſed candida, pinguis, tenuiſsima, & leuiſsima, quæ ſummis fornacum caminis adhæret, inq́; corpus magnum accreſcit, quę cùm creſcit principiò, ſurgentibus in aqua bullis eſt ſimilis, unde nomen accepit. Quòd uerò ad Spodium Arabum attinet, quod ebur uſtum faci unt, non eſt uerum Spodium, ut antea dictum eſt, ſed in locum eius ſubſti *Spodium Arabum.* tutũ, eſtq́; magis antiſpodium, hoc eſt, in ueri Spodij locum ſuppoſitum. Antiſpodia autem ſunt frondes arborũ, & chartæ quædã exuſtæ, quarũ *Antiſpodium.* in ueri ſpodij defectu poteſt eſſe uſus. Quomodo Pompholyx conficia- tur, & quomodo item lauetur, Vide apud Dioſcoridem, & alios qui de metallis ſcripſerunt.

VIRES.

Vires Pompholygis ſunt adſtringere, refrigerare, explere, purgare, obſtruere, & aliquantum exiccare.

ARGENTVM VIVVM.

ARgentum uiuum, Græcis ὑδράργυρος, quaſi aqueũ argentũ, quòd ſit fluxile adeoq́; mobile. Officinis Mercurius. Ger- ma. **Queckſilber**. Materia eſt omnium metallorum, ad quorũ *Mercurius.* ſubſtantiam, ſicut & ſulphur, requiritur.

Eſt autem duplex: Alterum naturale: alterum uerò factitium, quod C
ex Cinnabari in ſartaginem ſeu ollam ferream impoſito, et patina ſuppo ſita fictili, & argilla ſuperlita crematur. Tantarum tradunt eſſe uirium, ut lapidum centenis libris ſeſtertium eius reſiſtat, & attollat. In uitro autem, quia omnia ui ſua penetrat, optimè aſſeruatur.

VIRES.

Frigidæ eſt & humidæ naturæ. Vtuntur eo ad membrorum plerinq; dolores, & ad ſcabiem capitis, & pediculos, ſed non abſq; magno utentium damno: ſiquidem neruos ſummo damno afficit, ac etiamſi ad tempus dolores mitiget, maximo tamen poſtea cruciatu membra lacerat. Qua de cauſa non facilè medicamentis niſi in ſummè extremis refugijs adhibebitur. Fumus eius membris eſt peſtilentiſsimus: paralyſin inducit, & rationem perturbat. Intra corpus noxium eſt. Contra ſumptum uerò Mercurium, lac caprinum bibatur, corpuſq; moueatur: Vel uinū cum ſinapi, abſinthio, uel hyſſopo decoctum ſumatur. In ſumma, quacunq; ratione eius uſus eſſe poterit, ſiue uiui, ſiue perempti, uidetur fugiendum. In alijs uerò rebus ſuam commoditatem non exiguam habet: ſiquidem in deaurandis metallis aurifabri hoc carere nequeunt. Ac manifeſtum eſt, quòd qui crebrò argentum inaurant, ex frequenti eius uſu in neruorum læſionem incurrunt.

SVLPHVR. D

SVlphur, Græcis θεῖον. Eſt duplicis differentiæ: Alterum quod Viuum uocant, Græcis ἄπυρον, quod ignē nondum eſt expertum. Alterum quod citrinum ſeu fuſum cognominant, quod igne liquefactum eſt, & in cilyndros fuſum. Non igitur differunt niſi per accidens. Conſtat autem ex ſubſtantia partim aëria, cuius rei argumentū eſt, quòd facilè inflammatur & accenditur: item ex aquea, quoniam facilè à calore igneo liquatur: præterea ex ſubſtantia terreſtri, unde facilè comminuitur. Fœtor uerò qui ex accenſione eius oritur, argumento eſt terreſtrem eius ſubſtantiam eſſe indigeſtam prorſus. Interdum etiam ad rubedinem uel nigredinem magis declinans ſulphur inuenitur, quod fit ratione uincentis in ipſo, & adurentis caloris.

VIRES.

Calidum eſt adeoq; ſiccum in quartum uſq; gradum. Vires eius ſunt attenuare, diſcutere, attrahere, & exiccare. In ouo ſumptum, tuſsi, ſuſpirioſis, & purulēta excreantibus, teſte Dioſcoride, prodeſt: Aduerſus peſtilentis quoq; aëris infectionem eſt remedio. Suffitus eius mortuos fœtus extrahit, & matricem purgat. Tritum cum aceto cutis immunditiem abſtergit. Cum reſina terebinthina pſoram, lichenas & lepras, ſanat. Cum baccis lauri, & axungia recente porcina, ſcabiem certò ſanat.

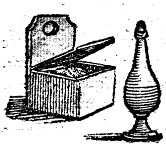
Venena-

A Venatorum morſibus cum terebinthina, uel melle, uel oleo ueteri, aut etiam lotio, medetur. Cum nitro & aqua podagricis illinitur. Suffitus eius lethargicos excitat: grauitatem auditus ſanat: erumpentem ſanguinem ſiſtit. Cum uino aut melle contuſis auribus illinitur.

Sulphureæ balneæ, neruos emolliunt, & calfaciunt, dolores ſedant. Ventriculum tamen effœminant, & ſubuertunt, omnia cutis uitia exterunt. Proſunt itaq; alphis, leucis, impetigini, ulceribus antiquis, articulorum defluxui, lieni indurato, iecori, utero, reſolutionibus, coxēdicibus, & ſcabiei.

Sulphureæ balneæ.

SAL.

SAl, Græcis ἅλς. Aliud eſt foſsile, aliud uerò eſt factitium. Foſsile ſal plures habet ſpecies: ſiquidem aliud eſt criſtalli inſtar perlucidum, quod Sal gemmæ uocatur, in Vngaria copioſè proueniens: aliud nigrum, quod Sal radicum uocant: aliud Naphthicum nigrum ex naphtha quæ in ipſo eſt: Præterea Sal Armoniacum dictum, à petris uidelicet Armenię, ubi colligitur, ad candorem etiam accedens, quod Salmiax uulgò uocant. Sal factitium coquitur ex aqua marina, & paſsim etiam in Germaniæ locis ex amnibus & fontibus ſalſis. Omne autem ſal unius eſt naturæ, terreſtris uidelicet.

Sal foßile. Sal gemmæ. Sal nigrū. Sal radicum. Sal naphthicum. Sal Armoniacum.

B

VIRES.

Calidum eſt & ſiccum in quarto gradu. Eſt autem propter terreſtrem naturam ſtipticum: propter ſiccitatem uerò eſt exiccatiuum, & conſeruatiuum à putredine, conſtrictiuumq;: Propter caliditatem uerò & ſiccitatem eſt abſterſiuum: eſt præterea penetratiuum propter acumen in ſapore. Quod uerò cryſtallinum eſt, peculiariter craſſorum humorum eſt conſumptiuum. Vires itaq; ſalis ſunt, conſtipare, exiccare, conſeruare à putredine; abſtergere, penetrare, & conſumere. Vnde craſſos humores diſcutit: ſordidam hulcerum carnem conſumit. Cum oleo pruritum & lepram tollit. Cum aceto, melle & oleo, ana ℥.s. aduerſus anginam collo illinitur, & partim deglutitur. In clyſteres additur: ſiquidem abſterſiuū eſt. Cum oleo, aceto, & melle cutem purgat & extergit.

Contra ſcabiem, fluxus gingiuarum, & nomas unguentum ex ſale, farina hordeacea, & melle conficitur. Cum melle & oleo illitum hulcera ardentia mollit & ſoluit. In oleo minutim tritum ſal, & articulis affrictum, mirificè iuuat eos, qui à podagra & arthritide liberi eſſe cupiunt, niſi ſicca præter modum fuerint temperie præditi: Eſt autem hoc illitu manè & ueſperi per omne uitæ ſpacium utendum.

Cum oleo tritum, & gutturi cum penna immiſſum, collapſam uuulā ſubleuat. Excreſcentias in oculis conſumit, & pterygia cum ſucco chelidoniæ inſtillatum tollit. In aqua fontana reſolutum, uermes aurium perimit.

Faciei maculas in aqua roſacea diſſolutum, & cum camphora mixtũ, C
inq; ſole exiccatum, ac oleo ſambuci poſtea temperatum, extergit.

Spuma ſalis, ut Dioſcorides docet, eſt lanugo quædam ſeu ramentũ ſpumoſi maris, in exilibus petris inuentum. Facultates cum ſale ſimiles obtinet. Officinis hodie in nullo eſt uſu.

NITRVM.

Nitrum ex ſalis eſt genere, nonnihil obſcurius quàm Sal gemmę, perlucidum tamen, & laminæ in modum proueniens: Optimum deſcribit Dioſcorides, leue, roſeo aut cãdido colore, in foramina dehiſcẽs, Sal petre. ueluti eſſet ſpongioſum. Nitrum uerò quod hodie coquitur ex terra, Sal petræ dictum. Germa. **Salpeter** / à deſcriptione Nitri ueterũ abeſt. Veterum ſiquidem nitrum prunis impoſitum, bullas primùm paucas emittit, quibus ceſſantibus ipſum nitrum remanet, ſalis modo igni toſtũ, nec ab eo accendi conſumiue poteſt. Quod autem nunc paſsim fit nitrum igni iniectum, uel admotum flammam ſtatim concipit, & in aërem euaneſcit.

VIRES.

Calidum eſt & ſiccum in ſecundo gradu. Vireſq; habet incidendi, purgandi, & erodendi. Noſtrum uerò tenuium eſt ualde partium: ſiquidem guſtatum linguam cum maxima tenuitate pungit, & ſaliuam copioſam educit. D

Additur medicamentis pſoricis, & corroſiuis. Cum aceto ſcabiei illinitur. Cutem erodit. Torminibus aluiq; doloribus medetur. Furfures capitis purgat, & pediculos pellit. Vermes aurium necat, earumq; ſordes expurgat.

ALVMEN.

Alumen eſt amaritudo quædam terræ, ex craſſo & terreſtri humido concretum. Eſtq; in triplici differentia: Nimirum 1. Longum ſeu ſciſſile longum ſeu ſciſſile, quod ad argenti colorem accedit, & in ſcindẽdo eſt plumoſum, atq; hoc eſt optimum. Non autem eſt illud quod Alumen aliàs plumoſum dicitur, ut falsò aliqui exiſtimant. Siquidem alumen omne in aqua reſoluitur, & igne exuritur: quod uerò plumoſum dicitur, neq; diſſoluitur, neq; crematur, & eſt lapis is qui Amiantus aliàs dicitur, uelut in Amianto inter lapides dicetur. Sciſsile autem præſens genus aluminis, quod reliquis præfertur, eſt ueluti flos quidam natiui gleboſi aluminis. Alterum quod 2. Rotundũ. eſt ſiccum & rotundum, ut mollis lapis, quod gleboſum uocãt: ſplendore & albedine à priore nonnihil recedẽs, minusq; efficax, quod hodie habemus, ſed factitium. Tertium eſt ſiccum & petroſum, ad citrinitatẽ de- 3. Citrinum. clinans. Optimum eſt ſciſsile, & efficaciſsimum.

VIRES.

Calidum eſt & ſiccum in tertio gradu. Vis ei conſtipandi & conſumendi,

Digitized by Google

A mendi, quod in guſtu adſtrictio, & ſalſedo indicat. Tritum cum lumbri-
cis carcinomati illinitur. Cum ellychnio inſertum fiſtulas ſanat. Hebetu-
dini oculorum auxiliatur, & maculas eorum exterit. Putridam uulnerũ
carnem purgat. In aceto diſſolutum gingiuarum putredini collutione
medetur. Pediculos & immunditiem capitis, in aqua diſſolutum pellit.

Dolori item dentium, pruritui, ſcabiei, carcinomati, labiorumq; tu-
mori auxiliatur. Aluminoſæ balneæ proſunt hydropicis, ſanguinem re- Balneæ
ijcientibus, uentriculo uomiturienti, hæmorrhoidibus immodicè pro- aluminoſæ.
fluentibus, inordinatis mulierum purgationibus, abortientibus, & ijs
qui immodico ſudore reſoluuntur, & ad tibiarum uarices. Aurium do-
lori cum ſucco polygoni medetur. Sanguinis fluxus exiccat & cohibet.
Excreſcentias carnis conſumit. Cùm expreſsis uuis fœtentem oris hali-
tum emendat. Malignis hulceribus prodeſt. Cum ſale gemmæ aduſtio-
nibus auxiliatur.

CALX.

CAlx duplex eſt: Viua & extincta. Vritur autem in fornacibus ex la-
pidibus. Calcem uiuam Græci uocant ἄσβεστον. Et eſt calx uſta, nulla
adhuc aqua reſtincta. Vbi uerò aqua ſuperfuſa accenſa, & extincta fue-
rit, calx extincta dicitur. Locis autem maritimis ex buccinorum uritur
teſtis, eſtq; eius ad ædificia, & ſtructuras, ſicut noſtræ calcis quæ ex lapi-
B dibus uritur, uſus. Locis mediterraneis ex lapide fit albo, & uiliore quo-
dam marmoris genere. Vritur præterea ex teſtis ouorum hunc in mo-
dum: Teſtas ouorum in recentem ollam inijce, eamq; in clibanum quo la
teres coquuntur imponito, cumq; formã calcis aſſumet eximito. Ea præ
cipuè ualet ad hulcera, aut uulnera inueterata illita.

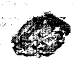
VIRES.

Calida eſt & ſicca in ſecundo gradu. Cum oleo & axungia ſordida
uulnera ad cicatricem perducit. Cum aqua roſacea & fumi terræ pſo-
ram abſtergit, & cutem purgat. Conficitur unguentum album ad apo-
ſtemata, & uulnera inueterata ex calce, hunc in modum: Recipe Ceruſſę
unc. unam, Calcis unc. ſemis, miſce cum cera & fiat unguentum. Inextin-
cta calx cum lixiuio decocta & ſicca impoſita, apoſtemata dura aperit.
Cum oleo & ſero lactis puſtulas, ſordida hulcera, & apoſtemata ſanat.
Superfluã carnem cõſumit. Aduſtionibus quoq; extincta calx medetur.

Conficitur præterea ex calce Smegma optimum, hoc pacto: Recipe Smegma-
modij calcis quartam partem, cineris ſarmentorum uitium tantundem, tis confe-
cineris Saponariæ libram ſemis, miſceantur, ac in uas aliquod impoſitis, ctio.
ſuperfundantur ſex aut ſeptem urnæ aquæ, relinquanturq; ad triduũ in-
dies agitata: poſtea aquam eminentem purã effundito, prius tamen pen
na eam probans: ſi enim plumæ intincto calamo detrahantur, ſatis tem
perata eſt materia: ſin minus, diutius aquam ſuperinfuſam relinques.

Demptam

Demptam poſtea puram aquam quatuor urnarum menſura aheno C
infundito,quinq; ſeui libris additis,duodecimq; horas igni,donec denſari uideris coquito,ac dimidiatam adhuc aquæ urnam cum libra una ſalis affundito,cumq; ad ſemihoræ ſpaciũ cocta fuerint,ab igne remouens in tabulas pro tuo arbitrio digerito.

CHALCANTHVM.

Atramentum ſutorium. CHalcanthum,χάλκανθον Græci,Latini uocant Atramentum ſutoriũ,
& ſimpliciter atramentum,quòd nimirũ ſutores olim coria hoc tingebant.
Atramentum. Pharmacopolis Vitriolum dicitur. German. **Kupfferwaſſer/ Victrill.** Dioſcorides tres facit eius ſpecie differentias, genere tamen
Vitriolũ. eaſdem. Primùm,quod in ſtirias concreſcit,quod ſtillatitium uocat. Alterum,quod in glebas eſt concretum, Vnde Græcis Pecton,id eſt,gelatũ uocatur,quam Vitriolum Romanum hodie uocant. Tertium,quod co-
Vitriolũ Romanũ. quitur,& coctile uocatur,inualidiſsimum,& inutile,quod hodie paſsim habetur,fitq; ex ſale,ſulphure & lapidibus.

Eſt autem ex colore itidem triplex: uiride uidelicet, cœruleum, & album. Optimum eſt cœruleum,graue,concretum,translucens,cuiuſmodi eſt ſtillatitium,quod Græci λογχωτὸν uocant. Conſtant uerò atramenta ex terra & aqua.

VIRES.

Atramentum ſutorium ſeu Chalcanthum uires habet adſtringẽdi,cal- D
faciendi,& cruſtas inducendi. Drachmæ pondere ſumptum, aut cum melle linctum latas uentris tineas necat. Vomitus ciet. Ex aqua prodeſt aduerſum hauſta fungorum uenena. Aqua dilutũ, & in uellere naribus inſtillatum,caput purgat. Puluis eius narium & aurium hulcera ſanat: aurium dolorem ſedat,& uermes earum perimit. Cum uitro & melle gliribus eſcam mortiferam præbet. Cum aqua coriandri pſoræ & ſacro igni illinitur. Tritũ fiſtulis inſpergitur. Naribus inditũ ſanguinem ſiſtit.

AERVGO.

AErugo, Græcis ἰός, eſt nihil aliud,quàm rubigo æris. Pharmacopo-
Aes uiride lis Aes uiride. Germa. **Kupffergrün/ Grünſpan/ Spangrün.** Eſt autem duplex: Raſilis, quæ eſt in uſu, & à Dioſcoride deſcribitur. Altera natiua,quæ in ærarijs fodinis gignitur, & uermiculorum in modum concreſcit, unde Græcis σκώληξ eſt dicta.

Aerugo raſilis fit hunc in modum: Lamina æris ſuper acetum acerrimum,aut urinam pueri maſculi ponitur, & poſt decimum diem urorẽ acquirit,qui poſtea abraditur. Vel uas æneum ſuper foramen uaſis aceto acerrimo repleti inuerſum ponitur,ac ubiq;,ne ſpiritus penetrẽt, obſtruitur,ac poſt decimum diem ęrugo contracta abraditur. Natiuę ęruginis nullus eſt uſus hodie,eſt alioqui optima, & pręſtantiſsima. Eligitur quę plurimum uiret, & in os ſumpta urit.

VIRES.

VIRES.

A Naturæ eſt calidæ & acris: Adſtringit, calfacit, extenuat. Vulnera ab inflammatione tuetur: Cum oleo & cera ulcera ad cicatricem perducit: Calles & ſordida ulcera purgat. Cum melle callum fiſtularū erodit, collyrij modo cum melle in eas adactum. Ad gingiuarum excreſcētias, & extuberationem prodeſt: poſt illitionem uerò locus ſpongia ex aqua calida eſt fouendus. Cum ære & nitro ex reſina terebinthina tēperata lepras pellit.

CHRYSOCOLLA.

CHryſocolla Latinè idem ualet quod Gluten auri, nomine inde impoſito, quòd hoc aurifabri aurum olim ferruminarent. Germa. Schiſergrün. Optima eſt quæ colorē porri refert, quæq; pura fuerit. Reprobatur uerò quæ terrea aut calculoſa fuerit. Gluten auri.

VIRES.

Valet ad cicatrices purgandas: Carnem excreſcentem reprimit: adſtringit, purgat, calfacit, & modicè corpus mordendo exeſt. Medicamētis uomitum cientibus, & letalibus annumeratur. Hodie uerò ignotus eſt eius in Medicinis uſus.

MOLYBDAENA.

Μολυβδαίνη, Latinis Plūbago. Duplex eſt Dioſcoridi: Altera factitia, quæ fit cùm aurum ſiue argētum plumbo purgatur, ac nihil eſt aliud quàm eorum fæx, quę in fundo reſidet. Germ. Teſt dicitur. Altera uerò eſt naturalis ſeu foſsilis, priori ſimilis, German. Zwitter/ & Bleyſchweyſſ dicta. Optima eſt flaua, argenteā ſpumā referens, modicè ſplēdens, cùm teritur rufa, quæ cocta cum oleo iecoris formam repræſentet.

B

Vires habet cum ſpuma argenti aut recremento ferri pares. Miſcetur commodè medicamentis quæ liparas uocāt, & emplaſtris minimè mordentibus. Ad glutinantia uerò, & abſtergentia eſt inutilis.

ARSENICVM.

Αρσενικὸν Græcis, Latinis Auripigmentum. German. Auripigment/ Operment. Cōſtat ex materia ſubtili & ſimili cum ſulphure, à quo diſtinguunt, quòd ſulphur rubedinem facilè aſſumat, difficulter uerò albedinem: Arſenicum autem facilè quidem albedinem, difficulter aūt rubedinem induat. Eſt aūt duplex: Alterum rubrum, ſciſsile in laminas, purum & lucidum, quod eſt optimum ex Selenitidis ſeu ſpecularis lapidis genere, de quo in fine infrà dicetur. Alterum uerò album, concretum, & lapidoſum, quod ſecundum locum tenet. Auripigmentum.

VIRES.

Calidum eſt & ſiccum in gradu quarto. Vires Arſenico ſunt adſtringendi, & erodendi. Cruſtas cum uehementi morſu, & acrimonia excitat. Vngui impoſitum cum Serapino æquali portione, & oleo nucum, abſq; damno & dolore eum decidere facit: ſed mox locus is recenti lixi-

uio eſt abluendus. Fumus eius contra dyſpnœam ore excipitur. Sed ne noxium eius uirus pulmonem inficiat, Theriacam optimam dimidiatæ auellanæ nucis quantitate mox ſumere conueniet. In albumine oui ʒ.j. pondere deuorata, tuſsim longam grauemq; pellit: theriacæ tamen eſu mox adhibito. C

Depilatorium unguentum. Depilatorium fit ex eo efficaciſsimum unguentum, admixta Arſenici uncia ſemis ad calcis unciam unam, & in aqua diſſolutis coctisq; ad ſuffi cientem modum: quod deprehendes, ſi intincto calamo plumæ ſponte detrahantur. Radices capillorum penitus hoc unguentum euellit. Altero uerò aut tertio die pura aqua locus probè eſt abluendus, ne cutis ſimul, & caro corrodantur. Contra pſoram Arſenici pars tertia, ſmegmatis partes duæ commodiſsimè illinuntur. Sed iterare hoc medicamentū aliquoties, ac mox pura aqua eluere, conueniet.

ANTIMONIVM.

Stibium. ANtimonium Pharmacopolis, Græcis Στίβιον, σίβι, & σίμμι, German. Spießglaß. Vena eſt terræ plumbo ſimilis, ſciſsilis: Prunis iniectum ſulphuris modo liquefit, ac tetrum odorem exhalat: ſed diutius crematum in plumbum alteratur. Optimū quod ſplendidiſsimum, cōfractu cruſtoſum, nihil terræ aut ſordium habens immixtum, friabile. D

VIRES.

Frigidum eſt & ſiccū in gradu tertio: Vim habet conſtipandi, adſtringendi, refrigerandi, excreſcentias carnis cohibendi. Vlcera ad cicatricem ducit. Sordes & ulcera oculorum purgat. Mariſcis utiliter inſpergitur. Putridam uulnerum, & hulcerum carnem conſumit, Vnde carcinomati eſt auxilio. Cum unguento apoſtolico naribus inſertum excreſcentem in ijs carnem aufert. Lippos & tumentes oculos cum myrobalano citrino & Tutia pari portione cum aqua roſacea ſanat. Cum fœniculi aqua ſemel in hebdoada circa oculos illitum, manantem narium ſanguinem ſiſtit. Cum ſucco Lanariæ ſordidam uulnerum carnem conſumit: Vulnera explet & purgat. In clyſteres cum Dauci Gretici ſucco pro Mariſcis purgandis additur: ac ſi in exteriore parte fuerint, puluis eius inſpergitur: ſin in interiore, calamo idem immittitur.

VITRVM.

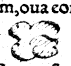
VItrum nemini non notum, conficitur ex plumbo, & ſubtili terra, ut eius rei periti norunt, quibus cōfectionem relinquemus, uires eius iam explicaturi.

VIRES.

Calidum eſt in primo, ſiccū in tertio gradu. Naturam cum argento uiuo

A uiuo non diſsimilem habet. Ferrum omniaq; metalla mollit, & liquefacit: habet enim digerendi naturam, unde carnibus in olla appoſitum, earum coctionem maturat. Furfures capitis pellit. Tritum & uſtum in albo tenui uino potum calculo ueſicæ, & renum medetur. Cum oleo iuniperorum alopecias capillis explet. Vnguentis ad ſcabiem, & impetiginẽ admiſcetur. Intra corticem circa radices arboris, in quibus corui aut graculi nidos conſtruxerunt, tritum inſperſum uitrum, oua eorum ne excludantur cohibere ferunt.

OCHRA.

OChra, Germa. **Ogger/oder Beerggeel.** Eſt terra ſeu gleba lutea, Optima eſt Dioſcoridi lutea tota, leuiſsima, nõ lapidoſa, friabilis, Attica. Vires ei ſunt adſtringendi, erodendi, & diſsipandi. Collectiones & turbercula diſsipat, excreſcentias carnis reprimit. Caua cum cerato explet. Articulorum tophos minuit.

SANDARACHA.

SAndaracha Arabibus dicitur Auripigmẽtum rubeum. Officin. uerò Gummi Iuniperi, ſed falſò. Arſenico ſeu Auripigmẽto admodum eſt ſimilis, & affinis, inq; ijſdem locis ambo inueniũtur: Colore autẽ rubeo ab eo diſtinguitur. Probatur quæ rufa, friabilis, pura, cinnabaris colore, ſulphur redolens. *Auripigmentum rubeum. Gummi Iuniperi.*

VIRES.

B Cum reſina alopecijs medetur. Scabros ungues cũ pice tollit. Ex oleo phthiriaſi prodeſt. Tubercula cum adipe diſcutit. Cum roſaceo ad narium & oris hulcera, cæteraſq; papularum eruptiones, & condylomata eſt utilis. Cum mulſo purulenta excreantibus datur. Cum reſina aduerſus ueterem tuſsim ſuffitur. Cum melle lincta uocem expeditam efficit. Cum reſina in catapotio ſuſpirioſis eſt auxilio.

GYPSVM.

GYpſum, Germa. **Gyps.** Optimum eſt, quod Aphroſelino ſeu ſpeculari lapidi eſt ſimile. Germa. **Spiegelſteyn/** quod uſtum ſubtilius fit & mundius. Formatur Gypſum in plures formas: aliud ſiquidem in longos rectoſq; pectines fingitur: aliud uerò in laminas, quod modò deſcripſimus, alijs lapis ſpecularis dictũ: aliud in glebas magnas cõcreſcit.

VIRES.

Frigidum eſt & ſiccum, uiſcoſumq;. Vim habet adſtringendi, & obſtruendi, Dioſcoride teſte. Sanguinis eruptiones, & ſudores cohibet. Potum uerò ſtrangulat.

ARGILLA.

ARgilla, Germ. **Lett/** eſt uiſcoſa & lenta terra, uarijs figulorum operibus apta. Temperata cum aceto, fronti, & temporibus illita, fluxum ſanguinis narium arcet;

Digitized by Google

TERRA. C

TErræ plurimæ ſunt ſpecies: Sunt enim terra Eretria, Samia, Chia, Selenuſia, quarum meminit Dioſcorides, ſed quæ ad nos hodie non afferuntur. Terra uerò Cimolia, quam Latini Cretam uocamus, copioſè aduehitur. Sigillata ſeu Hiſpanica loco Lemniæ eſt iam in uſu. Bolus itē Armenius nihil eſt aliud, quàm rubra terra ex Armenia, quæ hodieq; adfertur. Quod uerò in genere ad terram quantum ad feracitatem attinet, melior eſt nigra: hæc ſiquidem reliqua eſt pinguior & fertilior. Sed quātum ad Medicinam: Omnis terra naturam habet refrigerandi, & meatus obducendi, & occludendi: Siccum enim & frigidum eſt eius temperamentum. Vnde inflammationibus refrigerandis, ueſparū item, & crabronum ictibus utiliter imponitur.

TERRA CIMOLIA, CRETA.

TErra Cimolia Dioſcoridi dicitur, quæ aliàs Cimolia etiā Creta appellatur: ſuntq; duo eius genera: altera ad purpureum colorem inclinat: altera uerò eſt candida, quam hodie Cretā Latini uocant, Germani Creiden / & Krit / quæ ex Anglia copioſè hodie aduehitur.

Creta.

Quod ad uires: Vtraq; aceto diluta parotidas, & alia tubercula diſcutit. Ambuſta igni ſi ſtatim Cimolia oblinantur, puſtulas non ſentiunt. Teſtium duritias, & totius corporis collectiones cohibet. Igni ſacro imponitur. Ac in ſumma, ut Dioſcorides tradit, plurimū in Medicina utraq; commendatur, ſi incorrupta, & non ſpuria ſumpta fuerit. D

TERRA SIGILLATA.

Terra Lemnia. Sphragis.

TErra ſigillata, quæ habetur in Pharmacopolijs, putatur nonnullis eſſe Terra Lemnia Dioſcoridis, quæ ueteribus Sphragis, hoc eſt, Sigillum dicebatur, ut idem eſt autor. Sed minimè eſt uera ueterum terra Lemnia, quam Officinæ Lemniam habent, ſed alia quædam peregrina terræ ſpecies, quam ſuas quoq; uires habere compertum eſt. Vocant aliàs terram Hiſpanicam.

Terra Hiſpanica.

VIRES.

Temperaturæ eſt frigidæ & ſiccæ. Venenis aduerſatur: ſiquidē poſt terræ huius potum ſumptum uenenum, per ſuperna confeſtim expellitur. Morſui uenenatorum medetur. Vim ſiſtendi ſanguinis maximam habet. Aduſtionibus impoſita præſtans eſt remedium.

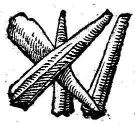
Temporibus cum albumine oui impoſita ſanguinem narium ſiſtit. Cum roſaceo oleo, aceto, & albumine oui uentriculo illitum, nimium alui profluuium cohibet. Vlcera cacoëthe & ſordida exiccat, & ſanat.

Recentia uulnera cū forti aceto ſubacta glutinat, & inueterata curat.

Dyſentericis cum aceto, uel aqua pura aut mulſa, per clyſteres infunditur.

BOLVS ARMENVS.

Digitized by Google

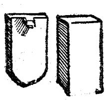
A

BOlus Armenus, rubrica eſt ſeu rubea terra ex Armenia. Optimus eſt rubens, nec multis diſtinctus coloribus, croci coloris æmulus. Rubricæ eſt ſpecies, ſicut etiam Rubrica fabrilis, quæ uulgò **Rôtelſteyn** dicitur: Et Rubrica Sinopica, à Sinopi Pōti urbe, quæ hodie nobis eſt ignota, & nullo uſu.

VIRES.

Frigidus eſt in primo, ſiccus in ſecundo gradu. Aduerſus malignas puſtulas, & hulcera peſtilentialia cum Endiuiæ aqua utiliter bibitur, & corpori illinitur. Ad uulnera chirurgis in maximo eſt uſu. Sanguinem excreantibus, & phthiſicis commodiſsimè bibitur. Nimios menſes cohibet: Febribus quæ peſtis tempore oriuntur eſt ſalutaris. Cum aqua acetoſæ aduerſus peſtis contagium potus prodeſt. Dyſentericis, ſpleneticis, iocinoroſis, & uentriculi debilitate laborantibus confert.

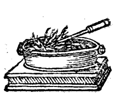
LATER.

LAter lapis eſt ex cemento ſeu terra argilloſa uſtus, Germ. **Ziegelſteyn/ Gebacken ſteyn**. Vſtus probè later aperiendi uim habet. Vnguentis aduerſus pruritum, hulcera & podagram miſcetur. Dura apoſtemata, & hulcera emplaſtris admixtus ſoluit.

B

CINIS.

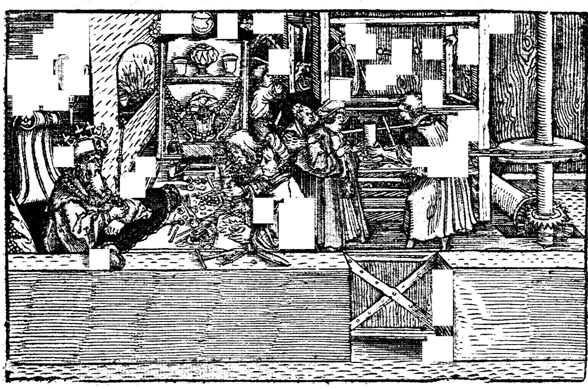
CInis ex omnis generis rebus aduritur, quapropter etiam hoc loco eius mentionem facere placuit. Hic uerò de cinere lignorum potiſsimùm dicemus. Aquam per cinerem colatam lixiuium Latini uocant.

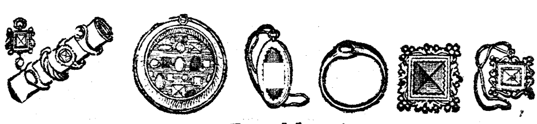
VIRES.

Cineri uis eſt purgandi, exiccandi, & arefaciendi. Sarmentorum uitium cinis, urendi uim habet, Dioſcor. teſte. Cum axungia uel oleo fractis neruis, articulorum colliſionibus, & neruorum nodis illinitur. Cum nitro & aceto excreſcentias carnis in ſcroto reprimit. Ex aceto ſerpentiū, & canum morſibus illinitur. Incruſtantibus medicamentis miſcetur. Lixiuium ex eodem cum aceto, ſale & melle, ualet contra præcipitationes, & fungorum uenena. Lixiuium de cinere quercus ad medicamēta aſthmatica additur. Omne in ſumma lixiuiū eſt abſterſiuum, & purgatiuum.

Digitized by Google

DE LAPIDIBVS PRECIOSIS.

ADAMAS.

ADAMAS gemma eſt duriſsima, coloris ꝙ Cryſtallus obſcurioris in Arabia & Cypro naſcens, tantæ duritiei, ut non igne, non ferro, ſed ſolo hirci ſanguine dometur: maximè uerò ſi aliquot ante dies petroſelino, ſiſere montano & uino nutriatur.

Sex eius numerantur genera: Indicus, Arabicus, Cenchron, Macedonicus, Cyprius, & Siderites. De quibus Plinius naturalis hiſtoriæ li. 37. cap. 4.

Cyprius Indico nonnihil mollior eſt, & obſcurior: magnitudine inuenitur nucis auellanę. Generoſiſsimus iudicabitur is qui Cryſtallo paulò obſcurior, ferrum candens nitore refert, cœruleoq; interfuſo ſplendore ita refulget, ut ſolarem quendam radium tranſmittere uideatur.

Magneti appoſitus, attrahendi uim ipſi aufert. Auro, argento, uel chalybi incluſus præcipuam uim habet. Contra rabiem, feras, iurgia, bella,

A bella, uenena, phantaſiam, malignumq; ſpiritum ſiniſtro alligatus brachio, prodeſt. Hoc lapide aliæ gemæ, uelut Sapphirus, Smaragdus, perforantur.

ACHATES.

Achatis uariæ ſunt ſpecies: nonnullæ ſunt nigræ, uenis diſtinctæ albis: aliæ Corallio ſimiles. Tertium eſt genus, quod in Creta naſcitur, uenis nigris flauisq;. Sunt & Indicæ, coloris uarij, ſanguineis interſtinctæ maculis. Probatiſsimę tamen ſunt perſpicuæ, quæq; leoninæ pelli ſunt ſimiles. Pyrrhum regem Achaten, in qua nouem Muſæ & Apollo cytharam tenens ſpectaretur, non arte, ſed ſponte naturæ ita diſcurrentibus maculis, ut Muſis quoq; ſingulis ſua redderentur inſignia, habuiſſe, cap. 1. lib. 37. autor eſt Plinius.

Scorpionis & araneorum morſui medetur. Trita uulneri impoſita, aut in potu ſumpta, ſerpentis morſum ſanat. Manibus uel collo ſi geratur, ſapientes ac comes efficit. Capiti dormientis ſuppoſitus, uarias in ſomno formas obijcit. Vide de huius ſpeciebus & uirtutibus plura apud Plin. lib. 37. cap. 10.

CARBVNCVLVS, BALAgius, Rubinus, Granatus.

B Carbunculus à colore ſic dictus, coloris eſt ignei, locum primum potiſsimumq; inter gemmas igneas ardentesq; obtinens: huius duodecim, à locis quibus inuenitur, numerantur ſpecies, nimirum Garamantici, Indici, Aethiopici, Alabandici, idq; genus. Sunt autem quatuor Carbunculi genera: Primum eſt eorum qui reuera Carbunculi dicuntur: hinc Balagius: tertio Rubinus: quarto Granatus. Carbunculorum ſelectorum rurſus ſunt differentiæ: nonnulli pinnato fulgore pellucent: alij rurſus alba præcincti ſunt uenula, reliquis non inferiores. Poſtremò eſt & Carbunculus, qui Sandraſtos, & Garamantites dicitur, aureas ueluti ſtellatas intrò guttas continens, ut hyades repreſentare uideatur: hocq; Carbunculorum genus reliquis præfertur.

Singulis autem ijs, quibus reliquæ gemmæ, Carbunculi ſunt prædìti uirtutibus.

Balagius Carbunculis proximus, colore eſt rubro, & prælucido, ſublanguido quodam nonnihil fulgore ſuperfuſo. Pares cum Carbunculo, inferiores tamen aliquanto uires habet. *Balagius.*

Rubinus maximè probatur, ſi per tenebras in ſpeciem ſcintillæ micare uideatur, ſubſtantiaq; ſit ſimpliciſsima. Maximas contra infectum aërem, ſomniaq; terrentia uires obtinet. *Rubinus.*

Granati obſcuriores minusq; grato ſunt colore, uelut ſi umbra aut nubecula quędam Rubino offundatur. Melancholię aduerſatur, & cor reficit. *Granatus.*

Digitized by Google

Quælibet uerò harum, ut magis minúsue ad uerum Carbũculum accedit, ita nobilior eſt uel ignobilior. Omnes tamen uitro rubore infecto adulterantur. C

CARCHEDONIVS.

CArchedonium cap. 7. lib. 37. è Carbunculorũ generibus, refert Plinius, colore eſt inter Berillum & Hyacinthum medio, leuicula quadam, & ſubardente accedente purpura: Carbunculis itaq; uiſuntur nigriores, ſed igne uel ſole acrius quàm cæteri excitantur, umbrante tecto uiſuntur purpurei, ſub cœlo flammei, contra radios ſolis ſcintillare etiã uidentur: ceras etiam his ſignantibus, quamuis in opaco, liqueſcere idem eſt autor: in maſculis ſtella relucet, fulgentq; acrius: fœminæ uerò lãguidius.

Vires ei adſcribuntur contra cacodæmonas, triſtitiam ac timorem. Victoriam geſtantibus parit, feſtucas calfactus trahit.

SARDONYX.

SArdonyches à colore nomen habent, ſiquidẽ, teſte Plinio lib. 37. cap. 6. haud ſecus ac ungue hominis carnibus impoſito relucent, ſuntq; uaria earum genera: optimæ autem cenſentur, quæ colore conſtant ueluti carnibus ungue hominis impoſito, utroq; translucido & languido colore, candidasq; uel purpureas zonas ex ordine, citra alterius rei mixturã, D recipiunt, albicantibus circulis immiſta leni purpura, cœleſtis arcus anhelationem quandam referentes. Reijciuntur autẽ melleæ, & fæculentę, ſimiliter in quibus circulus aliquis ſe diffundit, non autem recipit, creditur ex Sardij, Sardæ & Onychis coitu, quarum etiã colorem ac ſubſtantiam refert, fieri. Vires eius ſunt contra Venerem animiq; faſtum, nec nõ contra noxios onycharum effectus.

SARDIVS.

SArdius, qui optimus, colore rubro, ſed ſubobſcuro uiſit, reliqui quò longius à dicta forma abſcedunt, hòc ſunt ignobiliores. Timorem pellit, audaces efficit, à uenenis ac maleficijs geſtantem ſeruat, ſanguinem narium ſedat, animum exhilarat, ingenium acuit. Contra onycharum ſimiliter damnum ualet, unde etiam Sardonychas, quòd Sardium complectantur, innocuas tradunt.

TOPAZIVS.

TOpazius, autore Plin. lib. 37. cap. 8. gemmarum eſt ampliſsima, ſolaq; limam admittit, & uſu atteritur: Genera eius duo: Altera praſois, hoc eſt, porracea: altera Chryſopteris dicta, ad filicis herbæ uirorẽ ſe inclinans. Feruenti iniectus aquæ innoxium eius feruorem reddit.

Solis

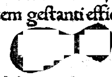
A Solis radijs dextra manu oppoſitus, igneam de ſe flammam emittit. Venereos motus reſtinguit. Vulnerum fluxum admotus ſiſtit. Iracundiam cohibet. Stultitiam & delirium ferūt ipſum pellere: Subitaneam item mortem auertere, & phrenitidi obnoxijs amuletum eſſe. Pro Lunæ autem augmento decrementoq; uires uariat: Vnde Lunaticis eſſe auxilio memoratur.

TVRCHOIS.

TVrchois Gemma eſt, in Turcia naſcens, Germa. ein Türckis. Cuius duo ſunt genera: Hiſpanica & Indica: præſtat tamen Indica: altera ceu uilior minore habetur precio. Colore eſt cœruleo ſeu ueneto, ex uiridi uelut cum lacteo ſuperinfuſo relucente: Subſtantia utriq; craſſa, obſcurior tamen, & craſsior Hiſpanicæ.

Vires eius ſunt, uiſum & cor confortare, & ab omnibus noxijs externis caſibus cuſtodire: Hilaritatem ac proſperitatem geſtanti efficit.

SMARAGDVS.

SMaragdus uiridis eſt lucidaq; gemma, adeò ut uicinum etiam aërem uirore ſuo inficiat, & mutet. Huius ſpecies Plinius lib. 37. cap. 5. numerat duodecim. Primi ac nobiliſsimi ſunt Scythici, proximi ſunt Bactriani, longè tamen inferiores: tertio Aegyptij habentur loco. Reliqua B genera in metallicis ærarijs inueniuntur, tenentq; principatum inter ea Aegyptij. Haud exiguos etiam in Britannia inueniri Smaragdos, autor eſt Albertus Magnus. Optimus eſt is cui tantus uiror, puritas & ſplendor fuerit, ut oculos expleat, uicinumq; aërem ita inficiat, ut neq; Solis etiam ſplendori cedat. Annulo incluſus à comitiali morbo præſeruat, memoriam cuſtodit, Viſum recreat, opes auget. Veneris & impudicitiæ eſt impatientiſsimus. Ramentum eius octo granorum pondere ſumptū, aduerſus uenenum, & capillorum defluxiones eſt præſentiſsimum remedium.

Armenius lapis Smaragdi nomine à quibuſdam Pharmacopolis falſò oſtenditur. Eſt autem is lapis ſubſtantiæ æruginoſæ, pares cum ærugine uires habens.

SAPPHIRVS.

SApphirus Gemma eſt Orientalis & Indica, lucidi cœruleiq; coloris, uelut cœlum ſerenum. Optimus qui nubes habet obſcuras, ad rubedinem declinantes. Nonnunquam tamen albis nubeculis fulgens conſpicitur. Geſtatus hilares, religioſos, pacificosq; reddit. Cor confortat: Venereos motus compeſcit. Contra iracundiam, inuidiam, fraudes, triſtitiam, plurimum ualet. Corpus auget. Cordis oculorumq; uires reficit, eorumq; excreſcentias & puſtulas inhibet. Venenis, inteſtinisq; exulcerationibus in potu reſiſtit.

VNIO.

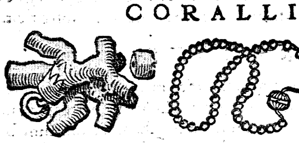

VNIO. C

VNio, aliàs Margarita, Germa. Perlin. Inueniuntur Margaritæ in conchis maris, præſertim Indici. In Britannia præterea & Flandria magna earum eſt copia. De harum generatione eſt apud Plin. in naturali hiſtoria. Sunt autem pro ſua ætate ac magnitudine maiores, pro ratione uerò cõcepti, puritate uel obſcuritate, generoſiores uel ignobiliores. Præferuntur quæ candidiſsimæ, lucidiſsimæ, rotundiſsimæ, leuiſsimæ, minimiq; ponderis, maximè uerò ſi natura perforatæ ſint.

Spiritum uitalem confortant. Cordis tremorem capitisq; uertiginem pellunt. Miſcētur ſaccharo, quod uulgò Manum Chriſti cum perlis uocant, aduerſus animi defectionem. Oculis inſertæ, omnes eorum ſordes expurgant. Valent aduerſus ſanguinis fluxum, & dyſentericis opitulantur. Menſtrua cohibent. Dentes purgant.

CORALLIVM.

COrallia in mari naſcũtur Africo, ſuntq; lapideus quidam frutex. Triplex eorum differentia: Quædam ſunt rubra, quæ ſunt uulgatiora: nõnulla candida, quæ precioſiora: aliqua nigra, ſed rariora. Probatiſsima ſunt, quæ æquali ubiq; ratione uel rubicundiſsima, uel maximè alba fuerint, fruticis forma, facileq; terenti cedentia. D

Ex collo rubea corallia ligata comitialibus proſunt. Sanguinem excreantibus, et dyſentericis ſunt ſalutaria. Lippientibus oculis illinuntur: ijsq; quibus muſcæ obuolare oculis crebrò uidentur, manè illita ſunt auxilio. Trita cum aqua pluuia pota ſplenem exiccant, alui & uentriculi dolores ſedant. Cum ceruino cornu, & aqua pluuia mixta, uarijs corporis morbis, ac præcipuè uermibus, medentur. Tonitribus & tempeſtatibus reſiſtunt: Vnde ueteres contuſa agris inſperſerunt, arboribusq;, ne à tempeſtate læderentur, alligarunt. Sanguinis fluxum ſiſtunt. Excreſcentias carnis cohibent. Oculos confortant. Hulcerum cicatrices pellunt. Inteſtinorum ſplenisq; apoſtematibus opem ferunt. Contuſa cauis dentibus inſerta, abſq; dolore eos extrahunt. Gingiuis ſunt remedio. Collo alligata à ſpectris, & phantaſmatis malignis cuſtodiunt.

MAGNES.

MAgnes ab inuentore nomen habet. Lapis eſt ferruginei coloris, in Indico Mari copioſiſsimus. Naturam peculiarem attrahendi ferrum habet, quoq; uehementius ferrum attrahit, hòc eſt præſtantior. Tanta eius in mari Indico eſt copia, ut cum maximo periculo roſtratæ naues in eo nauigent. Earundem cum Adamante eſt uirium. Potui iniectus aluum laxat, craſſosq; humores ſoluit. Semidrachmæ pondere cum mel-

A le hydropicis bibitur. De huius generibus differentijsq́; Pli. li. 36. ca. 16.

LAPIS LAZVLI.

LApis lazuli, aliàs Cyaneus & cœruleus dictus, Gemma. Laſurſtein. Subſtantia Iaſpidi haud eſt abſimilis, colore cœruleo, aureis interſtinctus maculis, glaber & ſubtilis. De hac gemma, aliorumq́; ſuper hac & Plinij lectione lib. 37. ca. 9. errore, ſcripſit Franciſcus Inſulanus, in libello, in quo quatuordecim gemmas apocalypſeos explicat: oſtēditq́; eſſe errorē in Plinij uerbis, legendumq́; hoc pacto: Reddetur & per ſe cyanos nomine, accommodato paulò ante Iaſpidi colore cœruleo, ut ſententia uerborum hec ſit: Gemmam Cyanon nomine dictam, cœruleo Iaſpidis colore lucere. Loquitur enim Plinius hoc loco nō de arenoſo ſeu metallico cyaneo, cuius meminit lib. 33. Nōnulli ſtellatum lapidem uocant, quòd uidelicet lumini expoſitus ſtellarum modo ſcintillet. Optimus eſt qui cœruleū colorem q̄ maximè exprimit. Quod ad uires attinet, cōpertum eſt eius pollinē ablutum, dum nullū alienū ſaporem referat, melāckolicis plurimū prodeſſe: ſiquidē melancholicum humorē per inferna ducit. A collo ſuſpenſum pueris nocturnos pauores arcere ferūt. Oculorū aciem acuit. Abortum collo alligatus prohibere traditur. Appetente tamen partu eſt ſemouendus. *Stellatus lapis.*

HYACINTHVS.

B HYacinthus ab hyacinthi floris colore nomen accepit. Gemma eſt colore fuluo conſpicua, differtq́; ab Amethiſto, ut teſtatur Plin. quòd quæ in hoc emicat uiola, in illo dilutior conſpicitur, ut leui quadam, ſed ſubobſcura purpura ab Amethyſto deſciſcere Hyacinthus uideatur.

Genera eius ſunt tria: Rubrum, fuluum, ſeu citrinum, & cœruleū ſeu uenetum: quod poſtremum reliquis præfertur, ac aëris mutationem idipſum ſentire tradunt: ſereno uidelicet cœlo lucidius & ſpecioſius apparens: nubilo uerò obſcurius & triſtius. Optimus eſt qui nec obſcurior, nec clarior fuerit, & igni admotus aliquantum purpuraſcit. Naturæ eſt frigidæ. Vnde corpora denſat, ſomnum conciliat, cor confortat, & tuetur. Geſtatus à peſtis contagio aſſerit: qua de cauſa amuleti uice à colli ſiniſtra parte ſuſpenditur. Diuitias augere creditur: animi item alacritatem efficere, & à fulguribus defendere.

IASPIS.

IAſpis uiridis lucidaq́; eſt Gemma: Optima quæ ex uiridi purpureum quid cōplectitur, alba præcingente linea. De huius ſpeciebus & dignitate eſt apud Plin. lib. 37. cap. 8. circa finē, & cap. 9. ubi octo eius enumerat ſpecies. Prima dicitur Grammatias, uel Polygrammos, quæ reliquis præſtat. Secūda Cypria. Tertia Perſica. Quarta Thermodontiaca. Quinta Cappadox. Sexta Phrygia. Septima Thracia. Octaua Chalcidica. Harū præſtātiſsima, quæ purpureo eſt colore mixta: Secūdo habet loco cui roſeus eſt color: Tertio quæ Smaragdū refert: Quarto quæ matutinū

autumnale

autumnale ſerenum imitatur cœlũ. Vltra has aliæ adhuc quatuor ab au- C
toribus Iaſpidis enumerãtur ſpecies: Eſt enim Iaſpachites: hinc alius in
Iaſpachites. quo appareat homo ſcutum habens in collo, & cuſpidem in manu, ſub
pedibus uerò ſerpentem, contra omnes ualens inimicos. Alius inſuper,
in quo ſit homo faſciculum herbæ in collo habẽs, omnes morbos diſcer-
nens, ſanguinemq́; reſtinguens. Quartus item cruce ſignatus, hominem
ne mergatur cuſtodiens. Omnibus autem reliquis præſtat prima poly-
grammos dicta, præſertim ſi alba præcingatur linea. A collo ad uentri-
culi orificium ſuſpenſus eundem confirmat, Galeno teſte. Drachmæ põ-
dere deuoratus mulieribus menſes ſiſtit, & ſanguinem ſudoremq́; com-
peſcit. Hydropem & febres arcet. Oculorum aciem uirore ſuo reficit.
Venereos motus infrenat. Partum peculiari quadam proprietate mode-
rari creditur. Geſtantem ab aduerſis caſibus liberare, phantaſmata pelle-
re, conceptioni aduerſari, & oculos ab omnibus ſordibus purgare fer-
tur.

HAEMATITES.

HAematites ab effectu nomen accepit, à ui nimirum ſiſtẽdi ſanguinis:
Vel etiam à ſanguineo quo conſpicitur colore, Germ. **Blůtſteyn.**
Inuenitur in Mauritania: ſed in Arabia & Aphrica præſtantior. Huius
duo ſunt potiſsimũm genera: Alterum ſanguineo extrinſecus, nigro in-
trinſecus colore, à Magnete cognominatum: quem pro Magnete non
pauci per errorem uendunt: Alterum uerò nigricans, ſanguineis inter- D
ſtinctum uenulis. Optimus eſt qui colore fuerit puro nigroq́;, durus, o-
mnibus ſordibus, & uenarum diſtinctione carens. Quantum ad uires:
Aiunt feruenti aquæ impoſitum eam refrigerare. Geſtantem à Solis
feruore non lædi dicũt. Fruges à cicadis, & grãdine cuſtodire creditur.
Manu retentus fluxum ſanguinis narium ſiſtit. Cum mali punici ſucco
ſanguinem excreantibus confert: Muliebre item profluuium inhibet.

Dyſentericis unciæ ſemis pondere in clyſteres additur: admixtis al-
buminis oui, aceti, ſingulorum ʒ.j. Olei roſarum ʒ.ij. Fiunt ex eodem pi
lulæ cum Gummi Arabico, & melle, quæ ſanguinem excreantibus utili-
ter dantur. Cum plãtaginis ſucco puluis eius ſumptus, album rubrumq́;
fœminarum fluxum ſedat. Oculis cruore ſuffuſis confert. Veſicæ & ſer-
pentum ictibus opem adfert. Oculorum lachrymas ex lacte demit, prò-
cidentesq́; oculos naturali quadam ui continet.

CORNEOLVS.

COrneolus minij eſt colore, ſed ſublanguido, carni humanæ ſciſſæ,
ſiue aquæ in qua caro eſt lota, nõ diſsimilis. Probatur maximè quæ
puriſsima nitidiſsimaq́; fuerit ſubſtantia, colore carneo, translucido.
Quod ad uires, ſanguinem menſesq́; muliebres ſiſtit: mariſcas pellit. An-
nulo incluſus, iram belliq́; cauſas, iurgia & lites coram iudice finit. Pol-
len eius dentes emendat, & corrigit.

AME-

AMETHYSTVS.

A AMethyſtos ab effectu nomen eſt ſortitus, Germa. Amethyſt. Autor eſt enim Ariſtoteles, umbilico admotum uini uaporem primum ad ſe trahere, deinde eum diſcutere, & à crapula, & ebrietate hoc pacto ferentem uindicare. Genera eius ſunt plura: Primatum tenent Indicæ. Proximæ Arabicæ, Armeniacæ, Aegyptiæ, & quæ in Galatia reperiuntur. Poſtremo loco habentur, quæ in Thaſo aut Cypro gignũtur. Omnibus color eſt uiolaceus, fulgidusq;. Indicæ uerò, quæ præſtantiſsimæ ſunt, purpuram abſolutiſsimam exprimunt: & inter has etiam meliores ſunt, quæ blando quodam aſpectu uelut ignitam ſcintillam eiaculantur. Omnes autem ad uini colorem accedunt. Scalpturæ etiam ſunt faciles. Interdum etiam ad hyacinthi accedere colorem inueniuntur.

Vires eius ſunt ad pellẽdam, ut dictum eſt, ebrietatem. Contra toxica ferunt amuletum eſſe: Malas cogitationes auertere: ingenium felix efficere: Vigilantem item, & principibus gratum.

GAGATES.

GAgates ab Gaga Lyciæ oppido, ubi inuenitur, nomen habet. Conſpicitur tamen in Britannico & Libyco etiam littore: nec nõ in Anglia. Duorum eſt generũ: Alter niger, alter uerò flauus & lucidus. Optimus eſt niger, ſqualidus, cruſtoſus, perq; leuis, qui celeriter accenditur, B odore bituminis. Ex huius quoq; ſpecie putatur eſſe qui in Germaniæ inuenitur montibus, quo ærarij & ferrarij fabri carbonum uice utũtur, odore, ſubſtantia, forma, & uiribus cum Gagate conueniens. Quod genus ἀνθρακας γεώδεις Theophraſtus uidetur dixiſſe. Germa. Steinkolen.

Vires ſunt Gagatæ molliendi, & diſcutiendi. E collo ſuſpenſus melãcholicas imaginationes creditur auertere. Cum uino decoctus dentium dolori medetur. Cum cera ſtrumas diſcutit. Aqua in qua triduum Gagates maceratus fuerit, à parturiẽtibus pota, partũ adiuuat. Vide de eodem apud Plin. lib. 36. cap. 19.

CHRYSOLITHVS.

CHryſolithus gemma eſt Indica, coloris uiridis lucidiq;, aduerſus Solis radios ſtellæ inſtar fulgens: Ignobiliores harum dicuntur Arabicæ, quòd colore uario, aſpectuq; ſint turbulento. Selectiſsimæ Indicæ, quæ quadantenus ſunt cœruleæ, aquæ marinæ uirorem præ ſe ferentes.

Quod ad uires: Melancholicas exaſperationes, & affectiones geſtata ex ſiniſtro brachio creditur auertere. Auro incluſa ſtultitiam & phantaſiam melancholicosq; metus, & puſillanimitatem arcet.

Dæmonas prauos pellit, nocturnis pauoribus aduerſatur. Sapientes & conſtantes efficit. Aſthmaticis etiam prodeſſe tradunt.

BERILLVS.

BErillus Indicæ regionis eſt gemma, Smaragdo ſimilis, ſed aliquantũ pallidior, coloris uiolacei, ſiue Thalaſsij. Probatiſsime ſunt, quæ limpidi maris uirorem quàm maximè referunt. Ex huius quoq; genere ſunt Chryſoberilli dicti, colore languidiore, fulgore ad aurum uergente. Poliuntur hexangula forma, ut teſtatur Plinius, aliter enim politi hebeſcũt: fulgoremq́;, ni color ſurdus angulorum repercuſſu excitetur, amittunt. Dilutum huius gemmæ ex aqua, oculis humentibus, ructibus, ſuſpirijs, iecorisq́; malis mederi aiunt. Aduerſus hoſtium quoq; iniuriam, & pigritiam ualere tradunt. Ingenium fertur acuere, coniugatosq́; conciliare. C

CHRYSOPRASVS.

CHryſopraſus à uiridi colore ad aurum declinante, dictus eſt. Gemma eſt Indiæ, minus frequens, & ob id precioſior. Porri uiriditate, aureis interſtinctus maculis conſpicitur. Lucet in tenebris: Interdiu uerò, & lumine admoto ſplendorem amittit.

Quod ad uires: Cor reficit. Imbecillitati oculorum ſubuenit.

ALECTORIVS.

ALectorius, quaſi dicas Gallinaceus, quòd in uentriculo capi inueniatur. Germa. **Capaunen ſteyn**. Inuenitur hic lapis in uentriculo capi, ætatis, ut ferũt, anno nono, aliqui tamen uolunt anno quinto. Fabæ conſpicitur magnitudine, colore cryſtalli, niſi quòd paulò eſt obſcurior. Hoc exiſtente in capo potu ipſum abſtinere ferũt. Ac Milonem D Crotoniatam hoc uſum inuictum in certaminibus fuiſſe, tradit Plinius lib. 37. cap. 10. Valere aduerſus pericula creditur. Inuictum præterea reddere, & ſitim arcere in ore retentum ferunt: Autoritatem & gratiam, facundiamq́; geſtanti præſtare: Conſtantiam præterea adferre: Venerẽ ciere: Mulieribus quoq; uirorum gratiam conciliare.

CHELIDONIVS.

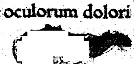
CHelidonius, quaſi hirundineus, quòd in hirundinibus, quas Græci χελιδόνας uocant, inueniatur, German. **Schwalbenſteyn**. Lapillus autem eſt paruus. & minimè perſpicuus, qui in iecore aut uentriculo pulli hirundinum inuenitur. Aiũt autem optimas inueniri menſe Auguſto, creſcẽte luna. Plinius Gemmam hanc Taos uocari eſt autor, ac pauonis colorem repreſentare, qui Græcis ταὼς dicitur. Eſt autem duplex huius lapidis differentia: nam interdum ſinguli, interdum uerò bini inueniuntur: alter rufo, alter uerò nigro colore.

Probatiſsimæ ſunt quæ ſubſtantia ſunt ſimpliciſsima puriſsimaq́;, aureis guttis inſignitæ. Addunt autem lapides hos debere eximi priuſquam primogenitus pullus terram contingat, & abſentibus ipſorum parentibus: ſic enim maiorum eſſe uirium.

Rufam ſub ala ſiniſtra geſtatam, lunaticos, comitiales, inſanos, & languidos

A guidos ſanare ferunt: Facundos item & gratos efficere: Nigram uerò contra noxios humores, iracundiam & febres conducere: felicem item omnium rerum ſucceſſum, & exitum præbere: oculorum dolori cum aqua tritam mederi.

AETITES.

AEtites, Latinè Aquilinus, quòd in aquilæ nido, quæ Græcis ἀετὸς dicitur, inueniatur. Abſq; hoc enim lapide oua aquilam parere negant. Gemma eſt cortice duro, ſcabro, & minimè leui, alium in ſe lapillū inclusum cōtinens, qui dum quatitur ſeu commouetur, auditur. Genera eius traduntur tria: Primum albo, ſecundum cinereo, tertium pullo colore. In montibus etiam Indiæ inueniri tradūt, oui magnitudine: uerùm ijs tantùm uires aſſcribuntur, quæ in aquilarum nidis inuentæ fuerint. Forma. Genera.

Quod ad uires: Siniſtro brachio alligatam maximo uſui eſſe grauidis, quæ fœtum ob uteri imbecillitatem ægrè continent, certò affirmāt: ſed parturientibus à brachio amoueri oportet. Præterea feminibus earundem alligatam citra dolorem partum educere, eſt probatum. A partu uerò ſtatim à femine amouendus, ne uterus ſequens partum uitiet. Ferunt de hac, quòd furem, quod miratu dignum, in pane conditus prodat. Furem ſiquidem nihil cum hac decoctum, manſum etiam, deuorare poſſe. Comitialibus tritam, & cerato exceptam conferre tradunt. Ad magicas uidentur artes referenda, quæ de hac produntur, quòd uxorum furta manifeſtet, & futurorum ſcientiam manifeſtet. B

ASSIVS.

ASſius lapis eſt, ab Aſſo Troadis promōtorio ſic dictus, ubi tantùm inuenitur, coloris albi, pumicis inſtar leuis.

Vires eius ſunt ad maligna hulcera, fiſtulas, podagram, meliceridas, excreſcentiasq; carnis. Verùm hodie nobis ignotus. Propterea plura de eo dicere ſuperſedebo.

ASBESTOS.

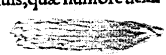

ASbeſtos quaſi irreſtinguibilis, à natura ſua dictus eſt. Gemma eſt coloris ferrei, quæ ut ſemel accēſa fuerit, igniq; exarſerit, reſtingui amplius nequit, unde nomen eſt impoſitum.

SMYRIS.

SMyris, Germa. Schmirgel dicitur, & Smiril. Lapis eſt Adamanti duritia proximus, quo Gemmarij ad poliendas gemmas, ſicut etiā Adamante, utuntur. Quod ad uires, prodeſt gingiuis, quæ humore uexātur. Ad dentifricia eſt utilis.

AMIANTVS.

AMiantum lapidem in Cypro naſci, ſcribit Dioſcorides, ſciſſo alumini ſimilem, qui flexilis eſt adeò, ut fila ex eodē fiant, ex quibus ſpe-

ſtaculi gratia ueſtimēta texantur, quorum hæc eſt natura, ut ignibus in- C
iecta ardeant quidem, ſed non conſumantur, uerùm purgentur. Atq; hic Alumen plumoſum lapis non eſt alius quàm is quem Pharmacoplæ Alumen plumoſum uocant: cui hæc eſt natura, ut aliquot etiam dies igne incrematus non conſumatur: qui etiã interdum flexilis adeò inuenitur, ut fila ex eo duci poſſint. Germa. **Steinflachs/ Federweiß/ Steindacht/ vnd das ewig liecht.** Quòd uerò Plinius Indici lini meminit, quod igne non conſumatur, uidetur de hoc lapide intelligendum: ac fabulis negociatorum deceptum eſſe autorem, qui lini illud genus in India eſſe ſint commenti. Commentum etiam eſt, quòd agyrtę pilos eſſe Salamandræ hunc lapidem nugantur.

SELENITES.

Aphroſelinus. Specularis lapis. SElenites, aliàs Aphroſelinos, & ſpecularis etiam lapis alijs. German. **Vnſer frawen eiß/ Erdglaß.** Selenites uerò dictus, ut ait Dioſcorides, quòd noctu inueniatur Lunæ imaginem reddere, quæ cum ea creſcit, & decreſcit. Specularis uerò, quòd ſpeculi inſtar, aut uitri ſit lucidus: Vnde etiam feneſtræ ueteribus ex hoc fiebant, ut in quibuſdam uetuſtis adhuc templis eſt uidere. Candidus eſt, leuis & tranſlucēs. Albertus Magnus tres diſtinguit eius ſpecies: Vnam lucidam ad inſtar uitri. Alteram nigram. Tertiam citrinam, nobiliorem, quæ altera ſit arſenici ſpecies.

LAPILLI SPONGIArum marinarum. D

LApilli inueniuntur plerunq; in ſpongijs, quibus ſuam quoq; non exiguam uim eſſe cõpertum eſt. In potu ſiquidem, teſte Dioſcoride, calculum ueſicæ frangunt.

GALACTITES.

GAlactites à lacteo humore, quē reſudat, nomen ſumpſit, coloris eſt cinerei, guſtu dulcis. Inuenitur is hodie Hildeshemij, forma & uiribus ei, quem Dioſcorides deſcribit, reſpondēs. Ad oculorum fluxiones, & ulcera illinitur. Fœmori alligatus partum adiuuare fertur. A collo itē ſuſpenſus lac nutricibus augere traditur. Oportet autem, ut inquit Dioſcorides, in aqua tritum in pyxide plumbea recondere, propter uim uidelicet glutini, quod ipſi adhæret.

PYRITES.

Marchaſita. PYrites lapis eſt, qui Arabibus Marchaſita dicitur, à quo æs cõflatur: Germa. **Kiß** appellatur. Conſtat ex argento uiuo mortificato, & ſulphure adurēte. Eligitur qui æris fuerit ſimilitudine, facilè flãmas ædens.

Vires ei ſunt excalfaciendi, abſtergendiq;. Oculorum caliginem emēdat. Duritias concoquit, & diſcutit. Cum reſina excreſcentias in carne cohibet: adſtrictionem tamen, & dolorem parit. Vſto eadem eſt uis.

GIPSVS.

Digitized by Google

A

GIPSVS.

GIpſus nitro ſimilis lapis conſpicitur. Probatur qui uenas habuerit latas.

Vires eius ſunt ſanare, & contrahere. Fluxus ſanguinis, dyſenteriam, & ſudores in potu cohibet: Vnde etiam fronti illitus ſanguinem è naribus manantem reprimit. Medicamentis adhibetur ſtipticis.

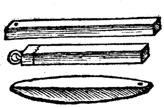
PVMEX.

PVmex lapis eſt nemini non notus, cauernoſus, leuis, Ger. **ein Bims.** Eligitur durus, cauernoſus, lucidus, albus, in quo nulli lapilli inſunt.

Vires eius ſunt abſtergere: caua hulcera carne explere, & confortare. Dentes expurgat. Luxuriãtem oculorum carnem tollit. Muſto iniectus feruorem eius cohibet. Vritur autem hunc in modum: Prunis impoſitus uino ter reſtinguitur, ac denuò cãdefactus ex igne eximitur reponiturq́;, donec ſuapte ſponte refrigeretur: refrigeratus contunditur ac reſeruatur.

COS.

COs omnibus eſt cognita. Attritura cotis quę fit dum ferrum in ea acuitur, mammas ne grandes nimium fiant cohibet. Naturæ eſt ſiquidem frigidæ, & reprimentis: Alopecias etiam pilis explet.

B

DE SVCCIS CONCRETIS, QVORVM IN MEDICINIS eſt uſus.

PER ſuccos concretos hic accipimus eos, quos partim gummi, partim reſinas, item lachrymas, glutina & bitumina uocãt: quoniam omnia hæc nihil aliud ſunt, quàm ſucci & pinguedines quædam concretæ: Vel ex arboribus naturaliter fluentes, ut gummi & reſinæ omnes: uel arte factæ, ut pix omnis, item Mumia, Amylum, idq́; genus & glutinis ſpecies. Vel ex terra profluentes, ut Bitumen. Ex animali quoq; Zibetto Moſchus odoramẽtum effluens ſanies concreſcit, & induratur. Saccharum in arundinibus naſcẽs ueluti gummi ſeu medulla, uaria arte apparatur, & concreti ſucci appellationem ſibi uendicat. Poſſent eadem ratione omnes animantium pinguedines, item mella, butyrum, cera, ſub hoc genere comprehendi: Verùm ea potius inter animantia, è quibus eadem colliguntur, referre placuit, atq; hoc loco ſolùm recenſere illa, quę ex arboribus maximè profluunt. Primùm igitur quid ſit gummi, quid lachryma, reſina, pix, Bitumẽ, generatim dicetur: poſtea ſpeciatim de nonnullis agetur.

GVMMI, ET LACHRYMA.

C

Gummi eſt appellatio ad omnes arborum lachrymas, quæ non ſunt reſinoſæ ſubſtantiæ, uelut eſt uidere in ceraſo hodie & pruno, & in Acacia, de qua propriè intelligit. Quod enim ex Acacia ſtillat, illud ſimpliciter uelut per excellentiam dicitur Gummi, & cum adiectione Gummi Arabicum, de quo poſtea ſigillatim. Sępe tamen uocabulum Gummi indifferenter ad omnes arborum, & herbarum lachrymas, ſiue reſinoſę, ſiue aqueæ ſubſtantię fuerint, refertur.

Lachryma uerò eſt generalis appellatio ad omnem ſuccum, qui ex arboribus uel plantis ſtillat, ſiue reſina, ſiue gummi, uel alius ſuccus aut liquor fuerit.

Gummi & lachrymarum plures ſunt ſpecies, prout ex uarijs colligun tur arboribus, ut ſigillatim poſtea recenſebuntur.

RESINA OMNIS.

Reſina eſt humor, ſeu pinguedo quarundam peculiarium arborum, quales ſunt Pinus, picea, pinaſter, abies, larix, tæda, piceaſter, Lentiſcus, terebinthus, cupreſſus. Hæ enim reſiniferę numerantur arbores.

Optima eſt terebinthina, qua hodie caremus. Nam quæ in Pharmacopolijs terebinthina uocatur, nomen quidem habet, ſed non eſt ex terebintho arbore, uerùm picea: Lentiſcinam habent Officinæ, ſed mutato nomine, ſiquidem Maſtix ijs pro Maſtiche dicitur. Ex larice fluens reſina D Larigna, Germa. Lerchenhartz uocatur. Atq; de his inter reſiniferas arbores partim dictum eſt. Diſſoluitur reſina oleo ad malagmata, & ad uulnerum uſus.

Colophonia. Colophonia eſt liquida reſinæ ſpecies ex Colophone olim allata, ſed in nullo hodie uſu. Verùm eadem ſicca adfertur, & in picem exuſta eodem nomine, ut in pice dicetur. Liquidæ reſinæ quomodo urantur, docet Dioſcorides lib. 1. capite de Reſinis.

VIRES.

Quod uerò ad uires Reſinarum attinet, Primum locum obtinet terebinthina. Proxima eſt Lentiſcina: hinc picea: ultimo loco eſt pinea.

Vires ijs ſunt excalfacere, mollire, purgare, diſcutere. Ad tuſsim & tabem, pectoriſq; uitia uel per ſe uel cum melle lingitur. Vrinam ciet, cruda concoquit. Ventrem mollit. Palpebrarum pilos replicat. Cum nitro, ærugine, & atramento ſutorio lepris illinitur. Cum oleo & melle prurientibus, & ſanioſis auribus, & genitalium quoq; pruritui eſt utiliſsima. Miſcetur emplaſtro, malagmati acopo. Illita aut impoſita laterum dolores finit. Reſinę in uniuerſum contrahunt, uulnera purgant, collectiones & pectoris uitia diſcutiunt.

Terebinthina priuatim membrorum doloribus, & conuulſis in ſole illinitur.

PIX.

Pix

Digitized by Google

A Pix nihil eſt aliud, quàm reſina in ſua tæda combuſta. Cuius duo ſunt genera: ſpiſſa & liquida. Liquidæ nullus admodum in Medicina hodie eſt uſus. Sicca uerò ſeu ſpiſſa, Germa. Bech/ & Hartz dicitur: Eaq; magna copia in Hercinia ſylua conficitur: traditurq; confectio eiuſmodi: Pauitur area canali præparato, per quem humor in medium cōfluat, tum lignum in haſtulas conciſum locatur ſtruis congerie, uelut in carbonis uſum, mox igni ſuccenditur, terra undiq; circundata, ne flamma erūpat. Perit enim pix ſi hoc eueniat. Quòd ſi fumus ſe parte aliqua ſuſtulerit, ſcalis protinus admotis locum terra ſepiunt, lutoq; obſtruunt, ne quouis modo flamma queat exire. Canalis ſubiectus picem fluentem corriuat in ſcrobes cubitis à cōgerie circiter quindecim remotas. Strues ipſa ſexagenis aut quinquagenis cubitis, centenis & octogenis alta, patet per ambitum. Sunt qui per utrunq; menſum cubitos centenos agunt: humor qui fluat obiter frigeſcit contactu: Vritur ferè biduum. Operis perfecti ſignum, ſi rogus decumbat ſubſidatq;, & quaſi latus det. Fit pix reſina quoq; ſola piceæ feruentibus cocta lapidibus in alueis ualidi roboris, aut ſi aluei non ſunt, congeſta ſtrue, ut in carbonis faciendi ratione. Vicia picis acor, aut odor fumidus, aut picis aduſtio. Experimentum ſi fragmenta ſubluceant, aut ſub dente lenteſcat, odore iucundo. Probæ picis experimentum eſt, ſi feruens in frigidam aquam merſa, nō odore modò, ſed guſtu quoq; placeat. Laudatur etiam inprimis quæ fuerit pura, leuis,
B odorata, quæ linguæ dulcedinem reſipiat.

Pix Brutia dicitur, quæ hodie Pix Græca, & Colophonia, Germanis Griechiſch bech/ & Geigenhartz: Ea eſt reſina ſiccisſima, & impropriè Colophonia dicitur. Nam Colophonia reſina fuit liquida ex Colophone olim allata, ſed hodie non in uſu: quę in picem exuſta. Pix Brutia, à Brutijs uidelicet eſt cognominata. Hodie Colophoniæ nomen in Officinis obtinuit, de qua ſeorſim poſtea dicetur. *Pix Brutia. Pix Græca.*

Picis quoq; ſpecies eſt, quam Zopiſſam ſiue picem naualem Dioſcor. nominat, Gręcis Hypochima. Ea eſt deraſa nauibus locis maritimis pix. *Zopiſſa. Pix naualis.*

VIRES.

Picis natura eſt excalfacere, mollire, pus mouere, tubercula, & panos diſcutere, ulcera replere. Phthiſicis, purulenta excreantibus, ſuſpirio, tuſſi, difficulter excreantibus, cyathi menſura, cum melle lingitur. Tonſillis, & uuæ inflammationibus, & anginæ utiliter illinitur. Purulentis auribus infunditur cum roſaceo. Cum ſale morſibus ſerpentum illinitur. Cū cera æquali mixtura ſcabros ungues emendat. Tubercula uuluæ, & duritias ſedis diſcutit. Strumas cum farina hordeacea, & pueri impubis urina rumpit. Serpentia ulcera cum piceæ cortice, aut ſulphure, aut furfuribus curat. Cum thuris manna, & cerato ſubductos ulcerum ſinus glutinat. Rimis pedum ac ſedis utiliter illinitur. Vlcera replet, & cum melle purgat. Putrida ulcera, & carbunculos cum uua paſſa & melle ſanat.

Additur quoq; medicamentis erodentibus.

Oleum picinum quod colligitur dum pix coquitur, ut Dioſcorides docet, eaſdem cum pice liquida præſtat utilitates. Cum farina hordeacea illitum alopecias capillis replet. C

Zopiſſa omnia efficacius quàm pix uel reſina præſtare dicitur.

BITVMEN.

Aſphalton. Bitumen, Græcis Aſphalton dicitur, piceæ quoq; eſt ſubſtantiæ, & facultatis: nec aliud eſt quàm pinguis terræ adeps, picis & colore, & ſubſtantia, Vnde Germani **Erdbech**/ hoc eſt, picem terreſtrem uocant. Præcipuas bituminis ſpecies Dioſcorides numerat, Iudaicum & liquidum. Bitumen Iudaicum præfert Dioſcorides. Impropriè hodie bituminis uocabulum transfertur ad excoctum glutinum ex auribus & teſtibus taurorum, quod Germani **Leim** uocant, de quo in fine ſigillatim in Glutino dicetur.

Bitumen pro glutino impropriè accipitur.

Liquidum in Sicilia naſci, deſcribit Dioſcorides, fontibus innatans, cuiuſmodi hodie etiam gignitur apud Gothos, qui ad axium perunctionem, & iumentorum ſcabiem, lucernarumq; lumina eo utuntur. Germ. **Ther**/ & **Ier**/ & **Teufelsdreck**/ à fœtore. Sed alio quoq; nunc ad axes curruum liquido picis genere utuntur, quod non eſt bituminis ſpecies, ſed ex piceis arboribus excoquitur, Vulgò **Wagenſchmeer**.

Bituminei quoq; generis ſunt Piſſaſphaltos, Naptha, ſeu Petroleum, Succinum. D

Piſſaſphaltos. Piſſaſphaltos quaſi piceum bitumen, ex mixta pice & bitumine in Apollonitarum agro naturaliter defluit, cuius loco Arabes compoſuerũt Mumiam, de quo uide in capite infrà de Mumia.

Naphtha. *Petroleũ.* Naphtha ex bituminis eſt genere, ignea prorſus ui prædita: eſtq; bituminis ueluti colamen, colore candida: ſed nigra etiam inuenitur. Eſt autem Naphthæ ſpecies quæ hodie in Pharmacopolijs petroleum ſeu oleũ petræ appellatur, Germa. **Steynöl**. Eſtq; duplex: cãdida & nigra. Præfertur candida. Generatur ex bitumine à ſe ipſo in terra & montibus accenſo, tenuiſsimis eius uaporibus ſurſum elatis, & ad frigidiora ſaxa in tenuem liquorem reſolutis, qui deinde per ſuos meatus è montibus fontium inſtar ſcaturit, ac inde Oleum petræ dictum eſt, quòd uidelicet ex petris profluat. Cãdidum uerò & purum ex tenui & puro bitumine generatur. Craſſum uerò & nigricans Petroleum ſeu Naphtha, ex craſſo & terreſtri fit bitumine.

VIRES.

Omne bitumen, inquit Dioſcorides, diſcutit, glutinat, emollit. Naphtha uerò ignea prorſus ui eſt prædita, ideoq; calida & ſicca in quarto gradu ſtatuitur, de qua Strabo hæc tradit: Liquidum bitumen, quod uocant Naphtham, admirabilem naturam habet. Nam adiunctum ignem illico corripit, & ſi corpus eo illitũ igni admoueris, deflagrat, nec aqua reſtingui ullo modo poteſt, ſed magis ardet, niſi ualde multam ſuperinfuderis.

Digitized by Google

A ris. Cœno & aceto, & alumine, & uiſco oppreſſum extinguitur. Vnde Alexandrum tradũt experientiæ gratia puero cuidam in balneo Naphtham inſperſiſſe, ac lucernam admouiſſe, ut puer totus deflagraſſet, niſi circunſtãtes multa aqua flammam euiciſſent. Ad oculorum ſuffuſiones, & albugines Naphtha prodeſt: aurium item frigidis doloribus.

SVCCINVM.

SVccinum Plinius ex defluente pini arboris medulla, ſicut ex ceraſo gummi, naſci ſcribit. Alij uolunt populi arboris eſſe lachrymam, quę in amnes deſtillans in eiuſmodi formam duretur. Sed neutrum uerum eſſe patet, cùm manifeſtum ſit materiam eius, facultatem, qualitatem, odorem à reſina abeſſe. Multa huius rei uide argumenta apud Valerium Cordum in cõmentarijs in Dioſcoridem, quæ hic relinquemus, & ſimpliciter quid ſit demonſtrabimus.

Succinum Græcis Electrum dicitur, Germ. **Agſtein**/& **Börnſtein**. *Electrum.*
Eſt uerò Electrum quoq; metallum, de quo inter metalla eſt actum.

Eſtq; Succinum, ſeu Electrum nihil aliud quàm Naphtha, hoc eſt, bi- *Succinum*
tumen liquidiſsimum ex montibus in mare defluens, ubi in ſolidum cor- *quid.*
pus induratur. Nec alius eſſe Lyncurius à Dioſcoride affirmatur, quem *Lyncuri-*
alij ex lyncis animalis urina naſci fabulantur. Porrò tria ſunt huius gene- *us.*
ra: Fuluum, candidum, & nigrum. Officinæ primum cum Mauritanis
B Carabe uocãt citrinum. Item Ambram citrinam. Alterum uerò Carabe *Carabe.*
album. Candidum præferunt, ob odoris gratiam. Fuluum eſt tranſlucens, leuem ignis fulgorem oſtendens. Tertium nigrum eſt, quod ſuccinum priuatim quædam Officinæ nominãt, quædam ambram griſeam.

VIRES.

Feſtucas & paleas attritum in panno attrahit. Cor aiunt confortare, exhilarare, tremoremq; eius pellere. In polline exhibitum albos menſes, ſtomachi fluxiones, & uentris profluuia ſiſtere experimento conſtat. Ex melle oculorum lippitudinibus medetur.

ASA FOETIDA.

ASa fœtida, German. **Teufelsdreck**. Videtur haud dubiè eſſe ſuccus
Silphij ſeu Laſerpitij Dioſcoridis, quẽ Laſer appellat, inq; hunc de- *Laſer.*
ſcribit modum: Laſer è radice atq; caule Laſerpitij ſcarificatis colligitur,
Optimum huius generis, quod colore ruffum, tranſlucẽs, myrrhæ æmu-
lum, non porraceum, odore ualens, guſtu ſuaue, quod dilutum facilè al-
beſcit. Herba uerò Laſerpitium nobis eſt incognita, caule naſcens ferula- *Laſerpi-*
ceo, quem Maſpetum uocant, folijs apio ſimilibus, ſemine lato. Radicẽ *tium.*
eius Magudarin appellant. Vim Dioſcoridi habet acrem, & calfactoriã. *Maſpetũ.* *Magudaris.*
Efficaciſsimum uerò eſt Laſer, mox folia, poſtremò caulis.

VIRES.

Calida & ſicca in quarto gradu ſtatuitur. Vires eius ſunt diſcutere, pe-

netrare,

Digitized by Google

netrare, & conſumere. Adipe hœdi mixta in aceto cocta paralyſi utiliter C ferunt illini. Cum pipere, & aceto lippientibus oculis fert opem. Cauendum tamen ne quid in oculum influat. Cum thure dentium dolorem collutione mitigat. Cum aceto ozænas curat. Comitiali morbo eiuſmodi ex hac cōficiunt remedium: Recipe Aſæ fœtidæ ℈.j. granorum piperis ℈.ij. granorum ſinapi ʒ.j. Miſceantur & bina uice in hebdoada cū liquore ſtillatitio Spicæ nardi ſumantur. Ferunt qui hoc in prima lunæ quadratura ſumpſerit, eius menſis tempore à comitiali morbo tutum fore. Dyſpnœæ conferunt pilulæ eius cum ſirupo uiolarum ſub ueſperā ſumptæ. Pectus & uentriculum expurgant. Cum aceto & pipere faciei maculas exterit. Eodem modo ex ouo ſorbili, tuſſi, doloribus ſplenis, pectoris, & laterum medetur. Cum ſaccharo colata quotidianæ febri eſt auxilio. Cum aqua hederacea aquam intercutem iuuat.

AMYLVM.

AMylum uel Amydum, ex tritico, & interdum ex hordeo conficitur. Germa. **Krafftmeel/Sterckmeel.** Vide de hoc in Tritico.

AMMONIACVM.

AMmoniacum, uel Armoniacum, liquor eſt ex planta ferulacea, iuxta Iouis Hammonis delubrum in Africa, ut tradit Dioſcorides, reſectis ramis ſtillans, odore bono, colore cocto oui albumini ſimilis.

VIRES. D

Calidum eſt in tertio, ſiccum uerò in primo gradu. Tuſsim ex humiditate natam pellit, dyſpnœam in ouo ſumptum tollit. Pectus purgat. Sex uel ſeptem ex Armoniaco confectæ pilulæ, cōtra pectoris laterumq; hulcera ex ſorbili ouo ſumuntur. Conficitur ex eo unguentum aduerſus carnis excreſcentias, uerrucas, & tubercula efficax. Contra ſplenis duritiem ſiniſtro lateri illinitur, noctem unam in aceto maceratum, admixto Galbano, puluere abſinthij, origani, & modica cera. Fumus ex Aſa fœtida, Galbano, et Ammoniaco per inferna admiſſus, mēſes muliebres ciet. Vermes uentris cum ſucco abſinthij ieiuno ſumptū ſtomacho interimit. Idem efficit ſi diſſolutum in aceto extrinſecus uentri illinatur. Dentem Ammoniaco & ſucco hyoſcyami perunctum excidere aiunt.

AMBARVM.

AMbarum, Græcis recentioribus Ambar, & Ampar, Officinis Ambra chryſea uel griſea. Odoramēti eſt genus, Aëtio teſte, quod fontes quidam, ſicut picem, bitumen & ſulphur eructant. Huius tria faciunt genera: Optimum fuluum, & præpingue. Proximum ſubalbidum. Tertium nigrius, quod uiribus infirmius.

VIRES.

Calidum eſt & ſiccum in primo gradu. Digerendi uim poſsidet. Mēbris paralyticis medetur. Cor & cerebrum confortat. Pectus purgat. Memoriam

A Memoriam cuſtodire aiunt. Contra uertiginem capitis, & uertiginem ex ea prouenientem: Recipe Ambari ʒ.j. Ligni aloës ʒ.s. Oſsis de corde cerui dicti ℈.ij. Diſſoluatur cum aqua roſacea, fiantq; pilulæ. Fumus ambræ, & cornu cerui, æquali quantitate prunis impoſitorum, comitiales, ſi ore excipiatur, recreat. Procidentem matricem, per inferna ſuffitus idẽ admiſſus, & aſa fœtida naribus admota, retrahit. Senibus natura frigidis uſus Ambari eſt ſalutaris. Rationem ex frigore debilitatam confortat. Melancholiam pellit.

BDELLIVM.

BDellium, Dioſcoride teſte, gummi eſt arboris Sarracenicæ, quod hodie ſuo nomine in Officinis inuenitur, aliquandiu tamen ignoratũ. Nam multo tempore myrrha pro Bdellio, ob ſimilitudinẽ quam habent inuicem, allata fuit. Optimum guſtu eſt amarum, translucidum, taurini glutinis in morem, intus pingue, liqueſcens facilè, ligni ac ſordiũ expers, ſuffitu odoratũ, ungui ſimile. Adulteratur plurimum Arabico gummi. Duplex hodie faciunt, Indicum & Hiſpanicum.

VIRES.

Indicum naturæ eſt calidæ: Hiſpanicum uerò frigidæ & ſiccæ. Grumos ſanguinis in corpore diſcutit. Aluum ſiſtit, ſtomachum confortat. Pulmonis exulcerationes digerit. Calculum ueſicæ, & renum cum ieiu-
B ni hominis ſputo ſub umbilico illitum, aiunt frangere. Suffitus eius partum maturat, & matricem purgat. In potu tuſsi, pleuritidi conuulſionibusq; medetur.

COLOPHONIA.

COlophoniam & Picem Græcam uocant hodie eam, quæ Pix Brutia ueteribus eſt dicta, pix uerò Græca uocatur, eò quòd maxima copia in Græcia proueniat, impropriè tamẽ Colophonia appellatur, ut in pice ſuprà, & in reſina eſt indicatum. Germ. Griechiſch bech/ Geigenhartz/ quòd hac ad fidium & chordarum in Muſicis inſtrumentis acuendum tenorem utantur. Picis quædam eſt ſpecies, à loco ubi copioſiſsimè prouenit id nominis habens.

VIRES.

Trita cum naſturtio aquatico & melle, lumbis inuncta, ſanguinis eruptionem prohibet. Conficitur hinc unguentum, quod habet Colophoniæ ℈ iij. Maſtiches ℈ j. modicum Ammoniaci: tuſa cum aqua frigida colentur. Valet ad cutem faciei extergendam, & ad capillos pellendos, ſi aliquot uicibus ad duas horas tepidum illinatur, ac mox aqua pura lauetur facies.

Suffitus eius ore exceptus difficultate ſpirandi laborantibus eſt ſalutaris. Procidentem ſedem, cum lanaria herba calida appoſita, in locum priſtinum reſtituit.

SCAM.

Digitized by Google

SCAMMONIVM. C

Scammo-nia herba.

SCammonium eſt liquor, qui ex radice Scammoniæ herbæ colligitur, & exiccatus ad nos adfertur. Eſt autem Scammonia Dioſcoridi herba folijs helxines aut hederaceis, mollioribus tamen, hirſutis, triangulis: ramis tricubitalibus, multis, pinguibus, & nonnihil craſsis: flore candido, rotundo, in calathi modum cauo, graueolente. Radice prælonga, craſsitudine cubitali, candida, graui odore, ſucci plena. Intelligitur autẽ per helxinen in hac deſcriptione, non Parietaria, ſed Ciſſampelos, quæ aliàs etiam Scammonia minor, ob foliorum ſimilitudinem, appellatur.

Dacrydiõ Diagrydion.

Recentioribus Scammonij ſuccus Dacrydion dicitur, quaſi lachrymula, & hodie corruptè Diagridion appellatur. Non autem ſimpliciter Scammonia per Dacridion ſeu Diagridium intelligitur, ſed quæ præparata eſt, & in cotoneo malo cocta, quò minus ſtomachum offendat. Per Scammoniam ergò ſimpliciter Scammonij ſuccus ſeu liquor accipitur, per Diagridium uerò idem liquor cum malo cotoneo coctus, quod fit hunc in modum: Ex cauato malo cotoneo Scammoniam inſere, ac occluſum deinde malum cum farina ſubacta circumline, ac panario furno temperati caloris ad ſex horarum ſpacium impone, & apparatam Scammoniã, quæ diagrydion uocabitur, habebis. Sputo eius perfectio probatur: nam ſi lacteum colorem ſputo madefacta aſſumet, erit recta: ſin minus, nullius eſt precij. Probatur Scammonium, quod fuerit album, item nigricans & clarum, friabile, amarum, odoris mediocris. D

VIRES.

Scammonium flauam euacuat bilem, ſed cordis dolorem mouet. Eſt enim odore graui, guſtu iniucundum, ſiticuloſum. Siquidem cùm omnia quæ aluum deijciunt medicamenta, aloë excepta, uentriculo infeſta ſint, ſcammonium illi plus cæteris aduerſari conſtat. Proinde cauendum ijs qui ſtomachi ſentiunt imbecillitatem, & ijs qui febre laborant: quippe ſuapte natura leuiſsimum, in corpus facilè rapitur, reſidemq́; ſpurcitiam omnem in eo, colluuiemq́; commouet. Datur ijs qui febre uacant, & ſtomacho ualent, ijs deniq; quibus ægrè uomitus eliciuntur, nec facilè linquuntur animo. Permiſcendus & ſal, Actuario teſte, aut thymus, aut pulegium, aut quippiam ex ijs quæ gratum ſpirant odorem, & ſtomachum roborant, uelut aniſum, maſtiche, idq́; genus. Datur per ſe ex melle, uel ptiſanæ cremore duorum ſcrupulorum pondere. Paululum quid adijci, aut detrahi, pro uirium ratione, poterit.

TRAGACANTHA.

TRagacantha, Officinis Dragantum. Gummi eſt ex Tragacanthæ, hoc eſt, Hircinæ ſpinæ radice ſecta manans, Planta nobis incognita: Gummi tamen radicis ad nos defertur. Tria ſunt eius genera: Primum album, & clarum, quod eſt præſtantiſsimum. Alterum uilius, colore rubeum. Tertium coloris pulli.

VIRES.

Digitized by Google

VIRES.

A Frigidam in ſecundo,& humidam in primo gradu faciunt. Alba integrum decennium incorrupta aſſeruari ualet, medicamentisq; refrigerantibus admiſcetur. Cum Gummi Arabico pari pondere aduerſus pectoris obſtructiones bibitur.

Pilulæ aduerſus tuſsim ex ea conficiuntur eiuſmodi: Recipe ſuccum Glycyrrhizæ, miſce cum Tragacantha, & per noctis ſpacium imbue, hinc colato, & admixto puluere Tragacanthæ fiant catapotia, quæ ſub lingua diſſoluta tuſsim mitigant, & ſitim eadem ſedant.

Cum aqua roſacea diſſoluta, admixto amylo, labijs propendentibus illinitur. Cum roſacea aqua, & camphora faciei cutem emendat.

CAMPHORA.

CAphura ueteribus Græcis, ut Dioſcoridi & Galeno, ignota, Officinis Camphora dicitur. Eſt Gummi admodum odoratum, Arboris Indicæ eiuſdem nominis, ut deſcribit Aëtius, tantæ magnitudinis, ut ſub eius umbra hominum centuriæ condi poſsint, materie leui, ferulacea, quæ gummi aut lachrymam fundit. *Caphura.*

Multa eius traduntur genera: Vna in ligni interuenijs impacta figitur: alia forās emergit, & arboris corticibus hæret, maculis inter initia rubentibus, pòſt uel calore ſolis toſta, uel ignis ui candeſcit: atq; hæc cæ-

B teris bonitate & tenuitate præſtat, longiore durans tempore. Incolæ Riachinam uocant, à regis nomine qui primus dealbandæ eius rationē inuenit. Alia rurſus eſt craſsior, atro colore, non precio, ſed duratione tantùm cedens. Tertia uilior, colore fuſco. Alia impurior, quæ more gūmi agglutinata lenteſcit, tuberculo nucis aut fabæ, aut ciceris. Verùm in duo ſummaria genera omnis camphora diſtinguitur: Aut enim nullum ignem ſenſit, & rudis dicitur: Aut ignis ardore canduit, & uocatur elaborata. *Riachina.* *Caphuræ duo genera.*

Probatur Caphura hunc in modum: Calido imponatur pani, & ſi humore madeat, ſynceram eſſe conſtat: ſin indita perareſcat, ſpuriam & fictitiam eſſe, certiſsimum eſt argumentum.

VIRES.

Frigida & ſicca in abſceſſu tertio ſtatuitur. Capitis dolores ex calore natos mulcet. Inflammationes incandeſcentes, præſertim quæ iecur occupant, reſtinguit. Renes & uaſa ſeminaria refrigerat, ſanguinemq; cogit. Aëtius maximis morbis, & præcipitibus præſertim auxiliari eſt autor. Somnum preterea conciliare nonnulli aiunt. Sed nimius eius uſus cauendus, quoniam peruigilia tandem adferet.

Sanguinem narium ſiſtere: & cum uuę acerbę ſucco uentrem ſupprimere: canitiem frequentem eius uſum accelerare: ægrotationes frigidas, locis præſertim & corporibus frigidis accedentibus, parere ferunt.

Digitized by Google

EVPHORBIVM.

C

EVphorbium ſuccus eſt arboris Libycæ, ſic dictum ab Euphorbio, Iubæ regis Libyæ medico, ſapore acerrimo. Scribit Dioſcorides, incolas eius loci, formidantes eximium feruorem, uentres ouillos elutos arbori circunligare, & eminus caulem contis incidere, ac confeſtim è plaga, uelut uaſe quodam lacteum humorem effluere, inq; uentriculis concreſcere, colore uitreum.

Alterum quoq; genus faciunt, orobi magnitudine, Sarcocollæ forma, qua plurimum etiam adulteratur.

VIRES.

Calidum eſt & ſiccum in gradu quarto.

Datur ex aqua mulſa trioboli pŏdere ad pituitam, ſeu potius aquam ſubducendam. Eſt autem celerrimum, & maximè ignea ui flagrans: Vnde colicis & aluum frigidiorem habentibus datur. Cæteros uehementer conturbat, Aluum ciet. Nonnihil etiam ex odoratis ſeminibus, aniſo, maſtiche, & Spica nardi miſcendum.

Addunt alij cum oleo mixtum hydropicis utiliter illini: iecoris item & ſplenis doloribus pari illitu ſubuenire: Cum oleo ſpicæ fronti & uertici illitum, capitis hulcera pellere, & ſenſus corroborare: Collo uerò tŏſillas ſanare.

GVMMI ARABICVM.

D

GVmmi Arabicum dictum eſt, quod aliàs ſimpliciter gummi uelut per excellentiam dicitur. Et eſt quod ex Acacia ſtillat frutice, quo pictores ad ſplendorem colorum utuntur. Adulteratur autem plerunq; gummi eo quod ex ceraſo, pruno & amygdalo ſudat.

Tria ſunt eius genera: Album, quod reliquis præfertur, refrigerantibusq; medicamentis admiſcetur. Rubicundum & clarum, quo Pharmacopolea paſsim utuntur. Tertium medio inter rubrum & candidum colore fulget, eiuſdem uſus cum reliquis.

VIRES.

Calidum eſt & humidum in primo gradu. Tuſsi & hulceribus pulmonis medetur. Potus eius hebetudinem oculorum corrigit. Laxatiuis præterea medicamentis additur. Cum cinnamomo tritum ex uino ſumptum, uomitiones aſsiduas ſedat. Cum roſacea aut pluuia aqua ſanguinem excreantibus auxiliatur.

GALBANVM.

Metopiū. GAlbanum liquor eſt ferulaceæ cuiuſdam plantæ in Syria, Metopiū appellatæ. Olibano aut Ammoniaco ſimile conſpicitur. Optimum eſt cartilaginoſum totum, thuris effigiem referēs, pingue, minimè lignoſum, nonnihil adiecti ſeminis, & ferulæ retinens, odore graui, neq; ualde humidum, neq; aridum. Adulteratur plurimum reſina & contuſis fabis atq; Ammoniaco. Colligitur ex ſectis ferulis æſtiuo tempore, inq; ſole induratur.

Purgatur

A Purgatur Galbanum hunc in modum: In ſartagine diſſolutum frigidæ infundatur aquæ, quod ſubſederit ut puriſsimum eligatur, quod uerò ſupernatat, tanq̃ impurum abijciatur. Alij in feruẽte diſſoluũt aqua, & ſubſidentem materiam eligunt, ſupernatante impuritate amota.

VIRES.

Calidum eſt in tertio, & humidũ in primo ordine. Tres eius drachmæ in ſorbili ouo, aut hederacea aqua ſumptæ, dyſpnœæ feruntur prodeſſe. Suffitus eius naribus exceptus, capitis hulceribus auxiliatur. Eiuſdem cum Ammoniaco ſuffitus per inferna admiſſus, procidenti matrici opitulatur. In aceto maceratum ad triduum, & cum oleo mixtum, ſplenis duritiem illitu emollit. Cum Maſtiche in aceto diſſolutum, ad menſes impeditos in peſſo ſubditur. Maligna corporis hulcera maturat. Ore exceptus eius ſuffitus, dentium dolori ſubuenit.

LADANVM.

Ladanum, Officinis Laudanum, Gummi eſt Ladonis fruticis, ut teſtatur Dioſcorides, odoris gratiſsimi. Optimum quod nigrum, friabile & graue. *Laudanũ. Ladon frutex.*

VIRES.

Humidum & ſiccum eſt in gradu primo. Deſtillationibus capitis auxiliatur. In ore diſſolutum, dentium dolorem ſedat, & gingiuas firmat.
B Matrici propendenti ſuffitu per inferna opitulatur.

Pilulæ ex Ladano ueſperi ſumptæ, uentriculum calfaciunt, concoctionemq́; adiuuant. Idem poteſt in uentriculo illitum.

THVS, ET THVRIS MANNA. Fuligo thuris, & cortex Thuris.

Thus, Græcis Olibanum, & Libanum, qua appellatione nonnullæ Officinæ utuntur. Germanis **Weirauch** / quaſi dicas conſecratorius fumus, quòd nimirum in templis ad ſacra accẽdatur. Thus à θύω, hoc eſt, ſacrifico, dictum uolunt, quòd ad ſacrificia accendatur. Alij Tus ſcribunt à tundendo, quòd glebæ tundantur, cum quibus fluens ex arboribus coaleſcit. Galli Incenſum uocant. Lachryma eſt Arabicæ arboris, quæ Libanotus dicitur. Colligiturq́; duplici uindemia, primùm circa Canis exortum, hinc uerno tempore. Optimum eſt candicans, pingue, quod accenſum ſtatim ardeat, & guttis interdum duabus teſticulorum modo eſt concretum: & hoc mas dicitur. Adulteratur pice, ſed impoſtura facilè deprehenditur, ſiquidem igni admotum fumat, & minimè ardet. *Olibanũ. Libanũ. Incenſum Libanotus arbor.*

Porrò ex maſculo thure tenuis puluis & pollen, qui in grumorum attritu reſoluitur, inuenitur, qui Thuris manna appellatur, cuius olim ad emplaſtra frequens fuit uſus, ſed hodie nullo amplius eſt uſu, uerùm *Manna thuris.*

Digitized by Google

eius loco thure trito utuntur. Quoties ergo inuenitur ſcriptum: Recipe Thuris mannæ, non diſtinguendum eſt, ut quidam exiſtimant, ut Thus & manna ſint diuerſæ res, ſed ipſa Manna thuris eſt intelligenda. G

Fuligo thuris. Fuligo thuris eſt reſolutus tenuis quidam fumus ex accenſo thure, cuius collectionem docet Dioſcorides. Germa. Rham.

Cortex thuris. Thuris cortex quoq; cum thure affertur, ab arbore cum lachryma are facta auulſus maiore adſtringendi & ſiccandi ui quàm thus ipſum.

Optimus craſſus, pinguis, odoratus, recens, leuis, minimè ſcaber, ſine membranis: adulteratur tamen pini, aut eius nucis admixto cortice, ſed igne dolus manifeſtatur: reliqui enim cortices ſuffiti non accenduntur, ſed fumant abſq; odore: thuris uerò cortex ardet, & odorem cum thure ſpirat.

VIRES.

Thus calidum eſt in ſecundo, & ſiccum in primo ordine: adſtringit & tergit modicè. Manna thuris eandem cum thure uim habet, ſed aliquanto imbecilliorem.

Cortex thuris uehementius quàm thus ipſum adſtringit & ſiccat.

Thus ad uulnera glutinanda, & putredines arcendas prodeſt.

In uino ſanguinem excreantibus bibitur, omneſq; ad fluxus tam uirorum, quàm fœminarum. Cum melle mariſcis illinitur. Cum aceto & oleo impetiginem ſanat, & cutis uitia emendat. Cum uino dulci aurium tinnitui inſtillatur. Oculorum hulceribus ſuffitus eius confert. Cor confortat, ſanguinem bonum generat. D

Mannæ thuris earundem cum thure ſunt uirium.

Fuligo thuris oculorum inflammationibus, & fluxionibus eſt auxilio. Vlcera purgat, caua explet, carcinomata curat.

Cortex ſanguinem excreantibus in potu utiliter datur. In peſſo uuluę fluxionibus ſubuenit. Ad oculorum cicatrices, & caua ſordeſq; pollet. Toſtus lippitudinibus ſcabris fert opem.

MYRRHA.

Myrrha, Græcis μύῤῥα, & σμύρνα. German. Myrrhen. Lachryma eſt, ut Dioſcorides deſcribit, Arboris Arabiæ, Aegyptiæ ſpinæ non diſsimilis, è cuius uulnere lachryma profluit in ſubiectas tegetes, & alia circum caudicem concreſcit.

Species eius plures enumerat Dioſcorides, Optima eſt recens, ſqualore obſita, leuis, undiq; concolor, quæ fracta uenas undiq; unguium modo candidas, & leues oſtendat, minutis glebis, amara, acris, odorata, calfaciens. Reprobatur ponderoſa & picea. Ad nos fortè rarius optima myrrha per ignauiam aromatopolarum defertur: non tamen omnino ea caremus. Adulteratur macerato gummi in aqua qua myrrha maduerit.

Stacte. Expreſſa Myrrha pinguedo, & flos quidam effluit, qui Stacte dicitur

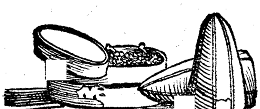
A dicitur à ſtillando id nominis habens. Verùm ea apud nos non exprimitur, quia recens myrrha ex qua exprimi poſsit, ad nos non adfertur. Locis uerò Arabię, ubi myrrhæ copia eſt, exprimitur.

VIRES.

Calida eſt & ſicca in ſecundo ordine: Glutinat, adſtringit. Vuluam emollit, & præcluſam aperit. Cum abſinthio, lupinorũ cremore, uel ſucco rutæ admota, menſes & partus celeriter extrahit. Fabæ magnitudine ſumpta, ueteri tuſsi, laterum pectoriſq; doloribus, orthopnœę, alui profluuio, & dyſenteriæ ſubuenit. Ante febrium acceſsionem duabus horis cum pipere, & aqua fabæ magnitudine pota, horrores diſcutit. Sub lingua diſſoluta arteriæ ſcabritiem leuigat. Vocis raucedinem corrigit. Ventris tineas enecat. Grauem oris halitum emendat. Alarum fœtorem cum liquido alumine illita pellit. Cum uino & oleo uel aceto, gingiuas & dentes ſtabilit. Vulnera capitis illitu glutinat. Fractis auribus, & nudatis oſsibus cum cochlearum carnibus illita medetur. Cum meconio, caſtorio, & glaucio purulentis, & inflammatis auribus. Cum caſia, & melle uaros tollit. Impetigines ex aceto purgat. Cũ ladano & uino myrteo defluentes capillos firmat. Diuturnis deſtillationibus naribus cum penna illitum ſubuenit. Oculorum hulcera complet, albugines tollit. Caliginem diſcutit, ſcabritiem lenit.

SACCHARVM.

B

SAccharum, Græcis Sacchar. Vulgò Zuccarũ. Succus eſt ſeu mel cõcretum, ut Dioſcorides ait, quod in India & Arabia felici in arundinibus gummium modo inuenitur, ſalis modo coactum, dentibus, ut ſal, fragile. Propterea in eorum quoq; ordine referre placuit. Galeni temporibus non admodum fuit cognitũ, nunc uerò nihil hoc eſt notius, uariaſq; in formas cogitur. Nullum hodie medicamentum, nullus cibus lautus abſq; huius condimento ferè ſpectatur. De ſaccharo Varro ſcribit hunc in modum: Zuccarũ.

Indica non magna nimis arbore creſcit arundo,
Illius & lentis premitur radicibus humor,
Dulcia cui nequeant ſucco contendere mella.

Probatiſsimum ex Aegypti Alexandria, & Cypro, nũc affertur. Coctura ſacchari deſcribitur hũc in modum: Primò excoquunt arundinẽ, deinde flaua pars ſecernitur, & hanc ſaccharum exiſtere. Hoc iterum coqui poteſt, atq; ita fit candidius, & concretius. Quòd ſi tertiò coquatur, maximum candorem, & denſitatem acquiret. Quartò etiam & quintò ſolet excoqui, donec aluminis ſciſsilis ſpecie transluceat: atq; hoc genus alij Candidum, alij Cantium cognominant, Vulgò Saccharum candi.

German. Zuckerkandel. Actuarium primum in medicamentis mellis G uſum ad ſaccharum tranſtuliſſe conſtat, palato ægrotantium hoc pacto inſeruientem.

VIRES.

Saccharum, ut autor eſt Simeon Sethi, calidum eſt & humidum abſceſſu primo. Deterget, diſcutit inſtar mellis. Neq; tamen ſitim allicit, nec ſtomachum morſu laceſsit. Ventrem ad excretionem ſtimulat. Pectori, ueſicæ & renibus prodeſt. Errant qui refrigerare exiſtimant: ſiquidem in calidiore uentre in bilem conuerti compertum eſt. Pręfertur uetus recenti, quamuis plus excalfaciat, & magis partium tenuitate polleat, ſed capitis dolorem mouet. Aqua dilutum refrigerat, ſibiq; algentem aquæ naturã adſciſcit. Fluxiones è capite decidentes olfactu uel ſuffitu arcet. Hæc de uiribus Simeon tradit. Saccharum cãdidum ſeu Candi, inter ſacchari genera præfertur. Gutturis aſperitatem, & arteriæ tracheæ lenit. Pectori prodeſt, & tuſsim mitigat.

LYCIVM.

Lycium arbor. Pyxacantha. Buxea ſpina.

Lycium Dioſcorides deſcribit, ſuccum ſpinoſæ arboris, quę pari nomine Lycium & Pyxacãtha, hoc eſt, Buxea ſpina appellatur: Ramos ea fert tricubitales, aut longiores: folia buxi, denſa: fructum piperis, nigrum, leuem, amarum: corticem pallidum, madefacto Lycio non diſsimilem: radices multas, obliquas, lignoſas, è quibus ſimul & ramis ſuccus excoquitur, qui eodem cum arbore nomine appellatur. Noſtræ uerò Of D ficinæ præter nomen nihil aliud habent, ſed prorſus Lycio uero carent.

Lycium Officinarũ quale.

Quod enim ipſæ habent Matriſyluæ, & aliarum plantarum eſt ſuccus, nulla uel exigua admodum adſtringendi facultate præditus. Sed uerum Lycium fit in Lycia & Cappadocia plurimum. Probatur quod uri poteſt, reſtinctumq; ſpumam rubentem oſtendit, glebis extrinſecus nigris, intus cùm fregeris rubris, odore minimè uiroſo, cũ amaritudine adſtringens.

VIRES.

Lycio adſtrictoriã uim cum amaritudine, attribuit Dioſcorides. Calidum alij ſtatuunt in primo, ſiccum uerò in gradu ſecundo. Caliginẽ oculorum diſcutit. Genarum ſcabiem, pruritus & ueteres fluxus ſanat. Purulentis auribus, exulceratis gingiuis, tonſillis, labiorum, & ſedis rimis medetur. Cœliacis & dyſentericis bibitur. Sanguinem excreantibus, & tuſſi ex aqua confert. Vide plura apud Dioſcoridem.

CAVCHAMVM.

Cancamũ. Lacca.

Cauchamũ ſeu Cancamum, Officin. Lacca, & Actuario. Lachryma eſt Arabici ligni, Myrrhæ quodammodo ſimilis, uiroſi guſtus, quæ hodieq; in Officinis uera habetur, & Lacca ijſdem dicitur.

VIRES.

Cauchamum ſeu Laccam obeſa corpora extenuare, ſi ternũm obolorum pondere ex aqua aut mulſo aceto per aliquot dies bibatur, ſcribit Dioſcori-

A Dioſcorides. Prodeſt lienoſis, comitialibus, & ſuſpirioſis. Cum aqua mulſa menſes trahit. Oculorum cicatrices emendat. Ex uino hebetudini bus eorundem opitulatur. Gingiuis humore prægnantibus, & dentium dolori efficaciſsimum præbet remedium. Additur ad ſuffimenta. Veſtes eodem, & ex ſtyrace & myrrha ſuffiuntur. *Dentium dolor.*

MVMIA.

MVmia Dioſcoridi Piſſaſphaltum. Eſt, ut Arabes definiunt, ſanies, quæ ex humani cadaueris carne, aloë, myrrha, & Balſamo commixta, in ſepulchris inuenitur. Dioſcorides uerò Piſſaſphaltū ex Ceraunijs montibus deuolui, & impetu fluminis raptam, æſtu in littus expui, inq; glebas illic cogi ſcribit. Eſt ergò diuerſum Piſſaſphaltum à Mumia Arabum. Sed diſcrimen in hoc eſt, quòd Piſaſphalton Grecorum eſt natiuū, cuiuſmodi adhuc hodie in quibuſdam Germaniæ locis, ut in Tranſſylua nia, fluminum impetu defertur: quod colligentes incolæ, & à ſordibus purgantes, ad ceræ craſsitiem coquunt, & ad faces pro cera utūtur: Vnde etiam **Bergwachs**/ & **Erdwachs**/hoc eſt, terreſtrem & montanā ceram uocitāt. Mumia uerò Arabum, ut hodie affertur, eſt factitia, fitq;, Valerio Cordo deſcribente, hunc in modum: *Piſſaſphaltum.*

Natiuum accipiunt bitumen, & liquefactum in hominis cadauer infundunt, & omnes eius concauas partes replent, cranium uidelicet, pectus, uentrem, & omnia peruia oſſa: non enim bitumine tantùm integra
B funera condiuntur, ſed arida oſſa bitumine complentur, & in humanam formantur effigiem. Talis eſt Mumia, quæ hodie affertur, nec aliquam habet myrrhæ, uel aloës, uel Balſami admixtam portiunculam, quod colore, odore, ſapore, manifeſtè deprehendi poteſt. Huiuſmodi autem cor pora, quæ ſic condiuntur, diuitum ſunt, nec afferuntur. Sed ea tantùm, quæ bitumine cōdita ſunt, nec ea propriè, uerùm aridis oſsibus infuſum bitumen pro Mumia affertur. Hæc Valerius Cordus.

VIRES.

Calidam tradunt in fine tertij, & ſiccam in ſecundo gradu. Phlegmatico frigidoq; capitis dolori, paralyſi, oris torturæ, epilepſiæ mederi ferunt: Aurium dolorem granum eius in oleo iuniperorum diſſolutū pellere: Cum aqua hordeacea, & Sebeſte ceruicis dolorem, & tuſsim compeſcere. Trium granorum hordei quantitate cum aqua menthæ in dolore cordis ad triduum, ieiuno ſtomacho bibitur.

Pari modo ex Cumini ſeu Ammij liquore ſtillatitio, torminibus, epilepſiæ, & apoplexiæ auxiliatur.

Caput purgat. Anginæ fert opem.

Cum butyro ictibus illinitur: nec non ruptis, & tam internis, quàm internis obſtructionibus. Pulmoni, hulceribus, ueſicæ & uirgæ, pota et illita, uel clyſtere infuſa, prodeſt.

OPOPANAX.

Digitized by Google

Panax heracleum. OPopanax, quaſi dicas liquor panaces. Succus eſt ex radice panaces C heraclei manans, ut teſtatur Dioſcorides, quo Officinæ adhuc utũtur. Planta ex qua liquor hic colligitur, nobis incognita: Italis tamẽ quibuſdam ſeritur. Excipitur ſuccus inciſa radice, recẽti adhuc caulium pullulatu, qui primùm candidus emittitur, ſiccatus uerò croceum extrinſecus colorem accipit. Deſcriptionem ipſius plantæ uide apud Dioſcor. lib. 3. Folijs naſcitur aſperis in terra iacentibus, herbacei coloris, ad ficulnea multum accedentibus, in ambitu quinq; partitò diuiſis, caule ut ferulæ altiſsimo, qui lanugine quadam incaneſcit, folijs etiam minutioribus obſitus, umbella in ſummo ferè anethi, flore luteo, & ſemine odorato feruenteq;. Radices multas habet, candidas, graueolentes, craſsi corticis, & ſubamari guſtus. Probatur ſuccus quàm amariſsimus, intus albus aut ſubfuluus, foris croceus, lęuis, pinguis, friabilis, tener, in aqua ſtatim liqueſcens, graui odore. Reprobatur niger & mollis. Adulteratur Ammoniaco & cera. Sed ſynceri experimentum eſt, ſi digitis in aqua tritus reſoluatur, & lacteſcat.

VIRES.

Calfacit, mollit, & extenuat, teſte Dioſcoride.

Vulſis, ruptis, laterum doloribus, torminibus, urinæ ſtillicidio medetur. Ex aqua mulſa contra ueſicæ ſcabiem bibitur. Menſes trahit, fœtum enecat. Inflationes uuluæ, & duritias ex melle diſcutit. Iſchiadicis illinitur. Acopis & capitis medicaminibus miſcetur. Carbunculos rumpit. D Podagricis cum uua paſſa illinitur. Cauis dentibus in dolore inditur. Viſum illitu exacuit, aduerſus rabidos morſus optimũ ex eo, & pice fit emplaſtrum. In ſorbili ouo ſumptum, dyſpnœam adiuuare, & pectus purgare tradunt. Exulcerato pulmoni, & ueteri tuſsi pilulæ de opopanaco conficiuntur. Fumus eius ore exceptus uuulam collapſam eleuat. Tonſillas extrinſecus cum dialthæa illitum ſanat. Hydropicis prodeſſe aiunt, ſi in ſucco ſambuci noctem unam imbuatur, ac ieiuno ſumatur ſtomacho: Colicæ paſsioni eadem ratione cum fœniculi ſucco & ſaccharo mederi.

SAGAPENVM.

Serapinũ SAgapenum, Officinæ Serapinum uocant. Succus eſt ferulaceæ herbę in Media. Optimum deſcribitur Dioſcoridi, translucens, fuluo forinſecus colore, & intus albo, medio inter Laſer, ſeu Aſam fœtidam, & Galbanum odore, guſtu acre.

VIRES.

Calidum eſt & ſiccum in tertio gradu. In rutæ ſucco diſſolutum calculum ueſicæ potenter frangit. Vrinam ciet. Lippitudini & hebetudini oculorum auxiliatur. Pterygia hunc in modum pellit: Recipe Serapini ʒ. j. diſſoluatur in ſucci chelidoniæ ℥. j. Admiſceatur ſacchari ℥. j. lactis muliebris ʒ. iij. Illitum hoc oculis eſt præſtãtiſsimo remedio. Veteri tuſsi

fert

Digitized by Google

A pectus purgat. Deſtillationibus cerebri prodeſt. Epilepſiæ & comitialibus ex uino efficaciter bibitur. Cum roſaceo membris laſſis illinitur.

Odor eius obſtructionem matricis aperit.

STYRAX.

STyrax, Officinis Storax dicitur. Eſt lachryma, Dioſcoride deſcribente, arboris coroneæ malo ſimilis in Piſſidia & Cilicia naſcentis. Storax.

Eſt autem in triplici differentia: Prima eſt Calamita dicta, quæ in candicantes & ruffeſcentes grumos concreuit. Styrax calamita. Altera eſt liquida, eſtq; ſubſtantia cum priore eadem. Fit enim ex Styrace calamita expreſſa, oleo & reſina additis: eſtq; uelut ſedimentum eius expreſſæ. Styrax liquida. Atq; hanc multi uolunt eſſe Stacten, ſed malè: Nihil enim inuicem Stacte & Styrax commune habent, ſuntq; earum arbores natura & locis diuerſæ.

Stacte nanq;, ut ſuprà dictum eſt, fit ex Myrrha, cuius arbor in India & Arabia naſcitur: Styracis uerò arbor in Piſſidia & Cilicia prouenit. Tertia dicitur Styrax rubea, & nonnullis Thymiama, eſtq; cortex in rubro colore nigricans, quem ex Styracis arbore ferunt colligi. Styrax rubea. Thymiama. Optima eſt ſordeſcens, flaua, reſinoſa, albicantibus grumis, quàm plurimum in ſua odoris gratia permanens, quæ dum mollitur, melleum liquorem reddit. Reprobatur nigra, furfuroſa, friabilis & ſqualida. Adulteratur uarijs modis, quos docet Dioſcorides.

B

VIRES.

Calfacit, emollit, et concoquit. Tuſſi, deſtillationibus, raucedini, grauedini uocis interceptæ, uuluæ præcluſæ & duræ medetur. Menſes potu & appoſitu ciet. Aluum mollit exigua eius particula cum reſina terebinthina ſumpta. Malagmatis diſcutientibus, & acopis utiliter miſcetur. Fuligo eius, quæ fit ſi igni torreatur, ad eadem ualet.

Oleum ſtyracineum ex eadem fit, quod uehementer calfacit & emollit, ſed caput dolore afficit, & ſomnum conciliat.

SARCOCOLLA.

SArcocolla, Latinis idem quod Gluten carnis, Gummi eſt ſpinoſæ arboris in Perſide, albo thuri ſimile, rufum, guſtu amarum. Gluten carnis. Eligitur quod eſt friabile.

VIRES.

Calidum & ſiccum in quarto faciunt gradu. Vulnerũ admiſcetur emplaſtris. Vires eius ſunt ad maturitatem perducere, aperire, conſumere, erodere. Oculorum fluxiones cum amylo & albo ſaccharo inhibet. Cõueniet autem in eius uſu infrenantia quędam adhibere: nam efficacia ſua uehementer penetrat. Capillos facit excidere. Cum albumine oui temporibus illitum, ſanguinem narium cohibet. Cum aqua roſacea mixtũ, & in ſole ſiccatum, denuòq; roſacea aqua diſſolutum, maculas faciei extergit. Suffitus eius per inferna exceptus tenaſmo medetur.

SAN.

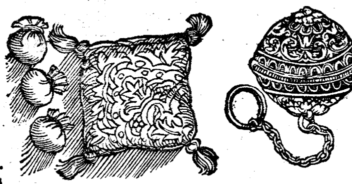
SANGVIS DRACONIS. C

SAnguis Draconis ſuccus eſt in Officinis rubeus, congelatus, ad inſtar ſanguinis humani. Eſt autem is ſuccus ſeu gummi arboris cuiuſdam in Aphrica, ut quorundam diligentia compertum eſt. Plinius ſanguinem eſſe putauit ex pugna Draconis, & elephanti eliſum. Valerius autem Cordus cenſet Sanguinem Draconis eſſe Cinnabarin Dioſcoridis. Verùm huius ſententia non uidetur ſubſiſtere. Cinnabaris enim ex metallicorum eſt numero, in quo etiam Dioſcoridi deſcribitur. Sanguis uerò Draconis arboris eſt gummi ſeu lachryma, ut ipſe quoq; aſſerit. Proinde nequaquam Cinnabaris & Sanguis Draconis eadem res eſſe poſſunt.

VIRES.

Frigidus & ſiccus eſt in gradu tertio. Sanguinis narium impetum, puluis eius inſperſus & affrictus, quod adhæſerit, ſiſtit. Cum albumine oui & aqua roſacea temporibus illitus, idem præſtat. Sanguinem mingẽtibus cum Gummi Arabico ex aqua roſacea utiliter bibitur.

MOSCHVS.

MOſchus odoramenti genus eſt precioſiſsimũ animalis cuiuſdam Indici, ex cuius latere tanquam ſanies promanat, German. Biſem dicitur. D Animal illud Zapetion, & Zibettum uocant. Nonnulli Moſchum à forma uidelicet, quæ eſt media inter capreã & uitulam. Moſchus igitur omnis, ut ſcribit Aëtius, in umbilico cuiuſdam animalis gignitur, quod capreæ ſimile eſt, unico armatum cornu, prægrandi corpore. Siquidem cùm ruit in Venerem, quaſi furijs ſtimulatum, ei umbilicus intumet, uomica prægnans, congeſto inibi craſsiore ſanguine: quo tempore, & pabulo, & potu fera abſtinet, in terraq; crebrò uoluitur, qua uerſatione umbilicum lutoſo fęculentoq; ſanguine, qui ibi coierat, turgentem exprimit, emiſſaq; ſanies poſt aliquod tempus ſibi magnam odoris ſuauitatem adſciſcit. Plura de animali hoc, & eius ſanie, uide apud Ruellium lib. 1. cap. 27.

Zapetion. Zibettum

Feles quoq; interdum ſylueſtres & mures, moſchi odore recrementũ reddunt, ſed id odoratis fruticum cibis, quibus aluntur, eſt acceptum ferendum.

VIRES.

Calidum & ſiccum in gradu tertio, partiumq; tenuitate præditum, tradit Aëtius.

Cor

A Cor omniaq; interna membra confortat. Naribus inditus ſternutamenta ciet, cerebrum caputq; purgat.

Cum oleo petræ frigidis & languentibus membris illinitur.

Granum eius manſum fœtentem oris halitum corrigit. Vertiginem pellit. Ventriculum confortat.

Bonum ſanguinem gignit. Collyrijs quoq; additur. Caput illitu confortat, & deſtillationes eius ſedat.

SMEGMA.

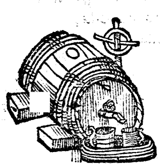

SMegma in genere dicitur omne illud, quod purgat et abſtergit, à σμήχω, id eſt, purgo, abſtergo. Peculiariter uerò intelligitur de materia ea qua ad ueſtes lineas purgandas utuntur lotrices. Vulgò Saponem uocant, Germani Seyff. Coquitur ex ſeuo, ſale & lixiuio. Cuius confectionem, uide ſuprà in calce. Sapo.

VIRES.

Naturæ eſt calidæ & ſiccæ, eſtq; uſus eius ad plurima. Nihil ad purgandas ueſtium ſordes hoc eſt notius & uſitatius. Vulnera putrida purgat. Saniem educit. Dura hulcera mollit. Scabiem ſi illinatur exiccat & B purgat. Cutem nitidam efficit. Membra naturali calore fouet, ac præternaturalem ex ijſdem extrahit.

TARTARVM.

TArtarum uocant Barbari adhærentem in uaſis uinarijs exiccatis lapideam materiem, Germanis dicitur Weinſteyn / quaſi calculi uinarij. Optimum cenſetur, quod ex ueteri uino & forti concretum eſt. Abraditur ex uaſis uinarijs ſiccatis, in quibus uinum multo tempore fuit.

VIRES.

Calidum fertur & ſiccum in gradu quarto.

Vires eius ſunt purgare, conſumere, & laxare. Miſcetur unguentis contra lepram & impetigines, hunc in modum: Tartarum in cyatho uini noctem unam maceratur, hinc oleo nucum admixto apud ignem excoquitur. Cum Maſtiche æquali portione ex Diapenidio uel alio eclegmate ſumptum tartarum graciles, & macilentos efficit. Immunditiem capitis purgat & abſtergit.

Oleum ex Tartaro conficitur, quod ad faciem tergendam & eruOleum Tartari. gandam ualet.

Confectio

Digitized by Google

Confectio docetur talis: Recipe Tartari puri libras iiij. inijciantur in C. ollam, & in fornace cum lateribus aut tegulis, aut fictilibus uratur, donec Tartarum omnis incandeſcat. Hinc in laneum ſaccum in cella ſuſpendatur, & deſtillabit ex eo clarus humor.

GLVTINVM.

Colla. Xylocolla.

GLutinum ſeu Gluten, Græcis Κώλλα, Germa. Leim: nomen habet à glutinando, quòd ligna eo glutinentur. Vnde Græcis etiam Xylocolla, hoc eſt, lignorum gluten appellatur. Fit illud hodie præſtantiſsimum ex taurorum auribus & genitalibus, uulgò notum, & ſimpliciter Leim dictum. Adulteratur tamen inueteratis pellibus ſimul decoctis.

Gluten auium.

Sunt præterea uariæ glutinis ſpecies: Nam & gluten eſt auium, quod ex Viſco fit, & Viſcum dicitur, de quo in Viſco inter plantas eſt dictum.

Gluten piſcium. Ichthyocolla.

Eſt inſuper Gluten piſcium, Dioſcoridi Ichthyocolla dictum, quo ad congelanda iura piſcium utuntur. German. Hauſenblaſen / quòd ex piſcis illius, quem Huſonem uocant, aluo ſit deſumpta membrana. Ex ijſdem quoq; piſcium membranis flauum & translucidum glutinum excoquitur, quod Mundtleim / & Fiſchleim uocant, quòd eo in ore madefacto chartæ aptiſsimè glutinentur.

Sunt & aliæ glutinis plures ſpecies pro metallis glutinandis. Nam aliud eſt gluten auri, aliud argenti, aliud æris, aliud ferri, aliud ſtanni, aliud plumbi, aliud marmoris. D

Librarium quoq; Glutinum eſt, quod ex ſimila fit & polline.

Eſt & gummi arboris in Perſide, quod Sarcocolla, hoc eſt, carnis glutinum appellatur, de quo ſpeciatim eſt actum.

DE

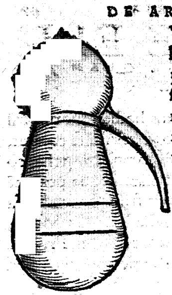
A # DE RATIONE ELICIENDI SVCCOS E PLANTIS, QVAM artem deſtillatoriam uocant.

QVONIAM frequens, imò creberrimus, hodie liquorum ſtillatitiorum, quos tamen ueteribus incognitos fuiſſe conſtat, eſt uſus, adeò ut nulla ferè abſq; horum commixtione fiat cōfectio, aut compoſitio, nec ulla ferè ſit plāta, ex qua per ignē ſuccus non eliciatur, uiſum nobis eſt, non abs re fore ſi in quorundā gratiam de ijſdem aliquid præmitteretur, ut ſatisfieret etiam hoc pacto eorū deſiderio, qui in Latina lingua huius rei cognitionem cuperent. Proinde quæ uulgato ſermone circumuagātur, in Latium ſermonem obiter conuertimus. Ea ſunt eiuſmodi.

BREVIS ET COMPENDIOSA INſtructio Artis eliciendi ſuccos & liquores è plantis, quam deſtillationem nominant.

ARtem deſtillatoriam inuentum eſſe recens, ueterum Græcorum tēporibus incognitū, ſatis ex eorum ſcriptis liquet. Introducta uerò potiſsimùm fuit Actuarij temporibus, qui frequēter in medicamentorū compoſitione eiuſmodi ſtillatitio liquore utitur. Atq; de utilitate huiuſ-
B modi aquarum multa dicere in præſenti neceſſe haudquaquam uidetur, Cùm omnibus palàm ſit quanta ſit earum cōmoditas, dum uel linteolis in ea madefactis, inflammationibus, externisq; doloribus corporis mitigandis, nō exiguo leuamine applicantur, uel penna illinuntur, catapotiorum ſerapiorumq; mixturæ adduntur, nonnullæ etiam per ſe bibuntur. Præter has uerò utilitates eorum potiſsimùm gratia inuenta uidetur, qui uel egeni ſunt, uel longius à Pharmacopolijs abſunt, ut horum quoq; cōmodo aliquo modo cōſuleretur. Nec exiguas etiam uires his liquoribus ineſſe, ipſa ratio & experientia ſatis commonſtrant. Ac licet ueteribus in nullo uſu fuerint, nō tamē hinc ſequit̃ propterea eſſe inutiles. Et multa eñ alia ueteribus incognita hodie habētur: rurſus ueteribus nota, nobis ignorātur. Quod ergò ad inuentum ipſum attinet, ex naturaliū rerū imitatione eſt deſumptū, Solis nimirum, qui uapores ex terra in aëris mediā regionem euehit, ac inibi condenſat, inq; pluuiā, niuem uel grādinem diſſipatos, rurſus ad inferna defert. Deinde ex quadam ſimilitudine uaporum, & exhalationum, in homine, ui caloris interni ad caput & cerebrū aſcendentium, ubi ex accedente frigore in pituitam tranſmutantur, ac inde per nares & palatum demiſſa, catarrho, tuſsi, ructu, & purgationibus eijciuntur: Simile quid in rebus artificialibus poſſe fieri cogitarūt, plantasq; ac radices, è quibus humorē excipere cupiebant, in magnū aliquod fictile, cuius ima pars ſphericā amplā haberet figurā, impoſerūt.

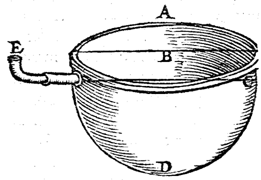
Digitized by Google

Vi itaque caloris ex igne ſuppoſito incaleſcens G. humor, in ſuperna exhalat: Vnde ſecundum proportionem mediæ aëriæ regionis, frigidum in ſummo deſtinarũt locum, in quo, haud ſecus atq; in capite humano, uapores à frigore congelati in aquam reſoluuntur, excipiunturq;: uelut appoſita figura commonſtrat.

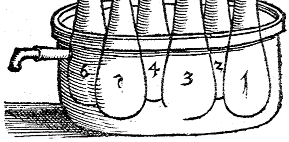
VARII MODI, ARTIFICIOſas & uſitatas deſtillatorias fornaces apparandi.

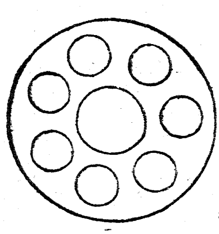
STillationum modi ſunt uarij, nos præcipuos ac uſitatiſsimos hic ſubnectemus. Floccis de panno abraſis, & fimo equino, pinguẽ primùm argillã ſubigito, hinc crudos, probè tamen ſole arefactos lateres (quãdo quidem coctis tractabiliores ſunt, & ad quamcunq; formã ferro incindi poſſunt, cumq; argilla in igne ſimul coquũtur) ſumito, ac ſecundum ſubſcriptum modũ agito. Eſt aũt ſphærica, præſertim intrinſecus, optima et aptiſsima diſtillatoriæ fornacis forma, ea itaq; ad quantitatem aheni, cuius rotunda, & in ſummitate lata nonnihil erit figura, determinabitur: ut ligneũ operculum, cui foramen pro inſerenda galea eſt inciſum, commodè aptari queat: uelut litera, A. ſignatum hic cernis. B. litera aheni altitudinẽ indicat C. uerò quantum aquę debeat infundi. Hæc autẽ forma uni tantùm galeę cõuenit. Sin pluribus galeis aut uitris una uice uti libeat, plana ſit baſis, iuxta ſubiectum typum, oportet. Ahena uerò de bona terra, qualis eſt ex qua argentariorũ

D

finguntur lebetes, cõfici debent, ſale, & tuſis lebetum argẽtariorum teſtis, mixta.

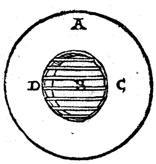

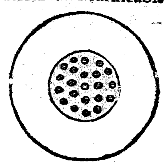
DE OPERCVLO, & Craticula.

OPerculum quoq; quàm fieri poteſt incidetur commodiſſimè, pro ſingulis galeis ſingulis rotũdis exactè inciſis fora-

minibus.

A minibus. Craticula cui ignis imponitur, nõ erit eiuſdem cum fornacis rotunditate magnitudinis, ut quorundã habet traditio, ſiquidẽ nimius inde calor prouenit, multumq; arborum abſumitur. Inferior baſis cui incũbit craticula, literis A.B. ſignata, ex eadẽ fictili materia, ut de aheno modò dictũ eſt, cõficiet. Licebit quoq; ferreæ craticulæ loco, foraminolẽta fictili baſi uti, ut in adiectis typis cernis.

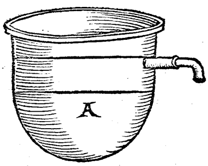

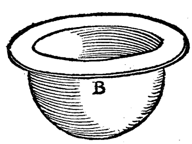

DE AHENIS DISTILLATORIJS & Sacellis.

Finguntur etiã ex eadem materia ahena ad uſum aquæ, cineris, & arenæ. Ad uſum aquæ pertinentia cannã, ut figura A. indicat, habent, ac uulgò Balneum Mariæ uocant. Altera figura litera B. ſignata, Sacellũ dicitur, non tantę altitudinis, ac lata in ſummo, ad cõmodiorem uſum, circumferentia. Ambas tamen formas ex cupro apparare nihil impedit.

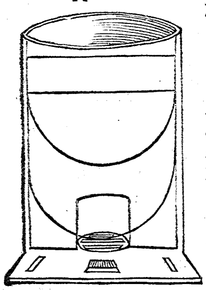
B

DE INFVMIBVLIS.

INfumibula quoq; ex eadem materia reſtinguendo augendóue calori, torno apparata, fornaci imponuntur, ſingulis ad occludendum uel relaxandum, epiſtomiolis adiectis.

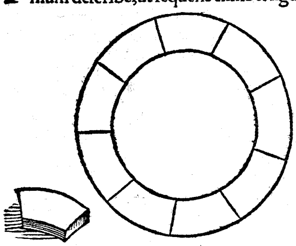

FORNACIS FORMATIO IN aheni impoſitione.

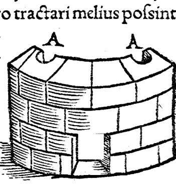
IN craticulę & aheni impoſitione, nõ eandem retinebit fornax in imo intrinſecus quãtitatem, quæ in ſuperiore eſt parte circa ahenum. Verùm à craticula parietes uerſus, latera ita educentur, ut interior pars quò uicinior aheno fuerit, hòc ampliorem habeat rotunditatem, circa craticulam autem ſit dẽſior, ad inuerſi fornicis figuram, uelut adiecta demonſtrat adumbratio.

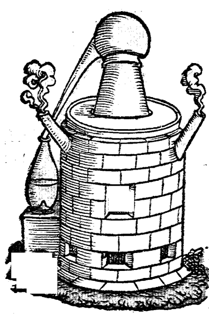
MODVS APPARANDI LAPIDES ad fornacem diſtillatoriam. C

FOrnacis quantitatem ſecundum aheni proportionem in tabula primùm deſcribe, ut ſequens exhibet figura, quo facto, eiuſdem pro tuo arbitrio denſitatem circino ſimiliter circumducas. Quò tamen denſior circumferentia ſeu latera fuerint, hòc plus caloris fouent, hanc poſtea circumferentiã in partes æquales diuide, earumq; unã ſeorſim in tabula pro lapidũ forma deſcribe. Lapides uerò crudos in humidum prius locum, uelut in cellam, ut ferro tractari melius poſsint,

recondes. Foramina quoq; ad aërem recipiendum, cui ſupradicta infumibula reſtinguendo inflammãdóue igni imponãtur, per quæ etiam fumus commodius exhalare queat, in ſummo relinquenda erunt, uelut A. litera commonſtrat. D

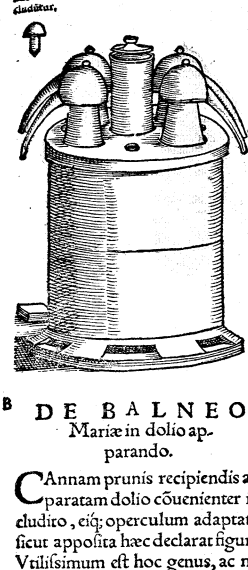
Sub craticula item, ad medij ſpacij, quod eſt à craticula ad ahenum, quantitatem, rotunda in lateribus inſculpes foramina, ſingulis quàm poteris exactiſsimè fictilibus additis epiſtomiolis, quæ ſi calor extiterit uehementior, pyragra uel eximi, uel inſeri, ut calor ſeruẽt mediocris, cinisq; ſimul expurgetur, poterunt.

QVOMODO FORNAX erigenda.

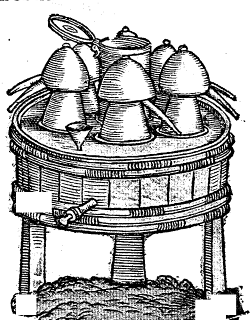
Atq; lapides hos ita adaptabis, ne iuncturæ conueniant, ſed inæquales fiant, ſic enim firmior erit conſtructio, ad appoſitæ huius figuræ præſcriptum.

ALIVD GENVS CLIBANI DISTILLATORIJ, der Faulheyntz hoc eſt, piger Hendrichus, à ſtillatoribus dictum, in cuius medio fictilis, ſiue ferrea aut cuprea canna, igni recipiendo collocatur, quatuor galeis cõueniens.

A Epiſtomiolum, quo intu mbula occluditur.

In cannam hanc, quæ in medio clibani eſt poſita, prunæ inſertę, ac operculo contectæ, per foramina quibus aër recipitur, perq́; inferiorem incenduntur ianuam, integramq́; abſq; omni periculo noctem, operationem uiresq́; ſuas exercent. Singulis etiam ahenis cannas admouebis, quibus repleri, & ſi ebulliant depleri queant. Eadem hac fornace ad aquam, cinerem uel arenam uti licet. Cannā quoq; cui ignis imponitur, in extremas fornacis partes, aut ad latus extrinſecus, pro loci ac ſpacij ratione, collocare nihil obeſt.

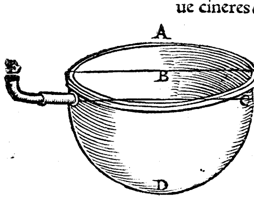

B

DE BALNEO Mariæ in dolio apparando.

CAnnam prunis recipiendis apparatam dolio cōuenienter includito, eiq́; operculum adaptato, ſicut appoſita hæc declarat figura. Vtiliſsimum eſt hoc genus, ac minus carbonum abſumit.

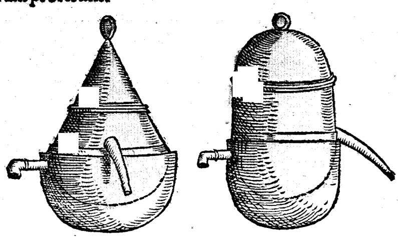
MODVS VVLGARES DESTILLATORIOS clibanos, quos Germani Roſenhüt quaſi dicas Latinè, Roſaceos pileos, uocant, per aquam, harenam, ſiue cineres conficiendi.

PRo harena ſiue cinere fictilibus utere uaſis, pro aqua uerò cupreis, quæ dupla erũt, & ita compacta, ut unicum eſſe uas reputetur, iuxta appoſitam hic formam.

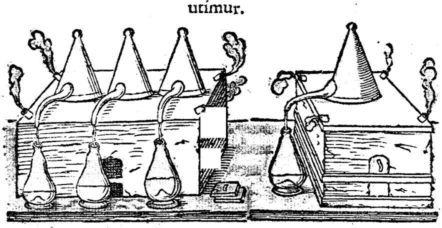
A. interiorem ſacelli partem denotat, cui minutim ſciſſæ herbæ imponuntur. B, eſt plicatura cui galea

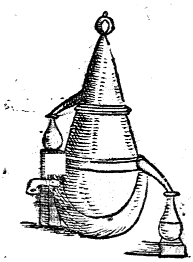
additur. C.eſt ſacelli profunditas. D.uas inferius pro cinere ſiue ha- C
rena (uel ſi cupreum fuerit, aqua infunditur) cui arundo eſt inſerta. E.
locus ex quo aqua dum ebullit effluit. F.minor arundo, quam ſurſum uel deorſum uertere licebit. His uaſis galeas, quales ſubiectæ figuræ demõſtrant, impones. Rotũdæ aũt galeæ acuminatis ſunt meliores, pluſq; aquarum proferunt.

SEQVITVR FORMA CLIBANORVM, QVIbus pro galeis his, una pluribusue utimur.

D

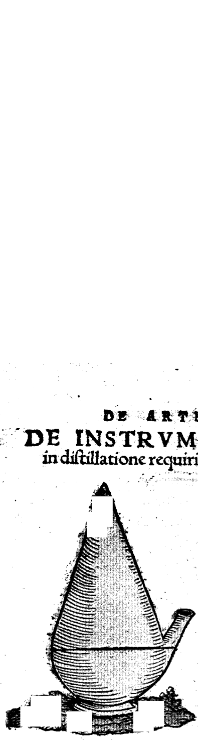

MODVS GEMINAM AQVAM uno igne unaq; galea diſtillandi.

ALtam acuminatamq; conficito galeam, eamq; in medio, ut ſubtiliores ſpiritus ad partem ſuperiorem aſcendentes ibidem reſoluantur, & excipiantur, perq; peculiare foramem in uitrum effluant, interſtinguito. Hæc aqua maiorum eſt uirium, & ſubtilior quàm quæ per roſtrum inferius colligitur, iuxta adſcriptã formam.

Digitized by Google

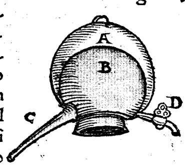
A DE INSTRVMENTIS, QVORVM VSVS in diſtillatione requiritur: & principiò de uitris propoſitionis.

Vitrorum propoſitionis optimum illud genus eſt, quod humores ex galea diſtillatoria in medio per arundinem excipit, in ſummo uerò integrum, ne ſpiritus calidi exhalare queant, iuxta adſcriptam formam.

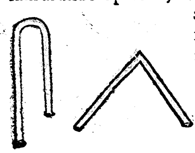
REFRIGERIA AD DISTILlationem.

Nonnulli uitra hæc in aquam refrigerij cauſa collocant: quæ tamen refrigeratio alio quoq; modo fieri poterit: ſi nimirum cupreum uas ad formam aduſtoriæ galeæ, ſiue, ut uocãt, alembici, figura B. hic ſignatum, accipiatur, huicq; aliud rurſus rotundum operculum, quale A. litera monſtrat, priorem galeam non contingens, cui frigida infunditur aqua, ſuperinducatur. Alembici item collum arundo operculi, C. refrigerat. Quòd ſi aqua huic operculo

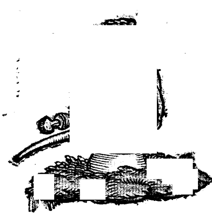

ſeu uittæ infuſa caluerit, per epiſtomium D. emittitur, ac recens denuò infunditur: Vel extractorijs etiam, qualia hic uides, inſtrumentis, ad hoc ipſum uti licebit, quæ breuiore parte in operculum immiſſa, omnem aquam extrahũt, qua extracta frigida ſuppleri poterit.

B

ALII MODI REFRIGERANDI.

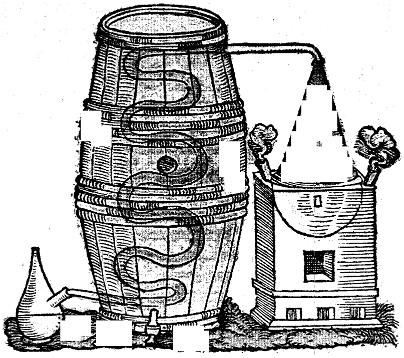
Alij bouis ueſicã galeæ ſiue Alembico ſuperinducũt, eam probè circunligantes, quã circa Alembici collum aqua replent, eamq; ſi caluerit per epiſtomiũ euacuant. Vide appoſitam hic figuram. Hæc refrigeria plurimũ proſunt, ſi pura & tenera ſimplicia, uelut flores, herbę, radices, fructusq;, aqua uitæ, & ſeparatio quintæ eſſentiæ, ſeparentur & ſubducantur.

DE SERPENTINIS.

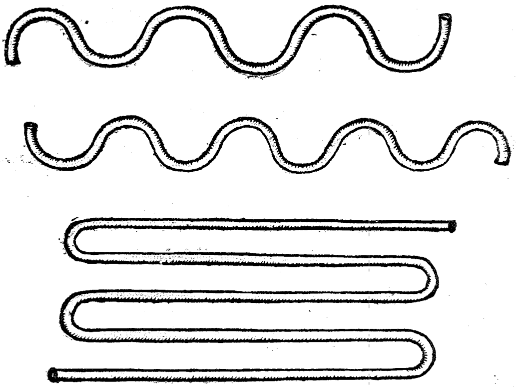
Similiter in aduſto uino ſpiritus, qui ex nimio calore, & ipſorum etiam ſpirituum inflãmatione generantur, ſubduci debent, cui uſui uini aduſtores ex cupro cõfectas arundines, à curuitate ſerpẽtinas dictas, habẽt, quas aqueis uaſis pro refrigerio ſecundum ſubiectum typum inſerunt.

Digitized by Google

C

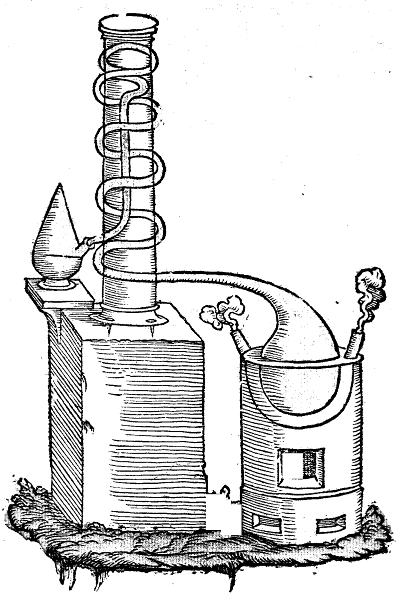
D

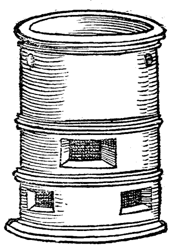
DE DVPLICATIS SERPENtinis, quæ ſpiritus ad ſupremam partem pellunt.

Atq;

A

B

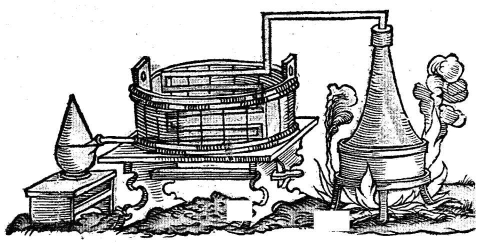

Atq; huic operationi hoc fornacis genus eſt conuenientiſsimum.

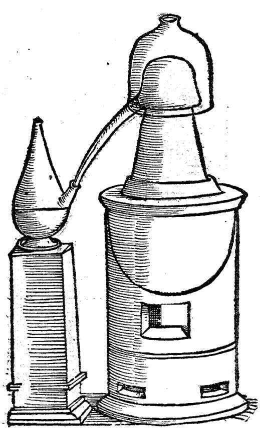
ALIVD

ALIVD REFRIGERANDI GENVS per Serpentinas. C

Iuxta ſequentem adnotatam formam Itali ſerpentinis utuntur, tripodi diſtillatorium ahenum ſolùm imponentes.

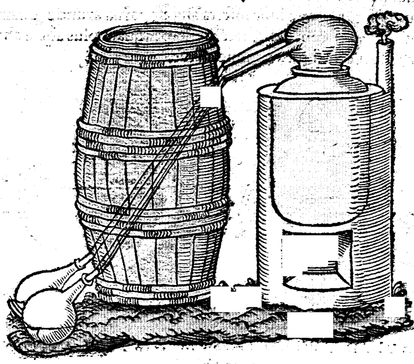
ALIVD GENVS DISTILLATORIAE FORnacis, cum fictili galea & cupreo refrigeratorio aheno, quod eſt uſitatiſsimum, lignoq; calefieri poteſt. D

VVLGARIS

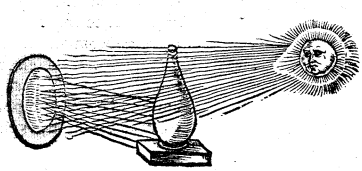
Digitized by Google

VVLGARIS MODVS, QVO VINI ADVSTORES VLni ſpiritus refrigerant. Verùm hæc refrigeratio, quæ ſimpliciter per rectas duas fit arundines, eſt debilior quàm ut poſsit ingentibus ipſorum ahenis ſufficere.

MODVS QVOMODO PER RADIORVM SOlarium calorem uarij flores in aquam, ut eorum odorem qualitatemq́; retineat, ſint reſoluendi.

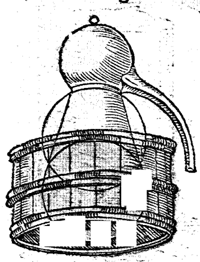
CAuum ignitum ſpeculum ſolis ſplendori obuerte, uitrum cui materia ineſt, inter Solis radios, & ſpeculum colloca, ita ut radij ſolares à ſpeculo ad uitrum, ſecundum adiectam figuram, ſe reuerberent.

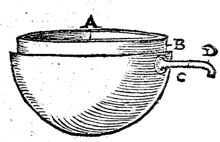

ALIVD VTILISSIMVM INSTRVMENTVM, quo artificioſiſsimæ diſtillationes, modico calore, exhalatione duntaxat, & uapore aquæ calidæ, fieri poſſunt.

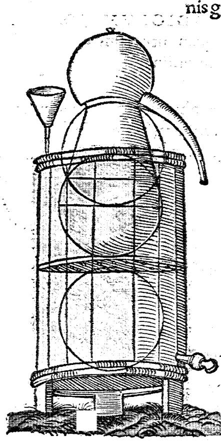
Vas

VAs ligneum cum baſi, in cuius medio rotundum ſit foramen, ut di- C
ſtillatoria galea inſeri queat: alia item circum foramina, per quæ ca-
lentis aquæ uapores exhalent, conficito. In ſummitate quoq; dolij, galeæ
collum operculo circundato, ac circumcirca pannis cuſtodito. Latera-
lis arundo, C. litera ſignata, ebullientem aquam, ut literæ A.B. oſtendũt,
ne fornax lædatur, demit, huic inſerta alia eſt parua arundo, quam litera
D. oſtendit, quæ ſurſum debet erecta eſſe, per quam plus aquæ aheno in-
funditur, ut ſubiecta figura commonſtrat.

ALIVD ARTIFICIOSVM DISTILLATIO- D
nis genus, abſq; igne.

GLobum ex ære ſiue cupro, inte-
riore parte concauum, ſiue in-
tegrum, cum foramine tamen par-
uo, ut calefaciens materia imponi
queat, ſiue in medio diuiſum, ut con
iũgi queat, conficito: hunc globum
in uaſis aquam continentis fundum
imponi, operculo cum foramine in
ſummitate uaſis & circa galeam, ut
antea indicatũ eſt, impoſito. Velut
etiam adiecta figura explicat.

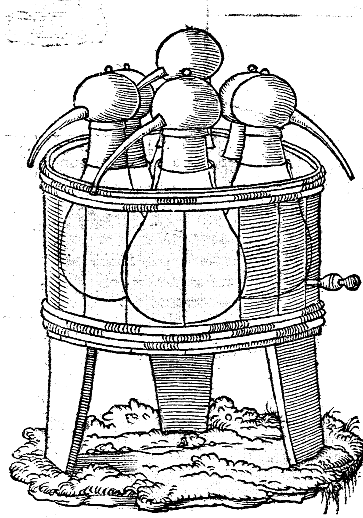
ALIA

A

ALIA GLOBORVM ABSQVE IGNE calefacientium apparatio, ex Gualtero Riuio.

RЕcipe partem unam calcis non extinctæ, dimidiam partem ſulphuris, quadrantem nitri, puri aluminis partem octauam, contunde ſingula, & in predictum globum mixta inſerito, atq; ita obfirmato, ut neq; aër, neq; aqua penetrare ualeant. Hoc globo magna uaſa calefieri poſſunt, eſtq; genus quoddam naturalium balneorum.

Globo quoq; hoc ad multas galeas, ſi in medium, ſecundum præſcriptam formam, collocetur, uti licebit.

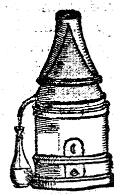

B

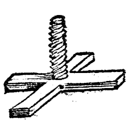
VVLGATA DISTILLATORIA INSTRVMENta, quibus hodie uini aduſtores, aliiq; utuntur, in ſuperna parte habentia refrigerium, cum aqua frigida.

Digitized by Google

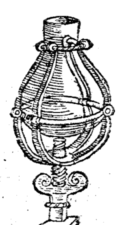

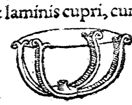

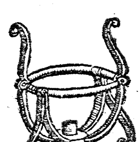
ARTIFICIOSISSIMVM ADVSTORIAE FORnacis genus, in qua plures fortioresq; aquæ, quàm cum fictili aut plumbea galea, uri poſſunt, precioſiſsimæ item aquæ facillimo calore, ut balſamum, oleum terebinthinum, oleum nucis myriſticæ, iuniperorum, aqua uitæ, idq; genus alia, diſtillari. D

AD fornacis huius confectionē crux ferrea quatuor complectens latera, ſupra craticulam, cum aſcendente, ut adnotata figura oſtēdit, cochlea, collocatur. Hęc cochlea uas fictile cum ſuperinducta matricula, probè obfirmata, ut aquam continere poſsit, tranſit. Appoſitum deinde hic inſtrumentum, in quo uitrum continetur, in uas fictile collocatur. Eſt autem confectum inſtrumentum iſtud ex ſubtili ferro, ſiue laminis cupri, cum matricula in inferiori parte, cui cochlea inſeritur: in medio, ut uides, circulus eſt circundatus ligneus, in ſuperiore uerò parte, funiculo laminæ circa os uitri, ut firmum & immotum uitrum conſiſtat, colligantur, ut adiecta figura oſtendit.

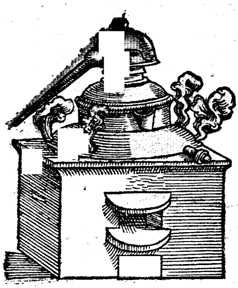

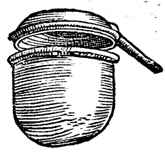

Hoc

A

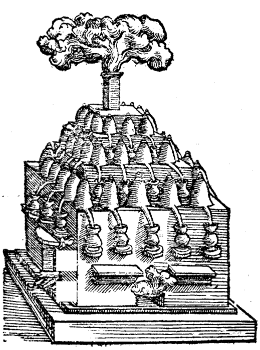
Hoc facto operculum, in cuius medio foramen, ut galea inſeri poſsit, eſt inſciſſum, imponito. Vitrum autem per cochleam, uel demittere, uel altius eleuare, donec foramini operculi aptè inſeratur, poteris. Hinc molli caſeo & uiua calce operculum obline, & apparatam ſecundum adſcriptam formam habebis fornacem.

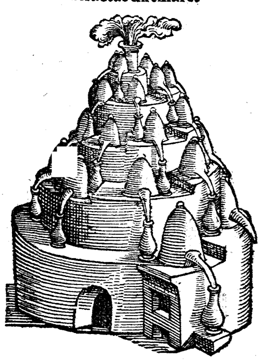
Quòd ſi operculum, per quod alembicū tranſit, formam quoq; galeæ, ad typum appoſitæ figuræ, cum roſtro uidelicet, habuerit, geminas ſimul aquas abſq; ullo impedimēto, in fictili uidelicet & galea diſtillare licebit.

B

SEQVITVR DISTILLAtoria fornax, in qua uno igne 32. galeis uti poteris, uariasq; herbas diſtillare.

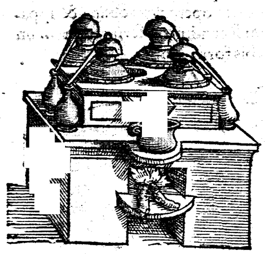
ALIVD GENVS TESTVdini ſimile, in quo circumcirca uiginti galeis uti poteris, omnibus, duabus tantūm inferioribus demptis, iuſtum calorem habentibus, atq; herbas uino acetóue madefactas diſtillare.

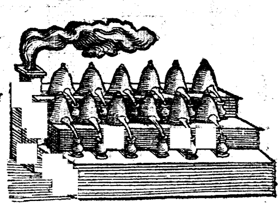
Digitized by Google

G

VSITATISSIMA FORnax cum galeis quatuor, in cuius medium fictile inſeri poterit, pro harena capienda, in quod pellican aliúue circulatio imponi poterit.

SEQVENS FORMA AD parietem, ſiue murum collocari poterit, multa paſsim habẽs foramina, quæ ſi fornax purgāda ſit, aperiri queant.

SEQVVNTVR VARIA ET VSITAtiſsima Balnea Mariæ.

D

Cucurbita.

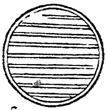

Galea.

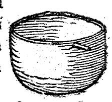

VItrum ad medietatem aqua repletum cum uitrea galea, uelut adſcriptæ oſtendunt figuræ, in Balneum Mariæ colloca.

Eadem hæc inſtrumenta ex ſtanno parari poſſunt, ſuntq; multo commodiora, ſiquidem uitrum uel ex calore, uel ex frigore nimio facilè frangitur. Siue etiam ex cupro tenui ſtanno obducto.

In nonnullis fornacibus craticula eſt octo, ſiue nouem tranſuerſis ferris, ut cinis commodius decidat, hæc autem craticula ſecundum proportionem fornacis, ut ipſius rotunditati & amplitudini quàm aptiſsimè conueniat, conficietur.

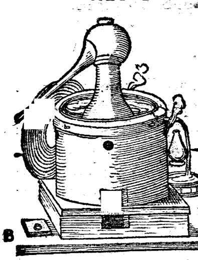
Inſuper cuprea adhibentur ahena, paris & profunditatis, & latitudinis (quamuis commodum fuerit profunditatem nonnihil maiorem eſſe latitudine) cum arundine in ſummo, per quam feruens aqua citra fornacis læſionem effluat.

Cupreum iſtud ahenum fornaci inſeritur, ita ut ſpitamæ longitudine ab craticula inferiore abſit.

Huic

A Huic itaq; aheno uitra diſtillanda, ſiue ſtanneæ cupreæue cucurbitæ imponũtur, atq; hic opus erit, ut plumbeos circulos cum panno circum ponas, ne ex aquæ commotione cucurbitæ aſſurgant. Hinc duo dimidiata opercula, quæ in medio exciſa circa cucurbitam ſeu uitrum coëant, circulis impones, ut calor diutius & commodius permaneat. Cucurbitæ poſtremò uitreã galeam (ea enim optima eſt) impones, probè ubiq; linteolis, ne ulli uapores exhalare poſsint, cuſtoditam, eiq; uitrum purũ, in quod diſtillans aqua influat, præpones: diciturq; hoc fornacis genus Balneum Mariæ.

ALIVS MODVS DESTILLATIONIS.

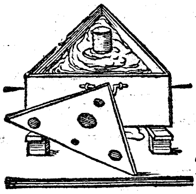

B

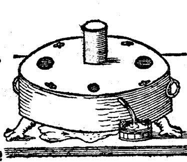
SVnt inſuper noua adhuc prædictis faciliora fornacum genera, ex cupro tota confecta, quibus duæ uel tres uitreæ aut ſtanneę cucurbitæ imponi poſſunt, atq; paratæ ſunt iſtę fornaces triangularis ſiue quadrãgularis aheni ad formam, tribus, quatuórue ferreis pedibus, Per medium aheni utriculus ſeu arundo cuprea tranſit, in imo ferrea eſt & auguſta, angulisq; acutis craticula, per quam cinis decidit, in ſummo carbones inijciuntur, duo ſiue tria impoſita mutuò, cum foraminibus pro aëre inciſis, quorum alterum altero eſt maius, ut ignis per ea regatur, habens opercula.

Stantibus iam cucurbitis in aheno integrum plumbeum, ſiue cupreũ operculum, quod cucurbitas ut immobiles conſiſtant includat, imponitur: foramẽ quoq; aliud inerit huic operculo, per quod aqua, ſi opus ſit, cum infundibulo infundi poſsit. In latere aheni, ſicut in præcedentibus quoq; eſt dictum, arundo, per quam ebulliens effluat aqua, infigetur.

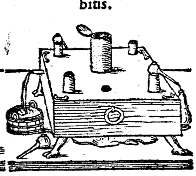
Balneum Mariæ in aheno triangulari, pro tribus cucurbitis.

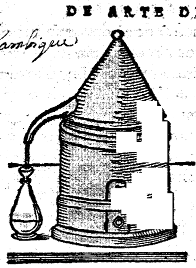
Balneum pro duabus.

Balneum Mariæ pro quatuor cucurbitis.

Digitized by Google

Vulgares fornaces, quas Ger- C
mani Roſaceos pileos uocant,
nonnullæ ex terra aduſta confici-
untur, atq; figulo uitreo colore in-
ducuntur, genus uiliſsimum mi-
nimoq; conſtans, quod hinc inde
transferri poteſt. Verùm herbæ
odoriferę facilè odorem, & uires
ſuas amittunt, aut igneum odorē
aſſumūt. Forma autem ſunt qua-
lem hic appoſitam cernis.

ALIVS MODVS.

Nonnullæ uerò ex coctis lapidibus pingui argilla compactis con-
ſtruuntur. Principiò focum in quem cinis per craticulam decidat,
unà cum foramine pro purgando cinere conficies. Craticula uerò altitu
dine dimidiæ ſpitamæ à foco diſtabit. Iuxta craticulam, nonnihil tamen
altius, foramen per quod carbones decidant, in ſummo amplum, in imo
anguſtum, ne ſimul accenſi carbones immodicum calorem præbeant, re
linques. Vltra iſtud foramen tribus digitis altius rotundam, cupream,
ſtanno obductam ſartaginem, quæ trium digitorum profunditatem te- D
neat, inſeres, cui ſtannea impoſita galea ex omni parte quàm exactiſsimè
conueniat. Vas tamen iſtud cupreum in aliud fictile uel ferreum uas cum
cinere aut arena, ad uitandum ſubitum & immodicum calorem, quo a-
quæ debilitantur, & igneum odorem aſſumunt, imponere licebit.

VILISSIMVS MODVS AQVAS ADVREN-
di, pro quouis patrefamiliàs.

Magnam fictilem ollam probè incruſtatam ſumito, pannumq; eius
orificio intendito circumligatoq;, huic poſtea cō-
ciſas herbas imponito, herbis inde ſiue floribus ſartagi-
nem cum carbonibus, quæ ollæ extremitates ubiq; con
tingat, imponito, forti prius papyro ſubiecta, ſiue pan
niculo margini circumpoſito, ut minus uaporum exha
let, quo facto humor ex floribus ui ſuperioris caloris
in inferna per pannum diſtillat. Ollam tamen in frigi-
dum locum, aut in aquam collocabis, uel, ollæ baſi per-
forata uitrum in quod aqua influat, ſuppones, ut ex ap-
poſita ſatis figura liquet.

DE INSTRVMENTIS DISTILLA-
tioni conuenientibus.

Inſtrumenta

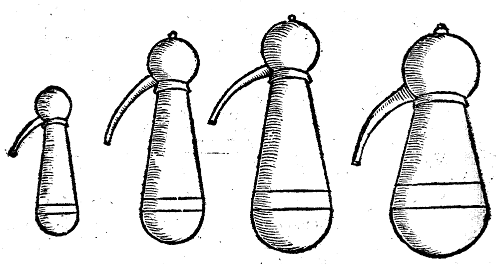
INſtrumenta quorum uſus ad diſtillationem requiritur, ex uaria materia, uelut ex uitro, terra, metalliſue cõficiuntur. Vitrea tamen reliquis omnibus preſtant, ac proinde ſunt cautè tractanda, ſolentq; craſſo, non raſo panno, ad commodiorem uſum obduci, ita ut poſt diſtillationem detrahi poſsit, inſtrumentaq; purgari.

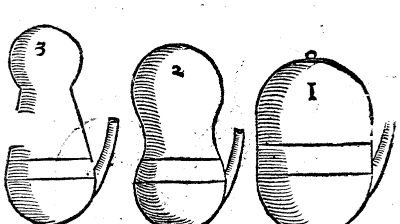
Nonnulli ſi ijs uti uelint, luto ſapientiæ, quod ex argilla, luto, fimo equino, ſale, aliaq; materia conficitur, illinunt.

Eadem inſtrumenta ex optima, prout in unaquaq; regione haberi poteſt, terra finguntur.

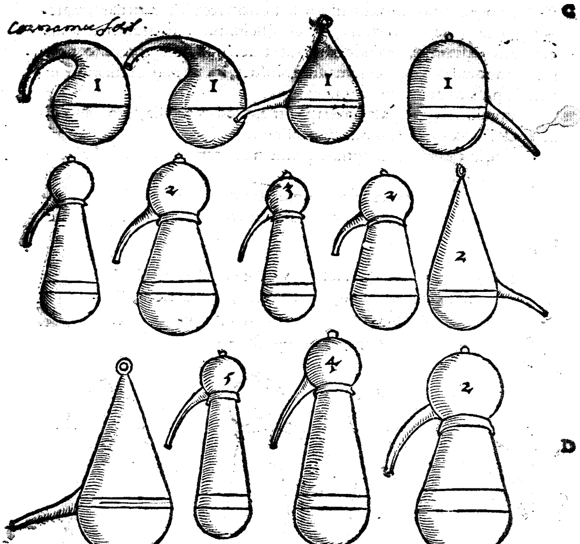
Ex metallis, uelut ex ære, ſtanno, plumbo, cupro, uel orychalco parata durabiliora quidem ſunt, ſingula tamen pro metalli natura peculiarẽ impuritatem inducunt.

SEQVVNTVR VARIA VITRORVM ET INſtrumentorum, quę diſtillationi, putrefactioni, circulationi, reſolutioni, digeſtioniq; adhibentur, genera.

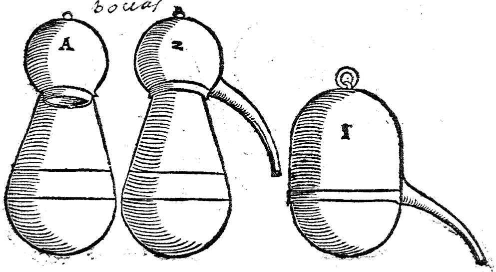
C

D

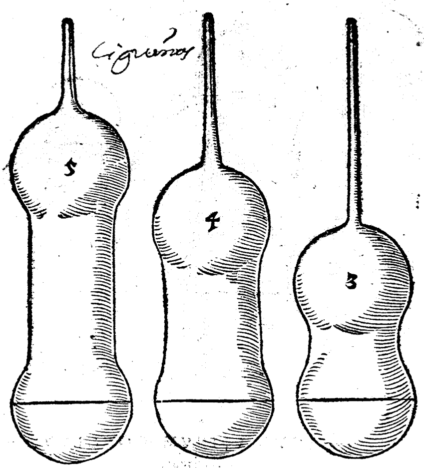
Proximè præcedẽtia tria uaſa circulationi, digeſtioni putrefactioniq; potiſsimũ adhibẽtur. Quia uerò integra arctaq; ſunt, ut nihil niſi liquidũ inſeri poſsit, uitro ſignato litera A, quod Alembicum cęcum dicitur, pro herbis utere.

Sequentibus

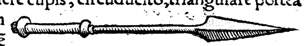
A Sequentibus uerò ſignatis uitris in diſtillatione in fimo equino uteris, quæ penitus fimo, ut ſuperior tantùm cānæ pars appareat, infodere licebit: uel ſi breuiora uitra fuerint, torno adaptatū lignum ijs impones.

B

QVIBVS INSTRVMENTIS COLLVM VItrorum eiuſmodi, ſi quando opus ſit, demi poſsit.

Lapillo quo uitrearij utuntur, in ſtylum incluſo, circumferentiam in collo uitri, quo loco demere cupis, circūducito, triangulare poſtea ſiue quadrangulare, ſecundum adſcriptam formam, inſtrumē-

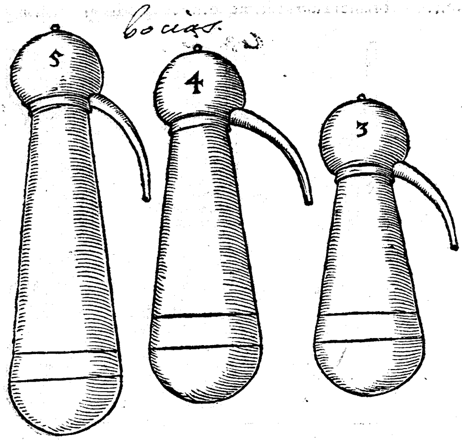
tum, quo ferruminare uitra poſsis, conficito, eoq; candente uitri ſignatū locum, donec bene incaleat atterito, madefactoq; poſtea digito aquæ guttam unam atq; alteram inſtillato, quo facto uitrum circa ſignatum locum diſsiliet, inſtrumentum poſtea, de quo iam dictum eſt, circūducens, quouſq; uoles demito.

Nonnulli alijs inſtrumentis, quorum

hic formam cernis, utuntur, igni ea calefacientes, poſtea uitrum circumquaq; atterentes.

OPTIMVM ET PRAESTANTISſimum cucurbitarum genus.

D

QVO PACTO VITRVM CONGLVTInari debeat.

PRædicta uitra, ſiue alia etiam, obfirmare cupiens, ne ulli uapores aut ſpiritus exhalare queant, ut ex omni parte uideatur eſſe integra, fornaculã habebis, in cuius imo ſit craticula, cum foramine in latere, cui uitri collum inſeres, in ſummum autem fornacis forcipem fortem & latam impones, calefactumq; uitri collum forcipe candente fortiter comprimes: ſudans tum ex calore uitrum ita in ſummo unietur, ut integrum ibi eſſe, ſiue in uitrearia officina unitum, uideatur.

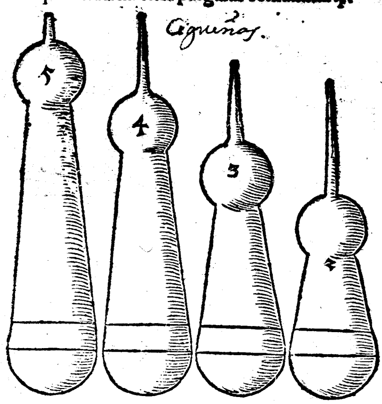

Alij in Officinis uitrearijs epiſtomiola ſiue opercula, quorum appoſitã hic formam cernis, confici curant, eaq; lapideo bitumine uitris illinunt.

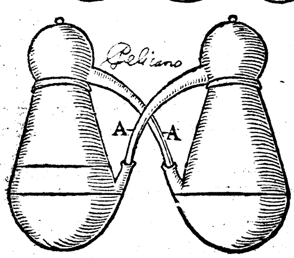

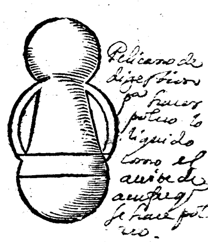
ALIAE

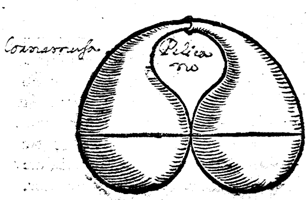
A ALIAE VITRORVM FORMAE, AD CIRCVLATIOnem pro aſcendentibus deſcendentibusq́; ſpiritibus, per quæ craſſa materia purgatur conſumiturq́;.

B

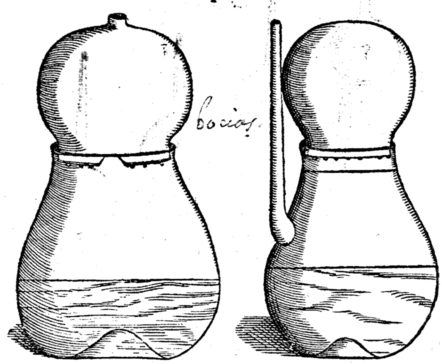

Retorta hęc duo uitra ſi probè uniantur, circulationis operationiſq́; contrariæ ſatis ſuperq́; præbent.

SEQVEN.

SEQVENTIA VITRA IN OFFICINIS VITREA- C
riorum ex duabus partibus unita, uſitatiſsima ſunt,
poſſuntq; decidentes in ijs guttæ
conſpici.

D

CVcurbitam ſumere poteris, eamq; eatenus demere, donec aliud inſerere uitrum poſsis, atq; ſi Officina uitrearia in promptu non ſit, argilla ad hoc peculiariter parata oblines, Similiter & arundinem, quæ in ſummo uel in latere fuerit, probè obfirmabis.

Lacuna quam in proximo uitro circa combinationem in medio cernis, hac eſt de cauſa, ut aqua quæ alioqui circa circumferentiam iſtã continere ſe poſſet, penitus defluat.

In diſtillatione porrò ad medietatem tantùm cum aqua quam diſtillaturus es, replentur, ut lineæ per medium ductæ monſtrant.

DE ADVSTARVM AQVARVM RECTIficatione, conſeruationeq;.

POſtquam aduſtæ aquæ fuerint, opus quoq; eſt ut rectificentur, num igneum ſaporem, uel phlegmaticam ſuperfluitatem, qualis plerunq; omnibus eſt humidis frigidisq; herbis, uel ijs quæ in cella aliquandiu aſſeruatæ ſunt, aut nubilo cœlo collectæ, habeant. Hæc autem rectificatio per Solis radios fieri poteſt, ita ut diſtillatæ aquæ in uitrum ad mediam partem impleantur, poſtea probè corio obfirmatum uitrum, tertia parte in harenam, ad 40. dierum, aut etiam ultra, ſpacium collocetur. Sic aquæ per calorem harenæ Solisq; à phlegmaticis ſuperfluitatibus, quæ ſeparari debent, atq; in uitrum recens per panniculum colari, purgãtur.

Atq;

Digitized by Google

A Atq; ſic temperata aquarum complexio diutius incorrupta aſſeruari ualet.

VBI SINGVLIS ANNI TEMPORIBVS CVſtodiri aquæ debeant.

Rectificatæ aquæ æſtate in locum mediocriter frigidum, hyeme, ne frigore pereant, in cellam ſunt reponendę. In hypocauſtis enim calefactis ſtantes, ruborem aſſumunt, fiunt turbulentę, molleſcunt, uitiantur ſapore, uiresq; ut nulli uſui eſſe poſsint, amittunt. Locus igitur opportunus, & tēperatus, qui neq; nimiū calidus, neq; humidus ſit, eſt eligendus.

Aquæ quæ frigidæ & humidæ complexionis ac naturæ fuerint, poſt anni tempus effundi debent. Siccæ uerò & calidæ naturæ biennium uel triennium, non tamen ultra, uires ſuas integras retinere poſſunt. Quæ tamē diutius odorem bonum, cuiuſmodi ſunt: Pulegium, Maiorana, idq; genus aliæ, retinent, longiore etiam aſſeruari tempore poterunt.

Siccæ bene olentes herbæ, in uitris in Balneo Mariæ uri debent. Humidas uerò, pingues, & frigidas in uulgaribus fornacibus, ſiue in olla, ut ſuprà oſtenſum eſt, diſtillare licebit.

QVO PACTO GRADVS, QVOrum paſsim fit mentio, ſint intelligendi.

Gradus qualitatum, ut naturalium rerum inquiſitores tradunt, ſunt
B quatuor, tam obſcurarum, quàm manifeſtarum alterationum.

Primus enim gradus obſcurè, alter parum, tertius ſenſibiliter, quartus palàm, & penè corruptibiliter, ſiue in cibo, ſiue in potu, ſiue in medicamentis fuerit, alterat.

Primi igitur gradus dicitur eſſe complexio, quando talis fit in guſtu alteratio, ut uix animaduerti queat, qualis eſt amygdalorum dulcedo, ex qua calorem quidem aliquem ſentis: uerùm quia guſtum non penitus alterat, calida dicuntur eſſe in gradu primo.

Ad ſecundum uerò gradum referes ea, quæ aliquatenus, non tamē penitus guſtum alterant, uelut eſt anethum uiride, apium.

Ad tertium, quæ in guſtu manifeſtam alterationem habent, uelut cinnamomum, aniſum, hyoſcyamus.

Ad quartum gradum ea aſsignabis, quæ ſaporem & guſtum penitus alterant, & quaſi perturbare uidentur, ut ſinapi, euphorbium. Mediocres cibi, potus & medicamēta, parem calorem, frigus, ſiccitatem & humiditatem habent.

Calor primi gradus, duas habet partes caloris, unam uerò frigoris. Calor ſecundi gradus tres habet partes caloris, unam frigoris. Tertij gradus, quatuor caloris, unam frigoris. Quarti gradus, unam frigoris, quinq; caloris.

Exempli gratia. Libram unam aquæ ſumito frigidæ, ſimiliter unam calidæ, atq; miſceto, hinc mediocris exiſtet calor. Si uerò alteram adhuc

Digitized by Google

libram addideris non amplius mediocris erit calor, ſed calida in primo gradu. Aliam rurſus ſi librã addas, ſenſibilem acquirit aqua calorem, diciturq; calida in gradu ſecundo. Aliam rurſus admiſcens libram calorem difficulter aſſumit tolerabilem, diciturq; calida in gradu tertio.

Rurſus ſi addas libram, in tantum feruet, ut pati eam nequeas, & dicitur calida in gradu quarto.

Aliud. Par frigus & calor dicitur gradus primus. Vna pars frigidi & duæ calidi conſtituunt gradum ſecundum. Vna frigidi, & tres calidi, tertium. Quatuor partes calidi, & una frigidi gradum faciunt quartum.

DE SPECIALI QVARVNDAM PLANTArum, & aliarum rerum ſecundum gradus diſtinctione.

Calfaciendo & refrigerando temperata.

ADiantum, Cera, Cortex citri, Cadmia, Aſparagus, Glycyrrhizæ ſuccus, Faba, Myxa, Lycium, Pinei nuclei, Oleum dulce. Zizipha.

Calfacientia primo ordine.

Aloë, Abſinthium, Agaricum, Amygdala dulcia, Althæa, Braßica, Bugloſſum, Beta, Caſtanea, Chamæmelum, Eupatorium, Flores populi nigræ, Caſſutha, Semen lini, Ladanum, Malobathrum, Nuces uirides, Oryza, Saccharum, Serum lactis, Seſamũ, Spica nardi, Vuæ maturæ, Vinum nouum ſeu muſtum, Lithoſpermum.

Calfacientia ſecundo ordine.

Anethum uiride, Apium, Artemiſia, Ambarum, Balſamum, Calamus odoratus, Capparis, Chamæpitys, Crocus, Eruum, Fœnum græcum, Peucedanum, Meliſſophyllon, Thus, Zadura uel Zedoaria, Galbanum, Intybum, Maſtiche, Marrubium, Mel, Myrrhis, Myrrha, Nux moſchata, Nuces ſiccæ, Ozimum, Piſtacia, Pix arida, Ficus, Rapum, Vinum, Sal.

Calfacientia tertio ordine.

Abrotonum, Ammi, Anacardium, Anethum, Aridum, Aſarum, radix Acori, Aniſum, Agnus, Arum, Amomum, Dictamnus, Careum, Cinnamomum, Chamædrys, Cartamus, Conyza, Cuminum, Caſia, Calamintha, Elleborus uterq;, Carnabadium, Carpeſium, Galanga, Caryophyllon, Epithymum, Fœniculum, Iuniperus, Helenium, Hyſſopum, Mentha, Mentaſtrũ, Moſchus, Nigella, Origanum, Opopanax, Petroſelinum, Piper, Ptarmice, Pulegium, Raphanus, Ruta hortenſis, Sampſychum, Sabina, Siſymbrium, Trifolium, Vinum uetus.

Calfacientia quarto ordine.

Allium, Cepa, Coſtus, Euphorbium, Lepidium, Tithymali, Naſturtium, Pyrethrum, Ruta ſylueſtris, Sinapi, Struthion.

Refrigerantia primo ordine.

Atriplex, Acini uuæ, Gramen, Hordeum, Pruna, Malua, Milium, Myrtus, Pyra, Roſa, Viola, Oxyphœnica, Citrei caro, Cotonea.

Refrigerantia ſecundo ordine.

Acacia, Blitum, Cucurbita, Cucumis, Damaſcena pruna, Galla, Lactuca, Lens paluſtris, Rhu obſoniorum, Intybum, Hyacinthus, Mala granata, Oxyphœnicum, Pepon, Perſica, Plantago, Polygonum, Pſyllium, Solanum hortenſe.

Refrigerantia tertio ordine.

Caphura, Portulaca, Santala, Mandragora, Semperuiuum. Hyoſcyamus.

Refrigerantia quarto ordine.

Cicuta, Papauer, Opium.

Humectantia primo ordine.

Bugloſſum, Glycyrrhiza, Citrei caro, Intybum, Malua, Rapum, Saccharum, Satyrium, Seſamum, Helxine.

Humectantia ſecundo ordine.

Atriplex, Cucurbita, Pruna Damaſcena, Lactuca, Lens paluſtris, Melones, Oxyphœnicum, Blitum, Portulaca, Perſica, Pepon, Violæ, Vua matura.

Siccantia primo ordine.

Braſſica, Chamæmelum, Caſtanea, Crocus, Fœniculum, Hyacinthus, Hordeum, Fœnum græcum, Malobathrum, Myrtus, Thus.

Siccantia ſecundo ordine.

Artemiſia, Anethum uiride, Balauſtia, Burſa paſtoris, Capparis, Cotonea, Caſſutha, Balſamum, Calamus odoratus, Galbanum, Intybum, Mel, Eruum, Raphanus, Pix arida, Plantago, Gingidium, Lentes, Myrrha, Maſtiche, Mentha, Mentaſtrum, Milium, Nux moſchata, Oryza, Opopanax, Piſtacia, Pyra, Santala, Spicanardi, Roſmarinus.

Siccantia tertio ordine.

Abrotonum uſtum, Anethum uſtum, Apium, Aſarum, Acacia, Aloë, Ammi, Aniſum, Abſinthium, Acetum, Acorus, Careum, Calamintha, Carnabadium, Cinnamomum, Cuminum, Coriandrum, Caphura, Peucedanum,

Digitized by Google

danum, Polium, Petroſelinum, Ptarmice, Rhu obſoniorum, Ruta hortenſis, Sanguis Draconis, Chamædrys, Chamæpitys, Elleborus, Epithymum, Galla, Garyophyllum, Hyſſopum, Iuniperus, Macer, Marrubium, Nigella, Moſchus, Milium, Origanum, Piper, Pentaphyllon, Sampſychum, Siſymbrium, Trifolium, Sal, Sabina.

Siccantia quarto ordine.

Allium, Naſturtium, Ruta ſyluestris, Sinapi.

DE PECVLIARIBVS medicamentis, ad ſpeciales corporis partes.

Caput iuuantia.

AMbarum, Aſarum, Aniſum, Agallochum, Acetum, Betonica, Chamæmelũ, Calamintha, Carpeſium, id eſt, Cubebæ, Caphura, Euphraſia, Fœniculum, Galanga, Lachumanum, Stœchas, Saluia, Seſeli, Serpyllum, Seſamum, Siſymbrium, Solanum ſatiuũ, Lauandula, Ladanum, Lauri folia, Lactuca, Macer, Meliotum, Moſchus, Mentha, Myrobalana Beletzica, Nigella, Nux moſchata, Nymphæa, Pæonia, Pulegum, Papauer erraticum, Satureia, Ruta, Roſa, Sampſuchum, Thus, Viola, Xylobalſamum.

Thoracem iuuantia.

Acorus, Ammoniacum, Amygdalæ amaræ, Adiantum, Cinnamomum, Caricæ, Coſtus, Dracunculus, Ficus, Glycyrrhiza, Gummi Arabicum, Iũcus odoratus, Hyſſopum, Iuniperus, Iris, Inula ſeu Helenium, Hordeum, Semen lini, Marrubium, Myrrha, Myxa, Triticum, Viola, Vua paſſa, Naſturtium, Origanum, Pinea nux, Piper, Palmulæ, Penidia, Ruta, Papauer ſatiuũ, Scabioſa, Stichas, Scordium, Sagapenum, Tuſsilago, Tragacantha, Terebinthina, Thymus, Vrtica, Ziziphа.

Cor iuuantia.

Ambarum, Acetum, Bugloſſum, Crocus, Citrei cortex, & ſuccus, Cinnamomum, Caphura, Coriandrum, Corallia, Ebur, Garyophylli, Galãga, Hyacinthus gemma, Lemnia terra, Meliſſophyllon, Macer, Moſchus, Nux moſchata, Ozimum, Os de corde cerui, Roſmarinus, Roſa, Antiſpodium, Smaragdus, Succinum, Santala, Spica nardi, Styrax, Vniones, Vnguis odoratus, Viola, Xyloaloë, Zadura.

Stomachum & uentriculum roborantia.

Aloë, Agallochum, Abſinthium, Amygdalæ dulces, Artemiſia, Aſter atticus, Aniſum, Cinnamomum, Cupreſſus, Cuminum, Calamus odoratus, Cardamomum, Carum, Cotonea, Cucumer, Caſſutha, Fœniculum, Galanga, Garyophyllon, Gentiana, Helenium, Iuniperus, Intybum, Iuglandes, Iuncus odoratus, Liguſticum, Lactuca, Macer, Mentha, Melilotus, Maſtiche, Malobathrum, Mala punica, Mala citrea, Melones, Meſpilũ, Nux moſchata, Nuclei pini, Nymphæa, Oxalis, Piper, Pulegum, Plantago, Portulaca, Pyra, Roſæ, Serpyllum, Santala, Smyrnion, Viola, Xyloaloës, Zingiber.

Iecur firmantia.

Acorus, Abſinthium, Adiantum, Aſarum, Antiſpodium, Agallochum, Agaricum, Anagallis, Amomũ, Aniſum, Acetum, Betonica, Chamæmelum, Chamæpitys, Caſſutha, Cinnamomũ, Coſtus, Cucurbita, Cucumer, Gentiana, Glycyrrhiza, Intybũ, Lactuca, Nymphæa, Rhaponticum, Roſa, Oxyacantha, Portulaca, Fumaria, Iuncus odoratus, Radices 5. communes, Sem. 4. frig. Sem. 4. cal. Spica nardi, Serpyllum, Santala, Viola.

Lienem iuuantia.

Acorus, Agaricum, Abſinthium, Aſplenum, Adiantum, Ariſtolochia rotunda, Aniſum, Aſparagus, Amygdalæ amaræ, Acetum, Betonica, Braſsica ſatiua, Daucus, Dictamnus, Capparis, Caſſutha, Calamintha, Carum, Cyclaminus, Chamædrys, Corallium, Cotonea, Epithymum, Filix, Fraxinus, Intybum, Iris, Lycium, Linum, Leucoion, Lupinum, Lupus ſalictarius, Lactuca, Hemionitis, Naſturtium, Nymphæa, Polium, Sagapenum, Peucedanum, Smyrnion, Santala, Sem. 4. cal. Tamarix, Radices 5. communes, Rubia tinctorũ, Vitex.

Renes iuuantia.

Aſparagus, Amygdalæ amaræ, Anagallis, Agaricum, Betonica, Daucus, Glycyrrhiza, Cicer, Cinnamomum, Calamus odoratus, Eruca, Fœniculum, Iuncus odoratus, Intybum, Iuniperus, Lactuca, Lithoſpermon, Milleſolium, Malua, Sem. 4. frig. Vua paſſa, Nuclei pini, Petroſelinum, Plantago, Portulaca, Parietaria, Pimpinella, Rad. 5. communes, Ruta, Rhaponticum, Ruſcus, Saxifraga, Smyrnion, Spica nardi, Seſeli, Tragacantha, Vrtica.

Vterum firmantia.

Abrotonum, Artemiſia, Ammi, Acacia, Agaricum, Balſamum, Bdellium, Betonica, Geranion, Calamintha, Calamus odoratus, Cinnamomum, Coſtum, Cyperus, Iuncus odoratus, Peucedanum, Pulegum, Piper, Ruta, Rubia tinctorum, Ebulus, Fœnum græcum, Iuniperus, Iris, Iuglans, Linum, Lilium, Laurus, Laſerpitium, Myrrha, Menthaſtrum, Moſchus, Mentha, Nux moſchata, Opopanax, Sagapenum, Sabina, Saluia, Spica nardi.

Artus iuuantia.

Acorum, Ammoniacum, Bolus Armenica, Chamæmelum, Caſtorium, Coſtum, Chamæpitys, Euforbium, Hypericum, Hermodactyli, Intybum, Lactuca, Melilotum, Myrrha, Myrti fructus, Solanum, Salicis folia, Sanguis Draconis, Stercus caprinum, Acetum, Naſturtium, Opopanax, Origanum, Polium, Pſyllium, Stacte, Saluia, Ruta, Roſmarinus, Stichas, Sagapenum, Scylla, Sinapi, Semperuiuum, Vitis folia, Zingiber.

Digitized by Google

DE SECVNDIS MEDI camentorum ſimplicium facultatibus.

Quæ adſtringunt.

ALoë, Alumen, Amomum, Acacia, Abſinthium, Agnus, Acetum, Aerugo, Agaricum. Balauſtia, Bolus armenica, Burſa paſtoria, Adeps taurinus, Vitulinus, & Caprinus, Arſenicum. Chalcanthum, Crocus, Caſtanea, Cyperus, Corallium, Braßica bis cocta, Chryſocolla, Cadmia, Carpeſium, Cryſtallus, Cinnabaris, Cornus, Cotonea, Cupreſſus, Cortex thuris. Equiſetum, Ebulus, Antiſpodium, Flos æris. Glans, Galla, Granum tinctorium, Gentiana, Gramen. Hypociſthis, Hedera, Helxine, Hieracium maius, Hæmatites. Intybum, Lauri folia, Lycium, Lyſimachium, Luteũ oui aſſum, Lapis hæmatites, Leporis coagulum, Lens, Lithargyrum, Ladanum. Melilotum, Myrrha, Myrthus, Mentha, Morus, Meſpilus, Milium, Malicorium, Mala punica. Nuclei acinorum, Nux moſchata. Oxalis, Oxyacantha, Oryza, Omphacium. Polygonum, Palmulæ, Pentaphyllum, Pili leporis, Piſſaſphaltum, Pſyllium, Plantago, Portulaca, Pyra, Perſica, Plumbum uſtum. Quercus folia, Roſæ, Ruta, Rhus obſoniorum, Rhaponticum. Semperuiuum, Salix, Santala, Sal, Sanguis Draconis, Succinum, Spodium, Spongiæ. Thus, Terra lemnia, Tragacantha. Verbaſcum, Vitex, Vitis, Stercus aſininum, Xyloaloë.

Quæ diſcutiunt.

Abrotonum, Althæa, Anethum, Adiantum, Ariſtolochia, Atriplex, Aſphodeli maris radix, Braßicæ folia, Bdellium, Butyrum, Bryoniæ radix, Capparis, Chamæmelum, Erui farina, Furfur, Fœnum græcum, Dauci ſemen, Galbanum, Hordei farina, Tritici, Lupinorum, Lini ſemen, Lacha, Ladanum, Lilij folia, Malua, Mentha, Mercurialis, Melilotum, Nigella, Nitrum. Pinguedo ouis, Pix ſicca, Origanum, Piper, Reſina omnis, Ruta, Stichas, Seſamum, Sampſychum, Styrax, Sulphur, Sagapenũ, Terebinthina, Stercus omne. Gal. lib. 5. ſimp. cap. 13.

Quæ extergunt & expurgant.

Amygdala, Anagallis, Ariſtolochia, Abrotonum, Arum, Aſparagus, Aſplenos, Aſphodeli maris radix, Atriplex, Abſinthium, Beta, Bulbus. Cornu ceruinum, Chamæpitys, Cortex capparis, Caſſutha. Eruum. Faba, Elleborus uterq;, Fimus caprinus, Hordeum, Iris, Lupini, Lichen, Mel, Marrubium, Maſtiche, Nitrũ. Parietaria, Propolis, Phu. Staphis agria, Folia ſalicis, Sapo, Serum lactis, Scylla, Sagapenum, Tithymalus, Tragacãtha, Terebinthina, Vitis alba, Vrticæ ſemen. Gal. lib. 5. ſimpl. cap. 11.

Quæ ora uaſorum aperiunt.

Allium, Cepa, Fel taurinum, Cyclaminus, Vnguentum irinum, & Amaracinum. Gal. lib. 5. ſimp. cap. 13.

Quæ extenuant.

Artemiſia, Amygdala dulcia, Cinnamomum, Chamæmelum, Hyſſopus, Iris Illyrica, Iuniperus, Lacha, Lapis Hæmatites, Pulegium, Squama æris.

Quæ euocant uel extrahunt.

Anagallis utraq;, Propolis, Ariſtolochia, Geniſta, Fermentum, Dictamnus, Galbanum, Pix, Porrum, Piper, Stercus omne, Scoria argenti, Thapſia, viſcum, Cyclaminus, Sulphur, Terebinthina, Oxyacanthæ radix. Gal. lib. 5. ſimpl. cap. 16.

Quæ adurunt.

Allium, Aes uſtum, Alumen, Auripigmentum, Cantharides, Cinis præſertim ficulnea, Calx uiua, Calcanthũ, Chryſocolla, Pyrethrũ, Sinapi. Ga. li. 5. ſim. ca. 14.

Quæ emolliunt.

Adipes omnes, Ammoniacum, Atriplex, Bdellium, Butyrũ, Althεæ radix, Cera, Ceruſſa, Colophonia, Fœnum græcũ, Cinnamomum, Crocus, Cupreſſus, Galbanum, Linum, Ladanum, Laurus, Lilium, Lithargyrũ, Malua, Nigella, Opopanax, Oeſypus, Pix, Pſyllium, Plumbum uſtum, Reſinæ omnes, Medulla ceruina, & uitulina, Styrax, Viſcum. Gal. lib. 5. cap. 7.

Quæ indurant.

Portulaca, Semperuiuum, Pſyllium, Lenticula paluſtris, Solanum. Gal. lib. 5. cap. 9.

Quæ ſuppurant.

Amomum, Althæa, Adeps porcinus, Vitulinus, Butyrum, Crocus, Cera, Fœnum græcum, Lolij farina, Bryoniæ radix, Capita liliorum alborum, Ladanum, Hordei farina, Lini ſemen, Maſtiche, Oeſypus, Farina triticea, Pix, Thus, Reſina, Styrax, Ficus, Stœchas, Smyrnium. Gal. lib. 5. cap. 2. 5. & 8.

Quæ glutinant & cicatricem ducunt.

Aloë, Alumen, Amylum, Ariſtolochia, Althæa, Anagallis, Bolus armenica, Balauſtia, Bdellium, Centaurium, Chamæpitys, Chamædrys, Corallium, Cadmia, Dracunculus, Equiſetum, Eupatorium, Ebulus, Aes uſtum, Fragaria, Gummi Acaciæ, Glans, Gentiana, Gypſum, Iris illyrica, Iſatis, Lolium, Lycium, Lupinus, Mel coctum, Myrtus, Myrrha, Lithargyrum, Eruũ, Plantago, Palmulæ, Pentaphyllon, Pumex, Plumbum elotum, Perfoliata, Papyrus uſta, Symphytum maius, Sanguis Draconis, Sarcocolla, Stimmi, Sambuci folia, Spõgia, Terra Lemnia, Thus, Tormentilla, Teſta oui, Verbenaca, Sandaracha. Gal. lib. 5. ſimp. 15.

Quæ flatus diſcutiunt.

Aniſum, Abſinthium, Anethum, Apium, Bdellium, Coſtus, Caſtorium, Cuminum, Chamæmelum, Cinnamomum, Careum, Carnabadium, Baccæ lauri, Epithymũ, Eryngium, Fœniculum, Galanga, Iuniperus, Inula, Daucus, Acorus, Allium, Lignum Aloës, Maiorana, Nigella, Nux moſchata, Origanũ, Petroſelinum, Iuncus odoratus, Spica nardi, Smyrnium, Seſeli, Piper, Ruta.

Quæ ſemen generant.

Cicer, Acorus, Nuclei pinei, Fabæ, Ficus, Scincus, Satyrium, Eruca, Galanga, Orminum, Bulbi, Lini ſemen, Nux Indica. Gal. lib. 5. ſimp. cap. 22.

Menſes

Digitized by Google

Menſes mouentia.

Aſarum, Abrotonum, Allium, Agaricum, Ariſtolochia longa, Adiantum, Acorum, Amomum, Abſinthiũ, Artemiſia, Aliſma, Aſphodelus mas, Ammi. Braßica ſatiua, Bryoniæ radix, Betonica, Cyperi radix, Caſia, Cinnamomum, Coſtum, Calamus odoratus, Caſtoriũ, Capparis, Cicer, Centaurium maius & minus, Chamæmelum, Calamintha, Chamædrys, Caſſutha, Cyclaminus, Dictamnus, Daucus, Daphnoides, Gingidium, Fœniculum, Eryngium, Galbanum, Helenium, Hypericũ, Elleborus uterq;, Heliochryſos, Iuncus odoratus, Iris, Lilij radix, Leucoion, Laſerpitium, Lapathum, Maiorana, Marrubium, Myrrha, Meliſſophyllon, Naſturtium, Nigella, Opopanax, Origanum, Ozimum, Pulegium, Piper, Polium, Petroſelinum, Oreoſelinum, Pæonia, Ruſcus, Raphanus, Ruta, Radix, Rubia tinctorum, Roſmarinus, Smyrnium, Saluia, Sabina, Sagapenum, Seſeli, Serpyllum, Scordion, Styrax, Thlaſpi, Trifolium, Staphylinos, Vitex, Vrtica, Phu, Thymus. Gal. lib. 5. ſimpl. cap. 21. Eadem fermè urinas mouent.

Quæ menſes ſiſtunt.

Acacia, Anthera, Balauſtia, Burſa paſtoria, Cuminum, Coagulum leporinum, Fragaria, Hypociſtis. Cornu ceruinum, Hyoſcyamus, Lycium, Hæmatites lapis, Limonium, Lyſimachia, Myrtus, Nymphæa lutea, Pæoniæ ſemen, Calyces glandium, Rubus, Oxyacantha, Semperuiuum, Symphytum, Solanum, Thus, Vua paſſa cum nucleis.

Quæ uenenis reſiſtunt.

Abrotonum, Aniſum, Ariſtolochia longa, Abſinthium, Agaricum, Allium, Adiantum, Ammi, Apium, Bdellium, Butyrum, Braßicæ ſuccus, Bryoniæ radix, Cinnamomum, Betonica, Caſtorium, Cardamomum, Citrei mali ſemen, Chamædrys, Cyclaminus, Carnabadium, Caſia, Coſtus, Calamintha, Eupatorium, Eryſimum, Fœniculum, Gentiana, Galbanum, Iuniperus, Libyſticum, Marrubium, Iuglans, Origanum, Pulegium, Polium, Laſerpitium, Piper, Ruta, Rapi ſatiui ſemen, Terra Lemnia. Gal. lib. 5. ſimpl. med. fac. ca. 17.

Quæ ambuſtis medentur.

Adeps ſuillus, Althæa, Acacia, Aſphodelus, Atramentum ſcriptorium, Alumen ſciſsile, Adiantum, Beta, Corium uſtum, Bulbi Hyacinthi, Liliorum alborum, Cynogloſſum, Cinnabaris, Cimolia terra, Ebulus, Gallion, Gummi Arabicum, Hedera, Hypericum, Helxine, Lactuca ſylueſtris, Malua, Morus, Ouum, Plantago, Semperuiuum, Seſamum, Stercus ouillum, Columbinum, Sambuci folia, Thus, Verbaſcum. Paulus lib. 4. cap. 11.

Quæ leniunt & mitigant dolorem.

Anethum, Abſinthium, Amomum, Acorus, Agallochum, Agaricum, Aſclepias, Atriplex, Cardamomum, Chamæmelum, Caſtorium, Cuminum, Calamintha, Centaurium maius, Chamæpitys, Daucus, Eryngium, Eruum, Fœnum græcum, Iris, Iuniperus, Iuglans, Hyoſcyamus, Linum, Libyſticum, Lupus ſalictarius, Milium, Opopanax, Piper, Panicum, Peucedanum, Petroſelinum, Roſmarinus, Ruta, Siſymbrium, Serpyllum, Sampſychus, Vitellus oui. Gal. lib. 5. ſimp. ca. 18.

Quæ ſtrumas diſcutiunt.

Adiantum, Aparine, Althæa, Capparis radix, Coriandrum, Fabarum cortex, Iris, Hordei farina, Lens, Lupinus, Lolium, Lapathum, Meliſſophyllum, Laſerpitium, Lithoſpermum, Galiopſis, Naſturtium, Plantaginis radix, Pix liquida, Piper, Pentaphyllum, Scordium.

DE PVRGANTIBVS ſimplicibus medicamentis.

1. Aloë. 2. Caſia. 3. Manna. 4. Rhabarbarum. 5. Oxyphœnicum, ſeu Thamarindi. 6. Myrobalani. 7. Colutea & Sena. 8. Polypodium. 9. Epithymum. 10. Scammonium. 11. Diagrydium. 12. Agaricum. 13. Euphorbium. 14. Colocynthis. 15. Elleborus niger. 16. Armenius lapis. 17. Hermodactylus. 18. Tithymali. 19. Elaterium. 20. Turpetum. 21. Lathyris. 22. Cnicus. 23. Roſarum ſuccus.

Aloë.

Aloë eſt optima, quæ Succocitrina dicitur. Datur ℥.ij. ex aqua mulſa. Non autem uacuat totum corpus, ſed inſidentem ſtomacho, uentriculo & inteſtinis bilem, cum inhærentibus inibi medicamentis citra noxã exigit. Et ſola hæc abſq; moleſtia uentriculum iuuat & confirmat, nec alijs infrenantibus indiget. Danda igitur ijs qui ob exhalationes frequentes ex uentriculo, capitis moleſtia afficiuntur, ijsq́; qui oculorum ſuffuſionibus eadem de cauſa laborant: nec non quibus lingua & os facilè reſiccantur.

2. Caſia nigra, ſeu fiſtula.

Caſia datur unciæ unius põdere, plus minùsue, pro ſumentis habitu. Incandeſcentem torridamq́; bilem citra moleſtiam expurgat. Datur ijs, qui ob teneram imperfectamq́; ætatem, uel alia de cauſa, deijcientia aluũ medicamenta reſpuunt. Pituitam etiam mediocriter educit. Datur item neceßitate urgente uterum ferentibus, & ijs quibus exuperans febris reliquorum medicamentorum uſum aſpernatur.

3. Manna.

Manna ſeu mel aërium, eandem uim cum caſia habet. Maiore autem pondere, quàm Caſia ſumitur: interdum enim duæ dantur unciæ.

4. Rhabarbarum.

Rhabarbarum flauam bilem expurgat. Infrenat eius uim tertia pars ſpicæ nardi, uel cinnamomi, uel maſtichis, uel iunci odorati. Datur cum ſero lactis, uel decocto intybi. Maceratur quoq; in ijſdem, uel in ſtillatitio intybi ſatiui liquore, idq́; æſtate: aut uino albo odorato, idq́; hyeme. Per ſe datur duarum, trium aut quatuor drachmarum pondere. Dilutum uerò & mace-

Digitized by Google

ratum maiori pondere ſumitur, nempe iiij. uel v. uel vj.ʒ. aut etiam plus pro ſumentis habitu & uiribus.

5. Oxyphœnicum.

Oxyphœnicum ſeu Thamarindus, flauam expurgat bilem efficaciſsimè, Arquatis auxiliatur, ſitim reſtinguit. Doloribus capitis medetur, noxios humores, qui in uentriculo ſuperiore coierunt, deijcit. Appetentiam inuitat, Cibi faſtidium abigit, Nauſeas & uomitiones ſedat. Inſaniam & furorem mulcet, Cum rheo & caſia nigra tertianis febribus prorſus liberat. Ardentibus quoq; medetur. Noxas omnes à calore natas mitigat. Deſtillationes ex bilis feruore excitatas inhibet. Datur ℥ j.

6. Myrobalani.

1. Myrobalani flaui ſeu citrini corporis æſtus refrigerant. 2. Nigri ſeu Indi, triſtitiam diſcutiunt, quartanas ſanant, lepras purgant, coloremq; corporis bonum reſtituunt. 3. Cepula ſeu Chebuli, aciem oculorum illuſtrant, pectus repurgant, coctiones iuuant, aquæ inter cutem, & longis febribus auxiliantur.

4. Empelitici ſeu Emblici proſunt neruis, & uenternoſis, mentis aciem exacuunt, uentriculum purgant, Cardiacis medentur, ſitim ſedant, faſtidia diſcutiunt, uomitus comprimunt.

5. Beleizica ſeu Bellirici, eiuſdem ferè cum empeliticis ſunt naturæ, purulentis excreationibus medentur, uenis ſedis ſanguinem profundentibus, capillorum defluuio, quos etiam denigrare tradunt, ex amygdalino oleo & melle trita. Dantur ij. aut iij.ʒ.

7. Sena.

Pituitam & bilem citra noxam trahit: reliquos humores modeſtiſsimè purgat: retorridam atramq; bilem, earumq; ſuffuſiones ex Gallinaceo iure depellit. Vetuſto capitis dolori, ſcabiei, conuitialibus, impetigini ſuccurrit. Datur autem decoctum potius eius quàm farina. Decocti autem datur ℥ ſ. Pulueris uerò ʒ.j.

8. Polypodium.

Bilem & præſertim atram, & pituitam extrahit. Dantur autem purgatæ radicis drachmæ duæ, affuſa aqua mulſa. Cum gallinaceo iure, uel cum cremore ptiſanæ cocta radix, mediocriter & citra moleſtiam aluum ciet. Solent uim eius infrenare odoratis, uidelicet ſemine Aniſi, Zingibere, Garyophyllis, & Cinnamomo.

Pondus.

9. Epithymum.

Atram bilem euocat. Vitijs flatu turgentibus, & hypochondriorum noxis opitulatur, quibusq; iecur aggrauatur, & qui ſpirandi difficultate uexantur. Datur adultis tuſum & excuſſum ſcrupulorum quinq;, aut drachmarum duarum pondere, cum paſſo uel aceto mulſo, & ſalis pauxillo.

10. Scammonium.

Scammonium flauam bilem euocat, ſed cordis dolorem mouet. Datur ijs qui febri uacant, & qui ſtomacho bene ualent, quibusq; uomitus ægrè elicitur, nec animo facilè linquuntur. Adduntur infrenantia, quæ gratum odorem ſpirant, & ſtomachum roborant, ut aniſum, maſtiche. Datur per ſe ex melle uel ptiſanæ cremore ſcrup. ij. plus minúsue paulò.

11. Diacrydion.

Diacrydion ſeu Dacrydion, hodie pro Scammonio exhibetur, ſed non eſt genuinum, nec tanta quantitate quanta Scammonium dari tutò poteſt. Conſiſtendum enim intra 12. grana. Viribus aliàs eſt iiſdem, ſed minori quantitate quàm Scammonium eſt dandum.

12. Agaricum.

Pituitam & bilem, ſed non celeriter, pellit. Ventriculo aduerſatur, quòd leuitate ſua emergens enatet. Infrenatur eius malitia adiecta tertia parte Zingiberis, aut ſalis foſsilis quem Gemmæ uocant. Dantur ʒ. ij. cum aqua mulſa uel oxymelite. Macerati pondus datur ad ſummum ʒ. v.

13. Euphorbium.

Euphorbium pituitam ſubducit, ſed potius aquam. Eſt autem celerrimum, & maximè ignea ui flagrans. Vnde colicis, & aluum frigidiorem habentibus datur. Cæteros uehementer conturbat. Sitim maximè ciet. Commiſcetur nonnihil ex odoratis ſeminibus, aniſo, maſtiche, & Spica nardi. Datur ex aqua mulſa. Præſtat autem cum melle cocto in catapotia digerere. Datur trioboli pondere. Hodie intra 12. grana conſiſtunt.

14. Colocynthis.

Colocynthis pituitam, bilem, humoremq; mucoſum purgat. Vnde neruoſa corpora peculiariter purgat. Datur conuenienter in omnibus capitis incommodis, orthopnœicis, & ſimilibus. Coxendicum cruciatibus, morbis articularibus, longis renum & ueſicæ ualetudinibus. Iis item qui renitentes & præduros conceperunt affectus, ſic ut non niſi ægrè poſsint excuti. Infrenatur uis eius Maſtiche & Galla. Datur ℈.j. pondere cum aqua mulſa.

15. Elleborus niger.

Atram flauamq; bilem è toto corpore trahit deorſum, nec tamen citra ullam difficultatem pellit. Datur itaq; febribus circuitu repentibus & longis. Item inſanientibus, hemicrania laborantibus. Ad uiſcerũ quoq;, uteri, & ueſicæ purgationem. Maxima uis eius peculiariter educere quicquid ſanguini commixtum cum corrumpit. Ideoq; ueteraſcentibus arquatis morbis utilis, & quibus in ſuperficie ſummatim aſperitudines emerſerunt, uelut lepris, impetiginibus, idq; genus. Elephantia quoq; laborantibus eſt utilis. Miſcentur autem ſuauitatis gratia quædam ex odoratis ſeminibus. Datur ex paſſo aut aceto mulſo, ℈.iij. aut ʒ. j. pondere, aut paulò plus pro corporis habitu.

16. Armenius lapis.

Atram bilem, & omnem lentum craſſumq; humorem ſanguini commixtum educit. Datur itaq; melancholicis, elephanticis, & ſimilibus, nec non in renum

uitijs,

Digitized by Google

nitijs, & ſpirandi difficultate, abſq; periculo & moleſtia. Datur ℈ iiij. plus minúſue.

17. Hermodactylus.

Hermodactylus intelligitur hîc nequaquam is, qui in pratis paßim naſcitur uenenatus, qui aliâs Colchicum dicitur, ſed quem Actuarius & Paulus priuatim deſcribunt. Alui deiectionem molitur, & ualet priuatim in articulorum doloribus, cùm humores defluunt. Stomacho autem plurimum aduerſatur, Vnde adduntur infrenantia, uelut cinnamomum, maſtiche, zingiber, aut piper longum. Datur cum oxymelite, ſcyllitico, aut melle roſaceo ʒ. j. pondere, aut paulò plus minúsue, pro ſumentis habitu.

18. Tithymali, Eſula.

Pituitam & bilem ducunt. Virentes autem illorum ramuli fictili paulatim torrendi ſunt, tritiq; cum polenta ℈. iij. pondere in aqua miſcendi bibendiq; ſunt. Adduntur autem infrenantia quædam ex odoratis, uelut aniſum, maſtiche &c.

19. Elaterium.

Pituitam & bilem extrahit. Datur ℈. j. s. cum lacte recens mulcto.

20. Turpetum, Turbith.

Pituitam glutinoſam purgat, longis morbis medetur, quos frigus uel atra bilis attulerit. Item attonitis, comitialibus, inſaniæ & furori. Infrenant uehementiam eius tertia Zingiberis parte. Datur cum melle roſaceo, uel paſſularum decocto, pondere ʒ. j. plus minúsue.

21. Lathyris, Cataputia minor.

Pituitam uehementius purgat. Dantur grana eius, maiora quidē quindecim, minora uerò 20. Qui uerò efficacius purgari cupiunt, ijs grana mandenda ſunt: Qui autem mitius, integra grana deuorent, præſertim ſi malo fuerint uentriculo. Dioſcorides ſeptem aut octo eius grana ſufficere ad purgandum tradit, quod pondus eſt tutius.

22. Cnicus, Cartamus.

Pituitam ſemen Cnici expurgat, ſed non ſine moleſtia. Triti autem ſeminis ʒ. iij. in Gallinacei decocti ius, uel cremorem ptiſanæ inditæ & colatæ bibuntur.

23. Roſarum ſuccus.

Roſarum ſuccus leniter aluum deijcit. Datur ℥. j. uel duarum pondere.

DE PONDERIBUS, quorum in Medicinis eſt uſus.

Pondera quibus hodie Medici utuntur, hæc ſunt: Libra, uncia, quarta, drachma, ſcrupulus, ſiliqua: & hæc quidem à Græcis & Romanis mutuârunt. Præter hæc ſunt alia, quæ à Barbaris atq; Arabibus deſumpſerunt, qualia ſunt, manipulus, pugillus, aureus, Kiſt, Kirath, & Dauic, quorum nominibus Meſuen potißimum uti conſtat.

Libra itaq;, quæ pondo etiam dicitur, in duodecim uncias diuiditur. Pondo tamen interdum idem quod pondus ſignificare, id quod tum fit, cùm alteri uocabulo ponderis adijcitur. Sin ſolum ponitur, idem quod libra, quam duodecim eſſe unciarum diximus, ſignificat. Libra.

Vnde errant, qui libram ſedecim unciarum, quæ ſanè mercatoria ac negociatoria eſt, in medicamentis conficiendis accipiunt. Ea autem illos uti libra, facilè ex quartis colligitur, quibus uncias quatuor aßignant, quas ſi quater ſumpſeris, ſedecim prodibunt unciæ.

Quartam libræ partem Latini quadrantem uocant, ſicuti tertiam trientem, ſextam ſextātem. Quadrans itaq;, uel ut noſtri loquuntur, quarta, pondus exiſtit trium unciarum. Triens uerò quatuor, ueluti ſextans duarum unciarum. Atq; hinc error patet eorum, qui in conficiendis medicamentis triente pro quadrante utantur. Porrò uncia octo drachmas conſtituit. Drachma ſcrupulos tres. Scrupulum uerò, qui Græcis γράμμα dicitur, quaſi primum ponderis elementum, nonnulli ſcriptulum etiam nominant. Habet uero obolos duos. Obolus pendet ſiliquas, quæ Græcis κεράτια dicuntur, tres. Siliquæ itaq; ſex grana ſcrupulum pendent. Vnum uerò ſiliquæ granum ſex lentis ſeminibus, pondere reſpondet, quæ ſi ſexies ſumpſeris, prodibunt in uniuerſum triginta ſex, quæ ſcrupulum conſtituunt. Quadrās. Vncia. Drachma Scrupulū. γράμμα. Obolus. Siliqua.

Hæc ſunt pondera, quæ Græcorum Medici etiam uſurpârunt. Sed inter ea quibus Arabes, & recentiores uſi ſunt, primum eſt Manipulus, quo intelligunt herbarū faſciculum, qui manu comprehendi, aut quem manus amplecti poteſt. Pugillo autem perperam pro pondere utuntur recentiores, cùm ſit diminutiuum potius à pugno qui compreßis fit digitis. Aureus illis pondus unius drachmæ cum dimidia ſignificat. Dauic pondus ſex granorum. Kirat uerò trium. Manipulus. Pugillus. Aureus. Dauic.

Ponderum notæ.

Grani	Nota eſt	G̈.	ein gren/oder gerſtenkörnlin ſchwer.
Scrupuli		℈.	ein ſcrupel/ein drittheyl eins quintlins.
Drachmæ		ʒ.	ein quintlin/oder gulden ſchwer.
Vnciæ		℥.	ein vntz/iſt zwey lot.
Quadrātis		q̄d.	ein quart/ viij. lot.
Libræ		℔.	ein pfundt.
Semis		s.	ein halb.

Correctæ ſunt mihi eiuſmodi

ANNOTATIONES
quorundam capitum.

Folio 36. In capitibus de acere & Platano, figuræ tranſpoſitæ ſunt. Aceris enim figura eſt ad ſequens caput de platano referenda, rurſus Platani figura, ad præcedens caput de Acere.

Folio 77.d. Lithoſpermon maius planta eſt appellata ad ueri Lithoſpermi differentiam, quod deſcribitur fol. 221. in fine, & Milium ſolis aliâs dicitur. Porrò figura in præſenti hoc capite, eſt figura alterius, hoc eſt, ueri Lithoſpermi.

Folio 106. Prima poſita figura de Lotis ſylueſtribus pertinet ad primam & ſecundam ſpeciem. Secunda uerò figura, ad tertiam & quartam. Quintæ ſpeciei figura eſt poſita in ſequenti capite de Fœno græco, cuius eſt ſpecies. Tertia figura pertinet ad ſeptimam ſpeciem, quæ Edler Steynklee dicitur. Quarta uerò figura ſextam ſpeciem reſpicit.

Folio 112. Prima figura Calaminthæ eſt primæ ſpeciei, ſecunda tertiæ, tertia ſecundæ, quarta quartæ.

Fol. 113. Prima figura eſt Menta criſpa, ſecunda eſt acuminata, tertia eſt rubea. Quartæ uerò ſpeciei eſt, quæ Fuchſio Hertzkraut dicitur.

Folio 128. figura in capite de Malobathro non cõuenit.

Fol 131. Alteram ibi poſitam & deſcriptam plantam, Germani etiam uocant Frawenmüntz/ & Pfannenkraut/ quòd placentis quæ in ſartagine ex ouis & farina aſſantur miſceatur. Nonnullis etiam Menta dicitur Sarracenica. Herba romana

Folio 142. Prima in capite de Arnogloſſo, figura eſt referenda ad tertiam ſpeciem, ea dicitur Germanis breyt Wegrich. Tertia figura pertinet ad primam ſpeciem, uidelicet maiorem, & dicitur hæc prima ſpecies ſeu maior, Germa. ſimpliciter Wegrich / item rot Wegrich/ & groß Wegrich/ Plantago aquatica etiam Barba Syluana appellatur.

Figura de echio poſita in principio folij 144. eſt ſpecies ſylueſtris Bugloſſæ, quæ locis ſabuloſis naſcitur, folijs quàm in reliquis ſpeciebus minoribus, hirſutis, flore albo, radice longa, cuius cortex rubet, hancq; naturã habet, ut pinguedini intritus molleſcat, & rubore ſuo tingat, ſecus uerò in aqua. Valerius Cordus alteram Anchuſæ apud Dioſcoridem ſpeciem facit. li. 4. cap. 22. Germ. Wild rot Ochſenzung. Latinis Bugloſſa rubea dici poteſt. Vires radicis corticis ſunt ad ſiſtendum ſanguinem.

Minoris Thlaſpi figura folio 160. c. prætermiſſa eſt: eſt autem ea quæ hîc appoſita eſt.

* Thlaſpi minus.

* Thlaſpi minus, ſecundus.

Porrò minoris Thlaſpi eſt altera quoq; ſpecies, folijs quoq; admodum minutis, anguſtis, ramulis innumeris, quibus copioſum ſemen, Naſturtij modo, ſed minoribus ualuulis, adnaſcitur, German. Beſemkraut etiam uocant, odoris ualde fortis. Hanc carnibus appoſitam aut appẽſam, uermes in ijs generari prohibere certò affirmãt.

Folio 171.

Folio 171. ſecunda figura capitis de Veratro nigro, eſt in Staphide deſcripta, Germanis Rődel dicitur.

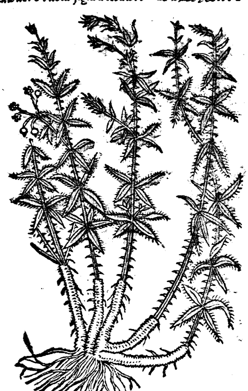
Eſt autem pro hac ipſa reponenda hæc ſubiecta hic figura, quæ Veratro depicto adulterino non eſt multum folijs diſsimilis, & Germanis Schlangenwurtz appellatur, Conſiligini accedens Plinij. Ornauario Castella, [illegible] perpuam depictus. [illegible] nostrum.

Folio 218. a. ſecunda hic poſita figura eſt Eupatorium dictum Meſue, herba duos aut tres palmos alta, caule rotundo folijs ferè Centaurij minoris, ſed maioribus minutimincìſis, florem in umbella fert luteum, amaranthi inſtar lutei, odoris fortis, guſtus amari. De Eupatorio adulterino, uide folio 242. correcta

Secunda figura in capite de Scolopendrio, fol. 225. poſita, dicta Miltzkraut/ Arabibus & Officinis pleriſq; appellatur Ceterach. correct.

Folio 243. d. Figura poſita eſt Rubia ſyluestris. Satiuæ uerò rubiæ figura eſt hæc. Correctum.

anno 1648.
Matriti.

FINIS.

FRANCOFORTI, Apud Chriſt. Egen.
Anno M D lx jx

CASTIGATIONES QVORVNDAM locorum.

Fol.3.b.li.15.lege audent. Ibid.d.li.3.ſine fruge. Ibi.li.8.Dardaniæ. Fol.4.d.lin.1.radito. Ibi.lin.10 uimine. fol.7.b.li.4.inſeri poteſt. ibi.c.lin.1.lege,uiſcera mutans. ibi.d.lin.7.tenere larem. fol.9.d.lin.3. occludito. Fol.11.d.lin.18.ſumpto. fol.14.b.lin.1.Crania. fol.17.c.li.6.urinam cient. fol.20.d.li.2.uulſam. fol.28.b.li.antepen.lege,uiuiradice. ibi.d.lin.9.lege,Succus ex. fol.29.c.lin.3.quæ ordine. ibi.lin.4. Pineæ. fol.31.lin.16.ſcrupuloſa. ibi.d.lin.8.utilis. fol.32.lin.17.Gonorrhœam. ibi.d lin.1.Reliquas. fol.42.lin.9.germinibus. ib.lin.21.ani. 45.d.lin.16.Gonorrhœæ. 50.lin.16.ex ligno. ibi.b.lin.15.uel ὀυὰς. 52.b.li.16.τέοσορ. ib.c.lin.2.pro cohibere,lege,laxare. 54.c.lin.10.membrorum. ibi.d.li.14.Ariſtolochiæ. 57.c.lin.11.falcatas. 58.li.18.inuicta. 61.a.li.3.Gonorrhœam. 67.b.lin.16.Pancratio. 67.in capite de Chamæleonte ubiq; leges obliquos eius nominis,per t. 77,lin.13.lege,menſes. fol.78.c.li.14.acerbam, & amaram. 80.d.lin.5.dele,tertium potius. 82.c.lin.5.lege,aquæ,uſq; ad duas. 87.c.li.14.potius croceа. 91.c.lin 6.ſatus. 92.lin.15.frigidorum Maiorum. 93.d.lin.8.ſatum. 94.b.li.3.lege,eſt ipſi. 95.c. lin.15.reſpuat. 99.d.li.18.lege,contra malam capitis ſcabiem. 101.li.19.ſupini. 112.c.lin.5.lege,guſtu. 118.c.lin 5.& χαρᾶς. ibi.d.lin.8 peripneumoniacis. & li.17.ſugillatis. 119.d.li.1.contentus ſit. 122.b.lin.5. ſecundas. 126.a.lin.17.graciliores & minores. 127.b.linea penult. Ferarum. 129.c.lin.9.poſt,Rutæ, addendum eſt: quæ ſoli obuerſa foraminibus plena uiſuntur. & lin.19.apoplecticis. 131.a.lin.19.adde, & Frawenmüntz ibi.b.lin.6.adde, Mentham Sarracenicam hanc aliqui uocant. 131.d.lin.17.dele,& ſtranguriæ. 132.c.lin.5.lege,cum aqua roſacea. 138.c.lin.18.lege,Sagminalis. 153.c.lin.4.pro ſitim, lege tuſſim. 161.d.lin.15.quarta. fol.172.c.Verſus ibi citati ſunt Lucretij lib.4. 177.lin.2 Heracleæ.178.a.lin.15.preciosior. 188.d.lin.ult.Klein Fol. 191.b.lin.5.Rapa. 196.d.lin.18.Veruecum. 203.c.lin.9.lege,ramoſam. 213.lin.4.Cuccumeres. 214.lin.19.dele,& Elaterium. ibi.d.lin.9.uel irino. 225.c lin.14.adde, Arabes & pleræq; officinæ uocant Ceterach. 236.b.in titulo capitis,lege Apium paluſtre. 238.b.lin.11.lege,grumos. 242.b lin.16.ex philtri. 245.d.lin.17.poſt prædictus,dele punctum. 249.a.lin.16.lege,Peluſiaca. 255.d.lin.9.lege,Gemmeæ. 259.b.lin.15.lege,radice. 262.c.lin.21.lege,Cardamomum. ib.d.lin.16. Cardamomo. 270.a.lin.1.coctum. 271.d.lin.7.lege calculi. 272.d.lin.10.σέαρ. 274.c.lin.6.niger. 277.c.lin.13.eaſdem. 278.b.lin.11.diſtillatum. 279.b.lin.15.lege iecore. 281.d.lin.16.aëripedes. 285.b. lin.11.quadrupes. 299.a.lin.19.Cornibus. ibi.b.lin.6.teneræ. 312.b.lin.7.lege certus.

FINIS

Anno M D.LXIX

Digitized by Google